

9/59

sekretariat Skupštine SRJ
dokumentacija

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ STENOGRAPFSKE BELEŠKE

KNJIGA II

BEOGRAD, 1959 GODINA

SVESKA 2

SAVEZNO VEĆE

13-ta i 14-ta SEDNICA OD 10 i 11 JUNA 1959 GODINE

VEĆE PROIZVOĐAČA 9

13-ta i 14-ta SEDNICA OD 10 i 11 JUNA 1958 GODINE

SAVEZNO VEĆE I VEĆE PROIZVOĐAČA

7-ma ZAJEDNIČKA SEDNICA OD 10 i 11 JUNA 1959 GODINE

S A D R Ž A J:

	Strana		Strana
13-ta sednica Saveznog veća od 10 juna 1959 godine		Govornici: Petar Stambolić, potpredsednik Saveznog izvršnog veća Aleksandar Ranković, Vladimir Simić, Božidar Tomić, Pavle Sumanovac, Stevo Bevandić, dr Maks Šnuderl, Vasilije Smajević, Miloslav Gonja, Rodoljub Čolaković, državni sekretar za poslove robnog prometa Marijan Breclj, sekretar Sekretarijata za industriju Sergej Krajger, Marija Jagodić-Manić, predsednik Komiteta za spoljnu trgovinu Ljubo Babić i Milica Škorić.	
<i>Pre dnevnog reda:</i>			
1) Otsustva narodnih poslanika — — —	247		
2) Saopštenje o poslaničkim pitanjima — —	247		
3) Saopštenje o primljenim predlozima zakona i odluka i odborskim izveštajima — —	247		
<i>Dnevni red:</i>			
1) Utvrđivanje dnevnog reda — — — —	247	14-ta sednica Saveznog veća od 11 juna 1959 godine	
13-ta sednica Veća proizvođača od 10 juna 1959 godine		<i>Pre dnevnog reda:</i>	
<i>Pre dnevnog reda:</i>		1) Odgovor predstavnika Saveznog izvršnog veća na poslaničko pitanje — — — —	389
1) Otsustva narodnih poslanika — — —	250	<i>Dnevni red:</i>	
2) Saopštenja o poslaničkim pitanjima — —	250	1) Pretres Predloga carinskog zakona — —	389
3) Saopštenje o primljenim predlozima zakona i odluka i odborskim izveštajima — —	250	2) Pretres Predloga zakona o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova — —	392
<i>Dnevni red:</i>		3) Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Opšteg zakona o uređenju opština i srezova — — — —	392
1) Utvrđivanje dnevnog reda — — — —	250	4) Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o sudovima — — —	397
7-ma zajednička sednica Saveznog veća i Veća proizvođača od 10 i 11 juna 1959 godine		5) Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o privrednim sudovima — —	397
<i>Pre dnevnog reda:</i>		6) Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta — — — —	397
1) Saopštenja — — — — —	253	7) Pretres Predloga odluke o dopunama Saveznog društvenog plana za 1959 godinu — —	397
2) Utvrđivanje dnevnog reda — — — —	253	8) Pretres Predloga odluke o ispravci vrednosti određenih brodova trgovačke mornarice — — — — —	397
<i>Dnevni red:</i>			
1) Pretres Izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu — — — — —	253		
2) Pretres Pregleda kretanja privrede u razdoblju januar-april 1959 godine — —	284		

	Strana
9) Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije	397
10) Pretres Predloga odluke o potvrdi uređaba Saveznog izvršnog veća — — —	398
11) Potvrda obaveznog tumačenja člana 39 stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta — —	398
12) Pretres izveštaja Mandatno-imunitetskog odbora u vezi sa ostavkom Milana Zarića na poslanički mandat i određivanje dopunskih izbora za izborni srez Drvar —	398

Govornici: Pretstavnik Saveznog izvršnog veća Nikola Minčev (2 puta), Miliivoje Stojković, Nisim Albahari, dr Jerko Radmilović, dr Ivo Babić, pretstavnik Saveznog izvršnog veća Vlada Popović i Zorka Dudić.

14-ta sednica Veća proizvođača od 11 juna 1959 godine

Pre dnevnog reda:

1) Odgovori pretstavnika Saveznog izvršnog veća na poslanička pitanja — — —	456

Dnevni red:

1) Pretres Predloga zakona o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova — —	458

	Strana
2) Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta — — — — —	458
3) Pretres Predloga odluke o dopunama Saveznog društvenog plana za 1959 godinu	458
4) Pretres Predloga odluke o ispravci vrednosti određenih brodova trgovačke mornarice — — — — —	458
5) Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije	458
6) Pretres Predloga odluke o potvrdi uređaba Saveznog izvršnog veća — — —	458
7) Potvrda Obaveznog tumačenja člana 39 stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta — —	458
8) Pretres izveštaja Odbora za privredne organizacije o potvrdi Statuta Saveza ugoštiteljskih komora Jugoslavije, Udruženja izdavačkih preduzeća i organizacija FNRJ i o potvrdi izmena i dopuna Statuta Savezne građevinske komore — — — —	458

Govornici: Pretstavnik Saveznog izvršnog veća dr Leon Geršković, Božidar Čalović, pretstavnik Saveznog izvršnog veća Sergej Krajger i Vinko Cvitanović.

SAVEZNO VEĆE

13-ta SEDNICA

OD 10 JUNA 1959 GODINE

S A D R Ž A J

Pre dnevnog reda:

- 1) Odsustva narodnih poslanika;
- 2) Saopštenje o poslaničkim pitanjima;
- 3) Saopštenje o primljenim predlozima zakona i odluka i odborskim izveštajima.

Dnevni red:

- 1) Utvrđivanje dnevnog reda.

PRETSEDAVAO

PRETSEDNIK

Dr MLADEN IVEKOVIĆ

ZAPISNIČAR

ANDREJ PETELIN

Početak u 9 č 15 min

Predsjednik dr Mladen Iveković (Izborni srez Samobor, NR Hrvatska): Drugarice i drugovi narodni poslanici, otvaram trinaestu sjednicu Saveznog vijeća Savezne narodne skupštine.

Zapisnik današnje sjednice vodit će zapisničar narodni poslanik Andrej Petelin.

Molim zapisničara da pročita zapisnik prošle sjednice.

Zapisničar Andrej Petelin (Izborni srez Ljubljana-Vrhnika, NR Slovenija): čita zapisnik dvanaeste sednice Saveznog veća od 15 aprila 1959 godine.

Predsjednik dr Mladen Iveković: Ima li primjedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Pošto primjedaba nema, zapisnik se ovjerava.

Prelazimo na saopćenja.

Narodni poslanici Milena Korže, Ivan Karaivanov i Ivan Šibl tražili su odsustvo zbog bolesti.

Da li Dom odobrava tražena odsustva? (Odobrava). Objavljujem da su odsustva odobrena.

Poslanička pitanja.

Preko predsjednika Savezne narodne skupštine postavili su pitanja Saveznom izvršnom vijeću odnosno državnim sekretarima i sekretarijatima Saveznog izvršnog vijeća ovi narodni poslanici: Milivoj Stojković, Adem Hercegovac, Vjekoslav Ivančević i Milan Lovrenčić, Panto Nikolić, Asim Mujkić, Mehmedalija Tugdžić.

Pošto je spisak poslanika koji su postavili pitanja i kratak sadržaj njihovih pitanja umnožen i podijeljen narodnim poslanicima, pitanja nećemo čitati. (Videti u prilogu).

Savezno vijeće je u vremenu od svoje posljednje sjednice do danas primilo izvjestan broj prijedloga i oni su navedeni u spisku koji je u smislu odredaba Poslovnika podijeljen članovima Doma. Svi ovi prijedlozi su upućeni nadležnim odborima koji su ih pretresali i dostavili Domu svoje izvještaje.

Pored toga, Dom je primio za ovu sjednicu još i Prijedlog obaveznog tumačenja člana 39 stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta.

Na osnovu izloženog, predlažem ovaj dnevni red:

- 1) Pretres Prijedloga carinskog zakona;
- 2) Pretres Prijedloga zakona o ugovorima o iskorištavanju pomorskih brodova;
- 3) Pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Općeg zakona o uređenju općina i srezova;
- 4) Pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima;
- 5) Pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privrednim sudovima;
- 6) Pretres Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta;
- 7) Pretres Prijedloga odluke o dopunama Saveznog društvenog plana za 1959 godinu;
- 8) Pretres Prijedloga odluke o ispravci vrijednosti određenih brodova trgovačke mornarice;
- 9) Pretres Prijedloga odluke o dodjeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije;
- 10) Pretres Prijedloga odluke o potvrdi uredba Saveznog izvršnog vijeća;
- 11) Potvrda Obaveznog tumačenja člana 39. stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta;

12) Pretres izvještaja Mandatno-imunitetskog odbora u vezi sa ostavkom Milana Zorića na poslanički mandat i određivanja dopunskih izbora u Izbornom srezu Drvar.

Ostali prijedlozi koje je Dom primio, kao Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Kri-
vičnog zakonika i drugi, nisu još pretresani od nadležnih odbora. Kada to bude učinjeno, bit će i oni predloženi za dnevni red sjednice Doma, a to će vjerojatno biti na idućem sastanku Skupštine.

Da li Dom prihvata predloženi dnevni red? (Glasovi: Prihvata).

Objavljujem da je dnevni red usvojen.

Što se tiče odgovora na poslanička pitanja, obavještavam Dom da će se oni dati prije prelaska na dnevni red na narednoj sjednici.

Od Predsjednika Savezne narodne skupštine primio sam pismo ove sadržine (čita):

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
PRETSEDNIK

SNS (A) 26
10 jun 1959 godine
Beograd

PRETSEDNIKU SAVEZNOG VEĆA
SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Druže Pretsedniče,
Savezno izvršno veće podnelo je Skupštini Izveštaj o svom radu u 1958 godini i Pregled kretanja pri-

vrede u vremenu januar-april 1959 godine, s predlogom da se stave na dnevni red sednica Skupštine.

Kako se radi o aktima koje je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće kao njen političko-izvršni organ, molim Vas da članovima svog Doma predložite da u smislu člana 16 stav 3 Poslovnika Savezne narodne skupštine odluče da se ovi akti pretresu na zajedničkoj sednici oba doma Skupštine.

U slučaju da Dom prihvati ovaj predlog, molim Vas da članovima svog Doma saopštite da će se zajednička sednica domova održati danas, 10 juna 1959 godine, u 11 časova.

Pretsednik
Petar Stambolić s. r.

Čuli ste prijedlog za održavanje zajedničke sjednice.

Da li Dom prihvata ovaj prijedlog? (Glasovi: Prihvata).

Pošto se Dom slaže, objavljujem da će se zajednička sjednica održati danas u 11 časova.

Zaključujem sjednicu.

Iduća sjednica održaće se sutra, 11 juna 1959 godine poslije zajedničke sjednice.

(Sednica je zaključena u 10 č 25 min).

P R I L O Z I

P I T A N J A

NARODNIH POSLANIKA U SAVEZNOM VEĆU UPUĆENA SAVEZNOM IZVRŠNOM VEĆU (ZAKLJUČNO SA 7 JUNOM 1959)

Milivoje Stojković

(traži usmeni odgovor)

1) Kakav je stav Saveznog izvršnog veća po pitanju odobravanja zajmova za obrtna sredstva privrednim organizacijama za povećani obim poslovanja?

2) Da li Savezno izvršno veće razmatra mogućnost preduzimanja izvesnih posebnih mera za suzbijanje preko normalnog međusobnog kreditiranja?

Adem Hercegovac

Da li je u izgledu skidanje zabrane prodaje 80% koncentrisane sircetne kiseline za potrebe domaćinstava?

Vjekoslav Ivančić

Milan Lovrečić

(tražen usmeni odgovor)

Pitanje u vezi sa puštanjem pruge Lupoglav — Štališe u javni saobraćaj.

Panto Nikolić

Asim Mujkić

Mehmedalija Tufegdžić

(tražen odgovor na zajedničkoj sednici)

Kako teku i dokle su došle pripreme na izradi zakonskog predloga o melioraciji područja uz reku Savu?

ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

13-та СЕДНИЦА

ОД 10 ЈУНА 1959 ГОДИНЕ

САДРЖАЈ

Пре дневног реда:

- 1) Отсуства народних посланика;
- 2) Саопштење о посланичким питањима;
- 3) Саопштење о примљеним предлозима закона и одлука и одборским извештајима.

Дневни ред:

- 1) Утврђивање дневног реда.

ПРЕТСЕДАВАО

ПРЕТСЕДНИК
ПАШКО РОМАЦЗАПИСНИЧАР
ДРАГИЦА РОМЕ

Почетак у 10 ч 15 мин

Претседник **Пашко Ромац** (Изборни срез Зрењанин—Кикинда, АП Војводина, НР Србија): Отварам тринаесту седницу Већа произвођача Савезне народне скупштине.

Записник данашње седнице водиће записничар Драгица Роме.

Молим записничара да прочита записник прошле седнице.

Записничар **Драгица Роме** (Изборни срез Крањ, НР Словенија) чита записник дванаесте седнице Већа произвођача од 15 априла 1959 године.

Претседник **Пашко Ромац**: Има ли примедаба на прочитани записник? (Нема). Пошто примедба нема, записник се оверава.

Изволите чути саопштења.

Тражили су отсуства народни посланици: инж. Павле Гажи, Антон Штурм, инж. Никола Гостиша, Франц Талер, Јосип Парић, Славко Баум, инж. Тоне Трибушон, сви ради службеног пута у иностранство, Петар Чолак због болести, и Томажо Гоља ради полагања стручног испита.

Да ли Дом одобрава тражена отсуства? (Одобрава). Објављујем да су тражена отсуства одобрена.

Посланичка питања.

Преко Претседника Савезне народне скупштине поставили су питања Савезном извршном већу односно државним секретарима и секретаријатима Савезног извршног већа ови народни посланици: Антон Фрнџић, Добросав Ристић, Божидар Ћаловић (два питања), Винко Цвитановић, Антон Крајцар и Иван Брљафа, Јово Сојић.

Пошто је списак посланика који су поставили питања и кратак садржај њихових

питања умножен и подељен народним посланицима, исти се неће читати. (Видети у прилогу).

Веће произвођача је у времену од своје последње седнице до данас примило извесан број предмета и они су наведени у списку који је у смислу одредаба Пословника подељен члановима Дома. Сви ови предмети су упућени надлежним одборима који су их претресали и своје извештаје доставили Дому.

Поред тога, Дом је примио за ову седницу још и Предлог о потврди Обавезног тумачења члана 39 став 1 Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта.

На основу изложеног, предлажем овај дневни ред:

1) Претрес Предлога закона о уговорима о искоришћавању поморских бродова;

2) Претрес Предлога закона о изменама и допунама Закона о оснивању и пословању одмаралишта;

3) Претрес Предлога одлуке о допунама Савезног друштвеног плана за 1959 годину;

4) Претрес Предлога одлуке о исправци вредности одређених бродова трговачке морнарице;

5) Претрес Предлога одлуке о додељивању средстава из привредних резерви федерације;

6) Претрес Предлога одлуке о потврди уредаба Савезног извршног већа;

7) Потврда Обавезног тумачења члана 39 став 1 Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта;

8) Претрес извештаја Одбора за привредне организације о потврди Статута Савеза угоститељских комора Југославије, Статута Удружења издавачких предузећа и организација ФНРЈ и измена и допуна Статута Савезне грађевинске коморе.

Остали предлози које је Дом примио, као Предлог закона о рударству и друго, нису још претресени од надлежних одбора. Кад то буде учињено, биће и они предложени за дневни ред седница Дома, а то ће вероватно бити на идућем састанку Скупштине.

Да ли Дом прихвата предложени дневни ред? (Гласови: Прихвата).

Објављујем да је дневни ред усвојен.

Што се тиче одговора на посланичка питања, обавештавам Дом да ће се они дати пре преласка на дневни ред на наредној седници.

Од Претседника Савезне народне скупштине примио сам писмо ове садржине (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
ПРЕТСЕДНИК
СНС (А) 26
10 јун 1959 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ ВЕЋА ПРОИЗВОЂАЧА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,
Савезно извршно веће поднело је Скупштини Извештај о свом раду у 1958 години и Преглед кре-

тања привреде у времену јануар-април 1959 године, с предлогом да се ставе на дневни ред седница Скупштине.

Како се ради о актима које је Скупштини поднело Савезно извршно веће као његов политичко-извршни орган, молим Вас да члановима свог Дома предложите да у смислу члана 16 став 3 Пословника Савезне народне скупштине одлуче да се ови акти претресу на заједничкој седници оба дома Скупштине.

У случају да Дом прихвати овај предлог, молим Вас да члановима свог Дома саопштите да ће се заједничка седница домова одржати данас, 10 јуна 1959 године, у 11 часова.

Претседник

Петар Стамболић, с. р.

Чули сте предлог за одржавање заједничке седнице.

Да ли Дом прихвата овај предлог? (Гласови: Прихвата).

Пошто се Дом слаже, објављујем да ће се заједничка седница одржати данас у 11 часова.

Закључујем седницу.

Идућа седница одржаће се сутра, 11 јуна 1959 године, после заједничке седнице. (Седница је закључена у 10 ч 25 мин).

П Р И Л О З И

П И Т А Њ А

НАРОДНИХ ПОСЛАНИКА У ВЕЋУ ПРОИЗВОЂАЧА УПУЋЕНА САВЕЗНОМ ИЗВРШНОМ ВЕЋУ (ЗАКЉУЧНО СА 7 ЈУНОМ 1959)

Добросав Ристић

(тражен усмени одговор)

Који је разлог да се не исплаћују награде предвиђене Упутством за наградно такмичење у пољопривреди за успехе постигнуте у воћарству и сточарству и да ли ће оне бити исплаћене?

Божидар Ђаловић

Питање у вези с предлогом произвођача сирћетне киселине да се киселина продаје у судовима са патент затварачем.

Божидар Ђаловић

(тражи усмени одговор)

Да ли је могућно извршити концентрисање у једној публикацији званичних упутстава и тумачења

савезних прописа који регулишу економско-финансиске односе?

Винко Цвитановић

(тражен писмени одговор)

Да ли се припрема пропис којим би било одређено да су народни одбори дужни да пре оснивања индустриског предузећа затраже мишљења стручног удружења одговарајуће индустријске гране?

Да ли се припрема пропис о разграничењу индустрије од занатства?

Антун Крајцар

Иван Брљафа

(тражен усмени одговор)

Питање у вези с пуштањем пруге Лупоглав—Шталије у јавни саобраћај.

Јово Сојић

(тражен усмени одговор на заједничкој седници)

Како теку и докле су дошле припреме на изradi законског предлога о мелиорацији подручја уз реку Саву?

SAVEZNO VEĆE i VEĆE PROIZVOĐAČA

7-ma ZAJEDNIČKA SEDNICA

OD 10 i 11 JUNA 1959 GODINE

SADRŽAJ

Pre dnevnog reda:

- 1) Saopštenja;
- 2) Utvrđivanje dnevnog reda.

Dnevni red:

- 1) Pretres Izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu;
- 2) Pretres Pregleda kretanja privrede u razdoblju januar—april 1959 godine.

Govornici: Petar Stambolić, potpredsednik Saveznog izvršnog veća Aleksandar Ranković, Vladimir Simić, Božidar Tomić, Pavle Šumanovac, Stevo Bevandić, dr Maks Snuderl, Vasilije Smajević, Miloslav Gonja, Rodoljub Čolaković, državni sekretar za poslove robnog prometa Marijan Breclj, sekretar Sekretarijata za industriju Sergej Krajger, Marija Jagodić-Manić, predsednik Komiteta za spoljnu trgovinu Ljubo Babić i Milica Škorić.

PRETSEDAVAO
PRETSEDNIK
PETAR STAMBOLIĆ

ZAPISNIČAR
ANDREJ PETELIN

Početak u 11 č

Predsednik Petar Stambolić (*Izborni srez Kosovska Mitrovica, Autonomna Kosovsko-Metohiska Oblast, NR Srbija*): Drugovi i drugarice narodni poslanici, otvaram sedmu zajedničku sednicu Saveznog veća i Veća proizvođača i konstatujem da postoji kvorum i da Skupština može punovažno odlučivati.

Molim vas da saslušate zapisnik prošle sednice. Zapisnik će pročitati narodni poslanik Andrej Petelin.

Zapisničar Andrej Petelin (*Izborni srez Ljubljana-Vrhnika, NR Slovenija*) čita zapisnik 6-te zajedničke sednice od 13 i 14 aprila 1959 godine.

Predsednik Petar Stambolić: Čuli ste zapisnik prošle sednice. Ima li primedaba na zapisnik? (Nema). Konstatujem da je zapisnik primljen.

Savezno izvršno veće je dostavilo Skupštini Izveštaj o svom radu u 1958 godini. Veće je takođe obavestilo Skupštinu da će u vezi s ovim izveštajem dati ekspozice potpredsednik Saveznog izvršnog veća, drug Aleksandar Ranković.

Dalje, veći broj odbora oba doma pretresao je pojedine delove izveštaja koji se odnose na pitanja iz njihova delokruga i o tome će podneti svoje izveštaje Skupštini.

Savezno izvršno veće dostavilo je Skupštini Pregled kretanja privrede u razdoblju januar—

april 1959 godine i predložilo da se stavi na dnevni red.

Prema tome, za današnju sednicu predlažem ovaj dnevni red:

- 1) Pretres Izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu;
- 2) Pretres Pregleda kretanja privrede u razdoblju januar—april 1959 godine.

Da li Skupština usvaja ovaj dnevni red? (Usvaja).

Konstatujem da je dnevni red usvojen.

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda. Dajem reč potpredsedniku Saveznog izvršnog veća, drugu Aleksandru Rankoviću. (Dugotrajan aplauz).

Potpredsednik Saveznog izvršnog veća Aleksandar Ranković (*Izborni srez Beograd-Voždovac, NR Srbija*): Drugovi i drugarice narodni poslanici, u Izveštaju za 1958 godinu, koji se nalazi pred vama i u dosadašnjoj diskusiji u skupštinskim odborima, iscrpno su prikazana i raspravljana pojedina pitanja politike i delatnosti Saveznog izvršnog veća i organa savezne uprave. Dopustite mi da ovom prilikom ipak istaknem samo neke rezultate i probleme našeg opšteg društvenog i državnog razvika i politike u protekloj godini. Pritom posebno ću se dotaći, u najopštijim crtama, onih zadataka i problema koji su u vezi sa daljom izgradnjom socijalističkog i državnog uređenja

Jugoslavije i na kojima će raditi Savezno izvršno veće, očekujući svestranu podršku i odgovarajuće odluke od Savezne narodne skupštine.

Protekla godina je bila godina nove političke afirmacije našeg društvenog i političkog sistema i nov dokaz njegovog praktičkog jačanja i usavršavanja. Usmeravanje naše socijalističke izgradnje i savlađivanje teškoća koje su ponegde iskrsavale bilo je omogućeno prvenstveno daljim jačanjem socijalističkih odnosa i potpunijim i stvarnijim sprovođenjem radničkog samoupravljanja, razvijanjem komuna i sistema društvenog samoupravljanja kao osnovice našeg društvenog i političkog sistema. I za proteklu, kao i za ranije godine, može se reći da je praksa potvrdila naš sistem socijalističke demokratije. Ona je u isto vreme otkrivala njegove slabosti i otvarala nove probleme, a njihovo rešavanje je značilo dalje usavršavanje našeg sistema. Na osnovama naše socijalističke demokratije ujedinjavali su se moralni i materijalni interes svih radnih ljudi naše zemlje i jačalo je jedinstvo građana Jugoslavije oko našeg opšteg programa izgradnje slobodnog socijalističkog društva.

Tome je, nema sumnje, u velikoj meri doprinelo to što naša javnost poznaje, prati i svesrdno prihvata ne samo principe i funkcionisanje našeg društvenog, političkog i državnog sistema, već i politiku koju sprovodi Savezno izvršno veće radi daljeg razvitka socijalističkih društvenih odnosa. Ove konstatacije imaju i realnu podlogu u svakodnevnoj praksi naše društvene stvarnosti, jer sva ta pitanja ne samo da se pretresaju na raznim našim političkim, državnim, stručnim i drugim forumima, i to na svim stepenima — od komune do federacije, — već u izgradnji i funkcionisanju našeg socijalističkog društva neposredno, stvarno i konkretno, učestvuju stotine hiljada građana naše zemlje.

Polazeći od tih osnova, iskustava i novih saznanja, naše dalje napore u ovoj godini treba usmeriti uglavnom u dva osnovna pravca.

Treba i dalje upotpunjavati, usavršavati ili ispravljati izvesne poluge i institucije našeg državnog uređenja.

U samom Izveštaju su istaknuti problemi uvođenja jednog jedinstvenog i samostalnog mehanizma koji će obezbediti evidenciju i kontrolu privrednog poslovanja preduzeća i drugih nosilaca društvenih sredstava. Smatramo da je ovakav mehanizam neophodan i biće potrebno da se uskoro na dnevni red Skupštine stavi donošenje zakona koji će regulisati jednu još nedovoljno razrađenu oblast našeg društveno-privrednog života. Isto tako, od naročitog značaja je i usavršavanje kontrole ustavnosti i zakonitosti svih faktora koji donose propise, kao i usavršavanje zaštite samoupravnih prava političko-teritorijalnih zajednica i dru-

štvenih organa. Određen ustavni mehanizam, kojem bi se poverila funkcija zaštite zakonitosti, nesumnjivo bi doprineo da se reše izvesne neusklađenosti kojih još ima u našem pravnom sistemu. No, jedinstvo tog sistema ne nalazi se kod nas u centralizovanom rukovođenju i naredbama odozgo, već se ono mora ostvarivati putem poštovanja zakonitosti i zakonitih prava kako komuna, tako i drugih faktora našeg društvenog i državnog sistema.

U isto vreme, našu pažnju i dalje treba da usredsredimo na dalju izgradnju našeg privrednog sistema. Pored ostalih, pred nama se nalaze ovi zadaci: razraditi principe i sistem privrednog planiranja; učvrstiti i dograditi mehanizam materijalnih i pravnih odnosa između komune i privrednih organizacija koji će omogućiti i samostalnost privrednih organizacija i funkcije komune u upravljanju privredom; naći još stalniji i adekvatniji sistem raspodele društvenih sredstava između federacije, republika, sreza i komune koji će obezbediti i samostalnost i društvene funkcije komune, kao i prilagoditi sistem finansiranja samostalnom položaju i funkcijama raznih ustanova i organizacija.

O ovim pitanjima naveo sam samo neke od zadataka, i to prvenstveno one koji se već rešavaju u Saveznom izvršnom veću, i o kojima će verovatno Skupština imati prilike da se bavi još u ovoj godini. Međutim, dograđivanje i usavršavanje našeg društvenog sistema vrši se i vršiće se stalno i u drugim oblastima društvenog života.

Sa druge strane, naš naredni zadatak je da stalno radimo na oživotvorenju i unutrašnjem usavršavanju celokupnog sistema socijalističke demokratije, a naročito komuna, radničkog i opštedruštvenog samoupravljanja, kao i državne uprave. Da bi se to postiglo, jedan od osnovnih uslova je svakodnevna, uporna borba svih svesnih socijalističkih snaga.

Posebno bih ovde hteo istaći potrebu daljeg razvijanja kolektivne i lične odgovornosti. Odgovornost je nesumnjivo samo druga strana prava građana i društvenih organa. I ukoliko su ta prava veća, utoliko i odgovornost mora biti veća. S obzirom na to da su kod nas kolektivna i lična prava veoma razvijena, mi moramo jačati svest o odgovornosti i obezbediti poštovanje zakona i pozivanje na odgovornost svakog, bez obzira na to o kome se radi. Mi smo u sprovođenju i poštovanju zakonitosti postigli značajne uspehe. Ali poslednjih godina u našem državnom i političkom sistemu izvršene su krupne promene, naročito u prenošenju prava odlučivanja o svim pitanjima društvenog života, života i prava građana, na mnogobrojne društvene organe. Zbog toga se upravo u pitanje zakonitosti i odgovornosti svih tih organa pred građanima i društvom postavlja u novom svetlu. Zakonitost je danas u isto vreme i poštovanje

zakonom utvrđenih prava građana i društvenih organa i postojanje društvene discipline pojedina, kolektiva i organizacija. Za ovakvo shvaćanje i primenu socijalističke zakonitosti moramo se izboriti.

Za dalju afirmaciju našeg društvenog i političkog sistema nije dovoljno samo pravilno postavljanje i određivanje uloge pojedinih društvenih organa, već je neophodan stalni rad na usavršavanju njihovih metoda rada i poslovanja.

Savremeno društvo sa svojim složenim odnosima traži dobru i stručnu upravu za vršenje javnih poslova, jer ako nema dobre i stručne uprave i najbolje političke odluke i zamišljeni sistemi ne mogu postići svoj potpun izraz i efekat. U našem sistemu socijalističke demokratije, u kojem u upravljanju društvenim poslovima neposredno učestvuju naši radni ljudi, ovi se zahtevi u pogledu izgrađenosti uprave još oštrije i osjetljivije postavljaju. S obzirom na položaj koji ima u našem društvenom sistemu, ona treba da bude i stručno i politički izgrađena, jer će tek s ovim svojstvima moći da odgovori zadacima koji se pred nju postavljaju i da obezbedi pravilno funkcionisanje sistema društvenog samoupravljanja. S ovih gledišta treba polaziti i kada naša nastojanja usmeravamo u pravcu dalje izgradnje javne uprave.

Mislim da se ova orijentacija na usavršavanje rada svih društvenih organa danas može utoliko pre postaviti što su oni postali neotuđiva svojina građana naše zemlje.

Iz dela Izveštaja u kojem se govori o razvoju privrede, vidi se da ostvareni rezultati pokazuju da se osnovni zadaci naše privredne politike izvršavaju i da je opšta privredna aktivnost u stalnom porastu. Proizvodnja u svim privrednim oblastima pokazuje dalji uspon, a naročito treba istaći da se i u poljoprivredi, koja je u ranijim godinama zaostajala, već ostvaruju prvi značajni rezultati. Povećana proizvodnja je omogućila porast uopštenja, a time i dalje promene u socijalno-ekonomskoj strukturi stanovništva. Svi vidovi unutrašnje potrošnje postepeno rastu i to kako opšta potrošnja, tako i realne zarade i lična potrošnja stanovništva. Jačanje naše privrede je omogućilo da se spoljnotrgovinska razmena proširi i da se smanji deficit platnog bilansa.

Ne iznoseći detaljnije podatke o ostvarenim rezultatima u privrednom razvoju, ukazaću samo na neke osnovne podatke koji govore o tome da zasada ostvarujemo življi tempo razvoja nego što je to perspektivnim planom predviđeno.

Ostvarena stopa porasta nacionalnog dohotka za prve dve godine petogodišnjeg plana iznosi prosečno godišnje 11,6%, a petogodišnjim planom je predviđeno 9%. Industrijska proizvodnja je porasla u proseku godišnje za 14% prema predviđenih 11%. I u poljoprivredi se

isto tako uspešno ostvaruju zadaci petogodišnjeg plana. Ako se uzmu u obzir rezultati ostvareni u poslednje dve godine i očekivanja u pogledu poljoprivredne proizvodnje u ovoj godini, može se reći da će zadaci postavljeni petogodišnjim planom i u ovoj privrednoj oblasti biti premašeni, čak će biti gotovo ostvareni zadaci u poljoprivrednoj proizvodnji predviđeni za 1961 godinu. Spoljnotrgovinska razmena u isto vreme je povećana za 19% prema 8 do 9%, koliko je petogodišnjim planom predviđeno. I u pogledu realnih plata premašena su predviđanja, jer su one porasle za 9%, a bio je predviđen porast za 7%.

Ova pozitivna kretanja u prethodnim godinama nastavljena su i u ovoj godini i ona pokazuju da ima stvarnih mogućnosti da se u narednom periodu ostvari još brži tempo privrednog razvoja.

U izvršavanju petogodišnjeg plana protekli period, a naročito prošla godina, bio je značajan u pogledu stvaranja boljih uslova za rad privrednih organizacija. Donošenjem odgovarajućih zakona trajnije je regulisano jedno od osnovnih pitanja privrednog sistema, to jest kako se raspodeljuje dohodak privrednih organizacija, odnosno formiraju sredstva za lične dohotke radnika i fondovi privrednih organizacija. Te promene u sistemu privređivanja, omogućile su da se postavi stabilnija i šira osnova radničkog upravljanja, da se prošire prava radnih kolektiva i povećaju njihov materijalni stimulans, a isto tako da se proširi i materijalna osnova komuna. Prošla godina je bila godina primene pomenutih zakona i prilagođavanja privrednih organizacija izmenjenim uslovima poslovanja. Kao što je pokazalo iskustvo ranijih godina, kad su postepeno proširivana prava i materijalna osnova radnih kolektiva, radnički saveti su se i tada pokazali zrelim i sposobnim da samostalno odlučuju o raspodeli čistog prihoda i da su u stanju da nađu potreban sklad između društvenih i svojih posebnih potreba prilikom odlučivanja o upotrebi dohotka koji njima pripada.

Proširivanje materijalne osnove radničkog samoupravljanja i dalji porast proizvodnje i proizvodnih snaga uopšte, istakli su i izvesne probleme koje ne mogu rešavati same pojedine privredne organizacije. Zbog toga udruženi naponi više kolektiva na osnovi potrebe proširivanja i modernizacije proizvodnje, imaju još veći značaj i postaju neophodna potreba budućeg razvoja naše privrede.

Polazeći s ovog gledišta, jedan od bitnih zadataka u daljem razvoju privrede je proširenje različitih oblika udruživanja, a naročito poslovnog udruživanja. Taj proces je već započeo i za njega postoji interesovanje među privrednim organizacijama. Zbog toga pred komorom i drugim privrednim udruženjima stoji sada zadatak da ubrzaju taj proces. Isto tako,

proširena je i saradnja komuna i privrednih organizacija koja je dala pozitivne rezultate, iako su se na nekim mestima ispoljile i izvesne slabosti, naročito kad se nije vodilo dovoljno brige o potrebama samih privrednih organizacija prilikom udruživanja sredstava.

Dosadašnji razvoj je istakao, takođe, i neke probleme, čijem rešavanju ubuduće treba pokloniti veću pažnju.

Mada je o pitanjima poljoprivrede i putevima njenog daljeg razvoja u poslednje vreme u odgovarajućim političkim i stručnim organizacijama bilo mnogo reči, ipak je potrebno ukazati na neka pitanja iz ove oblasti. Opštim ekonomskim uslovima, većim ulaganjima i sve širim primenom savremenih tehnoloških postupaka, mi smo ostvarili već značajne rezultate u proizvodnji. Odgovarajućim ekonomskim, političkim i organizacionim merama stvoreni su povoljni uslovi za sve širi razvoj socijalističkih odnosa na selu. Ta politika, pored povećanja poljoprivredne proizvodnje, doprinela je jačanju socijalističkih poljoprivrednih organizacija i razvijanju raznih oblika kooperacije socijalističkih poljoprivrednih organizacija sa individualnim poljoprivrednim proizvođačima. Međutim, za budući razvoj poljoprivrede, a naročito socijalističkih gazdinstava, postavlja se problem racionalnog iskorišćavanja sredstava i smanjenja proizvodnih troškova da bi se manjim troškovima, to jest što jeftinijom proizvodnjom dobili visoki prinosi. Isto tako, treba ukazati da u blagovremenom rešavanju pitanja prihvatanja, smeštaja i prerade poljoprivrednih proizvoda, pored privrednih organizacija, i narodni odbori treba da imaju značajnog uдела.

Jedno od pitanja kojem moramo pokloniti veliku pažnju i koje ima naročiti značaj za ekonomski razvitak, jeste racionalno iskorišćavanje raspoloživih sredstava i radne snage. Od toga kako se budemo koristili sredstvima, odnosno povećavali proizvodnost rada, zavisiće i tempo našeg privrednog razvitka i povećanje životnog standarda. Za brz razvoj produktivnosti rada postoje svi potrebni uslovi. Posle promena koje su dosada izvršene, sistem raspodele dohotka privrednih organizacija stimulativnije utiče na rad, a sredstva koja ostaju privrednim organizacijama na slobodnom raspolaganju su povećana, što je jedan od uslova da se uspešnije rešava dalje povećanje produktivnosti rada. Međutim, napredak u povećanju produktivnosti rada postići će se u prvom redu poboljšanjem organizacije proizvodnje, uvođenjem modernijih procesa i uopšte primenom savremenih metoda rada, kao i stalnim i sistematskim uzdizanjem stručnosti radne snage. Da se postignu ovi ciljevi doprineće i promene koje su izvršene u sistemu nagrađivanja u privrednim organizacijama. Stvoreni su uslovi da privredne organizacije prema svojim potrebama razrade si-

stem nagrađivanja u preduzeću tako da zarada svakog pojedinca zavisi od njegova zalaganja i doprinosa uspehu preduzeća. U sistemu je jedan od važnih elemenata svakako izrada tarifnih pravilnika. Izradi tarifnih pravilnika radnički saveti i komune su poklonili veliku pažnju, a naročito sindikalne organizacije. U toku ovog meseca treba da se završe izrada i odobravanje tarifnih pravilnika.

Međutim, pored svih nastojanja da se u tarifnim pravilnicima što potpunije sprovede princip nagrađivanja prema radu, u mnogim slučajevima ispoljile su se i izvesne slabosti na koje je pre kratkog vremena ukazalo Predsedništvo Centralnog veća Saveza sindikata. Te slabosti svakako treba otkloniti prilikom konačnog odobravanja tarifnih pravilnika.

U vezi s povećanjem produktivnosti rada treba istaći i značaj stručnog osposobljavanja kadrova u privredi. Naša privreda u svojem dosadašnjem brzom razvoju zapošljavala je svake godine znatan broj nove radne snage, pretežno iz poljoprivrede. Zbog toga u vezi sa zadacima dalje industrijalizacije zemlje i povećanja produktivnosti rada, postavlja se u prvom redu problem masovnog osposobljavanja kadra koji će biti sposoban da se koristi savremenom tehnikom. Tu se postavlja i pitanje stručnog usavršavanja sadašnje, kao i nove radne snage koja pristiže u proizvodnju. Prilikom rešavanja ovih pitanja od velike je važnosti da se stvara i odgovarajući visokokvalifikovani stručni kadar, koji će biti sposoban da rešava tehničke i tehnološke probleme proizvodnje.

Ove godine, kao što je poznato, preduzete su u tom pravcu mere i učinjene potrebne izmene u sistemu stručnog obrazovanja kadrova i u korišćenju sredstava namenjenih toj svrsi. Tim merama preduzeće se stavlja u položaj da prvenstveno rešava ta pitanja. Međutim, rešavanje tih pitanja je zajednički zadatak ne samo radnih kolektiva, već i ostalih društvenih faktora koji u tom poslu treba da učestvuju i da u tom pogledu potpomognu napore privrednih organizacija i njihovih kolektiva.

U dosadašnjem razvoju mi smo uspešno ostvarivali politiku postepenog povećanja životnog standarda. U tom pogledu su ostvareni povoljni rezultati i u prošloj godini i oni se ogledaju u porastu zapošljenosti, porastu plata i zarada i lične potrošnje uopšte. Pored toga, tome treba dodati i rezultate postignute u oblasti društvenog standarda, a naročito u oblasti stambene izgradnje. Iskustva u sprovođenju politike povećanja životnog standarda pokazuju da to povećanje ne može biti samo stvar opštih mera, već da rešavanje toga pitanja u velikoj meri zavisi i od aktivnosti komuna i privrednih organizacija. Zbog toga je u daljem razvitku potrebno da komune i privredne organizacije posebnu i veću pažnju poklanjaju merama koje

se tiču životnog standarda građana, kao i načini na koji se te mere shvataju i sprovode.

Iako su prošle godine ostvareni dalji uspjesi u pogledu povećanja i proširenja spoljnotrgovinske razmene, potrebno je istaći da razvitak privrede, naročito brz uspon industrije, a u poslednje vreme i poljoprivrede, omogućuju da se spoljnotrgovinska razmena u mnogo većoj meri proširi. U nekim granama privrede povećanje izvoza čak je uslov za njihov dalji brži ili sporiji razvitak. S obzirom na dostignuti nivo razmene, pred našu privredu se ne postavlja samo zadatak daljeg povećanja obima proizvodnje, već i zadatak u pogledu takve promene u strukturi proizvodnje koja će omogućiti da se proširi razmena, a naročito u onim područjima u kojima dosada postojeće mogućnosti nisu iskorišćene. Rezultati u razmeni sa inostranstvom zavisice umnogome i od toga koliki su troškovi proizvodnje naše privrede i u kojoj je meri ona konkurentna na inostranim tržištima.

Zbog toga se kao jedan od važnih zadataka postavlja sniženje troškova proizvodnje i orijentacija na proširenje izvoza onih proizvoda koji nam omogućuju da zauzmemo određeno mesto na inostranim tržištima. U sklopu mera za dalje povećanje spoljnotrgovinske razmene biće potrebno preduzimati odgovarajuće organizacione i druge mere, kojima će se otklanjati sadašnje slabosti i nedostaci u ovoj oblasti.

U izvršavanju zadataka postepenog smanjivanja deficita u platnom bilansu isto tako su postignuti rezultati, ali treba istaći da ćemo i ubuduće težiti da se koristimo inostranim sredstvima za naš brži privredni razvoj, odnosno da stvaramo dugoročnije aranžmane u pogledu finansiranja naših investicija, a naročito krupnih projekata.

U oblasti socijalne politike u ranijim godinama težište naših napora je bilo na rešavanju mnogobrojnih socijalnih i zdravstvenih problema koji su posledica rata i nasledene zaostalosti. Jedan od osnovnih problema koji smo na prvom mestu uspeli da rešimo bilo je socijalno osiguranje koje radnička klasa dotle nije imala. Prilikom ocene ovog i drugih značajnijih uspeha u oblasti socijalne politike treba imati u vidu to da su oni ostvareni u vreme još nerazvijene privrede, kad smo raspolagali ograničenim materijalnim sredstvima, što postignutim rezultatima svakako daje još veći značaj.

Posle rešenja ovih osnovnih problema, u našim teznjama i u socijalnoj politici poslednjih godina, a naročito 1958 godine, mogao je biti napravljen veliki preokret u pravcu rešavanja drugih osnovnih životnih pitanja naših građana. Ti naponi da se poboljšaju uslovi života, pre svega, radnih ljudi i njihovih porodica, bili su u skladu sa opštom politikom brige o našem radnom čoveku. Ovakva politika treba

u daljoj perspektivi da svede na manju meru posebne intervencije radi zaštite pojedinih kategorija građana.

U protekloj godini, državni organi i društvene organizacije, a pre svega sindikati, sve su se više orijentisali na rešavanje osnovnih pitanja socijalne politike i društvenog standarda, a mnoge komune, koje su i nosioci politike u ovoj oblasti, počele su sa mnogo više razumevanja i svesnog napora da sveukupnije sagledavaju i rešavaju sva ta pitanja. Koordinirani naponi komune i privrednih organizacija, inicijative građana i društvenih organizacija, orijentacija ka širokom preventivnom radu i objedinjavanju sredstava, dali su pozitivne rezultate u mnogim gradskim i industriskim komunama, a to treba da bude primer i potsticaj i ostalim komunama.

I pored očiglednih uspeha koje smo do sada postigli, mora se na ovom području još upornije raditi, jer još ne idemo svuda ukorak sa našim privrednim razvojem i potrebama naših ljudi. S obzirom na sve ovo, ne treba, razumljivo, gubiti iz vida činjenicu da je to jedan duži proces koji, pre svega, zavisi od naših materijalnih mogućnosti, ali isto tako i od subjektivnih snaga, od shvatanja, organizacione sposobnosti i od pojačanog napora da se mobiliju sve društvene snage i objedine sve mogućnosti koje imamo. U vezi s tim, istakao bih neke probleme kojima državni organi, a pre svega, komune, treba da poklone veliku pažnju i u ovoj godini.

Stanbena i komunalna izgradnja su jedan od osnovnih elemenata životnog standarda porodice, i zbog nedostajanja stanova u našim naglo izraslim gradskim i industriskim centrima postavlja se u prvi plan rešavanje ovih pitanja.

Zakoni iz stanbene oblasti, koje je nedavno donela Savezna narodna skupština, daju osnove za pravilno rešenje stanbenih odnosa i brže rešavanje stanbenog pitanja u skladu sa našim razvitkom. Radi upotpunjenja novog sistema stanbenog gazdinstva potrebno je da se donese još zakon o finansiranju stanbene izgradnje. Svi ovi zakoni, kao i mere koje iz njih proizilaze, treba, pre svega, da reše pitanje šireg angažovanja građana u stanbenoj izgradnji, potiskujući administrativne i jačajući ekonomske odnose u ovoj oblasti.

U našoj socijalno-ekonomskoj politici treba pokloniti još veću pažnju građenju skromnijih stanova i stalnom povećavanju obima te izgradnje. Činjenica je da broj izgrađenih stanova, i pored znatnih uspeha koji su u tom pogledu postignuti poslednjih godina, još ne zadovoljava. Stoga je zadatak, naročito komunama, da rade još intenzivnije na ovome, da potstaknu inicijativu i mobiliju materijalna sredstva samih građana, da stvore organizacione oblike za udruživanje sredstava i da iskoriste

sve postojeće mogućnosti za racionalniju stanbenu izgradnju da bismo svake godine dobili što više stanova, skromnih po dimenzijama i opremi, ali savremenih po tehnici građenja.

Uporedo s povećanjem obima stanbene izgradnje, moraju se intenzivnije rešavati i pitanja komunalnog uređenja naših gradskih i industriskih centara. Njima često nedostaju osnovni komunalni tehnički uređaji, socijalne i kulturne ustanove savremenog grada, te će problemi preraštanja većih naselja u prave gradove još mnogo godina biti predmet razmatranja i usmeravanja rada organa socijalno-ekonomske politike, a pre svega, komune.

Stvaranjem stanbenih zajednica, koje su novim zakonom dobile i pravnu osnovu, komunalni sistem je dopunjen jednim novim organizmom, koji će, već prema stečenom iskustvu, biti ona osnovna jedinica u čijem će okviru komuna i građani rešavati probleme svakodnevnog života, od kojih zavisi i životni standard porodice. Pored mnogih komunalnih i uslužnih delatnosti koje će se organizovati u okviru stanbene zajednice, naročito bih istakao da mi očekujemo od stanbenih zajednica da u prvi plan svoga rada stave pitanje brige o deci, a posebno o deci zapošljenih roditelja. Naša socijalistička zajednica je životno zainteresovana kako se podiže i vaspitava njen podmladak. Komuna treba planski da mobilise sredstva privrednih preduzeća i građana i da pruži punu materijalnu i stručnu pomoć radi razvijanja mreže najrazličitijih ustanova za decu i omladinu, koje će biti pristupačne, odnosno odgovarati materijalnim mogućnostima porodice, i u kojima će se deci pružati društveno vaspitanje.

I u prošloj godini Savezno izvršno veće je rešavalo pitanja iz uže socijalne zaštite. Orijentišući se na pomoć radnom čoveku, socijalistička zajednica ima posebne obaveze prema svima onima kojima je potrebna veća pažnja i briga, a posebno prema žrtvama rata, deci bez roditelja, invalidima i defektnim. Osnovna orijentacija ovde nije samo na pružanju materijalne pomoći, već i na osposobljavanju za rad i život, jer samo njihova aktivna delatnost i uključenje u društveni život znače potpuno rešenje ovih problema.

Naša društvena zajednica je rešila osnovna pitanja zaštite ratnih vojnih invalida i učesnika Narodnooslobodilačkog rata. Međutim, ima još priličan broj pojedinačnih slučajeva da životni problemi boraca i ratnih vojnih invalida nisu potpuno i odgovarajuće rešeni.

Savezno izvršno veće će i dalje raditi na usavršavanju invalidskog zakonodavstva i na poboljšanju materijalnog položaja ratnih vojnih invalida.

Sa svoje strane i komune će morati još više pažnje pokloniti rešavanju pojedinih pro-

blema invalida, boraca i porodica palih boraca. U sklopu opštih mera na uzdizanju stručnosti i kvalifikacija, kao i opštih mera na prekvalifikaciji invalida, — potrebno je posebnu pažnju pokloniti borcima i invalidima. Iako su Zakonom o penziskom osiguranju predviđene izvesne olakšice za penzionisanje učesnika Narodnooslobodilačkog rata, mi bismo pogrešili ako bismo samo u tome tražili izlaz za rešenje pojedinih problema. Našu težnju treba usmeriti na to da uzdizanjem stručnosti, kao i prekvalifikacijom, obezbedimo bolji materijalni položaj učesnika naše Revolucije. Osim toga, komune će neodložno morati da poklone još više pažnje da se reše stanbeni problemi boraca, kao i problemi njihovog zaposlenja.

U pogledu daljeg razvoja socijalnog osiguranja, koje je velika tekovina radničke klase i radnog čoveka, potrebno je, pravilnim radom organa samoupravljanja u ovoj oblasti, — osiguranje još više približiti korisnicima i ostvariti potpunu kontrolu utroška sredstava njegovih fondova.

Pored ostalog, i znatni uspesi koji su postignuti u zdravstvenoj zaštiti, naročito u stvaranju lekarskog kadra i u razvijanju mreže zdravstvenih ustanova, stvorili su uslove da se zdravstveno osiguranje postepeno proširuje i na poljoprivredne proizvođače, o čemu će još ove godine biti podnesen predlog Skupštini. Iako se problem medicinskih kadrova postepeno ublažava, ipak se još naročito oseća nedostajanje srednjeg medicinskog kadra. Radi otklanjanja disproporcije između broja ovog kadra i broja lekara, neophodno je preduzeti mere za proširenje sadašnjih kapaciteta i otvaranja novih srednjih medicinskih škola.

Kad govorimo o ovim aktuelnim zadacima iz oblasti socijalne politike i zdravstvene zaštite, kojima će se i u narednom periodu poklanjati pažnja radi što bržeg rešavanja tih zadataka, ne mogu se mimoći ni zadaci koji stoje pred narodnim odborima opština i srezova u pogledu komunalno-higijenskih objekata i asanacionih radova. I u tom pogledu biće potrebno da narodni odbori ulože više sredstava u izgradnju ovih objekata i izvođenje ovih radova, koristeći se pritom i dobrovoljnom pomoći građana, koji su i dosad uvek bili spremni da pomognu ovakve i slične akcije.

U oblasti prosvete u proteklom periodu, naša aktivnost je usmeravana na reformu školstva, na savremeno socijalističko obrazovanje i vaspitanje. Rad na ovoj reformi i donošenje Opšteg zakona o školstvu su potstakli mnogobrojne faktore, državne i društvene na rešavanje mnogih pitanja daljeg razvitka našeg školstva. Rezultati, razumljivo, nisu izostali. U tom pogledu je već doneto više propisa, saveznih i republičkih, kao i osnovi nastavnih planova i programa za osnovnu školu i gim-

naziju. U samim školama i prosvetnim ustanovama pokazuju se težnja i aktivnost na razvijanju škole u savremenu instituciju za vaspitanje i obrazovanje omladine. U ovom procesu biće potrebno posebnu pažnju pokloniti materijalnoj osnovi, a naročito školskom prostoru i opremi, jer će tempo sprovođenja u život reforme školstva umnogome i od toga zavistiti. Pritom ne smemo gubiti iz vida ni drugi isto tako važan činilac, a to je zalaganje nastavničkog kadra, koji je već pokazao i razumevanje i inicijativu, ali pred kojim još stoje krupni zadaci i velika odgovornost.

Iako su u oblasti prosvete postignuti znatni rezultati, podaci o dosadašnjem ostvarenju petogodišnjeg društvenog plana u toj oblasti pokazuju da ne idemo odgovarajućim tempom. Planom je predviđeno investiranje u prosvetu u proseku po 17,9 milijardi dinara godišnje. Međutim, sva ulaganja su (budžeti, fondovi, krediti za stanbenu izgradnju) iznosila 1957 godine samo 12,6 milijardi, a 1958 godine 13,55 milijardi dinara ili 27% ispod proseka.

Uzdizanje i razvijanje obaveznog školovanja kroz osmogodišnju osnovnu školu, besumnje znači ogroman korak napred u razvoju naše zajednice, i to kako u pogledu višeg opšteg kulturnog nivoa naših građana, tako i u pogledu razvoja privrede u koju će sada dolaziti kadrovi sa mnogo većom pretpremom nego što je to ranije bio slučaj. Polazeći od velike uloge koju u socijalističkom društvu ima osnovno obrazovanje njenog stanovništva, briga za razvitak kvalitetne osnovne škole i za razvoj mreže osmogodišnjih osnovnih škola mora biti u središtu pažnje cele naše zajednice. No, i pored toga, treba naglasiti da je u periodu intenzivnog rada na reformi osnovnog obrazovanja zaostao rad na rešavanju bitnih pitanja stručnog školstva i stručnog obrazovanja kadrova za privredu uopšte. Tek u poslednje vreme su preduzete ozbiljne mere da se jasno odrede savremene koncepcije o stručnom školstvu i o stručnom obrazovanju. Isto tako, treba istaći da se u poslednjih nekoliko godina, to jest od 1956 godine, zahvaljujući osnivanju fonda za kadrove u privredi, pristupilo izgradnji mnogih zgrada i da je time stvorena solidna materijalna osnova za pojedine vrste stručnih škola. Uostalom, putem fonda je jedino i moguće da se stabilno i perspektivno rešava materijalna osnova školstva, a da se pritom zadrži inicijativa privrednih organizacija, komuna i srezova u pogledu racionalnog ulaganja u najneophodnije potrebe. Ove godine fond za kadrove je proširen time što će se iz njega finansirati školovanje kvalifikovane radne snage zapošljene u privredi, a ne samo školovanje putem klasičnih škola. Na taj način se dopunjuje naš sistem stručnog obrazovanja kadrova i čini gipkijim i efikasnijim.

Potrebe za stručnim kadrovima u vezi sa brzim razvitkom industrije, poljoprivrede i ostalih grana, stalno rastu, počev od kvalifikovanih radnika pa do univerzitetski obrazovanih stručnjaka, što zahteva reviziju dosadašnjeg sistema obrazovanja. To se tiče naročito univerziteta. Zbog toga će jedan od glavnih zadataka naše prosvetne politike svakako biti reorganizacija univerzitetske i opšte visokoškolske nastave. Preporuka Savezne narodne skupštine od juna prošle godine o skraćivanju studija i poboljšanju uslova studiranja samo je pokrenula jedan proces u pravcu ove reorganizacije. Oseća se neodložna potreba da se koncepcija visokoškolske nastave razradi do kraja, jer je poznato da kod nas studije na univerzitetima dugo traju i da je nastava još nesavremena i nedovoljno povezana sa potrebama privrede i sa razvitkom naše socijalističke zajednice. Te mere bi nesumnjivo doprinele da se brže zadovolje potrebe u kadrovima, a naročito ako se u isto vreme organizuje sistematska postdiplomska nastava, kojom bi se obrazovali visoki stručnjaci (konstruktori, istraživači, naučno-nastavni radnici). Pritom se mora više poklanjati pažnja zadacima i ispunjavanju obaveza kako studenata, tako i samih nastavnika.

Da bi se ovi problemi efikasnije rešavali, Savezno izvršno veće u prošloj i ovoj godini je poklonilo naročitu pažnju izgradnji univerziteta. U 1958 godini je dodeljeno za ove svrhe narodnim republikama iz sredstava federacije 850 miliona dinara. Nedavno je Savezno izvršno veće donelo odluku da federacija u ovoj godini učestvuje sa 50% sredstava u izgradnji i opremanju privrednih fakulteta, prema utvrđenim programima koje su izradile narodne republike.

Na današnjem stepenu razvitka i opremljenosti naše industrije, neophodno je potrebno da se jače i brže razvija istraživački rad i šire pristupi naučnom radu. Mnogobrojne male naučne ustanove sa malobrojn timer naučnim kadrom i slabim sredstvima ne mogu pokloniti pažnju istraživanju složenijih i kompleksnijih problema. Za taj zadatak treba osnivati i organizovati veće naučne institucije, sposobne da se uhvate u koštac sa problematikom jedne savremene privrede i društva, na kojem se stupnju već nalazimo. Kad ne bi bilo ozbiljn timer usavršenja naučnoistraživačkog rada, naše kretanje napred naišlo bi na znatne teškoće. Kao poseban problem se ističe u poslednje vreme i potreba da se formiraju laboratorije i instituti u našim većim fabrikama ili u udruženim preduzećima. Zbog toga u narednom periodu treba odvajati značajna finansiska sredstva za naučno-istraživački rad i to, kako iz budžeta državn timer organa, tako i iz sredstava privrednih organizacija.

Savezno izvršno veće je činilo ozbiljne napore u pogledu daljeg razvitka kulturn timer insti-

tucija i grana, pre svega, kinematografije, televizije i radiodifuzije. No, i u oblasti kulture ulaganja su vršena nesistematski i neravnomerno, a osobito su zapostavljene one oblasti koje služe obrazovanju i kulturnom uzdizanju širokih narodnih slojeva. Posebno ozbiljan problem je nedostajanje prostora za smeštaj važnih kulturnih ustanova, kao što su biblioteke, arhive, muzeji i slično, jer se u dosadašnjoj etapi mreža ovih ustanova znatno razgranala, a uslovi za njihov smeštaj nisu bili obezbeđeni.

Drugovi i drugarice, Izveštaj Saveznog izvršnog veća koji je dostavio Narodnoj skupštini Predsednik Republike drug Tito, sadrži i poglavlje o našoj spoljnoj politici, odnosno o aktivnosti Jugoslavije na međunarodnom polju. Sem toga, pre dva dana drug Tito je govorio o nekim aktuelnim spoljnopolitičkim pitanjima na velikom zboru u Smederevu. Dopustite mi da ovom prilikom kažem o tome nekoliko reči.

Jugoslavija je kao socijalistička i nezavisna država i u ovom periodu svoju aktivnost u međunarodnim odnosima poklonila razvoju miroljubive saradnje sa svim zemljama bez obzira na njihovo različito društveno uređenje. Ta saradnja se razvijala na osnovama ravnopravnosti i nezavisnosti, uzajamnog poštovanja i nemešanja u unutrašnje stvari. U tom pravcu Jugoslavija je razvijala, kako svoje bilateralne odnose sa drugim državama, tako i svoju aktivnost u Organizaciji Ujedinjenih nacija i izvan njih. Pritom, ona se svagda rukovodila i rukovodi težnjom da doprinese boljem razumevanju među narodima, jačanju međunarodnog poverenja, prevazilaženju suprotnosti među državama i grupama država okupljenim u vojne blokove koji se suprotstavljaju jedni drugima i učvršćenju mira u svetu.

Mi smatramo da imamo mnogo razloga da povoljno ocenjujemo rezultate koje smo postigli na tom polju. I u prošloj godini povećao se broj država s kojima je Jugoslavija uspostavila normalne diplomatske odnose kao, naprimer, sa Irakom, Tunisom, Marokom i Ganom, tako da sada Jugoslavija ima diplomatske odnose sa 67 zemalja. Mi se naročito radujemo što su tu posredni zemlje koje su nedavno stekle svoju nezavisnost ili su se oslobodile inostrane kontrole i što je Jugoslavija među prvim državama koje su pokazale želju da s tim zemljama razvijaju svestranu i prijateljsku saradnju.

U protekloj godini Jugoslavija je takođe proširila i svoje ekonomske odnose sa inostranstvom. Treba istaći to da je naša zemlja uspešno proširila svoje ekonomske veze sa inostranstvom ne samo u pogledu broja država s kojima sarađuje, već isto tako i u pogledu sve širih i različitih formi ekonomske saradnje, naročito sa zemljama Azije i Afrike. Veoma su ohrabrujući već postignuti rezultati koji će ubuduće svakako dovesti do još šire ekonomske koope-

racije kako s tim zemljama, tako i sa drugim. Sve je to, nesumnjivo, zajednički interes i Jugoslavije i tih zemalja, kao i interes političke stabilnosti i mira u svetu za koji je bitan uslov slobodna i ravnopravna ekonomska saradnja među svim zemljama.

U proteklom periodu Jugoslavija je, srazmerno svojim snagama, ulagala napore u istom smeru u Organizaciji Ujedinjenih nacija i u drugim međunarodnim organizacijama čiji je ona član. Kao što je poznato, svagda kad je izbijala opasnost da se pogorša situacija i izazove kriza u međunarodnim odnosima, dolazilo je do plodne i vrlo efikasne saradnje između Jugoslavije i drugih, a u prvom redu, vanblokovskih zemalja Azije, Afrike, kao i Evrope. Naše iskustvo, naročito iz poslednjeg perioda, sve više nas je učvršćivalo u uverenju da su Ujedinjene nacije ponovo pokazale svoju životnu snagu i svoju sposobnost, kako u savlađivanju akutnih problema koji su izbijali u svetu, tako i u raspravljavanju onih problema koji su danas glavna briga celokupne međunarodne zajednice. A to su: obustava opasne trke u naoružanju odnosno problem razoružanja i svi drugi problemi koji ugrožavaju mir naroda i država. Jugoslavija je zato rešena da i ubuduće učini sa svoje strane sve što može za što uspešniji rad i potpunu afirmaciju Ujedinjenih nacija kao jedinstvenog svetskog organa bezbednosti i mira u svetu.

Događaj od najvećeg značaja za našu spoljnopolitičku aktivnost u periodu za koji se podnosi izveštaj su svakako posete druga Tita prijateljskim zemljama Azije i Afrike učinjene krajem prošle i početkom ove godine. Ove posete su doprinele učvršćenju prijateljskih veza Jugoslavije s tim zemljama i naša međusobna saradnja je postavljena na još širu osnovu u duhu principa politike aktivne i miroljubive koegzistencije koja je u takvoj saradnji dobila novu i snažnu afirmaciju, što ima i krupan međunarodni značaj. Ponovo se jasno pokazalo da vanblokovska politika sve većeg broja zemalja nije neka prolazna, taktička pojava, niti pak neka neodređena i besperspektivna pozicija zemalja koje se nalaze van postojećih vojnih blokova sila. Naprotiv, nezavisna i vanblokovska miroljubiva politika, odnosno politika aktivne koegzistencije, koju sprovode i zemlje o kojima je reč, sve više dobija opšti, svetski karakter kao i izraz dubokih težnji svih naroda za konstruktivnom međunarodnom saradnjom, za mirnim rešavanjem međunarodnih sporova, za likvidiranjem sile kao faktora koji odlučuje u odnosima između jedne države i druge, za obezbeđenje mira u svetu kao osnovnog i trajnog preduslova za opšti progres, slobodu, nezavisnost i ravnopravnost svih naroda. Ta politika na konkretnim primerima i delima sve više pokazuje svoju konstruktivnost i sposobnost savlađivanja teškoća koje su izbijale na svetskoj pozornici i u toku poslednje godine.

U okvirima te koncepcije bili su naša spolj-nopolitička akcija u odnosima prema drugim zemljama i naši stavovi prema međunarodnim zbivanjima u Evropi i u svetu. Prema tim zbivanjima Jugoslavija je zauzimala svoje stavove i bila aktivna u skladu sa svojim nacionalnim interesima, kao i sa svojim međunarodnim obavezama i pravima koje ima. Može se reći da je osnovni deo te naše aktivnosti na spolj-nopolitičkom polju preduzimanje naših inicijativa ili pružanje naše aktivne podrške inicijativama drugih zemalja u pravcu prevazilaženja politike hladnog rata, ozdravljenja međunarodnih odnosa razvijanjem miroljubive saradnje među svim zemljama.

U skladu s takvom našom politikom su i svi poslednji akti koje je činila Jugoslavija, kao što su izmene gledišta između Predsednika Republike druga Tita i šefova država i predsednika vlada prijateljskih vanblokovskih zemalja Azije i Afrike o aktuelnim pitanjima međunarodne situacije. U tu svrhu isto tako služe i lični kontakti, prijateljske posete odgovornih državnika drugih zemalja Jugoslaviji do kojih je došlo i koje su predviđene u toku ove godine, kao i prijateljske posete koje smo mi učinili ili koje ćemo učiniti drugim zemljama.

Naš pozitivan stav prema takvim događajima, kao što su pregovori koji se već prilično dugo vremena vode u Ženevi o obustavi probnih eksplozija nuklearnih oružja, dovoljno je poznat, jer je Jugoslavija u svim prilikama istupala protiv proizvodnje i upotrebe tih oružja. Mi smo takođe pozdravili održavanje konferencije o Berlinu i Nemačkoj, koja je sada u toku u Ženevi između SAD, Velike Britanije, Francuske, s jedne strane, i SSSR-a, sa druge strane, kao vodećih država bivše antihitlerovske koalicije i sila koje na osnovu međunarodnih ugovora imaju posebna prava i obaveze u vezi s tim problemom. Mi se nadamo da će sadašnja konferencija pokrenuti s mrtve tačke rešenje toga problema posle četrnaest posleratnih godina bezuspešno vođenih diskusija. U vezi s tim mi smo bili obavezni da javno potsetimo da Jugoslavija i kao žrtva agresije u Drugom svetskom ratu, kao aktivni učesnik antihitlerovske koalicije, i kao miroljubiva vanblokowska evropska zemlja, ima određena prava i interese koji joj se ne mogu osporiti kad se postavlja pitanje proširenja učesnika konferencije oko kompleksa pitanja u vezi sa Nemačkom.

Kao što sam kazao, u ženevske konferencije mogu se polagati nade na uspeh, odnosno narodi imaju pravo da očekuju takve rezultate kad je reč o pitanjima od najvećeg značaja za međunarodnu bezbednost i mir u svetu. No, ne bi se moglo reći da sadašnje stanje međunarodnih odnosa isključivo karakteriše težnja da se na širokom frontu i u celini likvidira politi-

ka hladnog rata od svih onih faktora koji za takvu politiku snose i najveću odgovornost. U isto vreme s konferencijama koje sam pomeno, dolazi do izražaja i druga, suprotna strana. Ja ovde imam pre svega u vidu mere koje preduzimaju vlade nekih država na polju naoružanja, pri čemu moramo naročitu pažnju pokloniti ispoljavanju takve politike u našem neposrednom susedstvu, gde se pristupilo izgradnji rampi za lansiranje raketnog, a to znači atomskog oružja, kao što je to slučaj u susednoj Italiji. I dok u Ženevi teže da postignu popuštanje zategnutosti u jednom delu Evrope, dotle ovakvim i sličnim merama kao da se ide na povećanje zategnutosti i pojačavanje hladnog rata u drugom delu Evrope, — na Balkanu.

To mora da izazove našu zabrinutost kako sa razloga naše bezbednosti, tako i zbog svih drugih negativnih posledica koje mogu da prate jednu ovakvu politiku. Jugoslavija se dosledno protivstavlja shvatanjima da raketne ili druge vojne baze mogu biti trajna osnova međunarodnog mira i bezbednosti naroda. Nacionalna bezbednost svake zemlje i međunarodna bezbednost u celini nesumnjivo bi se ojačale ne povećavanjem broja zemalja koje će suprotstavljati raketne i druge baze jedna drugoj, već obustavljanjem opasne trke u naoružanju, zabranom upotrebe atomskog oružja i obustavom njegove proizvodnje, kontrolisanim sveopštim razoružanjem i likvidacijom raketnih i drugih baza. Jednom rečju, uvršćenje mira može se postići miroljubivim sredstvima i metodama na osnovi principa aktivne koegzistencije i miroljubive saradnje svih država, na osnovi ravnopravnosti i nezavisnosti, bez obzira na razlike u društvenim i državnim sistemima i ideologijama.

Sa svoje strane, kao socijalistička zemlja, Jugoslavija je dosledno zastupala te principe u odnosima sa susednim i svim drugim zemljama. Praksa je pokazala da su naša takva spolj-nopolitička orijentacija i konkretna aktivnost bili u interesu mira u Evropi i svetu, kao i u našem nacionalnom interesu. Zbog toga će naša zemlja u svojoj spolj-nopolitičkoj aktivnosti i ubuduće poklanjati veliku pažnju ispitivanju mogućnosti da se preduzme akcija za stvaranje boljih odnosa među narodima i državama, pre svega, u prostoru u kojem živimo, — na Balkanskom Poluostrvu.

Sa žaljenjem moram konstatovati da u protekloj godini odnosi između naše zemlje i nekih susednih zemalja ne samo da nisu bili dobri nego su pokazivali tendenciju pogoršavanja, kao naprimer, sa Albanijom i Austrijom, i pored naše želje za boljim odnosima. Želeo bih ovom prilikom samo da potsetim na one velike napore koje smo ulagali još u toku Narodnooslobodilačkog rata da se razvije saradnja između balkanskih naroda. Ti napori su obuhvatili i sa-

radnju sa ostalim susednim zemljama, a naročito sa demokratskim i antifašističkim snagama susedne Italije. To je bila istoriski nova pojava na Balkanu, koja je obećavala da donese trajne rezultate. Međutim, ubrzo posle rata situacija se izmenila pod uticajem blokovske pocepanosti u Evropi. Nije naša krivica što se danas ponovo diskutuje o Balkanu, a raketnim bazama, o »balkanskom buretu baruta«, itd. Jugoslavija je bila i ostaje najsnažniji faktor miroljubive politike u ovom delu sveta i naša dalja spoljno-politička aktivnost može da bude, kao i dosad, jedino u pravcu stvaranja većeg razumevanja i boljih odnosa sa svim susednim državama. U našoj zemlji ne samo da postoji bezatomska zona, već je ona zona iz koje se pokreću stalne akcije i upućuju pozivi za bratstvo među narodima, za mir i napredak u svetu. Zato će naša zemlja i ubuduće produžiti da daje svoj doprinos pozitivnom razvoju međunarodnih odnosa, kako ovde na Balkanu, tako i na svim drugim područjima.

Podnoseći vam Izveštaj, drugarice i drugovi narodni poslanici, Savezno izvršno veće moli da Savezna narodna skupština odobri rad Veća i savezne uprave u proteklom jednogodišnjem periodu i da svojim odlukama pruži svestranu podršku i pomoć Veću u daljem sprovođenju u život izložene politike. (Dugotrajan aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Određujem odmor od 20 minuta.

(Posle odmora)

Pretsednik Petar Stambolić: Nastavljamo rad. Otvaram diskusiju o Izveštaju Saveznog izvršnog veća. Molim izvestioce odbora oba doma koji su pretresali odgovarajuće delove izveštaja da se jave za reč. (Vladimir Simić: Molim za reč). Ima reč drug Vladimir Simić.

Izvestilac Odbora za organizaciju vlasti i upravu Vladimir Simić (Izborni srez Beograd-Stari grad II, NR Srbija): Odbor za organizaciju vlasti i upravu, drugovi narodni poslanici, držeći se svoje nadležnosti po Poslovniku, u dane 22, 23 i 24 maja i 8 juna razmatrao je ove delove Izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu: iz prvog dela glavu I pod naslovom »Društveni i državni sistem«, iz glave II »Politika i rad Saveznog izvršnog veća«, posebno ukoliko se odnosi na rad saveznih organa uprave; iz drugog dela izveštaja komisije i savete pod neposrednim nadzorom Saveznog izvršnog veća, naročito se zadržavajući na radu Savezne komisije za verska pitanja; zatim, glavu II pod naslovom »Organizacija vlasti i uprave«, i to oba njena dela: Sekretarijat za zakonodavstvo i organizaciju i Sekretarijat za opštu upravu; glavu III pod naslovom »Unutrašnja politika«, i to oba dela: Državni sekretarijat za unutrašnje poslove i Sekretarijat za pravosudne po-

slove i, najzad, glavu IV »Narodna odbrana«, oba dela: Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane i Sekretarijat Saveta narodne odbrane.

Odbor se koristio svojim pravom, pa je pored pretstavnika i poverenika Saveznog izvršnog veća pozivao i pretstavnike drugih organa vlasti, kao i vrhovnih sudova, i to: Saveznog vrhovnog suda, Privrednog vrhovnog suda, Javnog pravobranioštva, Javnog tužništva i Komisije za verska pitanja.

Pored uvodnih izlaganja ovih pretstavnika i poverenika organa vlasti, u svrhu pružanja bližih obaveštenja Odboru o pojedinim sektorima i delatnostima organa državne uprave i Saveznog izvršnog veća, oni su odgovorili i na mnoga pitanja u Odboru u kojima su tražena bliža obaveštenja o pojedinim delovima Izveštaja.

Na kraju svog rada, preko svog Pretsednika, Odbor je istakao veliku korisnost ovakve saradnje, osobito što su u pojedinim veoma složenim pitanjima izloženim u Izveštaju Saveznog izvršnog veća pretstavnici drugih organa vlasti svojim dokumentovanim i veoma stručnim izlaganjima doprineli boljem razumevanju i svestranijim razmatranjima.

Na kraju, Odbor je izabrao Komisiju od pet članova i izvestioca sa zadatkom da sumiraju diskusiju i izađu pred Skupštinu i iznesu svoje primedbe, predloge i sugestije — kao rezultate svog rada.

Postupajući po ovom nalogu Komisije, a koji je i Odbor u potpunosti prihvatio, pokušaću da ukratko izložim diskusiju i razmatranja učinjena u okviru Odbora za organizaciju vlasti i upravu.

Odmah ističem da je taj materijal izvanredno obiman. Dovoljno je ako kažem da stenoografski zabeležena diskusija iznosi preko 250 strana. Sama ta okolnost primorava me da vam taj materijal vrlo sažeto izložim. Ako bih pritom nešto važno izostavio, mogao bih odgovoriti na pitanja koja biste postavili.

Ako se ima na umu da je Izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu ustvari po svojoj sadržini u celini takav dokument u kojem se izlažu veoma složene aktivnosti saveznih organa uprave, — a izlažu se i dostignuća u pravcu usavršavanja i stalnog dopunjavanja našeg društvenog i državnog sistema, a to znači u pravcu ostvarivanja sve većih unutrašnjih demokratskih vrednosti naših društvenih i državnih institucija, stalnog jačanja živog mehanizma koji se zasniva na socijalističkim društvenim odnosima među ljudima, imajući uvek u vidu interese društva i interese čoveka, — onda je jasno da je tu bilo reči o pitanjima političke prirode, prvenstveno o pitanjima politike Saveznog izvršnog veća u raznim sektorima i granama državne uprave, a kako je, s druge strane,

po samom Poslovniku Skupštine, nadležnost odbora za organizaciju vlasti i upravu u vezi sa pitanjima takve prirode, naime, u vezi sa političkim aspektom stvari u raznim granama državne uprave, to je jasno da je ova okolnost i opredelila i način rada i zaključke ovog Odbora, koji je zato i mogao da dođe prvo do opštih zaključaka.

Odbor je mogao da izrazi svoj stav uopšte o Izveštaju Saveznog izvršnog veća vodeći pritom računa o izvršivanju, kako zakona, tako i programa, planova, propisa, kao i drugih mera koje su bile preduzimane u svrhu našeg daljeg demokratskog i socijalističkog razvitka.

Ti zaključci opšteg karaktera i stav Odbora izraženi su u ovih pet tačaka:

1) Jedna od osnovnih misli koju su u razmatranju Izveštaja za proteklu godinu izrazili svi članovi Odbora jeste da su uvođenje radničkog samoupravljanja u privrednim organizacijama, uvođenje društvenog samoupravljanja u javnim službama i ustanovama, kao i uvođenje komunalnog sistema sa prenošenjem mnogih upravnih poslova i mnogih samoupravnih poslova u nadležnost opština odnosno opštinskih organa, a to znači uvođenje sve većeg broja građana u obavljanje sve većeg delokruga javnih poslova, — kao praksa državnog i društvenog sistema sastavni deo izgradnje socijalizma i predstavljaju važne i bitne elemente njene socijalističke sadržine i socijalističke demokratije i prakse u Jugoslaviji;

2) da se kako na sektoru državne uprave, tako i na drugim sektorima državnog i društvenog života, koje je po svojoj nadležnosti razmatrao Odbor, i pored stalnog povećavanja i proširivanja nadležnosti i stalnog povećavanja zadatka, sve više produbljuje i jača zakonitost i da se jasno vide u svim tim delatnostima ostvareni pozitivni rezultati;

3) da takav demokratski razvitak, — u kojem se, između ostalog, potstiču građani da se u sve većoj meri koriste redovnim pravnim putem za zaštitu i ostvarivanje njihovih priznatih i garantovanih ljudskih i građanskih prava, — nalazi svoj odgovarajući odraz i u stalnom organizacionom učvršćivanju i jačanju javnih službi i službi društvenog samoupravljanja;

4) da se u Izveštaju Saveznog izvršnog veća za proteklu godinu, pored navedenih činjenica i dokaza na osnovu kojih se jasno potvrđuje opšta afirmacija našeg društvenog i državnog mehanizma, u isto vreme navode i izlažu i neki problemi iz postojećih programa i planova, iz ranije donetih propisa i drugih mera ili ranije postavljenih zadataka koji se još nalaze na putu izvršavanja ili je prema izmenjenim uslovima i nastalim objektivnim promenama već nastala potreba za njihovom revizijom; i

5) da se u dinamizmu takvog demokratskog razvitka neophodno nameću opšti i mnogostrani zadaci, bilo da su oni postavljeni, bilo

da se imaju tek postavljati, ali za čije je uspešno ostvarivanje bitno i neophodno sve više sistematskog rada i sve više upornosti, kao i napora svih radnih kolektiva, političkih organa i društvenih organizacija, funkcionera i službenika, i svesnih građana, uporedo sa stalnim jačanjem materijalne i društveno-političke osnove naše socijalističke zemlje.

Drugovi i drugarice narodni poslanici, mada su ovi zaključci po svojoj prirodi takvi da predstavljaju opštu ocenu politike Saveznog izvršnog veća izraženu u njegovom Izveštaju za proteklu godinu, to ipak nije smetalo Odboru, kao što sam upočetku kazao, da razvije veoma obimnu diskusiju i da se razmatranje samog Izveštaja produži u tolikoj meri da je došlo i do pojedinačnih predloga, pojedinačnih sugestija i zahteva, što je Odbor takođe dao meni u zadatak, kao izvestiocu, da vam izložim.

Ima desetak pitanja koja bih vam ukratko izložio.

Prvo pitanje koje je privuklo pažnju Odbora za organizaciju vlasti i upravu jeste pitanje kadrova u pravosudnim organima i materijalna snabdevenost pravosudnih organa. Odbor je pitanje kadrova u pravosudnim organima, podrazumevajući pod pravosudnim organima ne samo sudove nego i javna tužilaštva i javna pravobranilaštva, ocenio kao centralno pitanje, pitanje od izvanrednog značaja.

Postavilo se u diskusiji pitanje, samo ilustracije radi da vam kažem, — da li danas mlad pravnik želi da ide u sudove, i ako želi da ide da li on želi to samo kao prolaznu službu za neke druge službe koju bi posle toga preduzeo, naprimer, za advokaturu ili prelaz u preduzeće. Naime, da li on na drugoj strani, van pravosudnih organa, nalazi više i materijalne naknade i bolju društvenu ulogu. Odbor je sa zadovoljstvom konstatovao da je u 1958 godini bilo 180 sudija više, ali je ipak morao konstatovati i okolnost da je ostalo nesvršenih samo imovinsko-pravnih sporova 269 hiljada, a to je, drugovi i drugarice, vrlo veliki broj. Ocenjujući ovu pojavu, u jednoj kratkoj analizi, ukoliko je bila mogućna u diskusiji, Odbor je došao do zaključka da je 37% od ovog broja bagatelnih stvari i zato je pozdravio s naročitim zadovoljstvom izjavu datu u Odboru da se radi na nacrtu zakona o takozvanim mirovnim većima na koja bi prešla nadležnost najvećeg broja ovih malih sporova.

Pala je u Odboru isto tako i ideja da bi bilo vredno da se, kao i ostali, i sudovi brinu sami o kadrovima i da imaju mogućnosti stipendiranjem da popunjavaju svoje kadrove. Naravno, tu treba materijalnih sredstava, o čemu je Odbor vodio računa.

Što se tiče smeštaja sudova, Odbor je konstatovao da smeštaj u najvećem broju sudova u vrlo velikom procentu u celoj zemlji ne odgovara. Isto tako je konstatovao da su sudije

gotovo jedini organi vlasti koji se moraju sami starati o onome što pretstavlja, da se tako izrazim, alat njihovog rada. Službene novine, zakone i sve ostalo oni moraju sami nabavljati. Sa druge strane, da je tehnička snabdevenost sudova veoma oskudna, da se nikakvoj modernizaciji u tom pogledu nije pristupilo, i tim povodom je razmišljano u Odboru o sredstvima koja bi bila koncentrisana tako da se upotrebe samo u ovu svrhu. Pala je ideja da bar polovina sudskih taksa ide u jedan fond iz kojeg bi se docnije ove potrebe zadovoljavale. Međutim Odbor se nije odlučio za uzimanje polovine takve takse, jer iz analize koju je učinio video je da bi time pojedine komune i opštine bile lišene vrlo velikih suma za druge privredne i neprivredne investicije, pa se više odlučio za predlog da se ustanovi jedna nova taksa, isključivo taksa za ovu stvar, iz koje bi se stvorio fond za dugoročno snabdevanje sudova, za jedan program snabdevanja sudova koji bi bio program od nekoliko godina. Jednom rečju, sugestija je Odbora da se izradi program za nekoliko godina na osnovu kojeg bi se izvršila nabavka najneophodnijih stvari za pravilno funkcionisanje pravosudnih organa.

Drugo pitanje koje je privuklo pažnju Odbora jeste pitanje donošenja imovinsko-pravnih propisa. Odbor je osobito cenio i naročito naglasio velike zasluge Sekretarijata za zakonodavstvo u donošenju nacrtu zakona, što je jedan vrlo težak i složen posao, ali je ipak smatrao da treba istaći neminovnu potrebu donošenja imovinsko-pravnih zakona, kao što su: zakon o obligacijama, zakon o stvarnom pravu, zakon o iskorišćavanju zemljišta, a pored toga i zakoni iz trgovačke problematike koji apsolutno nedostaju.

U raspravi i u izjavama pretstavnika i poverenika koje su tom prilikom date, konstatovano je da nije samo ova oblast neobrađena, da tu ima i drugih oblasti isto tako važnih, gde nema ni osnovnih zakona, kao što su: rudarstvo, patent, industrijska svojina, pomorstvo, zdravstvene službe itd., i da naši objektivni društveno-ekonomski uslovi još nisu došli do tog stepena da rešavamo i da možemo bezuslovno rešavati sva osnovna pitanja iz ovih materija.

U Odboru je preovladalo gledište da treba pozdraviti napore koji su istaknuti i u Izveštaju Saveznog izvršnog veća na daljem radu na ovim propisima, a takođe je zaključeno da ipak treba istaći potrebu donošenja imovinsko-pravnih propisa, a to je u vezi sa pravosudnim organima, gde bi svršavanje tih poslova išlo mnogo lakše i to poslovanje ne bi bilo zasnovano isključivo na interpretativnom procesu, kao što je to slučaj u radu današnjih sudova.

Treće pitanje koje je privuklo pažnju Odbora jeste pitanje preteranog parničenja privrednih organizacija. Primećeno je da je utuženih suma u 1958 godini bilo za 245 milijardi dinara. Pored toga je dat još jedan drugi po-

datak. Od 339.000 slučajeva gde je reč o novčanim zahtevima, 337.000 je bilo udovoljeno, što znači da je bilo 311.000 slučajeva čisto bankarske naplate. Odbor je konstatovao da postoji jedna naredba Narodne banke o tome da preduzeća moraju u roku od 30 dana od isteka utužiti sume koje im se duguju i da je to opredeljivalo preduzeća na podnošenje tužbi i bankarske obračune preko sudova. Ali isto tako Odbor je konstatovao da i posle povlačenja ove naredbe stvar se nije popravila, pa je mišljenja da bi trebalo dati većima proizvođača šira ovlašćenja u ovom pogledu, a isto tako da treba uputiti apel, koji Odbor i čini, svim društvenim i političkim organizacijama, Savezu komunista, Socijalističkom savezu, sindikatima, organima upravljanja, radničkim savetima, da oni sa svoje strane na shodan način i pogodnim merama utiču da se ova navika, koja je vrlo štetna, što manje praktikuje i da se ova suma utuženja svede na razumnu meru i na slučajeve gde je stvarno u pitanju privredni spor.

Četvrto pitanje kojim se bavio Odbor jeste pitanje prekršaja. Ono je pokrenuto sa više aspekata, ali je konstatovano, na osnovi samog Izveštaja Saveznog izvršnog veća, da 60% sudija za prekršaje nema propisanu stručnu spremu i u kratkoj analizi koja je tim povodom bila izneta konstatovao je da je ovo uglavnom usled toga što pre donošenja Osnovnog zakona o prekršajima briga o kadrovima ove vrste nije bila nikome poverena. Međutim, posle donošenja Zakona o prekršajima stvar je umnogome popravljena i staranje o kadrovima je preneto na republičke državne sekretarijate za unutrašnje poslove. Još jedna važna okolnost je uticala na popravku ovog stanja stvari, a to je što se po Osnovnom zakonu o prekršajima za pokretanje postupka traži predlog, i to onog organa narodnog odbora u čiju nadležnost spada određen propis, zatim što državni sekretarijati za unutrašnje poslove sada sprovode izvesne mere za osposobljavanje sudija za prekršaje, kao što su: seminari, tečajevi, stipendije.

Odbor se interesovao da sazna praksu koja je sprovedena na osnovu Osnovnog zakona o prekršajima, ali nije mogao doći do tih podataka iz prostog razloga što je taj Zakon u primeni tek šest meseci i još nisu prikupljeni potrebni podaci u tom pogledu.

U Odboru je pored ovih dobrih strana Osnovnog zakona o prekršajima, istaknuta i jedna sugestija o tome da bi dobro bilo razmisliti o mogućnosti prenošenja izvesnih nadležnosti na naše inspekcije. Naprimera, inspekcije šumarstva mogle bi prilično rasteretiti sudije za prekršaje kada se uzme u obzir koliko je broj tzv. prekršaja šumarskih propisa. Isto tako istaknuta je jedna druga sugestija — da bi se moglo razmisliti o tome da se u većoj meri primenjuje mandatni postupak za prekršaje ovakve vrste, osobito kod bagatelnih stvari kojih ima vrlo mnogo.

U vezi s ovim prekršajima, Odbor se zanimao i pitanjem javnog saobraćaja. Konstatovao je sa žaljenjem da je porast saobraćajnih nezgoda u prošloj godini za 28% veći. Konstatovano je da je bilo 543 smrtna slučaja, 6.321 ozleda i među njima preko 2.500 teških ozleda i pledirao je za donošenje jednog zakona o saobraćaju. Sa zadovoljstvom je prihvatio odgovor da se radi na zakonu o javnom saobraćaju, kojim bi, prema sugestijama Odbora, trebalo rešiti ne samo pitanja užeg saobraćaja, nego i sva druga pitanja koja su u vezi sa javnim saobraćajem uopšte na drumovima i u gradovima.

S tim u vezi, Odbor je diskutovao i o pitanju civilne zaštite. Konstatovao je da mere za gašenje požara nisu adekvatne, da nisu dovoljno efikasne, i da zbog toga ima dosta šteta, da narodni odbori ne odvajaju dovoljno sredstava za tehničku opremu, a da bi odvajanje tih sredstava bilo veoma rentabilno. U Odboru za organizaciju vlasti još prilikom donošenja Zakona o vatrogasnoj službi bilo je reči o potrebi da se donese jedan zakon o civilnoj zaštiti. Odbor je sa zadovoljstvom konstatovao i prihvatio objašnjenje da se na takvom zakonu radi, da je to prešlo u nadležnost Sekretarijata za narodnu odbranu u saradnji sa Sekretarijatom za unutrašnje poslove i da će već u avgustu biti gotov projekat u tom pogledu.

Odbor je isto tako diskutovao i o izvršenju Zakona o javnim službenicima, i tu se zadržao na jednom pitanju koje je bilo pokrenuto u Odboru, naime, da je Pravilnik koji je izdat za ocenjivanje državnih službenika dosta štur, kako je rečeno, i da se, naprimer, za najbolju ocenu prosvetnih radnika bezuslovno zahteva da oni sarađuju na stručnim časopisima i da se bave pedagoškom literaturom, tojest da sarađuju u pedagoškoj literaturi. Međutim istaknut je jedan drugi slučaj da postoji škola, kao što, srećom, postoje mnoge u našoj zemlji, gde postoji đачка zadruga gde se obrađuje najbolja italijanska pšenica, gde seljaci dolaze da se u tome poučavaju u samoj đачkoj zadrugi, gde postoje park i vaspitavanje omladine kako da čuva jedan park, gde postoje živinarnik i mnogo drugih korisnih stvari, ali prosvetni radnici koji su to ostvarili ne ocenjuju se najboljom ocenom, jer ne pišu o pedagoškim pitanjima u stručnim časopisima. Kad je ovo pitanje pokrenuto, bilo je reči u Odboru i o tome, — odgovoreno je da takav rad prosvetnih radnika, pošto je on politički, i, pošto je on društveni, treba da ocenjuju političke i društvene organizacije, a ne škola. Međutim u Odboru je istaknuta bojazan da će u tom slučaju prosvetni radnik radije da se posveti isključivo stručnom radu, a ne ovoj društvenoj delatnosti jer sa društvenog stanovišta mi smo u fazi kad je preobražaj poljoprivrede osnovni zahtev, pa kada i škola tome doprinosi to je nesumnjivo pozitivan rad.

U vezi s tim je dobiven odgovor da pored ovih prigovora ima i drugih prigovora u pogledu primene Zakona o javnim službenicima i da se pripremaju promene, tako da će se i u tom pogledu izvršiti izvesna reforma.

Bilo je reči i o udruživanju privrednih organizacija i istaknuto je kao problem da nije uvek ekonomski interes, koji nesumnjivo postoji, merodavan za udruživanje privrednih organizacija. Ili, obrnuto tome, kad ekonomski interes i ekonomski razlog nesumnjivo postoje nema propisa ni sredstava, ni mogućnosti da se jedno takvo udruživanje sprovede po današnjim propisima.

Odbor je uvažio potrebu očuvanja principa dobrovoljnosti, ali je, s druge strane, smatrao za potrebno da ipak da jednu sugestiju da bi veća proizvođača mogla imati šira ovlašćenja u tom pogledu. A ako ne samo veća proizvođača, onda i oba veća narodnih odbora. Jer je pretpostavka: ako bi oba veća narodnog odbora u izvesnom smislu mogla oceniti ili ocenjivati taj ekonomski interes da tu pogrešaka ne bi bilo.

Odbor je dalje sa zadovoljstvom potvrdio u Izveštaju Saveznog izvršnog veća potrebu da se obrazuje jedan organ koji će se brinuti o zakonitosti propisa, odnosno ne o zakonitosti nego o saglasnosti lokalnih, republičkih i saveznih propisa, koji organ u današnjem našem ustrojstvu ne postoji. Odbor se složio naročito s tim da se reakcija protiv takve nezakonitosti treba da ustanovi sudskim putem. Dosad je bio, kao što znamo, Sekretarijat za zakonodavstvo nadležan da razmatra sve propise koji se publikuju u službenim novinama. Ali smo čuli u Odboru izveštaj o tome da ima mesečno po stotinu propisa lokalne prirode koji nisu u saglasnosti sa propisima saveznog značaja. Prema tome, odstranjivanje takvih slučajeva dosad je vršeno u saglasnosti između Sekretarijata za zakonodavstvo saveznog i republičkog, odnosno u saglasnosti sa narodnim odborima. Ali, kako se u samom izveštaju konstatuje, nije ta intervencija uvek dovela i do rezultata. Zato će najbolje biti rešeno ovo pitanje ustanovljenjem ili ustavnog suda, ili ustavnog sudstva ili odeljenja ustavnog karaktera pri našem vrhovnom sudstvu. A u isto vreme je pokrenuto u Odboru još jedno pitanje — pitanje tzv. koordinacije između zakonodavnog rada. Ima slučajeva kad donošenje jednog republičkog zakona pretpostavlja da postoji opšti, savezni zakon o toj materiji. A nepostojanje opšteg saveznog zakona o toj materiji, s jedne strane, sprečava republiku da donese zakone za koje je nadležna, a s druge strane, ako ih i donosi ostavlja izvesne praznine, jer nisu rešena pitanja koja je trebalo rešiti osnovnim saveznim zakonom. Istaknut je kao primer Zakon o visokim školama za pogonske inženjere mašinske i rudarske struke u Bosni i Hercegovini, koji je donet, ali je ostao sa mnogo praznina, jer

zakona opšteg, saveznog značaja u tom pogledu nema.

Sve bi se ove nezgode, po mišljenju Odbora, vrlo brzo otklonile u slučaju ustanovljenja ustavnog pravosuđa.

Bilo je reći o evidenciji opštenarodne imovine i konstatovano je da u tom pogledu stanje ne zadovoljava i da su kod narodnih odbora pojedini referenti jako opterećeni, a imaju za dužnost i tu službu, i da bi dobro bilo da se ta služba izdvoji i da se jedan određeni referent za to zaduži. A bilo je mišljenja da bi dobro bilo da to pređe na organe, na savete za unutrašnje poslove. Izražena je sugestija i želja da se, naročito posle donošenja Zakona o nacionalizaciji, ovo stanje što pre sredi, jer ima izvesnih teškoća koje su bile vrlo dobro ilustrovane u Odboru.

Najzad, pitanje materijalne osnove komuna je privuklo pažnju Odbora, i to ne kao budžetsko i kao finansijsko pitanje, nego kao značajno političko pitanje za razvitak komuna. Naime, konstatovano je da komune dobijaju sve veći broj nadležnosti i nove obaveze prema službama, prema organizacijama, prema građanima, a da materijalna osnova nije s tim u skladu. O tome je bilo reći prilikom donošenja Rezolucije o opštoj potrošnji u Saveznoj narodnoj skupštini, a o tome je bilo reći, kako je konstatovano u Odboru, i prilikom poslednje konferencije gradova. Konkretno je bilo govora više o neprivrednim nego o privrednim investicijama, a osobito kad je reč, naprimer, o školskim i zdravstvenim ili komunalnim investicijama. Zaduženja se u tom slučaju vrše ovako: dok komune, kao što znamo, po propisima funkcionalne izdatke zadovoljavaju iz budžeta, dotle ove neprivredne organizacije zadovoljavaju iz fondova, i to zaduženjem. U Odboru je bilo reći o tome da bi privredne organizacije često bile raspoložene da otplate za ta zaduženja same polažu. To po sadašnjim propisima nije moguće, već se te otplate iz redovnog budžeta imaju otplaćivati. Bilo je reći u Odboru i o tome da taj procenat zaduženja sve više raste, i da bi u tom pogledu trebalo doneti izvesno rešenje. Odbor je bio zadovoljan izjavom poverenika i pretstavnika u Odboru, prvo, da se sprema nov zakon o budžetima, da se sprema nov zakon o kreditima i, drugo, da se priprema elaborat za diskusiju u Saveznoj narodnoj skupštini ujesen ove godine o komunalnom sistemu uopšte.

Najzad, drugovi i drugarice, bilo je reći i o Sekretarijatu za narodnu odbranu. Tu ništa naročito ne bih mogao da kažem, sem to da je Odbor s velikim zadovoljstvom konstatovao napredak i sve uspehe koji su u toj službi postignuti. Bilo je reći i o nadležnostima i koje su te nadležnosti koje prema sistemu naše narodne odbrane mogu doći kao posao teritorijalno-političkih jedinica. Rečeno je da je princip u tome da odbrana bude što više približena narodu, dakle, decentralizovana, i da prvostepeni organ

može da prihvati mobilizacione funkcije, prikupljanje vojnih obveznika, upućivanje na određeno mesto i da vrši predvojničku obuku.

Bilo je reći o karakteru predvojničke obuke, pa je potpuno prihvaćeno objašnjenje da je važnija tehnička sprema nego fizička kultura, jer je bilo reći o tome da bi možda predvojnička obuka trebalo da obuhvati više fizičko vaspitanje nego tehničko. Međutim, prihvaćeno je ovo drugo objašnjenje.

Bilo je reći i o roku po 74 članu Zakona o narodnoj odbrani, o 27 godina, u slučaju studenata koji čekaju do 27 godine da završe studije. Bilo je reći o tome da je ovaj rok vrlo dug. Protivno tome bilo je reći da je taj rok mali ako se imaju u vidu postdiplomske studije. Međutim potpuno je prihvaćeno obaveštenje o tome da je Državni sekretarijat za narodnu odbranu ovlašćen da ova pitanja konkretno rešava i da ih uvek u dovoljnoj meri može dobro rešiti.

Drugovi i drugarice narodni poslanici, ja ne znam da li sam uspeo da dovoljno ilustrujem rad Odbora za organizaciju vlasti i upravu. Ovo je prvi put i prvo izlaganje i s pravom se može očekivati da će se sa vašim primedbama popraviti metod ovog izlaganja.

Nakraju, dužnost mi je da istaknem zadovoljstvo Odbora da se uvede ova praksa o razmatranju i ocenjivanju izveštaja Saveznog izvršnog veća u odborima. (Aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Ima reč pretstavnik Odbora za narodnu privredu Saveznog veća, narodni poslanik Božidar Tomić.

Izvestilac Odbora za narodnu privredu Saveznog veća Božidar Tomić (Izborni srez Beograd-Zemun, NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, Odbor za narodnu privredu Saveznog veća Savezne narodne skupštine na svojim sednicama od 15 i 16 maja pretresao je Izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu, a naročito se zadržao na glavi V, koja govori o privredi.

Odbor je došao do ovih zaključaka:

— da je prošla godina pružila nove dokaze o opštoj afirmaciji našeg društvenog i državnog mehanizma;

— da je 1958 godina bila godina daljeg porasta životnog standarda radnih ljudi i isto tako godina daljeg razvoja socijalističkih snaga uprkos teškoća s kojima se borila zemlja kako zbog spoljnih faktora, tako i zbog nepovoljnih klimatskih uslova (suše);

— da je Savezno izvršno veće dosledno sprovodilo politiku ovog Doma u težnji za povećanjem proizvodnje i porasta nacionalnog dohotka, a u skladu s tim i povećanja lične potrošnje i životnog standarda;

— da je Savezno izvršno veće osiguralo proširenje i skladnije kretanje spoljnotrgovinske razmene, a time i smanjenje deficita platnog bilansa;

— da je politika investiranja bila u duhu petogodišnjeg plana.

Izvršno veće je u sprovođenju ove određene politike preduzimalo mere u svim oblastima privrednog kretanja. Od mnogih mera treba istaći mere za stabilizaciju tržišta u godini koja je podbacila u poljoprivrednim prinosima, a usled čega nije došlo do pogoršanja životnog standarda naših radnih ljudi.

U celini uzevši, Odbor je konstatovao da su postavljeni zadaci uspešno izvršeni.

Mislim da neće biti naodmet da navedem neke indekse privrednih kretanja, a o kojima se u izveštaju opširnije govori. To je čak potrebno zbog toga što je to veliki uspeh ostvaren uprkos mnogim teškoćama koje su stajale pred zemljom i organima vlasti. Savezno izvršno veće je uspevalo uvek na vreme da uvidi probleme, da preduzme odgovarajuće mere i da učini sve da sprovede politiku usvojenu od ovog Doma.

U svim privrednim oblastima, izuzev poljoprivrede, povećana je proizvodnja. Nacionalni dohodak u 1958 godini ostvaren je nešto iznad nivoa 1957 godine. Ako se ima u vidu da je u 1957 godini nacionalni dohodak porastao u poređenju sa ranijim godinama za 22,9%, između ostalog, i zbog vanredno visoke poljoprivredne proizvodnje, njegovo ostvarenje u 1958 godini, kada je poljoprivredna proizvodnja bila znatno slabija, predstavlja priličan uspeh. Nacionalni dohodak u 1958 godini porastao je za 23,3% u poređenju sa 1956 godinom. U poslednje dve godine nacionalni dohodak raste prosečno za 11,6%, što je iznad prosečnog godišnjeg porasta od 9% koji predviđa petogodišnji plan.

U razvitku naše privrede važno mesto zauzima industrija koja beleži porast od 11%, čime je u potpunosti izvršila predviđen plan za 1958 godinu. Kretanje industrijske proizvodnje za poslednje dve godine pokazuje da je ona rasla brže od predviđanja petogodišnjeg plana, jer postiže prosečni godišnji porast od 14%, dok plan predviđa 11 do 12%. Ovaj uspon pokazuje da kod nas postoje još veće mogućnosti za povećanje proizvodnje i nacionalnog dohotka s obzirom na brz tempo ulaganja sredstava u privredu. U diskusiji povodom velikih uspeha naše privrede sagledana su dva važna momenta koja treba da ubrzaju razvoj.

Prvi je dalja borba za povećanje proizvodnosti rada, koja još nije u srazmeri sa materijalnim ulaganjima u privredu i visokom svešću naših radnih ljudi, što znači da postoje uslovi da se produktivnost rada poveća u našoj zemlji.

Drugi je momenat nedostajanje stručnih kadrova, čemu u narednom periodu treba pokloniti još veću pažnju.

Procenjujući postignute rezultate možemo biti sigurni da će politika koju vodi ovaj Dom, a uspešno sprovodi Izvršno veće i njegovi organi oslonjeni na društveno-političke organizacije,

postići u 1959 godini nove uspehe, otkloniti neke slabosti i ispuniti očekivanja predviđena društvenim planom za 1959 godinu.

Prilikom pretresa ovog izveštaja, Odbor je, kako je napred rečeno, konstatovao velike uspehe, ali je u diskusiji uvideo i neke probleme koje u narednom periodu treba rešavati, a od kojih Odbor ističe ove:

1) Posebno treba pretresati sistem budžetiranja, kako komuna tako i srezova, i još ove godine doneti zakon o budžetima koji bi osigurao veću ustaljenost i sigurnost prihoda političko-teritorijalnim jedinicama i doprineo objektiviziranju budžetske potrošnje, kako je predviđeno Rezolucijom o opštoj potrošnji.

2) Doneti zakon o Državnom zavodu za socijalno osiguranje i na taj način uskladiti njegovu organizaciju sa našim demokratskim sistemom — decentralizacijom, te tako stvoriti veću zainteresovanost lokalnih organa za njegov rad.

3) Težiti da se uprosti sistem kreditiranja preko Investicione banke, te u tu svrhu doneti odgovarajuće propise Saveznog izvršnog veća. U istom smislu potrebno je proučiti efikasniji način odobravanja dopunskih kredita za obrtna sredstva privrednim organizacijama koje proširuju svoj obim poslovanja, jer sadašnji sistem upućuje na kratkoročne kredite, što privredne organizacije dovodi u neravnotežan položaj sa drugim organizacijama koje imaju dovoljno obrtnih sredstava.

U vezi s tim treba predložiti Saveznom izvršnom veću da prouči mogućnost odvajanja sredstava za kreditiranje komunalnih službi, kao što su: vodovod, kanalizacija, električna mreža i dr. Ove kredite trebalo bi odobravati preko Investicione banke bilo konkursom ili van njega.

Takođe treba preporučiti Saveznom izvršnom veću da preuzme potrebne mere da katastarske službe narodnih republika ujednače način klasifikacije zemljišta, čime će doprineti ujednačivanju oporezivanja poreskih obveznika, pošto su konstatovane velike razlike u poreskim zaduženjima poljoprivrednog stanovništva.

4) U oblasti robnog prometa je zapaženo nepostojanje koordinacije između unutrašnjeg i spoljnog tržišta, što bi trebalo ubuduće otkloniti.

U narednom periodu treba povećati investicije u trgovini i ugostiteljstvu. U ovim dve granama delatnosti takođe treba pojačati delatnost organa društvenog upravljanja, saveta potrošača itd.

U svrhu daljeg unapređenja izvoza, potrebno je ponovo proučiti neke koeficijente, pošto je konstatovano da neki od njih destimulativno deluju na proizvođače odnosno trgovinske organizacije.

5) Predlaže se Saveznom izvršnom veću da donese propise po kojima bi proizvođači bili obavezni da obeležavaju svoje proizvode, izdaju uputstva za upotrebu, kao i da obavezno istaknu specifikaciju proizvodnje odnosno propisane standarde.

6) U oblasti poljoprivrede, Odbor predlaže: da se što pre donese savezni zakon o šumama;

da se pokloni veća pažnja uzdizanju stručnih kadrova za mehanizaciju poljoprivrede i remont poljoprivrednih mašina, u čemu komore treba da pruže potrebnu pomoć.

S obzirom na brz razvoj poljoprivrednih gazdinstava i zadružnih ekonomija, potrebno je izdvojiti veća finansijska sredstva za kreditiranje izgradnje puteva na dobrima.

Sličnu politiku treba voditi i pri izgradnji šumskih puteva.

7) U oblasti saobraćaja konstatovane su teškoće pri nabavci vozila za gradski saobraćaj, kao i za potrebe rečnog saobraćaja. Potrebno je naći pogodne oblike kreditiranja ove delatnosti pošto gradski saobraćaj pretstavlja bitan element standarda radnih ljudi.

U načelu, saobraćaj treba smatrati kao ekonomsko-proizvodni problem, te u tom smislu treba utvrditi metodologiju planiranja i osigurati ulaganja za rekonstrukciju i izgradnju novih saobraćajnica.

Na završetku pretresa izveštaja, Odbor je doneo ove zaključke:

da sugerira Saveznom izvršnom veću da što pre odobri sredstva za nabavku mehanizacije za melioraciju, kako bi ona još ove godine mogla da se iskoriste;

da na jednoj od svojih narednih sednica razmatra sistem budžetiranja i delatnost socijalnog osiguranja;

da podnese predlog Saveznom izvršnom veću da prouči stanje tržišta i proizvodnje vina, kao i uopšte primene Zakona o vinu, pošto na ovom sektoru ima ozbiljnih problema;

da u svom daljem radu na sednici Odbora razmotri stanje i potrebe u šumarstvu i da predloži potrebne mere.

Drugovi i drugarice, želeo bih da istaknem da je o ovom Izveštaju Saveznog izvršnog veća diskutovalo 14 narodnih poslanika i da su svi odali veliko priznanje Saveznom izvršnom veću i naporima koje je učinilo u pogledu izvršenja postavljenog plana i zadataka na daljoj izgradnji socijalizma u našoj zemlji. Takođe je pozdravljena inicijativa Pretsedništva Narodne skupštine da ovaj Izveštaj bude prethodno pretresan u skupštinskim odborima, što u isto vreme znači dalji korak u primeni principa socijalističke demokratije.

Izražavajući jedinstvene stavove poslanika članova Odbora za privredu, molim u ime Od-

bora da ovaj izveštaj prihvatite u celini. (Aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Prekidam sednicu. Nastavak sednice zakazujem za 17 časova.

(Sednica je prekinuta u 13 č 20 min).

Nastavak sednice u 17 č 10 min.

Potpretsednik Vladimir Simić: Nastavljamo diskusiju povodom Izveštaja Saveznog izvršnog veća za prošlu godinu.

Reč ima u ime Odbora za narodnu privredu Veća proizvođača, narodni poslanik Pavle Šumanovac.

Izvestilac Odbora za narodnu privredu Veća proizvođača Pavle Šumanovac (Izborni srez Novi Sad—Sombor, AP Vojvodina, NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača je razmatrao Izveštaj Saveznog izvršnog veća o radu u 1958 godini na dve svoje sednice, od 27 i 28 maja ove godine. U diskusiji o Izveštaju obuhvaćena je samo glava V koja se odnosi na privredu, tojest delatnost devet privrednih resora: Zavoda za plan, sekretarijata: za finansijske, opštu privredu, industriju, poljoprivredu, robni promet, spoljnu trgovinu, saobraćaj i rad.

U Odboru je odlučeno da se ne podnosi pismeni izveštaj nego da se dâ usmeni rezime o toku diskusije i ocena izveštaja.

U Odboru je konstatovano da su osnovni zadaci našeg privrednog razvoja na kojima je radilo Savezno izvršno veće u 1958 godini bili u potpunosti usklađeni sa društvenim planom i da su se razvijali u smislu postavki koje su sadržane u rezolucijama Savezne narodne skupštine o razvoju pojedinih grana u privredi: industrije, poljoprivrede, građevinarstva, lične potrošnje i opšte potrošnje. Ti zadaci su se sastojali u preduzimanju mera na daljem povećanju proizvodnje i nacionalnog dohotka, zatim u povećanju ličnog dohotka radnika i službenika, lične potrošnje uopšte i uslova života i životnog standarda, u povećanju izvoza i smanjivanju našeg spoljnotrgovinskog deficita i, konačno, u usmeravanju investicija, s jedne strane, na nerazvijene privredne grane i, sa druge strane, u zastale oblasti. Tome treba dodati da je Savezno izvršno veće donosilo više zakonskih propisa u svrhu proširivanja materijalne osnove i radničkog samoupravljanja, kao i jačanja komunalnog sistema.

Opšta je ocena da je i 1958 godina u pogledu našeg privrednog razvoja pretstavljala jedan nov veliki uspeh. Nekoliko pokazatelja koji su dati u Izveštaju o tome najbolje govore.

Povećana proizvodnja u privredi je doprinela da su se ostvarila i veća nova sredstva akumulacije u 1958 godini sa 1018 milijardi prema 858 milijardi dinara u 1957 godini. To je za

19% više. Isto tako prihodi koji su naplaćeni od građana iznose 115 milijardi prema 93 milijarde dinara u 1957 godini. To je za 23% više.

Lični dohoci radnika i službenika takođe su povećani, tako da je lična potrošnja ostvarena sa 4,9% više nego što je bila u 1957 godini, a realne plate su porasle za oko 9% na kraju prošle godine.

U 1958 godini izvoz je povećan od 120 milijardi dinara u 1957 godini na 138 milijarde dinara u 1958 godini. U ovih 18 milijardi dinara povećanog izvoza su učestvovali industrija sa 9,5 milijardi, poljoprivreda sa 8,6 milijardi dinara.

Investiciona ulaganja, koja su takođe jedan pokazatelj ekonomskog uspona, u prošloj godini su iznosila 546 milijardi prema 490 milijardi u 1957 godini. To je za 11% više. Pritom treba dodati da je u poljoprivredu investirano u protekloj godini za 38% više nego u 1957 godini, što je, naravno, u skladu sa našom politikom unapređenja ove zaostale grane.

Isto tako treba konstatovati da je znatno porasla i budžetska potrošnja u protekloj godini. Razvijena privreda je zahtevala takođe i mnogo razvijenije društvene funkcije koje se finansiraju iz budžeta. Tako je Savezni budžet povećan za 22 milijarde dinara u protekloj godini, a budžeti narodnih republika i odbora povećani su za 24 milijarde dinara.

Razmatrajući rad pojedinih organa državne uprave, državnih sekretarijata i sekretarijata koji se bave poslovima privrede, Odbor je u diskusiji davao izvesna pojedinačna mišljenja, predloge, sugestije i preporuke. Mnoga mišljenja zaslužuju da budu zabeležena i proučena, jer će nesumnjivo biti od koristi daljem unapređenju naše privrede. Ja ću pokušati da ukratko iznesem neka od tih mišljenja o pojedinim resorima.

U diskusiji o radu Saveznog zavoda za plan je konstatovano da bi bilo potrebno što pre pristupiti izradi dugoročnih planova razvoja pojedinih privrednih grana. Naime, razni investitori ne vode uvek dovoljno računa prilikom podizanja industrijskih i drugih objekata o kapacitetima, o lokaciji itd., pa je ukazano na potrebu da se u tom pogledu ostvari izvesna koordinacija u saveznim razmerama. Prilikom izrade ovih dugoročnih planova razvoja predloženo je Saveznom zavodu za plan da metodologiju i koncepcije po kojima će se raditi ovi dugoročni planovi usaglasi i uskladi sa stavovima komora i privrednih udruženja uopšte.

Dalje je konstatovano da prilikom sprovođenja planova u život, bilo da se radi o proizvodnim planovima ili investicionim planovima, redovno i najčešće dolazi do najvećih odstupanja zbog razlike u cenama u toku izvođenja planova. Zato je preporučeno Saveznom zavodu za plan da pokloni pažnju sistematskom proučava-

nju cena i tržišta i da utvrdi odnose cena na osnovi društveno opravdanih kriterijuma.

U diskusiji o radu Sekretarijata za opšte privredne poslove, čiji je inače zadatak da prati uticaj instrumenata na kretanja u privredi, ukazano je da bi trebalo za 1958 godinu izvršiti svestranu analizu završnog računa svih privrednih preduzeća u industriji i krupnih socijalističkih gazdinstava u poljoprivredi. Mi smo, naime, u protekloj godini smanjivali regres, povećavali učešće i platne fondove. Ustvari, to su sve bile mere koje su donekle uticale na povećavanje proizvodnih troškova. Zato je od velikog interesa za našu privredu da se utvrdi koliko su pojedini instrumenti uticali na to da su bolji ili slabiji završni računi u 1958 godini nego što su bili u 1957 godini.

Dalje je nagovešteno da će se doneti ove, 1959 godine, novi propisi o tarifnoj politici za prevoz robe. Preporučeno je da se ovi propisi donesu i stupe na snagu početkom ekonomske godine, kako oni ne bi izazvali dublje poremećaje u privredi s obzirom na izmene pojedinih troškova u prevozu robe. Ovo bi se vrlo rđavo odrazilo, osobito u onim privrednim organizacijama i preduzećima koja proizvode artikle sa plafoniranim cenama.

Diskusija o Sekretarijatu za finansije uglavnom se svodila na dva pitanja. Prvo, učešće privrednih organizacija u investicijama, i drugo, nedovoljna obrtna sredstva, koja su prilična kočnica daljeg razvoja privrede. Tom prilikom je konstatovano, naprimjer, da je u Narodnoj Republici Hrvatskoj od 20 milijardi dinara, koliko je predviđeno za investicije, potrebno 7 milijardi dinara učešća, a iz svih izvora sakupljena sredstva iznose 3 milijarde dinara. Takođe je konstatovano da u Srbiji 90% raspoloživih sredstava ide na učešće.

Što se tiče obrtnih sredstava i ona su danas usko grlo u razvoju privrede. Dok su 1 aprila 1958 godine obrtna sredstva bila povećana na 75 milijardi dinara prema 1957 godini, 1 aprila ove godine u poređenju sa prošlom godinom ta su sredstva povećana za 50 milijardi dinara. Potrebno je da se prilikom ispitivanja završnih računa utvrdi kakve su mogućnosti privrednih organizacija da formiraju obrtna sredstva iz sopstvenih prihoda, a koliko je neophodno i kod kojih organizacija da formiraju obrtna sredstva iz zajmova.

Zatim je, isto tako, preporučeno da se po pojedinim granama privrede utvrdi koji rokovi otplate anuiteta treba da budu u osobito kritičnim situacijama kod onih privrednih organizacija u kojima se sada pokazuje da otplate zajmova za obrtna sredstva nisu izvršena. Dalje je konstatovano da ima izvestan broj organizacija, nije reč o pojedinim granama nego o pojedinim preduzećima, koje nisu u stanju da otplate anuitete. Ovde je predloženo da se ovo pi-

tanje prouči i da se pojedinačno ti slučajevi rešavaju kad se utvrdi posle revizije i analize da preduzeća nisu u stanju da izvrše ugovore koje su sklopili sa bankom prilikom sklapanja zajmova. Naime, prilikom zaključenja investicionih zajmova mnoge organizacije su nudile veće kamate ili kraće rokove otplate, a da to nisu mogle ispuniti.

Dalje je konstatovano da Sekretarijat za finansije još donosi mnogo propisa, uredaba, naredaba, pravilnika, uputstava, itd. iz oblasti finansija, što je, doduše, neophodno potrebno radi obezbeđenja izvršenja društvenog plana, ali je istaknuto da bi trebalo u izvesnoj meri ići na uprošćavanje i kodifikaciju ovih propisa jer je prilično komplikovano praćenje istih u praksi.

U vezi sa radom Sekretarijata za robni promet, uglavnom se diskutovalo o tri pitanja: snabdevenosti tržišta robom, pitanju cena roba i o organizaciji prometa. Konstatovano je da je u 1958 godini naše tržište bilo vrlo dobro snabdeveno, čak bolje nego u 1957 godini, iako je 1958 godina inače bila slabija po proizvodnji, osobito u pogledu poljoprivredno-prehranbenih artikala. Stvarno taj uspeh se mora pripisati ulozi i Direkcije za ishranu i njenoj intervenciji na tržištu, bilo da se radi, s jedne strane, o otkupu viškova za materijalne rezerve, ili, s druge strane, o deficitarnim artiklima.

U diskusiji je konstatovano da praktično deficitarni artikli u 1958 godini nisu ni zaštićeni.

Međutim, bilo je primedaba u vezi sa tehnikom i metodom određivanja dogovorenih cena. U diskusiji je istaknuto da je dogovaranje cena gotovo po pravilu zakašnjavalo. Tako se, naprimer, u avgustu ili septembru određuju cene vina, šljiva i povrća, artiklima koji su već davno, ranije ugovoreni ili su već u prometu na tržištu.

Iz Bosne i Hercegovine se nagoveštava vrlo visok rod šljiva. Međutim, plasman šljiva i cena šljiva nisu do danas rešeni.

Odbor se nije sasvim zadovoljio odgovorima pretstavnika Izvršnog veća da cenu šljiva ne treba ni određivati zbog toga jer je vrlo visok rod. Prema tome, može da kupuje pošto ko hoće i kako hoće.

Dalje, u diskusiji o radu Sekretarijata za robni promet dosta je oštro, i opravdano, bilo raspravljano o izvesnom zapostavljanju poslovnih saveza zemljoradničkih zadruga u pogledu njihove uloge u prometu robe. Naprimer, konstatovano je, isto tako, za prilike u Bosni i Hercegovini da nijedan poslovni savez nije dobio ovlašćenje da se bavi otkupom kože i vune, i ako za to imaju sve uslove, a i zakonski propisi to omogućuju.

Slično je konstatovano i u pogledu rada Žitoprometa. Ako su zemljoradničke zadruge

uložile velike napore u ostvarenju proizvodnje, nabavci semena, veštačkog đubriva, u obradi, itd., onda je logično da bi im trebalo takođe dopuniti i promet robe ili otkup finalnih produkata. U protivnom one ne mogu izvršiti svoj prvi zadatak: organizovati proizvodnju koja se od njih traži. Tako je predloženo da se prilikom otkupa žita ove godine — bez obzira na to da li će ono biti smešteno u magacinima žitnog fonda ili u magacinima zadruga — prvenstveno otkupljuju artikli koji su kontrahirani i ugovoreni kooperacijom kod zemljoradničkih zadruga.

U diskusiji o Komitetu za spoljnu trgovinu je konstatovano da je on pokazao jedan stalan uspon u svom radu. Već sam rekao da je za 18 milijardi povećan izvoz u 1958 prema 1957 godini, da su u tome učestvovali industrija sa 9,5 milijardi, poljoprivreda sa 8,6 milijardi dinara. Konstatovano je da je spoljnotrgovinski izvoz sve više u zavisnosti od učešća poljoprivrede u tome izvozu. Ovde se misli, pre svega, na izvoz stoke i stočnih proizvoda koji treba da omogući stabilnost u ratarskoj proizvodnji i da u isto vreme otkloni česte oscilacije u njoj zbog uticaja vremenskog faktora.

Dalje je konstatovano da planirani izvoz od 154 milijarde dinara u 1959 godini treba da bude postavljen na izvesnoj stimulaciji proizvođačkih organizacija koje učestvuju u izvozu. Dosada, kako je u diskusiji rečeno, uglavnom se računalo sa moralno-političkim faktorom u izvozu. Ekonomski principi nisu bili osobito zastupljeni. Predloženo je da se izvesna devizna stimulacija zavede prilikom premašivanja plana izvoza. Ova devizna stimulacija bi trebalo da se odobrava proizvodnim organizacijama, a ne trgovinskoj mreži.

Što se tiče uvoza koji je ostvaren sa 205 milijardi dinara, konstatovano je i ima prigovora da podela deviznih sredstava nije najpravičnija, to jest, da se devizna sredstva, po pravilu, dodeljuju uvek po tradicionalno stečenim pravima jednim istim preduzećima, iako bi trebalo da se zadovolje i opravdane potrebe dosada, možda, zapostavljenih potrošača deviza.

U pogledu industrije, težište diskusije je bilo na poslovnim udruženjima. Tako je konstatovano da je prehranbena industrija u najvećoj meri tehnički istrošena i ekonomski zastala, jer prosečno radi sa 60% svoga kapaciteta i stalno se bori za snabdevanje sirovinama.

Sistem snabdevanja sirovinama je zasnovan na kontrahaži, što znači na godišnjim kampanjskim akcijama. Hiljade ugovora se pišu i prave iz godine u godinu, a nikad se unapred ne zna ko će biti proizvođač u idućoj godini.

Mesto sistema kontrahaže predlaže se osnivanje poslovnih udruženja između preduzeća prehranbene industrije, s jedne strane, i poljoprivredno-proizvođačkih organizacija, sa druge strane, u svrhu zajedničkog osiguravanja siro-

vina za dotičnu granu industrije za jedan duži rok. Naprimjer, klanična industrija i udruženje proizvođača stoke, po prirodi svog poslovanja, treba da usklađuju rad u pogledu obezbeđenja sirovina, ili, naprimjer, šećerane sa proizvođačima repe, itd.

Osim toga, u diskusiji je bilo reći i o tome da bi prilikom podizanja nove industrije prehranbenih artikala trebalo ići na to da se ona locira u središtima sirovinских baza. Drugo, da u pogledu lokacije treba ići na sela. Istaknuto je da u nekim zemljama postoji naročita stimulacija za izgradnju industrije izvan krupnih naseljenih centara, tojest da se ona izgrađuje u selima. U svakom slučaju to ima izvesne prednosti, jer je stanbeno pitanje često tamo moguće lakše i povoljnije rešiti. Zatim, viškovi relativno nezapošljene radne snage na selu lakše se zapošljavaju, a, inače, lik sela se menja i u društveno-političkom smislu.

Dalje je konstatovano da se sistem plaćanja po učinku u industriji vrlo sporo širi i da na to treba dati veći akcenat.

Stručna udruženja u industriji treba da se popune potrebnim stručnjacima koji bi vršili instruktažu u vezi sa plaćanjem po učinku.

Za poslednje dve godine u poljoprivredi smo postigli vrlo velike uspehe. U 1957 godini proizvodnja je porasla za 45% prema desetogodišnjem proseku, a u 1958 za 26% prema istom proseku. Finansiski to izgleda ovako: bruto proizvod od 719 milijardi u 1956 godini povećan je u 1957 za 234 milijarde, a u 1958 godini za 165 milijardi dinara. Međutim treba istaći da iako su tome doprinela u znatnoj meri investiciona ulaganja, ona nisu bila osobito velika. Od 35 milijardi u 1956 godini mi smo povećali investiciona ulaganja u poljoprivredu za 20 milijardi u 1957 godini, i još za 20 milijardi dinara u 1958 godini.

Ovo očigledno govori da su neosnovani glasovi, istina malobrojni, da društvene investicije u poljoprivredi ne garantuju neki osobiti efekat.

Ja ne bih hteo da opširno govorim i iznosim uspehe koji su postignuti u ekonomskom pogledu, tim pre što je sve to detaljno napisano u ovom Izveštaju. Hteo sam samo da upozorim da ulaganja u poljoprivredu nemaju samo čisto proizvodni značaj. To je u isto vreme i jedna krupna društveno-politička akcija. Kada smo uveli mehanizaciju u sela i poljoprivredu, mi nismo samo osigurali bolju obradu zemljišta i proizvodnju, mi smo u isto vreme tom mehanizacijom menjali i odnose između proizvođača na selu i društvene zajednice kao vlasnika ovih sredstava.

Međutim, bilo bi pogrešno ako ne bih izneo i probleme koji otežavaju postizanje potpunog uspeha. Upravo o tome se i raspravljalo u Odboru. Mi smo ranije redovno govorili o tome kako povećati proizvodnju i kako osigurati

uslove za njeno povećanje. Danas imamo drukčije probleme — kako prihvatiti berbu i žetvu, kako ih plasirati i otkupiti. I dok smo se nekada borili za 250.000 vagona pšenice, danas imamo problem kako prihvatiti žetvu od možda 400.000 vagona. Isto tako nas pogađa teška kriza u vezi sa plasmanom vina. Po nekim približno tačnim procenama oko 15.000 vagona vina leži u podrumima koje nema izgleda da se proda. Ja ukazujem na taj problem, jer se već o tom pitanju diskutuje na terenu. Staro vino je zauzelo 80% podrumskog prostora. Direkcija za ishranu je intervenisala, doduše, i na ovom polju otkupivši samo 3.000 vagona vina, ali bez preuzimanja.

Mi smo isto tako smanjili porez na promet vina. Ali to ne znači da je u maloprodaji cena pala, ona je u točionicama ostala ista kao i ranije, tojest smanjena je cena samo kod proizvođača. U isto vreme je proizvedeno nekoliko hiljada vagona veštačkog vina. Ja takođe ukazujem na ovaj problem, jer Odbor je mišljenja da ga treba hitno rešiti.

Bogat rod šljive u celoj zemlji koji će iznositi, po svoj prilici, nekoliko desetina hiljada vagona, takođe, očekuje svoje rešenje u pogledu cena, prihvatanja i smeštaja. Nije isključeno s obzirom na pretpostavke da ćemo možda imati krizu i u pogledu plasmana povrća, smeštaja kukuruza, itd.

Prema tome, danas se sasvim promenila slika problema u poljoprivredi. Danas se već postavlja pitanje: kakvu će perspektivu imati novi nasadi koje podižemo u celoj zemlji, bilo voćni, bilo vinogradarski, ako se ne reše ovi problemi dobro i na vreme?

Drugovi narodni poslanici, podnoseći ovaj izveštaj u ime Odbora za privredu Veća proizvođača ne smatram da sam sve rekao. To će dopuniti diskusija. Ovde želim da istaknem da su svi uspesi koje smo postigli u prošloj godini rezultat određene politike koju je vodila naša Skupština, uz potpunu podršku svih organa Saveznog izvršnog veća. Zato molim Skupštinu da ovaj izveštaj usvoji. (Aplauz).

Potpredsednik Vladimir Simić: U ime Odbora za pitanja rada i socijalnog osiguranja Veća proizvođača, kao izvestilac, tražio je reč narodni poslanik Stevo Bevandić.

Izvestilac Odbora za pitanja rada i socijalnog osiguranja Veća proizvođača Stevo Bevandić (Izborni srez Bjelovar, NR Hrvatska): Drugovi i drugarice narodni poslanici, Odbor za pitanja rada i socijalnog osiguranja Vijeća proizvođača Savezne narodne skupštine na svojim sjednicama pretresao je dijelove Izveštaja Saveznog izvršnog vijeća za 1958 godinu, i to: stambeno-komunalna pitanja, socijalnu zaštitu i socijalno osiguranje, a iz oblasti rada i radnih odnosa probleme radnih odnosa uopće, stručno obrazovanje, probleme socijalnog osi-

guranja, rad na sistemu ličnih dohodaka, o produktivnosti rada, i o zapošljavanju, kao i o zaštiti rada.

Iz oblasti socijalne politike i narodnog zdravlja, Odbor je razmatrao problematiku stambene i komunalne izgradnje, kao i stanje i probleme stambenih zajednica.

U svestranom razmatranju ove problematike u diskusiji u Odboru je učestvovalo 14 narodnih poslanika i postavljeno je 51 pitanje na koja su davali odgovore i objašnjenja stručnjaci iz Sekretarijata za rad Saveznog izvršnog vijeća, predstavnici Uprave za tehničku pomoć, Saveznog zavoda za socijalno osiguranje, Saveznog zavoda za produktivnost rada, Saveznog zavoda za urbanizam, komunalna i stambena pitanja i Savezne industrijske komore.

Odbor je ocijenio da je rad Saveznog izvršnog vijeća u 1958 godini u ovoj oblasti bio vrlo plodan, svestran i usmjeren na osnovna pitanja koja su se javljala u 1958 godini. Odbor je dalje konstatirao da su u ovom periodu riješena vrlo krupna pitanja iz ove oblasti, kao što su: staranje o sprovođenju Zakona o penzijskom osiguranju, Zakona o invalidskom osiguranju. Zatim je donijet veći broj drugih propisa uz zakone, a pored toga je bio vrlo obiman rad na pripremi zakonskih prijedloga koji će biti podnijeti na razmatranje Saveznoj narodnoj skupštini u ovoj godini.

Odbor je prilikom pretresa Izvještaja Saveznog izvršnog vijeća za 1958 godinu naročito usmjerio svoj rad i diskusiju i na ona pitanja koja će doprinijeti daljem usavršavanju i produbljivanju sistema u oblasti rada i socijalnog osiguranja.

Imajući u vidu stepen privrednog razvoja u cjelini, kao i potrebe za stručnim kadrovima, Odbor smatra da svestranijim vanškolskim obrazovanjem treba upotpuniti sistem obrazovanja odraslih.

Odbor je istakao mnoga pitanja koja očekuju brže rješenje, kao što su: rad na završavanju nomenklature zanimanja i utvrđivanja profila stručnih kadrova, materijalni položaj i opremljenost stručnih škola, nagrađivanje nastavnika, potreba za udžbenicima i programima za te škole i vanškolsko obrazovanje, problem kadrova za komunalne službe, posebno kadrova za servisne službe i naglasio da u narednom periodu treba ovom pitanju pokloniti veću brigu.

Istaknuta je i potreba jedinstvenije akcije narodnih odbora, privrednih organizacija, radničkih univerziteta i drugih nadležnih ustanova i organizacija na nivou republike i komune u pronalaženju oblika za brže uzdizanje stručnih kadrova.

U vezi sa specijalizacijom stručnjaka u inostranstvu u svrhu unapređenja tehničke

pomoći, Odbor smatra da bi trebalo preciznije utvrditi programe i obaveze kandidata koji se koriste tehničkom pomoći. Dalje se smatra da postoje mogućnosti i potreba organiziranja službe tehničke pomoći i specijalizacije u zemlji.

Imajući u vidu složenost problematike i broj neriješenih pitanja iz ove oblasti, koja ni izbliza nisu mogla biti obuhvaćena ovim izvještajem, a osobito nesklad između stanja i potreba u stručnim kadrovima za privredu, Odbor za pitanja rada i socijalnog osiguranja Vijeća proizvođača u zajednici sa Odborom za prosvjetu Saveznog izvršnog vijeća odlučio je da se predloži preporuka o stručnom obrazovanju kadrova u privredi, kojom bi se ukazalo svim društvenim i privrednim faktorima na značaj stručnog obrazovanja kadrova za privredu, a naročito na važnost i potrebu razvijanja raznovrsnijih oblika vanškolskog stručnog obrazovanja.

Pretresajući poglavlje o ličnim dohocima, Odbor je konstatirao da su izvršenom ispravkom minimalnih ličnih dohodaka na osnovu Odluke o minimalnim ličnim dohocima uklonjene veće razlike u nivou minimalnih ličnih dohodaka među privrednim organizacijama, što je dovelo i do pravilnijih odnosa u raspodjeli dohotka, također i u visini čistog prihoda. To je u prosjeku poboljšalo položaj privrednih organizacija u pogledu visine čistog prihoda kojim mogu raspolagati.

Isto tako je istaknuta potreba iznalaženja trajnijeg rješenja raspodjele između poduzeća i društvene zajednice.

U diskusiji Odbor se zainteresirao i za izradu tarifnih pravilnika, kao i za sistem nagrađivanja. Tom prilikom konstatirano je da u nekim privrednim organizacijama postoje izvjesne tendencije povećavanja zarada ne usklađujući ih uvijek s povećanjem produktivnosti rada, kao i tendencije nerealnog planiranja visine dohotka kako bi mogli opravdati povećanje tarifnih stavova, a što u izvjesnim slučajevima može imati negativne posljedice.

Odbor je pozitivno ocijenio to što sve veći broj privrednih organizacija uvodi nagrađivanje po jedinici proizvoda. Odbor posebno ističe potrebu veće pomoći privrednim organizacijama na ovom poslu od strane organa vlasti i drugih faktora. Pored toga, Odbor naročito ističe potrebu dovršenja rada na analitičkoj procjeni radnih mjesta.

U diskusiji je naročito istaknuta potreba da se obezbijedi odgovarajuća evidencija o kretanju ličnih dohodaka.

Diskutujući o odeljku produktivnosti rada, Odbor je konstatirao da veliki broj privrednih organizacija uviđa potrebu borbe za veću produktivnost rada, a u svrhu postizanja još većih rezultata na polju produktivnosti rada treba

aktivirati što širi krug odgovarajućih faktora, kao što su biro, stručna udruženja, itd. U tu svrhu potrebno je srediti stanje u Saveznom zavodu za produktivnost rada, kao i u drugim ustanovama i službama čiji bi rad trebalo da bude u pravcu rješavanja problema unapređenja i povećanja produktivnosti rada.

Dosada jedinstveno praćenje i sagledavanje postignutih rezultata na polju produktivnosti rada je vrlo otežano, gotovo nemoguće usljed nepostojanja jedinstvene metodike za merenje i praćenje proizvodnosti rada. Zbog toga Odbor naročito ističe potrebu ubrzanja rada na izradi takve jedinstvene metodike za merenje i praćenje produktivnosti rada koja neće biti komplikovana i to, kako u industriji, tako i u poljoprivredi.

Pretresajući odeljak — zapošljavanje — Odbor je pozitivno ocijenio aktivnost službe za posredovanje rada u pogledu stručnog osposobljavanja i prekvalificiranja nezapošljenih lica, kao i osnivanje ustanova, servisa ili proširivanja pogona pojedinih privrednih organizacija sredstvima namijenjenim za pomoć nezapošljenima, jer na taj način stvara se mogućnost za zapošljavanje većeg broja i takvih lica koja iz raznih razloga vrlo teško dobijaju zapošljenje.

Odbor, dalje, smatra neophodnim da odgovarajući faktori što hitnije pristupe sistematskom proučavanju izvora obima i strukture rezervi radne snage, utvrđivanju mogućnosti zapošljavanja radne snage na području općine, sreza itd., poduzimaju mjere za razmještaj ustanovljenih viškova radne snage, izradi planova zapošljavanja, kao i da organi za posredovanje rada prilikom utvrđivanja tekućih i perspektivnih potreba u pogledu nove radne snage u društvenim planovima usklade svoj rad sa organima za planiranje.

Razmatrajući problematiku socijalnog osiguranja, Odbor je konstatirao obimnu aktivnost Saveznog izvršnog vijeća u ovoj oblasti.

U diskusiji Odbor je zaključio da postoji mnogo nerješених pitanja iz ove oblasti. Iznesen je znatan broj negativnih pitanja koja se javljaju na polju finansiranja i organizacije službe socijalnog osiguranja i organizacije zdravstvene službe. Primećeno je da pri ubiranju doprinosa za socijalno osiguranje od privatnih zanatlija — poslodavaca ima problema, usljed čega su njihova dugovanja velika, pa se predlaže da se to pitanje uskoro razmotri i poduzmu mjere radi osiguranja ravnomjernog ubiranja obaveza, tim pre što u najvećem broju slučajeva nema opravdanih razloga za dugovanje.

U diskusiji je naročito istaknuto pitanje preventive. Konstatirano je da se na preventivu daju znatno manja sredstva u poređenju sa visinom sredstava koja se troše na kurativu, te Odbor smatra da bi bilo neophodno potrebno

mijenjati dosadašnju orijentaciju i više pažnje pokloniti preventivi.

Također je konstatirano da još nisu donijeti neki propisi iz ove oblasti za koje je ovlašteno Savezno izvršno vijeće, a koji dijelom koče sređivanje određene problematike službe socijalnog osiguranja. Zbog toga je istaknuta potreba što hitnijeg donošenja tih propisa zajedno sa ostalim zakonima iz oblasti socijalnog osiguranja, kao što su Zakon o finansiranju socijalnog osiguranja i Zakon o zdravstvenom osiguranju poljoprivrednih proizvođača, a i drugih, pri čemu Odbor smatra da bi obavezno trebalo voditi računa da se zakoni iz ove oblasti koji treba da se donesu kompletno dostave na razmatranje Saveznoj narodnoj skupštini.

U pogledu oblasti zaštite rada, Odbor je zaključio da su i na ovom polju uloženi napor i u svrhu sređivanja ove službe u cjelini, također, da su uložena znatna sredstva za poboljšanje uslova rada. Isto tako i u toku godine je veći broj privrednih organizacija donio pravilnike o higijensko-tehničkoj zaštiti. No, ipak se u jednom broju privrednih organizacija prišlo formalno udovoljenju zakonskih propisa na polju higijensko-tehničke zaštite.

Pojave: što potječu potreba za stručnim kadrovima higijensko-tehničke zaštite, što se još ne upoznaju radnici prilikom stupanja na posao sa opasnostima koje mogu prouzrokovati nesreću, itd., — govore u prilog naprijed navedene konstatacije. Nije mali broj i obratnih slučajeva da do nesreće dolazi uslijed nedovoljnog korišćenja sredstava higijensko-tehničke zaštite od strane samih radnika, pri čemu se smatra da bi trebalo poštiti odgovornost radnika.

Posebno bi trebalo pokloniti veću pažnju nabavci zaštitnih sredstava iz inostranstva, njihovoj proizvodnji u zemlji, kao i utvrđivanju standarda i tipizacije prema našim potrebama.

Odbor ističe kao akutan problem potrebu planskog prilaženja problematici rekonstrukcije onih poduzeća gdje je visok procenat dotrajalosti osnovnih sredstava, jer su u takvim poduzećima, po pravilu, i uslovi rada štetni po zdravlje, pa i opasni po život.

Najzad, Odbor smatra da bi bilo potrebno razmotriti visinu koeficijenata koji se primjenjuju pri uvozu opreme za zaštitna sredstva koja se ne proizvode u našoj zemlji.

U vezi sa stambenom i komunalnom izgradnjom, kao i stambenim zajednicama, Odbor je polazio od toga da su zakoni iz ove oblasti prije kratkog vremena donijeti, čija je primjena tek u početnoj fazi, te zbog toga Odbor smatra da treba preporučiti odgovarajućim faktorima da u daljnjem usavršavanju zakonskih propisa iz ove oblasti naročito vode računa o mogućnosti učešća građana u gradnji i raspodjeli stanova, mobilizaciji privatnih sredstava za stambenu

izgradnju, o izgradnji jeftinijih stanova, pri čemu je potrebno imati u vidu smještaj omladine i samaca.

U Odboru je bilo riječi još o velikom broju pitanja kao, naprimjer, o donošenju rudarskog zakona, sređivanju službe urbanizma, posebno zaštiti omladine i žena, itd. No, Odbor smatra da sva ta zapažanja, primjedbe i prijedlozi poslanika mogu veoma korisno poslužiti Saveznom izvršnom vijeću i njegovim organima za daljnji rad na usavršavanju sistema iz tih oblasti.

Podnoseći ovaj izvještaj, Odbor predlaže Domu da se usvoji Izvještaj Saveznog izvršnog vijeća za 1958 godinu. (Aplauz).

Potpredsjednik Vladimir Simić: U ime Zakonodavnog odbora Saveznog veća Savezne narodne skupštine prijavljen je kao izvestilac dr Maks Šnuderl.

Izvestilac Zakonodavnog odbora Saveznog veća dr Maks Šnuderl (Izborni srez Maribor-Slovenska Bistrica, NR Slovenija): Drugarice i drugovi narodni poslanici, Izveštaj Saveznog izvršnog veća odnosi se u mnogim pitanjima na izgradnju pravnog sistema, a pošto je proučavanje dalje izgradnje pravnog sistema zadatak Zakonodavnog odbora Saveznog veća (čl. 91 Poslovnika Saveznog veća), to je Zakonodavni odbor Saveznog veća pretresao Izveštaj Saveznog izvršnog veća i odredio me da podnesem usmeni izveštaj o tom pretresu.

Pošto se rad Saveznog izvršnog veća odnosi i na pojedina ustavna pitanja, to je Zakonodavni odbor Saveznog veća u vezi sa članovima 169 i 170 Poslovnika Saveznog veća raspravljao i o nekim ustavnim pitanjima.

U diskusiji u Zakonodavnom odboru Saveznog veća naročito se istaklo da je Savezno izvršno veće u izgradnji našeg pravnog sistema u prošloj godini učinilo veliki korak napred i izvršilo u tom pogledu obiman i koristan rad.

Ako pregledamo broj donetih odnosno predloženih pravnih akata mi se naprosto divimo. U toku 1958 godine Savezno izvršno veće je predložilo 28 zakonskih predloga, od kojih tri velika zakona iz oblasti društvenog upravljanja, kao i Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada koji zbog svog revolucionarnog karaktera znači dalje učvršćivanje socijalističkog poretka.

Pored Saveznog društvenog plana za 1958 godinu Savezno izvršno veće je predložilo Saveznoj narodnoj Skupštini 19 predloga odluka. Savezno izvršno veće je kao izvršni organ Savezne narodne skupštine izvršilo i samo u svom delokrugu veliki normativni rad. U toku 1958 godine je donelo 102 uredbe, 173 odluke i mnogo drugih propisa. Ovaj normativni rad kako prema Skupštini, tako i samom Veću, odnosi se na bitna pitanja naše zajednice i njenog života, na brzo i efikasno regulisanje, kako tekućih potreba, tako i posebnog daljeg izgrađivanja sistema socijalističkog društva i države.

Sve je ovo veliki rad kojim se i u obliku pravnih instrumenata stvaraju novi organi, određuje njihova nadležnost i njihovo funkcionisanje i regulišu odnosi iz raznih oblasti. Time se izgrađuje Jugoslavija kao pravna država u kojoj svaki organ, organizacija i ustanova treba da rade prema izvesnim opštim pravilima i u kojoj svaki građanin treba unapred da zna svoja prava i dužnosti. Zakonodavni odbor je ovu činjenicu naročito utvrdio i odao svoje priznanje Saveznom izvršnom veću.

U Zakonodavnom odboru ponovo se raspravljalo o pitanju našeg Ustava. U formalnom pogledu naš ustav se sastoji od Ustava iz 1946 godine, Ustavnog zakona iz 1953 godine i prvog dela Zakona o sudovima iz 1954 godine. I Opšti zakon o narodnim odborima je donet po postupku o izmeni Ustava, međutim, od ovog zakona malo još šta postoji kao pozitivno pravo. Sadašnje stanje je takvo da je od Ustava iz 1946 godine ostalo još vrlo malo odredaba na snazi, i u samom Ustavnom zakonu su neke odredbe već menjane ili prevaziđene, a propisi nekih zakona nisu u skladu sa Ustavnim zakonom.

Pored formalnih ustavnih odredaba postoje i mnogi materijalno-zakonski propisi iz oblasti Ustava koji su regulisani običnim zakonima. Pošto je u Jugoslaviji usvojen princip pisanog ustava, to ova situacija traži da materijalno-ustavne norme uđu, po pravilu, u formalno-ustavne tekstove i da se dosada rastrkani propisi ustavnog karaktera ujedine u jedinstven tekst ili kodeks, odnosno u više ustavnih zakona.

Ima mnogo zakonskih propisa koji ne odgovaraju izvesnim ustavnim normama. Nužda često zahteva da neki propisi izlaze iz okvira ustavne norme. Ovakve zakonske propise je potrebno uskladiti sa ustavnim tekstovima, bilo novom formulacijom ustavnih normi, bilo menjanjem odnosnih zakonskih propisa.

Zakonodavni odbor je sa zadovoljstvom konstatovao da je Savezno izvršno veće imenovalo jednu komisiju sa zadatkom da izradi nov tekst Ustava u koji bi ušle sve formalne i materijalne odredbe koje se odnose na ustavnu materiju. Izražena je želja u Odboru da ova komisija što pre započne svoj rad, pa mogu sa zadovoljstvom da konstatujem da je prva sednica ove komisije već zakazana.

U Odboru je istaknuto da iskustvo od 14 godina sadašnjeg ustavnog poretka u Jugoslaviji, a isto tako i praksa ovog Odbora, pokazuju da nova kodifikacija Ustava ne sme sadržati suviše detaljnih i taksativnih propisa, nego treba da normira uglavnom opšte principe i da da opšte formulacije kako bi se u takvim širokim okvirima mogli razvijati zakonodavni i organizacioni rad, nezavisno od preuskih okvira ustavnih propisa, kao i da bi se izbegla potreba čestog menjanja Ustava.

Kao drugi ustavni problem je istaknuto pitanje ustavnog suda odnosno ustavnih sudskih veća. Izrađen je već nacrt predloga takvog zakona. Bilo je mišljenja da taj nacrt ne odgovara, pa je zato naišao na kritiku. U tom pogledu su došla u Odboru do izražaja dva mišljenja.

Prvo, u situaciji u kojoj se danas nalazi naš ustavni sitem u poređenju sa ostalim zakonodavstvom, ustavni sud u ovom trenutku ne bi mogao efikasno raditi, odnosno imao bi suviše posla i ometao bi rad legislature. Sadašnji ustavni propisi su ne samo suviše detaljizirani, nego ima i mnogo pozitivnih propisa koji su u mnogo čemu u formalnom neskladu s Ustavom, pa bi na ovakvom nesređenom terenu ustavni sud teško našao svoju osnovnu orijentaciju i već bi u samom početku donosio mnogo rešenja o neskladnosti zakonskih tekstova sa Ustavom. Zbog toga treba, po tom mišljenju, pre donošenja Zakona o ustavnim sudovima raščistiti ustavnu situaciju u onom smislu u kojem sam malopre govorio, pa tek onda kad bude data jedinstvena kodifikacija ustavnih normi doneti Zakon o ustavnim sudovima koji i sam po sebi traži da bude donet po propisima za promenu Ustava.

Drugo mišljenje, pak, naglašava da je skoro donošenje ustavnog Zakona o ustavnim sudovima neophodno da bi se uklonilo nezakonito i neustavno donošenje opštih propisa od strane narodnih odbora. Smatra se, naime, da je problem zakonitosti kompleksan. Što se tiče zaštite prava građana u odnosu na postotak državnih organa, zakonitost je postignuta skoro u potpunosti i s te tačke gledišta princip zakonitosti je ostvaren. Međutim, ovo nije postignuto u pogledu obezbeđenja zakonitosti samoupravnih i državnih organa i u pitanju kako obezbediti da ovi organi postupaju po zakonu da se likvidira izigravanje propisa koje se pojavljuje u odnosima među privrednim, odnosno društvenim organizacijama i narodnim odborima i drugim državnim organima. Kontrola zakonitosti predviđena zakonom očigledno ne funkcioniše efikasno. Potrebno je za to stvoriti mehanizam koji bi obezbedio do najveće moguće mere ostvarivanje zakonitosti na svim linijama, počevši od saveznih organa do lokalnih organa vlasti. S tog razloga trebalo bi Zakon o ustavnim sudovima doneti što pre.

U pogledu koncepcije prilaženja Izveštaju Saveznog izvršnog veća, naglašeno je u Odboru da bi trebalo u Izveštaju istaći federativnost naše zajednice, to naročito onda kad se ističe problem komunalnosti; ne bi se, naime, smelo ispustiti iz vida da je ipak osnovna podela u federativnosti. Trebalo bi reći nešto o tome koliko se postiglo na razvijanju pojedinih područja zemlje, kako se sprovodi privrednom i drugom politikom ekonomski, kulturni i drugi razvitak pojedinih područja zemlje u svrhu da

bi se postigao jedan jugoslovenski prosek. Na ovom području je mnogo urađeno. Potrebno bi bilo dati posebno mesto i akcenat na područja koja su pretežno naseljena manjinama, jer ima mnogo štošta pozitivnog i dobrog što se na toj liniji uradilo. Ne treba ovu stvar prepustiti samo republikama. Čak bi bilo, možda, potrebno da postoji neki savezni organ koji bi s vremena na vreme razmatrao ovakva pitanja.

Zakonodavni odbor je takođe razmatrao pitanje dalje izgradnje sistema samoupravljanja. Od Osnovnog zakona o upravljanju državnim privrednim preduzećima od strane radnih kolektiva iz 1950 godine i dalje, Savezno izvršno veće držalo je čvrst kurs sve većeg proširivanja društvenog upravljanja na nove oblasti društvenog života. Danas su obuhvaćena sistemom društvenog samoupravljanja gotovo sva glavna područja društvene aktivnosti. Izuzev tipično državnih područja, u periodu prelaska iz kapitalističkog društva u socijalistički poredak ostalo je kod nas malo područja koja nisu već data društvu da ono sa svojim organizacijama upravlja. Trebalo bi preći na potpun sistem društvenog samoupravljanja i u oblasti banaka, DOZ-a, Jugoslovenske lutrije, muzeja, arhiva, i u nekim drugim područjima.

Savezno izvršno veće je ovaj kurs podružljavanja ranije državnih funkcija vršilo podnošenjem zakonskih predloga Skupštini i sprovođenjem samoupravljanja u život svojom izvršnom normativnom delatnošću. Međutim, neke grane, naprimer, zemljoradničke zadruge i organizacije socijalnog osiguranja, kao i gotovo svi budžetski fondovi, dobili su svoju organizaciju na osnovu uredaba, mada bi se i na tim područjima mogli doneti zakoni i time dati narodnim poslanicima mogućnost da učestvuju pri izgradnji tog sistema i na tim područjima. Zbog toga treba pozdraviti inicijativu Saveznog izvršnog veća da se donesu zakon o organizaciji i finansiranju socijalnog osiguranja, zakon o organizaciji zdravstvene službe i zakon o društvenom upravljanju.

U diskusiji je izraženo mišljenje da se zadatak daljeg izgrađivanja sistema društvenog samoupravljanja sada više ne odnosi toliko na nova područja za koja bi bilo potrebno zavesti taj sistem, koliko na unutrašnje izgrađivanje stvarnog samoupravljanja. U samom sistemu postepeno bi se mogao sve više i više eliminisati neposredni uticaj državnih organa, naročito u pogledu imenovanja članova organa samoupravljanja i dati društvenim organizacijama, ustanovama i udruženjima građana, više prava delegiranja svojih predstavnika u ovakve organe samoupravljanja. Time bi ti organi dobili više svojstvo društvenog tela. Dalje bi se moglo postaviti i pitanje — da li je već moguće prelaziti od finansiranja ustanova i drugih organi-

zacija po budžetskom sistemu na sistem finansiranja sopstvenim fondovima i tako i u tom pogledu osamostaliti organizacije i ustanove. Dalje, vertikalnim udruženjima bi se mogla dati neka prava koja sada vrše organi državne uprave u pogledu nadzora nad organima društvenog samoupravljanja. Trebalo bi težiti tome kako bi se u perspektivi mogla eliminisati potreba intervencije države u pogledu izvršavanja društvenih akata i nju zameniti svesnom društvenom disciplinom. Društveni akt u tom pogledu ne bi smeo trajno ostati identičan sa državnim aktom. Područja rada saveta i upravnih odbora mogla bi se proširiti na račun državnih organa i zvesti sistem saveta, koji postoji sada u narodnim odborima, i preneti na sve republičke organe uprave. U budućnosti bi trebalo obezbediti opštedruštvene interese u sistemu samoupravljanja što više zakonima, nadzorom predstavničkih organa podnošenjem izveštaja i nadzorom vertikalnih udruženja, a što manje nadzorom organa državne uprave. Istina je da ova tendencija zavisi od samog stvarnog razvitka organa društvenog samoupravljanja i od uspešnog rada subjektivnih faktora u tim organima, ali bi Zakon o društvenom upravljanju mnogo doprineo daljem razvijanju sistema društvenog samoupravljanja.

I u pogledu normativne delatnosti Saveznog izvršnog veća, u diskusiji se naglašavao obiman i dobar kvalitetan rad koji je obavilo Savezno izvršno veće na području predlaganja zakona i donošenja sopstvenih pravnih akata. Pošto su za uredbe Saveznog izvršnog veća pravni osnov zakoni, to nastaje u legislaturi u pogledu kompetencija donošenja pravnih akata specifičan odnos između Skupštine i Saveznog izvršnog veća. Po našem Ustavu samo Skupština donosi originalne pravne propise, naime, propise koji neposredno pravno regulišu društvene situacije i to, po pravilu, u obliku zakona. Ustav ne predviđa mogućnost da bi Savezno izvršno veće moglo donositi originalne pravne propise. Ono ne može neposredno regulisati stvarne odnose, nego to može samo zakon, s tim da Savezno izvršno veće uredбом sprovede izvršenje zakonskog propisa. Od toga pravila postoji samo jedan izuzetak, naime, da može Savezno izvršno veće za vreme pripravnog, mobilnog i ratnog stanja, izdavati uredbe sa zakonskom snagom o neophodnim merama (član 74 tačka 4 Ustavnog zakona). Osim ovoga, Savezno izvršno veće donosi uredbe samo za izvršenje zakona, to jest donosi ih na osnovu konkretnih zakona (član 81 stav 1 Ustavnog zakona). Ustav ne pruža mogućnost da bi Skupština ovlašćenjem prenela na Savezno izvršno veće svoje pravo isključive legislature. U našim zakonima se, naime, ustalila praksa da se u njima daju Saveznom izvršnom veću ovlašćenja, ali ona upravo znače samo izvršenje zakona. To ne bi bilo potrebno, jer Savezno izvršno veće već ima to pravo prema Ustavu.

Ovakva ovlašćenja u zakonima znače — istaklo se u diskusiji — direktivu u pogledu sadržine izvršenja zakona, a ne davanje nekog ovlašćenja koje ne bi značilo izvršenje zakona. Zbog toga je takva praksa korisna. Međutim, treba uvek imati u vidu da se zakonima ne mogu davati Saveznom izvršnom veću ili kojem drugom organu ovlašćenja za donošenje originalnih pravnih propisa, jer je to isključivi zadatak Skupštine.

Zakonodavni odbor je za vreme prošlog saziva ponovo izražavao svoju rezervu u pogledu izdavanja uredaba sa zakonskom snagom. U ono doba je još postojala mogućnost za izdavanje takvih uredaba na osnovu člana 20 Zakona o sprovođenju Ustavnog zakona. Ovakve uredbe o izmenama i dopunama nisu uvek to i bile, nego su bile stvarno nove uredbe sa zakonskom snagom. U Zakonodavnom odboru je konstatovano sa zadovoljstvom da je u prošloj godini ova praksa sasvim prestala i da se uredbe više ne donose na osnovu ovlašćenja Zakona o sprovođenju Ustavnog zakona.

Međutim, postoji jedno drugo ovlašćenje. Na osnovu ovlašćenja Savezne narodne skupštine i to Odluke o potvrdi uredbe Saveznog izvršnog veća odeljak II (»Službeni list FNRJ«, br. 8/54) može Savezno izvršno veće izdavati uredbe o izmenama i dopunama ranijih uredaba i to vremenski do donošenja privrednog sistema. Spomenuta odluka Skupštine nije u skladu sa Ustavnim zakonom. Pošto je rad Saveznog izvršnog veća na osnovu toga ovlašćenja ipak vrlo ograničen, to bi se moglo ovo ovlašćenje ukinuti.

Isti karakter u pogledu ustavnosti je imalo jedno drugo ovlašćenje koje je Skupština prošlog saziva dala Saveznom izvršnom veću da može izdavati privremene propise u oblasti privrede do sastanka nove Skupštine, u vremenu od raspuštanja Skupštine, to jest od 21 decembra 1957 do 17 aprila 1958 godine, kada se Skupština sastala. I ova odluka išla je mimo Ustavnog zakona. Savezno izvršno veće se služilo ovim ovlašćenjem u tom međuvremenu, tako da četiri uredbe nije trebalo doneti na osnovu toga ovlašćenja, jer su bile objavljene i stupile na snagu posle isteka tog roka odnosno međuvremena. Te uredbe nisu bile u saglasnosti sa namenom ovlašćenja koja je bila u tome da se omogući regulisanje određenih privrednih pitanja u međuvremenu kad nema Skupštine. Materiju tih uredaba u obliku zakona ili odluka mogla je doneti skoro u isto vreme nova Skupština koja je bila za vreme donošenja tih odluka na okupu.

Drugo pitanje o predmetu uredaba, koje je istaknuto u Zakonodavnom odboru, bilo je u tome da osnov uredbe može biti samo zakon, a nikako neka druga uredba. Druga uredba se ne može oslanjati na prvu uredbu, nego samo na zakon na osnovu kojeg je prva uredba do-

neta. Ni uredba sa zakonskom snagom nije zakon i ne preuzima njegovu funkciju. Ipak je nekoliko uredaba doneseno na osnovu drugih uredaba. Ova praksa nije pravilna. U svim tim slučajevima trebalo je doneti zakone.

Najzad, u diskusiji u Zakonodavnom odboru su došla do izražaja ovlašćenja koja se u predlozima zakona zahtevaju za Savezno izvršno veće. Ovlašćenja koja se predlažu za Savezno izvršno veće u različitim predlozima zakona više puta ne znače samo ovlašćenje za izvršenje, odnosno ne označavaju samo materiju koju treba regulisati uredbom, nego znače ovlašćenje za donošenje originalnih propisa, to jest stvarno zakonskih propisa. Mi smo u Zakonodavnom odboru ponovo došli u nepriliku kada smo smatrali — da jedno ili drugo ovlašćenje prelazi granice ovlašćenja. S jedne strane, mi nemamo razloga da se protivimo takvoj aktivnosti Saveznog izvršnog veća, a, sa druge strane, kao organ koji odgovara za zakonski oblik predloženih tekstova, ipak utvrđujemo da to nije sasvim u skladu sa našim ustavnim sistemom. Zbog toga je izraženo mišljenje da bi bilo potrebno, ili u novom tekstu Ustava predvideti mogućnost ovlašćenja za izuzetke i vanredne slučajeve, pošto, izgleda, Savezno izvršno veće ipak ne može mimoći potrebu da u nekim situacijama donosi originalne propise, a onda naš Odbor više ne bi zapao u ovakve dileme, — ili pak treba prestati sa takvim ovlašćenjem, što bi bilo više u skladu sa našim sistemom.

Pored toga, sada se nalazimo pred uvođenjem ustavnog sudovanja koje će sva takva ovlašćenja morati da oglašavaju neustavnim. U Zakonodavnom odboru postoji tendencija protiv ovlašćenja i Zakonodavni odbor želi da se sva takva pitanja regulišu samim zakonima. Ovaj stav nije samo principijelno pravni stav, nego proističe iz želje da se narodnim predstavnicima omogući u što većoj meri učestvovanje i u svim opšteobaveznim aktima i time ne samo da se poboljšaju, nego i više demokratizuju opšte norme koje su opšteobavezne za sve.

To bi, u isto vreme, značilo i rasterećenje Saveznog izvršnog veća, jer njegovi članovi stvarno su u nemogućnosti da proučavaju u celini svaki pravni propis na tako iscrpan i temeljit način kao što se to radi u skupštinskim odborima.

U diskusiji je, dalje, bilo govora o radu Javnog pravobranilaštva, o položaju državnih sekretara i sekretara u sekretarijatima Izvršnog veća, kao i o nekim drugim pitanjima.

Naročito je istaknuta zakonodavna inicijativa Odbora. Zakonodavni odbor je u toku prošlog saziva ukazao Saveznom izvršnom veću na potrebu donošenja nekih zakonskih predloga. To je, pre svega, zakon o rudarstvu. Zakonodavni odbor je sa zadovoljstvom primio k znanju da će ovaj zakon biti podnet Skupštini na

idućem zasjedanju i danas mogu konstatovati da nam je ovaj zakonski predlog već podeljen.

To isto važi i za zakon o referendumu. Ovaj zakon predviđen je Ustavnim zakonom, ali još nije donet. Sam politički sistem naše socijalističke demokratije traži da takav zakon o referendumu postoji, pa je zbog toga stvarno potrebno da se što pre donese.

Naročito je bila naglašena potreba donošenja zakona o šumama, jer sada svaka republika ima svoj zakon i svoj sistem.

To je, drugarice i drugovi narodni poslanici, kratak prikaz pretresa Izveštaja Saveznog izvršnog veća u Zakonodavnom odboru Saveznog veća koji vam se ovim stavlja do znanja. (Aplauz).

Potpredsednik Vladimir Simić: Određujem odmor od 10 minuta.

(Posle odmora)

Predsednik Petar Stambolić: Nastavljamo rad. Ima reč izvestilac Odbora za socijalnu politiku i narodno zdravlje Saveznog veća, narodni poslanik Vasilije Smajević.

Izvestilac Odbora za socijalnu politiku i narodno zdravlje Saveznog veća Vasilije Smajević (Izborni srez Bosiljgrad, NR Srbija): Drugarice i drugovi narodni poslanici, Odbor za socijalnu politiku i narodno zdravlje Saveznog veća je razmatrao na svojim sednicama od 15, 16 i 18 maja deo Izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu koji se odnosi na socijalnu politiku i narodno zdravlje.

S obzirom na to da su sve službe u našem komunalnom sistemu i sistemu društvenog samoupravljanja široko decentralizovane, Odbor ih je razmatrao u celini, kao i rešavanje problema iz ovih oblasti, bez obzira na nadležnost, sve do komuna, samoupravnih institucija, pa i društvenih organizacija.

Socijalna, zdravstvena i stanbeno-komunalna politika Saveznog izvršnog veća u protekloj godini se razvijala u okviru perspektivnog plana i zasnivala se na smernicama Rezolucije Savezne narodne skupštine o perspektivnom razvoju opšte i lične potrošnje, kao i Rezolucije Savezne narodne skupštine o osnovnim principima stanbene politike.

Prošla godina je nesumljivo godina u kojoj smo imali znatne uspehe na svim sektorima u ovoj oblasti.

Primenom zakona donesenih u prethodnoj godini i donošenjem novih zakona u 1958 godini je obeležen dalji naš razvitak, kad, zahvaljujući našem uspešnom rešavanju problema socijalne zaštite određenih kategorija građana, naša zajednica uzima u prvi plan rešavanja problema radnog čoveka i njegove porodice.

Socijalni problemi nekih kategorija stanovnika, kao što su: deca palih boraca i žrtava fašističkog terora, ratni vojni invalidi i žrtve terora, zatim neki problemi boraca, itd., u osnovi su dobro rešeni, tako da se može govoriti o još nerešenim pojedinačnim slučajevima, a ne i o nerešenim problemima čitavih kategorija.

U godini za koju se podnosi Izveštaj je počela primena Zakona o penziskom osiguranju i donesen je Zakon o invalidskom osiguranju. Položaj penzionera je poboljšan ne samo sadašnjim povećanjem penzija, već i zakonskom garancijom da će i penzije rasti sa porastom plata.

Značajna novina u invalidskom osiguranju su pravo radnih ljudi na profesionalnu rehabilitaciju i obaveza zajednice da radne ljude, invalide rada, ponovo osposobi za proizvodan rad, koristan i za pojedinca i za zajednicu. Novim zakonima socijalno osiguranje je usavršeno i upotpunjeno. Ostaje još da se reši pitanje njegove organizacije i finansiranja pa da se sasvim upotpuni.

Kao odraz nastalih promena, uglavnom rešenih problema klasične socijalne zaštite i novonastalih problema usled našeg industriskog razvitka i brze promene strukture stanovništva, Sekretarijat za socijalnu zaštitu Saveznog izvršnog veća prerasta u 1958 godini u Sekretarijat za socijalnu politiku i komunalne poslove. Time u središte pažnje organa socijalne politike dolaze naš radni čovek i njegova porodica, mesto gde on radi i živi.

Uloženi su veliki naponi u rešavanju stanbenih problema i postavljena su načela za usmeravanje stanbene izgradnje i jačanje društvene kontrole nad njom. Donesena uredba u vezi s tim je uticala na racionalnije i ekonomičnije projektovanje i građenje stanova i povećanje obima stanbene izgradnje.

U prošloj godini je pripremljeno i pet zakona iz stanbeno-komunalne oblasti, koji su doneseni ove godine i koji će nesumnjivo imati krupnu ulogu u rešavanju problema iz ove oblasti. Još pre donošenja zakona o stanbenim zajednicama stvorene su stanbene zajednice novog tipa, kao osnovne organizacije građana za rešavanje njihovih svakidašnjih problema sopstvenim snagama i uz pomoć zajednice. Široko se razvija inicijativa za pomoć deci zapuštenih roditelja, za pomoć domaćinstvu preko servisa i drugih formi, a društvenoj ishrani se poklanja sve veća pažnja.

Na sektoru narodnog zdravlja su postignuti znatni uspesi. Mreža zdravstvenih ustanova je proširena. Znatno je povećan broj zdravstvenih ustanova i zdravstvenih radnika. Razmatrana je mogućnost proširenja zdravstvenog osiguranja i na poljoprivredne proizvođače i u pripremi je predlog zakona, čije je donošenje vrlo značajno.

Potrebno je napomenuti da se u rešavanju krupnih problema naše socijalne politike i narodnog zdravlja, pored državnih organa i or-

gana društvenog upravljanja, široko angažuju u dobrovoljnom radu građani naše cele zemlje. Ovde treba naročito istaći rad nekih društvenih organizacija, kao što su: Crveni krst, društva za staranje i brigu o deci itd.

Pored obimne zakonodavne delatnosti i preduzetih organizacionih mera u saveznim i republičkim organima, princip koordinacije rada svih službi iz ovih oblasti sve se više prihvata i ostvaruje.

Odbor je konstatovao da je donošenjem novih zakona stvorena na terenu mogućnost za veće i šire uključivanje širokih slojeva radnih ljudi u rešavanje problema životnog standarda i da je potstaknuta inicijativa za njihovo brže i uspešnije sprovođenje.

Odbor je na svojim sednicama i ranije razmatrao neka pitanja iz rada službi koje rade na rešavanju pitanja iz ove oblasti, posebno iz rada službi u komuni. Na osnovu neposrednih zapažanja problema koji traže rešenja, Odbor smatra za potrebno da Skupštini ukaže na neka važnija pitanja kojima je u diskusiji bila poklonjena posebna pažnja.

Diskutujući o delu Izveštaja o stanbeno-komunalnoj politici, Odbor je posebnu pažnju obratio aktivnosti Saveznog izvršnog veća i ostalih društvenih faktora na osnivanju novih stanbenih zajednica. Odbor konstatuje da su već prva, početna iskustva, pokazala veliki značaj i velike mogućnosti stanbenih zajednica u rešavanju svakodnevnih problema naših radnih ljudi i njihovih porodica i u sistematskom poboljšavanju životnih uslova gradskog stanovništva. Zbog toga Odbor smatra da posle donošenja Zakona o stanbenim zajednicama treba smelije pristupiti njihovom osnivanju svuda gde za to postoje potrebni uslovi.

Odbor je istakao problem urbanističkog planiranja gradskog naselja i industriskih centara. On smatra da je urbanistička delatnost dala dobre početne rezultate u projektovanju dugoročnog građevinskog razvoja nekih naših gradova. Ova služba je u ovoj godini nacionalizacijom građevinskog zemljišta i ozakonjenjem stanbenih zajednica stekla nove mogućnosti u pogledu planske rekonstrukcije i moderne izgradnje gradova i industriskih centara.

Stoga Odbor smatra da u tom pravcu treba usmeriti rad odgovarajućih organa i ustanova kako bi se urbanistička služba i rad u komunama u potpunosti prilagodili novim uslovima. Posebnu pažnju Odbor skreće na potrebu ubrzanog rada na donošenju dopunskih propisa uz nove zakone iz stanbene oblasti, kako bi se omogućilo njihovo hitno i dosledno sprovođenje u život.

Pretresajući deo izveštaja koji se odnosi na zaštitu dece i omladine, Odbor je konstatovao da je šira orijentacija socijalne zaštite i saradnja odgovarajućih faktora komune sa preduzećima i društvenim organizacijama u re-

šavanju problema porodice radnih ljudi dala već do sada pozitivne rezultate.

Socijalni problemi sve manje se tretiraju posebno, već kao deo brige za radnog čoveka u sklopu povećanja životnog standarda. Najbolje rezultate su postigle komune koje su zajedno s privrednim i društvenim organizacijama, a i na zborovima birača, razmatrale potrebe svojih građana. Gdegod se pristupilo s određenim planom i koncentracijom raspoloživih materijalnih sredstava u razvijanju društvene ishrane, raznih servisnih službi, dečjih ustanova, centara za socijalni rad, savetovališta itd., poboljšali su se životni uslovi radnih ljudi i doprinelo se sprečavanju socijalnih problema još u njihovom začetku.

Treba istaći da u poslednje vreme sve veći broj komuna, naročito razvijenih, prilazi rešavanju ovih zadataka s mnogo više razumevanja, i stavljaju ih u prvi plan. Međutim, zbog objektivnih teškoća, a negde i zbog nedovoljne orijentacije i ozbiljnijeg prilaženja rešavanju ovih problema, ovi uspesi nisu podjednaki.

Odbor je mišljenja da u sklopu svih ovih pitanja, prvorazredni značaj treba dati zaštiti dece, kako u pomoći na zbrinjavanju dece zaposlenih roditelja, tako i u brizi za decu koja su ostala bez porodice, napuštena, vaspitno zapostavljena i slično.

Srezovi i komune treba da budu nosioci brige za decu, da pružaju pomoć za osnivanje ustanova pri stanbenim zajednicama, da formiraju službe i osnivaju ustanove koje će rešavati probleme dece.

Odbor smatra da treba osigurati stalna materijalna sredstva za potrebe dečje zaštite, kako bi se u ovom radu imala linija razvoja i postigli određeni rezultati.

Razmatrajući problem rehabilitacije invalida i defektnih lica, Odbor je došao da zaključka da treba ubrzati donošenje propisa o školama za rehabilitaciju. Takođe bi trebalo obezbediti evidenciju defektnih lica, što bi omogućilo da se ovaj problem bolje u celini sagleda. Odbor smatra da je vraćanje ovih lica u normalan život važna stvar za celu našu zajednicu. Zato je pored svih mera koje se preduzimaju za njihovu rehabilitaciju potrebno pokloniti pažnju otvaranju zaštitnih radionica, kao i pogona u preduzećima.

Odbor ukazuje da bi pri sastavljanju društvenih planova i budžeta u komunama trebalo bolje sagledati problematiku socijalne zaštite, a u isto vreme vršiti analizu ekonomičnosti trošenja materijalnih sredstava za potrebe te oblasti.

U protekloj godini na polju zaštite ratnih vojnih invalida i bivših boraca postignuti su u poređenju sa ranijim periodom znatni uspesi. No, i pored toga postoje izvesni problemi koje treba razmotriti. Tako Odbor smatra da treba

razmotriti pitanje invalidnine, naročito za određene kategorije ratnih vojnih invalida, i izvestan broj problema ratnih vojnih invalida i bivših boraca Narodnooslobodilačkog rata. Odbor smatra da se ta pitanja ne mogu rešiti samo donošenjem zakonskih propisa, već i jačim angažovanjem svih nadležnih faktora, naročito u rešavanju stanbenih problema. To se u prvom redu odnosi na neke privredno nerazvijene komune gde postoji veća koncentracija invalida i demobilisanih boraca.

Iako je Odbor konstatovao da se odnos prema invalidskim i boračkim problemima znatno poboljšao, ipak smatra da u pojedinim srezovima i komunama nije bilo dovoljno zalaganja u rešavanju tih pitanja. Sporost u rešavanju administrativno-upravnih akata dovela je do toga da se još u administraciji nalazi veliki broj nerešenih invalidskih predmeta. Odbor smatra da bi bilo potrebno preduzeti mere u pravcu organizacionog i kadrovskog učvršćivanja organa koji rade na sprovođenju invalidskih i boračkih zakona kako bi se ubrzao rad na rešavanju zaostalih predmeta, a organi osposobili za šire obuhvatanje invalidskih i boračkih pitanja.

Pretrasajući deo izveštaja o zdravstvenoj službi, Odbor je imao u vidu zaključke koji su ranije doneti u diskusijama na sednicama Odbora, kada su razmatrana pitanja iz ove oblasti.

Odbor smatra da su u proteklom periodu postignuti znatni rezultati na poboljšanju zdravstvenog stanja naroda, posebno u opadanju opšte i dečje smrtnosti, smanjenju broja lica obolelih od malarije i drugih infektivnih bolesti. Zahvaljujući društvenom samoupravljanju i samostalnom finansiranju, povećanom broju kadrova i proširenoj mreži i povećanim kapacitetima zdravstvenih ustanova, kao i boljoj snabdevenosti savremenom tehničkom opremom, — znatno je poboljšan rad zdravstvenih ustanova u pružanju usluga stanovništvu.

U svrhu bolje organizacije zdravstvene službe, Odbor smatra da je pravilna orijentacija na stručnom objedinjavanju i funkcionalnom povezivanju zdravstvenih ustanova i organizovanju stručnog nadzora radi efikasnijeg sagledavanja problema i vođenja zdravstvene politike stanovništva. U tom smislu potrebno je ubrzati rad na donošenju zakona o organizaciji i finansiranju zdravstvene službe i zakona o zdravstvenom osiguranju poljoprivrednih proizvođača.

U vezi sa kadrovskim problemima zdravstvene službe, Odbor je mišljenja da osposobljavanje medicinskog kadra, posebno srednjo-medicinskog osoblja, treba da bude u prvom planu zdravstvene politike.

U diskusiji o ulozi i mestu preventivne zdravstvene zaštite u zdravstvenoj politici, Odbor je dao podršku u pogledu preduzimanja preventivnih mera na širem planu, a posebno

na suzbijanju smrtnosti dece i tuberkuloze. Odbor smatra da je u tom pravcu potrebno obezbediti potpunu koordinaciju svih faktora koji treba da rade na rešavanju problema preventivne zdravstvene zaštite, i to, kako organa zdravstvene službe, tako i komunalnih organa, organa prosvete, društvenih i političkih organizacija, a na osnovu dugoročnog programa preventivne zdravstvene politike.

U vezi sa poboljšanjem preventivne zdravstvene zaštite, Odbor smatra da je potrebno zaoštriti odgovornost zdravstvenih ustanova i ostalih faktora u pogledu sprovođenja obaveznih vakcinacija i ostalih osnovnih preventivnih mera. U narednom periodu je potrebno i dalje raditi na obezbeđenju potrebnih uslova za veću orijentaciju zdravstvenih ustanova na preventivu.

Odbor ukazuje na problem finansiranja preventivne zdravstvene zaštite i smatra da od pravilnog finansiranja ove službe zavisi ostvarenje politike preventivne zdravstvene zaštite. Odbor smatra da je u današnjim prilikama finansiranje fondovima socijalnog osiguranja korisno, ali ne i jedino moguće rešenje. Zbog toga je donošenjem perspektivnih programa preventivnih zdravstvenih mera potrebno obezbediti i stalna sredstva za ostvarenje tog programa.

Rehabilitacija zauzima sve važnije mesto u borbi protiv nesposobnosti za rad i rešavanju ovih problema ubuduće treba pokloniti još veću pažnju. I pored većih napora uloženi u rešavanje proizvodnje ortopedskih pomagala, još nisu postignuti rezultati koji bi zadovoljili potrebe.

Problem proizvodnje ortopedskih pomagala zahteva posebnu pažnju i on treba da se razmotri i reši u celini.

U vezi sa razvitkom naše hemisko-farmaceutske industrije, Odbor ističe uspeh u proizvodnji nekih veoma važnih vakcina i drugih lekova.

Razmatrajući porast potrošnje lekova, Odbor je mišljenja da je neophodno i dalje razvijati ovu industrisku granu na osnovi domaćih sirovina. Investicione probleme ove industrijske grane potrebno je tretirati ne samo sa gledišta rentabiliteta, već i sa gledišta interesa zajednice. Odbor takođe smatra da je potrebno obezbediti više koordinacije u radu između organa koji se bave uvozom lekova i medicinske opreme i organa zdravstvene službe.

Pretresajući deo izveštaja o socijalnom osiguranju, Odbor je zaključio da je znatnim povećanjem starosnih i porodičnih penzija i poboljšanjem zdravstvene zaštite osiguranika, kao i poboljšanjem rada službe socijalnog osiguranja postignut značajan napredak u socijalnom osiguranju.

Odbor je na ovim i ranijim sednicama razmatrao porast rashoda zdravstvenog osiguranja,

težeći da oceni opravdanost porasta rashoda u srazmeri sa postignutim efektom u pružanju zdravstvene zaštite stanovništvu.

Odbor je zaključio da je nagli porast troškova zdravstvene zaštite posledica postignutog napretka, ali da je takođe i u uskoj vezi sa organizacijom sprovođenja ove službe. Pored toga, pokazalo se da ima pojava uskraćivanja propisima zagarantovanih prava osiguranika.

Razmatrajući rad službe socijalnog osiguranja, Odbor je mišljenja da pored stalnog napretka u radu ove službe zavodi za socijalno osiguranje, kao organi samoupravne javne društvene službe, koji vrše veoma odgovornu društvenu funkciju, — to čine sa kadrovima čija nedovoljna stručnost vrlo često dovodi u pitanje pravilnu i zakonitu primenu propisa, usled čega dolazi do pojava negodovanja osiguranika i neracionalnog trošenja sredstava.

Odbor smatra da stručnom osposobljavanju i ustaljenju kadrova socijalnog osiguranja treba pokloniti veću pažnju, jer je to bitan uslov za unapređenje cele službe.

Već nekoliko godina u socijalnom osiguranju postoji stalan raskorak između prihoda i rashoda, bilo da se javljaju viškovi ili manjkovi. Zbog toga Odbor posebno ističe ovaj problem i smatra da treba što hitnije pristupiti rešavanju pitanja finansiranja socijalnog osiguranja.

Prilikom pretresanja dela Izveštaja o zaštiti na radu i inspekciji rada, u Odboru je istaknuto pitanje osposobljavanja rukovodećeg kadra u privredi za pitanja sigurnosti pri radu, kao i školovanja kadrova koji rade u službama higijensko-tehničke zaštite u privrednim organizacijama. Posebno je ukazano na potrebu jačanja, osposobljavanja i opremanja službe higijensko-tehničke zaštite u preduzećima, kao i njenog oformljenja u onim preduzećima u kojima ona još ne postoje. Odbor ukazuje na potrebu revizije, izmene, odnosno dopune postojećeg propisa Pravilnika o higijensko-tehničkim zaštitnim merama pri radu i njegovom usklađivanju sa potrebama i zahtevima savremene zaštite rada i razvitka industrije, kao i na to da se pripreme i propišu pravilnici o higijensko-tehničkim zaštitnim merama za one grane odnosno delatnosti za koje nisu doneti.

Odbor je takođe mišljenja da je za pružanje pomoći i osposobljavanje službi higijensko-tehničke zaštite u preduzećima potrebno osnivanje institucija koje bi se sistematski bavile zaštitom rada kao jednom celinom, proučavale uslove rada i probleme u vezi s tim i pružale neposrednu pomoć privrednim organizacijama odnosno službama higijensko-tehničke zaštite.

S obzirom na važnost nekih od ovih problema koji su pomenuti, Odbor je odlučio da donese preporuke.

Nakraju, Odbor predlaže Skupštini da usvoji Izveštaj Saveznog izvršnog veća o njegovom radu u prošloj godini iz oblasti koje je Odbor pretresao. (Aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Ima reč izveštilac Odbora za prosvetu Saveznog veća, narodni poslanik Miloslav Gonja.

Izveštilac Odbora za prosvetu Saveznog veća Miloslav Gonja (Izborni srez Šid, AP Vojvodina, NR Srbija): Drugarice i drugovi narodni poslanici, Odbor za prosvetu Saveznog veća Savezne narodne skupštine na svojim sednicama od 27, 28 i 29 maja 1959 godine pretresao je Izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu u onim delovima koji se odnose na prosvetu, nauku, kulturu i fizičku kulturu.

Odbor je, pored ostalog, konstatovao dalji razvitak svih ovih oblasti, a kao posebno značajno Odbor ističe:

— dalji razvitak sistema društvenog samoupravljanja u ovim oblastima koji nesumnjivo pretstavlja doprinos razradi, usavršavanju i razvitku celokupnog sistema društvenog samoupravljanja u javnim službama;

— intenzivniji rad na donošenju zakonskih i drugih propisa koji u ovoj oblasti treba da obezbede dalji i brži razvitak. U prošloj godini su doneti Opšti zakon o školstvu i više propisa u vezi sa sprovođenjem zakona. Doneta je i preporuka o stvaranju daljih uslova za redovno obrazovanje visokokvalifikovanih stručnjaka na fakultetima.

Odbor, takođe, kao posebno značajno ističe:

— veću orijentaciju na stalnije izvore finansijskih sredstava za prosvetu, nauku i kulturu. Povećana su sredstva fondova za kadrove u privredi, omogućeno je intenzivnije investiranje u osnovno školstvo i iz sredstava stanbenog fonda, povećani su fondovi za unapređivanje kulturne i izdavačke delatnosti; povećan je fond za unapređenje likovne umetnosti »Moša Pijade«; data je veća pomoć federaciji za izgradnju fakulteta, za televiziju itd.

Radi lakšeg pretresa Izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu, Odbor je napravio plan pretresa pojedinih oblasti i bio je u mogućnosti da o svakoj oblasti stekne potpuniji uvid i razmotri, po svojoj oceni, najvažnija pitanja u svakoj od ovih oblasti.

Odbor je iz oblasti prosvete razmatrao pitanja osnovnog školstva i stručnog obrazovanja. Probleme univerziteta, visokog i višeg školstva, kao i sprovođenje preporuke Savezne narodne skupštine koja se odnosi na ove probleme, Odbor nije razmatrao jer će to pretresati na jednoj od narednih sednica, a na osnovu materijala koji je pripremila Zajednička komisija Savezne narodne skupštine i Saveznog izvršnog veća za pitanja univerziteta, visokih i viših škola i Sekretarijat Saveznog izvršnog veća za prosvetu i kulturu.

Iz osnovnog školstva razmatrana su ova pitanja: finansiranje i izgradnja škola, ostvarivanje obaveznog školovanja, formiranje nastavnog kadra, potreba uvođenja prakse za svršene učenike učiteljske škole koji nastavljaju školovanje na fakultetima i višim pedagoškim školama, rezultate konkursa za popunjavanje radnih mesta u školama. Odbor je obavešten o pripremama koje su izvršene u pogledu upoznavanja nastavnika, školskih odbora i opštinskih saveta za prosvetu sa novim nastavnim planovima i programima za ove škole. Isto tako Odbor se upoznao i sa problemima i teškoćama u proizvodnji tehničkih sredstava za vaspitanje i obrazovanje, nastavno-prosvetnog filma itd.

Prilikom razmatranja ovog dela Izveštaja Saveznog izvršnog veća, Odbor je konstatovao:

a) da se Društveni plan investicionih ulaganja u školstvo uopšte, a posebno u osnovno školstvo, i pored težnji narodnih odbora opština i srezova, ne izvršava. Zbog toga je školski prostor za osnovne škole, naročito u gradovima i industriskim naseljima, još najveći problem, a ako se ne bude brže radilo na njegovom rešavanju postojeće stanje će se stalno pogoršavati, jer se broj učenika povećava — prirodnim priraštajem i sve većim obuhvatanjem dece osmogodišnjim obaveznim školovanjem. Zbog toga Odbor smatra neodložnim i neophodnim potpuno izvršavanje planom postavljanih zadataka u izgradnji školskog prostora.

Redovno izdržavanje ovih škola, kao i investiciona ulaganja, po mišljenju Odbora, nisu rešena na način koji bi više odgovarao potrebama ovog školstva. Zbog toga Odbor smatra da je i ovde neophodno ustanoviti stabilniji sistem finansiranja. Međutim, dok se novi sistem finansiranja ne ustanovi i izgradi, Odbor je mišljenja da bi bilo neophodno da narodne republike i srezovi pomognu opštinama da ostvare planirano investiciono ulaganje u osnovno školstvo.

Odbor posebno naglašava potrebu jeftinijeg građenja ovih škola i podržava sve napore koji su već učinjeni u tom pravcu;

b) iako se u oblasti obaveznog osnovnog školstva postižu značajni rezultati, Odbor smatra da je potrebno angažovanje svih društvenih snaga za dalje proširivanje obaveznog školovanja, kao i otklanjanje uzroka koji ometaju da veći procenat dece završava osnovnu školu u osmogodišnjem trajanju;

c) u narednom periodu je neophodno pokloniti još veću brigu spremanju nastavnog kadra za osnovne škole, pre svega, zbog nedostajanja ovog kadra, a zatim i zbog potreba koje iziskuje reforma našeg školstva. Posebnu pažnju treba obratiti osposobljavanju i usavršavanju postojećeg nastavnog kadra u ovim školama radi uzdizanja na viši, kvalitetniji nivo celokupnog nastavno-vaspitnog rada.

O stručnom obrazovanju Odbor je raspravljao s naročitim interesovanjem. Odbor se upoznao i sa pripremama koje se vrše u organima i ustanovama Saveznog izvršnog veća, a koje se odnose na reformu stručnog obrazovanja, na osnovama postavljenim u Opštem zakonu o školstvu i potrebama privrede za stručnim kadrovima.

Razmatrajući ovo pitanje, Odbor se oslanjao i na dosadašnje rezultate rada na stručnom obrazovanju kadrova za privredu, kao i na stavove: Devetog plenuma Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije, Kongresa Saveza sindikata Jugoslavije, plenuma Savezne industrijske komore i Kulturno-prosvetnog veća Jugoslavije i dr. o ovom značajnom problemu.

Imajući sve to u vidu, kao i složenost i širinu problema stručnog obrazovanja, Odbor za prosvetu Saveznog veća smatra neophodnim angažovanje svih faktora koji mogu doprineti bržem i uspešnijem radu na stručnom obrazovanju, kako već zaposlenih, tako i novouključenih u privredu. Zbog toga Odbor za prosvetu Saveznog veća zajedno sa Odborom za pitanja rada i socijalnog osiguranja Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, predlaže Saveznoj narodnoj skupštini da donese preporuku o stručnom obrazovanju. Osnovni razlozi za donošenje ove preporuke, po mišljenju ovih odbora, bili bi ovi: veliki broj zaposlenih lica nema nikakvu ili ima izvesnu spremu; znatno je veći broj onih koji se uključuju u privredu bez stručne spremu od broja onih koji se uključuju sa stručnom spremom; ima mnogo oblika stručnog obrazovanja koje je praksa potvrdila kao uspešne; potrebe u stručnim kadrovima su u stalnom porastu, jer povećanje produktivnosti, izvršenje plana proizvodnje i povećanje društvenog standarda, — zahtevaju veći broj stručnog kadra; bez stručnog kadra može doći do ozbiljnih poremećaja u izvršenju ovih zadataka, što bi, u krajnjoj liniji, ometalo razvitak cele naše zajednice.

Industrijske grane i veća preduzeća treba da imaju sve veće mogućnosti neposrednog uticaja na stručni profil svog kvalifikovanog osoblja. Nova tehnička rešenja, tehnološki proces i savremena organizacija procesa proizvodnje, — zahtevaju sistematsko dopunsko stručno obrazovanje već dosad kvalifikovanog kadra. Škole i druge ustanove za stručno obrazovanje mogu, uz pomoć zainteresovanih društvenih i privrednih organa, ustanova i organizacija, vrlo mnogo učiniti na spremanju ovog kadra. Materijalno-finansijska sredstva za stručno obrazovanje kadrova prilično su velika i osigurana su. Dakle, potrebna je, po mišljenju oba ova odbora, akcija udruženih snaga koja bi ubrzala rad na stručnom obrazovanju. Ovi odbori su mišljenja da bi bila od velikog značaja preporuka o stručnom obrazovanju koju bi usvojila Savezna narodna skupština.

Iz oblasti naučnog rada, Odbor je razmatrao ova pitanja: organizaciju naučno-istraživačkog rada, sistem finansiranja i fondova za naučno-istraživački rad, materijalnu osnovu i tehničku opremljenost naučnih institucija, problem naučnog kadra i njegovog nagrađivanja.

Odbor se naročito zadržao na potrebi iznalaženja takvog sistema finansiranja naučno-istraživačkog rada koji bi osiguravao stabilan i kulturn rad na određenim naučnim i naučno-istraživačkim problemima. U isto vreme, Odbor smatra da treba smelije ići u iznalaženje novih i korišćenje postojećih oblika povezivanja naučnih institucija sa privredom. Posebno, Odbor ukazuje na potrebu stimulativnijeg sistema nagrađivanja naučnih radnika.

Iz oblasti kulture, Odbor se naročito zadržao na pitanjima: kinematografije, pozorišta, izdavačke delatnosti, radiodifuzije i televizije, zaštite spomenika kulture i kulturnih veza sa inostranstvom.

Odbor smatra da je u narednom periodu neophodno potrebno poboljšati materijalne uslove za dalji razvitak, naročito kinematografije, za zaštitu spomenika kulture i za razvitak radiodifuzije i televizije.

U kinematografiji posebnu pažnju treba pokloniti širenju mreže bioskopa. U proizvodnji filmova treba tražiti da se ispunjavaju godišnji planovi proizvodnje domaćih, igranih, naučnih i prosvetno-nastavnih filmova.

Izdavačku delatnost, kao i filmsku, treba dosledno tretirati kao posebnu delatnost kulturnog i privrednog karaktera. Odbor smatra da treba uložiti sve napore da se prosečna cena knjige ne povećava.

U oblasti pozorišta, Odbor smatra korisnim osnivanje konferencije pozorišta i očekuje da će ova nova institucija doprineti daljem razvitku ovog područja kulturne delatnosti.

Odbor izražava uverenje da će se skoro usvojenim Opštim zakonom o zaštiti spomenika kulture stvoriti još povoljniji uslovi za razvitak i unapređenje ove društvene službe i ističe potrebu većeg približavanja ovih kulturnih dobara našim građanima publikacijama, filmovima, organizovanim posetama ovim spomenicima i sl.

U oblasti radiodifuzije i televizije, Odbor pozdravlja rezultate koji su tu postignuti, kao i napore koji se čine da se stvore materijalno-finansijski uslovi za brži razvoj ove veoma značajne društvene delatnosti.

Odbor je dalje razmatrao probleme naših kulturnih veza sa inostranstvom, i to status Komisije za kulturne veze sa inostranstvom, njen odnos prema drugim organizacijama, ustanovama i organima koji se takođe bave pitanjima kulturnih veza sa inostranstvom, pitanje inostranih fondova i stipendija, ispunjavanje obaveza iz zaključenih kulturnih

konvencija, razmenu koju vrše univerziteti i fakulteti sa univerzitetima i fakultetima u inostranstvu, naučne veze sa inostranstvom; plasman filma, knjige i drugih kulturnih dobara u inostranstvu, evidenciju kulturne saradnje sa inostranstvom i drugo.

Odbor se posebno zadržao na problemu nedovoljne koordinacije na planu kulturne saradnje sa inostranstvom, pa je konstatovao potrebu da se taj problem šire razmotri.

Odbor je poklonio pažnju materijalno-finansijskim pitanjima fizičke kulture i konstatovao da su sredstva koja se odvajaju za fizičku kulturu nedovoljna, a naročito sredstva koja daju opštine za ovu svrhu.

Odbor je takođe mogao konstatovati da u ovoj oblasti ima malo stručnog kadra, kao i da su mreža i kapaciteti postojećih škola za spremanje ovog kadra nedovoljni.

Sa tih razloga, Odbor predlaže da se razmotre svi izvori iz kojih se mogu povećati sredstva za fizičko vaspitanje i da se ulože maksimalni naponi da se ova sredstva što racionalnije iskoriste za stvaranje materijalnih uslova za sprovođenje fizičkog vaspitanja uopšte, a naročito u školama. U isto vreme, Odbor predlaže da se ubrza osposobljavanje stručnog kadra za fizičko vaspitanje i da se proširi i poveća mreža škola za spremanje potrebnog kadra u ovoj oblasti.

Podnoseći izveštaj o pretresu Izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu u onim delovima koji se odnose na prosvetu, nauku, kulturu i fizičku kulturu, Odbor za prosvetu Saveznog veća Savezne narodne skupštine predlaže Saveznoj narodnoj skupštini da ga usvoji. (Aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Da li se još ko javlja za reč o Izveštaju Saveznog izvršnog veća? (Rodoljub Čolaković: Molim za reč).

Ima reč potpredsednik Saveznog izvršnog veća Rodoljub Čolaković.

Potpredsednik Saveznog izvršnog veća Rodoljub Čolaković (Izborni srez Bijeljina, NR Bosna i Hercegovina): Drugarice i drugovi narodni poslanici, na završetku raspravljanja o Izveštaju Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu u Narodnoj skupštini, želio bih da kažem nekoliko riječi.

Izveštaj o kojem je Narodna skupština raspravljala i upravo završila raspravljanje šesti je po redu Izveštaj Saveznog izvršnog veća. Ali, ovo je prvi Izveštaj o kojem je Narodna skupština raspravljala na nov, i rekao bih, koristan način. To je u, prvom redu, zbog toga što je pretres započeo mnogo ranije u odborima Narodne skupštine. U pretresu je učestvovalo, koliko sam mogao dobiti utisak iz diskusije danas, preko 100 narodnih poslanika. Na taj način sve ono što je Savezno izvršno

vijeće, na osnovu politike koju je utvrđivala Narodna skupština, pokušavalo zakonima, uredbama, odlukama i drugim opštim propisima da formuliše kao određenu operativnu politiku — tu, u odborima se moglo, na osnovu mišljenja narodnih poslanika iz raznih krajeva naše zemlje, da uvidi šta je praksa potvrđivala kao pravilno, šta praksa traži da se radi brže, određenije i sa izvjesnim korekturama. Mislim da je to upravo i doprinijelo da se u raspravi, — koja je i docnije nastavljena ovdje, u plenumu Skupštine, — mnogo bolje sagledaju problemi, rekao bih, svestranije i dublje. To je korisno koliko za same narodne poslanike, toliko i za cjelokupnu našu javnost koja prati rad naše Skupštine, a, u isto vrijeme, mislim da je to mnogo efikasnija pomoć samom Saveznom izvršnom vijeću da politika, koju je danas ovdje izlagao drug Aleksandar Ranković, sa još više sigurnosti sprovodi u djelo.

Drugo, mi smo danas čuli u izvještajima pretstavnika odbora oba doma mnogo sugestija i konkretnih predloga iz raznih oblasti naše politike. Izjavljujem u ime Saveznog izvršnog vijeća da će sve te predloge koji su dati ovdje, — kao i one koji nisu iznijeti u izvještajima pretstavnika pojedinih odbora, a koji su formulisani i iznošeni u toku diskusije u odborima oba doma Narodne skupštine, — Savezno izvršno vijeće, njegovi odbori i organi uprave, razmatrati zbog toga što među njima ima veoma korisnih i veoma aktuelnih i značajnih predloga. Sigurno je, to ste mogli konstatovati, da nema nijednog problema o kojem Savezno izvršno vijeće i njegovi organi uprave nisu raspravljali ili koje nisu pokrenuli. Ali sigurno je, takođe, da će predloge koji su iznijeti i u izvještaju i u odborima, Savezno izvršno vijeće razmatrati i onda predlagati ili donositi mjere, bilo samo u okviru onih ovlašćenja koja mu je dala Narodna skupština, bilo što će predlagati potrebne mjere Narodnoj skupštini. (Aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Da li se još ko javlja za reč? (Ne javlja se niko).

Pošto se niko od narodnih poslanika ne javlja za reč, pitam Skupštinu da li prihvata Izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu. (Dugotrajni aplauz).

Ko je za, molim neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je Izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu jednoglasno prihvaćen.

Prekidam sednicu i zakazujem nastavak za sutra u 9 časova.

(Sednica je prekinuta u 19 č 15 min).

Nastavak sednice 11 juna u 9 č 10 min

Pretsednik Petar Stambolić: Nastavljamo rad. Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda:

Pretres pregleda kretanja privrede u razdoblju januar—april 1959 godine.

Otvaram diskusiju. U okviru diskusije uzeće reč članovi Saveznog izvršnog veća, drugovi dr Marjan Brecelj i Sergej Krajger.

Dajem reč drugu Marjanu Brecelju, državnom sekretaru za poslove robnog prometa.

Državni sekretar za poslove robnog prometa Marjan Brecelj (Izborni srez Kopar, NR Slovenija): Drugarice i drugovi narodni poslanici, želeo bih u diskusiji o kretanju privrede u ovoj godini da iznesem neke konstatacije i ukažem na neka pitanja iz oblasti lične potrošnje i domaćeg tržišta.

Zahvaljujući opštem uspešnom kretanju privrede i povoljnom razvoju prilika na tržištu, lična potrošnja je u prvim mesecima ove godine u značajnom porastu u poređenju sa prošlom godinom. Za prva četiri meseca opšti nivo lične potrošnje je za 8,4% po stanovniku viši nego u istom periodu prošle godine, dok je planirani porast lične potrošnje za celu godinu 5% po stanovniku. Isto tako povoljan odnos u pogledu nivoa lične potrošnje radnika i službenika vidi se iz upoređenja kako se kretala lična potrošnja u ovoj i prošloj godini, a što je omogućeno znatnim porastom njihovih prihoda uz relativno stabilne cene i troškove života. Prihodi od plata i zarada u periodu januar—april za 21,5% su veći nego u istim mesecima prošle godine, a socijalna davanja su veća za 19,2%. U Državnom sekretarijatu za poslove robnog prometa se ocenjuje da su troškovi života u ovoj godini veći za 5% nego u istom periodu prošle godine. Ako se pored toga uzme porast broja zaposlenih, zatim znatan porast potrošnje u vezi sa potrošačkim kreditima — onda je ukupan porast lične potrošnje radnika i službenika (kao jedinstvene kategorije) za gotovo 16% veći po glavi stanovnika u proteklim mesecima ove godine prema istim mesecima prošle godine.

Naravno, treba imati u vidu da je protekli period samo jedna trećina godine i da će krajnji rezultat zavisiti od daljeg razvoja. Dalje, treba svakako uzeti u obzir da je lična potrošnja u prvim mesecima prošle godine zaostajala u dinamici u poređenju sa ovom godinom. No, kad se i te korekture u pogledu dinamike izvrše opet se dobije znatno veći rezultat od planiranog.

Novčani prihodi poljoprivrednog stanovništva su u proteklim mesecima ove godine u izvesnom zaostajanju zbog manjih prodaja poljoprivrednih proizvoda usled slabog roda u prošloj godini. No, treba realno očekivati da će posle ovogodišnje proizvodnje u poljoprivredi, koja se predviđa da će biti dobra, doći do velikog porasta dohodaka poljoprivrednog stanovništva, i u vezi s tim i do odgovarajućeg porasta lične potrošnje na selu.

Dosadašnji rezultati i tendencije pokazuju da treba stvarno očekivati uspešno izvršenje zadataka u pogledu lične potrošnje i životnog standarda u ovoj godini. Može se takođe reći da ima realnih uslova i za premašenje porasta lične potrošnje predviđene planom. Stanje zaliha robe zadovoljava, povećava se uvoz svih vrsta kolonijalno-prehrambenih artikala i snižavaju im se cene, a opšta snabdevenost tržišta je bolja od prošlogodišnje. Cene su relativno stabilne i mirne. Za proteklih pet meseci ove godine opšti indeks cena industrijskih proizvoda na veliko i na malo ostao je nepromenjen, dok je nivo cena industrijske potrošne robe čak niži za 1%. Indeks cena na malo poljoprivrednih proizvoda je porastao za 7%, što uglavnom predstavlja sezonsko pomeranje, pojačano nešto u ovoj godini usled slabijeg roda u poljoprivredi u prošloj godini. Kao pozitivnu činjenicu na tržištu, mislim da treba istaći i pojačanu efikasnost celokupnog tržišnog mehanizma, čemu je doprinela pojačana briga svih odgovornih faktora, a, pre svega, veće angažovanje narodnih odbora u vezi s ovim pitanjima.

Naravno da su od najvećeg značaja za razvoj tržišta i lične potrošnje dalje kretanje industrijske proizvodnje i dobra poljoprivredna proizvodnja koja se očekuje u ovoj godini. Tendencija porasta industrijske proizvodnje iz meseca u mesec pokazuje da će se ostvariti predviđeni rezultati u ovoj oblasti. Takođe s velikim optimizmom očekujemo ovogodišnje rezultate u poljoprivrednoj proizvodnji, a što će predstavljati jedan faktor od prvorazrednog značaja za stabilizaciju tržišta.

I pored opšteg poboljšanja snabdevenosti tržišta industrijskim proizvodima, snabdevenost u nekim vrstama roba ne zadovoljava. Tu je, pre svega, reč o nekim proizvodima metalne industrije i elektroindustrije, kao što su: električni aparati za domaćinstvo, emajlirano posuđe, motocikli, bicikli, itd. Znatno viši nivo kupovnih fondova stanovništva i porast potrošačkih kredita, a kod električnih aparata i niške cene električne energije — izazvali su veliki porast u potražnji tih proizvoda. U potražnji i potrošnji tih, pa i nekih drugih artikala, sve brže dolazi do izražaja proces menjanja strukture potrošnje i to u pravcu trajnijih potrošnih dobara. Taj isti proces se ispoljava i u sve jačoj potražnji boljih kvaliteta robe i u širem izboru artikala široke potrošnje. To znači da su zadaci naše domaće industrije potrošne robe, pa i zadaci naših trgovinskih faktora koji vrše uvoz reprodukcionog materijala i robe široke potrošnje — sve veći. Proizvodnja i trgovina su dužne brže pratiti taj, svakako, pozitivan proces poboljšanja strukture potrošnje, a u čemu se ogleda naš opšti napredak. Tu treba naročito ukazati na zadatke tekstilne industrije i industrije obuće, kojima već današnja situacija na

tržištu u pogledu plasmana njihovih proizvoda ukazuje na potrebu bržeg prilagođivanja zahtevima potrošača.

Ukoliko je došlo u pomenutim, pa i u nekim drugim proizvodima, do zastoja u proizvodnji usled slabije snabdevenosti tržišta nekim reprodukcijom materijalima iz uvoza, preduzete su mere da se dodeljivanjem potrebnih deviznih sredstava obezbede veća proizvodnja i normalna snabdevenost tržišta ovim važnim artiklima lične potrošnje. Verovatno biće potreban i nešto brži uvoz nekih gotovih industrijskih proizvoda.

U pogledu snabdevanja poljoprivrednim proizvodima, pre svega, povrćem i voćem, potrebno je ukazati na to da i pored dobrog roda nemamo svuda u zemlji, znači u potrošačkim centrima, ravnomerno snabdevanje, pa i sadašnja razlika u cenama između pojedinih gradova nije opravdana. Iako je tu u pitanju pre svega nedovoljna tehnička osnova robnog prometa, ipak ima danas većih mogućnosti za brže i efikasnije otpremanje robe na naša tržišta iz jačih proizvođačkih rejona, iako su ti rejoni udaljeniji. Organi za snabdevanje u narodnim odborima i trgovinske komore imaju veće mogućnosti da preko preduzeća za snabdevanje i celokupne trgovinske mreže jače utiču na bolje izvršavanje zadataka u pogledu snabdevanja. Ima slučajeva da se ponegde iz čisto komercijalnih razloga ti zadaci zapostavljaju. Treba svi faktori više da se staraju da se u pogledu poljoprivrednih proizvoda obezbediti jedinstveno jugoslovensko tržište, jer je to najbolja garancija potrošačima da se redovno snabdevaju i po pristupačnim cenama.

U poslednjim mesecima došlo je u nekim gradovima do izvesnih teškoća u snabdevanju goveđim mesom. Posredi je slabija ponuda goveda na stočnim pijacama, što je u ovim mesecima inače sezonska pojava, ali je ove godine jače dosla do izražaja. U isto vreme, reč je i o znatno većoj potražnji goveđeg mesa usled pomenutog porasta novčanih prihoda gradskog stanovništva i povećanog turističkog prometa.

Pored nekih mera koje su već u toku i koje će se dalje preduzimati da se snabdevanje goveđim mesom u nekim potrošačkim centrima, pre svega, u zapadnom delu zemlje poboljša, — treba ukazati na realnu perspektivu proizvodnje te vrste mesa u okviru naših programa poljoprivredne proizvodnje i programa plasmana. Činjenica je da je u vezi sa bržim razvojem poljoprivrede u poslednje vreme otvoren proces intenzivnog ulaganja u govedarstvo u pravcu moderne proizvodnje. Znači, veće materijalne mogućnosti i sve veća organizaciona i stručna aktivnost u pogledu ekonomičnije poljoprivredne proizvodnje sve više stimulatивно utiču na poljoprivredne proizvođačke organizacije, pa

i individualne proizvođače, da organizuju tovu krupne stoke.

Posledice takve orijentacije trenutno se ogledaju i na našem tržištu u tom smislu što se sve više stoke uzima u tovljenje da bi kasnije proizvođači izašli, bilo na domaće, bilo na inostrano tržište, sa stokom veće težine i boljih kvaliteta. Taj neophodni prelazak delimično utiče na ponudu, pre svega, na stočnim seljačkim pijacama, gde se pretežno snabdevaju potrošački centri. Tov se povoljno razvija i treba očekivati da će se još u ovoj godini ispoljiti u povećanoj ponudi mesa i sa znatno većom perspektivom u idućoj godini.

Drugo značajno pitanje je neusklađenost cena goveđeg mesa sa ostalim vrstama mesa, pre svega, sa svinjskim mesom. Cene goveđeg mesa bile su i još su niže, i čak znatno niže, nego cene svinjskog mesa, iako su veće mogućnosti da se zadovolji potražnja u pogledu svinjskog mesa nego u pogledu goveđeg. Pod uslovima razvoja moderne poljoprivredne proizvodnje moramo što je moguće prirodnijim procesom usklađivati odnose tih cena, i to imajući u vidu da je goveđe meso najkvalitetnija vrsta mesa i zato se to neophodno ogleda i u ceni.

Primera radi navodim da u razvijenijim zemljama ovaj odnos je potpuno drukčiji nego kod nas, tako da je goveđe meso skuplje nego svinjsko u Austriji za 35%, u Zapadnoj Nemačkoj za 24%, u Kanadi za 38%, u Švedskoj čak za 65%. Kod nas je — kao što je rečeno — situacija obrnuta, jer je goveđe meso znatno jeftinije od svinjskog, te razlike u potrošačkim centrima iznose od 50—110 dinara po kilogramu.

U mestima u kojima je oskudica goveđeg mesa vlada mišljenje da je to usled povećanog izvoza. Treba napomenuti da je ovogodišnji izvoz orijentisan u pretežnoj meri na organizovani tovu. U programu izvoza za 1959 godinu, izvoz goveda sa pijace ostao je na istom nivou kao i prošle godine. Preduzete su mere da se izvoz sa pijace strogo kontingentira i ograniči, a u letnjim mesecima usporiće se i dinamika izvoza sa pijace. Da bi se obezbedila bolja snabdevenost potrošačkih centara i potrebe u turističkoj sezoni, doneti su dodatni propisi i sa republičkim organima za robni promet su dogovorene mere u svrhu organizovanog sređivanja stočnih pijaca, što će takođe poboljšati promet stoke. Tu treba izričito ukazati na štetnost pokušaja zatvaranja pijaca, što otežava snabdevanje potrošačkih rejona. Treba očekivati da će sve ove mere, uz pojačano staranje gradova, normalizovati snabdevanje gradskog stanovništva goveđim mesom. Pritom treba računati, kako smo rekli, sa postepenim usklađivanjem cena goveđeg i svinjskog mesa. Izvršeno je izvesno povećanje cena goveđeg mesa, no, ne mogu se samo time usladiti cene. Treba takođe snižavati cene svinjskog mesa, za šta već sada

postoje uslovi u mnogim gradovima. Dobar rod svih vrsta stočne hrane koji je u izgledu stvorio uslove da se i u idućoj godini dalje snize cene svinja i svinjskog mesa, što će ubrzati usklađivanje sa cenama goveđeg mesa. U nekim područjima već se pokazuju bolje perspektive u pogledu snabdevanja pilećim mesom sa modernom organizovanih farmi.

U ovoj godini je došlo do znatnih teškoća u plasmanu vina usled rekordne proizvodnje grožđa u prošloj godini i relativno visokih maloprodajnih cena. Preduzeto je više mera da se poboljša promet i olakša položaj privrednih organizacija. Snižena je kamatna stopa privrednim organizacijama koje imaju zalihe vina, otkupljena je znatna količina za državne rezerve, preduzete su dalje mere u pogledu većeg izvoza, a nedavno je znatno snižena poreza na maloprodajni promet. Narodni odbori treba da obezbede da se i u trgovini i u ugostiteljstvu znatno snizi cena vina, i to za ceo iznos smanjenih poreza na promet. U mnogim gradovima to za sada još nije slučaj. Mi očekujemo opet vrlo dobru godinu u proizvodnji grožđa. Stoga već sada treba vršiti pripreme da se ovogodišnji rod prihvatiti i smesti. Teškoće smeštaja i plasmana vina bile bi manje ako bi se što veća količina grožđa trošila u svežem stanju ili preradila u sokove ili na drugi način. Zato se na ovo treba orijentisati u što većoj meri. U pripremi su izvesne promene u režimu prometa vina, što će dovesti do daljeg pojačanja potrošnje vina iz naredne berbe. Sem toga, preduzete su veoma oštre mere da se onemogući proizvodnja vina od šećera, koja je višestruko štetna za našu privredu. Pored ovih mera, treba naročito ukazati na potrebu preorijentacije u daljem razvoju našeg vinogradarstva koje, što je moguće više, treba usmeriti na proizvodnju stonih vrsta grožđa u kojima smo deficitarni.

Najaktuelniji problem na našem tržištu i najaktuelniji zadatak koji se trenutno pred nas postavlja je prihvatanje poljoprivrednih proizvoda iz ovogodišnje žetve i berbe. Zahvaljujući opštem napretku u poljoprivredi i povoljnim atmosferskim uslovima očekuje se ove godine obilna proizvodnja svih vrsta poljoprivrednih proizvoda. Celokupni mehanizam našeg tržišta biće u ovoj godini pred vrlo teškim ispitom s obzirom na to da je tehnički i materijalno još nedovoljno izgrađen. Zaostajanje u tehničkoj i materijalnoj izgradnji tržišnog mehanizma sve se oštrije ogleda ukoliko je snažniji i dinamičniji uspon naše poljoprivredne proizvodnje. Stoga je odlučnije i brže rešavanje ovog problema najpreči zadatak, kako poljoprivrednih i ostalih privrednih organizacija, tako i cele naše zajednice. Pitanje tehničke i materijalne izgradnje tržišta je isto toliko neophodno, kao i unapređenje poljoprivredne proizvodnje, jer ako ne bi bilo, razvoj poljoprivrede bi naišao na ne-

savladljive teškoće. Istina, u poslednjim godinama je tome poklanjana veća pažnja nego ranije i već se postižu znatni rezultati. Prošle godine je započeta na jednom širem programu izgradnja silosa i mehanizovanih skladišta za žita, tako da će do žetve biti završeno novih objekata za smeštaj 200.000 tona žita, a do kraja godine za 450.000 tona. Pored toga, imaćemo do žetve oko 100.000 tona novog skladišnog prostora za privremeni smeštaj žita. U idućoj godini izgradnja silosa i mehanizovanih skladišta za žito nastaviće se u još većem obimu. U prošloj i tekućoj godini je pušteno u pogon novih hladnjača za meso, povrće i voće, kao i druge poljoprivredne proizvode, kapaciteta oko 4.100 tona, tako da smo sada već dostigli kapacitet u našoj zemlji za 36.000 tona. Za poslednjih nekoliko godina je podignuto novih savremenih podruma za vino za oko 81.000 tona. Takođe će u ovoj godini biti u radu nekoliko modernih tržnica na veliko u velikim gradovima sa svim savremenim uređajima i smeštajnim prostorom. Pored toga, iz saveznih sredstava će se uložiti u ovoj godini 1,3 milijarde dinara u izgradnju skladišnog prostora u trgovini, što zajedno sa participacijom investitora iznosi 2,6 milijardi dinara. Sve su ovo značajni rezultati, no, s obzirom na veliko zaostajanje ovo je nedovoljno, te moramo uložiti sve napore da povećamo ulaganje i da brže izgrađujemo i opremamo mrežu objekata za promet poljoprivrednih proizvoda.

Zbog nestašice smeštajnog prostora i tehničkih sredstava je utoliko značajnija mobilizacija svih faktora koji mogu uticati na što efikasnije rešavanje ovog značajnog zadatka. Potrebno je istaći i na ovom mestu da se svuda, a pre svega, u svim žitodnim područjima, već duže vremena intenzivno radi na pripremama za prihvatanje žetve, pre svega, za prihvatanje, sušenje i smeštaj pšenice. Rade posebne komisije u republikama, srezovima i opštinama; Direkcija za ishranu i sva žitarska preduzeća, poljoprivredna dobra i poslovni savezi su vrlo aktivni u tim pripremama. Na vreme su data i dopunska sredstva za sušare, za adaptaciju mgacina, za izgradnju pista, za nabavku ambalaže — i najzad, bili su doneti i dopunski propisi koji olakšavaju preuzimanje žita i koji stimulatивно utiču na proizvođače da sami što bolje osuše i što duže čuvaju svoje proizvode. Posebna komisija Saveznog izvršnog veća koordinira rad na tom području.

U isto vreme su u toku pripreme za prihvatanje i plasman ostalih poljoprivrednih proizvoda. Pored svih tih mera, ostaje kao vrlo značajan činilac u plasmanu tih proizvoda da se proizvođačke organizacije pravilno orijentišu u pogledu prodajnih cena. Normalan nivo cena omogućiće veću potrošnju i plasman u celini i daće samoj proizvodnji još bolje i konkretnije perspektive.

Preporukom ovog visokog predstavničkog Doma svim organizacijama, organima i poje-

dincima za što svesnije izvršavanje zadataka na prihvatu, plasmanu i čuvanju poljoprivrednih proizvoda, moći ćemo, uoči žetve, od koje u ovoj godini očekujemo značajne rezultate, još pojačati naše napore u pravcu boljeg izvršenja naših zadataka. (Aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Dajem reč drugu Sergeju Krajgeru, sekretaru Sekretarijata za industriju Saveznog izvršnog veća.

Sekretar Sekretarijata za industriju Saveznog izvršnog veća Sergej Krajger (Izborni srez Šentjur kod Celja, NR Slovenija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, Izveštaj Saveznog izvršnog veća i referat druga Aleksandra Rankovića, kao i pregled kretanja privrede u prvim mesecima godine, dovoljno ukazuju na osnovna privredna kretanja i ostvarenja na području industrije, građevinarstva i zanatstva, pa bih se zbog toga zadržao samo na onim problemima razvitka naše industrije od čijeg uspešnog rešavanja u ovom trenutku prvenstveno zavisi njen dalji i još intenzivniji razvoj.

U dinamici proizvodnje i prometa, kao i spoljnotrgovinske razmene, kakvu nam pokazuju predloženi materijali, postavlja se, u prvom redu, kao jedan od osnovnih zadataka za dalji i još intenzivniji razvoj — uklanjanje iz naše industrije svih ostataka zanatskih metoda i organizacije rada, kao i potpuno iskorišćavanje svih mogućnosti koje nam sadašnja tehnika i tehnika koju uvodimo pružaju u trenutku kada imamo potrebne ekonomske uslove da organizujemo masovnu, jeftinu, serisku i poluserisku proizvodnju na osnovi savremenih tehnoloških postupaka. Od brzog izvršenja toga zadatka ne zavisi samo sadašnja dinamika razvoja industrije, nego od toga zavisi i stvaranje mogućnosti za dalje jačanje te dinamike. A na drugoj strani, od izvršenja toga zadatka zavise i dalje zadovoljavanje stalno rastućih društvenih potreba i snabdevanje tržišta jeftinom i savremenom proizvodnjom. Teškoće u plasmanu nekih proizvoda, visoki proizvodni troškovi i cene, kao i visoki izvozni koeficijenti i još znatan uvoz reproduccionog materijala i delova i tamo gde ima svih uslova da njihovu proizvodnju osvoji i razvije domaća industrija — pokazuju u tekućem kretanju privrede kako u mnogo slučajeva sadašnji odnosi u organizaciji naše industrije postavljaju granice u pogledu njenog brzog razvoja i dovode do izvesnog zaostajanja u zadovoljavanju povećanih potreba u nekim proizvodima i relativno sužavaju tržište i pogoršavaju uslove plasmana nekih drugih proizvoda. Drugi vid tih teškoća su relativno skupe investicije po jedinici nove proizvodnje u mnogim proizvodnim grupacijama. Tu bi brže savlađivanje preživelih oblika i shvatanja o organizaciji proizvodnje i prilagođivanje načina i organizacije proizvodnje savremenoj tehnici dopri-

neli još intenzivnijem i racionalnijem korišćenju raspoloživih tehničkih kapaciteta i kadrova, što bi dovelo do bržeg porasta proizvodnje i nižeg ulaganja po jedinici proizvoda.

Sa tih razloga, za dalji razvoj naše industrije osobito su značajni procesi specijalizacije i podele rada, te kooperacije na toj osnovi na kojoj se razvijaju u poslednje vreme, naročito posle donošenja Zakona o udruživanju u privredi u vidu raznih oblika poslovnog udruživanja. Međutim, koliko god je taj proces intenzivniji u poslednjoj godini, ipak moramo reći da on još zaostaje za stvarnim potrebama i mogućnostima i da je u izvesnoj meri jednostran.

U dosadašnjem razvoju, poslovno udruživanje najviše se bavi pitanjem prometa robe. To svakako nije slučajno. Iz toga se vidi potreba proizvodnih privrednih organizacija za neposrednijom ulogom u upravljanju celokupnim tokom prometa robe do konačne potrošnje, kako bi imale više odgovornosti u pogledu razvoja proizvodnje i prometa i više mogućnosti za neposrednije i efikasnije prilagođivanje zahtevima tržišta, odnosno povećanim i sve raznovrsnijim potrebama društva. To znači da se pred nama pojavljuje pitanje promene odnosa između proizvodnih i trgovinskih organizacija i njihove uloge u oblasti prometa.

Ali u ovom trenutku kao najvažniji zadatak koji treba da reše industrijska preduzeća, gotovo svih proizvodnih grupacija i grana, jeste poslovno udruživanje na osnovi dalje specijalizacije njihove proizvodnje i poslovne saradnje u raznim fazama proizvodnog procesa, od sirovine do finalnog proizvoda, a na osnovi usklađivanja proizvodnih programa. Dosada uobičajene kooperacije i koprodukcije proizvodnih organizacija u okvirima kratkoročnog ugovaranja pojedinih poslova ne odgovaraju više ni dinamici našeg razvoja, ni savremenoj tehnici, ni tehnologiji. Osnovna potreba brzog razvoja naše privrede jeste danas poslovno udruživanje privrednih organizacija sa jasno razrađenim dugoročnim programom proizvodnje za svaku od udruženih privrednih organizacija i sa jasno određenim mestom svake organizacije u ukupnom procesu proizvodnje, od sirovina i raznih stepena njihove prerade, zatim raznih vrsta reproduccionih materijala — do finalnog proizvoda. Potrebna su nam na takvoj osnovi poslovna udruženja sa jasno određenim pravima i međusobnim obavezama udruženih preduzeća u isporuci robe, kako u pogledu cena, obima, kvaliteta i asortimana proizvoda, tako i u pogledu učešća u zajedničkim troškovima i u raspodeli prihoda iz zajedničkog poslovanja.

Zbog toga je od sve većeg značaja svaki napor samih privrednih organizacija da izrade nove osnove njihove poslovne saradnje. U sklopu tih napora od naročitog je značaja rad stručnih udruženja i komora na daljoj razradi i konkre-

tizaciji proizvodne i investicione politike na osnovi dugoročnih planova razvoja pojedinih grana i proizvodnih grupacija koji treba da pruži privrednim organizacijama potrebnu orijentaciju u izradi njihovih programa proizvodnje i da im pomogne u pronalaženju ekonomski najpovoljnijih poslovnih partnera i najracionalnijih oblika poslovnog udruživanja. To zahteva u isto vreme od narodnih odbora i odgovarajućih republičkih, društvenih i upravnih organa i od privrednih organizacija i njihovih poslovnih i stručnih udruženja, užu i neposredniju međusobnu saradnju od dosadašnje u ostvarivanju postavljene investicione i proizvodne politike i u pogledu rešavanja zajedničkih problema i obezbeđivanja najekonomičnije upotrebe raspoloživih sredstava.

Naravno, razvijanje kooperacije na takvoj proširenoj osnovi dovodi preduzeća u još veću međusobnu zavisnost. To zahteva mnogo preciznije ugovore u pogledu određivanja međusobnih prava i obaveza, kao i u pogledu sankcija u slučaju njihovog nepridržavanja. Takođe to zahteva mnogo veću pravnu sigurnost i zaštitu u pogledu ispunjavanja obaveza i mnogo veću efikasnost privrednih sudova u rešavanju sporova. Na drugoj strani to traži u isto vreme i takve dopune u našem kreditnom sistemu, sistemu raspodele prihoda, te sistemu cena, kojima će se udruženim preduzećima omogućiti potrebna samostalnost u vođenju njihove politike i u regulisanju njihovih međusobnih odnosa, pa se zbog toga u organima Saveznog izvršnog veća, uz pomoć komora i stručnih udruženja, traže za ta pitanja odgovarajuća rešenja.

Kao dalji snažan činilac u povećanju proizvodnje i produktivnosti rada, koji u idućem periodu treba da dođu do izražaja su materijalni stimulansi u sistemu raspodele ukupnog prihoda uvedeni krajem prošle godine i početkom tekuće godine koji neposrednije vezuju i lični dohodak pojedinca i fondova preduzeća na produktivniji i ekonomičniji rad u poređenju sa prošlom godinom.

Rad na donošenju tarifnih pravilnika je sada u završnoj fazi. U svim narodnim republikama većina privrednih organizacija u toku ovog meseca raspravlja o predlozima tarifnih pravilnika, a manji broj organizacija ih je već i usvojio.

Može se reći da su dosadašnjim radom tendencije linearnog povećanja tarifnih stavova uglavnom suzbijene. Međutim, prema sadašnjim ocenama na poboljšanju položaja kvalifikovanih radnika nije se učinilo dovoljno, dok su se, na drugoj strani, pokazale tendencije visokog povećavanja tarifnih stavova višem stručnom kadru, naročito rukovodećem. Zbog toga je i došlo do nezadovoljstva u nekim preduzećima, naročito kod nekvalifikovanih radnika. Tome je u

mного slučajeva uzrok i nedovoljan politički rad organa radničkog samoupravljanja i političkih organizacija u nekim preduzećima i opštinama na objašnjavanju tarifne politike i konkretnih postavki u predloženim tarifnim pravilnicima. Zbog toga se postavlja kod svih preduzeća, gde to do sada još nije bilo izvršeno, zadatak da pri ponovnom ispitivanju tarifnih pravilnika u poslednjoj fazi rada otklone sve mogućnosti nepravednih odnosa u nagrađivanju pojedinaca i među pojedinim kategorijama radnih ljudi u kolektivu.

Tarifni sporazumi su mnogo doprineli privrednim organizacijama u iznalaženju adekvatnijih načina nagrađivanja, kojim će se jače uticati na porast produktivnosti rada i na ekonomičnije poslovanje. Ali, ponekad odnosi utvrđeni u tarifnim sporazumima, naročito po kategorijama stručne spreme, dovodili su do neosnovanog povišavanja nivoa tarifnih stavova, bez obzira na to da li su privredne organizacije u mogućnosti da ostvare ukupan dohodak potreban za takav nivo ličnih dohodaka. S obzirom na to mnoge privredne organizacije treba da obnove pripremni postupak za donošenje tarifnih pravilnika, vodeći računa o stvarnim mogućnostima povećanja proizvodnje i njene realizacije, kao i o rezervama kojima raspolažu, a što će doprineti boljoj i ekonomičnijoj organizaciji rada.

Pitanju normi u postupku donošenja tarifnih pravilnika različito se pristupalo. Negde je dosledno sprovedeno da se u slučaju povećavanja tarifnih stavova ispita i stanje normi i da se, po potrebi, izvrši revizija. Međutim čest je slučaj da je ispitivanje stanja normi odlagano s obrazloženjem da to nije moguće učiniti dok se ne donese tarifni pravilnik. Ipak u celini uzevši i u tom pogledu je učinjen korak napred, pogotovu s obzirom na živu aktivnost u privrednim organizacijama radi potpunijeg sprovođenja sistema nagrađivanja po učinku, tako da su stvoreni dosadašnjim radom novi, povoljniji uslovi, da se daljim upotunjavanjem sistema nagrađivanja u svim privrednim preduzećima pronađu i uvedu odgovarajuće naprednije i stimulativnije metode.

Naročito je pozitivan rezultat dosadašnjeg rada na pronalaženju stimulativnijeg sistema nagrađivanja prema stvarnim uslovima povećanje broja preduzeća koja su prišla obračunu po pogonima i ekonomskim jedinicama kao načinu boljeg sagledavanja ekonomičnijeg poslovanja tih jedinica, a samim tim i lakšeg sagledavanja u pogledu preduzimanja potrebnih mera za povećanje ekonomičnosti, kao i za pravedniju raspodelu ličnih dohodaka i bolju primenu principa nagrađivanja prema rezultatima rada.

Nakraju bih ukazao još na to da su brži razvoj industrijske proizvodnje i njeno pojeftinjenje, brže povećavanje produktivnosti rada i

mobilizacija unutrašnjih rezervi, usporeni u po-
jediničnim granama i proizvodnim grupacijama
usled nerazvijene mreže takvih institucija i
uslužnih organizacija, kao što su centri za obra-
zovanje kadrova, centri ili zavodi za unapre-
đenje proizvodnje i produktivnosti rada, za teh-
ničku dokumentaciju ili kao što su, na područ-
ju investicione izgradnje, specijalizovane pro-
jektne organizacije ili biroi za izradu investi-
cionih programa, investicionih idejnih i glav-
nih projekata i slično. Takođe, usled nedovoljne
razvijenosti takvih institucija onemogućava se
privrednim organizacijama da se efikasnije i
racionalnije koriste, naprimer, sredstvima od-
ređenim za obrazovanje kadrova, kao i da se
upoznavaju sa savremenim tehnološkim pro-
cesima i organizacijom rada i da ih brže osva-
jaju, odnosno da bi se prilikom ulaganja novih
investicija na osnovi širokog poznavanja najra-
cionalnijih tehničkih i ekonomskih rešenja mo-
gle brže i sigurnije snaći pri traženju i izboru
zaista najpovoljnijih rešenja. Zbog toga što ne
postoje takve organizacije, znatan broj poslov-
nih udruženja se organizuje baš radi zajednič-
kog rešavanja gore pomenutih problema. Ipak
rešavanje tih pitanja samo tim putem bilo bi
presporo s obzirom na njihovu hitnost. Zato u
taj rad treba uneti mnogo više sistema i plana,
a naročito to treba da učine stručna udruženja
i komore, kao i obezbediti trajnu i jaču sarad-
nju sadašnjih instituta, zavoda i centara za unap-
ređenje proizvodnje, produktivnosti rada, ob-
razovanja kadrova i drugih sličnih institucija.

Iz svega ovoga jasno proizlaze veliki značaj
i uloga stručnih udruženja i njihova odgovor-
nost u stvaranju uslova bržeg razvoja proiz-
vodnje i produktivnosti rada i mobilizacije po-
stojećih unutrašnjih rezervi preduzeća. Zato se
kao jedan od najvažnijih zadataka postavlja
stvaranje svih potrebnih uslova za brzo orga-
nizaciono i kadrovsko učvršćenje stručnih udru-
ženja i njihove saradnje sa radničkim savetima
i svim drugim organima društvenog upravlja-
nja u borbi za ostvarenje i premašenje postav-
ljenih zadataka.

Pretsednik Petar Stambolić: Ima reč na-
rodni poslanik dr Jerko Radmilović.

**Dr Jerko Radmilović (Izborni srez Omiš,
Brač, NR Hrvatska):** Drugarice i drugovi na-
rodni poslanici, nema nikakve sumnje da je po-
litika koju je ostvarivalo Savezno izvršno vijeće
u dosadašnjem razdoblju dala velike rezultate.
Ipak, pored povoljnih rezultata koji su se ispo-
ljili u našoj stvarnosti ima i negativnih pojava
do kojih je u našem razvitku došlo i na koje je
i ovom prilikom ukazano, kako u pregledu do-
sadašnjeg razvika privrede za protekla četiri
mjeseca, tako posebno u ekspozecu druga Mar-
jana Brecelja.

Svakako je jedna od nepovoljnih pojava,
koja se ispoljila u ovom periodu, situacija u ko-

joj se nalaze građani naše zemlje koji se prete-
žno bave vinogradarstvom. Ja sam poslanik tak-
vog jednog područja i imao sam prilike da se
realno susretnem sa teškoćama s kojima mora
da se bori naša društvena zajednica, počev od
samih poljoprivrednih proizvođača preko zemljo-
radničkih zadruga, narodnih odbora, organa re-
publika do Saveznog izvršnog vijeća.

Dužnost mi je ovom prilikom, što se mene
tiče, da pozdravim napore koji se u posljednje
vrijeme vrše naročito od strane Saveznog iz-
vršnog vijeća u cilju da se takve, ustvari vrlo
složene i teške i nepovoljne pojave, kao što je
nemogućnost da se u potpunosti plasira vino,
riješe i da se nađu odgovarajuća rješenja. Po-
seбно pozdravljam izjavu koju je ovdje dao
drug Marijan Brecelj, kao predstavnik Save-
znog izvršnog vijeća iz koje se vidi kolike je
napore i koje je mjere poduzelo Savezno izvr-
šno vijeće da se izađe, može se reći, iz tog ćor-
sokaka u kojem smo se našli u 1959 godini, za-
pravo krajem 1958 godine i u ovoj 1959 godini.

Savezno izvršno vijeće, kako je već istaknu-
to, poduzelo je nekoliko mjera. Prije svega,
omogućilo je da se privrednim organizacijama
koje raspolažu odgovarajućim količinama vina,
odnosno koje su voljne da otkupe odgovarajuće
količine vina, stavi na raspolaganje vrlo povolj-
ni krediti sa kamatom od 1%. To je jedna od
prvih mjera.

Zatim, intervencije Saveznog izvršnog vi-
jeća da se iz materijalnih rezervi otkupe odgo-
varajuće količine vina. I treća mjera po mom
mišljenju možda najznačajnija, što je Savezno
izvršno vijeće pošlo linijom sniženja odgova-
rajućih dažbina, posebno što je ukinulo savezni
porez od 10 otsto na promet proizvoda i što je
ograničilo narodne odbore, lokalne organe, u
pogledu propisivanja općinskog poreza na pro-
met koji je išao u nekim gradovima, kao što je
to Zagreb, vrlo visoko, a u posljednje vrijeme u
najgoroj situaciji se našao čak i Beograd.

Sada je taj općinski porez na promet proiz-
voda od 20 otsto sveden na 12% za ugostitelj-
stvo i do 8 % za maloprodaju u prodavnicama
zadružnim, trgovinskim, dakle, u prodaji vina
na malo. Sve to ukazuje na mogućnost da se
ipak riješi ovo teško pitanje. No, svakako, za-
nimljiva je jedna stvar. U našoj stvarnosti ra-
nije se vodila bitka, naročito što se tiče poljo-
privrednih proizvoda, kako i na koji način pro-
izvesti veće količine uz najpovoljnije uslove, a
sada imamo pojave koje ukazuju na to da u si-
tuaciji kad se proizvedu odgovarajuće količine
postavlja se jedno drugo pitanje — kako da
plasiramo proizvode?

Ako se sjećate, iz diskusija na oktobarskoj
sjednici prošle godine u ovoj Skupštini povod-
om mog pitanja proizlazilo je — u kojoj je
mjeri opravdano limitiranje cijena vinu. Ja
ispoljavam i sada svoje tadašnje uvjerenje, a

nije mi ni padalo na pamet, a mislim da ni iz izlaganja druga Brecelja tada nije mogla da proizlazi sumnja — da li smo u stanju da otkupimo uz relativno niske cijene vino od poljoprivrednih proizvođača.

Nastala je situacija koja pokazuje da se sada, u današnje vrijeme, ne postavlja više pitanje cijena vinu, koliko se postavlja pitanje — kako i na koji način otkupiti vino, kao što je bio slučaj prilikom ove intervencije koju je izvršilo Savezno izvršno vijeće da se iz materijalnih rezervi otkupe odgovarajuće količine vina, jer to vino se ipak nalazi u podrumima, a podrumi su naši zajednički, bilo da su zadrugi ili društveni, a oni su u takozvanim državnim privrednim poduzećima odnosno u veletrgovini. Mi moramo tražiti puta i načina kako da podruma oslobodimo od tog vina.

Hoću da kažem da su nastale posebne teškoće, pri čemu je potrebno poduzeti mjere da se otklone, jer moramo imati u vidu da ova kategorija građana, koja se pretežno bavi vinogradarstvom, živi na takvom području gdje su njoj u ovoj godini i u drugim djelatnostima otežani životni uslovi. Evo, drugovi, naprimjer, poljoprivredni proizvođači, odnosno na mom području građani, pored vinogradarstva bave se i drugim poljoprivrednim kulturama. Jedna od takvih kultura je proizvodnja vrlo poznatog aromatičnog bilja, o čemu je bilo diskutovano u Skupštini po sasvim drugoj liniji. Na otoku Hvaru poljoprivredni proizvođači koji su u proizvodnji i obradi vinograda pošli u pravcu razvika proizvodnje aromatičnog bilja nisu u mogućnosti da prodaju to što imaju, tako da se i sa te strane vodi akcija da se pomoću organa Saveznog izvršnog vijeća nađe puta i načina da se to otkupi radi prodaje u inozemstvu, pošto ne dolazi u obzir da se sve iskoristi u našoj zemlji. Tu ima, kao što vidite, također, jedna teškoća.

Postoji još jedna druga teškoća u sadašnjoj situaciji na tom području, a to je da se u ovoj godini ne lovi plava riba. To znači da jedan dio stanovništva i na toj osnovi ne može imati odgovarajuću zaradu. Tako u pogledu industrije sardina, umesto da se diskutuje kako da razvijamo dalje tu industriju, koja treba da vrši konzerviranje ribe, pojavljuju se ideje i mišljenja da se izvrši konzerviranje samih tih fabrika i da se te zgrade, eventualno, iskoriste za druge svrhe, specijalno turističke i tome slično.

Ja sam htio da iznesem neke neugodne pojave iz naše stvarnosti, koje je zapazilo, kako sam ranije rekao, i samo Savezno izvršno vijeće i koje poduzima odgovarajuće mjere. Mislim da će vjerovatno biti potrebno poduzeti i daljnje mjere. Posebno, u vezi s tim što je Savezno izvršno vijeće smanjilo dažbine, odnosno ograničilo lokalne organe vlasti u propisivanju općinskog poreza na promet vina, bit će

potrebno da se to i stvarno izrazi u sniženju cijene vina. Jer meni izgleda, drugovi, da težište u plasmanu vina leži na unutarnjoj potrošnji, a sigurno je da unutarnja potrošnja vina ne može da raste ako ostanu dosadašnje cijene vina u našoj stvarnosti, kao što su bile dosada.

Drugovi, iznoseći ove konstatacije iz mog izbornog područja, kako sam već i ranije rekao ukazujem na te pojave, ističem te pojave, sa razloga da u još većoj mjeri ukažem na potrebu da se započetim putem i dalje ide radi toga da se jedan od osnovnih problema, koji tišti jednu kategoriju građana naše zemlje, riješi u pravcu u kojem je pokušalo da riješi Savezno izvršno vijeće.

Inače, pozdravljam izvještaj o našim dostignućima u oblasti privrede i izjavljujem da ću glasati za taj izvještaj.

Pretsednik Petar Stambolić: Ima reč narodni poslanik Marija Jagodić-Manić.

Marija Jagodić-Manić (Izborni srez Svetozarevo, NR Srbija): Drugarice i drugovi narodni poslanici, ja bih htela da diskutujem o ovom delu izveštaja druga Krajgera koji govori o nagrađivanju. Mislim da je u ovim naporima koje su učinili naša privreda i naša preduzeća na podizanju i razvijanju proizvodnje sigurno bila vrlo značajna i ova široka orijentacija u preduzećima na uvođenje što stimulativnijeg oblika nagrađivanja, upravo da porast zarade ide u srazmeri s povećanom produktivnošću, s povećanim obimom proizvodnje.

Mi smo i dosad videli da su svuda gde se u preduzećima uveli oblici nagrađivanja po jedinici proizvoda već u prvim mesecima postignuti vrlo značajni rezultati. Imam neke podatke iz kojih se vidi da je u svim preduzećima koja su prešla na takav sistem nagrađivanja već u toku prvog meseca porasla produktivnost, porasla proizvodnja za 20% do 30% više nego u ranijim mesecima. Mislim da je sistem nagrađivanja po jedinici proizvoda ustvari u interesu zajednice, kolektiva i svakog pojedinca u njemu, jer samim tim i društvo dobija više sa povećanjem proizvodnje, samim tim se povećavaju i fondovi u preduzećima, a sa porastom produktivnosti rastu i zarade svakog pojedinca u preduzeću.

To su, mislim, krupna i progresivna zbivanja u vezi sa naporima koji se vrše u našim privrednim organizacijama, jer sistemom nagrađivanja po jedinici proizvoda se omogućuje porast proizvodnje, a da se ne vrše nova novčana ulaganja, pošto se samim sistemom omogućuje pronalaženje unutrašnjih rezervi u preduzećima, koje su još itekako velike, a u svakom i najboljem našem preduzeću postoje takve rezerve u proizvodnji, i što je najvažnije, stimulatивно se utiče na čitav kolektiv i na

rad svakog pojedinca u njemu za što bolju i veću proizvodnju.

Ja mislim da u celini treba podržati te napore u preduzećima, a sigurno je da ćemo morati ići i na dalje usavršavanje instrumenata u tom pravcu, posebno, mislim i na minimalne lične dohotke kojima treba uopšte, kao i ostalim instrumentima, da se stimulira ovakvo poboljšanje produktivnosti rada. Ja samo kažem da su svi ovi instrumenti koje smo doneli na početku godine bili usmereni u tom pravcu i već se rezultati u proizvodnji pokazuju. Ja bih samo htela reći da je stvarno šteta što se zadocnilo sa propisima o posebnom učešću u raspodeli dohotka. Baš zbog toga što ti propisi nisu doneti na vreme, a sad je već šesti mesec, preduzeća se nisu ni koristila tim sredstvima, a nisu ni računala na sredstva koja bi mogla dobiti tim putem.

Mislim da je stvarno važno da se svi ti propisi koji to regulišu donose na vreme, jer oni itekako stimulativno utiču na veću zainteresovanost preduzeća. Smatram da je borba za veću produktivnost, upravo borba za ekonomičniju proizvodnju, za bolju organizaciju rada, za podizanje produktivnosti, itd., već danas u nekim preduzećima doprinela pronalazenju viška radne snage u sadašnjoj proizvodnji. To se može videti gotovo u svakom preduzeću. Ako bismo prišli uvođenju nagrađivanja po jedinici proizvoda, ako idemo brže na tu ekonomičniju i bolju organizaciju rada u proizvodnji, u tom slučaju bi se odmah iskazao jedan višak radne snage u preduzeću. Sigurno je da preduzeća neće moći, a to se ne može ni očekivati, otpuštanjem takve radne snage u ovom periodu da rešavaju taj problem. Smatram da im se u tom pogledu mora pomoći i da se mora težiti razvijanju zanatstva, rekonstrukciji, proširenju već postojeće proizvodnje u preduzećima i razvijanju raznih uslužnih radionica, pa ako treba, čini mi se, možda ići i na neku izmenu ili promenu strukture investicija.

Smatram da tim pitanjima i problemima, koji danas postoje u preduzećima baš u vezi sa viškom radne snage, treba pokloniti veću pažnju i proučavati ih.

Ja bih samo još nešto htela reći o sadašnjoj tarifnoj politici. Mislim da je to stvarno jedan krupan korak u daljem jačanju radničkog samoupravljanja, u jačanju prava kolektiva i radnika da stvarno utvrđuju odnose u preduzećima, da sami raspoređuju sredstva koja im ostaju za lične dohotke, onako kako to najbolje odgovara svakom preduzeću posebno.

Ja se slažem sa ovim ocenama o izvesnim slabostima, o kojima je govorio drug Krajger, i o njima stvarno treba govoriti da bi se baš i pomoglo organizacijama i organima u preduzeću da što pre savladaju sve te pojave i probleme koji postoje.

Smatram da je jedna od osnovnih slabosti u tome što se fond ličnih dohodaka u planiranju nije predvideo u skladu sa porastom proizvodnje, nego je on išao negde iznad predviđenog porasta proizvodnje i mislim da bi nekako trebalo intervenisati u takvim slučajevima kada to nije u skladu sa porastom proizvodnje i produktivnosti.

Dalje, ova linija nije pravilna, kako bih rekla, činovnička linija — da se veći deo tih sredstava odmah raspodeli prema tarifnom stavu, a da manji deo ostane za te razne oblike nagrađivanja koji stimulativno utiču na rad i na podizanje proizvodnje. Imam jedan pregled o anketiranju oko 137 preduzeća, iz kojeg se vidi da je samo 10 preduzeća predvidelo u ovoj godini da ovaj deo koji ostaje za te oblike nagrađivanja bude veći, deset je ostalo na istom fondu, a sva druga preduzeća su smanjila taj deo fonda za lične dohotke. Mislim da bi u tom pravcu trebalo otkloniti pogreške tako da bude što više sredstava na te oblike nagrađivanja koji stimulativno utiču na rad.

Dalje, mislim da treba otkloniti ovaj nesklad u odnosima između istih kategorija radnika i službenika, jer ima i takvih pojava i to bi trebalo nekako ispraviti, jer smo videli da u jednom broju preduzeća taj odnos je išao u korist službenika istih kategorija, a i u pogledu raspona koji su dati u tarifnim stavovima išlo se na automatsku primenu bez obzira na ekonomske mogućnosti, i ne samo to, već se nije vodilo računa i o moralnim obavezama. Na primer, išlo se sa 15.000 do 20.000 dinara više u toku godine za jedno radno mesto, čime se ustvari htelo da se ti rasponi automatski primene na svako preduzeće. Tu je bilo problema. Kako sam rekla, to su stvarno pojave koje su primećene već u prvim predlozima, dok su bili u izradi i primeni novi pravilnici, pa mislim da će se u jednoj široj diskusiji, učešćem čitavog kolektiva u rešavanju tog pitanja savladati sve negativne pojave.

Smatram da možemo očekivati da će se nagrađivanjem po jedinici proizvoda i ovim oblicima nagrađivanja koji stimulativno utiču na rad sigurno postići krupni rezultati u pogledu veće proizvodnje, a samim tim povećati i zarade radnih ljudi u našim preduzećima.

Svim tim pitanjima, zbog značaja koji imaju danas u borbi za veću produktivnost, stvarno naša šira javnost treba i dalje da poklanja pažnju.

Pretsednik Petar Stambolić: Ko se dalje javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko više ne javlja za reč, pitam Skupštinu da li prima Izveštaj Saveznog izvršnog veća o kretanjima u privredi u razdoblju januar-april 1959 godine. (Buran aplauz).

Konstatujem da je Skupština jednoglasno prihvatila ovaj izveštaj. Ovim je utvrđeni dnevni red iscrpen.

Pretsednik Komiteta za spoljnu trgovinu, drug Ljubo Babić je obavestio da može dati odgovor na pitanje narodnog poslanika Milice Škorić, člana Veća proizvođača, koja je postavila pitanje Saveznom izvršnom veću o tome kakve opšte mere predviđa Savezno izvršno veće za obezbeđenje izvršenja nivoa izvoza predviđenog Saveznim društvenim planom za 1959 godinu. Ona je tražila da odgovor dobije na zajedničkoj sednici domova.

Dajem reč drugu Ljubi Babiću.

Pretsednik Komiteta za spoljnu trgovinu Ljubo Babić (Izborni srez Bosanska Gradiška, NR Bosna i Hercegovina): U vezi sa postavljenim pitanjem dajem ovaj odgovor:

Kao što vam je poznato, predviđeno je da izvoz u ovoj godini dostigne sumu od 154 milijarde dinara. To je u poređenju sa ostvarenim izvozom u prošloj godini povećanje za 16 milijardi dinara ili za oko 11%. Svakako predviđeni nivo izvoza pretstavlja daljnju ekspanziju našeg izvoza, što je karakteristično za našu spoljnu trgovinu u proteklih godinama, ali to je u isto vrijeme vrlo ozbiljan zadatak za našu privredu. Ovo je potrebno istaći tim pre što dalje povećanje izvoza treba ostvariti na znatno višem nivou, i to u uslovima kada se stanje na svetskom tržištu nije bitno popravilo, štaviše, ima proizvoda za koje je došlo do daljeg popuštanja tražnje na svjetskom tržištu, a s tim u vezi i do opadanja cijena.

Nastojanja Saveznog izvršnog vijeća su usmjerena u pravcu da se osigura izvršenje svih osnovnih zadataka koje je postavio društveni plan za ovu godinu, pa samim tim da se izvrši i predviđeni program izvoza, jer je i to jedan od osnovnih zadataka naše tekuće privredne politike. S tim u vezi se preduzimaju i odgovarajuće mjere. Neke od tih mjera imaju za cilj stvaranje povoljnijih uslova za razvoj izvoza i u narednim godinama.

Moram istaći da obezbjeđenje predviđenog izvoza zavisi, pre svega, od daljeg porasta ukupne proizvodnje, kao i od strukture te proizvodnje. Da bi se izvoz mogao uspješno razvijati ništa manje nije važno da kvalitet robe zadovoljava, da odgovara zahtjevima inostranog kupca, da je konkurentna u pogledu cijene, kao i to da je pravovremeno ponuđena i isporučena. Snabdijevanjem na vrijeme industrije reprodukcijom materijalom i posebnim olakšicama za izvjesne grane, investicionom politikom (rekonstrukcije i drugo), kreditnom politikom, kao i drugim mjerama kojima se poboljšavaju uslovi rada naše privrede, teži se izvršenju ovih zadataka u oblasti proizvodnje i stvaranju uslova za izvršenje programa izvoza. Posebno treba istaći da su preduzete ozbiljnije mjere da bi se povećala proizvodnja tovljenih goveda, mesnatih svinja, otpočelo se sa preduzimanjem mjera za povećanje proizvod-

nje u živinarstvu, učinjeni su naponi da se poveća proizvodnja ranog povrća za izvoz.

Naveo sam samo neke od problema u oblasti proizvodnje i neke od preduzetih mjera, a pred nadležnim organima i dalje stoje zadaci da preduzimaju odgovarajuće mjere kojima bi se pomoglo kolektivima u njihovim naporima da izvrše predviđeni nivo proizvodnje, a to je i osnovni preduslov da se uspješno izvrši predviđeni nivo izvoza.

Posebno treba istaći da su nadležni organi Saveznog izvršnog vijeća preduzeli odgovarajuće mjere da se izvoznim organizacijama spoljnotrgovinskim i finansijskim instrumentima omogući konkurentno nastupanje na inostranim tržištima. Značajni su: izmjena propisa o dinarskoj stimulaciji i povećanje iznosa koji ostaje organizacijama koje se bave izvozom. Naša je težnja da poboljšamo instrumente kojima se regulišu ova pitanja. Kao dopuna ovim mjerama, a u cilju pravilnog tretiranja potreba unutrašnjeg tržišta kontingentiran je za izvoz iznos određenih proizvoda.

Moram istaći i to da kreditiranjem izvoza želimo obezbijediti, s jedne strane, potsticanje izvoza neke naše robe i, sa druge strane, proširenje i unapređenje robne razmjene i saradnje sa pojedinim zemljama. Tu mjeru ćemo, inače sve više primjenjivati, te proizvodne i izvozne organizacije treba što efikasnije da iskoriste i te mogućnosti za povećanje izvoza.

Isto tako želim napomenuti i to da organizacionim osposobljavanjem spoljnotrgovinske mreže, proširenjem mreže zastupnika na inostranim tržištima i drugim, a što će se dijelom učiniti i u ovoj godini, stvaramo uslove za uspješnije izvršenje ovogodišnjeg izvoznog programa.

Nadležni organi su preduzeli i li će da preduzmu odgovarajuće mjere da se stvore uslovi za nesmetano i što uspješnije razvijanje razmjene sa pojedinim zemljama i područjima. I ove godine, kao i ranije, potpisan je veći broj trgovinskih sporazuma i drugih instrumenata kojima se regulišu pojedina pitanja iz oblasti razmjene robe. U tom cilju održavaju se i sastanci mješovitih komisija, vrše razmjene privrednih delegacija, učestvuju na izložbama i sajmovima.

Sve što sam rekao tiče se samo najvažnijih mjera koje su preduzete u pravcu stvaranja uslova za sprovođenje u život ovogodišnjeg programa izvoza. Razumije se, u tekućem radu moraće se preduzimati još niz drugih mjera kojima se rješavaju konkretni problemi.

Nakraju, potrebno je da ukažem i na to da izvršenje izvoza za proteklih pet mjeseci, gledajući u cjelini, još zaostaje u poređenju sa postavljenim godišnjim zadatkom. Neću da se upuštam u obrazlaganje i da iznosim objektivne faktore koji su doveli do toga (prošlogodišnja suša, kretanje cijena vani i dr.), ali nas

i to upućuje na zaključak da je i nadalje neophodno potrebno da preduzimamo odgovarajuće mjere u pravcu povećanja industrijske proizvodnje, a naročito one proizvodnje koja je namijenjena izvozu. Nadalje, neophodno je pravovremeno preduzeti odgovarajuće mjere i na sektoru poljoprivrede u pravcu što boljeg korišćenja poljoprivrednog roda da bismo povećali izvoz i nadoknadili zaostajanje u izvozu ovih proizvoda u proteklom periodu. U tom pravcu treba naročito istaći zadatke oko organizacije sušenja kukuruza, šljiva, tova živine i dr.

Ja moram i ovom prilikom istaći da imamo malo robe koju ne bismo mogli plasirati, a ukoliko i imamo takve robe, uvijek je, po pravilu, u pitanju ili kvalitet koji ne zadovoljava ili suviše visoka unutrašnja cijena, tako da je taj izvoz nerentabilan i sa gledišta šireg interesa necjelishodan. Zbog toga uz sve ostale zadatke, sigurno ostaje naš osnovni zadatak da obezbijedimo što više robe za izvoz koja ispunjava potrebne uslove inostranog tržišta.

I nakraju, želio bih istaći i to da i pored svih preduzetih mjera za dalji uspješan razvoj izvoza od naročitog je značaja da unutrašnja potrošnja ostane u okvirima predviđenim planom za ovu godinu, kako ne bi njenim daljim proširenjem bili angažovani viškovi namijenjeni za izvoz, odnosno ukoliko i dođe do određenih otstupanja da to bude praćeno odgovarajućim porastom proizvodnje, jer u obratnom slučaju proširenje potrošnje negativno bi se odrazilo na naše izvozne mogućnosti.

Pretsednik Petar Stambolić: Da li narodni poslanik Milica Škorić traži kakvo razjašnjenje ili želi da postavi neko dopunsko pitanje?

Milica Škorić (Izborni srez Osijek I, NR Hrvatska): Ne želim.

Pretsednik Petar Stambolić: Ovim je ova sednica završena. Zaključujem sednicu.

(Sednica je zaključena u 10 č 15 min).

PRILOZI**IZVEŠTAJ****SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA ZA 1958 GODINU**

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

01 Br. 96
15 april 1959 godine
Beograd

PREDSJEDNIKU
SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

U skladu sa svojim obavezama predviđenim u Ustavnom zakonu Savezno izvršno vijeće dostavlja Saveznoj narodnoj skupštini izvještaj o politici i djelatnosti koje je ostvarilo zajedno sa saveznom upravom u toku 1958 godine.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Predsjednik Republike
Josip Broz-Tito s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
PRETSEDNIK

SNS/A/26
23 april 1959 godine
Beograd

Druže poslanice,

Dostavljam Vam Izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu radi upoznavanja sa njegovom sadržinom.

Jednovremeno Vas obavještavam da će pretres ovog Izveštaja biti predložen za dnevni red naredne sednice Skupštine.

Pretsednik
Petar Stambolić s. r.

IZVEŠTAJ**SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA ZA 1958 GODINU****UVODNA NAPOMENA**

Izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1958 godinu sastavljen je u smislu novih odredaba poslovnika domova Skupštine i u nameri da omogući pretresanje Izveštaja u skladu sa tim odredbama. Kao i u ranijim izveštajima, u prvom delu ovog Izveštaja izložen je osvrt na promene, probleme i karakterističnije momente u društvenom i državnom sistemu u toku protekle godine.

Za razliku od ranijih izveštaja, Izveštaj za 1958 godinu tretira politiku i načelnije probleme rada Saveznog izvršnog veća odvojeno od rada i poslovanja saveznih organa uprave.

Materijali koje su odgovorni državni sekretari i sekretari Veća sastavili o radu državnih sekretarijata, sekretarijata Veća i drugih organa savezne državne uprave, raspoređeni su tako da bi se olakšao pretres u odgovarajućim odborima domova.

Savezno izvršno veće, preko svojih predstavnika, kao i državni sekretari i sekretari Saveznog izvršnog veća, stoje na raspolaganju Skupštini za davanje svih potrebnih obaveštenja u vezi sa pretresom ovog izveštaja.

31. III. 1959

Deo prvi
SISTEM I POLITIKA

G l a v a I
DRUŠTVENI I DRŽAVNI SISTEM

1.

U toku 1958 godine učinjeni su dalji napori i postignuti značajni rezultati u pravcu usavršavanja i dopunjavanja društvenog i državnog sistema.

Od izvanrednog značaja za naš društveni i državni sistem, njegovu afirmaciju i dalji razvitak je Program Saveza komunista, donet u 1958 godini. Potvrđujući njegove osnovne postojeće principe i ustanove Program je doprineo daljoj razradi i usavršavanju našeg društvenog i političkog sistema u celini.

U protekloj godini učinjen je znatan korak napred u pravcu rešavanja problema raspodele društvenog dohotka, tj. u pravcu dovođenja te raspodele u sklad sa društvenim odnosima zasnovanim na sredstvima za proizvodnju u društvenoj svojini. Protekla godina pružila je izvesne bliže materijalne i druge elemente za proveravanje novog mehanizma raspodele, zasnovanog na težnji da se proizvođačima i radnom kolektivu osiguraju realnija i šira prava u formiranju i utvrđivanju ukupnog prihoda i njegovoj raspodeli, kao i da se time i komuna stavi u još težnji odnos sa interesima i potrebama proizvođača.

U duhu ostvarivanja principa radničkog samoupravljanja i zainteresovanosti proizvođača i privrednih organizacija za povećanje proizvodnje i podizanje produktivnosti, a u cilju ispravljanja nekih slabosti koje su se pokazale u praksi u prošloj godini, — krajem 1958 godine izvršene su izvesne dopune u pogledu utvrđivanja ličnih dohodaka proizvođača i izvesne promene u obavezama prema društvenoj zajednici.

Mehanizam radničkog samoupravljanja je jačao svoju osnovu novim iskustvima i sve većim interesovanjem proizvođača za društvene poslove. To je doprinelo da se na taj način sve više usklađuju lični interesi sa društvenim. Međutim, postoje još i izvesni problemi u sistemu, koje će tek dalji razvitak privrede i materijalnog blagostanja i jačanje svesti ljudi postepeno rešavati i otklanjati.

Među značajnim promenama u svojinskim odnosima ističe se odgovarajuće raščišćavanje odnosa u oblasti svojine na stanbenim zgradama i građevinskim zemljištima. Sprovedena nacionalizacija najamnih zgrada i građevinskih zemljišta u gradovima i naseljima gradskog karaktera proširila je društvenu svojinu, otklonila mogućnost špekulisanja u oblasti svojine na zgradama, konačno utvrdila veličinu stanova koji mogu biti predmet lične svojine i istovremeno stvorila nove uslove za izgradnju gradova i racionalnije i uspešnije rešavanje stanbenih problema u našoj zemlji.

Bliže upoznavanje unutrašnjih odnosa i problema funkcionisanja i rada svih institucija komunalne samouprave, a naročito narodnih odbora, otkrilo je i nove probleme — potrebu jačanja materijalne osnove komuna, neophodnost sređivanja organizacije uprave u narodnim odborima opština u gradovima i dr., i stvorilo izvesne mogućnosti za njihovo postepeno rešavanje.

Samoupravljanje u društvenim službama je prošireno novim iskustvima i rešenjima. Nađena su bolja rešenja u pogledu sastava i rada organa društvenog upravljanja u pojedinim institucijama, a naročito u pogledu uspostavljanja međusobnih odnosa između ovih institucija i saveta narodnih odbora kao teritorijalnih organa društvenog upravljanja. Kao prilog razradi sistema društvenog samoupravljanja u javnim službama, mogu se smatrati postavke novog Opšteg za-

kona o školstvu koje se tiču osnivanja i ukidanja škola, a naročito sastava i funkcija saveta narodnih odbora nadležnih za školska pitanja.

Za naše unutrašnje odnose i snagu našeg društvenog uređenja naročit interes i značaj ima načelno rešavanje pitanja funkcija, mesta i organizacionog sistema vaspitanja i školovanja. Još više proširujući uslove za ostvarivanje ustavnih prava građana da se školuju pod jednakim uslovima, novi sistem školstva nastoji da se i putem školskih institucija građanima što više približe tekovine nauke, tehnike i kulture uopšte.

2.

U 1958 godini izvršilo se sedam godina od uvođenja radničkog samoupravljanja u Jugoslaviji. Delatnost i dalja izgradnja radničkih saveta razvijale su se u skladu sa zaključcima Kongresa radničkih saveta, održanog u 1957 godini, i sa jačanjem samoupravnih prava saveta kao osnovnih organa društve-

nog upravljanja privrednih organizacija. Da bi radnički saveti mogli što uspešnije da vrše svoju funkciju, dok se konačno zakonom ne reši pitanje trajanja njihovog mandata, radničkim savetima izabranim u 1958 godini produžen je zakonom mandat za godinu dana, ali je data mogućnost da se u pojedinim preduzećima, na predlog radničkog saveta, može i u 1959 godini vršiti izbor novog radničkog saveta.

U 1958 godini održani su sedmi redovni izbori radničkih saveta i upravnih odbora privrednih preduzeća. U izborima je učestvovalo oko 95% radnika, a svaki deseti radnik izabran je za člana radničkog saveta ili upravnog odbora preduzeća. Ove godine još je veći broj žena i mladih radnika izabran u radničke savete i upravne odbore preduzeća.

Sastav radničkih saveta, kao i podaci o broju radnika neposredno zaposlenih u proizvodnji, o broju članova iz redova mladih radnika i žena, o broju novoizabranih članova, i o kandidaturama, mogu se videti iz sledeće tabele:

SASTAV RADNIČKIH SAVETA U PREDUZEĆIMA SA 30 I VIŠE RADNIKA*)

	Broj pre- duzeća	Ukupno članova radničkog saveta	O D T O G A									
			Radnika zapo- sleno u pro- izvodnji		Žena		Omladine do 25 godina		Bili u ranijem radničkom savetu		Izabrani sa liste sindi- kalne po- družnice	
			Svega	%	Svega	%	Svega	%	Svega	%		
F N R J	6618	135625	102517	75,5	21422	15,8	19455	14,4	59755	44,1	132405	
NR Srbija	2523	50262	38016	75,6	7344	14,6	6901	13,7	21892	43,6	50083	
NR Hrvatska	1700	37141	27747	74,7	6539	17,6	5360	14,4	17673	47,6	36003	
NR Slovenija	1063	21113	16250	76,9	4254	20,1	3096	14,7	8691	41,2	19769	
NR B i H	736	15279	11618	76,0	1905	12,5	2611	17,1	6637	43,4	14966	
NR Makedonija	445	8995	6735	74,9	1008	11,2	1132	12,6	3541	39,4	8841	
NR Crna Gora	151	2835	2051	72,3	372	13,1	365	12,9	1321	46,6	2743	

U toku 1958 godine sistem upravljanja zemljoradničkim zadrugama još više se približio radničkom samoupravljanju u preduzećima. Uveden je zadružni savet kao obavezni organ zemljoradničkih zadruga. Zadružni savet kao organ upravljanja zadruga uglavnom je izjednačen sa radničkim savetom u privrednoj organizaciji u pogledu njegovog delokruga i načina izbora. U cilju obezbeđenja potrebnog uticaja radnog kolektiva zadruga i njenih samostalnih pogona u upravljanju zadrugom, predviđeno je da u zadružni savet obavezno ulazi određeni broj radnika zadruga i njenih samostalnih pogona. Broj članova zadružnih saveta zadruga, kao i broj radnika zadruga i njenih samostalnih pogona koji obavezno ulaze u zadružni savet, utvrđuje se pravilima zadruga. Zadružni saveti već su obrazovani u svim zadrugama u kojima se biraju ovi organi.

3.

Promene koje su izvršene u mehanizmu privrednog sistema tiču se kako povećanja stimulacije privrednih organizacija, tako i daljeg proširivanja i učvršćivanja ekonomskih prava radničkih saveta i komuna.

Konkretna promene u privrednom sistemu odnose se na doprinos iz dohotka privrednih organizacija, na doprinos budžetima iz ličnog dohotka radnika i na raspolaganje sredstvima fondova. Zahvatnje dela dohotka privrednih organizacija za potrebe društvenih investicionih fondova stепенovanjem dohotka i visine doprinosa po prilično oštroj progresiji, slabilo je, u izvesnoj meri, interes privrednih organizacija za podizanje produktivnosti rada. S obzirom na to, izvršeno je ublažavanje visine stopa doprinosa što će potsticati privredne organizacije na unapređivanje proizvodnje i na povećanje produktivnosti rada.

U tom cilju uvedeno je i posebno učešće u dohotku, tj. takva posebna stimulacija na koju ima pravo ona privredna organizacija koja u tekućoj godini ostvari veći dohodak po radniku nego u protekloj godini. Time

se ustvari vrši dalje ublažavanje oštine progresije stopa doprinosa iz dohotka. Posebno učešće u dohotku ima značaj trajne institucije.

Slobodnije raspoređivanje sredstava privrednih organizacija dato već ranije donetim zakonima, dobilo je još šire razmere, u smislu njihove sve veće mobilnosti u okviru privredne organizacije. One su dobile ovlašćenja da prenose sredstva iz fonda sa jednim u fond sa drugim namenom.

S druge strane, propisani su novi minimalni lični dohoci, prišlo se izradi novih tarifnih pravilnika, progresivno oporezivanje ličnih dohodaka zamenjeno je proporcionalnim i uklinut je dosadašnji oblik vanrednog doprinosa iz ličnih dohodaka radnika. Sređivanje minimalnih ličnih dohodaka radnika privrednih organizacija bilo je neophodno naročito zato što oni, kao nasleđe obračunskih plata, nisu više predstavljali pravilno merilo za utvrđivanje obaveza privrednih organizacija prema društvenoj zajednici.

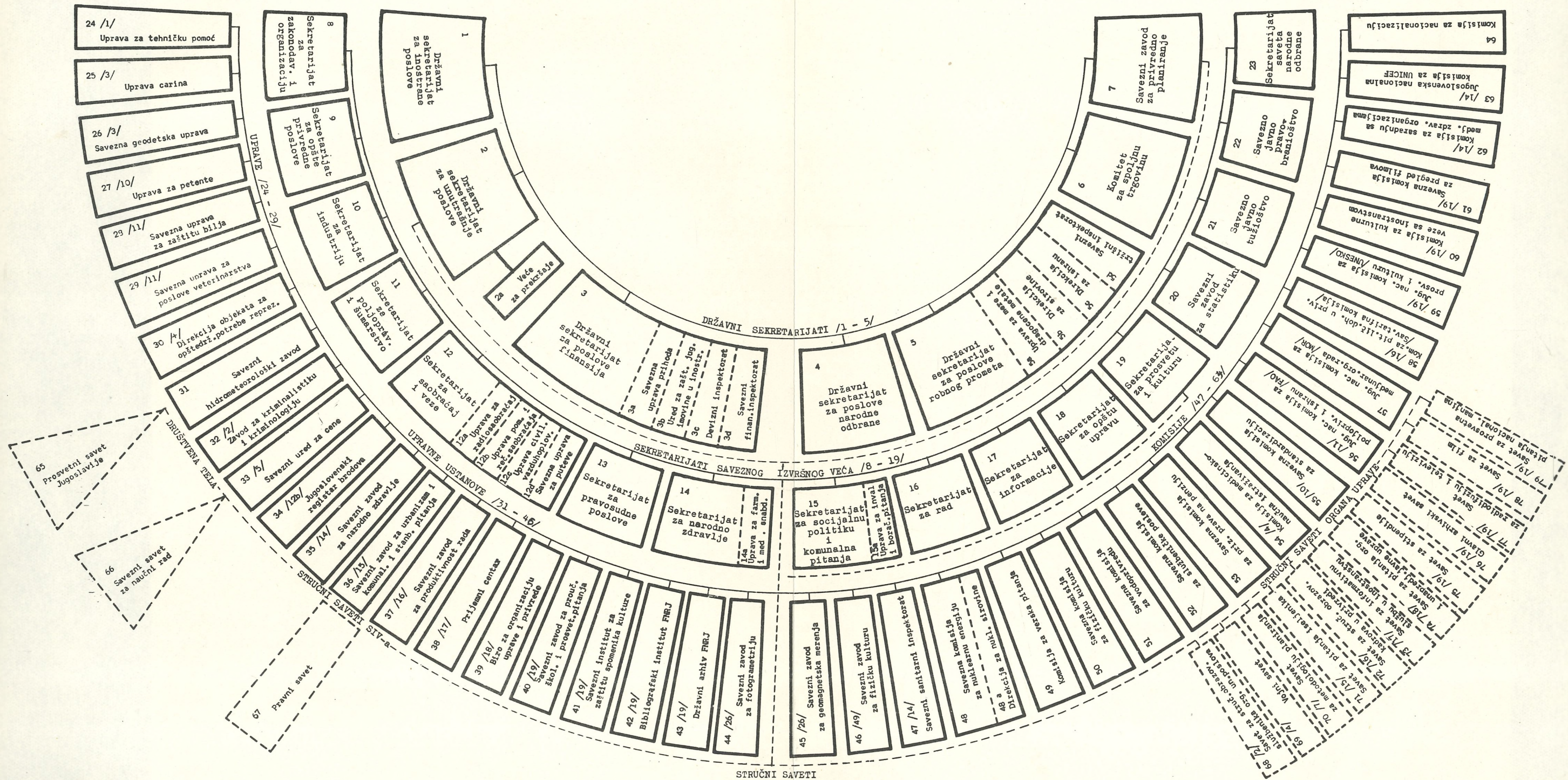
Metodi na osnovu kojih su izvršene promene u minimalnim ličnim dohocima ne mogu se još smatrati kao definitivni, iako su izrađeni u saradnji sa sindikatima, komorama i stručnim udruženjima i mada predstavljaju znatno poboljšanje prema ranijem načinu određivanja minimalnih ličnih dohodaka. Važnost ove reforme na području minimalnih ličnih dohodaka naročito je u tome što će ispravljanjem minimalnih ličnih dohodaka biti omogućeno donošenje novih tarifnih pravilnika u 1959 godini.

Doprinos budžetima iz ličnog dohotka radnika, uveden krajem 1957 godine, pokazuje se kao podesan oblik raspodele u uslovima veće samostalnosti privrednih organizacija u raspodeli njihovog dohotka, odnosno u uslovima veće samostalnosti komuna u rešavanju o potrebama opšte potrošnje. On je omogućio da lični dohodci, koji pored ovog doprinosa obuhvataju i dopri-

*) U preduzećima sa više od 7 a manje od 30 radnika svi članovi radnog kolektiva, po zakonu, sačinjavaju radnički savet preduzeća.

ORGANIZACIONA ŠEMA SAVEZNE UPRAVE

prema stanju na dan 31-XII-1958

NAPOMENA:

- Broj u zagradama iza rednog broja pojedinog organa označava redni broj organa koji vrši nadzor nad zakonitošću njegovog rada, a kod saveta označava redni broj organa pri kome se nalazi savet.

- Nad zakonitošću rada organa označenog rednim brojem 30, iza koga je stavljena u zagradama zvezdica /+/. Nadzor vrši Kabinet Predsednika Republike.

- Malim slovima pored rednog broja pojedinog organa uprave označeni su organi uprave koji se nalaze u sastavu tog organa.

nose za socijalno osiguranje i za stambenu izgradnju, dobiju pravilnije mesto u raspodeli ukupnog prihoda privrednih organizacija, da se radnici neposrednije zainteresuju za raspolaganje društvenim sredstvima namenjenim opštoj potrošnji i da komune dobiju izvor prihoda za finansiranje opšte potrošnje koji zavisi od privredne aktivnosti građana na njihovom području, što ih potstiče da tu aktivnost što bolje organizuju i razviju.

Nedostaci i teškoće koje su se ispoljile u primeni propisa o doprinosu budžetima iz ličnog dohotka radnika tiču se naročito progresivnog izdvajanja ovog doprinosa, odnosno načina na koji je ta progresija primenjena, i formiranja osnovica doprinosa od kojih je zavisila visina stopa. Da bi se to otklonilo, i uopšte da bi se postavio princip određenog društvenog uticaja na zarade svih lica u socijalističkom društvu, zamenjeno je progresivno izdvajanje ovog doprinosa proporcionalnim i uvedeno je progresivno oporezivanje prihoda svih građana, nezavisno od raspodele ukupnog prihoda privrednih organizacija. U isto vreme je izvršena promena i kod vanrednog doprinosa budžetima iz ličnog dohotka. Dosad je taj vid doprinosa predstavljao prihod federacije i deistvoovao automatski čim bi pojedinačni lični dohodak radnika prešao određeni procent iznad minimalnog ličnog dohotka, što je takođe slabilo interes za sticanje dohotka preko tog iznosa, odnosno interes za odgovarajuće podizanje produktivnosti rada. Sada je umesto opšteg propisa, koji ovako automatski deluje na sve organizacije, utvrđeno pravo komune da uvodi ovaj doprinos, s tim da Savezno izvršno veće propisuje bliže uslove za uvođenje ovog doprinosa. Kada Savezno izvršno veće bude donelo taj propis, opštinski narodni odbor može vanredni doprinos koristiti prvenstveno kao instrument društvenog uticaja na politiku raspodele dohotka pojedinih organizacija, tj. naročito u onim slučajevima kad politika raspodele koju vodi radnički savet ne odgovara stvarnim rezultatima postignutim zalaganjem radnog kolektiva.

Po ukidanju progresivnog oporezivanja ličnih dohodaka radnika utvrđeno je opšte načelo progresivnog oporezivanja ličnih prihoda svih pojedinaca. Porez na lični prihod građana obuhvata sve prihode koje građani ostvaruju ma po kom osnovu i ma iz kojih izvora u zemlji ili iz inostranstva. Svi prihodi građana se sabiraju, i ukupan iznos, po odbitku svih poreza, prireza i doprinosa, kao njihov čist prihod oporezuje se progresivnom stopom poreza, ukoliko prelazi 500 hiljada dinara godišnje. Najzad, posle izmena poreza na prihode od autorskih prava i ovih se prihodi u osnovi tretiraju kao prihodi iz radnog odnosa.

U sklopu ovih promena jača uloga i odgovornost komune, naročito njenog veća proizvođača. Na područjima gde odlučivanje privredne organizacije o materijalnim pitanjima ima društvene posledice, utvrđeno je pravo komune da vrši uticaj u ime društvene zajednice.

Naročito treba istaći da su u 1958 godini jedinstveno pravno regulisani društveni uticaj i društveni nadzor nad privrednim organizacijama. Što je dosad bilo samo posredno obezbeđivano pojedinačnim pravnim aktima. Jedinstveno regulisanje ovih odnosa, proizilazih iz stvarnog stanja i potreba, bilo je neophodno tim pre što važni delovi mehanizma privrednog sistema — prava radničkih saveta da raspoređuju čist prihod, da donose tarifne pravilnike i druge akte o metodama nagrađivanja, da samostalno koriste sredstva, da se udružuju, itd. — pretpostavljaju trajnije regulisan društveni uticaj i nadzor.

Opštini je dato i pravo da, u određenim granicama, uvodi dopunske doprinose na lični dohodak, kao i šira prava u propisivanju poreza na promet. Ona može, na bazi interesa privrednih organizacija i svoga interesa, da ujedinjuje i deo fondova privrednih organizacija koji joj može u tu svrhu biti ustupljen, da bi i tim putem uticala na brži razvoj proizvodnih snaga na svom području.

Najzad, u smislu Zakona o udruživanju u privredi, koji je stupio na snagu početkom 1958 godine, uvedene su, na osnovu dosadašnjeg iskustva, a u skladu sa principima našeg privrednog sistema, nove organizacione forme udruživanja privrednih organizacija. Time su, u cilju omogućavanja bržeg razvoja privrede, a saglasno opštim društvenim interesima, stvoreni uslovi za rešavanje pitanja od zajedničkog interesa za privredne organizacije i pojedine oblasti privrede, uz smanjivanje intervencije državnih organa u privredi. Komore su postale organizacije koje vrše prvenstveno društvenu funkciju. U okviru komora usklađuju se posebni interesi pojedinih privrednih organizacija sa opštedruštvenim interesima. Iz ovakve funkcije privrednih komora proizišlo je i društveno upravljanje komorama.

4.

U 1958 godini nije bilo bitnijih promena u komunalnom sistemu, već je glavna pažnja bila obraćena njegovom učvršćenju i proučavanju pojedinih pitanja od značaja za njegovu dalju stabilizaciju.

Polazeći od činjenice da male i privredno nerazvijene opštine nisu sposobne da vrše sve one funkcije koje su date opštini kao osnovnoj društveno-ekonomskoj zajednici, ukinuto je još 86 opština. Isto tako, iz sličnih motiva, ukinuta su još i 4 sresa. Prema tome, krajem 1958 godine na teritoriji Jugoslavije bilo je ukupno 1107 opština i 91 srez.

Za razvitak našeg sistema komunalne samouprave naročito je karakteristično da je komuna, prenošenjem na nju niza funkcija i nadležnosti, razvila svoje funkcije u svim oblastima. Usled toga nastali su novi odnosi komune prema organizacijama, ustanovama i građanima. Sve je očiglednije da sadašnja materijalna osnova komuna i celokupan finansijski mehanizam, ne odgovaraju njihovim novim funkcijama, pa je neophodno obezbediti širu materijalnu osnovu komuna. To ujedno traži i bolje definisanje odnosa sresa i opštine.

U protekloj godini je posebna pažnja bila posvećena problemima opština na području grada i organizacije i rada organa uprave narodnog odbora. U najvećim gradovima opštine u gradu opravdale su svoje postojanje. Preko ovakvih opština bilo je omogućeno dalje razvijanje komunalne samouprave, proširena je mogućnost neposrednog učešća građana u organima vlasti, ostvareno je neposrednije povezivanje organa vlasti sa organima društvenog samoupravljanja i izvršena je decentralizacija mnogih poslova i službi, pa je na taj način građanima, privrednim i drugim organizacijama i ustanovama omogućen lakši saobraćaj sa organima i ustanovama narodnih odbora koji te poslove vrše.

Opštine na području ostalih gradova nemaju uslova za svoje postojanje. U ovim gradovima podela na unutrašnje opštine usporava razvoj grada, naročito njegovih komunalnih službi i drugih institucija, jer u ovakvim gradovima, po pravilu, još nisu izgrađene sve kulturne, komunalne i druge institucije, pa je zbog toga i potrebna centralizacija službi i finansijskih sredstava da bi se ti zadaci što pre izvršili. To je i dovelo do ukidanja opština na području ostalih gradova, osim najvećih.

Uvođenjem komunalnog sistema i prenošenjem niza upravnih poslova u nadležnost opštinskih organa uprave, ovi organi, po pravilu, vrše sve poslove koji se tiču primene propisa, sem onih koji su izrično stavljani u nadležnost organa uprave sresa, narodne republike i federacije. To zahteva da uprava u opštinskim i sreskim narodnim odborima bude racionalno organizovana i efikasna. Ona mora biti stručno osposobljena i tehnički opremljena.

Takođe je neophodno utvrditi jedinstvene principe za organizaciju i rad uprave u narodnim odborima i preduzeti mere za njeno učvršćenje i poboljšanje metoda rada. U stručnom pogledu ona treba što više da se osposobi za vršenje svojih funkcija. Zbog toga po-

stoji potreba za obrazovanjem kadrova u upravi i za njihovim stručnim usavršavanjem putem raznih oblika školovanja, kurseva, seminara itd. Isto tako, postavlja se i potreba preciznijeg utvrđivanja funkcije upravnih organa, pre svega u oblasti privrede i društvenih službi. U ovom pravcu pripremljeni su odgovarajući materijali na osnovu kojih će već u toku 1959 godine početi sistematski rad na sređivanju uprave u narodnim odborima.

5.

Pod uticajem prakse u radničkom upravljanju i na osnovu sopstvenih iskustava, organi društvenog upravljanja u ustanovama koje vrše javne službe funkcionišu sve uspješnije. Međutim, još uvek postoji niz pitanja čije rešenje može doprineti boljem funkcionisanju i uspehu ovog novog mehanizma upravljanja (finansiranje, veća samostalnost, bolji način izbora zainteresovanih građana, pitanje kompetencija članova saveta, odnosi između uprave i organa upravljanja i odnosi između samih organa upravljanja, itd.).

U toku 1958 godine bilo je pozitivnih doprinosa usavršavanju ovog mehanizma. To se naročito odnosi na »podruštvljenje« saveta narodnih odbora, pogotovu u oblasti prosvete. Ti saveti sve više, i po sastavu i po funkcijama, postaju organi društvenog samoupravljanja u opštini i srezu. Time pojedine društvene službe dobivaju svoje organe koji povezuju ustanove te službe u jednu celinu i rešavaju pitanja od zajedničkog interesa za njih. Ali, i sami saveti se još uvek sporo emancipuju od izrazito »državnih« elemenata, nešto zbog finansijskih prava i ovlašćenja osnivača, a nešto i zbog dosadašnje prakse tih saveta. Otuda pojava da oni neke službe povezuju više hijerarhijski nego funkcionalno, više kao organ upravnog nadzora nego organ službe.

Osim toga, škole i druge ustanove za vaspitavanje i obrazovanje dobile su status samostalnih društvenih ustanova zasnovanih na načelima društvenog samoupravljanja. Ovakav položaj izazvao je niz novina pri osnivanju, ukidanju, finansiranju i u odnosima škola prema savetima za prosvetu i organima uprave. Osnivanje škole treba vršiti u skladu sa programom razvika te vrste škola, uz ispunjenje svih uslova od kojih zavisi rad škole. Međutim, osnivač ubuduće neće moći da ukine školu, jer je ona društvena institucija. Osnivač to može samo predložiti, a republičko izvršno veće je ovlašćeno da donese akt o ukidanju kad oceni da su ispunjeni uslovi koje je odredio zakon.

6.

I pre donošenja Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta (decembra 1958), ovlašćenja nosilaca prava građanske svojine na zgradama bila su ograničena. Uvedena je administrativna raspodela stanova, propisana je visina stanarine, najamne stambene zgrade stavljene su pod društveno upravljanje, a sopstvenici su dobivali samo deo prihoda od ovih zgrada u visini do 10% od stanarine, koji se procent mogao podeliti samo u slučajevima socijalno opravdanih. Pravni režim poslovnih zgrada i poslovnih prostorija bilo je za sopstvenike utoliko povoljniji što su imali pravo da te zgrade i prostorije daju u zakup na osnovu slobodne pogodbe, ali samo ako nisu stavljene pod društveno upravljanje. Sam karakter svih ovih ograničenja ukazuje da građanska svojina na zgradama nije ni dosad u našim društvenim odnosima davala šire mogućnosti za eksploataciju drugoga.

Međutim, veličina zgrade u privatnoj svojini nije bila uopšte ograničena, što je unosilo izvesne nejasnoće u društveni i pravni sistem i dovodilo među građanima do pojava koje nisu svojstvene socijalističkom životu. Raščišćavanje ovog područja već se ranije nametalo, i ono je sada i izvršeno.

Građani mogu danas imati u svojini i sticati jednu porodičnu stambenu zgradu (od dva stana ili tri manja

stana) i jedan stan u etažnoj svojini, ili dve porodične stambene zgrade sa ukupno najviše dva stana i trećim manjim stanom, ili najviše dva stana u etažnoj svojini. Pored toga, građani mogu imati u svojini i sticati malu kuću za odmor ili oporavak, malu garažu, sporedne prostorije koje služe za potrebe stanara, kao i poslovnu zgradu ili poslovnu prostoriju, ako ona po svom karakteru služi dozvoljenoj poslovnoj delatnosti njenog sopstvenika.

Pravna lica koja su nosioci prava građanske svojine, kao što su: društvene organizacije, razna udruženja građana, verske zajednice, strana pravna lica, mogu imati u svojini samo poslovne zgrade i poslovne prostorije, i to one koje služe njihovoj dozvoljenoj delatnosti. Pravna lica ne mogu imati u svojini stambene zgrade niti stanove u etažnoj svojini, osim u izuzetnim slučajevima koji su zakonom određeni.

Nosioci prava građanske svojine ranije su mogli imati u svojini građevinska zemljišta u neograničenoj veličini, bez obzira da li su se ta zemljišta nalazila na području grada i naselja gradskog karaktera, ili van takvog područja. To je u znatnoj meri otežavalo stambenu i komunalnu izgradnju u gradovima i industrijskim naseljima, jer se za potrebe takve izgradnje moralo pristupiti kupovini ili eksproprijaciji građevinskog zemljišta, što je izazivalo odugovlačenja i angažovalo znatna društvena sredstva. Stoga je izvršena nacionalizacija građevinskog zemljišta, ne na celoj teritoriji Jugoslavije, kao što je to slučaj sa zgradama, već samo na području užih građevinskih rejonu gradova i naselja gradskog karaktera koje odredi republičko izvršno veće. U tim rejonima nacionalizovana su i postala su društvena svojina sva izgrađena i neizgrađena zemljišta.

Za nacionalizovane zgrade i građevinska zemljišta ranijim sopstvenicima se daje određena naknada.

7.

Višegodišnji rad na reformi školstva doveo je u prošloj godini do ozakonjenja opštih načela o školstvu (Opšti zakon o školstvu).

Danas su pravno utvrđeni sistem školstva, cilj vaspitanja i obrazovanja, načela na kojima će se zasnivati unutrašnji život u svim školama na teritoriji Jugoslavije i položaj škola u sistemu društvenog upravljanja.

Za razliku od dosadašnjeg sistema školstva, novi sistem karakteriše:

— unutrašnje jedinstvo, koje se ogleda u jedinstvu oblika i načela nastave na celoj teritoriji Jugoslavije;

— to što su pored redovnih škola njime obuhvaćeni i oblici obrazovanja odraslih i obrazovanje neposrednim radom u proizvodnji;

— ostvarenje mogućnosti radnim ljudima da, bez obzira na prethodno završene škole, svojim radom i zalaganjem stiču najviše stepene vaspitanja i obrazovanja.

Novim sistemom otklonjen je dosadašnji dualizam u vaspitanju i obrazovanju i omogućeno je obrazovanje tehničke inteligencije iz redova neposrednih proizvođača. On doprinosi naporima da se izbrišu razlike između umnog i fizičkog rada.

U cilju pretresanja i rešavanja pojedinih pitanja od zajedničkog interesa za sve narodne republike, i radi sprovođenja osnovnih načela reforme školstva, osnovan je Prosvetni savet Jugoslavije. Osnivanje Prosvetnog saveta predstavlja korak dalje u izgradnji društvenog upravljanja prosvetom.

Navedene novine prouzrokovale su odgovarajuće nove odnose između škola, saveta za prosvetu i organa uprave. Date su osnove za uređivanje njihovih novih odnosa, zasnovanih ne na administrativnoj nadređenosti, već na koordinaciji i saradnji. Za vršenje pedagoškog nadzora nad ostvaranjem cilja vaspitanja i obrazovanja i izvršavanjem društvenih normi o

radu škola, kao i za pomaganje nastavnika u nastavno-vaspitnom radu i proučavanje stanja u školama, — osnovana je prosvetno-pedagoška služba, koja svoje zadatke vrši pod opštim rukovodstvom saveta za prosvetu kao teritorijalnog organa društvenog upravljanja.

Iako će nova prosvetno-pedagoška služba imati u početku više naglašene funkcije nadzora inspekciskog tipa, ona treba postepeno da postane pedagoška institucija školskog sistema, gubeći upravna i dobivajući društveno-stručna obeležja. Ona treba da bude oslonac usavršavanja i usklađivanja stručnog pedagoškog rada u našim komunama, srezovima i narodnim republikama. Ne dirajući u autonomiju škole i stvaralačkog pedagoškog rada nastavnika, ona treba da predstavlja centar za pretresanje pitanja od zajedničkog interesa, za prenošenje savremenijih pogleda i za uspostavljanje pedagogije koja će biti prožeta socijalističkim humanizmom.

Vaspitanje i obrazovanje uopšte, a naročito ono koje se ostvaruje preko škola, kao važnih ali ne jedinih ustanova za vaspitanje i obrazovanje, važan je sastavni deo našeg celokupnog društvenog uređenja. Nauka, tehnika i kultura uopšte, sastavni su deo izgradnje socijalizma kod nas i važni aspekti njegove socijalističke sadržine. S obzirom na to, školska reforma ima značajne posledice, iako je ona, u nizu postavki morala da vodi računa o našim stvarnim mogućnostima. Otuda je praksa provođenja novog školskog sistema od značaja ne samo za ocenjivanje njegovih postavki, već i za dobijanje iskustava i novih pogleda, potrebnih za postavljanje i izgrađivanje sistema školovanja i obrazovanja koji će još više odgovarati savremenom i razvijenom socijalističkom društvu.

Kao mere u ovom pravcu služe i Preporuka Savezne narodne skupštine o stvaranju daljih uslova za redovno obrazovanje visokokvalifikovanih stručnjaka na fakultetima i drugi akti republičkih i univerzitetskih organa. Smisao ovih mera je u težnji da se opšta nastava na fakultetima učini efikasnijom, modernijom i više prilagođenom ekonomskim i društvenim zahtevima naše zemlje. Pritom su ove mere samo sastavni deo razvijanja univerzitetske nastave u više ciklusa, koji će omogućiti da se i visoko stručni kadrovi, specijalisti i naučni radnici pripremaju i obrazuju sa više sistema i da steknu znanje i kulturu različitog stupnja i vrste. To će doprineti da se i sam kvalitet univerzitetske nastave podigne na viši nivo.

8.

U 1958 godini nastavljeno je ili započeto pripremanje akata i mera kojima se dovršava izgradnja pojedinih delova društvenog i državnog sistema ili se vrši potrebna izmena pojedinih postavki ili područja ovog sistema.

Uvođenje mehanizma društvene evidencije i kontrole privrednog poslovanja preduzeća i privrednih organizacija, prešlo je iz faze načelnog pretresanja u fazu konkretnog formulisanja i analiziranja osnovnih postavki. Ovaj problem je već delimično dobio jedno svoje rešenje na planu nadležnosti Savezne narodne skupštine. Odbor za kontrolu društvenih sredstava je samo jedan od faktora javne društvene kontrole, i to prvenstveno u pogledu politike raspolaganja društvenim sredstvima. Jedinstveni mehanizam društvene kontrole bankarskog tipa treba da predstavlja osnovnu polugu u ovom sistemu društvene evidencije i kontrole.

Dalje, našem društvu i državnom uređenju nedostaje jedan organ koji bi obezbedio kontrolu i stalnu zaštitu ustavnosti i zakonitosti. Ovaj savezni organ (i odgovarajući republički organi) bi u isto vreme bio pozvan i ovlašćen da zaštiti i odgovarajuću sferu autonomije, koja karakteriše niz oblasti našeg društvenog i političkog uređenja. U toku protekle godine postavljani su i pretresani principi za uvođenje jedne vrste ustavnog sudstva. Rešavanje ovog pitanja nalazi se u završnoj fazi.

Organizacija poljoprivrede, u svim njenim aspektima, a naročito problem još većeg potsticanja svih faktora na selu na razvijanju proizvodnje, uključujući tu i individualne poljoprivredne proizvođače, bili su predmet proučavanja i traženja novih i boljih rešenja. Iako naša politika polazi od principa lične zainteresovanosti individualnih proizvođača za obradu zemljišta i unapređivanja proizvodnje, za jednu u osnovi plan-sku privredu, motivisanu zadovoljavanjem opštih društvenih potreba, od naročite je važnosti i preciziranje dužnosti i prava proizvođača u vezi sa racionalnim korišćenjem zemljišta i njegovim uključenjem u ekonomske režime, koji znače opšti napredak i opštu korist u poljoprivredi i za proizvođače u celini. To zahteva uspostavljanje izvesne društvene kontrole nad iskorišćavanjem zemljišta, sa određenim odgovornostima i međusobnim pravima društvene zajednice i proizvođača. Za rešenje ovog pitanja pripremljen je nacrt zakona o iskorišćavanju zemljišta. S druge strane, iako još nisu sazreli uslovi za podjednako tretiranje svih proizvođača u pogledu korišćenja socijalno-ekonomskih prava, postoje ozbiljni razlozi i potrebe da se postepeno uvede zdravstveno osiguranje poljoprivrednog stanovništva. I ovo pitanje je bilo predmet priprema, koje su već dovele do izvesnih zrelih nacrti zakona u ovoj oblasti.

Iskustvo i proučeni problemi koji se tiču komunalnog sistema i njegove materijalne osnove dozvoljavaju da se već u toku 1959 godine vodi o tome diskusija i u Saveznoj narodnoj skupštini. Materijali za ovu diskusiju su prikupljeni.

Izvesna iskustva i svestranija proučavanja omogućila su da se predvidi jedan okvirni pravni režim stambenih zajednica, kojima se proširuje komunalna samouprava i formiraju komunalne institucije sposobne da zadovolje čitav niz potreba građana jednog gradskog naselja.

Nacionalizacija najamnih zgrada i precizna pravna osnova zgrada u ličnoj svojini zahtevali su regulisanje celog područja stamovanja i stambenih odnosa što se rešava odgovarajućim zakonima iz te oblasti.

U toku protekle godine stvoreni su uslovi da se jedinstveno pravno reguliše organizacija zdravstvene zaštite i zdravstvene službe, kao i da se usavrši i potpunije postavi organizacija i finansiranje socijalnog osiguranja.

Slične potrebe će se još više ukazati u toku 1959 godine za rešavanje pitanja: budžetskog sistema, bankarstva, rudarstva, carine i dr.

Rešavanje ovih i sličnih zadataka, prvenstveno u vidu donošenja novih saveznih zakona, treba da doprinese u potpunijanju i jačanju organizacionog mehanizma i unutrašnjih odnosa našeg društvenog i državnog sistema u celini.

9.

U protekloj godini je još više bilo dokaza opšte afirmacije našeg društvenog i državnog mehanizma. Tome je doprinela i činjenica da je njegova izgradnja u osnovama i opštim linijama već dobila jasan pravac daljeg kretanja. Pred svim onim faktorima koji učestvuju u stvaranju i kretanju našeg državnog i društvenog sistema, stoje danas dva nova osnovna i stalna zadatka:

Na prvom mestu, potrebno je da svi organi, ustanove i organizacije zakonito, i blagovremeno izvršavaju povremene zadatke i obaveze. Pravilno usklađeno i stalno izvršavanje zakona, planova, propisa i drugih mera, predstavlja jedan od osnovnih principa našeg uređenja i osnovni zadatak od čijeg ispunjavanja zavisi ne samo puno ostvarivanje funkcija i vrednosti našeg društvenog i državnog uređenja, nego i dalji naš demokratski i socijalistički razvitak i zadovoljavanje potreba i interesa građana i celine.

Kao drugi zadatak potrebno je istaći napore da se izgradi unutrašnji život, unutrašnje obogaćenje

demokratijom naših društvenih i državnih institucija. Potrebno je sve više prelaziti sa formi na njihovu sadržinu, sa uspostavljanja mehanizma na njegov rad i njegovu živu praksu. Samo pod tim uslovima svi naši organi i ustanove postaću deo jednog živog mehanizma državnog i društvenog upravljanja, mehanizma koji se zasniva na socijalističkim odnosima među ljudima. To zahteva svakodnevni i uporan rad naših radnih kolektiva, funkcionera, službenika, političkih organa i organizacija i svih svesnih građana, koji sve više neposredno učestvuju u upravljanju.

Ovi zadaci uglavnom su sagledani i postavljeni u mnogim oblastima našeg društvenog i državnog života. Oni su u odgovarajućoj meri, sa više ili manje uspeha, počeli i da se ostvaruju. Za dalje ostvarivanje tih zadataka i problema koje oni pokreću trebalo bi, sa više sistema i upornosti, da činimo napore i u sledećoj godini, uporedo sa stalnim jačanjem materijalne i društveno-političke osnove socijalističke Jugoslavije.

G l a v a II

POLITIKA I RAD SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA

1. OPŠTA POLITIKA I NJENA OSTVARENJA

1. Politika koju je Savezno izvršno veće sprovelo u 1958 godini nije se u osnovi razlikovala od politike koju je ono vodilo do izbora novog sastava Veća. Veće je tu politiku nastavljalo prilagođavajući je konkretnim uslovima i zahtevima protekle godine i usmeravajući je kako na rešavanje opštih ili već započetih problema u ranijem periodu, tako i na rešavanje odnosno početak rešavanja pitanja koja su se pojavila kao nova ili hitna tokom protekle godine.

U obziru na položaj i ulogu Saveznog izvršnog veća kao izvršnog organa Savezne narodne skupštine, ta je politika inspirisana zakonima, Društvenim planom i drugim odlukama Savezne narodne skupštine, kao i društvenom i političkom suštinom ustavnog sistema naše socijalističke zemlje i njenim opštim položajem i stavom kao faktora koji u međunarodnoj zajednici učestvuje u opštim naporima za primenu principa aktivne i miroljubive saradnje među narodima i državama na bazi ravnopravnosti, a u interesu očuvanja i jačanja mira u svetu i obezbeđenja uslova za društveni progres.

Ova politika je, prema tome, bila usredsređena na izvršavanje saveznih zakona i drugih odluka Skupštine i na pokretanje inicijative i organizovanje i usmeravanje onih delatnosti i napora kojima se stvaraju uslovi za očuvanje naše nezavisnosti i ravnopravnosti naše zemlje sa drugim zemljama, za unutrašnji razvitak i napredak društvenih odnosa i institucija naše socijalističke demokratije i za rešavanje zadataka od opšteg ili konkretnog značaja koji se uvek javljaju pred organom kome je poverena opšta politika izvršavanja i inicijative u određenim područjima.

Politika Saveznog izvršnog veća je ostvarivana u okviru nadležnosti koja je ovom telu utvrđena saveznim Ustavom i zakonima, i to kako predviđenim inicijativama, propisima i aktima koji stoje na raspolaganju Veću, tako i drugim potrebnim merama, delatnostima i reagoivanjima. Ona je izvršavana neposrednom delatnošću samog Veća i aktivnošću saveznih organa uprave prema kojima Veće ima odgovarajuća prava i čiju osnovnu političku delatnost usmerava. Isto tako, u ostvarivanju ove politike učestvovali su u okviru svojih delokruga i obaveza, i odgovarajući organi narodnih republika, srezova i opština, kao i samostalne ustanove i organizacije naše zemlje.

Da bi se ta politika mogla potpunije oceniti, na ovom mestu su istaknute izvesne njene osnove na raznim područjima delatnosti Veća.

2. Protekla godina bila je godina uspešne socijalističke izgradnje daljeg porasta životnog standarda radnih ljudi, jačanja proizvodnih snaga zemlje i učvršćivanja međunarodnog položaja Jugoslavije. Ali, to je bila i godina značajnih teškoća, izazvanih nepo-

voljnim klimatskim prilikama koje su negativno uticale na poljoprivrednu proizvodnju u velikom delu zemlje i pogoršanjem odnosa između istočnoevropskih zemalja i Kine, s jedne, i naše zemlje, s druge strane. Suša, jednostrano raskidanje kreditnih aranžmana i izazivanje zastoja i drugih teškoća u spoljnotrgovinskoj razmeni od strane tih zemalja, zahtevali su izvesne promene u programu naše investicione izgradnje i usporili su tempo podizanja standarda radnih ljudi naše zemlje. Ali, i pored toga, rezultati u privrednoj izgradnji i podizanju standarda u celini su povoljni.

Na taj način obezbeđivani su dalji uslovi za razvitak socijalističke demokratije i za sprovođenje, uz jedinstvenu podršku naroda, nezavisne politike u izgradnji socijalizma i u borbi za ravnopravne odnose i mir u svetu. U tom smislu je i put koji je preduzeo krajem godine Predsednik Republike inspirisan istim težnjama, da se između pojedinih zemalja Azije, Afrike i Jugoslavije stvori još više razumevanja i saradnje i da se time doprinese učvršćenju mira u svetu na bazi ravnopravnosti svih država i naroda.

Saglasno tome, Savezno izvršno veće zasnivalo je svoju politiku u protekloj godini, kao i ranije, na svestranom socijalističkoj izgradnji i materijalnom jačanju zemlje i njenom aktivnom učešću u borbi za mir i socijalizam.

Unutrašnja politika

1. Opšti proces jačanja materijalno-društvene baze i dalji razvitak mehanizma socijalističke demokratije, stvorili su uslove za svestranu političku aktivnost u zemlji. Građani su ostvarivali svoja lična, politička, socijalna, ekonomska i druga prava svestranom aktivnošću u sistemu komunalne samouprave i društvenog samoupravljanja. Poštovanje slobode ličnosti i misli, slobode verskih i drugih uverenja, kao i slobode udruživanja građana, predstavljali su okvir i garanciju ovih političkih aktivnosti.

Prilog osiguranju lične bezbednosti građana i bezbednosti lične i društvene imovine, predstavlja prenošenje pojedinih funkcija službe unutrašnjih poslova na opštine. Narodnim odborima i njihovim savetima za unutrašnje poslove povereno je i vođenje politike kažnjavanja za prekršaje, što će umnogome doprineti da se kazne za prekršaje izriču samo kad je primena ove mere neophodna za obezbeđenje izvršavanja propisane obaveze.

2. U odnosima sa verskim zajednicama politika Saveznog izvršnog veća zasnivala se, kao i ranije, na principima slobode savesti i veroispovedi zagarantovanih Ustavom i Zakonom o pravnom položaju verskih zajednica.

U skladu sa ovim principima i stalnim nastojanjem na sređivanju na bazi Ustava i Zakona odnosa između države i verskih zajednica, rešavana su razna pitanja od interesa za verske zajednice.

Na tim osnovama i dalje su se razvijali odnosi sa Srpskom pravoslavnom crkvom, Makedonskom pravoslavnom crkvom, Islamskom verskom zajednicom, Starokatoličkom crkvom, Jevrejskom verskom zajednicom i protestantskim crkvama. To se još uvek ne može reći za odnos sa Katoličkom crkvom. Za razliku od ostalih verskih zajednica, deo najvišeg katoličkog klera ne usmerava svoje delovanje u duhu Zakona. Ali, i pored toga, odnosi sa ovom crkvom su normalniji nego što je to bilo ranijih godina.

3. Postignuti su uspesi u naporima na unapređivanju informativne službe, kako u pogledu kvalitetnijih, sadržajnijih informacija o našem unutrašnjem životu i o međunarodnoj aktivnosti, tako i u pravcu objektivnog upoznavanja života i napora drugih naroda i međunarodnih odnosa.

U istom cilju dat je odgovarajućim službama zadatak da sistematski proučavaju stanje i problem svih vidova i sredstava informacija i da pripreme odgova-

rajuće zakonske propise i druge mere za obezbeđenje najpovoljnijih uslova za vršenje ove delatnosti kao sastavnog dela politike razvijanja socijalističkog demokratizma.

Data je inicijativa za izradu zakona o informacijama. Osnovni principi zakona već su raspravljeni.

4. Na području pravosuđa, sudstva, javnog tužilaštva i javnog pravobranilaštva, napori Saveznog izvršnog veća bili su usmeravani, pre svega, na donošenje mera za jačanje zakonitosti na svim područjima, na preduzimanje mera za materijalno, organizaciono i kadrovsko učvršćivanje ovih institucija i obezbeđivanje nezavisnosti sudova. Na istoj liniji bile su i mere za poboljšavanje pravosudne uprave.

Uslovi rada pravosudnih organa olakšaće se, u znatnoj meri, daljijim upotpunjavanjem pravosudnog zakonodavstva, izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, zakonima o vanparničnom postupku, o izvršnom postupku i o sudskim taksama, i daljijim naporima za poboljšavanje materijalnih uslova za rad pravosudnih organa.

Iz oblasti krivičnog pravosuđa svestrano je proučavan problem prethodnog postupka i ujedinjavanja prakse u gonjenju i kažnjavanju učinilaca krivičnih dela. Biće potrebni dalji napori na usavršavanju izviđajne i istražne službe, naročito u pravcu otklanjanja izvesnih neujednačenosti u gonjenju i kažnjavanju, u čemu posebnu ulogu imaju viši sudovi i javna tužilaštva.

Evidentiranje društvene nepokretne imovine predstavljala i dalje zadatak od prvorazredne važnosti za narodne odbore.

5. U oblasti uprave Savezno izvršno veće je postavilo svoju politiku da se osamostale savezni organi uprave, da se usavrši i učvrsti njihova unutrašnja organizacija i poslovanje i da se oni sve više orijentišu na ostvarivanje odgovarajućih odnosa saradnje i pomoći prema republičkim organima uprave i prema samostalnim ustanovama i organizacijama nad kojima vrše odgovarajuća prava prema zakonu. U ovom pravcu bilo je uspeha ali još uvek sva pitanja nisu rešena tako da izgrađivanje državne uprave novog tipa ostaje i dalje naš stalni zadatak.

Uporedo s tim, službenički sistem je dograđivan propisima i ispitivan u praksi. U protekloj godini je bilo bitno sprovesti sve institucije koje predviđa Zakon o javnim službenicima.

Privredna politika

1. Politika Saveznog izvršnog veća u prošloj godini išla je za tim da se u prvom redu obezbedi dalji porast proizvodnje i nacionalnog dohotka, povećanje produktivnosti rada, a u skladu s tim i povećanje lične potrošnje i životnog standarda, proširenje i skladnije kretanje spoljnotrgovinske razmene, smanjenje deficita platnog bilansa, i najzad, da se usklade investicije sa osnovnim ciljevima Petogodišnjeg privrednog plana.

Radi ostvarivanja tih ciljeva preduzimale su se odgovarajuće mere u svim oblastima privrede. Tu treba naročito istaći mere za održavanje stabilnih odnosa na tržištu na početku godine, i kasnije, za otklanjanje nekih tendencija koje su stalno nepovoljno delovale na stabilizaciju tržišta. Radi otklanjanja ovih tendencija, preduzete su: mere za regulisanje upotrebe sredstava za investicije i njihovo jače angažovanje u obrtno fondove; mere u pravcu ograničavanja formiranja ličnih dohodaka u privredi, poštovanja uslova za dobivanje potrošačkih kredita; mere za učvršćivanje i proširivanje sistema dogovorenih otkupnih cena; za izmene u organizaciji i regulisanju prometa i trgovine, a posebno u regulisanju otkupa i prometa poljoprivrednih proizvoda i u poboljšanju snabdevanja tržišta u gradovima i drugim potrošačkim centrima; intervencije na tržištu u drugoj polovini godine iz materijalnih rezervi i uvoza,

najviše radi očuvanja stočnog fonda u rejonima pogodnim sušom.

2. Zahvaljujući pomenutim merama, kao i povoljnom razvoju industrijske proizvodnje, stvorene su zalihe i u velikoj meri poboljšana situacija robnih fondova, što je omogućilo da se prvo ukinu odredbe o ograničenju formiranja ličnih dohodaka u privredi, a zatim izvrši i opšte povećanje plata i ličnih dohodaka radnika i službenika. Ublaženi su i uslovi za dobivanje potrošačkih kredita. Uporedo sa svim tim merama, a u cilju usklađivanja cena i olakšavanja poslovanja pojedinih privrednih organizacija, izvršeno je povećanje cena nekih proizvoda i putničkih tarifa. I pored ovih mera, zbog srazmerno većeg porasta minimalnih ličnih dohodaka, povećane su realne plate radnika i službenika.

3. U cilju daljeg unapređivanja poljoprivredne proizvodnje, dodeljeno je iz privrednih rezervi federacije novih 17 milijardi dinara, koje su pretežno upotrebljene za nabavku mehanizacije. Davanjem raznih olakšica u oblasti kreditne i poreske politike, poljoprivredne organizacije su potsticane na šire korišćenje mehanizacije i reprodukcionog materijala. Doneti su propisi za organizaciono jačanje zemljoradničkih zadruga i njihove uloge u unapređivanju poljoprivredne proizvodnje, kao i uopšte u pravcu izgradnje stimulativnijih ekonomskih odnosa na društvenom sektoru poljoprivrede. Izmenama Uredbe o zemljoradničkim zadrugama rešena su određena pitanja iz oblasti njihovog poslovanja u cilju njihove jače orijentacije ka proizvodnji.

4. Opadanje konjunktura na inostranom tržištu iziskivalo je da se preduzmu izvesne mere i u oblasti spoljne trgovine radi ostvarivanja predviđenog programa izvoza i održavanja uvoza u planskim okvirima. To je omogućilo da se u spoljnotrgovinskoj razmeni u 1958 godini postignu povoljni rezultati.

5. Rezultati postignuti u razvoju privrede u 1958 godini pokazuju da su u osnovi uspešno izvršeni zadaci politike postavljeni za tu godinu. Pritom se postignuti napredak u produktivnosti rada ne može smatrati zadovoljavajućim, a usled nepovoljnih vremenskih prilika, mere preduzimane za razvoj poljoprivrede nisu dale puni efekat u proizvodnji. U svim privrednim oblastima, izuzev poljoprivrede, povećana je proizvodnja, čime je postignuto da je nacionalni dohodak u 1958 godini ostvaren nešto iznad nivoa 1957. Ako se ima u vidu da je u 1957 godini nacionalni dohodak porastao za 22,9%, između ostalog i zbog izvanredno visoke poljoprivredne proizvodnje, njegovo ostvarenje u 1958 na nivou jedne takve godine, pri smanjenoj poljoprivrednoj proizvodnji, predstavlja ozbiljan uspeh. Nacionalni dohodak u 1958 godini po stvarnom obimu veći je za 23,3% nego u 1956; u poslednje dve godine on je prosečno porastao za 11,6%, što je iznad prosečnog godišnjeg porasta od 9% koji predviđa Petogodišnji plan.

I pored relativno malog porasta nacionalnog dohotka, raspoloživa sredstva bila su veća nego u 1957, zbog prenetih zaliha poljoprivrednih proizvoda iz prethodne rodne godine, što je i omogućilo da se u 1958 godini održi visok nivo investicija, postignu značajni rezultati u spoljnotrgovinskoj razmeni i u smanjenju tekućeg deficita platnog bilansa, kao i da se poveća unutrašnja potrošnja.

6. U razvoju ukupne proizvodnje naznačajniji moment predstavlja dalji porast proizvodnje u industriji. Nivo industrijske proizvodnje povećan je za 11%, čime je u potpunosti ostvaren zadatak postavljen u Društvenom planu za 1958 godinu. Kretanje industrijske proizvodnje za dve poslednje godine pokazuje da je ona brže rasla nego što je predviđeno u Petogodišnjem planu privrednog razvoja, jer se razvijala po prosečnoj godišnjoj stopi od 14% dok se u Petogodišnjem planu računalo sa prosečnim godišnjim povećanjem od 11—12%.

Dalji nesmetani razvoj industrije traži, pored ostalog, i takvu strukturu proizvodnje koja će omo-

gućiti povećavanje izvoza i veću usklađenost sa porastom i promenama u strukturi potrošnje.

7. Ostvarena poljoprivredna proizvodnja je, zbog nepovoljnih vremenskih uslova, za oko 13% niža od visokog nivoa ostvarene proizvodnje u izuzetno rodnoj 1957 godini. Međutim, i pored nepovoljnih vremenskih prilika poljoprivredna proizvodnja ostvarena u prošloj godini nalazi se iznad desetogodišnjeg proseka 1947—1956 sa oko 26%, zahvaljujući u prvom redu povoljnim ekonomskim odnosima u poljoprivrednim organizacijama i u kooperaciji.

Naročito treba ukazati da su kod krupnih proizvođača u pojedinim područjima postignuti rezultati premašivali i rekordne prinose iz 1957 godine, dok su kod individualnih proizvođača, pogotovu u krajevima koji su u većoj meri bili ugroženi sušom, prinosi bili veoma niski. Ali, ostaju i dalje zadaci potsticanja razvoja svih grana poljoprivrede, smanjenja proizvodnih troškova, snaženja poljoprivrednih organizacija i šireg povezivanja individualnih proizvođača kroz raznovrsne forme kooperacije.

8. U skladu sa opštim uslovima razvoja u 1958 godini, povećana je aktivnost i u ostalim privrednim oblastima. Obim građevinarstva povećan je za 20,1%. Problem predstavlja činjenica, da u ovoj oblasti ulaganja u građevinske i građevinsko-zanatske kapacitete zaostaju za opštim razvojem investicija. Zaostajanje proizvodnje građevinskog materijala dovodi do spore i duge gradnje i nedovoljno brzog aktiviranja investicija. Zato prilagođavanje građevinarstva izmenjenoj strukturi investicija postaje jedan od bitnih elemenata za izvršavanje postojećih zadataka, naročito u oblasti stanbeno-komunalne izgradnje i društvenog standarda.

9. U saobraćaju ostvaren je porast usluga od 9,2%. Međutim, razvoj saobraćaja, i pored znatnih ulaganja, predstavlja i dalje jedan od značajnih privrednih problema, jer zaostaje za opštim razvojem privrede.

10. U 1958 godini nastavljen je porast proizvodnje i obima usluga u zanatstvu, trgovini, ugostiteljstvu i turizmu.

11. Razvoj zaposlenosti u 1957 i 1958 godini pokazuje da je uključivanje nove radne snage u nepoljoprivrednim delatnostima šire od priraštaja aktivnog stanovništva, što znači da se vrši brza izmena ekonomske strukture stanovništva. Ovakav razvoj je, u celini uzev, pozitivan, jer se povećanjem zaposlenosti u privredi proširuju i mogućnosti stvaranja nacionalnog dohotka. Međutim, ostvareni rezultati u pogledu povećanja produktivnosti rada u prošloj godini ne mogu se smatrati zadovoljavajućim, naročito ne u industriji. Stimulativni način raspodele dohotka privrednih organizacija propisan krajem godine i povećanje sredstava koja im daju mogućnosti za veća ulaganja, politika rekonstrukcije zastarelih pogona, — treba pozitivno da utiču na povećanje produktivnosti rada. Naš stvarni napredak na tom području umnogome će zavisiti od aktivnosti i mera koje će preduzimati same privredne organizacije da se otklone slabosti u organizaciji proizvodnje, da se bolje koriste sredstva i da se brže podiže kvalifikacija radnika u privredi.

12. Spoljna trgovina u 1958 godini razvijala se u nepovoljnijim uslovima, s obzirom na opadanje konjunktura u međunarodnoj razmeni, smanjenje naše poljoprivredne proizvodnje i druge teškoće. Međutim, i pored tih nepovoljnih okolnosti, postignuti su zadovoljavajući rezultati. Ukupan spolnotrgovinski promet (izvoz i uvoz) povećan je prema prethodnoj godini za 8%, a prema 1956 godini za 41%. U toku dve poslednje godine obim ukupne razmene je porastao za 100 milijardi dinara. Takvim razvojem nivo naše spoljne trgovine u znatnoj meri se približio postavljenim zadacima u Petogodišnjem planu, koji predviđa povećanje razmene za 49%. Kretanje izvoza i uvoza u 1958 godini ukazuje da će razmena sa inostranim znatnije premašiti postavke Petogodišnjeg plana, što je neosporno jedan od važnijih uslova za izvršenje osnovnih zadataka perspektivnog privrednog razvoja.

Ukupan izvoz je za 15% veći nego u 1957 godini i iznosi 138,3 milijarde dinara. Vrednost izvoza povećala se za 17 milijardi dinara, prema 21 milijardi prosečno u dve prethodne godine. Razvojem izvoza u 1957 i 1958 godini realizovano je preko polovine ukupnog porasta izvoza predviđenog u Petogodišnjem planu.

Vrednost uvoza od 206 milijardi dinara je za 7,5 milijardi, ili 4%, veća nego u 1957 godini, kada je porast uvoza iznosio 56 milijardi dinara ili 40%. Obim uvoza nalazi se ispod planskih predviđanja, čemu je doprinelo, pored čvrste kontrole i smanjenje cena važnijim uvoznim artiklima na inostranim tržištima.

13. Zahvaljujući povoljnom razvoju izvoza i uvoza, tekući deficit platnog bilansa je smanjen od 35 milijardi dinara u 1957 godini na 21 milijardu dinara u 1958 godini. Time je smanjenje deficita ostvareno u predviđenim okvirima. Na smanjenje deficita u platnom bilansu, pored skladnijeg razvoja izvoza i uvoza, delovali su i povoljniji odnosi u cenama izvozne i uvozne robe, kao i veliki izvoz žitarica, naročito kukuruza, na osnovu prenesenih zaliha iz prethodne godine.

14. U 1958 godini ostvaren je blaži porast investicija nego u 1957 godini. Ukupan obim investicija u osnovne i obrtne fondove iznosi u prošloj godini 719 milijardi dinara, odnosno za 2% više od nivoa investicija u 1957. Međutim, u prošloj godini su privredne organizacije za obrtna sredstva koristile sopstvenu akumulaciju ostvarenu u toj godini u većem obimu nego prethodne godine, te su i ukupna ulaganja ustvari nešto veća nego što pokazuju izneti podaci. Ulaganja u osnovne fondove iznose 543 milijarde i veća su u poređenju sa onima iz 1957 godine za 11%. Tome je doprineo i povećani uvoz opreme.

Takvim obimom investicije omogućeno je sprovođenje politike razvoja predviđenog Petogodišnjim planom. U prošloj godini ostvareni nivo investicija nije prouzrokovao poremećaje na tržištu.

U strukturi investicija u osnovne fondove u prošloj godini privredne investicije iznose 413 milijardi, ili 26%, a neprivredne 130 milijardi, odnosno 24%, tako da je njihov odnos približno isti kao u prethodnoj godini. U strukturi privrednih investicija došlo je do promene u smislu povećanja investicija u poljoprivredi za 39%, saobraćaju za 17% i trgovini za 22%, dok su promene kod investicija u industriji neznatne: njihov ukupan obim od 176 milijardi je približno na nivou prethodne godine.

Treba ukazati na porast investicija u stanbeno-komunalnu izgradnju od oko 8 milijardi u odnosu na 1957, koji je rezultat intenzivnijeg trošenja sredstava stanbenih fondova i povećanja ulaganja u stambenu izgradnju iz fondova privrednih organizacija.

15. U prošloj godini rashodi budžeta (bez narodne odbrane) povećani su efektivno prema 1957 za 21 milijardu, odnosno za 10%. Međutim, nominalno povećanje, s obzirom na izmenjeni način finansiranja, bilo je veće. Materijalni rashodi budžeta zadržani su približno na nivou iz 1957, budžetske investicije su nešto niže nego u prethodnoj godini, dok su lični rashodi povećani kao rezultat nominalnog povećanja ličnih dohodaka po novom Zakonu o javnim službenicima i povećanja zaposlenosti u budžetskim ustanovama. U okviru delatnosti koje se finansiraju iz budžeta, značajnije su porasli izdaci za unapređivanje prosvete i kulture, kao i rashodi državne uprave, dok je povećanje budžetskih rashoda u ostalim oblastima bilo u manjem obimu.

16. U oblasti lične potrošnje i životnog standarda stanovništva, mere koje su u prošloj godini preduzimate pozitivno su uticale i doprinele da se ostvari dalje povećanje potrošnje i poboljšanje standarda radnika i službenika. U 1958 godini nastavljen je porast kupovne snage stanovništva i lične potrošnje, mada u umerenijim razmerama nego u 1957 godini, što je u znatnoj meri posledica suše. Veća kupovna snaga stanovništva omogućila je da se, u poređenju

sa prethodnom godinom, promet robe i usluga povećao za 9%. Ali, ako se ima u vidu porast maloprodajnih cena od oko 3%, realne kupovine stanovništva u prošloj godini su ustvari povećane za 6%.

Na formiranje kupovne snage radnika i službenika uticali su, s jedne strane, povećani lični dohodi i veća zaposlenost, a s druge strane, smanjeni obim potrošačkih kredita. Što se tiče kretanja kupovne snage sela, ona se u prošloj godini formirala pod uticajem smanjenja poljoprivredne proizvodnje, a u izvesnom smislu i pod dejstvom stabilnijih otkupnih cena. Iz kretanja prihoda radnika i službenika i prihoda sela može se zaključiti da je u prošloj godini potrošnja radnika i službenika porasla u većoj meri nego potrošnja poljoprivrednih proizvođača, iako je usled porasta maloprodajnih cena poljoprivrednih proizvoda vršeno izvesno preliivanje prihoda gradskog stanovništva.

Ako se uzme u obzir povećanje zaposlenosti i porasta troškova života, realne plate radnika i službenika su u prošloj godini porasle prosečno za 4%. Porast realnih plata u drugom polugodu bio je povoljniji i iznosio je 7%, čemu je doprinelo kako izvršeno povećanje ličnih dohoda, tako i blaži porast troškova života u tom periodu nego na početku godine. Treba pritom konstatovati da je i u 1958 godini porast realnih plata radnika i službenika bio umereniji u gradovima gde su troškovi u većoj meri porasli.

Nema sumnje da je opšti porast realnih plata od 4% u 1958 godini značajan rezultat naše ekonomske politike. Za dalje povećanje kupovne snage radnika i službenika u 1959 godini postoje realni uslovi. Izvršene promene minimalnih ličnih dohoda, novi tarifni pravilnici, kao i promene u načinu raspodele dohotka privrednih organizacija, — sve su to činioci koji će doprineti daljem povećavanju ličnih dohoda i kupovne snage stanovništva. Ali, bitno je u tome da se povećanje ličnih dohoda i kupovne snage radnika i službenika zasniva na povećanju produktivnosti rada.

Ocenjujući razvoj privrede u 1958 godini, uslove u kojima je takav razvoj tekao, preduzimane mere ekonomske politike i njihov uticaj na privredna kretanja, može se s osnovom zaključiti da su postignuti rezultati privrednog razvoja u prošloj godini, uzeti u celini, zadovoljavajući, i da daju povoljne perspektive za ostvarivanje planskih zadataka razvoja privrede u ovoj godini.

Socijalna politika i zdravstvena zaštita

Stanbeno-komunalna pitanja

Kroz povezivanje u suštini jedinstvene problematike života u komuni i stanbenoj zajednici, sve jače se manifestuje težnja za sistematskim i kompleksnim rešavanjem niza pitanja životnog standarda radnog čoveka.

Sjedinjavanje sredstava i ciljeva socijalne i komunalne politike, naročito u komunama i stanbenim zajednicama, karakteristično je za ovaj period.

1. Disproporcija između porasta radnih mesta u novoizgrađenim kapacitetima i promene u strukturi stanovništva u korist nepoljoprivrednog dela, na jednoj strani, i zaostajanje stanbeno-komunalne izgradnje, na drugoj, zahtevali su da kompleks stanbenog pitanja Veće stavi u prvi plan svoje socijalne politike u prošloj godini. U skladu s tim, preduzimane su mere za usavršavanje faktora koji mogu da deluju pozitivno u pravcu bržeg i jeftinijeg građenja i što celishodnijeg iskorišćenja postojećih sredstava, da bi se povećao broj stanova u tekućoj, i u sledećim godinama, a u finansijskim okvirima koje određuju proporcije društvenih planova.

Postavljena su načela za usmeravanje stanbene izgradnje i jačanje društvene kontrole nad njom. Zahvaljujući uredbi koja ih utvrđuje i merama koje su joj usledile, postignuto je celishodnije iskorišćavanje postojećih sredstava, racionalnije projektovanje stanova i veća koncentracija izgradnje, kao i izvesni

rezultati u unapređivanju proizvodnje tradicionalnih i uvođenju novih građevinskih materijala. Sve je ovo doprinelo povećanju obima stanbene izgradnje. Dalji naponi biće usmereni, pored ostalog, na uvođenje industrijskog metoda rada u proces građenja, na obezbeđenje kontinuiteta u procesu izgradnje i standardizaciju kvalitativnih i kvantitativnih elemenata stana.

Uspostavljanje stanbenog fonda unelo je stabilnost i kontinuitet u finansiranju stanbene izgradnje i time vrlo povoljno uticalo na celokupan proces izgradnje.

Proučavaju se i drugi metodi finansiranja, koji bi ne samo očuvali predviđena sredstva u obliku stanbenog doprinosa, već bi ih i povećali sredstvima samih građana i dopunskim sredstvima komunala i preduzeća. Kooperaciju sredstava treba da obezbedi i organizacija stanbenih zadruga.

Praćenje trošenja fondova za stanbeni izgradnju pokazuje da sistem finansiranja iz namenskih fondova treba stalno razvijati kao oblik i sredstvo društvenog upravljanja, upotpunjavati njegov kreditni mehanizam u pravcu bržeg obnavljanja fonda i osposobiti ga kao polugu za usmeravanje stanbene izgradnje u pravcu sve veće racionalizacije građenja.

2. Ispitivana je i mogućnost proširenja namene fondova za stanbeni izgradnju na fondove za finansiranje stanbene i komunalne izgradnje. Društveni plan za 1959 godinu daje ovlašćenja narodnim republikama da, u cilju finansijskog obezbeđenja najhitnijih komunalnih radova, a naročito za rekonstrukciju i izgradnju važnijih vodovoda, mogu povećati participaciju svojih fondova prilikom raspodele stanbenog doprinosa.

3. Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta stvara nove i povoljnije uslove da se akcija za unapređivanje stanbeno-komunalne izgradnje proširi na područje rekonstrukcije i izgradnje svih elemenata naselja. Stanbeno-komunalni organizam naselja je u svojoj suštini ista socijalno-ekonomska kategorija kao i stan, pa je zbog toga akcija za podizanje društvenog standarda u toj oblasti nepotpuna dok bliže ne obuhvati i odgovarajuće elemente naselja.

4. U 1958 godini je preduzet niz mera u cilju stvaranja povoljnijih uslova za razvoj zanatstva. Ali, potrebe za zanatskim uslugama još uvek rastu brže nego kapaciteti. Naročito zaostaje porast uslužnog zanatstva u društvenoj svojini, što pokazuje slabost orijentacije narodnih odbora u ovoj oblasti.

Servisi kućnih saveta, stanbenih zajednica i stanbenih zadruga, servisi industrijskih preduzeća za opravke i održavanje njihovih proizvoda, pogoni za završne radove u građevinskim preduzećima, predstavljaju neke od organizacionih oblika koji mogu obezbediti uspešan razvoj uslužnog zanatstva kao faktora u unapređivanju društvenog standarda.

5. Ostvarujući načelo da naša materijalna izgradnja ne služi samo podmirivanju potreba radnog čoveka i razvijanju njegovih radnih sposobnosti, već i svestranom razvitku njegove ličnosti, posvećena je puna pažnja daljem razvoju socijalističkih društvenih odnosa u životu komunalnih zajednica.

Kao posledica takve pažnje, aktivnosti društvenih organizacija i pomoći radnih kolektiva, razvila se i šire prihvatala ideja stanbenih zajednica. Stečena iskustva u pružanju neposredne pomoći radnoj porodici organizovanjem servisa za opravku stanova i za razne usluge u domaćinstvu, organizovanjem društvene ishrane i osnivanjem ustanova i službi za zbrinjavanje dece zaposlenih roditelja, potvrđuju značaj stanbenih zajednica za rešavanje zadataka socijalne i komunalne politike.

Svi ti oblici aktivnosti komunala, stanbenih zajednica i samih građana, a naročito sjedinjavanje raznih inicijativa za rešavanje socijalnih i komunalnih problema naselja i sjedinjavanje sredstava iz raznih lokalnih izvora uz učešće sredstava samih građana, objek-

tivno doprinose osnivanju i razvoju samih stanbenih zajednica, a time i naporima zajednice za ostvarivanje boljih životnih uslova za radnog čoveka.

Socijalna zaštita

1. U sklopu opštih napora za rešavanje životnih problema porodice, uz zajedničke napore komuna, preduzeća, stanbenih zajednica i društvenih organizacija, povećana je briga o deci zaposlenih roditelja, otvoren je niz novih raznovrsnih ustanova, bliskih i pristupačnih porodici, razvoja se inicijativa za pronalazjenje novih oblika okupljanja dece, pojačano je angažovanje roditelja i drugih građana. Sve je šira i raznovrsnija briga za porodice koje se nalaze u naročitim teškoćama, za decu iz tih porodica, za stare i nemoćne.

Dalji napori biće usmereni na još šire angažovanje svih faktora, a naročito stanbenih zajednica, na rešavanje ovih problema socijalne zaštite.

Zakonskim propisima donetim u 1958 godini postavljene su osnove za izgradnju celovitog sistema obrazovanja i rehabilitacije defektnih lica — dece i odraslih, u cilju njihovog osposobljavanja da se, maksimalno razvijajući svoje sposobnosti, mogu uključiti u rad i društveni život, što je najefikasniji oblik njihove zaštite. U idućoj godini pretstoji dalja razrada i sprovođenje u život ovih principa, na bazi već postignutih rezultata i iskustava.

2. Nastavljena je politika pažnje prema ratnim vojnim invalidima, porodicama i deci palih boraca, penzionisanim vojnim licima, kao i ostalim bivšim borcima. Osnovna orijentacija u zbrinjavanju bivših boraca i ratnih invalida bila je da se što veći broj njih — prekvalifikacijom i slično — uključi u radni odnos, u organe radničkog i društvenog samoupravljanja i u rad političkih i društvenih organizacija. Zato je zdravstvenom i stručnom osposobljavanju ratnih vojnih invalida i bolesnih boraca posvećivana naročita pažnja. Nastojalo se da što veći broj penzionisanih bivših boraca stupi u radni odnos. Za one borce koji iz zdravstvenih ili drugih razloga nisu stupili ili ne mogu da stupe u radni odnos, preduzete su mere da se materijalno obezbede.

U toku ove godine uglavnom je regulisan pravni i materijalni položaj bivših boraca, kao i materijalni položaj dece palih boraca, a zaštita ratnih vojnih invalida dalje je usavršavana.

Socijalno osiguranje

1. Socijalnim osiguranjem bilo je u 1958 god. obuhvaćeno 7,9 miliona građana, ili oko 43% od ukupnog stanovništva, što u odnosu na 1957 godinu pretstavlja povećanje za 6,8%, a u odnosu na 1953 godinu za 50%.

Uporedo sa pripremom propisa o finansiranju socijalnog osiguranja, ostaje da se reši i pitanje postojećih deficita pojedinih republičkih zavoda i problem dugoročnog osiguranja. Izgleda da će se ovaj drugi problem — s obzirom na vrlo različitu strukturu dugoročnih osiguranika u raznim delovima zemlje (penzije, dečji dodaci) — moći povoljno rešiti jedino kombinacijom društvene subvencije iz budžeta i doprinosa osiguranika.

Sprovođeci odredbe Zakona o penziskom osiguranju, Savezni zavod za socijalno osiguranje zaključio je u 1958 godini nove ugovore: sa Savezom advokatskih komora, Patrijarhom Srpske pravoslavne crkve, Savezom baptističkih crkava, Udruženjem ovlašćenih geodetskih stručnjaka, Islamskom verskom zajednicom i Udruženjem arhista Jugoslavije. Republički zavodi za socijalno osiguranje zaključili su nove ugovore: sa nosačima putničkih prtljaga na železničkim stanicama (Srbija, Hrvatska i Slovenija), Rumunskom pravoslavnom crkvom (Srbija), Udruženjem katoličkih sveštenika (Srbija, Hrvatska i Slovenija), Starokatoličkom crkvom (Hrvatska i Slovenija), Cirilo-metodskim dru-

štvom sveštenika (Slovenija), uličnim nosačima (Hrvatska i Slovenija) i patentnim inženjerima (Srbija).

2. U 1958 godini zabeležen je dalji nagli porast korišćenja zdravstvene zaštite i troškova zdravstvenog osiguranja. Ukupni rashodi za zdravstveno osiguranje bili su za 22,9% veći od rashoda u 1957 godini. To je povećanje jednim delom posledica većeg korišćenja zdravstvenih usluga, koje je omogućeno proširenjem kapaciteta, ali, isto tako, i porastom cena zdravstvenih usluga.

3. Zakon o invalidskom osiguranju znači uspešno ozakonjenje metoda ocenjivanja radne sposobnosti i sve veću orijentaciju na rehabilitaciju i zapošljavanje invalida rada.

Posebnom Odlukom Saveznog izvršnog veća o jednokratnom dodatku uživalaca invalidnine i invalidske penzije, oktobra 1958 godine uveden je dodatak na sva primanja iz invalidskog osiguranja, da bi se obezbedilo povećanje ličnih dohodaka i penzionisanim licima.

4. Zakonom o penziskom osiguranju, koji je sa uspehom primenjivan u 1958 godini, znatno je poboljšao materijalni položaj penzionera. Sprovođeci zakon, zavodi za socijalno osiguranje preveli su po službenoj dužnosti 126.000 ličnih i 151.900 porodičnih penzija, čime su se penzije povećale za 14,8%, od čega lične za 15,5%, a porodične za 13,4%. Na zahtev penzionera izvršene su ispravke penzija do kraja novembra 1958 godine u 98.000 slučajeva, što je uticalo na dalje prosečno povećanje penzija svih penzionera. Prosečno povećanje penzija u celini, sprovedeno po službenoj dužnosti i po zahtevu, iznosi oko 22%.

Izmenom Zakona o penziskom osiguranju, izvršenom povodom povećanja ličnih dohodaka oktobra 1958 godine, povišene su sve penzije za 8%, tj. za 1% više nego plate.

Izvršeno je povećanje dodatka na decu za 240 dinara po detetu počev od trećeg deteta.

5. U 1958 godini zaključeno je više međunarodnih sporazuma iz oblasti socijalnog osiguranja. Tako su zaključene konvencije o socijalnom osiguranju sa Poljskom i Velikom Britanijom, a sa Italijom i Bugarskom administrativni sporazumi za primenu ranije zaključenih konvencija o socijalnom osiguranju. Zaključeni su i posebni sporazumi sa Rumunijom i Albanijom o uzajamnom besplatnom lečenju službenika diplomatskih i konzularnih predstavništava.

Zdravstvena zaštita

1. U oblasti zdravstvene zaštite Savezno izvršno veće bavilo se, pre svega, problemima organizacije i finansiranja zdravstvene službe, njenim poboljšavanjem, proširivanjem i organizacionim učvršćivanjem, kao i problemima proširivanja zdravstvene zaštite.

Prihvaćeno je načelo da zdravstvena služba treba postepeno da se orijentiše na organizaciju sa težištem na osnovnoj zdravstvenoj zaštiti i na stvaranju zdravstvenih centara kao osnovnih ustanova za organizaciju, planiranje i kontrolu zdravstvene službe na području opštine, sreza i narodne republike.

Samostalno finansiranje zdravstvenih ustanova zahteva dalje usavršavanje i dopunjavanje, naročito u pogledu finansiranja preventive i obračunavanja zdravstvenih usluga.

2. Činjeni su i dalje će se činiti napori na podizanju i opremanju ustanova za rehabilitaciju, na podizanju i daljem osposobljavanju instituta i drugih zdravstvenih ustanova za naučno-istraživački rad, a naročito za izučavanje i lečenje virusnih oboljenja, na obrazovanju novih medicinskih kadrova, makar i dosadašnjim tempom.

3. Razmatraju se mogućnosti za proširivanje zdravstvenog osiguranja i na poljoprivredne proizvođače, s tim da se, uz odgovarajući doprinos stanovništva, zdravstvena zaštita postepeno proširi na celokupno stanovništvo. U narednom periodu treba raditi na

intenzivnijem zdravstvenom prosvetivanju naroda, na iznalaženju prikladnijeg sistema nagrađivanja zdravstvenih radnika i preduzimanju mera za celishodnije korišćenje sredstava namenjenih zdravstvenoj zaštiti.

4. U cilju postizanja što boljih rezultata, treba celu zdravstvenu službu orijentisati prvenstveno na borbu za smanjenje smrtnosti kod dece, na borbu protiv tuberkuloze, zaraznih i ostalih masovnih bolesti i na borbu protiv antisanitarija.

Radi učvršćivanja službe sanitarne inspekcije, uveden je poseban dodatak za kadrove te službe.

Prosveta i kultura

1. Radi ostvarivanja Opšteg zakona o školstvu i Preporuke Savezne narodne skupštine o stvaranju daljih uslova za redovno obrazovanje visokokvalifikovanih stručnjaka na fakultetima, izvršen je prvenstveno pripreman, koordinirajući rad.

Savezno izvršno veće je imenovalo Prosvetni savet Jugoslavije, koji je već započeo svoju aktivnost na daljem organizovanom sprovođenju reforme školstva.

Organizovanje postdiplomskih studija shvaćeno je kao stalna aktivnost naših fakulteta i sastavni deo sistema obrazovanja visokokvalifikovanih kadrova.

Savezno izvršno veće deistvovalo je i u pravcu poboljšavanja materijalne baze školstva. Doneta je odluka da se određeni deo fondova za stanbeni izgradnju može upotrebiti i za izgradnju škola.

2. Izrađen je program izgradnje univerziteta i doneta je odluka da i federacija učestvuje u izgradnji i opremljenosti univerziteta (od 1959 do 1966). U tom okviru dodeljeno je NR Srbiji 75 miliona dinara, a NR Bosni i Hercegovini 100 miliona dinara za izgradnju određenih fakulteta.

I u prošloj godini pokazala se velika korisnost mera preduzetih za učvršćivanje fondova za kadrove u privredi, ali postojeće stanje traži još brže sređivanje materijalne baze škola koje spremaju ovaj kadar.

Sprovođeci Zakon o javnim službenicima, Savezno izvršno veće je svojim propisima poboljšalo materijalni položaj prosvetnih radnika, što će, pored ostalog, unaprediti nastavu i doprineti usavršavanju rada vaspitnih ustanova.

3. U oblasti nauke Savezno izvršno veće je delovalo na daljem sređivanju i unapređenju stanja na ovom važnom području. U sklopu tih aktivnosti treba pre svega podvući da je 1958 god. imenovan i da je otpočeo sa radom Savezni savet za naučni rad. Takođe su imenovani i već funkcionišu odgovarajući saveti u skoro svim republikama.

Savezno izvršno veće je ustanovilo i obezbeđivalo materijalne uslove za rad i vršilo nadzor takođe nad drugim organizacijama i ustanovama sa naučnoistraživačkom delatnošću.

4. U domenu kulture i umetnosti, obezbeđivana su sredstva za izvršavanje programa prve etape izgradnje mreže televizijskih centara.

U narednoj godini pretstoji sređivanje stanja u izdavačkoj delatnosti i celishodnije određivanje društvenog položaja izdavačkih organizacija.

I u 1958 godini davana je, u cilju potsticanja širokog kulturnog stvaralaštva, materijalna pomoć društvenim i stručnim organizacijama.

Spoljna politika i međunarodni odnosi

1. Politika aktivne i miroljubive koegzistencije proističe iz karaktera socijalističkog društvenog uređenja i uslova pod kojima se u današnjem svetu vodi borba za mir i socijalizam, kao i iz činjenice da se suprotnosti u međunarodnom životu ne mogu rešiti — naročito ne danas u doba nuklearnog oružja — nasiljem i oružanim obračunom između država, grupa država, blokova i vojnih saveza, već jedino savladivanjem i prevazilaženjem suprotnosti putem svestrane prijateljske saradnje među narodima i razvikom progresivnih

društvenih snaga u svim zemljama. Takva politika je u 1958 godini bila osnova svih međunarodnih napora, akcija i odnosa Jugoslavije.

Otuda su i naponi Saveznog izvršnog veća bili stalno usmereni u pravcu unapređivanja međunarodne saradnje i doprinosenja popuštanju zategnutosti u svetu. U tom cilju Veće je nastojalo da se u međunarodnim odnosima što šire primeni metod pregovaranja. Tako je Jugoslavija početkom 1958 godine podržala predloge za sastanak najviših predstavnika velikih sila, smatrajući da su međusobni kontakti i uzajamno upoznavanje gledišta između odgovornih državnika element koji može služiti učvršćenju mira.

Međutim, proces popuštanja zategnutosti i poboljšanja međunarodne atmosfere, koji je bio započeo pre nekoliko godina, nije se nastavio, kao što se moglo i očekivati. Naprotiv, imali smo periodična pogoršanja i sukobe koji izviru iz podele sveta na blokove i iz politike »sa pozicije sile«. I pored sve veće afirmacije politike koegzistencije u svetu i napora sve većeg broja zemalja za unapređivanje međunarodne saradnje, dolazilo je do teških periodičnih kriza koje prete miru.

2. Kriza na Srednjem Istoku, izazvana američko-britanskom intervencijom u Libanu i Jordanu, bila je rezultat politike suprotstavljanja istoriskom procesu razvoja na tom području, koji se manifestuje u borbi za nezavisnost i ravnopravnost naroda tih oblasti. Zahvaljujući naporima miroljubivih snaga, koje su dole do izražaja i u Organizaciji Ujedinjenih nacija, izbegnute su još teže posledice i ponovo se još čvršće manifestovala ideja arapske solidarnosti u borbi protiv mešanja stranih sila u unutrašnji razvoj zemalja.

U vezi sa ovim događajima i opštom situacijom na Srednjem Istoku, kao i njenim uticajima na međunarodne odnose uopšte, Savezno izvršno veće je razvilo živu aktivnost koja je posebno došla do izražaja u razmeni poruka predsednika Tita sa nizom šefova prijateljskih država, a naročito vanbloksovskih zemalja. Diplomatska aktivnost nastavljena je kasnije, u toku vanrednog zasedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, kada je jugoslovenska delegacija, zajedno sa delegacijama azijskih i afričkih, a naročito arapskih zemalja, dala nesumnjiv doprinos pronalaznju sporazumnog i konstruktivnog rešenja.

Neposredno posle zaustavljanja ove akutne krize, ponovo su došle do izražaja suprotnosti na Dalekom Istoku (Tajvan i ostrva koja pretstavljaju sastavni deo kineske teritorije). Međutim, zahvaljujući obnavljanju kinesko-američkih pregovora akutnost ove krize je privremeno otklonjena.

Ovako lančano nadovezivanje kriza otežalo je rešavanje čak i onih problema koji su za rešenje sazreli. Ono je negativno delovalo i na rešavanje pitanja razoružanja.

3. U toku 1958 godine Savezno izvršno veće je postavilo da posvećuje posebnu pažnju problemima razoružanja, s obzirom na utrkivanje u naoružanju koje se i dalje nastavlja u sve opasnijim vidovima. U vezi s tim, polazilo se od sledećih opštih stavova: najvažniji i najhitniji zadatak je postići sporazum o trajnom i kontrolisanom obustavljanju nuklearnih i termonuklearnih eksperimenata u vojne svrhe; u cilju otklanjanja upotrebe takvog naoružanja uopšte, Veće stoji na stanovištu da je potrebno postići sporazum o zabrani dalje proizvodnje nuklearnog i termonuklearnog naoružanja i o uništenju postojećih zaliha; ono se zalagalo za preduzimanje mera koje bi obezbedile korišćenje vasionskog prostora jedino u mirnodopske i naučne svrhe, a takođe da se pride postepenom smanjivanju klasičnog naoružanja.

Naša zemlja je posebno isticala potrebu ostvarenja bar početnih, delimičnih i međusobno neuslovljenih sporazuma na tom polju, smatrajući to najpogodnijim i najefikasnijim metodom za napredovanje na polju razoružanja. Stoga je Savezno izvršno veće radilo na tome da se vlade velikih sila uzdrže od daljih akcija koje bi mogle otežati sporazumevanje i time negativno

delovati i dalje komplikovati međunarodne odnose. Polazeći od takvih stavova, Veće je pružalo podršku inicijativi sovjetske vlade o jednostranoj obustavi nuklearnih i termonuklearnih eksperimenata, koju je naša vlada prva pokrenula kao mogući prilog rešenju, kao i »planu Rapackog« u pogledu obrazovanja bezatomske zone u Evropi; odlučno je osudilo naoružanje Bundesvera atomskim oružjem i istupilo je protiv proširenja broja zemalja koje imaju nuklearno i termonuklearno oružje, upozoravajući međutim, da i monopol nad tim oružjem, sve dok se bude nastavljala takva trka u naoružavanju, predstavlja krajnje negativan faktor; osudilo je izgrađivanje baza za projekte, a pogotovu instaliranje takvih baza u susjednim zemljama.

Zalaganje Jugoslavije u pogledu rešavanja problema razoružanja naročito se manifestovalo na XIII Zasedanju Generalne skupštine OUN, kada je jugoslovenska delegacija u saradnji sa drugim zemljama bila inicijator više značajnih rezolucija, među kojima i jednoglasno prihvaćene rezolucije o proširenju komisije Ujedinjenih nacija za razoružanje na sve članice UN. Početak rada konferencije za obustavu nuklearnih eksperimenata u Ženevi, saglašavanje o mogućnosti kontrole, kao i konferencije o tehničkom proučavanju mera za obezbeđenje od iznenadnog napada, predstavljali su sledeću polaznu tačku za nove pozitivne rezultate.

Jugoslavija, koja se već godinama zalagala za obustavu eksperimentalnih nuklearnih eksplozija, podržavala je sve inicijative u tom pravcu, a naročito početak rada Ženevske konferencije o obustavi nuklearnih eksperimenata.

Konferencija o tehničkom proučavanju mera za obezbeđenje od iznenadnog napada, na kojoj su učesnici uporno zadržali suprotne stavove, dosad je ostala bez rezultata. Međutim, konferencija za obustavu nuklearnih i termonuklearnih eksperimenata učinila je početni napredak na planu sporazumevanja o nekim značajnim pitanjima. Sporost u radu ove konferencije očigledno ukazuje na teškoće koje proizilaze iz blokovske pripadnosti zemalja učesnica. Međutim, postignuti početni rezultati ukazuju na mogućnost sporazuma.

4. Koncem godine došlo je do ponovnog pokretanja najakutnijeg evropskog problema, problema Nemačke. Dosadašnja politika velikih sila u pitanju Nemačke nije vodila rešenju tog krupnog međunarodnog problema. Izlaz iz ovakve situacije nemoguće je naći u politici krutih stavova — a takve su tendencije preovladivale — nego upravo u traženju dodirnih tačaka putem sporazumevanja. Dosledno politici pružanja aktivne podrške svim formama pregovaranja u naporima čiji je cilj pronalaženje pogodnijih rešenja, Savezno izvršno veće smatra da poslednja inicijativa Sovjetskog Saveza o mirovnom ugovoru s Nemačkom može poslužiti kao korisna osnova za pregovaranje u cilju približavanja gledišta, kako o Berlinu, tako i o Nemačkoj u celini, i nalaženja sporazuma prihvatljivog za sve.

5. Borba sve većeg broja naroda za oslobođenje od kolonijalizma, za nezavistan razvitak i punu ravnopravnost na ekonomskom i političkom području međunarodnog života, čini jednu od bitnih karakteristika međunarodnih odnosa u 1958 godini. Pokušaji da se ovi procesi zaustave, doživeli su neuspeh, iako izvesne snage još uvek insistiraju na politici zaustavljanja ovih procesa, kao što je slučaj u Alžiru. Umesto postizanja sporazumnih rešenja, za koja ovi narodi pokazuju punu spremnost, te snage se još drže starih shvatanja i metoda, koji ih sprečavaju da pridu realnom rešavanju pitanja prava ovih naroda na samoopredeljenje i nezavisnost.

Saradnja aziskih i afričkih zemalja daje sve određeniju političku fizionomiju čitavom ovom području. Na srodnost političkih pogleda na međunarodna zbivanja i na miroljubivu politiku sa vanblokovskih pozicija, nadovezuju se stremljenja i potrebe za što širom

ekonomskom saradnjom. Nedavno održana ekonomska konferencija aziskih i afričkih zemalja u Kajru to najbolje potvrđuje.

Proces dalje unutrašnje stabilizacije zajednička je karakteristika niza aziskih i afričkih zemalja. Značajne društvene i političke promene koje se u tim zemljama vrše praćene su manjim ili većim potresima, jer se u borbi između starog i novog neminovno sukobljavaju razne društvene i političke snage. U mnogim od tih zemalja sve više se počinje tražiti pravac daljeg razvoja na principima socijalizma, a u skladu sa sopstvenim i specifičnim uslovima. Međutim, ima pojava da se proces stabilizacije ovog područja komplikuje i otežava mešanjem spolja.

6. I 1958 godine posvećena je velika pažnja razvijanju saradnje sa zemljama Azije i Afrike. Jugoslavija je dosledno podržavala napore ovih zemalja da obezbede i učvrste svoju nezavisnost. Naša politika se sastojala u zalaganju da se ovim narodima omogući da slobodno, u miru i bez uplitanja sa strane, odlučuju o svojoj sudbini. U tom smislu Savezno izvršno veće je podržalo borbu Indonezije protiv stranog mešanja u unutrašnje poslove, kao i njeno zalaganje da postigne punu integraciju svojih teritorija. Jugoslavija je pozdravila proglašenje republike u Iraku i sticanje nezavisnosti Gvineje. Ona je pozdravila konferencije nezavisnih afričkih zemalja i afričkih naroda u Akri, aprila i decembra 1958 godine, i ocenila ih kao izraz težnji naroda afričkog kontinenta za opštom emancipacijom, nezavisnošću i ravnopravnošću i kao odraz jačanja i afirmacije ovih zemalja.

U toku godine još više se učvrstila prijateljska saradnja koja postoji između Jugoslavije i niza vanblokovskih zemalja Azije i Afrike. Prijateljske posete predsednika Indonezije Sukarna i predsednika UAR Nasera našoj zemlji predstavljaju manifestacije te saradnje.

Naročito značajnu manifestaciju prijateljstva Jugoslavije sa aziskim i afričkim zemljama predstavlja poseta predsednika Tita nizu ovih zemalja, do koje je, na poziv vlada tih zemalja, došlo krajem 1958 i početkom 1959 godine. Ovi susreti sa najodgovornijim rukovodiocima prijateljskih aziskih i afričkih zemalja i razgovori koji su tom prilikom vođeni, predstavljaju snažan potstrek da se istraje na putu borbe svih zemalja za mir, bez obzira na razlike koje mogu da postoje između njih.

Ove posete, kao i pismeni kontakti predsednika Tita sa rukovodiocima ovih zemalja, ne samo da doprinose svestranom jačanju naših međusobnih odnosa, već predstavljaju stalan doprinos primeni i učvršćenju politike aktivne koegzistencije u međunarodnim odnosima.

7. U našim odnosima sa socijalističkim zemljama došlo je tokom 1958 godine, ne našom krivicom i protivno našim željama, do pogoršanja odnosa. Pod vidom kritike ideoloških postavki Programa SKJ, poveljena je oštra i besprincipijelna akcija protiv socijalističke Jugoslavije, njenog rukovodstva, njene nezavisne spoljne politike i njenog unutrašnjeg socijalističkog uređenja. Vrlo brzo se pokazalo da stvarni motivi ove kampanje nisu izvesne ideološke razlike, koje postoje i koje su i ranije postojale, već određena politika prema Jugoslaviji — politika čiji je cilj da se Jugoslavija odrekne osnovnih principa svoje nezavisne socijalističke politike. Ta kampanja dovela je do pogoršanja međudržavnih odnosa sa socijalističkim zemljama — s nekim više, s nekim manje — u skoro svim oblastima. Tako je vlada SSSR-a jednostrano otkazala kredite i isporuke kapitalne opreme, a u pojedinim zemljama, kao, naprimer, u NR Albaniji i NR Kini, antijugoslovenska aktivnost dobila je takve razmere i forme koje grubo narušavaju čak i osnovne norme u odnosima među državama, dok se u NR Albaniji i NR Bugarskoj pristupilo kampanji koja je direktno uperena protiv teritorijalnog integriteta Jugoslavije i osnova međunarodnih odnosa i prava.

Savezno izvršno veće će nastojati i ubuduće, kao što je i dosad nastojalo, da sa socijalističkim zemljama ostvari odnose prijateljske i konstruktivne saradnje u interesu mira i razvoja socijalizma, polazeći od principa da razlike u stavovima o ideološkim pitanjima ne smeju da ometaju razvitak međusobne saradnje, naročito u međudržavnim odnosima. Ovo tim pre što je takva saradnja posle perioda normalizacije odnosa pokazala pozitivne rezultate kako u međusobnim odnosima, tako i u učvršćenju mira u svetu.

8. U toku 1958 godine Jugoslavija je nastavila svoju politiku razvijanja prijateljstva i saradnje na ravnopravnim osnovama sa velikim brojem zemalja. Pre svega, došlo je do daljeg unapređivanja prijateljske saradnje sa susednim zemljama Grčkom i Italijom. Učinjeni su napor da se postigne napredak i u odnosima sa susednom Austrijom. Do produbljivanja saradnje došlo je takođe i sa pojedinim skandinavskim zemljama, čemu su naročito doprinele posete Jugoslaviji predsednika vlade Danske g. Hansena i predsednika vlade Norveške g. Gerhardsena. Razmena mišljenja do koje je tom prilikom došlo pokazala je da postoje široke mogućnosti saradnje usmerene na zbližavanje naroda i učvršćenje mira bez obzira na razlike u društvenim sistemima, i različita gledanja na pojedine međunarodne probleme.

Specifični problemi sa kojima se suočavaju zemlje Zapadne Evrope i koji ulaze u akutnu fazu svog rešavanja, kao, naprimer: ekonomska integracija, pitanje evropske bezbednosti, Nemačka, francusko-alijski rat, itd., — odražavali su se, na određeni način, u našim odnosima sa tim zemljama. Različitost u stavovima o velikom broju tih pitanja, iako je imala svoj određeni uticaj, nije, međutim, sprečavala, sem u slučaju Savezne Republike Nemačke, da se bilateralni odnosi prošire i prodube. Napori i zalaganja Vlade FNRJ u protekloj godini za što širu saradnju, pokazali su se i opravdanim i korisnim, kako s gledišta jugoslovenskih nacionalnih interesa, tako i interesa Evrope.

Uzevši u celini, naši odnosi sa zapadnim zemljama, i pored razlike u stavovima o značajnim međunarodnim problemima, razvijaju se i dalje u duhu saradnje i međusobnih dobrih odnosa. U razvijanju odnosa sa Velikom Britanijom od značaja je poseta državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića, koja je doprinela boljem uzajamnom upoznavanju i učvršćivanju međusobnih veza. Sa Sjedinjenim Američkim Državama je u toku 1958 godine obnovljen ugovor o nabavci poljoprivrednih viškova. Sa više zapadnih zemalja u toku su pregovori o kreditnim aranžmanima, koji treba da doprinesu daljem razvijanju ekonomske saradnje.

U 1958 godini naši odnosi sa zemljama Latinske Amerike sa kojima imamo diplomatske odnose, a naročito sa zemljama u kojima imamo diplomatska predstavništva, razvijali su se u pravcu daljih učvršćivanja veza i saradnje, naročito na onim pitanjima gde postoje zajednički interesi.

9. U međunarodnim ekonomskim odnosima došlo je u protekloj godini do zbivanja koja su imala određeni uticaj na međunarodne političke odnose. To je, pre svega, izvesna stagnacija ili pad ekonomske aktivnosti u industrijskim zemljama Zapadne Evrope i Amerike. Ozbiljno su pale cene sirovinama, što je prvenstveno pogodilo nerazvijene zemlje kao izvoznike sirovina i još više otežalo njihov položaj.

I pored izvesnog napretka u tretiranju problema ekonomske pomoći nerazvijenim zemljama, proces produbljivanja jaza između razvijenih i nerazvijenih zemalja nastavio se, što čini jednu od najozbiljnijih smetnji za stabilizaciju svetske privrede, a i za stabilizaciju mira.

Kretanja ka integraciji pojačana su u prošloj godini u raznim delovima sveta, a najviše na Zapadu i Istoku Evrope. Ova kretanja, koja u svojoj ekonom-

skoj suštini i istorijski predstavljaju neophodnost, bila su opterećena, pa i potčinjena u velikoj meri političkim koncepcijama i ciljevima blokovske isključivosti. Nastavljajući politiku proširenja ekonomskih odnosa sa svim zemljama i oblastima sveta do najveće moguće mere, naša zemlja je vodila računa i o ovoj činjenici, uspostavljajući određene odnose i sa organizacijama koje su nastale kao rezultat ovakvih kretanja.

U takvim opštim uslovima koji su postali složeniji, odvijala se u 1958 godini ekonomska saradnja Jugoslavije sa spoljnim svetom.

Veće je u protekloj godini nastojalo da ekonomske odnose sa inostranstvom obogati kako po oblicima i obimu saradnje, tako i po broju zemalja sa kojima se održavaju ekonomske veze.

Daleko najvažniji deo naših ekonomskih odnosa pada na Evropu. Sa zemljama Zapadne Evrope ekonomski odnosi su se vrlo povoljno odvijali, tako da je obim razmene u protekloj godini porastao. Sa zemljama Istočne Evrope održavani su takođe vrlo raznovrsni oblici ekonomskih odnosa, koji su bili obostrano korisni. No, i pored toga, u toku 1958 godine sve više se pojavljuje tendencija stagnacija tih odnosa, što je posledica promenjenog političkog stava nekih od zemalja toga područja prema Jugoslaviji.

Ekonomski odnosi sa zemljama američkog kontinenta su takođe znatno ispod objektivnih mogućnosti koje se pružaju prema postojećim političkim odnosima.

U ekonomskim odnosima sa zemljama Azije i Afrike zabeležen je znatan napredak, ali još nisu ni približno iskorišćene velike mogućnosti koje postoje. Sadašnja iskustva sa zemljama toga područja pokazuju da se obim saradnje na ekonomskom polju sa tim zemljama može u obostranom interesu razviti daleko preko sadašnjih granica. O tome govore i zaključci na raznim nivoima do kojih je došlo prošle godine u kon-taktima sa predstavnicima tih zemalja, a naročito prilikom putovanja predsednika Tita u neke azijske i afričke zemlje. Razume se, da bismo ovo postigli, biće potrebno ozbiljnije se založiti u tom pravcu.

Zemlje Azije i Afrike veoma su zainteresovane za svestranu privrednu i tehničku saradnju sa Jugoslavijom. Sa mnogima od njih potpisani su sporazumi o tehničkoj saradnji. Uspostavljanje Stalnog fonda za pružanje tehničke pomoći zemljama Azije i Afrike predstavljalo bi odlučujući doprinos u pravcu bržeg ostvarivanja tih sporazuma.

10. Spoljnopolitička aktivnost Saveznog izvršnog veća, kao i stalno jačanje ugleda Jugoslavije u svetu, ogleda se i u stalno rastućem broju zemalja sa kojima Jugoslavija održava normalne diplomatske odnose.

Do kraja 1958 godine broj diplomatsko-konzularnih predstavništava Jugoslavije u svetu popeo se od 42 u 1948 godini na 76.

Dok smo 1948 godine imali 10 ambasada, 2 stalne misije, 17 poslanstava i 13 konzulata (ukupno 42 diplomatsko-konzularna predstavništva), krajem 1958 godine imali smo 34 ambasade, 7 stalnih misija, delegacija i komisija, 12 poslanstava i 23 generalna konzulata (ukupno 76 diplomatsko-konzularnih predstavništava). Pored toga, imamo i 10 počasnih konzulata. Prema tome, broj diplomatsko-konzularnih predstavništava FNRJ u toku poslednjih 10 godina skoro se udvostručio. Broj službenika sa službom u inostranstvu u tom periodu povećao se za preko 100%.

Razumljivo je da je takvo povećanje broja naših diplomatsko-konzularnih predstavništava i službenika u inostranstvu iziskivalo i adekvatno veća finansijska sredstva.

2. ORGANIZACIJA I RAD SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA

Unutrašnja organizacija

1. Donošenjem izmena i dopuna Uredbe o prenošenju poslova i nadležnost saveznih i republičkih organa uprave, u aprilu, i novog teksta Uredbe o organizaciji i radu Saveznog izvršnog veća, u maju 1958 go-

dine, izvršene su dalje promene u raspodeli kompetencija između Saveznog izvršnog veća i saveznih organa uprave, kao i promene u pravcu jačanja položaja saveznih organa uprave i proširivanja njihovih upravnih ovlašćenja i ovlašćenja za donošenje propisa za izvršenje zakona i ostalih propisa Saveznog izvršnog veća. Tim promenama dosledno je ostvarena postavka prema kojoj se osnovna uloga Saveznog izvršnog veća, kao političko-izvršnog organa Savezne narodne skupštine, sastoji u vršenju političko-izvršne funkcije, tj. u određivanju opšte političke linije za izvršenje zakona i drugih odluka Skupštine, u utvrđivanju načela za donošenje propisa za koje su ovlašćeni savezni organi uprave i za njihov rad prema inostranstvu, dok funkciju neposrednog izvršavanja zakona, u okviru nadležnosti federacije, vrše savezni organi uprave.

Saglasno tome, još više je podvučen princip kolektivne odgovornosti Saveznog izvršnog veća Skupštini za njegov rad, kao i za izvršenje politike koju po njegovim smernicama sprovode savezni organi uprave.

Savezni državni sekretarijati i sekretarijati Saveznog izvršnog veća imaju načelno isti položaj (razlike među njima su u širini i karakteru delokruga). Saglasno tome, oni imaju i ista prava i dužnosti kako prema Veću, tako i prema drugim organima, ustanovama i organizacijama. S druge strane, članovi Veća koji vrše funkciju državnog sekretara ili sekretara u Saveznom izvršnom veću, imaju u vršenju te funkcije prava i dužnosti određene Zakonom o državnoj upravi, što znači da u ostvarivanju funkcije rukovodioca upravnog organa imaju ista prava i dužnosti kao i državni sekretari i sekretari u Veću koji nisu članovi Veća.

Saglasno ovom jačanju položaja i odgovornosti sekretarijata Saveznog izvršnog veća, povećan je broj sekretarijata Veća kojima se na čelu nalaze članovi Saveznog izvršnog veća (za industriju, za poljoprivredu i šumarstvo, za saobraćaj i veze, za rad, za socijalnu politiku i komunalna pitanja i za prosvetu i kulturu). Prema novoj uredbi, savezni državni sekretarijati i sekretarijati Saveznog izvršnog veća pojavljuju se kao podnosioci odnosno predlagači nacrti zakona i predloga propisa i drugih akata koje Veće donosi. Time se unekoliko menja i funkcija odbora Veća, tj. oni više ne utvrđuju tekst nacrti propisa o kojima rešava Veće, već samo daju Veću mišljenje o njima. Ali, odbori Veća i dalje u osnovi ostaju unutrašnja tela Veća koja pretresaju sve nacрте propisa i drugih akata i druga pitanja iz nadležnosti Veća pre njihovog iznošenja na sednicu Veća. Po pravilu, odbori, kao ni dosad ne rešavaju u poslovima iz nadležnosti Veća, ali Veće može pojedine odbore ovlastiti da vrše određene poslove iz nadležnosti Veća. Tako, Odboru za privredu, s obzirom na potrebu koordinacije u oblasti tekuće ekonomske politike, dato je pravo da pretresa pitanja koja se odnose na delokrug više saveznih organa uprave i ustanova iz oblasti privrede, kao i da u cilju usklađivanja njihovog rada može o tim pitanjima donositi zaključke, koji će za te organe biti obavezni.

Izvesne manje promene izvršene su u pogledu broja stalnih odbora i komisija Veća. Pošto je problematika Odbora za narodno zdravlje u tesnoj vezi sa ostalim pitanjima socijalne politike, to je umesto posebnih odbora za narodno zdravlje i za socijalnu politiku osnovan Odbor za socijalnu politiku i narodno zdravlje. Osnovan je, kao nov, Odbor za budžet i službenička pitanja, u čiji delokrug spadaju pripremanje saveznog budžeta i pitanja u vezi s njegovim izvršavanjem, pitanja unapređivanja rada državne uprave, kao i pitanja sistematizacije radnih mesta i stručnog obrazovanja službenika državne uprave. Osnivanjem ovog odbora, u izvesnom smislu izmenjen je delokrug Odbora za organizaciona i upravna pitanja, tako da sad u njegov delokrug spadaju pored pitanja organizacije državne uprave i javnih službi, i pitanja sprovođenja sistema društvenog upravljanja, pretresanja nacrti

izbornih propisa i drugih propisa koji ne spadaju u delokrug drugog odbora, kao i upravna pitanja koja nisu u delokrugu drugih odbora. Ukinuta je Komisija za produktivnost rada, pošto problemi produktivnosti rada i plata u privredi spadaju u delokrug Sekretarijata za rad, te stoga nije bilo potrebno njeno dalje postojanje.

2. Novoizabrana Savezna narodna skupština izabrala je novo Savezno izvršno veće od 34 člana, računajući u taj broj i predsednike republičkih izvršnih veća, koji su po svom položaju članovi Veća. Taj broj je, smrću člana Saveznog izvršnog veća Đure Salaja, smanjen na 33.

U 1958 godini održano je 18 sednica Saveznog izvršnog veća, od kojih jedna komemorativna. Na svim sednicama bilo je ukupno 476 tačaka dnevnog reda, ili prosečno 26 tačaka na jednoj sednici. Najveći broj pitanja, oko 60%, odnosio se na predloge iz oblasti privrede. Iz socijalne politike i narodnog zdravlja bilo je 38 predloga, 37 predloga odnosilo se na organizaciona i upravna, a 35 na službenička pitanja, dok je iz oblasti prosvete i kulture bilo 18 predloga. Preostala 54 predloga odnosila su se na oblasti unutrašnje i spoljne politike, narodnu odbranu, kadrovska i druga pitanja.

Kao i ranijih godina, Koordinacioni odbor, pored svog samostalnog delokruga, na 20 sednica, vršio je ulogu organa koji priprema sednice Veća. Na sednicama Koordinacionog odbora raspravljeno je veći broj načelnih pitanja u vezi sa pripremanjem nacrti zakona, elaboratima i informacijama, čime je umnogome bio olakšan i ubrzan rad na sednicama Veća.

3. Novoizabrano Savezno izvršno veće izvršilo je i novo imenovanje predsednika i članova odbora i komisija Veća.

Koordinacioni odbor povećan je na 15 članova i sačinjavaju ga četiri potpredsednika i sekretar Veća, predsednici odbora Veća, državni sekretari za poslove narodne odbrane, za inostrane poslove, za poslove finansija i za poslove robnog prometa, kao i dva člana Veća.

U svakom od ostalih odbora nalaze se najmanje po tri člana Veća, a u njima su i državni sekretari i sekretari u Veću koji rukovode odgovarajućim granama odnosno oblastima uprave. Pored toga, u odborima se nalaze i neki savezni narodni poslanici, predstavnici Saveza sindikata Jugoslavije i drugih društvenih organizacija, kao i viši savezni službenici. Da bi se obezbedilo da prilikom pretresanja nacrti propisa i drugih pitanja budu uzete u obzir i primedbe narodnih republika, u svaki odbor imenovan je, po pravilu, i po jedan član iz svakog republičkog izvršnog veća ili starešina republičkog organa uprave koji rukovodi odgovarajućim poslovima. U Odbor za privredu ušli su kao članovi i predsednici odbora za privredu republičkih izvršnih veća.

Sastav odbora i komisija Saveznog izvršnog veća bio je sledeći:

a) Koordinacioni odbor

1. Edvard Kardelj — predsednik,
2. Aleksandar Ranković,
3. Rodoljub Čolaković,
4. Mijalko Todorović,
5. Marjan Breclj,
6. Krste Crvenkovski,
7. Ivan Gošnjak,
8. Avdo Humo,
9. Moma Marković,
10. Nikola Minčev,
11. Koča Popović,
12. Milentije Popović,
13. Vladimir Popović,
14. Lidija Šentjurec,
15. Veljko Zeković.

b) Odbor za unutrašnju politiku:

1. Aleksandar Ranković — predsjednik,
2. Avdo Humo,
3. Dobrivoje Radosavljević,
4. Svetislav Stefanović,
5. Slobodan Penezić,
6. Ivan Krajačić,
7. Uglješa Danilović, potpredsjednik Izvršnog veća NR Bosne i Hercegovine,
8. Strahil Gigov, potpredsjednik Izvršnog veća NR Makedonije,
9. Mitja Ribičič, predsjednik Odbora za unutrašnju politiku Izvršnog veća NR Slovenije,
10. Niko Đakonović, državni sekretar za unutrašnje poslove NR Crne Gore.

c) Odbor za perspektivni društveni plan:

1. Avdo Humo — predsjednik,
2. Miloš Minić, predsjednik Izvršnog veća NR Srbije,
3. Jakov Blažević, predsjednik Izvršnog veća NR Hrvatske,
4. Boris Krajger, predsjednik Izvršnog veća NR Slovenije,
5. Osman Karabegović, predsjednik Izvršnog veća NR Bosne i Hercegovine,
6. Ljupčo Arsov, predsjednik Izvršnog veća NR Makedonije,
7. Filip Bajković, predsjednik Izvršnog veća NR Crne Gore,
8. Hasan Brkić,
9. Peko Dapčević,
10. Slavko Komar,
11. Sergej Krajger,
12. Milentije Popović,
13. Vojin Guzina, direktor Saveznog zavoda za privredno planiranje,
14. Dušan Sekić, sekretar Centralnog veća SSJ,
15. Vojo Nikolić, državni potsekretar za poslove narodne odbrane,
16. Ivan Buković, predsjednik Saveza poljoprivredno-šumarskih komora FNRJ,
17. Nikola Džuverović, predsjednik Savezne industrijske komore.

d) Odbor za privredu

1. Mijalko Todorović — predsjednik,
2. Ljubo Babić,
3. Marjan Breclj,
4. Peko Dapčević,
5. Slavko Komar,
6. Sergej Krajger,
7. Moma Marković,
8. Nikola Minčev,
9. Vojin Guzina, direktor Saveznog zavoda za privredno planiranje,
10. Kiro Gligorov, sekretar Saveznog izvršnog veća za opšte privredne poslove,
11. — 16. predsjednici odbora za privredu republičkih izvršnih veća.

e) Odbor za prosvetu i kulturu:

1. Krste Crvenkovski — predsjednik,
2. Hasan Brkić,
3. Krsto Popivoda,
4. Bogdan Osolnik, sekretar Saveznog izvršnog veća za informacije,
5. Ivo Frol, pomoćnik sekretara za prosvetu i kulturu u Saveznom izvršnom veću,
6. Lepa Perović, državni savetnik u Sekretarijatu Saveznog izvršnog veća za prosvetu i kulturu,
7. Milka Tripalo, savezni narodni poslanik,
8. Mišo Pavličević, sekretar Centralnog veća SSJ,
9. — 14. za pitanja prosvete — članovi republičkih izvršnih veća kojima su povereni poslovi prosvete, a za pitanja kulture — članovi

republičkih izvršnih veća kojima su povereni poslovi kulture.

f) Odbor za socijalnu politiku i narodno zdravlje:

1. Lidija Šentjunc — predsjednik,
2. Moma Marković,
3. Velimir Stojnić,
4. Herbert Kraus, sekretar Saveznog izvršnog veća za narodno zdravlje,
5. Vojislav Đukanović, direktor Saveznog zavoda za narodno zdravlje,
6. Zdenko Has, direktor Saveznog zavoda za socijalno osiguranje,
7. Božidar Tomić, savezni narodni poslanik, potpredsjednik Narodnog odbora grada Beograda,
8. Olga Vrabčić, sekretar Centralnog veća SSJ,
9. — 14. za pitanja narodnog zdravlja — članovi republičkih izvršnih veća kojima su povereni poslovi narodnog zdravlja, a za pitanja socijalne politike — članovi republičkih izvršnih veća kojima su povereni poslovi socijalne politike.

g) Odbor za organizaciona i upravna pitanja:

1. Vladimir Popović — predsjednik,
2. Marjan Breclj,
3. Stevan Doronjski,
4. Slobodan Penezić,
5. Đurica Jokić, predsjednik Narodnog odbora grada Beograda,
6. Džemal Bijedić, savezni narodni poslanik,
7. Leon Geršković, sekretar Saveznog izvršnog veća za zakonodavstvo i organizaciju,
8. Vojo Biljanović, sekretar Saveznog izvršnog veća za opštu upravu,
9. Petar Ivčević, državni potsekretar — šef Kabineta potpredsjednika Saveznog izvršnog veća,
10. Vuksan Ljumović, državni potsekretar — pomoćnik sekretara Saveznog izvršnog veća,
11. — 16. članovi republičkih izvršnih veća kojima su poverena organizaciono-upravna pitanja.

h) Odbor za budžet i službenička pitanja:

1. Veljko Zeković — predsjednik,
2. Nikola Minčev,
3. Svetislav Stefanović,
4. Leo Mates, generalni sekretar Predsednika Republike,
5. Srđa Prica, državni potsekretar za inostrane poslove,
6. Otmar Kreačić, državni potsekretar za poslove narodne odbrane,
7. Leon Geršković, sekretar Saveznog izvršnog veća za zakonodavstvo i organizaciju,
8. Vojo Biljanović, sekretar Saveznog izvršnog veća za opštu upravu,
9. Vuksan Ljumović, državni potsekretar — pomoćnik sekretara Saveznog izvršnog veća.

i) Administrativna komisija:

1. Vladimir Popović — predsjednik,
2. Slobodan Penezić,
3. Svetislav Stefanović.

j) Komisija za pomilovanja:

1. Ivan Krajačić — predsjednik,
2. Ljubo Babić,
3. Stevan Doronjski.
4. Kao i ranijih godina, određene poslove za Predsednika Republike vršio je Kabinet Predsednika Republike. Određene poslove za potpredsednike Veća i za Veće vršili su kabineti potpredsednika Veća. U okviru

Administrativnog sekretarijata vršili su za Veće određene poslove: pomoćnici sekretara Saveznog izvršnog veća, Biro sekretara, Biro za predstavke i pritužbe, Odeljenje za personalnu službu i Opšte odeljenje. I Novinska ustanova »Službeni list FNRJ« vršila je određenu službu za Veće, pre svega izdavanje saveznog službenog glasila.

Pripremanje zakona

U toku 1958 godine Savezno izvršno veće i savezna uprava pripremili su niz zakona i drugih akata koje donosi Skupština. Znatna deo ovih akata je u obliku predloga dostavljen Skupštini. Broj ovih akata iznosi 48, i to: 28 predloga zakona, 19 predloga odluka i predlog jedne preporuke, koje je Skupština posle pretresanja usvojila.

Isto tako, u toku 1958 godine pripreman je i niz nacrti novih zakona, od kojih će veći deo biti u toku 1959 godine dostavljen Skupštini na pretresanje.

Uredbe i drugi propisi

Kao i dosad, normativna aktivnost uprave i Saveznog izvršnog veća ogleda se u propisima koje ono donosi na osnovu i radi izvršavanja zakona i drugih akata Skupštine.

U toku 1958 godine Savezno izvršno veće donelo je ukupno 102 uredbe (od toga 60 uredaba o izmenama i dopunama postojećih uredaba), 183 odluke, jedno uputstvo, 97 rešenja, kao i jedno obavezno objašnjenje i jednu preporuku.

Od ukupnog broja donetih uredaba je:

iz oblasti privrede — — — — —	61
iz oblasti organizacionih i upravnih pitanja	18
iz oblasti socijalne politike i narodnog zdravlja — — — — —	11
iz oblasti službeničkih pitanja — — — — —	9
iz ostalih oblasti — — — — —	3

Isto tako, Savezno izvršno veće je u toku 1958 godine ratifikovalo i odobrilo 213 međunarodnih ugovora i sporazuma.

Na osnovu ovlašćenja iz tačke II Odluke o potvrđivanju uredaba Saveznog izvršnog veća i o daljem radu na pripremi zakona o privrednom sistemu, Savezno izvršno veće donelo je 25 uredaba o izmenama i dopunama, od kojih je Savezna narodna skupština 20 već potvrdila.

DEO DRUGI

RAD SAVEZNIH ORGANA UPRAVE

Glava I

Komisije i saveti pod neposrednim nadzorom Saveznog izvršnog veća

1. SAVEZNA KOMISIJA ZA NUKLEARNU ENERGIJU

Držeći se smernica usvojenih perspektivnim planom, Savezna komisija za nuklearnu energiju usmeravala je u protekloj godini delatnost naučnih i drugih institucija u pravcu daljeg razvitka nuklearne energije i njene primene u mirnodopske svrhe. Zbog toga je Komisija preduzimala mere za uključivanje instituta i preduzeća u program razvoja nuklearnih reaktora i primene nuklearne energije u privredi.

Na osnovu ugovora sa SSSR-om o isporuci istraživačkog nuklearnog reaktora od 6,5/10 MW, tokom 1958 godine nastavljena je izgradnja i montaža ovog reaktora, kao i izgradnja i dovršavanje ostalih objekata uz reaktor. Građevinski radovi na reaktoru i montaža uređaja privode se kraju. U protekloj godini, isto tako, otpočeli su i radovi na laboratoriji za visoke aktivite.

Istraživački nuklearni reaktor predstavljaće osnovnu mašinu za naučno-istraživački rad kako u oblasti fundamentalnih, tako i u oblasti primenjenih istraživanja u pravcu daljeg razvoja nuklearnih reaktora. Reaktor će, pored toga, služiti za proizvodnju raznih vrsta radioaktivnih izotopa potrebnih industriji, poljoprivredi, medicini i naučnim istraživanjima.

Paralelno sa izgradnjom i montažom ovog reaktora, u najvećem broju laboratorija rad je bio usmeren na rešavanje problema u vezi s njegovim puštanjem u pogon i eksploatacijom, na blagovremeno osvajanje i razvijanje raznih metoda za merenja i istraživanja, kao i na usavršavanje kadrova potrebnih za pogon i korišćenje nuklearnog reaktora.

U protekloj godini pušten je u pogon multi eksperimentalni reaktor i njime su izvršeni istraživački radovi. Rad na ovom reaktoru je, međutim, prekinut u oktobru mesecu prošle godine zbog nesreće koja se dogodila i kojom prilikom je šest saradnika Instituta bilo izloženo zračenju preko dozvoljene doze. Posle lečenja u bolnici »Fondasyon Kirik«, svi su bolesnici, osim jednog koji je primio najveću dozu prekomernog zračenja i umro, na putu ozdravljenja, zahvaljujući novom metodu lečenja pomoću transplantacije koštane srži.

U toku su radovi na pripremanju i ponovnom puštanju nuklearnog reaktora u pogon.

Završena je i montaža ciklotrona, a u toku su završni tehnički radovi, posle kojih će se ciklotron pripremiti za eksploataciju. Ova mašina, izgrađena na osnovu sopstvenih projekata i pretežno od domaćeg materijala, koristiće se za istraživački rad u oblasti niskih energija i za dobijanje većeg broja radioizotopa koji se ne mogu dobiti u reaktoru, tako da će ona uspešno dopunjavati istraživački reaktor.

Istovremeno, vršena su fundamentalna istraživanja sa česticama niskih energija na betatronu i domaćem Van de Graaffu.

Osvajane su i razvijane metode i aparature za razne vrste merenja, a pored toga radilo se i na problematici čvrstih tela i dobijanju odgovarajućeg materijala za poluprovodnike — germanijuma i silicijuma.

Na području elektronike rad je bio usmeren na razvoj uređaja i specijalnih aparatura potrebnih laboratorijama naših instituta. Proizvodnja standardnih elektronskih aparatura predmeta je industrijskim preduzećima. Izgrađivani su specijalni elektronski uređaji za eksploataciju reaktora i ciklotrona; dopunjavani su i usavršavani elektronski uređaji akceleratorskih mašina, a radilo se i na primeni poluprovodnika u elektronskim sklopovima.

Na području hemije vršene su analize nuklearnih goriva, proučavan je i usavršavan metod za odvajanje plutonijuma i urana, razvoj fluorohemije itd., uz pomoć i primenu raznih hemijskih i fizičko-hemijskih metoda. Vršeni su i radovi na izdvajanju izotopa iz materijala akceleratorskih meta, na markiranju organskih spojeva i na drugim problemima.

Na području biohemije i biologije ispituje se uticaj zračenja na molekularne sisteme organske hemije, na životu ćeliju i organizme, u cilju istraživanja štetnog uticaja zračenja i pronalazjenja zaštitnih sredstava. Pored toga, radilo se na problematici u vezi s transplantacijom organa na životinjama u njihovom embrionalnom razvoju.

U oblasti geoloških istraživanja radilo se uglavnom na prospekcijskoj i geološko-rudarskim istražnim radovima već poznatih i novopronađenih radioaktivnih pojava, u cilju utvrđivanja rezervi i kvaliteta. U prospekcijskoj je, pored ostalih vidova, uspešno primenjivan i metod aero-prospekcije. Masovna prospekcijska dala je priličan broj novih radioaktivnih pojava na terenu, među kojima i značajnijih, i na njima se sada izvode geološko-rudarski istražni radovi.

U oblasti tehnologije nuklearnih sirovina rad je bio usmeren na dalje usavršavanje procesa prerade uranskih ruda iz naših nalazišta. Izgrađen je idejni projekat za industrijsko postrojenje za preradu radioaktivne rude, čiji se početak izgradnje predviđa u 1959 godine. Isto tako, radilo se na daljem prečišćavanju sirovih uran-oksida u uran-oksid sposoban za dalju preradu u uran-metal. U laboratoriji je razrađen postupak fluorisanja uran-oksida i proizvodnje uran-metala.

U saradnji sa drugim institutima i preduzećima, uspešno se radilo na osvajanju proizvodnje grafitu za nuklearne potrebe, jer je u laboratoriskom i poluindustrijskom opsegu dobijen grafit odgovarajuće čistoće i gustoće. Dalji poluindustrijski opiti su u toku.

Za proširivanje primene nuklearne energije korišćeni su prvenstveno novoformirani centri za primenu u industriji, poljoprivredi, šumarstvu i veterinarstvu, medicini i zaštiti od zračenja (ukupno 16 centara). U pogledu rada ovih centara, koji objedinjuju zadatke 35 laboratorija sa preko 100 stručnjaka, nastavljeno je obezbeđivanje najnužnije specifične opreme, dalje osposobljavanje potrebnih stručnih kadrova, kao i usmeravanje njihove naučne i praktične delatnosti na zadatke od privrednog i zdravstvenog značaja.

U većem broju industrijskih preduzeća radioizotopi već se korisno primenjuju u svrhe kontrole kvaliteta proizvoda, merenja i kontrole pogona. Time su postignute ne samo uštede u proizvodnji, već je poboljšan i kvalitet i produktivnost rada. Centri za industrijsku defektoskopiju, sa svojim pokretnim laboratorijama, vršili su na terenu brojne službe i usluge. Tako je u toku protekle godine izvršeno preko 15.000 snimaka pomoću radioaktivnih izotopa, što je u industrijskim preduzećima, ujedno, vrlo povoljno delovalo na unapređivanje rada i podizanje stručnosti njihovih kadrova.

U desetak naučnih ustanova koje se bave istraživanjima u oblasti poljoprivrede, šumarstva i veterinarstva, uvedene su nove metode pomoću radioaktivnih izotopa, što je proširilo i produbilo istraživanje i njihove mogućnosti. Dosad postignuti rezultati, naročito u ishrani bilja, ukazuju na dalje povoljne izgleda za unapređivanje poljoprivredne proizvodnje.

U bolnicama, klinikama i medicinskim naučnim ustanovama radioaktivni izotopi sve se više uvode u cilju dijagnoze i terapije, kao i za medicinska istraživanja, i u tome su već postignuti zadovoljavajući rezultati.

Puštanjem u pogon istraživačkog nuklearnog reaktora, s obzirom na njegov kapacitet proizvodnje radioaktivnih izotopa, još više će se proširiti mogućnosti praktične primene radioaktivnih izotopa u raznim oblastima nauke, tehnike i privrede.

Pored toga, u industrijskim preduzećima stimulisanje se osvajanje specifične nuklearne i elektronske opreme (raznih tipova brojačkih cevi, industrijskih defektoskopa i druge specifične opreme).

U saradnji sa zainteresovanim privrednim organizacijama, uspešno se ostvaruje program rada koji je usmeren na unapređivanje proizvodnje i industrijske primene nuklearne energije, kao i na primenu novih nuklearnih metoda i tehnike u industrijskim istraživanjima.

Postignuti rezultati naučnih istraživanja u nuklearnim institutima, u oblasti primene u privredi, kao i studijski radovi o problematici i perspektivi energetskog korišćenja nuklearne energije u našem sistemu snabdevanja, publikovani su ili pripremljeni za štampu u domaćim i stranim časopisima i institutskim biltenima.

Stručnom pripremanju kadrova poklonjena je naročita pažnja. Preduzete su mere kako u pogledu spe-

cijalizacije potrebnih kadrova za širu primenu nuklearne energije, tako i u pogledu usavršavanja stručnih kadrova u okviru nuklearnih instituta, ostalih ustanova i preduzeća, preko postdiplomskih studija, kurseva i seminara, itd.

U toku protekle godine radilo se i na realizaciji postojećih sporazuma o saradnji i na produbljivanju veza s nizom zemalja i organizacija. Tako je u našoj zemlji boravila delegacija Atomske komisije Grčke, zatim predstavnici Međunarodne agencije za atomsku energiju, naučni radnici iz Francuske, Engleske, SSSR-a, SAD i drugih zemalja. S druge strane, naši naučni radnici uzeli su aktivnog učešća na II Međunarodnoj konferenciji za mimodopsku primenu atomske energije u Ženevi, na kojoj su podneli 28 naučnih radova. Naša delegacija koja je učestvovala na zasedanju Međunarodne agencije za atomsku energiju u Beču, doprinela je većoj aktivnosti Agencije, naročito u pogledu pomoći nerazvijenim zemljama. Pored toga, naši predstavnici učestvovali su i na nizu drugih konferencija, CERN-a, OEEC-a, na kojima su iznosili dosadašnja dostignuća u pojedinim oblastima istraživačkog rada i primene nuklearne energije u našoj zemlji.

U našim nuklearnim institutima boravili su na specijalizaciji stručnjaci iz Poljske, Indije, SAD, Grčke, Egipta i drugih zemalja, a istovremeno je veći broj naših stručnjaka upućen na specijalizaciju u inostrane nuklearne institute: Francusku, SSSR, SAD, Englesku, Dansku, Poljsku i dr.

Pored toga, i sami instituti održavaju stalno neposredan kontakt sa velikim brojem nuklearnih instituta u inostranstvu radi razmene iskustava, naučne i stručne literature.

2. SAVEZNA KOMISIJA ZA VERSKA PITANJA

Savezna komisija za verska pitanja, kao samostalni organ savezne uprave, vršila je upravne poslove iz nadležnosti federacije koji se tiču odnosa između države i verskih zajednica, tj. pratila je sprovođenje i primenjivanje zakona i drugih propisa koji se odnose na verske zajednice; davala je mišljenja i predloge Saveznom izvršnom veću o nekim pitanjima iz odnosa između države i verskih zajednica; davala je mišljenja savezним organima uprave o nacrtima propisa kojima se regulišu pitanja za koja su zainteresovane verske zajednice (Zakon o kulturno-istorijskim spomenicima, Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta).

Da bi ispunila ove zadatke, Savezna komisija za verska pitanja održavala je veze sa republičkim komisijama za verska pitanja kao i sa organima verskih zajednica. Savetovanja sa predsednicima republičkih komisija za verska pitanja doprinela su usklađivanju i ujednačavanju prakse u odnosu na politiku i saradnju sa verskim zajednicama.

Komisija je sve važnije predmete rešavala na svojim sednicama, kao kolegijalno telo, a održavala je i savetovanja sa predsednicima i sekretarima komisija za verska pitanja narodnih republika. Među pitanjima koja su na sednicama pretresana bila su i sledeća: stanje nekih verskih zajednica, gradnja i opravka crkvenih zgrada, oporezivanje verskih zajednica i sveštenika, dotiranje verskih zajednica i njihovih ustanova, i sl.

U 1958 godini verskim zajednicama je data pomoć, i to: u vidu dotacije, zatim kao pomoć za uplatu 50% od doprinosa za socijalno osiguranje sveštenika i kao lična pomoć siromašnim, nemoćnim i starijim sveštenicima ili onima koji se u pasivnim krajevima ne mogu izdržavati od svojih prihoda. Sem za ove svrhe, odobrena je izvesna pomoć i za opravku crkava i manastira, kao i izvesna pomoć verskim školama.

Na području socijalnog osiguranja sveštenika Savezna komisija za verska pitanja je usko saradivala sa Saveznim zavodom za socijalno osiguranje. U 1958 godini obnovljeno je i zaključeno ukupno 15 novih

ugovora. Ovim ugovorima obuhvaćeno je 9.633 lica, od čega na aktivne sveštenike dolazi 2.911, a na penzionisane 1.767, dok ostalo čine članovi njihovih porodica.

3. KOMISIJA ZA KULTURNE VEZE SA INOSTRANSTVOM

Komisija za kulturne veze sa inostranstvom u toku protekle godine starala se o održavanju i razvijanju kulturnih veza sa ustanovama i organizacijama drugih zemalja i saradivala, u cilju razmene kulturnih dobara i međusobnog upoznavanja, sa kulturnim ostvarenjima pojedinih naroda.

Međunarodna saradnja na području kulture ostvarivala se takođe preko Jugoslovenske nacionalne komisije za UNESCO, Akademskog saveta i preko niza ustanova, instituta i društvenih organizacija iz oblasti prosvete i kulture. Ovdje se tretiraju samo aktivnosti u kojima je ova Komisija neposrednije učestvovala.

I u protekloj godini kulturne veze naše zemlje sa inostranstvom dalje su se razvijale. Pored kulturnih konvencija sklopljenih ranijih godina, u 1958 potpisane su konvencije sa Čileom i UAR-om, a poveljeni su pregovori za zaključivanje kulturnih konvencija sa Indijom i Japanom.

Na osnovu konvencija razrađivani su godišnji programi kulturne saradnje, koji su najvećim delom uspešno ostvareni. Izuzetak čine kulturni odnosi sa NR Kinom, koji su, ne našom krivicom praktično prekinuti. Nepostojanje konvencija sa nizom zemalja nije smetalo razvijanju kulturnih veza sa njima.

U protekloj godini naša zemlja je bila zastupljena sa 116 dela 39 jugoslovenskih umetnika na međunarodnim likovnim izložbama, kao što su II Aleksandrijski bienale sredozemnih zemalja, XXIX Bienale u Veneciji, Međunarodna izložba naivnih umetnika u Knok le Sutu (Belgija), Međunarodna izložba novih tendencija ekspresionizma u Brižu i Međunarodna izložba skulpture u Anversu. Veći broj jugoslovenskih likovnih izložbi, najvećim delom savremenih, održan je u drugim zemljama: Norveškoj, Čehoslovačkoj, Južnoafričkoj Uniji, Kanadi i SAD, a na njima je bilo izloženo 938 dela preko 100 jugoslovenskih umetnika. Nekoliko umetnika individualno je izlagalo u Italiji, Holandiji, Čehoslovačkoj i UAR. Organizovane su izložbe poljskih, holandskih, čehoslovačkih, sovjetskih, japanskih i meksičkih umetnika u Jugoslaviji.

Veći broj jugoslovenskih muzičkih i pozorišnih ansambala gostovao je tokom prošle godine u inostranstvu. U Brislu, u okviru Svetske izložbe, gostovali su Beogradska filharmonija, Zagrebački solisti i Hor JNA; Zagrebački solisti na Edinburškom festivalu; Beogradska opera u Visbadenu i Lozani; Ljubljanska opera u Veneciji i Gracu; Mestno lutkovno gledalište iz Ljubljane na Međunarodnom festivalu lutkarskih pozorišta u Bukureštu; Akademsko pozorište »Branko Krstjanović« iz Beograda na Festivalu amaterskih pozorišta u Londonu; grupa studenata pozorišnih akademija iz Beograda, Zagreba i Ljubljane na Pozorišnom festivalu u Avinjonu; novosadsko Srpsko narodno pozorište u Poljskoj, itd. »Kolo« je gostovalo u Poljskoj, a »Lado« u Bugarskoj.

Od inostranih pozorišnih kolektiva u našoj zemlji gostovali su Teatr Novy iz Loda i folklorno-pozorišna grupa Alžirskog narodnooslobodilačkog fronta.

U Beogradu, Zagrebu i Ljubljani bila je organizovana izložba »Šekspir u engleskom pozorištu«.

Takođe su gostovali kod nas u protekloj godini: baletski ansambl Lenjingradskog pozorišta »Kirov«, holandski kamerni orkestar, kamerni univerzitetski hor iz Valpareza (Čile), bugarski folklorni ansambl »Svetlina« i veći broj istaknutih umetnika.

Individualna razmena muzičkih umetnika bila je isto tako vrlo živa.

Za rad na našim univerzitetima anagažovana su 22 strana lektora, a na univerzitetima u inostranstvu anagažovano je 13 lektora Jugoslovena.

Od 1 januara do kraja decembra 1958 godine stipendirano je 57 diplomiranih studenata iz inostranstva, a na redovnim studijama stipendirano je 48 stranih studenata.

U toku 1958 godine studiralo je na našim univerzitetima još 250 stranih studenata, koji studiraju o svom trošku ili uživaju stipendije svojih vlada.

I u protekloj godini su, kao i ranije, dodeljivane stipendije inostranih vlada i raznih fondacija. Ove stipendije bile su namenjene za školovanje, stručno i naučno usavršavanje mladih naučnih radnika i umetnika. Protekle godine raspolagalo se sa 165 stipendija dobijenih od 21 inostrane vlade i organizacije, u ukupnom trajanju od 1.256 meseci.

Jugoslovenski studenti koristili su preko 160 inostranih stipendija.

U prošloj godini štampano je na stranih jezicima nekoliko knjiga i publikacija namenjenih boljem upoznavanju inostrane javnosti sa našim dostignućima u raznim oblastima društvenog i kulturnog života. Osetno je porastao broj značajnijih dela naše književnosti prevedenih i štampanih u inostranstvu.

4. SAVEZNA KOMISIJA ZA FIZIČKU KULTURU

Ova Komisija, osnovana juna 1957 godine, bavila se u 1958 godini utvrđivanjem stanja na području fizičke kulture i određivanjem smernica za budući rad.

Novembra 1958 godine organizovan je Jugoslovenski kongres za fizičku kulturu. U njegovom sazivanju, pripremanju i radu učestvovalo je, pored Savezne komisije za fizičku kulturu, još 47 organa uprave, raznih ustanova, političkih i društvenih organizacija koje su zainteresovane za ovaj rad. U kongresnim materijalima sadržana je ocena stanja u fizičkoj kulturi, dati su odgovori na aktuelne probleme i ukazano je na sadržaj, oblike i puteve razvitka u narednom periodu.

Fizičkom vaspitanju u školama, kao osnovnom i najvažnijem delu celokupnog rada na fizičkom vaspitanju naroda, takođe je posvećeno više pažnje. Preduzete su i praktične mere za unapređivanje studentskog sporta. Otpočela je izgradnja studentskih sportskih objekata u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, Skoplju i Novom Sadu. Sredstvima federacije otpočela je izgradnja sportskog centra u Makarskoj i nastavljena je izgradnja sportskog centra u Košutnjaku.

U 1958 godini posvećena je velika pažnja učvršćivanju organa za fizičku kulturu u republikama i pri narodnim odborima. U skoro svim srezovima i većini opština osnovani su saveti (komisije) za fizičku kulturu.

Savezna komisija za fizičku kulturu razmatrala je budžete društvenih organizacija za fizičku kulturu za 1958 godinu, problematiku finansiranja fizičke kulture uopšte i politiku izgradnje i korišćenja objekata za fizičku kulturu. Doneseni su novi propisi o naplati, kontroli i namenskoj upotrebi poreza na promet na fiskulturne priredbe. Proučavani su problemi fizičke kulture u gradovima i industrijskim centrima i u tu svrhu održano je specijalno savetovanje sa predstavnicima narodnih odbora iz oko 50 gradskih naselja.

U pogledu stanja na području fizičke kulture može se reći da je u ovoj oblasti poslednjih godina postignut vidan rezultat. Stotine hiljada naših građana koriste godišnji odmor na savremeniji način. Sve više se odlazi na more i planine. Izleti u okolinu gradova su češći i masovniji. Broj onih koji slobodno vreme provedu u prirodi je svuda porastao. Potrebe za fizičkom kulturom, za kretanjem u prirodi u vidu bavljenja sportom, takođe su porasle. Pa ipak, ima još ozbiljnijih slabosti i problema.

Osnovna slabost je nedovoljna masovnost fizičke kulture. Preko 40% školske omladine nije obuhvaćeno redovnom nastavom fizičkog vaspitanja. Društvene organizacije za fizičku kulturu sistematskim radom obuhvataju svega 3,22% od ukupnog broja stanovnika. Veoma je mali broj žena i odraslih koji se redovno bave telesnim vežbanjem. Nedovoljno je i učešće radnika u fizičkoj kulturi.

Slabost u radu na fizičkom vaspitanju pretstavlja i nedovoljno korišćenje mogućnosti koje postoje u komunama. Proces prenošenja poslova iz ove oblasti na komune zaostajao je. Organi koji treba da se bave rešavanjem problema fizičkog vaspitanja naroda u komuni — nerazvijeni su. Zbog toga je i inicijativa za rešavanje problema fizičke kulture u okviru komunama i na bazi konkretnih uslova — skućena.

Nedovoljna sredstva za rad pretstavljala su osnovni problem fizičke kulture i u 1958. godini. To se naročito odnosi na fizičko vaspitanje u školama, gde se zbog minimalnih sredstava često nisu mogli osigurati ni uslovi za normalno izvođenje nastave.

5. PRAVNI SAVET

Pravni savet Saveznog izvršnog veća pretresao je u protekloj godini niz nacrti zakona i davao Saveznom izvršnom veću svoje mišljenje o tim nacrtima, kao i o drugim pitanjima od opšteg značaja za izgradnju pravnog sistema u našoj zemlji.

Pravni savet je svoje poslove obavljao na planiranim sastancima i na sednicama Radnog odbora. U prošloj godini naročito je razvijena praksa održavanja proširenih sednica Radnog odbora, na koje su, pored članova Saveta, pozivani i drugi stručnjaci i javni radnici.

Pravni savet je u protekloj godini iz reda svojih članova i drugih pravnih stručnjaka obrazovao 10 komisija za izradu nacrti pojedinih zakona koji imaju značaj za pravni sistem i zakona koji ne spadaju u delokrug nijednog resora. Među ostalim, obrazovane su komisije za izradu: Zakona o izmenama i dopunama Osnovnog zakona o prekršajima, Zakona o ustavnim većima, Zakona o stvarnom pravu, Zakona o iskorišćavanju zemljišta, Zakona o obligacijama, Zakona o društvenom upravljanju; za kodifikaciju porodičnog prava i propisa o ličnom statusu građana; za izradu Zbornika zakona i drugih saveznih propisa, i dr. Najzad, Pravni savet je angažovao i pojedine svoje članove na izradi nekih propisa.

Savezno izvršno veće imenovalo je nekoliko novih članova Pravnog saveta, tako da on ima ukupno 45 članova.

Glava II

ORGANIZACIJA VLASTI I UPRAVE

1. SEKRETARIJAT ZA ZAKONODAVSTVO I ORGANIZACIJU

Rad na pripremi zakona i drugih propisa

Rad Sekretarijata za zakonodavstvo i organizaciju u ovoj oblasti sastojao se u prvom redu u izradi nacrti zakona od značaja za pravni sistem i ostalih zakona kao i drugih propisa čija izrada ne spada u delokrug drugih organa. Sekretarijat je, pored toga, sarađivao sa drugim savezним organima na pripremi zakona i propisa Saveznog izvršnog veća iz njihovog delokruga, razmatrao i stavljao primedbe na nacрте propisa koje donose savezni organi uprave, kao i sve propise koje donose savezni organi uprave a koji se objavljuju u »Službenom listu FNRJ«. Sekretarijat je isto tako razmatrao, sa gledišta pravnog sistema i tehničko-pravne obrade, i davao svoje mišljenje o svim nacrtima propisa o kojima je raspravljalo Savezno

izvršno veće ili njegovi odbori i utvrđivao u saradnji sa predlažačem konačnu redakciju nacrti zakona i propisa koje donosi Veće.

Među nacrtima zakona Sekretarijat je neposredno pripremao nacрте zakona: o ustavnim većima, o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta kao i nacрте 4 druga zakona. Sekretarijat je, u sporazumu sa Sekretarijatom za socijalnu politiku i komunalna pitanja, nastavio i dovršio rad na izradi nacrti zakona o stanbenim zajednicama, o upravljanju stanbenim zgradama, o upravljanju poslovnim zgradama i zakupu poslovnih prostorija, o svojini na posebnim delovima zgrada i o stanbenim zadrugama.

Pored toga, Sekretarijat je neposredno i aktivno učestvovao zajedno sa zainteresovanim savezним organima, u izradi nacrti niza zakona od značaja za pravni i privredni sistem, i to: Opšteg zakona o školstvu, Uvodnog zakona za Opšti zakon o školstvu, Zakona o udruživanju, Zakona o izmenama i dopunama Zakona o sredstvima privrednih organizacija i dr. i drugih izmena u privrednom sistemu, Zakona o regulisanju platnog prometa sa inostranstvom, Zakona o porezima, Zakona o invalidskom osiguranju, Zakona o organizaciji i finansiranju socijalnog osiguranja, Zakona o zdravstvenoj službi, Zakona o socijalnom osiguranju poljoprivrednih proizvođača, Zakona o patentima, Rudarskog zakona, Zakona o iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta, Osnovnog zakona o prekršajima, Zakona o zaštiti spomenika kulture, kao i Teze za Zakon o budžetima. Sekretarijat je neposredno sarađivao i na izradi odgovarajućih glava Saveznog društvenog plana koje imaju karakter propisa.

Među važnijim uredbama u Sekretarijatu su izrađeni nacrti uredaba: o organizaciji i radu Saveznog izvršnog veća, o prenošenju poslova u nadležnost saveznih i republičkih organa uprave, o sprovođenju nacionalizacije najamnih zgrada i građevinskog zemljišta, o Zavodu za javnu upravu, kao i većeg broja drugih uredaba, odluka i drugih propisa Saveznog izvršnog veća.

Sekretarijat je takođe sarađivao sa drugim savezним organima uprave u pripremi nacrti zakona, uredaba i drugih propisa Saveznog izvršnog veća, kao i nacrti propisa za čije su donošenje ovlašćeni savezni organi uprave.

U cilju planskog i sistematskog rada na daljoj izgradnji našeg pravnog sistema, Sekretarijat je pripremio i predložio Saveznom izvršnom veću donošenje plana zakonodavnog rada za 1958. godinu. Posle konsultovanja sa svim savezним resorima, u Sekretarijatu je takođe izrađen i predložen Saveznom izvršnom veću plan zakonodavnog rada za 1959. godinu.

Rad u oblasti organizacije savezne uprave

U toku 1958. godine posvećena je naročita pažnja razmatranju izvesnih problema organizacije savezne uprave, kao što su razgraničenje nadležnosti između pojedinih saveznih organa uprave, odnosi između »svodnih (kompleksnih)« i »granskih« organa, odnosi saveznih organa uprave i komora, pitanje organizacije kadrovske službe u političko-teritorijalnim jedinicama i u organima uprave i dr. Sekretarijat je organizovao rad na proučavanju tih problema i zajedno sa drugim nadležnim savezним organima uprave vršio je potrebne analize i pripremio materijale na osnovu kojih su nadležna tela Saveznog izvršnog veća donela zaključke u cilju rešavanja tih problema. Među ostalim problemima organizacije savezne uprave, razmatrana je i organizacija statističke, geodetske i hidrometeorološke službe. Isto tako, pristupilo se i razmatranju organizacije uprave u oblasti pomorstva, kao i društskog i rečnog saobraćaja. Za proučavanje organizacije ovih službi obrazovane su posebne komisije, koje će po završenom radu predložiti donošenje odgovarajućih propisa i druge mere za sređivanje organizacije navedenih službi.

Sekretarijat je, zajedno sa zainteresovanim savez-
nim državnim sekretarijatima i sekretarijatima
Saveznog izvršnog veća, razmatrao probleme organi-
zacije inspekciskih službi i učestvovao je, stavljanjem
primedaba, u radu na izradi nacarta zakona o pojedinim
inspekciskim službama.

Sekretarijat je takođe saradivao sa nadležnim sa-
veznim resorima na pripremanju propisa o njihovoj
unutrašnjoj organizaciji, učestvujući u raspravljanju
pojedinih organizacionih problema i stavljaajući pri-
medbe na nacрте organizacionih propisa.

Rad u oblasti organizacije uprave u narodnim odborima

S obzirom na funkcije opština u našem komunal-
nom sistemu i na prenošenje niza upravnih poslova
u nadležnost opštinskih organa uprave, nužno se na-
metala potreba da se prouči organizacija, funkcionir-
sanje i metodi rada organa uprave u narodnim od-
borima. U tom cilju u Sekretarijatu za zakonodav-
stvo i organizaciju je pristupljeno temeljitom prou-
čavanju organizacije uprave u narodnim odborima,
održano je više savetovanja sa republičkim sekreta-
rijatima za zakonodavstvo i organizaciju i savez-
nim organima uprave i izvršeno je više obilazaka narodnih
odbora. Na osnovu ovih proučavanja, Sekretarijat za
zakonodavstvo i organizaciju i Sekretarijat za opštu
upravu pripremili su Elaborat o opštim principima
organizacije uprave u narodnim odborima. Ovaj ela-
borat je bio stavljen na diskusiju narodnim odborima
i ostalim zainteresovanim organima, ustanovama i or-
ganizacijama u toku jula—septembra 1958. godine.
Primljene primedbe proučene su i na osnovu njih
je izrađen novi tekst elaborata i predlog zaključaka
(preporuke) Saveznog izvršnog veća o opštim načelima
za organizaciju uprave u narodnim odborima.

Sekretarijat je preduzimao i mere u vezi sa pri-
premama za sprovođenje akcije za organizaciju uprave
u narodnim odborima na opštim načelima sadržanim
u predlogu zaključaka Saveznog izvršnog veća. U tom
cilju izvršene su potrebne pripreme za održavanje
jednog opštejugoslovenskog seminara i seminara po
narodnim republikama radi upoznavanja sa princi-
pima i metodima rada na sprovođenju organizacije i
sistematizacije mesta organa uprave narodnih odbora.

Sprovođenje propisa o izbornom sistemu

S obzirom na to da su u 1958. godini izvršeni izbori
za Saveznu narodnu skupštinu, u Sekretarijatu su iz-
rađeni nacrti svih propisa i predlozi drugih akata koje
je Savezno izvršno veće bilo ovlašćeno da donese radi
sprovođenja izbora. Pored toga, Sekretarijat je u svo-
joj nadležnosti doneo propise o izbornom sistemu za
čije je donošenje on bio ovlašćen i preduzimao orga-
nizacione i druge mere u cilju blagovremenog izvr-
šenja potrebnih priprema za izbore.

U Sekretarijatu je izrađen nacrt Uredbe o izboru
i opozivu članova organa samoupravljanja zavoda za
socijalno osiguranje.

Sekretarijat je takođe doneo Uputstvo o sprovo-
đenju izbora zadružnih saveta i upravnih odbora
zemljoradničkih zadruga, koje sadrži bliže odredbe o
izbornom sistemu za izbor tih organa.

U vezi sa sprovođenjem izbora organa samo-
upravljanja zavoda za socijalno osiguranje i izbora
zadružnih saveta zemljoradničkih zadruga, Sekretari-
jat je u više mahova davao, na zahtev pojedinih usta-
nova i organizacija, mišljenje u vezi sa primenom
propisa o sprovođenju odgovarajućih izbora.

Praćenje zakonitosti propisa

Sekretarijat je pratio sve propise republičkih
organu i propise narodnih odbora, radi ocene njihove
saglasnosti sa savez-
nim zakonima i drugim savez-
nim propisima i principima našeg državnog i društvenog
sistema.

O utvrđenim nezakonitostima i nepravilnostima
obaveštavani su republički sekretarijati za zakono-
davstvo i organizaciju u cilju preduzimanja odgova-
rajućih mera. Sa ovim primedbama republički sekre-
tarijati za zakonodavstvo i organizaciju su se sagla-
šavali sem neznatnih izuzetaka. Primedbe koje se
odnose na nezakonitosti u propisima narodnih odbora
saopštene su narodnim odborima.

U pojedinim slučajevima, na osnovu tih prime-
daba, republička izvršna veća su poništavala ili uki-
dala nezakonite akte sreskih narodnih odbora.

Rad u ostalim oblastima

U vezi sa razmatranjem problema društvene
izgradnje, u Sekretarijatu su izrađene teze u kojima
su izneti problemi koji se postavljaju u oblasti ustav-
ne i društveno-ekonomske izgradnje, izgradnje komu-
nalnog sistema i izgradnje u oblasti društvenog uprav-
ljanja i društvene uprave.

S obzirom na dosadašnji razvoj sistema društve-
nog upravljanja u raznim društvenim oblastima i na
pobedu donošenja zakona o društvenom upravljanju,
kojim bi se utvrdili jedinstveni principi za dalju
izgradnju društvenog upravljanja i rešili izvesni pro-
blemi od bitnog značaja za sistem društvenog uprav-
ljanja (struktura organa društvenog upravljanja, način
finansiranja samostalnih ustanova i organizacija, i dr.),
otpočet je krajem 1958. godine, posle izvesnih pre-
thodnih priprema, rad na izradi nacarta Opšteg zakona
o društvenom upravljanju, i u tu svrhu je obrazovana,
uz učešće članova Pravnog saveta, posebna komisija
za izradu nacarta ovog zakona.

Na zahtev saveznih i republičkih organa, narod-
nih odbora i drugih ustanova i organizacija, Sekre-
tarijat je dao veći broj pravnih mišljenja u vezi sa
rešavanjem raznih pitanja.

S obzirom na to da u delokrugu Sekretarijata
spada i pregled svih propisa koji se objavljuju u
»Službenom listu FNRJ«, u Sekretarijatu je izvršen
pregled svih propisa koje su doneli savezni organi
uprave, druge ustanove i organizacije i koji su objavl-
jeni u »Službenom listu FNRJ«.

Među ostalim problemima, Sekretarijat je pri-
stupio i razmatranju problema izgradnje i stručnog
usavršavanja kadrova koji rade na zakonodavnim
poslovima. Na osnovu raspravljanja o ovom pitanju
sa republičkim sekretarijatima za zakonodavstvo
i organizaciju i savez-
nim organima uprave, Sekre-
tarijat je uzeo inicijativu i izvršio potrebne pripreme
za organizovanje seminara o izradi pravnih propisa
za službenike pravnih službi saveznih organa uprave,
kao i za organizovanje sličnih seminara u republi-
kama za službenike koji rade na pripremi pravnih
propisa u republičkim organima uprave i narodnim
odborima.

Metodi rada i saradnja sa drugim organima

U svom radu na pripremi nacarta zakona Sekre-
tarijat je nastojao da koristi saradnju što šireg
kruga pravnika i javnih radnika. Naročito treba istaći
aktivnu saradnju Pravnog saveta Saveznog izvršnog
veća i pojedinih njegovih članova kako u proučavanju
pojedinih pitanja izgradnje ustavnog i pravnog si-
stema i drugih načelnih pravnih problema, tako
i u izradi, pretresanju i davanju mišljenja o pojedinim
nacrtima važnijih zakona.

U toku 1958. godine održana su četiri šira sastanka
sa predstavnicima saveznih resora radi raspravljanja
o nekim opštim pitanjima zakonodavnog rada i o orga-
nizacionim problemima.

Odnosi Sekretarijata sa odgovarajućim republič-
kim organima bili su takođe obeleženi živom među-
sobnom saradnjom. U tu svrhu Sekretarijat je orga-
nizovao povremena savetovanja sa republičkim se-
kretarijatima za zakonodavstvo i organizaciju radi
raspravljanja o problemima zakonodavnog rada, orga-

nizacije republičke uprave, sprovođenja komunalnog sistema i drugim problemima od zajedničkog interesa. U protekloj godini održano je 8 takvih savetovanja sa republičkim sekretarijatima za zakonodavstvo i organizaciju.

Pored ostalog, u Sekretarijatu je održana u 1958 godini konferencija sa odgovarajućim službama republičkih sekretarijata za zakonodavstvo i organizaciju na kojoj su pretresani problemi redigovanja propisa i organizacije i metoda rada službe praćenja propisa. U diskusiji na ovoj konferenciji utvrđeno je da navedene službe nisu posebno organizovane u republičkim sekretarijatima, pa su doneti zaključci da se ove službe organizuju i ojačaju. Pored toga, na ovom savetovanju zaključeno je da se ovakva savetovanja sprovedu i sa službenicima odgovarajućih službi u narodnim odborima.

Sekretarijat je vršio i poslove stručne saradnje za Saveznu narodnu skupštinu i učestvovao je u pripremi izmena i dopuna poslovnika Savezne skupštine i njenih domova.

Sekretarijat je saradivao i sa Stalnom konferencijom gradova u razmatranju svih problema koji se tiču sprovođenja i dalje izgradnje komunalnog sistema, obrazovanja opština u gradovima i organizacija gradskih veća. Isto tako, ostvarivana je saradnja i sa odgovarajućim telima SSRNJ, Savezom sindikata Jugoslavije, Zadrudnim savezom Jugoslavije i drugim političkim i društvenim organizacijama u pitanjima koja interesuju te organizacije. Pored toga, Sekretarijat je održavao kontakte o pitanjima iz svog delokruga i sa odgovarajućim ustanovama i organizacijama drugih zemalja i međunarodnim organizacijama.

*

»Službeni list FNRJ«

Budući da Sekretarijat po zakonu vrši nadzor nad radom »Službenog lista FNRJ«, potrebno je ukazati i na njegovu delatnost. »Službeni list FNRJ« obavljao je svoje poslovanje i u 1958 godini kao novinska ustanova, u smislu Uredbe o Novinskoj ustanovi »Službeni list FNRJ« (»Službeni list FNRJ«, br. 2/57). Njegova osnovna delatnost sastojala se u izdavanju »Službenog lista FNRJ« i njegovih dodataka (»Međunarodni ugovori i drugi sporazumi«, »Odlikovanja i pomilovanja« i dodaci sa specijalnim propisima). Pored toga, izdavao je stenografske beleške i biltenne Savezne narodne skupštine, službene priručnike i službene obrasce, zbirke saveznih propisa, zbirke sudskih odluka, zatim službene materijale za potrebe Savezne narodne skupštine, Saveznog izvršnog veća i saveznih organa uprave, kao i druge službene publikacije. »Službeni list FNRJ« je vršio i servisne usluge u vezi s izdavanjem »Službenog glasnika NR Srbije«, stenografskih beležaka i biltena Narodne skupštine NR Srbije, kao i u vezi sa izdavanjem nekih časopisa (»Nova administracija«, »Finansije« i dr.).

U 1958 godini ukupno ostvarena izdavačka delatnost svih izdanja »Službenog lista FNRJ« iznosila je po količini 30,626.554 tabaka, a po vrednosti 364,623.533 dinara.

Da bi se pokrili gubici na »Službenom listu FNRJ« koji su nastali usled premašenja obima lista, povećanih cena grafičkih usluga i cene hartije, a koji su u 1958 godini iznosili 10,901.064 dinara, morala se povećati delatnost na izdavanju posebnih izdanja (zbirki zakona, priručnika itd.), koja u ukupno ostvarenoj proizvodnji iznosi 35,54%.

2. SEKRETARIJAT ZA OPŠTU UPRAVU

Osnovni zadaci koji su stajali pred Sekretarijatom u prošloj godini bili su: rad na organizacionim propisima za savezne organe uprave; rad na sistematizaciji radnih mesta za iste organe; završni rad na dopunskim propisima uz Zakon o opštem upravnom po-

stupku; sprovođenje propisa o upotrebi društvenih sredstava za putničke automobile; sprovođenje Zakona o javnim službenicima, tj. donošenje velikog broja dopunskih propisa; prevođenje službenika na nova zvanja i plate; rad na stručnom uzdizanju službenika javne uprave; saradnja na pripremama za izvršenje reorganizacije uprave u narodnim odborima opština i srezova.

Dobar deo ovih zadataka je obavljen, a od važnijih zadataka ostalo je da se u 1959 godini intenzivnije radi na donošenju organizacionih propisa za savezne organe uprave; da se donesu dopunski propisi uz Zakon o javnim službenicima koji još nisu doneti; da se konačno oformi i osposobi administrativna inspekcija; da se sprovede reorganizacija uprave u narodnim odborima; izvrši organizacija kadrovske službe i, s tim u vezi, uradi više na stručnom uzdizanju službenika u javnoj upravi.

Organizacija organa savezne državne uprave

U organizacionoj strukturi saveznih organa i ustanova u toku 1958 godine izvršene su sledeće izmene:

1. Osnovani su sledeći novi organi uprave i tela:

Organi:

Komisija za pitanja ličnih dohodaka u privredi, kao organ uprave nad kojim nadzor vrši Sekretarijat za rad; *Direkcija za nuklearne sirovine*, kao organ uprave u sastavu Savezne komisije za nuklearnu energiju; *Savezna komisija za priznavanje prava na penziju*, kao organ uprave pod neposrednim nadzorom SIV-a, za koju administrativne i stručne poslove vrši Sekretarijat za rad; *Uprava za invalidska i boračka pitanja*, kao organ uprave u sastavu Sekretarijata za socijalnu politiku i komunalna pitanja; *Zavod za kriminalistiku i kriminologiju*, kao upravna ustanova pod nadzorom saveznog Državnog sekretarijata za unutrašnje poslove.

Saveti:

Savet za radiodifuziju i televiziju, kao stručni savet Sekretarijata za prosvetu i kulturu; *Savet za film*, kao stručni savet Sekretarijata za prosvetu i kulturu; *Savet za stručno obrazovanje kadrova u privredi*, kao stručni savet Sekretarijata za rad; *Savet za prosvetna pitanja nacionalnih manjina*, kao stručni savet Sekretarijata za prosvetu i kulturu; *Savet za pitanja iseljnika*, kao stručni savet Sekretarijata za socijalnu politiku i komunalna pitanja; *Savet za stručno obrazovanje službenika organa unutrašnjih poslova Državnog sekretarijata za unutrašnje poslove*; *Vojni savet Državnog sekretarijata za poslove narodne odbrane*.

2. Ukinuti su:

Organi:

Komisija za pitanja ekspropriacije pri saveznom Državnom sekretarijatu za poslove finansija; *Vrhovna invalidska komisija*; *Biro za organizaciju uprave i privrede* prestaje sa radom kada otpočne rad Zavod za javnu upravu; *Ekonomski institut FNRJ*.

Saveti:

Savet za komunalne poslove i urbanizam, kao stručni savetodavni organ Sekretarijata za socijalnu politiku i komunalna pitanja.

3. Određen je ili izmenjen položaj, delokrug i nadzor sledećih organa uprave:

Savezni zavod za urbanizam, komunalna i stanbena pitanja proširio je delokrug u vezi sa zadatkom regionalnog planiranja i izmenjen mu je organ nadzora, tako da nadzor nad ovim Zavodom, u smislu čl. 46 Zakona o državnoj upravi, vrši Sekretarijat za socijalnu politiku i komunalna pitanja, umesto Sekretarijata za industriju;

Komisija za medicinska i naučna istraživanja postala je komisija iz čl. 50 Zakona o ZDU prema kojoj Sekretarijat za prosvetu i kulturu vrši nadzor i obezbeđuje stručnu i administrativnu službu;

Sekretarijat Saveznog izvršnog veća za socijalnu politiku i komunalna pitanja proširio je svoj delokrug, naročito u oblasti komunalnih pitanja, zbog čega je izmenjen naziv Sekretarijata.

Savezna komisija za pregled filmova dobila je položaj komisije iz čl. 51 Zakona o državnoj upravi.

Komisija za medicinska i naučna istraživanja dobila je položaj komisije iz čl. 51 Zakona o državnoj upravi.

Uprava pomorstva i rečnog saobraćaja, Uprava civilnog vazduhoplovstva i Savezna uprava za puteve — postale su organi uprave u sastavu Sekretarijata Saveznog izvršnog veća za saobraćaj i veze.

Stanje organizacije savezne uprave na kraju 1958 godine vidi se iz priložene organizacione šeme.

U toku 1958 godine doneti su organizacioni propisi za savezni Državni sekretarijat za unutrašnje poslove, sa načelima za organizaciju organa unutrašnjih poslova u narodnim republikama, kao i za Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane.

Za ostale savezne organe i ustanove još nisu doneti takvi propisi, jer je trebalo prethodno raščistiti izvesne probleme i pitanja.

Svi ti organi rade na bazi privremene sistematizacije, pa zato donošenje propisa za njihovu organizaciju pretstavlja jedan od najhitnijih zadataka Sekretarijata u tekućoj godini.

Saveznim budžetom za 1958 godinu u saveznim organima i ustanovama obezbeđena su finansijska sredstva za 9.644 radna mesta (u ovaj broj nisu ura-

čunati službenici Državnog sekretarijata za unutrašnje poslove, službenici Komisije za nuklearnu energiju, Direkcije za nuklearne sirovine i službenici Direkcije objekata za opšte državne potrebe reprezentacije).

U periodu od januara do novembra prošle godine pojedinim organima i ustanovama, kao i novoosnovanim organima odnosno ustanovama, maknuto je odobreno 691 radno mesto, što ukupno u toku 1958 godine iznosi 10.335 radnih mesta, u koji broj je uračunato i 238 radnih mesta za pripravnike. U ovo povećanje od 691 uračunato je 209 radnih mesta na osnovu sistematizacije (razlika mesta odobrenih po budžetu i odobrenih po sistematizaciji u 1957), zatim 150 radnih mesta koja su odobrena u 1957 godini i 332 radna mesta za koje je dao saglasnost Odbor Saveznog izvršnog veća za organizaciono-upravna pitanja u toku 1958 godine. U ovom broju od 691 radnog mesta uračunati su radnici i pomoćno osoblje.

Treba napomenuti da je od 10.335 radnih mesta oko 550 radnih mesta ostalo nepopunjeno. To znači da je u toku godine broj službenika ostao ustvari nepromenjen, tojest, sa malim izmenama, na nivou od 1 januara 1958 godine.

Personalna struktura državne uprave i stručno obrazovanje službenika

Iako kvalifikacioni sastav državnih organa pokazuje tendenciju poboljšanja strukture (u 1957 godini bilo je službenika sa nižom spremom i pomoćnih službenika 58,7% prema 41,3% sa višom i srednjom, a u 1958 godini 55,2% prema 44,8%), stanje još uvek nije zadovoljavajuće. To pokazuju i statistički podaci, upoređujući mart 1957 godine sa stanjem u martu 1958 godine. (Videti tabele br. 1 i 2).

Službenici i radnici u saveznim, republičkim, sreskim i opštinskim organima

Tabela br. 1

Značaj organa	Godina	Ukupno	Radnika %		Službenika %	
Savezni organi	1957	6.059	682	11,3	5.377	88,7
	1958	6.789	803	11,8	5.986	88,2
Organi NR i autonomnih jedinica	1957	18.471	8.498	46,0	9.976	54,0
	1958	18.953	9.066	47,8	9.887	52,2
Sreski organi	1957	30.280	11.931	39,4	18.349	60,6
	1958	28.760	10.996	38,2	17.764	61,8
Opštinski organi	1957	51.178	5.775	11,3	45.403	88,7
	1958	57.858	6.413	11,1	51.445	88,9
FNRJ	1957	105.991	26.886	25,4	79.105	74,6
	1958	112.360	27.278	24,3	85.082	75,7

Pregled brojnog stanja službenika po školskoj spremi u saveznim, republičkim, sreskim i opštinskim organima

Tabela br. 2

Značaj organa	Godina	Službenici po školskoj spremi							
		Viša	%	Srednja	%	Niža	%	Pomoćni službenici	%
Savezni	1957	1.521	28,3	1.765	32,8	1.663	30,9	428	8,0
	1958	1.976	33,0	1.831	30,6	1.825	30,4	354	6,0
Republički	1957	2.547	25,5	3.824	38,3	3.020	30,3	585	5,9
	1958	2.955	29,9	3.683	37,2	2.676	27,1	573	5,8
Sreski	1957	2.726	14,9	7.513	40,9	7.313	39,9	797	4,3
	1958	3.272	18,4	7.404	41,7	6.194	34,9	894	5,0
Opštinski	1957	1.820	4,0	10.932	24,1	26.001	57,3	6650	14,6
	1958	3.226	6,3	13.754	26,7	27.172	52,8	7293	14,2
FNRJ	1957	8.614	11,0	24.034	30,3	37.997	48,0	8460	10,7
	1958	11.429	13,4	26.672	31,4	37.867	44,5	9114	10,7

Povećanje broja lica u radnom odnosu u organima vlasti i uprave iznosi u ovom periodu 6,0%, od čega na službenike otpada 93,8%. Od ukupnog broja na radnike otpada $\frac{1}{4}$, a u republičkim organima približava se skoro polovini ukupno zaposlenih. Pored toga, u opštinskim organima ima preko 14% pomoćnih službenika, što navodi na zaključak da u ovim organima rade na službeničkim mestima i lica koja nemaju zakonskih

uslova da budu postavljena u službenička zvanja. Podaci pokazuju da još uvek skoro polovina svih službenika čine službenici sa nižom stručnom spremom, naročito u opštinskim organima, što predstavlja problem, s obzirom na širenje delokruga opština prenošenjem niža poslova u njihovu nadležnost. (Videti tabele br. 3 i 4).

Broj službenika i radnika po narodnim republikama

Tabela br. 3

Narodna republika	Godina	Ukupno	Radnika %		Službenika %	
Savezna uprava	1957	6.064	682	11,2	5.382	88,8
	1958	6.789	803	11,8	5.986	88,2
Srbija	1957	37.434	6.036	16,1	31.398	83,8
	1958	38.664	5.658	14,6	33.006	85,4
Hrvatska	1957	23.670	6.864	29,0	16.806	71,0
	1958	24.775	6.928	28,0	17.847	72,0
Slovenija	1957	16.308	7.658	47,0	8.650	53,0
	1958	14.885	6.570	44,2	8.315	55,8
B i H	1957	15.732	4.979	31,6	10.753	68,4
	1958	15.582	4.524	29,0	11.058	71,0
Makedonija	1957	7.485	1.226	16,4	6.259	63,6
	1958	8.821	2.030	20,0	6.791	77,0
Crna Gora	1957	3.264	1.093	33,5	2.171	66,5
	1958	2.844	765	26,9	2.079	73,1
F N R J	1957	109.957	28.538	26,0	81.459	74,0
	1958	112.360	27.285	24,3	85.082	75,7

Pregled brojnog stanja službenika prema stručnoj spremi — po narodnim republikama

Tabela br. 4

Narodna republika	Godina	Službenici po stručnoj spremi							
		Viša	%	Srednja	%	Niža	%	Pomoćni službenici	%
Savezna uprava	1957	1.522	28,7	1.766	32,8	1.666	31,0	428	7,9
	1958	1.976	33,0	1.831	30,6	1.825	30,4	354	6,0
Srbija	1957	3.115	9,9	9.359	29,8	14.718	46,9	4.206	13,4
	1958	3.591	10,9	10.039	30,4	14.773	44,7	4.603	14,0
Hrvatska	1957	1.982	11,8	4.750	28,3	8.374	49,8	1.700	10,1
	1958	2.468	13,8	5.484	30,7	8.145	45,6	1.750	9,8
Slovenija	1957	1.114	12,9	2.740	31,7	4.274	49,4	522	6,0
	1958	1.230	14,7	2.845	34,2	3.734	45,0	506	6,0
B i H	1957	862	8,1	3.387	31,5	5.590	52,0	914	8,4
	1958	1.115	10,1	3.619	32,7	5.331	48,2	993	9,0
Makedonija	1957	471	7,5	1.772	28,3	3.360	53,7	656	10,5
	1958	697	10,3	2.024	29,8	3.348	49,3	722	10,6
Crna Gora	1957	323	14,9	814	37,5	834	38,4	200	9,2
	1958	352	16,9	830	39,9	711	34,2	186	9,0
F N R J	1957	9.389	11,5	24.588	30,2	38.816	47,7	8.626	10,6
	1958	11.429	13,4	26.672	31,4	37.867	44,5	9.114	10,7

Ovakvo stanje kadra u državnoj upravi ističe nekoliko neposrednih aktuelnih zadataka, među kojima:

— donošenje propisa o određivanju saveznih matičnih organa;

— pripremanje propisa o stručnoj spremi i stručnim ispitima službenika u svim matičnim službama putem matičnih organa, radi neophodnog usklađivanja sa potrebama razvoja državne uprave izraženog u naredbama Zakona o javnim službenicima;

— pripremanje elemenata i obrazaca kadrovske evidencije, radi ustanovljenja i praćenja stanja kadra u državnoj upravi, kao i pripremanje konkretnih planova za sistematsko obrazovanje i osposobljavanje kadra po vrstama poslova i odgovarajućoj stručnoj spremi;

— obrazovanje seminara o zadacima i radu službenika koji će raditi u kadrovskoj službi saveznih matičnih upravnih organa i republičkih sekretarijata za opštu upravu.

Naročito mesto u stručnom uzdizanju službenika imaju upravne škole, koje su otpočele rad krajem 1956 godine i u toku 1957 godine. Radilo je ukupno 7 upravnih škola. U upravnim školama bilo je svega 1.709 redovnih i 2.392 vanredna slušaoca. Prva generacija završila je školovanje sredinom 1958 godine (sa uspehom je apsolviralo školu 550 redovnih slušalaca). Uspeh na ispitima je bio vrlo dobar. Većina slušalaca došla je iz prakse, sa rukovodećih položaja u narodnim odborima.

U dosadašnjem radu upravne škole su se borile sa nizom ozbiljnih teškoća, kao što su: nedostatak učionica, neujednačen sastav slušalaca po spremi i praksi, nedostatak učbenika, problem nastavnika, i dr.

Pored 7 upravnih škola, stručne kadrove za upravu pripremala su još i sledeće škole: Visoka upravna škola u Zagrebu, Viša škola unutrašnjih poslova i Statistička škola, dok je za pojedine službe bilo i drugih škola (Hidrometeorološka, Geodetska).

Poseban vid stručnog uzdizanja bila je specijalizacija u inostranstvu iz sredstava tehničke pomoći OUN i tehničke pomoći SAD. Tu je pomoć koristilo nekoliko desetina službenika. Izvestan broj službenika iz saveznih organa uprave upućen je na specijalizaciju i iz budžetskih sredstava saveznog budžeta.

Zaposleno osoblje u državnim organima i ustanovama javnih službi kroz period od godinu dana

Za period od 31 marta 1957 do 31 marta 1958 godine zaposleno osoblje u državnim organima i ustanovama je naraslo od 480.235 na 500.545, odnosno za 20.310 lica, ili za 4,2%. Od toga, broj službenika je narastao od 338.389 na 366.459, odnosno za 28.070, ili za 8,3%, dok je broj radnika smanjen za 8.047, ili za 5,7%, odnosno od 141.846 na 133.799 radnika.

U državnoj upravi broj osoblja je povećan od 109.957 na 112.351, odnosno za 2.394, ili za 2,2%. Od toga, broj službenika je narastao od 81.419 na 84.931, odnosno za 3.512, ili 4,3%, dok se broj radnika smanjio od 28.538 na 27.424, odnosno za 1.114, ili 3,9%.

Detaljnije kretanje zaposlenog osoblja u državnim organima i ustanovama javnih službi u ovom periodu izgledalo je ovako:

Naziv organa i ustanove	Stanje 31. III. 1957	Stanje 31. III. 1958	Razlika više - manje
-------------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Budžetske ustanove

Ustanove privrednog smera	3.051	7.005	3.954 130,0%
Kulturno-prosvetne ustanove	111.587	121.564	9.977 8,9%
Socijalne ustanove	1.723	2.234	511 29,7%
Zdravstvene ustanove	5.449	6.735	1.286 23,6%
Državna uprava	105.991	109.951	3.960 3,7%
Pravosuđe	11.122	11.762	640 5,8%
Ostale ustanove	10	5	5 50,0%
Svega:	238.933	259.256	20.323 8,5%

Ustanove sa samostalnim finansiranjem

Ustanove privrednog smera	77.261	65.811	—11.450 —14,8%
Kulturno-prosvetne ustanove	22.446	23.589	1.143 5,0%
Socijalne ustanove	12.942	13.536	594 4,5%
Zdravstvene ustanove	71.194	76.433	5.239 7,4%
Državna uprava	3.966	2.400	—1.566 —39,4%
Ostale ustanove	388	1.161	773 199,2%
Svega:	188.197	182.930	—5.263 —2,9%

Naziv organa i ustanove	Stanje 31. III. 1957	Stanje 31. III. 1958	Razlika više - manje
Samoupravne ustanove			
Ustanove socijalnog osiguranja	10.534	11.262	728 6,9%
Savezi, komore i udruženja	8.922	6.205	—2.717 —30,4%
Svega:	19.456	17.467	—1.989 —1,0%
Društvene organizacije			
Sportske i fiskulturne organizacije	951	1.205	254 26,7%
Ostale društvene organizacije	4.759	6.992	2.233 46,9%
Svega:	5.710	8.197	2.487 43,5%
Banke i štedionice	27.939	32.695	4.756 17,0%
Ukupno	480.235	500.545	20.310 4,2%

Podaci o brojnom stanju osoblja uzeti su od Saveznog zavoda za statistiku.

Rad Sekretarijata za opštu upravu

Sprovođenje Zakona o opštem upravnom postupku

Radi sprovođenja Zakona o opštem upravnom postupku, Sekretarijat je doneo u 1958 godini nekoliko uputstava, instrukcija itd.

Pripremljeni su materijali za donošenje propisa o neobaveznim obrascima u upravnom postupku (čl. 301 st. 2 Zakona o opštem upravnom postupku), koji će poslužiti kao pomoć organima uprave za pravilniju primenu propisa o postupku. Uvedena je evidencija propisa koji sadrže odredbe posebnog upravnog postupka. Preduzete su i druge mere — uz konsultovanje republičkih sekretarijata za opštu upravu — za pravilnu primenu propisa o upravnom postupku.

Korišćenje putničkih automobila

Sekretarijat je pripremio Uredbu o korišćenju društvenih sredstava za putničke automobile, koja je, zajedno sa dopunskim propisima, počela da se primenjuje od 1 jula 1958 godine. Tim propisima ustanovljen je režim korišćenja automobila, uslovi za kupovinu, održavanje i upotrebu. Određene su potrebe za koje mogu da se koriste automobili i uvedeno ograničenje korišćenja kako u pogledu potreba, tako i u pogledu lica koja mogu da ih koriste. Uveden je racionalniji način korišćenja vozila preko servisnih ustanova, sem za one organe kojima su vozila ostavljena za potrebe reprezentacije ili za specijalne potrebe službe.

Inspekcija administracije

U toku godine vršen je nadzor i pružana pomoć savezним organima pri sprovođenju propisa o kancelariskom poslovanju. Pomoć je pružana neposrednim obilaskom i održavanjem seminara. Novo kancelarisko poslovanje koje je uvedeno početkom godine, pokazalo je svoje prednosti kako u pogledu uprošćenosti, tako i u pogledu preglednosti i potpunosti.

Inspekcija administracije vršila je i poslove u vezi sa primenom Uredbe o propisivanju, štampanju i izdavanju obrazaca.

Pripremljen je nacrt propisa o organizaciji i radu koji će poslužiti kao osnov za rad administrativne inspekcije.

Sprovođenje Zakona o javnim službenicima

U toku cele 1958 godine vršen je obiman rad na sprovođenju Zakona o javnim službenicima, koji obu-

hvaća sva lica zaposlena u javnim službama van privrede, izuzev lica u društvenim organizacijama, za koje važi Zakon o radnim odnosima.

S obzirom na opsežnost materije koju je zakon zahvatio, kao i na veliki broj javnih službi na koje se odnosi, zakon nije u potpunosti regulisao ni pitanje zvanja službenika u svim službama niti raspored zvanja u platne razrede, uslove za sticanje pojedinih zvanja i dr. Radi izvršenja zakona, o tome je moralo da se donese 15 propisa (4 uredbe i 11 pravilnika). Tim propisima regulisana su zvanja i plate u pojedinim službama (u organima unutrašnjih poslova, za inspektore rada, za umetničko osoblje, geodetsku službu, statističku službu, i dr.).

Za službenike privrednih komora, stručnih privrednih udruženja i zadružnih saveza pitanje primene Zakona o javnim službenicima rešeno je na taj način što je propisano da im se zvanja i plate određuju po odredbama koje važe za službenike državne uprave, a ostale odredbe trebalo je propisati posebnim pravilnicima, koje su doneli upravni odbori uz potvrdu Saveznog izvršnog veća. U izvršenju tih odredaba doneto je u 1958 godini 11 pravilnika.

Doneti su posebni propisi i za službenike Državnog osiguravajućeg zavoda i službenike Jugoslovenske lutrije, kao i za službenike zaposlene u Generalnoj direkciji i direkcijama Jugoslovenskih železnica i za službenike Jugoslovenskih pošta, telegrafa i telefona, — ukoliko se radi o zvanjima i napredovanju.

Zakonom su utvrđene samo osnovne plate, dok je u pogledu drugih oblika plate bilo potrebno da se donesu dopunski propisi. Isto tako, dopunskim propisima trebalo je regulisati i plate tehničkog osoblja i pomoćnih službenika. Osim toga, zakon je predvideo mogućnost donošenja posebnih propisa o platama službenika u ustanovama sa samostalnim finansiranjem. Svi ti propisi doneti su u toku 1958 godine.

Kao značajnije novine službeničkog sistema, treba pomenuti konkurs kao redovan metod popunjavanja službeničkih mesta, a zatim ocenjivanje službenika. Odredbe o tome sprovedene su na vreme obrazovanjem konkursnih komisija i komisija za ocenjivanje. Pored toga, doneti su i bliži propisi o ocenjivanju službenika pojedinih službi na osnovu kojih će se izvršiti ocenjivanje za 1958 godinu.

Prevođenje službenika na nova zvanja i plate

Sekretarijati republičkih izvršnih veća za opštu upravu imali su u 1958 godini da izvrše vanredan i vrlo opsežan zadatak u vezi sa prevođenjem službenika na nova zvanja i plate. Da bi se taj zadatak savladao, organizovani su seminari i savetovanja, a Sekretarijat za opštu upravu propisao je i bliža uputstva za prevođenje službenika i koordinirao rad svih republičkih sekretarijata za opštu upravu, kao i onih saveznih organa koji su imali određenu nadležnost u vezi sa izvršenjem toga posla.

U tu svrhu izdata su dva priručnika za sprovođenje Zakona o javnim službenicima i Zbirka propisa o javnim službenicima, sa objašnjenjima, što je u znatnoj mери olakšalo rad na primeni zakona.

Pored seminara o prevođenju službenika za rukovodioce personalnih službi saveznih organa, kao i sličnih seminara po republikama, održan je i veći broj savetovanja sa predstavnicima republičkih sekretarijata za opštu upravu radi jednoobrazne primene zakona i ostalih propisa o službenicima.

U prvoj polovini 1958 godine u Sekretarijatu za opštu upravu izvršen je opsežan posao na oceni zakonitosti rešenja o prevođenju službenika i o položajnim platama, pa je pregledano oko 64.000 takvih rešenja. Pored toga, rađeno je i na oceni zakonitosti redovnih rešenja, kojih je bilo oko 20.000.

I konačno, u vezi sa dužnošću Sekretarijata da se stara, prema članu 212 Zakona o javnim službenicima, o službenicima na raspoloženju, Sekretarijat je u toku

1958 godine od ukupno 24 službenika stavljena na raspoloženje, obezbedio raspored za 9, dok je za 4 službenika koji nisu ispunjavali uslove iz člana 211 zakona, dat predlog za otkaz.

U sprovođenju Zakona o javnim službenicima ostalo je nekoliko problema koje treba rešiti u 1959 godini. To su, pre svega: pitanje plata službenika u inostranstvu; primena odredaba o položajnim platama, koje treba određivati prema značaju radnog mesta odnosno položaja ili zvanja; problem honorarnih službenika i honorara za povremeni rad; pitanje ocene zakonitosti rešenja o platama tehničkog osoblja koja po zakonskim odredbama ne podleže oceni zakonitosti, budući da je konstatovano da u tim rešenjima ima dosta grešaka, itd.

Rad organa pri Sekretarijatu za opštu upravu

Savet za pitanja organizacije i unapređivanja javne uprave

Rad Saveta kao stručnog tela u toku 1958 godine obavljao se gotovo isključivo putem sednica Radnog odbora. Ukupno je održano deset sednica Saveta i Radnog odbora na kojima su raspravljani stručni aspekti propisa i mera koje je pripremio ili donosio Sekretarijat.

Biro za organizaciju uprave i privrede

Početkom godine Birou je bio postavljen zadatak da pripremi predloge za osnivanje Zavoda za javnu upravu, pa su u vezi s tim pripremljeni potrebni materijali i dokumentacija za osnivanje i početak rada Zavoda. Uredba o osnivanju Zavoda doneta je još aprila meseca, dok je Zavod mogao biti osnovan tek početkom 1959 godine, jer nisu bili obezbeđeni svi uslovi za početak rada.

Biro je u 1958 godini proširio svoj redovni rad na problemima unapređivanja organizacije i administrativnog poslovanja u organima državne uprave i ustanovama javnih službi. On je, između ostalog, saradivao na izradi opštih principa organizacije opštinske i sreske uprave i metodike sistematizacije radnih mesta. U vezi s tim pripremljene su i posebne studije o pojedinim problemima.

U pojedinim narodnim odborima Biro je i neposredno radio na pitanju organizacije i sistematizacije (u Odeljenju za privredu i Odeljenju za građevinske i komunalne poslove Opštine Palilula u Beogradu, u Imovinsko-pravnom odeljenju NOO grada Beograda, i dr.).

Biro je pripremio materijal za savetovanje o problemima unapređivanja službe i stručnog rada službenika u organima savezne i republičke uprave koje je organizovalo Jugoslovensko udruženje za administrativne nauke.

Biro je saradivao na izradi kartoteke propisa o nadležnosti sreskih i opštinskih narodnih odbora, na izradi priručnika o organizaciji i poslovanju sreskih zavoda za socijalno osiguranje, a pored toga izradio je elaborat o organizaciji daktilografske službe.

Održano je 9 seminara za unapređivanje rada organa javne uprave u republičkim centrima i drugim mestima, na kojima je učestvovalo oko 400 učesnika, a posebno je održan seminar za ekonomsku izradu obrazaca u Beogradu.

Biro je ukazivao stručnu pomoć upravnim školama. Održavao je kontakte sa većim brojem inostranih stručnjaka i naučnih radnika, itd.

Nastavljeno je i izdavanje časopisa »Nova administracija«.

3. SAVEZNI ZAVOD ZA STATISTIKU

Rad Saveznog zavoda za statistiku kretao se 1958 godine u okviru već uhodanog sistema statističkih istraživanja, koji sadrži 378 redovnih statističkih službi, izveštaja i anketa.

Prošle godine uveden je prvi put kompleksni godišnji statistički izveštaj svih privrednih organizacija, koji treba potpunije od postojećih statistika da osvetli sve vidove aktivnosti privrednih organizacija. Radi dopune obaveštenja o privredi, Zavod je organizovao ankete o elektranama, o rudnicima uglja, o magacinskom prostoru i opremi trgovinskih organizacija na veliko, o radu i kapacitetima hladnjača. Pored toga, sprovedena je anketa o radničko-službeničkim, omladinskim i dečjim odmaralištima i letovalištima. Da bi se upotrebili podaci o potrošnji i porodičnim budžetima, sprovedena je tokom leta 1958 godine masovna anketa o prihodima i troškovima radničkih i službeničkih domaćinstava. Koncem godine sprovedena je anketa o zaposlenim ženama, koja treba da pruži obaveštenja o uslovima rada i života zaposlene žene.

Nastojeći da poboljša sadržaj i tačnost podataka i da ih uskladi sa novijim prilikama i uslovima, Savezni zavod je pristupio reviziji metodologije i postupaka u pojedinim granama statistike. Tokom 1958 godine izvršena je revizija statistike prirodnog kretanja stanovništva, zaposlenosti, poljoprivredne statistike, statistike školstva; pripremljena je metodologija statistike spoljnih migracija stanovništva; usklađen je ponderacioni sistem za indekse industrijske proizvodnje sa nastalim promenama u strukturi industrije; radeno je na poboljšanju statistike cena, i dr. Zavod je takođe pristupio temeljitom ispitivanju indeksa cena i indeksa troškova života, na šta će se nadovezati i ispravke u metodama izračunavanja indeksa realnih plata. U smislu preporuke Svetske zdravstvene organizacije, uvedena je u statistiku smrtnosti VII revizija Međunarodne klasifikacije bolesti i uzroka smrti. Ova klasifikacija primenila se počev od 1959 godine i u zdravstvenoj statistici. Nastavljajući rad na poboljšanju metoda i na kontroli kvaliteta statističkih podataka, Savezni zavod za statistiku je prošle godine sproveo anketu o tačnosti statističkih podataka u krivično-sudskoj statistici.

Prošle godine je odlučeno, s obzirom na domaće potrebe i na preporuke Ujedinjenih nacija i organizacije FAO, da se 1960 godine izvrši popis poljoprivrede, a 1961 stanovništva. S tim u vezi, Savezni zavod je pristupio metodološkim i drugim pripremama za ove popise. Jedna od značajnih akcija u pripremama za popise je stvaranje stalne statističke mreže (statističkog katastra), koja je potrebna kako za ova dva popisa, tako i za mnoga druga statistička istraživanja.

Savezni zavod je, zajedno sa republičkim i sreskim zavodima za statistiku, radio na razvijanju statistike opština. U tom smislu su u nekim granama statistike uvedeni pregledi po opštinama, u Statističkom godišnjaku 1958 poseban deo je posvećen opštinama, većina sreskih zavoda za statistiku počela je redovno da snabdeva opštine podacima, proširena je komunalna statistika, itd. Međutim, sve to još ne zadovoljava potrebe opština, naročito onih razvijenijih. Brže razvijanje statistike komuna susreće se sa nizom nerešenih kadrovskih i tehničkih problema, kao i sa izvesnim neshvatanjem značaja ovog zadatka. Zbog toga je u programu rada statističkih organa za 1959 godinu rad na statističkoj komuni naročito istaknut i naglašen.

Stalno povećavanje potreba za statističkim podacima vrši jak pritisak u smislu proširenja plana statističkih istraživanja. U cilju zadovoljenja tih potreba, Savezni zavod je preko vanrednih anketa i novih službi, kao i kroz reviziju postojećih statističkih službi, nastojao da zaokruži i upotpuni postojeće informacije. Međutim, i pored toga, pojedine ustanove, organizacije i dr. sprovode razne ankete, šalju upitnike i obrasce, što sve jako opterećuje preduzeća i ustanove, ometa njihov rad na redovnim statističkim izveštajima i slabi odgovornost prema zvaničnoj statistici.

Ovo, kao i druga otvorena pitanja, jasno ukazuju na odsustvo pravnih propisa o statistici. Uredbom o

organizaciji i radu Saveznog zavoda za statistiku, koja je doneta 1958 godine, ova je materija regulisana samo jednim delom, i to u vezi sa zadacima i ovlašćenjima Saveznog zavoda za statistiku. Ove pravne, koje uveliko otežavaju funkcionisanje statistike, treba da ukloni zakon o statistici.

Savezni zavod za statistiku, u tesnoj saradnji sa republičkim zavodima, radi stalno na osposobljavanju i usavršavanju kadrova u statistici. Na njegovu inicijativu 1958 godine osnovana je Viša statistička škola, u koju je već upisana prva generacija studenata, pretežno iz redova statističara, a naročito sreskih. Preduzete su i druge mere kojima se znatno proširuje dosadašnji sistem obuke i usavršavanja kadrova, kako onih koji su potrebni za lokalne statističke organe, tako i onih za republičke zavode i Savezni zavod.

Nedostatak mehanizacije radova u statistici postavljao je usko grlo u radu statističkih i drugih organa sa sličnim karakterom poslova. Zato će se, po odluci Saveznog izvršnog veća, u Saveznom zavodu za statistiku osnovati moćan Centar sa savremenom elektronskom opremom za obradu statističkih i evidencionih materijala. Uvođenje elektronike će znatno ubrzati rad i omogućiti potpunije iskorišćavanje statističke građe u Saveznom zavodu za statistiku, Narodnoj banci i još nekim ustanovama. Posle prelaska na obradu putem elektronskih mašina, raspolagaće se mnogo detaljnijim podacima, počev od komune pa sve do federacije. Međutim, biće potrebno da se svi statistički organi postepeno snabdeju i ostalom opremom, a pre svega računskim mašinama, logaritmanima i raznim drugim pomagalicama.

Sistem publikacija Saveznog zavoda za statistiku nije u suštini menjan u toku 1958 godine. Najmasovnija publikacija, »Statistički kalendar«, izdata je i u slovenačkom izdanju, pored već postojećeg srpsko-hrvatskog, kao i u četiri izdanja na stranim jezicima. Koncem 1958 godine izašao je iz štampe prvi od 16 tomova konačnih rezultata popisa stanovništva 1953 godine.

Tiraž i plasman statističkih publikacija bio je u porastu u poređenju sa 1957 godinom. Znatno broj statističkih publikacija rastura se i van Jugoslavije: tokom 1958 godine upućeno je u 72 zemlje preko 14.000 primeraka raznih statističkih publikacija.

U toku izveštajnog perioda Savezni zavod za statistiku nastavio je aktivnu saradnju sa nizom međunarodnih organizacija na području statistike, a naročito sa Statističkim uredom Ujedinjenih nacija, Konferencijom evropskih statističara, FAO, UNESCO-om, Međunarodnim statističkim institutom, i dr.

Zavod je održavao kontakte i sa nizom nacionalnih statističkih ustanova, u svrhu izmene iskustava i unapređivanja statističke metodologije. U tom cilju u Saveznom zavodu za statistiku boravila je početkom februara 1958 god. delegacija Centralnog statističkog ureda NR Mađarske, a u avgustu grupa statističara iz Ujedinjene Arapske Republike. Zavod su posetili Predsednik Centralnog statističkog ureda NR Poljske, Sekretar Konferencije Evropskih statističara, Administrativni direktor Američkog statističkog udruženja, Direktor Regionalne direkcije statistike Pariza i dr.

Glava III

UNUTRAŠNJA POLITIKA

1. DRŽAVNI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE

Služba državne bezbednosti

Organi službe državne bezbednosti uspešno su izvršili svoje zadatke preduzimajući odgovarajuće mere na otkrivanju i onemogućavanju aktivnosti raznih neprijateljskih elemenata. Tako su, između ostalog, nadležnim organima podnete prijave protiv izvesnog broja

ovakvih lica, po kojima su od strane redovnih sudova izrečene kazne protiv 2.333, a u administrativno-kaznenom postupku protiv 3.431 lica. Naročita pažnja bila je posvećena onemogućavanju štetotinske delatnosti u privrednim organizacijama.

Aktivnost neprijateljskih elementa u 1958 godini pojavljivala se u raznim vidovima, ali je, uzeto u celini, bila u opadanju u odnosu na prethodnu godinu. Ona se izražavala uglavnom u usmenoj i pismenoj propagandi protiv poretka i protiv nacionalnog i političkog jedinstva, u povezivanju s neprijateljskim centrima u inostranstvu, u pokušaju formiranja ilegalnih grupa, itd. Na ovu neprijateljsku aktivnost u zemlji uticali su u prvom redu podrška i finansijska pomoć nekih reakcionarnih krugova iz inostranstva i pojačana aktivnost izvesnih emigrantskih organizacija sa Zapada. S druge strane, ovoj neprijateljskoj aktivnosti doprinela je i kampanja nekih istočnoevropskih zemalja i NR Kine protiv Jugoslavije.

Međutim, aktivnost ovih elemenata ne samo da je bila izolovana i bez ikakve podrške u narodu, već je uvek nailazila na aktivan otpor naših građana. To je nesumnjivo bila dragocena pomoć organima službe državne bezbednosti u blagovremenom otkrivanju i onemogućavanju štetotinskog rada ovih deklasiranih elemenata.

Neprijateljska aktivnost iz inostranstva naročito se ispoljila u vršenju propagande i pokušajima ubacivanja u zemlju raznog ilegalnog propagandnog materijala. Na naše građane, za vreme njihovog bavljenja u inostranstvu ovi elementi često su neometano vršili pritisak, pretili im, a ima slučajeva i fizičkog napada, u cilju da ih prisile na emigriranje, davanju izjava protiv Jugoslavije i učešće u ilegalnom radu u zemlji. Neke emigrantske grupe i inostrane organizacije bave se organizovanjem ilegalnog prebacivanja naših građana u inostranstvo.

Neprijateljska kampanja i teritorijalne aspiracije bugarskog i albanskog rukovodstva na pojedine delove naše zemlje naišle su takođe na podršku samo kod nekih, još od ranije poznatih antisocijalističkih i antijugoslovenskih elemenata u redovima odnosnih manjina, kao naprimer, kod velikobugarskih šovinista, balističko-iredentističkih elemenata na Kosmetu, bivših saradnika okupatora i njima sličnih.

Pritisak i političko-propagandna kampanja koju vode istočnoevropske zemlje i NR Kina protiv Jugoslavije naišli su na opštu osudu u našoj zemlji. Ova kampanja, uopšte uzev, nije izazvala nikakve znatnije političke teškoće. Nju je prihvatio samo neznatan broj onih izolovanih elemenata koji su se svojom ranijom neprijateljskom aktivnošću vezali za rezoluciju Inforbira i zbog takve aktivnosti bili suđeni odnosno kažnjavani. Radi se o korumpiranim i demoralisanim elementima, koji su, uprkos nastojanjima zajednice da im pomogne, i dalje ostali na neprijateljskim pozicijama protiv socijalističke Jugoslavije.

Našoj javnosti je poznato da je jedna grupa, nailazeći u zemlji na otpor prema pokušaju organizovane delatnosti i ne videći nikakvu perspektivu u tom pravcu, u maju prošle godine organizovano pobešla u susedne istočnoevropske zemlje. U vezi s tim, u isto vreme otkrivena je i onemogućena neprijateljska delatnost izvesnog broja lica kojima je zbog toga izrečena isključivo zaštitna mera upućivanja na boravak u određeno mesto. Ta mera je dosad primenjena na 166 lica.

Nasuprot tome, ogromna većina lica koja su ranije, u periodu postojanja Kominforma, bila osuđivana zbog delatnosti na liniji rezolucije Informbira, osuđila je najnoviju aktivnost istočnoevropskih zemalja protiv Jugoslavije i, koristeći mogućnosti koje im naša socijalistička zajednica pruža, normalno se uključila u društveno-politički život zemlje.

Pasoška i pogranična služba

I tokom protekle godine sproveden je sasvim liberalan postupak u izdavanju putnih isprava za prelazak državne granice, i to kako u pogledu putovanja naših državljana u inostranstvo, tako i u pogledu dolaska stranaca u našu zemlju. Takav stav je doveo, s jedne strane, do znatnog povećanja putničkog prometa preko granice, a s druge strane, do smanjenja broja slučajeva nezakonitih prelazaka preko granice.

U 1958 godini znatno se povećao putnički saobraćaj preko državne granice. Na 81 graničnih prelaza za međunarodni saobraćaj registrovano je 1.935.487 prelazaka naših i stranih državljana, ne računajući u ovaj broj malogranični i dvovlasnički promet prema Italiji i Austriji, dok je tih prelazaka u 1957 godini bilo svega 908.632. Prema tome, u protekloj godini broj prelazaka je više nego udvostručen u poređenju sa prethodnom godinom. Tu nije ubrojano 195.826 prelazaka stranog i 117.528 prelazaka jugoslovenskog osoblja u vršenju službe železničkog, poštanskog i pomorskog saobraćaja.

Malogranični i dvovlasnički promet prema Italiji i Austriji vršio se preko 98 međunarodnih malograničnih prelaza. U tom prometu izvršeno je 6.299.646 prelazaka preko granice naših i stranih državljana, prema 4.602.318 prelazaka u 1957 godini, što predstavlja povećanje za 37% u poređenju sa prethodnom godinom.

U protekloj godini nedozvoljeno je prešlo preko granice 5.321 lice. Prema tome, broj ilegalnih prelazaka preko granice, u poređenju sa 1957 godinom, znatno je manji. U vezi s tim, treba istaći da se sve veći broj odbeglih lica, uviđajući svoju zabludu, vraća u zemlju. U toku perioda za koji se podnosi izveštaj vratilo se u zemlju ukupno 4.629 lica.

Mada je stanje na državnim granicama normalno, u protekloj godini konstatovan je izvestan broj manje značajnih graničnih incidenata (na zapadnim granicama — 103, a na istočnim — 278 incidenata). Svi ovi incidenti rešavani su uspešno putem mešovitih komisija sa susednim zemljama, sem jednog, na granici sa Bugarskom, koji je ostao nerešen.

U 1958 godini boravilo je u inostranstvu 183.618 naših građana (1957 godine — 152.862), od čega je bilo 21.765 službenih putovanja, 55.737 kolektivnih i turističkih putovanja, 99.993 putovanja po privatnom poslu, 5.189 putovanja radi specijalizacije i 934 privremena odlaska na rad u inostranstvo. U istom vremenskom periodu boravila su u Jugoslaviji 646.763 strana državljana, dok je tranzitiralo 116.880 stranaca. Od navedenog broja u Jugoslaviji je stalno nastanjeno 14.678 stranaca.

U vezi sa boravkom i tranzitom stranaca, treba, pored koristi koju je naša zemlja imala od velikog broja poseta, istaći i neke štetne pojave. Naime, još uvek se izvestan broj stranaca koji borave ili tranzituju kroz našu zemlju, bavi nedozvoljenim radnjama: švercom, unošenjem propagandnog materijala, pronosjenjem lažnih vesti, agitacijom protiv društvenog uređenja u Jugoslaviji, prikupljanjem obaveštajnih podataka i pokušajima podmićivanja naših službenika. Protiv lica koja su se bavila ovakvom delatnošću, zloupotrebljavajući gostoprimstvo, preduzimane su odgovarajuće mere.

Tokom 1958 godine uselilo se u Jugoslaviju 519 stranih državljana, koji su dobili odobrenje za stalno nastanjenje. U istom periodu iz zemlje se iselilo 5.138 jugoslovenskih državljana, kojima je data stalna putna isprava.

Kriminalistička služba

Na neposrednom otkrivanju krivičnih dela i njihovih izvršilaca, kao specijalizovana služba u organima unutrašnjih poslova, rađe posebne organizacione jedinice za kriminalističku službu.

Osnovna delatnost organa unutrašnjih poslova u suzbijanju kriminaliteta bila je usmerena u pravcu otkrivanja i prijavljivanja krivičnih dela, neposrednog traganja za učinocima i njihovog hvatanja, kao i iznalaženja i obezbeđivanja tragova i drugih dokaza. Organi unutrašnjih poslova, pored toga, učestvovali su i u prikupljanju prethodnih obaveštenja po nalogu javnih tužilaca, radi proveravanja prijave. Ta su postupanja bila naročito brojna po krivičnim delima za čije je presuđenje nadležan sreski sud. Ovlašćeni organi unutrašnjih poslova učestvovali su u znatnom broju slučajeva i u samom sprovođenju izvidaža i istrage. Tako su oni za prvih devet meseci 1958 godine, po zahtevu javnih tužilaca i istražnih sudija, vodili izvidaže i istragu u 33.840 krivičnih predmeta.

Zapaža se da je u 1958 godini, u poređenju sa 1957 godinom, rad organa unutrašnjih poslova na razjašnjavanju krivičnih dela opao ukupno za 6,5%. Ovo smanjenje kod krivičnih dela protiv društvene i privatne imovine iznosi 1,6%, kod krivičnih dela protiv narodne privrede — 23,7%, dok se kod ostalih krivičnih dela procent delimično povećao.

Kao što je već istaknuto, u 1958 godini je kod organa unutrašnjih poslova bilo u postupku manje krivičnih dela nego u 1957 godini. Osetnije smanjenje postoji kod krivičnih dela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja (33%), kod krivičnih dela protiv službene dužnosti (23,7%) i kod krivičnih dela protiv narodne privrede (16,8%). Kod ostalih grupa krivičnih dela smanjenje broja vođenih postupaka je neznatno, a kod krivičnih dela protiv života i tela pojavljuje se izvesno povećanje.

U borbi protiv kriminaliteta organi unutrašnjih poslova posvećivali su i u proteklom periodu znatnu pažnju preventivnim merama, i u tom cilju su preduzimane raznovrsne mere. Sve je češći slučaj neposrednog učešća narodnih odbora i njihovih saveta, komora, sindikata, privrednih i drugih društvenih organizacija, u preduzimanju mera za otklanjanje uzroka koji pomažu razvitak kriminaliteta. Tako su, na inicijativu saveta narodnih odbora za unutrašnje poslove, pojedini problemi kriminaliteta tretirani direktno u radničkim kolektivima privrednih organizacija. Zahvaljujući ovim akcijama na tom polju, a naročito u pogledu suzbijanja privrednog kriminaliteta, postignuti su značajni rezultati. U pogledu poslovanja u privrednim organizacijama i rukovanja društvenom imovinom, u protekloj godini zabeleženo je manje krivičnih postupaka nego što je to bio slučaj ranijih godina, što je svakako posledica boljeg gazdovanja i aktivnosti organa radničkog samoupravljanja.

I druge preventivne mere koje su organi unutrašnjih poslova neposredno preduzimali u cilju sprečavanja ostalih krivičnih dela (krada, požara, saobraćajnih nesreća, ubistava iz osvete, krivičnih dela učinjenih u pijanstvu, itd.), dale su pozitivne rezultate, jer je broj ovih krivičnih dela znatno smanjen.

Bezbednost saobraćaja na javnim putevima

Za prvih devet meseci prošle godine bilo je ukupno 8.053 saobraćajnih nesreća. To pokazuje da je, u odnosu na isto razdoblje u 1957 godini, bilo 1.833 saobraćajnih nesreća više, odnosno za 29,4%. Od navedenog broja, 4.879 saobraćajnih nesreća imalo je za posledicu smrt ili povredu lica, dok je 3.165 imalo za posledicu samo materijalnu štetu. U ovim saobraćajnim nesrećama poginulo je ukupno 534 lica (171 pešak, 71 biciklist, 56 motociklista, 64 vozača drugih motornih vozila, 17 vozača zaprežnih vozila i 155 putnika), a povređeno je 6.321 lice, od kojih 2.640 sa teškim telesnim povredama. Pešaci čine skoro jednu četvrtinu od ukupnog broja lica povređenih u saobraćajnim nesrećama.

U poređenju sa istim vremenskim razdobljem u 1957 godini, broj saobraćajnih nesreća u kojima je bilo ljudskih žrtava (poginulih ili povređenih) povećan

je u 1958 godini za 28%. U istoj razmeri povećao se i broj poginulih lica, dok broj povređenih pokazuje povećanje za 23,7%.

Zapaža se da se uporedo s povećanjem broja motornih vozila povećava i broj saobraćajnih nesreća. Dok je u 1957 godini bilo u saobraćaju 89.537 motornih vozila, za prvih devet meseci 1958 godine ovaj broj se popeo na 113.839 vozila, ne računajući bicikle sa pomoćnim motorom i mopede, što pretstavlja povećanje od 24.302 vozila, ili 27%. Na bezbednost saobraćaja, pored toga, bilo je od uticaja i povećanje broja drugih vrsta vozila u javnom saobraćaju, naročito bicikla.

Analiza uzroka saobraćajnih nesreća pokazuje da je najveći broj nesreća prouzrokovan krivicom vozača, naročito vozača motornih vozila, ali se ne mogu prenebregnuti i drugi faktori koji su bili od uticaja. Naime, naši putevi, iako znatno popravljani u odnosu na stanje pre rata, još ne odgovaraju zahtevima savremenog saobraćaja. Utvrđeno je da je usled lošeg stanja puteva došlo do 31 saobraćajne nesreće u kojima je bilo i poginulih lica, kao i do 285 saobraćajnih nesreća u kojima je bilo povređenih lica koja su ostala živa.

U cilju postizanja veće bezbednosti saobraćaja na javnim putevima, preduzimane su mere za stručno uzdizanje kadrova koji kontrolišu drumski saobraćaj. Osim toga, u pripremi su novi propisi o vozačima motornih vozila, kao i osnovni propisi o bezbednosti saobraćaja na javnim putevima. U ovom cilju organi unutrašnjih poslova neposredno sarađuju sa upravama za puteve, urbanističkim zavodima i drugim organima koji svojom delatnošću mogu doprineti da se stvori što veća bezbednost saobraćaja na javnim putevima.

Prekršaji

Broj kažnjenih za prekršaje za prvih devet meseci 1958 godine, u odnosu na isti period u 1957 godini, smanjen je za 4,5%. Ali, iako je ukupan broj kažnjenih za prekršaje u opadanju, taj broj je još uvek prilično visok. Uzroci ovome leže i u činjenici što su se dosad službena lica i organi uprave uglavnom orijentisali na podnošenje prijave protiv građana u svim slučajevima neizvršenja propisanih obaveza, ne ispitujući prethodno razloge zbog kojih se propisane obaveze ne izvršavaju, niti preduzimajući druge mere za obezbeđenje njihovog izvršenja. Zbog toga je Državni sekretarijat za unutrašnje poslove u protekloj godini dao inicijativu da se u dosadašnji pravni sistem gonjenja za prekršaje unesu odgovarajuće izmene koje bi omogućile smanjenje broja prekršaja po kojima se vodi postupak. To je sada i zakonski potvrđeno izmenama i dopunama Osnovnog zakona o prekršajima od 1958 godine. Danas zahtev za gonjenje prekršaja mogu podnositi organu uprave u čiju nadležnost spada izvršavanje propisa u kojima su prekršaji predviđeni, ovlašćeni inspektori i javni tužioci. Dosledno tome, pre podnošenja zahteva za gonjenje, organi uprave će ispitati uzroke zbog kojih se ne izvršuju propisane obaveze i preduzimati odgovarajuće mere za otklanjanje uzroka zbog kojih se one ne izvršavaju. Pored toga, radi ostvarenja ovog cilja, sudijama za prekršaje stavljeno je u dužnost da narodnom odboru podnose izveštaje o prekršajima najmanje jedanput godišnje, a savetu narodnog odbora nadležnom za unutrašnje poslove dvaput godišnje. Na taj način, narodnim odborima i njihovim savetima pruža se mogućnost da i sami preduzimaju mere za otklanjanje uzroka vršenja prekršaja i da organima uprave i sudijama za prekršaje daju smernice za sprovođenje određene politike kažnjavanja za prekršaje.

I u 1958 godini pojavljivao se problem stručnog unapređivanja ove službe, jer od celokupnog broja sudija za prekršaje 60% još uvek ne raspolaže propisanim stručnom spremom. Štaviše, za poslednje dve tri godine stanje se u tom pogledu stalno pogoršavalo. Jedan od uzroka ovakvom stanju je i činjenica da po

dosadašnjim propisima nijedan savezni niži republički organ nije imao zadatak da se stara o stručnom uzdizanju kadrova u ovoj službi. Radi otklanjanja ovog nedostatka, u izmenama i dopunama Osnovnog zakona o prekršajima stavljeno je u dužnost republičkim državnim sekretarijatima za unutrašnje poslove da se staraju o stručnom uzdizanju sudija za prekršaje. Pored toga, određeno je i da se za vršenje ove službe mogu uzimati samo kandidati koji raspolažu propisanim stručnom spremom. Može se očekivati da će se navedenim merama ova služba u celini podići na viši nivo, a time i učvrstiti pravilnost i zakonitost u vođenju administrativno-kaznenog postupka.

Narodna milicija

Iako je delovanje Narodne milicije prvenstveno preventivnog karaktera, ona je neposredno učestvovala i u sprovođenju zadataka svih organa i službi unutrašnjih poslova i tesno sarađivala sa drugim organima, naročito sa tužioštvima, sudovima i službama inspekcija.

Pored održavanja javnog reda i mira i zaštite javnog poretka, Narodna milicija je u proteklom periodu svoju delatnost pretežno usmeravala na suzbijanje kriminaliteta i na hvatanje izvršilaca krivičnih dela, podnošenje prijava o izvršenim krivičnim delima, privođenje izvršilaca krivičnih dela nadležnim organima, kao i na podnošenje prijava protiv izvršilaca prekršaja.

Stalnim stručnim osposobljavanjem kadrova i iskustvima stečenim u svakodnevnoj praksi, Narodna milicija je u prošloj godini postigla dalji napredak u svom radu i povećala potrebnu sposobnost da s uspehom obezbeđuje izvršavanje zadataka koji spadaju u delokrug organa unutrašnjih poslova.

Izvršenje kazni

Broj lica koja se nalaze na izdržavanju kazne zatvora i strogog zatvora u kazneno-pravnom domovima, u odnosu na prethodnu godinu, smanjio se u 1958 godini za 10,6%, a u zatvorima — za 33,6%. I broj kažnjenih maloletnika smanjen je za 29% (od 124 na 81), a broj maloletnika nad kojima je izrečena vaspitno-popravna mera takođe je smanjena za 10,7%. Broj povratnika je, isto tako, smanjen za 9,1%. Ovi podaci pokazuju da se i dalje nastavlja tendencija opadanja kriminaliteta, koja je zapažena za poslednjih nekoliko godina. Pored toga, u stalnom opadanju je i broj osuđenih lica na teže kazne odnosno na kazne strogog zatvora preko 5 godina.

U protekloj godini preduzet je niz mera da se stvore što povoljniji materijalni uslovi za opšte i stručno obrazovanje osuđenika koji se nalaze na izdržavanju kazni, kao i uslovi za njihovu kulturno-zabavnu i fiskulturnu delatnost. Naročita briga u tom pravcu posvećena je maloletnicima u kazneno-popravnim i vaspitno-popravnim domovima. Prevaspitavanje osuđenih lica ostvaruje se preko ustaljenih oblika nastavno-vaspitnog, kulturno-prosvetnog i fiskulturnog rada i rada u privrednim jedinicama kazneno-popravnih ustanova, što kod osuđenika razvija interesovanje za pozitivne stvari i povoljno utiče na njihovo prevaspitavanje.

Osim navedenih oblika rada na prevaspitavanju osuđenika, u toku protekle godine primenjeno je i isprobavanje novih instituta. Tako su, na primer, osuđena lica koja se nalaze na izdržavanju kazne od jedne godine, a na radu su najmanje 11 meseci, oslobođavana od radne obaveze za vreme od 14 dana, primajući za to vreme nagradu kao da se nalaze na radu i uživajući povoljniji režim u pogledu smeštaja, ishrane, razodone, dopisivanja i prijema paketa i poseta. Primena ovog instituta pozitivno se odrazila na zdravlje i psihi osuđenika. Uspešno je primenjivana i novina davanja sedmodnevnog odsustva osuđenima radi posete porodici u slučaju teške bolesti ili smrti nekog od čla-

nova porodice. U nekim slučajevima osuđenima je dopušteno da vode razgovore sa posetiocima bez prisustva službenika kazneno-popravne ustanove. Iskustva stečena primenom ovih novih instituta, kao i dvogodišnje postojanje otvorenih kazneno-popravnih ustanova, ukazuju na potrebu njihovog usvajanja u novom zakonu o izvršenju kazni, mera bezbednosti i vaspitno-popravnih mera, čiji je nacrt u pripremi.

Civilna zaštita

Rad službe civilne zaštite u protekloj godini bio je usmeren na prilagođavanje njene organizacije savremenim potrebama. Značaj koji ova služba ima ne samo u slučaju rata, već i u slučaju većih elementarnih nepogoda i u drugim slučajevima kad se pojavljuje potreba za ukazivanjem pomoći ugroženom stanovništvu, nameće potrebu da se ovoj službi posveti veća pažnja. I pored značajnih rezultata koje je civilna zaštita postigla, naročito u pogledu obuhvatanja velikog broja stanovništva za izvršavanje njenih zadataka, ona u radu nailazi na znatne teškoće. Zasad još ne postoje zakonski propisi koji bi regulisali osnovna pitanja iz rada ove službe, kao što su, na primer, učešće privrednih i drugih društvenih organizacija u pripremama koje ona sprovodi, obezbeđenje materijalnih sredstava za njen rad, i dr. Iskustvo je pokazalo da se pripreme za zaštitu stanovništva, u savremenim uslovima, ne mogu uspešno sprovesti samo merama koje se preduzimaju preko organa unutrašnjih poslova, već da se one moraju postaviti na mnogo širu osnovu, pa je zato neophodno da u njima učestvuju i drugi organi državne uprave, pojedine naučne ustanove i instituti, kao i privredne i društvene organizacije.

Sprovođenje priprema za zaštitu stanovništva zahteva daleko veća materijalna sredstva od onih kojima se sada raspolaže — za nabavku savremene opreme i za izgradnju potrebnih instalacija i objekata (sistema uzbunjivanja, skloništa i dr.). Stoga se ovaj problem postavlja kao jedan od najznačajnijih u ovoj oblasti, i njega bi trebalo što pre rešiti.

U cilju stručnog obrazovanja kadrova koji rade na poslovima civilne zaštite, podignuta je nova škola, koja će otpočeti rad u 1959 godini.

U okviru civilne zaštite, uz pomoć JNA, organizovana je i zaštita od neeksplozivnih ubojnih sredstava zaostalih iz doba rata. Od pronađenih neeksplozivnih sredstava poginulo je od Oslobođenja do danas 4.426 lica, od kojih je najveći broj dece, koja stradaju od eksplozija usled radoznalosti i nepažnje. Preduzetim merama za otklanjanje ove opasnosti posle rata je dezaktivirano ili uništeno 30.881 ubojno sredstvo, od čega 15.359 neeksplozivnih avionskih bombi. Pošto se ova sredstva još uvek pronalaze u mnogim krajevima Jugoslavije, preduzete su mere za osposobljavanje većeg broja stručnjaka koji će vršiti dezaktiviranja i uništavanja ovih sredstava. S druge strane, potrebno je da i građani i društvene organizacije utiču vaspitnim merama, kako bi se ubuduće izbegle žrtve zbog nepažnje i radoznalosti.

Protivpožarna služba

Radi poboljšavanja službe zaštite od požara, koji još uvek zajednici pričinjavaju znatne štete, posle donošenja Osnovnog zakona o zaštiti od požara preduzet je niz mera da se broj požara i šteta od njih smanji. Zaštiti od požara znatno veću pažnju poklanjali su i narodni odbori i rukovodeći organi privrednih organizacija. Naročita pažnja je posvećivana protivpožarnoj preventivi, i tu su postignuti značajni rezultati. Isto tako, više brige i razumevanja je pokazano i za nabavku vatrogasne opreme. Privredne organizacije su u tom pravcu imale više inicijative i materijalnih mogućnosti, naročito kada su troškovi oko nabavki nove vatrogasne opreme izjednačeni sa materijalnim troškovima preduzeća. Ovakve mere imale su za posledicu

smanjenje šteta pričinjenih požarom (u 1958 godini one su za 900 miliona dinara manje nego u 1957 godini).

Znatne teškoće pri sprovođenju protivpožarne zaštite nastaju usled toga što se prilikom podizanja novih objekata, a naročito prilikom rekonstrukcije i proširivanja starih, ne sprovode propisane protivpožarne mere, zbog čega često dolazi do požara i velikih materijalnih šteta. Nedovoljnoj zaštiti od požara života ljudi i imovine doprinosi i to što vatrogasne jedinice nisu dovoljno opremljene savremenim tehničkim sredstvima za gašenje požara. Ova nedovoljna opremljenost je posledica nedostatka potrebnih novčanih sredstava, a naročito za nabavku opreme koja se mora uvoziti iz inostranstva, jer domaća industrija ne pokazuje dovoljnu zainteresovanost da proizvodi ovu vatrogasnu opremu.

U cilju stručnog uzdizanja vatrogasnih kadrova, pri Državnom sekretarijatu za unutrašnje poslove otvorena je krajem 1958 godine dvogodišnja Vatrogasna škola. Boljoj organizaciji vatrogasne službe i stručnom uzdizanju kadrova znatno će doprineti i regulisanje službeničkog statusa profesionalnih vatrogasaca koje je izvršeno u protekloj godini.

Državljanstvo i građanska stanja

U toku 1958 godine primljeno je u jugoslovensko državljanstvo ukupno 3.536 lica. Imajući u vidu da broj stalno nastanjenih stranaca u Jugoslaviji iznosi oko 14.000 i da među njima vlada raspoloženje za sticanje jugoslovenskog državljanstva, mogao bi se očekivati veći broj naturalizovanih lica. Međutim, ozbiljnu smetnju za podnošenje molbi za prijem u državljanstvo pretstavljaju visoke takse koje se plaćaju u ovom postupku.

U istom periodu otpušteno je iz jugoslovenskog državljanstva 31.504 lica. To su uglavnom pripadnici turske nacionalne manjine i Folksdojčeri kojima se daje otpust na osnovu međunarodnih sporazuma. Po drugom osnovu (oduzimanjem državljanstva, gubitkom usled duge odsutnosti i odricanjem) izgubilo je jugoslovensko državljanstvo ukupno 85 lica.

Službene evidencije o građanskim stanjima još uvek ne zadovoljavaju, čemu je, najčešće, uzrok slab kadar matičara. Stručno osposobljeni matičari često se premeštaju na druge dužnosti, a na njihova mesta postavljaju lica bez potrebne stručne spreme. Stoga se nameće potreba da se donesu odgovarajući propisi koji će ovoj službi obezbediti neophodan stručni nivo, a dotele bi i sami narodni odbori trebalo da posvete veću pažnju ovom problemu, naročito u pogledu ustaljivanja kadra matičara.

Stručno uzdizanje kadrova

Školovanju kadrova, kao i njihovom političkom i stručnom uzdizanju kao značajnom faktoru za uspešno vršenje službe, poklanjali su posebnu pažnju i ulagali ozbiljne napore kako savezni, tako i republički državni sekretarijati za unutrašnje poslove. Da bi se čitav taj posao vršio sa više sistema i što organizovanije, u toku 1957 godine formirani su pri saveznom i republičkim državnim sekretarijatima posebni saveti za stručno obrazovanje kadrova, a u toku 1958 godine pri republičkim državnim sekretarijatima — i posebni saveti za stručno obrazovanje kadrova. U toku 1958 godine organizovane su u njima i posebne organizacione jedinice, u čiji delokrug spadaju svi poslovi u vezi sa stručnim uzdizanjem kadrova.

Pri Državnom sekretarijatu radi Viša upravna škola za unutrašnje poslove, u kojoj se stručno osposobljavaju službenici koji će u organima raditi na poslovima za čije se vršenje traži viša stručna sprema. U toku protekle godine ovu školu su završila 484 službenika, a sada je pohađa 471 službenik.

Uskoro će početi rad na istom stručnom nivou i Škola za civilnu zaštitu pri Državnom sekretarijatu

za unutrašnje poslove, kao posebna stručna škola u kojoj će se školovati i stručno osposobljavati kadrovi za vršenje ove službe.

U cilju stručnog obrazovanja srednjih kadrova, već su preduzeti koraci da se, u skladu s propisima Opšteg zakona o školstvu, donesu propisi za formiranje srednjih stručnih škola jedinstvenog tipa pri republičkim državnim sekretarijatima za unutrašnje poslove. Neke od ovih škola osnovane su pre stupanja na snagu pomenutog zakona i otpočele su rad u toku prošle godine, dok će druge, za čije su normalno funkcionisanje izvršene sve potrebne pripreme, otpočeti rad čim se donesu odgovarajući propisi.

Pri Državnom sekretarijatu za unutrašnje poslove već nekoliko godina radi Škola za podoficire Narodne milicije. U toku 1958 godine ovu školu je završilo 145 službenika, a sada je pohađa 144 službenika Narodne milicije.

Pored ovih škola, postojale su i radile pri republičkim državnim sekretarijatima i razne škole nižeg ranga, odnosno tečajevi koji se organizuju povremeno ili trajno. U ovim školama i tečajevima se stručno osposobljavaju kadrovi za vršenje naročitih zadataka iz nadležnosti organa unutrašnjih poslova, kao i pravnici za službu u Narodnoj miliciji. U toku 1958 godine kroz ove škole odnosno tečajeve prošlo je 2.880 službenika, a sada ih pohađa 865 službenika.

Osim navedenih stručnih škola i kurseva organizovanih pri saveznom i republičkim državnim sekretarijatima, službenici unutrašnjih poslova pohađaju i razne druge škole (srednje, više i visoke), u kojima se školuju zajedno sa drugim slušaocima. U toku 1958 godine privatno je pohađalo razne srednje škole 1.710 službenika, više upravne škole i Visoku upravnu školu u Zagrebu, u svojstvu redovnih i vanrednih slušalaca, — 237 službenika, a druge više škole — 23 službenika. Pored toga, veliki broj službenika organa unutrašnjih poslova orijentiše se i na sticanje univerzitetskog obrazovanja. Tako, naprimer, u školskoj 1958/59 godini razne fakultete pohađaju — kao vanredni slušaoci — preko hiljadu službenika organa unutrašnjih poslova. Pojedini državni sekretarijati neke službenike i stipendiraju (ukupno 144 stipendista), i to pretežno za izučavanje pravnih nauka.

U cilju stručnog osposobljavanja službenika za vršenje pojedinih službi unutrašnjih poslova, održavaju se i specijalni seminari. Na ovim seminarima proučavaju se važeći propisi, a naročito novi propisi koji su od značaja za pravilno vršenje službe. S druge strane, u stanicama i drugim jedinicama Narodne milicije svakodnevno se održavaju predavanja i konsultacije u cilju upoznavanja službenika Narodne milicije s propisima čije izvršenje oni treba neposredno da kontrolišu, kao i s propisima za vršenje službe u Narodnoj miliciji.

Pored problema pojedinih službi, o kojima je na pred bilo reči, nedovoljna snabdevenost savremenim tehničkim sredstvima predstavlja opšti problem organa unutrašnjih poslova. U nedostatku tih sredstava, danas se uspeši u ovoj službi postižu velikim fizičkim naporima službenika organa unutrašnjih poslova. U vezi sa ovim problemima, treba istaći da u nekim krajevima stanice Narodne milicije još uvek nisu dovoljno tehnički opremljene onako kako to zahteva sama služba.

Posebno treba ukazati na teške stanbene uslove pod kojima žive službenici organa unutrašnjih poslova, naročito službenici Narodne milicije, kako na seoskom, tako i na gradskom području. A to se, nesumnjivo, negativno odražava i na vršenje službe i na zdravstveno stanje službenika.

Stoga je potrebno preduzeti nove napore u pravcu rešavanja istaknutih problema, i to u prvom redu poboljšavanjem stanbenih prilika i obezbeđivanjem materijalnih sredstava za snabdevanje ovih službi savremenom tehničkom opremom.

2. SEKRETARIJAT ZA PRAVOSUDNE POSLOVE

Rad Sekretarijata

Saglasno Pravilniku o organizaciji i radu Sekretarijata Saveznog izvršnog veća za pravosudne poslove, rad ovog Sekretarijata bio je u okvirima četiri osnovne grupe poslova: organizaciono-pravni poslovi, pripremanje propisa iz oblasti pravosuđa, poslovi pomilovanja i poslovi sudske statistike.

U okviru svojih zadataka iz oblasti organizaciono-pravnih poslova Sekretarijat je težište rada u protekloj godini postavio na pitanja pravosudne uprave koja su od opšteg značaja. To se, u prvom redu, odnosi na popunjavanje sudova sposobnim kadrovima, zatim na sređivanje unutrašnje organizacije i poslovanja u sudovima, kao i na unapređivanje porotničke službe i stvaranje boljih uslova za rad sudova. U svim ovim oblastima stanje u sudovima je znatno poboljšano, a u ovoj godini pretstoji dalji rad na stručnom usavršavanju kadrova i unapređivanju sudske administracije.

U pogledu rada Sekretarijata na pripremanju propisa iz oblasti pravosuđa, u 1958 godini nastavljen je rad na Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, pripremljeni su nacrti za zakon o vanparničnom postupku, zakon o izvršnom postupku, zakon o sudskim taksama i zakon o komisijama za mirenje, kao i nacrti uredbe o troškovima u krivičnom i parničnom postupku i uredbe o nagradama i naknadi troškova za rad advokata. Od ovih nacrti u završnoj redakciji su Nacrt zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, Nacrt zakona o sudskim taksama i nacrti uredbe o troškovima u krivičnom i parničnom postupku i uredbe o nagradama i naknadi troškova za rad advokata.

Pored pripremanja propisa iz svog delokruga, Sekretarijat je saradivao na davanju mišljenja i primečanja na nacрте koje su radili drugi državni organi, a naročito na nacрте propisa kojima se utvrđuju privredni prestupi. U saradnji sa Državnim sekretarijatom za inostrane poslove, Sekretarijat je učestvovao na izradi nacрта konvencija o međunarodnoj pravnoj pomoći.

U oblasti pomilovanja Sekretarijat je vršio administrativne poslove po molbama za pomilovanje. U toku 1958 godine primljeno je 2.696 molbi (985 manje nego u prethodnoj godini), a do kraja godine konačno je rešena 2.121 molba. Od toga su uvažene 104 molbe, odbijeno je 1.755, rešeno na drugi način 248. Procent uvaženih molbi nešto je povećan u poređenju sa prethodnom godinom (u 1957 od 3.682 molbe uvaženo je svega 96).

Statistička služba pri Sekretarijatu, pored svog redovnog zadatka na sređivanju i obradi statističkih podataka o poslovanju sudova, izvršila je u 1958 godini analize o izricanju kazni, sprovođenju prethodnog postupka, stanju nerešenih predmeta u sudovima, kao i o opterećenosti sudija. Osim toga, statistička služba pripremila je za sudove prečišćen tekst uputstva i obrazaca za vođenje sudske statistike, koji treba da se primenjuju od 1 januara 1959 godine.

Organizaciono-kadrovske stanje u sudovima

Na teritoriji Jugoslavije ima 497 sudova, i to 458 redovnih i 39 privrednih. Od ukupnog broja redovnih sudova, pored vrhovnih sudova, ima 378 sreskih i 72 okružna suda, što u poređenju sa stanjem u 1957 godini pretstavlja povećanje od dva sreska i dva okružna suda. Od ukupnog broja privrednih sudova, pored Vrhovnog privrednog suda, ima 7 viših i 31 okružni privredni sud (jedan okružni privredni sud više nego u 1957 godini).

Sadašnja mreža sudova uglavnom zadovoljava potrebe.

Stanje sudiskih kadrova u protekloj godini znatno se poboljšalo. Broj sudija u redovnim sudovima, u poređenju sa stanjem na kraju 1957 godine, povećan

je za 180, tako da je ukupan broj sudija na dan 31 decembra 1958 godine iznosio 2.676 sudija. U privrednim sudovima broj sudija se neznatno povećao. Stručni sastav sudija u redovnim sudovima se i dalje poboljšava. U 1958 godini bilo je svega 160, ili 6,2% sudija bez završenog pravnog fakulteta, dok ih je u 1957 godini bilo 183, ili 7,4%. Od 160 sudija bez fakultetske spreme, 130 su sudije sreskih sudova a 30 — okružnih sudova. I dalje je najveći procent sudija bez pravnog fakulteta u NR Bosni i Hercegovini (20,0%), zatim u NR Srbiji sa AKMO (6,0%) i NR Makedoniji (5,9%). U privrednim sudovima nema sudija bez pravne spreme.

U sudovima je u 1958 godini bilo 54.938 povremenih sudija (sudija porotnika), od kojih 49.654 u redovnim sudovima (33.889 u sreskim i 15.765 u okružnim sudovima) i 5.284 povremene sudije u privrednim sudovima (4.411 u okružnim, 834 u višim i 39 u Vrhovnom privrednom sudu). U 1958 godini broj povremenih sudija se povećao za 868, i to u redovnim sudovima za 827 a u privrednim sudovima za 41. Po socijalnom sastavu sudije porotnici u redovnim sudovima su: službenici 39,7%, zemljoradnici 33,6%, radnici 13,2%, zanatlije 4,1% i ostali (penzioneri, domaćice, slobodne profesije i sl.) 9,4%. U poređenju sa stanjem u prethodnoj godini, promena ima utoliko što su sada među porotnicima najbrojniji službenici, dok su ranije to bili zemljoradnici. Procent radnika se takođe nešto povećao, ali je još uvek nedovoljan u poređenju sa brojem službenika i zemljoradnika. Povremene sudije u privrednim sudovima su uglavnom pravnici i ekonomisti.

U sudovima ima 741 stručni saradnik, od kojih 671 u redovnim sudovima a 70 u privrednim sudovima. U poređenju sa stanjem u 1957 godini, broj stručnih saradnika se povećao za 34.

Kadrovskim pitanjima posvećivana je u 1958 godini naročita pažnja. Pošto u sudovima i drugim pravosudnim organima najveći broj kadrova čine stariji pravnici, od kojih se znatan deo nalazi pred penzionisanjem, to je u poslednje vreme u sreske sudove i sreska javna tužilaštva uveden izvestan broj mlađih pravničkih kadrova, ali je to još uvek nedovoljno.

U okviru mera koje su preduzimane radi daljeg sređivanja unutrašnjeg poslovanja u sudovima, pristupilo se izradi sudske poslovnik. Tim propisom, čije donošenje neposredno pretstoji, obezbediće se jednoobrazno administrativno poslovanje i veća ekspeditivnost u sudovima.

Stanje i kretanje kriminaliteta

Ukupan broj krivičnih dela utvrđenih sudskim odlukama pokazuje poslednjih godina stalnu tendenciju opadanja. Prema podacima za 1956 i 1957 godinu, to smanjenje broja krivičnih dela odnosi se gotovo na sva krivična dela u okviru pojedinih važnijih grupa krivičnih dela. Znatnije smanjenje pokazuje se naročito kod krivičnih dela protiv narodne privrede (u 1957 godini za 36,2% manje nego u 1956 godini), protiv naroda i države (za 34,1%), protiv društvene imovine (za 18,6%), protiv službene dužnosti (za 14,4%), protiv javnog reda i pravnog saobraćaja (za 12%), itd.)

Struktura kriminaliteta u 1957 godini ostala je uglavnom ista kao i u prethodnim godinama. I dalje su najbrojnija krivična dela protiv imovine, zatim protiv časti i ugleda i protiv života i tela. Ove tri najbrojnije grupe krivičnih dela čine dve trećine celokupnog kriminaliteta, a samo na krivična dela uvrede, klevete i lake telesne povrede otpada preko 35% od celokupnog kriminaliteta. Teža krivična dela pojavljuju se u neznatnom procentu. Takvu strukturu krivičnih dela potvrđuju i podaci o izrečenim kaznama, prema kojima se na novčanu kaznu i na kaznu zatvora do

* Podaci u ovom delu izveštaja odnose se na stanje do 1 januara 1958 godine, jer samo za taj period postoji potpuni podaci sudske statistike.

šest meseci osuđuje oko 87%, na kaznu zatvora i strogog zatvora od šest meseci do jedne godine — oko 8%, na kaznu zatvora i strogog zatvora od jedne do pet godina — oko 5% i na kaznu strogog zatvora preko pet godina — svega oko 1% od ukupnog broja osuđenih lica za sva krivična dela.

Krivična dela protiv naroda i države su u stalnom i znatnom opadanju. To se odnosi na sva krivična dela iz ove grupe. U 1957 godini bilo je ukupno 516 ovih krivičnih dela, ili svega 22% od ukupnog broja tih krivičnih dela u 1952 godini. U tim granicama najbrojnije je bilo krivično delo izazivanja nacionalne, rasne ili verske netrpeljivosti, mržnje ili razдора (273), a zatim krivično delo neprijateljske propagande (120), itd.

Od ukupno 53 krivična dela protiv čovečnosti i međunarodnog prava, prema sudskim odlukama u 1957 godini, 45 su se odnosila na ratne zločine izvršene prema civilnom stanovništvu za vreme rata.

U grupi krivičnih dela protiv života i tela, koja u celini pokazuju izvesno smanjenje, i dalje je najbrojnije krivično delo lake telesne povrede (19.907 u 1957 godini prema 25.925 svih krivičnih dela iz ove grupe). Teža krivična dela protiv života i tela uglavnom se kreću u dosadašnjim granicama.

Broj krivičnih dela protiv narodne privrede znatno je smanjen prema stanju u ranijim godinama. U 1957 godini on je iznosio trećinu od ukupnog broja istih krivičnih dela u 1952 godini. Najbrojnija su krivična dela nedozvoljene trgovine, pustošenja šume i nesavesnog poslovanja u privredi.

Smanjen je i broj krivičnih dela protiv društvene imovine. Od ukupno 14.214 ovih krivičnih dela u 1957 godini, najveći broj odnosio se na sitna dela krađe, utaje i pronevere (4.122), na krivična dela krađe (3.967), utaje (1.834), teške krađe (1.714), itd. Najveći broj ovih krivičnih dela odnosio se na oštećenja manje vrednosti.

Kod krivičnih dela maloletnika pojavljuje se osetniji pad prema stanju u ranijim godinama. U 1957 godini maloletnici su se pred sudom pojavili kao izvršioци 3.742 krivična dela. Od toga broja 2.431 krivično delo odnosilo se na dela protiv imovine, 518 na krivična dela protiv života i tela, 420 na krivična dela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja, a 373 na sva ostala krivična dela.

Privredni prestupi

Privredni prestupi u protekloj godini pokazuju dalje i osetnije smanjenje prema stanju u prethodnim godinama. U pogledu strukture privrednih prestupa, u 1957 godini nema bitnijih promena. Najbrojniji su još uvek prestupi koji se odnose na povredu propisa o vođenju knjigovodstva u privrednim organizacijama, kao i prestupi u vezi s povredom propisa o trgovinskoj delatnosti i trgovinskim preduzećima i radnjama. Veliki broj privrednih prestupa odnosio se i na povredu propisa o kreditima za obrtna sredstva u privrednim organizacijama.

Prema zapažanjima privrednih sudova ukupan broj privrednih prestupa i vrste prestupa zavise dobrim delom i od delatnosti odgovarajućih inspekciskih organa. No, i pored ovih okolnosti, stalno i osetno opadanje broja privrednih prestupa ukazuje na bolju organizaciju rada i pravilnije funkcionisanje pojedinih službi u privrednim organizacijama, što se u krajnjoj liniji ima pripisati opštem učvršćenju tih organizacija i širem delovanju organa radničkog samoupravljanja.

Imovinski sporovi

Imovinskopravni i drugi građanskopravni sporovi pokazuju izvestan porast prema stanju u prethodnoj godini. Među ovim sporovima posebnu i najveću grupu čine privredni sporovi u kojima kao stranke učestvuju privredne organizacije i političkoteritorijalne jedinice i u kojima se kao predmet spora pojavljuje

društvena imovina. U 1957 godini od ukupno 796.468 imovinskopravnih sporova bilo je 269.583 privrednih sporova. Ostali sporovi imaju za predmet raspravljane različitih imovinskih, bračnih, porodičnih i drugih odnosa iz nadležnosti redovnih sudova. U toku 1957 godine takvih sporova bilo je rešeno ukupno 526.885, a u toku prve polovine 1958 godine — 269.881.

U privrednim sporovima kao stranke u sporu najčešće se pojavljuju trgovinska preduzeća i radnje, industrijska i rudarska preduzeća, a zatim u manjem procentu, i preduzeća ostalih privrednih grana, a najmanje političkoteritorijalne jedinice. Najveći broj privrednih sporova (46,6%) odnosi se na novčana potraživanja do 50.000 dinara, kao i na potraživanja od 50.000—200.000 dinara (25,4%). Skoro svi ovi sporovi (99,5%) odnose se na sudske ostvarivanje inače nespornih novčanih potraživanja između preduzeća i radnji za isporučenu robu ili izvršene usluge.

Među građevinskopravnim sporovima iz nadležnosti redovnih sudova, koji se vode između pojedinaca, kao i između pojedinaca i privrednih organizacija, za druga i ustanova, najveću grupu čine sporovi koji proističu iz ugovora i drugih pravnih poslova (38,2%), zatim sporovi koji se odnose na nepokretnosti (18%), sporovi u vezi s naknadom štete (14%), sporovi iz bračnih i porodičnih odnosa (7,6%), sporovi iz radnih odnosa (1,9%), itd.

Prema gore iznetim podacima, sudovi su u protekloj godini bili opterećeni velikim brojem sitnih imovinskih sporova, od kojih se mnogi mogu rešiti vansudskim putem. Takve mogućnosti se uspešno koriste u praksi nekih sudova i narodnih odbora. Na osnovu ovih iskustava pripremljen je Prednacrt zakona o mirovnim komisijama, koje bi posredovale među građanima radi mirnog rešavanja spornih odnosa.

Privredni sporovi su u porastu. Oni se, u većini slučajeva, vode bezrazložno, oko nespornih novčanih potraživanja između privrednih organizacija, a sudske odluke, po pravilu, ne izvršavaju se dobrovoljno, već prinudnim putem. To dolazi otuda što privredne organizacije odugovlače isplatu svojih dugova u nameri da se do krajnjih mogućnosti koriste novčanim sredstvima.

Osnovne teškoće u radu javnog pravobranioštva i drugih pravosudnih organa koji rade na pravnoj zaštiti društvene imovine su u tome što društvena nepokretna imovina još nije sva evidentirana, što se privredne organizacije nedovoljno obraćaju javnom pravobranioštvu radi prethodnog savetovanja prilikom zaključenja ugovora, i najзад, što javno pravobranioštvo neuredno dobiva obaveštenja o oštećenjima društvene imovine.

Upravni sporovi

Prema podacima za prvo polugode 1958 godine, ukupan broj upravnih sporova ne pokazuje znatnije odstupanje od stanja u protekloj godini. U prvom polugodu 1958 godine primljeno je 16.184 tužbe, prema 16.038 tužbi primljenih u istom periodu 1957 godine. Istu sliku pružaju i podaci o broju rešenih upravnih sporova. Tako su u prvom polugodu 1958 godine svi vrhovni sudovi rešili 15.932 upravna spora, prema 15.264 spora rešena u istom periodu prethodne godine.

Kao i u ranijim godinama, najveća grupa upravnih sporova ima za predmet pitanja iz oblasti socijalnog osiguranja (37,6% od svih sporova). Takođe veliki broj sporova odnosi se na pitanja u vezi s primenom propisa o upravljanju stanbenim zgradama, na primenu poreskih propisa, itd.

I u protekloj godini podnosioci tužbe bili su u najvećem broju slučajeva pojedinci (96,9%). Državni organi pojavljivali su se u ulozi tužioca samo u 2,3% slučajeva, a javno tužništvo i javno pravobranioštvo svega u 0,5% slučajeva.

Procent uvaženih tužbi ostao je uglavnom u istim granicama kao i prethodne godine i iznosio je oko 40. Od ukupno 15.932 rešena upravna spora u prvom polugodu 1958 godine, vrhovni sudovi uvažili su tužbe i poništili upravne akte u 6.575 slučajeva, uglavnom zbog nepotpuno utvrđenih činjenica ili povrede pravila postupka. Za ocenjivanje rada vrhovnih sudova značajni su podaci o broju izjavljenih žalbi i o njihovom rezultatu. U prvom polugodu 1958 godine izjavljeno je ukupno 3.985 žalbi na 14.346 rešenih predmeta u kojima je žalba bila po zakonu dozvoljena, što ne pretstavlja visok procent. Od tih 3.985 izjavljenih žalbi uvaženo je svega 659.

Rad javnog tužništva

Poslove javnog tužništva vrše Savezno javno tužništvo, šest republičkih, jedno pokrajinsko, 77 okružnih i 163 sreska javna tužništva.

U toku 1958 godine ukinuto je 26 sreskih javnih tužništava. Poslove ukinutih tužništava preuzela su susedna sreska javna tužništva, koja su delimično preuzela i stručne kadrove ukinutih tužništava. Pored toga, 20 okružnih javnih tužništava u sedištim okružnih sudova u kojima nisu formirana sreska javna tužništva, vrše i poslove iz nadležnosti sreskog javnog tužništva.

Na kraju 1958 godine sastav javnotužilačkog kadra bio je sledeći: 241 javni tužilac (159 sreskih, 74 okružna, 1 pokrajinski, 6 republičkih, 1 savezni), 533 zamenika javnih tužilaca (163 sreska, 301 okružni, 8 pokrajinskih, 53 republička i 8 zamenika saveznog javnog tužioca), 53 stručna saradnika (sekretara i referenta), 41 pripravnik za referenta prve vrste i 32 pristava i pripravnika za pristava. Svi okružni javni tužioc i imaju završen pravni fakultet, a od sreskih javnih tužilaca — samo jedna trećina. Sreskih javnih tužilaca bez pravnog fakulteta ima najviše u NR Bosni i Hercegovini. Od 533 zamenika javnih tužilaca 445 imaju završen pravni fakultet.

Prema podacima za period od početka jula 1957 do kraja juna 1958 godine, dakle za godinu dana, javna tužništva su primila 376.002 krivične prijave (prema 406.699 primljenih prijava u istom periodu 1956/57 godine), od kojih su bez pokretanja krivičnog postupka odbacila 104.146, ili 28,2% (prema 105.593, ili 25,9%, u istom periodu 1956/57 godine).

U istom periodu, od jula 1957 do kraja juna 1958 godine, smanjen je broj pokrenutih izviđaja i istraga (za 17,1%), jer je krivični postupak pokrenut protiv 107.962 lica, dok je u odgovarajućem periodu 1956/57 broj pokrenutih postupaka iznosio 130.264.

Smanjio se takođe broj lica optuženih sudu zbog izvršenja pojedinih krivičnih dela. U periodu od jula 1957 do juna 1958 godine optuženo je 157.325 lica, prema 174.119 lica u prethodnom periodu, što znači da je procent optuženja smanjen za 9,7%. U većoj meri opala su optuženja za teža krivična dela iz nadležnosti okružnog suda.

Prema stanju u prvom polugodu 1958 godine, od ukupnog broja optuženja na lakša krivična dela otpada 84,8%, a na teža dela samo 15,2%. Prema podacima za prvo polugode 1958 godine, od 49.574 donetih presuda bilo je 42.010 osuđujućih, ili 84,8%, odnosno svega 7.564, ili 15,2% oslobodavajućih presuda. U istom periodu 1957 godine procent osuđujućih presuda iznosio je 81,2%.

Podaci o povećanju procenta odbačenih krivičnih prijava, smanjenju broja pokrenutih izviđaja i istraga i smanjenju procenta optuženja, ukazuju da su javna tužništva ulagala napore radi ispitivanja osnovanosti krivičnih prijavi primljenih od građana, raznih državnih organa i preduzeća, i da su podnosila optužbe tek pošto su izvršila proveravanja o osnovanosti podnetih prijavi.

Iz podataka o broju optuženja izlazi da je opao procent optuženja za krivična dela protiv naroda i

države, krivična dela protiv društvene imovine i krivična dela protiv narodne privrede. Teži kriminal u privredi takođe je u poslednje vreme u opadanju, a pokazuje tendenciju i daljeg opadanja. Tako je, na primer, broj optuženja za dela težeg kriminala u privredi u prvom polugodu 1958 godine iznosio 20,5% manje nego u istom periodu 1957 godine. Najveći broj lica bio je optužen za krivična dela krađe i pronevere. Po broju optuženja najveći broj krivičnih dela protiv privrede odnosi se na zadrugarstvo, zatim na unutrašnju trgovinu, a po visini pričinjene štete na prvom mestu je unutrašnja trgovina, zatim zadrugarstvo i industrija.

Opadanje težeg kriminala u privredi rezultat je organizacionog sređivanja privrednih organizacija, šireg delovanja organa radničkog upravljanja, pojačane kontrole radnih kolektiva usled veće zainteresovanosti za privredni uspeh preduzeća, kao i efikasnijeg otkrivanja i gonjenja učinilaca ovih krivičnih dela. Ali, treba dodati da je u nekim privrednim organizacijama kontrola nad poslovanjem još uvek nedovoljna, da se ne vodi računa o kvalitetima lica koja se postavljaju na neke dužnosti u računovodstvu, da se ne obezbeđuje u dovoljnoj meri društvena imovina, naročito u zadrugama i trgovini.

Javna tužništva nastojala su da se pritvor i istražni zatvor kao mere obezbeđenja primenjuju prema građanima u strogo zakonskim okvirima, kao i da se primena tih mera svede na najmanju moguću meru. U periodu od jula 1957 do kraja juna 1958 godine broj lica lišenih slobode smanjen je od 24.313 na 20.716, odnosno za 14,7%, od čega se polovina odnosi na kratkotrajni pritvor do tri dana. Istražni zatvor je naređivan samo prema učinocima najtežih krivičnih dela krvnog i imovinskog kriminala i kriminala u privredi.

Za prvih devet meseci 1958 godine javna tužništva primila su 9.976 prijava za privredne prestupe, dok su u istom periodu 1957 godine primila 8.890 prijavi. Do ovog porasta došlo je usled uspešnijeg otkrivanja ovih delikata i veće aktivnosti pojedinih inspeksijskih i drugih organa. Medutim, najveći broj prijavi odnosio se na lakše oblike privrednih prestupa, uglavnom iz oblasti trgovinskog i finansijskog poslovanja, a u znatno manjoj meri na teže oblike.

Prethodni postupak nije uvek bio brz i efikasan, a u nekim slučajevima je trajao dosta dugo. Javna tužništva nastojala su da se gonjenjem ne obuhvataju neznatni slučajevi privrednih prestupa.

U radu upravnih organa primećuje se u manjoj meri nego ranijih godina pojava nezakonitog postupanja i povrede prava građana. Takvih je pojava bilo, na primer, u postupku arondacije, eksproprijacije, prinudne naplate poreza, administrativnog kažnjavanja, u raspravljanju radnih odnosa, itd., a naročito u postupku po stanbenim stvarima. Javno tužništvo je nastojalo da svojim intervencijama zaštiti interese radnih ljudi na zakonu osnovane, a naročito da obezbedi puno poštovanje stečenog prava na stan, kao i da u svim slučajevima otkloni učinjene povrede.

Javno tužništvo je u ovom periodu podnelo 40 zahteva za ekstradiciju okrivljenih i osuđenih lica koja su pobegla u inostranstvo. Strane države pozitivno su rešile podnete zahteve u 7 slučajeva, i u 6 slučajeva su odbile traženo izdavanje. Odbijanje zahteva skoro uvek bilo je obrazloženo političkim motivima, pružanjem azila i priznavanjem statusa izbeglica. Kao i ranijih godina, neke strane zemlje još uvek ne poštuju važeće ugovore, sporo rešavaju zahteve za ekstradiciju, a često neopravdano tretiraju obične kriminalce kao političke krivce, priznajući tako status izbeglice i pravo azila i licima koja na to nemaju pravo.

U istom periodu Savezno javno tužništvo pozitivno je rešilo 5 zahteva za ekstradiciju stranaca koji su se nalazili u našoj zemlji. Jedan od tih zahteva odnosio se na tranzitnu ekstradiciju.

Rad javnog pravobranioštva

Rad na pravnoj zaštiti društvene imovine vrše Savezno javno pravobranioštvo, šest republičkih javnih pravobranioštava, Oblasno javno pravobranioštvo, Pokrajinsko javno pravobranioštvo, 97 sreskih javnih pravobranioštava, kao i 18 opštinskih javnih pravobranioštava koja su obrazovana u toku 1958 godine (13 u NR Srbiji, 4 u NR Makedoniji i 1 u NR Hrvatskoj).

U javnim pravobranioštvima ima ukupno 217 diplomiranih pravnika. U nekim javnim pravobranioštvima nema drugih diplomiranih pravnika osim pravobranilaca. Javna pravobranioštva pri rešavanju kadrovskih pitanja, kao i pitanja smeštaja i materijalne opremljenosti, nailaze na slične teškoće kao i drugi pravosudni organi.

Javna pravobranioštva su u toku 1958 godine radila na preko 300.000 raznih predmeta. Pored toga, učestvovala su s drugim državnim organima u poslovima koji su u vezi sa raščlaćavanjem i sređivanjem imovinskopravnih odnosa. Isto tako, javna pravobranioštva su učestvovala na savetovanjima o pitanjima koja se tiču stanja i pravne zaštite opštenarodne imovine i uticala su da se od strane lokalnih organa preduzme niz mera radi otklanjanja uzroka koji dovode do oštećenja društvene imovine.

U praksi javnog pravobranioštva u pogledu pravne zaštite društvene imovine pojavljuju se izvesne teškoće usled nepotpuno sprovedene evidencije o društvenoj imovini i još neraspravljenih svih imovinsko-pravnih odnosa, kao i usled sprovedenja arondacije i likvidacije seljačkih radnih zadruga. Efikasnu pravnu zaštitu društvene imovine otežava i neuredno obaveštavanje javnog pravobranioštva o oštećenjima društvene imovine.

Savezno javno pravobranioštvo u toku 1958 godine imalo je u radu 1.594 parnična predmeta, 460 izvršnih i 2.293 ostala predmeta koji se odnose na poslove zastupanja u zemlji i 815 predmeta u vezi sa zastupanjem i drugim poslovima privrednih organizacija sa inostranim fizičkim i pravnim licima.

Najviše parnica pokretano je zbog ugovorne ili budžetske nediscipline, nevođenja računa o rokovima, nedostatka evidencije o računima, stvaranja ugovornih obaveza za čije pokriće nisu obezbeđena sredstva u budžetu, i slično.

U radu javnog pravobranioštva na davanju pravnih mišljenja na zahtev pojedinih organa ili privrednih organizacija, zapaženo je da ima slučajeva da se prilikom zaključivanja ugovora ugovaraju cene koje prelaze pomenutu vrednost, da se preuzimaju obaveze koje po zakonu terete drugu stranu, da ugovore zaključuju neovlašćena lica, da se u ugovorima ne utvrđuju tačno radovi koje treba izvršiti i njihova cena.

U radu Saveznog javnog pravobranioštva na predmetima koji su u vezi s poslovanjem privrednih organizacija sa inostranim pravnim i fizičkim licima, zapažena je tendencija da se za slučaj spora ugovara nadležnost inostranih sudova i arbitražnih veća. Tako se u 1958 godini od 142 registrovana spora samo 48 sporova raspravljalo pred domaćim sudom ili arbitražnim većem, a 94 — u inostranstvu. Izvesni podaci ukazuju da domaće privredne organizacije izbegavaju vođenje spora i kad je to potrebno, i da u takvim slučajevima zaključuju nepovoljna poravnanja ili sa inostranim partnerima sa kojima se već nalaze u spornom odnosu zaključuju nove poslove kojima se ustvari vrši poravnanje. Ove pojave, kao i pojave netražanja pravnog mišljenja od javnog pravobranioštva u vezi s poslovanjem sa inostranim pravnim i fizičkim licima, ukazuju na tendenciju nekih privrednih organizacija da iz raznih razloga izbegnu iznošenje svoga poslovanja pred pravobranioštvo i druge organe.

U vezi sa davanjem pravnih mišljenja o ovim sporovima, javno pravobranioštvo nailazi na teškoće, jer

zainteresovane privredne organizacije često ne raspolazu potrebnom dokumentacijom o bitnim činjenicama spornog odnosa.

3. SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE

Pored obaveštavanja domaće javnosti o politici i radu Saveznog izvršnog veća i rada na informisanju inostranstva o Jugoslaviji, Sekretarijat za informacije je u prošloj godini pristupio, radi daljeg unapređivanja ove delatnosti, sistematskom izučavanju stanja i problema u oblasti informacija. Na osnovu toga Sekretarijat je pristupio pripremama za izradu Nacrta zakona o informacijama, kojim treba da se u skladu sa sadašnjim stepenom društvenog razvika postave osnovni princip i pravila za vršenje raznih vidova informacija.

U saradnji sa političkim, društvenim i stručnim organizacijama (Komisijom za štampu Saveznog odbora SSRNJ, Udruženjem novinskih preduzeća FNRJ, Savezom novinara Jugoslavije, itd.) Sekretarijat je razmatrao i neke aktuelne probleme štampe. Tim povodom ispitani su osnovni organizacioni, kadrovski i materijalni problemi koji utiču na rad novinara i redakcija i predložene su razne mere za otklanjanje postojećih teškoća. Pristupilo se, takođe, proučavanju sličnih problema i kod drugih sredstava informacija (radiodifuzija, televizija, informativno-dokumentarni film, filmske novosti i dr.) u cilju unapređivanja ovih delatnosti, pre svega sa stanovišta razvoja njihove materijalne osnove, podizanja i obrazovanja kadrova.

Radi boljeg obaveštavanja javnosti o tekućoj politici i radu Saveznog izvršnog veća, Sekretarijat za informacije je nastojao da obezbedi novinarima što šire izvore informacija. Pored povremenih konferencija za štampu, saopštenja o sednicama Saveznog izvršnog veća i pojedinih odbora, Sekretarijat je u toku prošle godine počeo sa organizovanjem redovnih nedeljnih informativnih sastanaka sa novinarima, na kojima članovi Saveznog izvršnog veća i drugi rukovodioci saveznih ustanova objašnjavaju aktuelne probleme iz svog delokruga.

Sekretarijat je, takođe, pratio pisanje štampe i emisije radio-stanica o unutrašnjepolitičkim problemima. Pored toga, započeo je izdavanje nedeljnih preglada pisanja štampe, u kojima se ukazuje na probleme koje štampa tretira, kao i na predloge i sugestije štampe za rešavanje značajnijih pitanja. U Sekretarijatu se organizuje dokumentacija sa materijalima sa raznih područja i delatnosti Saveznog izvršnog veća, koji novinarima služe za temeljitije upoznavanje pojedinih problema na kojima rade savezni organi uprave.

U cilju proširivanja izvora informacija i obezbeđivanja što veće dostupnosti informacija novinarima, Sekretarijat je saradivao i sa drugim saveznim organima uprave i nastojao da se poboljša i organizuje veza tih organa sa novinarima. Ovim i drugim merama, štampa, radio-stanice i novinske agencije upoznavane su sa politikom i delatnošću Saveznog izvršnog veća i njegovih organa, kako bi mogli svestranije i potpunije obaveštavati javnost.

Na području informisanja inostranstva o našoj zemlji, Sekretarijat se saradivao sa ostalim ustanovama i organizacijama koje rade na tom polju. Značajnu pomoć Sekretarijatu i tim ustanovama i organizacijama pružio je Svet za informativnu službu za inostranstvo, koji je raspravljao o nekim bitnim problemima informativne delatnosti namenjene inostranstvu i preduzimao niz mera za koordinaciju ove delatnosti.

U obaveštavanju inostranstva o našoj zemlji značajnu ulogu ima Publicističko-izdavački zavod »Jugoslavija«, koji, pored obimne sopstvene izdavačke delatnosti na stranim jezicima, snabdeva mnoge strane izdavače i druge interesente informativnim materijalom o Jugoslaviji. Pored toga, Za-

vod snabdeva naša diplomatsko-konzularna predstavništva u inostranstvu publikacijama, člancima, izložbama, filmovima, fotografijama itd.

U prošloj, kao i ranijih godina, Sekretarijat za informacije pružao je pomoć velikom broju novinara, publicista i drugih kulturnih i javnih radnika iz inostranstva koji su posećivali našu zemlju, kako organizovanjem njihovog boravka, tako i davanjem traženih informacija o Jugoslaviji. Ovi posetioци pokazali su najveće interesovanje za sistem i rezultate radničkog upravljanja, za državno i društveno uređenje, za rad društveno-političkih organizacija (SKJ, SSRNJ, sindikata, Narodne omladine, itd.), za privredu i privredno planiranje i komunalni sistem. Sekretarijat za informacije je održavao i veze sa straniim novinarima stalno akreditovanim u Jugoslaviji, snabdevao ih informacijama i pružao im pomoć u njihovom radu.

Glava IV

NARODNA ODBRANA

1. DRŽAVNI SEKRETARIJAT ZA POSLOVE NARODNE ODBRANE

Radi obezbeđivanja nezavisnosti i nesmetane socijalističke izgradnje naše zemlje, Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane preduzimao je zajedno sa drugim organima mere za dalje jačanje naše narodne odbrane, a naročito za dalje jačanje odbranbene sposobnosti Jugoslovenske narodne armije.

Podizanje nivoa opremljenosti vojnih jedinica savremenim oružjem i oruđima bilo je i u 1958 godini jedan od važnih zadataka. Najveći deo sredstava namoružanja i vojne tehnike proizvela je domaća vojna industrija, čijem je daljem razvoju i jačanju posvećena naročita pažnja.

U protekloj godini preduzete su dalje mere da se, saglasno Zakonu o narodnoj odbrani, u pripremama i obezbeđivanju narodne odbrane obuhvate svi izvori i raspoložive snage zemlje. Na tome su sarađivali, u okviru svoje nadležnosti, svi organi državne uprave, organi narodne vlasti i organizacije.

Pored toga, Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane, kao savezni organ uprave, aktivno je učestvovao u sprovođenju zakona, uredba, odluka i drugih mera Savezne narodne skupštine i Saveznog izvršnog veća koje su se odnosile i na vojne organe i vojna lica ili su važile samo za vojne organe i vojna lica. Veći deo problema s tim u vezi rešen je u 1958 godini, ali je izvestan njihov broj ostao da se rešava i u 1959 godini.

Mere za izvršavanje vojnih zakona i međunarodnih propisa

Rad Državnog sekretarijata za poslove narodne odbrane na izradi i donošenju pravnih propisa bio je raznovrstan. Doneti su izvesni novi propisi, dok su neki dosadašnji propisi izmenjeni i dopunjeni, radi uskladijanja sa izmenama u opštim saveznim propisima, ili zbog potrebe za drukčijim regulisanjem nekih pitanja. Tako je doneta Uredba o organizaciji Državnog sekretarijata za poslove narodne odbrane, zatim Uredba o platama podoficira, oficira i vojnih službenika i Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o materijalnom i finansiskom poslovanju u JNA.

Državni sekretar za poslove narodne odbrane doneo je: Pravilnik o ocenjivanju vojnih lica; Pravilnik o putnim i selidbenim troškovima; Pravilnik o dodacima i posebnim nagradama podoficira, oficira i vojnih službenika; Pravilnik o vojnim bibliotekama; Pravilnik o novčanim primanjima, naknadama i nagradama vojnika i pitomaca vojnih škola; Pravilnik o okvirnim iznosima položajnih plata javnih službenika u JNA; Pravilnik o prijemu i regulisanju radnih odnosa vojnih majstora; Pravilnik o vojnim školama; Pravilnik za primenu Uredbe o materijalnom i finan-

siskom poslovanju u JNA; Pravilnik o pripravnničkom stažu u pravnoj službi u JNA; Pravilnik o vojnim menzama, kao i niz drugih pravilnika, naredaba i uputstava.

Specijalna komisija izradila je nacrt pravila ratnog prava za JNA. Isto tako, u pripremi su razni propisi za primenu Ženevskih konvencija.

Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane sarađivao je na izradi saveznih propisa kojima se regulišu pitanja u vezi s narodnom odbranom.

Kadrovska pitanja

U cilju osposobljavanja novih oficira i podoficira i podmlađivanja tog kadra, i u toku prošle godine primljene su nove klase pitomaca u sve vojne škole. Pored toga, za potrebe JNA školovalo se u 1958 godini 1.607 studenata na fakultetima, od kojih 302 vojna lica, a 1.305 građanskih lica — vojnih stipendista. Međutim, iako se svake godine vrši redovno obnavljanje starešinskog kadra, ipak u rešavanju kadrovskih problema ima još znatnih teškoća. Najveći deo oficirskog kadra je stvoren u ratu i izišao je iz njega. Svi su skoro iz iste generacije i razlike u godinama su relativno male. To otežava normalan odliv kadra sa višim činovima, a stvara teškoće i u pogledu unapređivanja iz nižih u više oficirske činove. Mada su za pojedine činove određene najviše granice godina života, ipak ni ta mera ne rešava u potpunosti problem obnavljanja kadra.

Iako mnogi od penzionisanih oficira nisu dostigli najviše godine života u svom činu, znatan broj njih je morao biti penzionisan zbog oronulog zdravlja ili fizičke iscrpenosti, što su posledice rata. Ta lica ne mogu ili teško mogu da izdrže napore vojne službe, ali su sposobna za lakši rad u građanstvu, tako da se najveći broj penzionisanih vojnih lica zaposlio. Međutim, za izvestan broj penzionisanih vojnih lica komisije još nisu našle zaposlenje, pa tome u ovoj godini komisije i organi narodne vlasti treba da posvete više pažnje.

Stručnom osposobljavanju starešinskog kadra posvećena je i u 1958 godini velika pažnja. U prošloj godini završilo je više vojne akademije i aplikacione škole 1.528 oficira, a podoficirske škole za usavršavanje — 689 podoficira.

Radi popunjavanja i podmlađivanja rezervnog starešinskog kadra, u prošloj godini su primljene dve klase pitomaca u škole za rezervne oficire.

Vojno-stručna nastava

U prošloj godini postignuti su vrlo dobri uspesi u vojnoj obuci vojnika i starešina. Tome su doprinele razne forme vežbi koje su vojne jedinice izvodile, pretežno na terenu.

Vojno-stručna obuka bila je naročito usmerena na osposobljavanje vojnika i starešina za dejstvo pod uslovima primene novih oružja. U tom cilju su bile organizovane specijalne pokazne zajedničke vežbe sa potpuno savremenom tematikom. Na njima se naš starešinski i vojnički sastav vežbao i usavršavao u raznim postupcima proizašlim iz savremenih koncepcija o ratu, koje uslovljavaju nova ratna sredstva. U vežbama je mnogo šire nego dosad rešavan problem sadejstva raznih vidova i rodova oružja. Vežbe su pokazale mogućnost primene mnogih naših iskustava u eventualnim budućim borbenim dejstvima.

U toku 1958 godine vršena je knjižička studija našeg sistema obuke vojnika, radi preduzimanja mera za pojačanje bojne gotovosti Armije, pa je pristupljeno razradi novog sistema obuke i uvedene su savremenije forme.

U cilju pružanja slušaocima što očiglednije nastave, preduzimane su mere za usavršavanje postojećih i usvajanje novih nastavnih pomoćnih sredstava. Za potrebe vojne nastave izrađena su 62 nova nastavna filma. Nabavljena su nova tehnička sredstva za učenje

stranih jezika. Vojni nastavni kabineti su snabdeveni modernim nastavnim pomoćnim sredstvima. Poligoni, vežbalištima i strelištima prošle godine je posvećeno više pažnje nego ranijih godina.

U toku 1958 godine normalno je teklo redovno školovanje u svim vojnim školama. Nastavni programi u vojnim školama su obnovljeni, odnosno dopunjeni obukom starešina za borbu i komandovanje u uslovima eventualne upotrebe u ratu nuklearnog oružja od strane protivnika.

Radi stručnog usavršavanja i upoznavanja rezervnih oficira sa novim naoružanjem, sa njima su na terenu vršene razne pokazne vežbe uz sadejstvo raznih rodova vojske i službi.

Armija je vidno učestvovala na svim većim manifestacijama fizičke kulture u zemlji, a naročito za vreme proslave Dana mladosti. Svojim učešćem u Beogradu, Ljubljani, Sisku, Somboru, Prištini itd. znatno je doprinela kvalitetu ovih manifestacija.

Moralno-političko vaspitanje i kulturno-prosvetni rad u Armiji

U 1958 godini glavni naponi na moralno-političkom vaspitanju bili su usmereni na to da se celokupan sistem opsteg i političkog obrazovanja u trupi i školama učini savremenijim i da što više odgovara našim uslovima. Osnov za to bio je Program SKJ.

Preduzimane su potrebne mere za unapređivanje sistema moralno-političkog vaspitanja i nastave. Učinjeni su znatni naponi da se jedinice snabdeju potrebnim brojem tehničkih i drugih sredstava koja se koriste u nastavne svrhe, kao što su: dija projektori, episkopi, kinoaparature, magnetofoni i dr.

Štampani su priručnici iz istorije SKJ, ekonomike Jugoslavije, a u štampi su priručnici o društveno-ekonomskom uređenju Jugoslavije, o moralno-političkom vaspitanju u JNA i iz političke ekonomije.

Veća pažnja je bila poklonjena radu na informisanju naše javnosti o životu i radu JNA. Naročito je uspela pokretna izložba na temu »O učešću JNA u izgradnji zemlje«, koju je posetilo oko milion građana.

U toku 1958 godine bavio se veći broj starešina i društveno-političkim radom na terenu.

Naučnoistraživački rad

U toku 1958 godine naučnoistraživački rad je usredsređen na osposobljavanje proizvodnih kapaciteta vojnih preduzeća za samostalnu proizvodnju savremene opreme za JNA, da bi se što manje zavisilo od inostranstva.

Da bi se obezbedila savremena oprema za Armiju, vršen je istraživački rad na usavršavanju klasičnog naoružanja i intendantske, sanitetske, inženjerske i druge vojne opreme. Postignuti su znatni uspehi u oblasti računskih mašina, strujnih izvora, automatizacije, usmerenih i višekanalnih veza, u radarskoj tehnici, elektronskim i električnim delovima, na osvajanju minerskog naoružanja, protivpožarnih sredstava i građevinsko-inženjerskih konstrukcija za mostove, plovna sredstva, puteve i aerodrome.

Niz naučnih dostignuća namenjenih vojnim potrebama našao je primenu i u narodnoj privredi.

Vojnoistorijski institut nastavio je rad na proučavanju dokumenata o Narodnooslobodilačkom ratu i izdao je ove godine daljih 8 knjiga Zbornika dokumenata o Narodnooslobodilačkom ratu i drugu knjigu »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«. U pripremi za štampu nalaze se još 4 knjige Zbornika dokumenata. U Institutu je nastavljen rad na obradi druge knjige »Drugi svetski rat«, na knjizi »Operacije crnogorske vojske u Prvom balkanskom ratu«, na daljem izdavanju Zbornika dokumenata o Narodnooslobodilačkom ratu i registrovanju arhivskog materijala u kartoteci arhivske dokumentacije, kao i na konzerviranju dokumentacije.

Redakcija Vojne enciklopedije produžila je svoju delatnost na pripremi i štampanju prve sveske Vojne enciklopedije i na pripremi druge sveske.

Geografski institut JNA je svoju delatnost usmerio na geografsko-kartografske radove za potrebe Armije. Institut je vršio popunjavanje dosadašnje praznine državne triangulacije na teritorijama NR Hrvatske i NR Bosne i Hercegovine novim tačkama, a na teritorijama NR Srbije i NR Makedonije obnovljena je stara trigonometrijska mreža. Sem toga, za potrebe civilne geodetske službe i privrede vršena su aerostiziranja područja na teritorijama narodnih republika Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Makedonije. Kartografsko-reprodukciska delatnost u toku 1958 godine obuhvatila je radove na novim vojnim kartama i na dopuni starih karata.

Sanitetska služba JNA je u toku 1958 godine postavila i proširila svoju delatnost na medicinskim problemima koji naročito interesuju Armiju. Nastavljena su klinička, laboratorijska i druga istraživanja infektivnog hepatita, zatim dekstrana, koji se ispituju klinički na ljudima. Spravljena je obična vakcina protiv gasne gangrene, zatim kombinovana vakcina protiv istog oboljenja, tifusa, paratifusa i tetanusa, koje se dalje ispituju i usavršavaju. Nastavljeno je epidemiološko ispitivanje akutnih oboljenja u vojnom kolektivu. Izrađena je eksperimentalna vakcina protiv influence. Nastavljena su istraživanja na polju medicinske zaštite od bojnih otrova i radioaktivnih materijala.

Izdavačka delatnost

U toku 1958 godine vojnoizdavačka delatnost bila je veoma obimna i raznovrsna. Redovno je izlazio nedeljni list »Narodna armija«, kao i ostali armijski listovi. Takođe je redovno izlazio petnaestodnevni ilustrovani časopis »Front«. Osim toga, redovno je izlazilo i 7 stručnih časopisa, kao što su: »Vojno delo«, »Vojni glasnik«, »Mornarički glasnik«, »Vazduhoplovni glasnik« i dr.

Vojnoizdavački zavod »Vojno delo« izdao je u 1958 godini ukupno 18 knjiga, od čega 15 od naših, a 3 od stranih pisaca. Zavod priprema Engelsovu II knjigu izabranih vojnih dela i Lenjinova vojna dela.

Geografski institut izdao je za potrebe državnih ustanova i privrednih preduzeća oko 19.000 listova karata raznih vrsta.

Snabdevanje i finansijsko poslovanje

U upravljanju i rukovanju vojnom imovinom u jedinicama i ustanova postignuti su vidni rezultati. Sredstva su racionalno trošena, bolje su čuvana i održavana. Finansijsko poslovanje bilo je usmereno na što racionalnije trošenje novčanih sredstva i maksimalnu štednju, na usklađivanje unutrašnjih finansijskih propisa Armije sa novim saveznim propisima. Kontrola finansijskog poslovanja vršena je redovno i bila je svestranija nego ranijih godina.

U prošloj godini posvećena je pažnja tipizaciji vozila i tehničkih sredstava u Armiji. Time se lakše rešavao i problem rezervnih delova za ta sredstva. Vojni remontni zavodi i radionice uspešno su snabdevali vojne jedinice rezervnim delovima koje su sami izradili.

U toku 1958 godine nastavljena je izgradnja nekoliko novih zavoda i radionica za opravku tehničkih sredstava, koji treba da budu završeni u 1960 godini.

U 1958 godini vojne jedinice su redovno i uredno snabdevane opremom, hranom i ogrevom. Pritom se težilo da se obezbede što kvalitetniji artikli po najpovoljnijim cenama. Vodilo se računa da se nabavkama za Armiju ne stvara veliki pritisak na tržište. Pritom ugovaranja opreme za 1959 godinu uštedeno je oko pola milijarde dinara.

Preduzete su mere da prehranbena industrija, radi poboljšanja ishrane vojnika, osvoji nove proizvode, na primer: kvalitetni dvopek, konzerve od mesa, voćne koncentrate i razne proizvode od voća i šećera.

Da bi se poboljšali životni uslovi vojnika, nabavljena je za njih savremenija posteljina i spavaća oprema. Izvršena je mehanizacija znatnog broja kuhinja, a tpezarije su snabdevene novim aluminijumskim posuđem. Mehanizovan je rad u intendantskim skladištima, a vojnici se obučavaju u rukovanju tom mehanizacijom. U ispitivanju je prototip sušionice za vojničko rublje.

Vojne ekonomije su u toku 1958 godine, i pored suše, dale prinose na nivou iz 1957 godine, čime su postignute znatne uštede u budžetu. I u toku 1958 godine vojnicima i mornarima izdavan je na upotrebu, pored jednog para novog odelja, i jedan par odelja treće kategorije, koje su oni nosili za vreme zimanja i izvođenja obuke. Time je postignuta ušteda za 1.200.000.000 dinara.

Zdravstvena zaštita

Sanitetska služba JNA je redovno pružala zdravstvenu zaštitu pripadnicima JNA i članovima porodica vojnih osiguranika, a u granicama slobodnih kapaciteta primana su na lečenje i građanska lica.

U vojnim bolnicama, pored vojnih lica lečeno je oko 7.000 članova porodica vojnih lica i oko 20.000 građanskih lica, dok je u vojnim lečilištima lečeno 700 članova porodica vojnih osiguranika.

Dobrovoljnih davalaca krvi bilo je u toku 1958 godine u Armiji oko 25.000.

U 1958 godini otpočele su rad stanice za transfuziju krvi u vojnim bolnicama u Zagrebu, Skoplju, Splitu i Nišu. Radi organizovanja protivradiološke zaštite i osposobljavanja kadra za ovu službu, pristupilo se organizovanju punktova za protivradiološku zaštitu pri vojnim bolnicama, koji će saradivati sa republičkim centrima za zaštitu od radioaktivnog zračenja.

Saradnja sa civilnom zdravstvenom službom nastavljena je i proširena. Na Kosmetu je nastavljena zajednička akcija za suzbijanje pegavca metodom koji je predložio vojni sanitet i kojim su postignuti veoma povoljni rezultati. Suvišni trofejni i netipizirani vojni sanitetski materijal dodeljen je civilnom sanitetu.

Veterinarska služba je svoju aktivnost usmerila na očuvanje zdravlja stoke, pri čemu su postignuti dobri rezultati. Da bi se olakšalo snabdevanje stočnom hranom za vreme vežbi, manevara i sl., ispitana je mogućnost ishrane konja briketiranom hranom, što se pokazalo kao uspešno. Veterinarska služba je usko saradivala sa civilnom veterinarskom službom po svim pitanjima zdravstvene zaštite stoke.

Preduzimane su mere za poboljšavanje kvaliteta onih rasa i kategorija konja za koje Armija ima naročito interesovanje.

Vojna industrija i vojno građevinarstvo

Osnovni zadaci vojne industrije u 1958 godini bili su proizvodnja novih sredstava naoružanja, a uporedo s tim i dalje uključivanje njenih slobodnih kapaciteta u proizvodnju za tržište. Problem boljeg korišćenja nekih preduzeća ostaje i dalje vrlo aktuelan, pa se mora rešavati i u toku ove godine.

U proizvodnji vojne industrije za tržište postignuti su u nekim programima veoma značajni uspesi, a naročito kod preduzeća motorne industrije, hidrauličke, u proizvodnji poljoprivrednih sprava, precizne mehanike i dr. Ukupan porast proizvodnje za tržište u 1958 godini iznosi 31% u poređenju sa 1957 godinom. Povećanje proizvodnje za tržište odnosi se pretežno na nove proizvode, kao što su: novi dizel-motori, šivaće mašine, tekstilne mašine, plugovi, kultivatori, uređaji za stočnu hranu, emajlirano posuđe, itd., a znatan porast zabeležen je i po starim programima proizvod-

nje za tržište. Od ukupnih isporuka vojne industrije u 1958 godini, preko 50% su isporuke domaćem tržištu. Vojna industrija je svojim proizvodima učestvovala i u izvozu na inostrana tržišta.

Investiciona ulaganja vojne industrije iznosila su oko 3,2 milijarde dinara. Tu su obuhvaćena i ulaganja u takve rekonstrukcije i dopune kapaciteta kojima se preduzeća osposobljavaju za određene vojne zadatke, s tim da se ti kapaciteti koriste i za proizvodnju za tržište.

Vojno građevinarstvo je u toku 1958 godine podizalo objekte za smeštaj ljudi, materijala i opreme, kao i stambene zgrade za smeštaj porodica vojnih lica.

U toku prošle godine izgrađen je 41 objekat za smeštaj vojnika, a u izgradnji je još 14 takvih objekata. Izgrađeno je 4.309 stanova za vojna lica, a u toku 1959 godine nastaviće se i završiće se još 4.835 stanova. Ostalih objekata izgrađeno je 250, a u izgradnji je 67 (objekti za kulturu, ambulante, garaže za vozila, razni magacini za materijal, rezervoari, cisterne, magacini za pogonski materijal, radionice i administrativne zgrade). Izgrađeno je 873 m obala i mola.

U toku 1958 godine Armija je gradila sa narodnim odborima opština i srezova i razne instalacije (vodo-vodne, kanalizacione, električne i dr.), čija vrednost iznosi 1.028.728.000 dinara.

Vanarmisko vojno vaspitanje

Rad na vanarmiskom vojnom vaspitanju u toku 1958 godine bio je postavljen na mnogo širu osnovu nego prethodne godine. Taj rad se vršio uglavnom preko centara za vanarmisko vojno vaspitanje i putem skupnih akcija, zajedničkih vežbi i marševa. Broj centara se osetno povećao i iznosi 141, dok ih je u 1957 godini bilo 108. Za njihov su rad narodne vlasti u 1958 godini dale 60 miliona dinara.

Nastavni programi u pogledu vršenja obuke i osposobljavanja obveznika skraćeni su i prilagođeni najnovijim uslovima vođenja rata, kao i iskustvima iz Narodnooslobodilačke borbe.

Jedinice Armije pomagale su rad na vanarmiskom vojnom vaspitanju naroda, između ostalog, i time što su organizovale 25 tehničkih zborova, koje je posetilo 22.870 lica. Za rad na vanarmiskom vojnom vaspitanju Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane dao je u prošloj godini dotacije u novcu i materijalu Streljačkom savezu, Auto-moto savezu, Savezu radioamatera, Vazduhoplovnom savezu, Udruženju rezervnih oficira Jugoslavije i Konjičkom savezu Jugoslavije u ukupnom iznosu od 525 miliona dinara.

U toku 1958 godine rukovođenje predvojničkom obukom u narodnim odborima, koje je bilo u rukama prosvetnih organa, preuzeli su organi narodne odbrane. Time je služba predvojničke obuke čvršće povezana sa ostalim delatnostima na sektoru narodne odbrane i ostvareni su uslovi za njen brži razvoj. U obuci je učestvovalo 500.000 omladinaca i omladinki. U radu sa obveznicima iz seoske i radničke omladine bilo je 13.870 komandira, od kojih su 7.390 rezervni oficiri, a u školama je radilo 840 stalnih nastavnika predvojničke obuke.

Kroz logore predvojničke obuke prošlo je 255.000 omladinaca. Svi muški obveznici predvojničke obuke vršili su gađanja vojničkom puškom. Osim toga, sprovedena su masovna takmičenja u gađanju vazdušnom i vojničkom puškom, koja su završena Drugim državnim prvenstvom. U pojedinim narodnim odborima bila su organizovana i patrolna takmičenja, višebor i sl.

Jugoslovenska narodna armija pružila je predvojničkoj obuci pomoć u kadrovima, naoružanju, municiji i drugoj vojnoj opremi. Oko 170 aktivnih oficira bili su na logorovanju komandanti logora i instruktori za vojno-stručnu nastavu. Od novčanih sredstava Dr-

žavni sekretarijat za poslove narodne odbrane je obezbedio za predvojničku obuku 210 miliona dinara.

S obzirom na bolju organizovanost i usled toga postignutu veću efikasnost u sprovođenju predvojničke obuke, predviđeno je da će se, počev od 1959 godine, ova obuka sa seoskom i radničkom omladinom izvoditi dve umesto tri godine, a takođe i sa srednjoškolskom i studentskom omladinom po dve godine, umesto dosadašnjeg trajanja od dve odnosno četiri godine.

Pomoć narodnoj privredi i saradnja sa drugim državnim organima

Inženjerske jedinice JNA u toku 1958 godine pružile su sa izvođenjem raznih inženjerskih radova značajnih sa gledišta narodne odbrane, čime je istovremeno dat doprinos opštim naporima za dalju izgradnju zemlje. One su izgradile 104 km modernih automobilskih puteva, 14 km železničkih pruga, 16 mostova ukupne dužine 610 m i 4 tunela dužine 467 metara. Ukupna vrednost ovih radova iznosi 3.619.000.000 dinara.

Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane dao je u 1958 godini narodnim republikama 2.480.000.000 dinara kao pomoć za izgradnju, rekonstrukciju i modernizaciju puteva i železničkih pruga, iz okvira perspektivnog programa uređenja komunikacione mreže Jugoslavije. Korišćenjem ovih sredstava izgrađeno je 96 km automobilskih puteva i 5 mostova dužine 82 metra.

Pored toga, Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane dao je pomoć narodnim republikama u iznosu od 20.000.000 dinara za uređenje i regulaciju bujičnih tokova. Za pošumljavanje goleti dato je 17.500.000 dinara.

Program za izvođenje hidrotehničkih radova obuhvatio je pomoć lokalnim organima vlasti i pojedinim naučnim i drugim ustanovama i institucijama u izvođenju hidrotehničkih radova i za traženje vode na ostrvima, obali i u kraškim predelima. Naročito značajni rezultati postignuti su na ostrvima, gde su pronađene značajne količine pitke dubinske vode. U ove svrhe utrošeno je 64.805.000 dinara.

Praktičnom obukom i radom na izgradnji raznih inženjerskih i građevinskih objekata osposobljene su nove hiljade vojnika za razne stručne poslove, koji će po otsluženju svog vojnog roka moći da se aktivno uključe u privredu kao kvalifikovani radnici.

Za razvoj gajenja konja Armija je dala civilnim ustanovama 53.000.000 dinara, od čega 7.700.000 dinara za kupovinu priplodnih grla, 43.300.000 za samo gajenje konja, a 2.000.000 dinara za nagrade na smotrama, za dobar odgoj konja.

Veliku pomoć pružile su vojne jedinice u pripremanju svečane proslave petnaestogodišnjice bitke na Sutjesci. Inženjerske jedinice su uredile teren i načinile prilazne puteve. Vojne jedinice su takođe izgradile sve objekte na mestu proslave i učestvovala su u organizaciji te značajne manifestacije.

Saradnja sa stranim armijama

Prošle godine u maju brodovi Jugoslovenske ratne mornarice posetili su Sevastopolj. Sa Poljskom je održavana saradnja u oblasti vojne industrije, pri čemu je bilo više poseta. Jedna delegacija Ratnog vazduhoplovstva i Saniteta JNA učinila je posetu Grčkoj armiji. Takođe je jedna vojna delegacija posetila Egipat.

Našu zemlju posetila je grupa slušalaca Američke ratne škole, grupa slušalaca Britanske imperijalne škole, grupa slušalaca Kanadske škole odbrane, belgijska vojna delegacija, grčka vojna delegacija, tri indonežanske delegacije i jedna burmanska vazduhoplovna delegacija. Jedan školski brod Egipatske ratne mornarice učinio je posetu Jugoslovenskoj ratnoj mornarici.

U toku 1958 godine dvaput je izvršena smena Odreda JNA u sastavu snaga Ujedinjenih nacija u

Egiptu. Poslednja smena ovog Odreda ima 685 vojnih lica.

2. SEKRETARIJAT SAVETA NARODNE ODBRANE

Sekretarijat Saveta narodne odbrane je u protekloj godini zajedno sa drugim državnim organima prikupljao podatke, vršio razne proračune i obrađivao pojedina pitanja, da bi ih Savet narodne odbrane razmatrao i doneo odluke koje su se odnosile na dalje jačanje odbranbene sposobnosti zemlje.

U cilju sprovođenja odluka Saveta narodne odbrane, Sekretarijat je bio u stalnom kontaktu sa odgovarajućim državnim organima, pružajući im potrebne podatke za rad po pojedinim pitanjima i ukazujući im pomoć pri izradi mobilizacionih elaborata i sprovođenju određenih priprema. Osim toga, Sekretarijat je organizovao stručne seminare i preduzimao druge koordinacione mere na tom području.

U saradnji sa Državnim sekretarijatom za unutrašnje poslove, razmatrana je problematika zaštite civilnog stanovništva u uslovima savremenog rata, i preduzimane su određene mere.

U protekloj godini proučavana je problematika radne snage sa stanovišta narodne odbrane, sprovedena su odgovarajuća planiranja i preduzimane i ostale mere u vezi s tim.

Na osnovu prikupljenih i sređenih podataka o stanju i mogućnostima privrede za odbranu zemlje, u toku 1958 godine su analizirane mogućnosti obezbeđenja osnovnih potreba zemlje u ratu.

Radničke protivavionske baterije, koje su obrazovane u većim preduzećima, nastavile su obuku i organizaciono učvršćivanje u prošloj godini. Na vežbama i gađanjima ove baterije postigle su vrlo dobre rezultate. Preduzimane su i potrebne mere za regulisanje izvesnih neresenih pitanja u vezi s postojanjem tih baterija, naročito u pogledu finansiranja izdataka za te jedinice.

U protekloj godini učinjeni su znatni naponi da se organi uprave narodne odbrane, kao nosioci rada na građanskoj mobilizaciji i glavni izvršioци priprema za vojnu mobilizaciju, organizaciono učvrste i osposobe za izvršavanje zadataka koji im se postavljaju. Oni su dobili odgovarajuću fizionomiju i osposobljeni su za uspešno izvršavanje svojih zadataka. Naročita pažnja bila je poklonjena pitanju kadrova, tako da je popunjavanje organa uprave narodne odbrane dobrim kadrovima sada obezbeđeno.

Rad na izradi propisa koji regulišu delatnost organa uprave narodne odbrane i ostalih upravnih organa privrednih i društvenih organizacija u oblasti mobilizacionih priprema, obuhvatao je uglavnom izradu bližih uputstava za primenu već donetih propisa iz ove oblasti i propisivanje uputstava uz pojedine odluke koje je doneo Vrhovni komandant i Savet narodne odbrane.

Uspostavljena je potrebna saradnja sa državnim sekretarijatima i sekretarijatima Saveznog izvršnog veća u pogledu donošenja propisa i zaštite interesa narodne odbrane u tim propisima.

Formirani su organi uprave nadležni za poslove narodne odbrane u novim opštinama i srezovima. Ovi organi, mada još nisu svi na potrebnom stručnom nivou, osposobljeni su za samostalno vršenje upravnih poslova u ovoj oblasti.

Glava V PRIVREDA

1. SAVEZNI ZAVOD ZA PRIVREDNO PLANIRANJE

U toku 1958 godine Savezni zavod za privredno planiranje imao je sledeće osnovne zadatke:

da dovrši razradu nekih specifičnih problema vezanih za politiku privrednog razvoja u perspektivnom periodu 1957—61 godine;

da izradi Savezni društveni plan za 1959 godinu; da pristupi pripremama za izradu jednog dugoročnog plana privrednog razvoja.

U vezi s prvim zadatkom, razrađen je program prioritetnih investicija u industriji i nekim drugim oblastima. Izrađena je i struktura garantovanih investicija za period 1957—61 na teritoriji NR Makedonije i NR Crne Gore i Autonomne Kosovsko-metohiske Oblasti. Zavod je takođe razradio osnovne pretpostavke za rejonizaciju područja naše zemlje i metodološke osnove za utvrđivanje ekonomskih reiona. Osim toga, izrađene su osnovne postavke metodologije za izučavanje problema razvoja gradova i industrijskih centara. Izvršena je analiza perspektivnih planova svih srezova. Izrađena je klasifikacija i kategorizacija svih srezova u Jugoslaviji prema dostignutom nivou privredne razvijenosti na bazi podataka za 1957 godinu. Na osnovu ovoga rada napravljen je predlog za određivanje privredno nerazvijenih srezova, predlog najvažnijih objekata čiji bi početak izgradnje trebalo obezbediti na tim područjima, vrednost investicija i metod njihovog finansiranja.

Savezni zavod za privredno planiranje izradio je, na osnovu prethodnih materijala, još u junu 1958 godine prvi nacrt Saveznog društvenog plana za 1959 godinu. Na osnovu prethodne diskusije u Odboru za privredu Saveznog izvršnog veća, Zavod je, u saradnji sa privrednim sekretarijatima, komorama, stručnim udruženjima i organima za planiranje narodnih republika, pristupio izradi definitivnog nacrta. U toku ovoga rada analizirani su dosadašnji rezultati u ostvarivanju perspektivnog programa, uspesi i problemi na koje je dosadašnji razvoj ukazao. Na temelju ove analize razmotrena je investiciona politika za 1959 godinu, kao i sve druge kategorije potrošnje. Detaljno su razmotrena i sva finansijska kretanja koja prouzrokuju planirana proizvodnja i potrošnja. Blagodareći činjenici da je rad na izradi plana počet blagovremeno, kao i organizovanoj saradnji Saveznog zavoda sa svim zainteresovanim organima (koja je ove godine bila sprovedena na širokoj osnovi), omogućeno je da se osnovne postavke plana na vreme prodiskutuju pred Odborom za privredu i Saveznim izvršnim većem. Na taj način je Savezni društveni plan za 1959 godinu mogao biti blagovremeno usvojen.

U novembru 1958 započet je sistematski rad na dugoročnom programu privrednog razvika. Najpre je izrađen orijentacioni model privrednog razvoja. Na osnovu ovog materijala izrađene su projekcije po sektorima i granama kojima će se kontrolisati realnost modela.

Naročite stručne komisije paralelno detaljno proučavaju neka pitanja od bitnog značaja za dugoročni privredni razvoj (problemi razvoja pojedinih grana industrije, saobraćaja itd.). Prva verzija koncepcije dugoročnog privrednog razvoja poslaće se Saveznom izvršnom veću tokom 1959 godine.

Uparedo sa izvršavanjem navedenih zadataka, Zavod za privredno planiranje radio je i na usavršavanju metodike planiranja, a u zajednici sa Saveznim zavodom za statistiku rešavao je i neka pitanja vezana za statistiku i evidenciju privrednih pokazatelja.

Od organizacionih mera u vezi s radom na dugoročnom planiranju, treba spomenuti formiranje Odeljenja za ekonomska istraživanja i metodologiju planiranja, a pripremljeno je i osnivanje posebnih odeljenja za pitanja tržišta i cena, kao i za pitanja kadrova.

U 1958 godini Zavod za privredno planiranje održavao je kontakt sa nizom inostranih institucija koje se bave problemima planiranja i ekonomskih izučavanja. Tako je na osnovu odluke Jugoslovensko-poljskog komiteta za privrednu saradnju, održan u Varšavi sastanak predstavnika Saveznog zavoda za privredno planiranje sa predstavnicima Planske komisije pri Ministarskom savetu Poljske, kao i sa drugim terenskim planskim organima u Poljskoj.

Pored toga, održavani su kontakti sa nekim institucijama za ekonomska izučavanja u Zapadnoj Evropi.

2. SEKRETARIJAT ZA OPŠTE PRIVREDNE POSLOVE

Rad Sekretarijata za opšte privredne poslove u 1958 godini odvijao se u okviru njegovih osnovnih zadataka — pracenja i analiziranja opštih kretanja u privredi, proučavanja pitanja privrednog sistema i njegovog dejstva, pripreme i predlaganja mera za izvršenje propisa i drugih mera iz oblasti privrede.

Prateći razvoj privrede, Sekretarijat je i u prošloj godini podnosio Saveznom izvršnom veću i Odboru za privredu Saveznog izvršnog veća izveštaje o opštim privrednim kretanjima i predlagao mere ili učestvovao u pripremi određenih mera koje je u toku godine trebalo preduzimati radi ostvarivanja postavljenih planskih zadataka razvoja privrede i ciljeva ekonomske politike.

U pregledima kretanja privrede, koje je Sekretarijat sastavljao u obliku stalnih mesečnih izdanja, izlagani su — pored osnovnih kretanja i opšte ocene privrednog razvoja u celini, kao i predlaganih ekonomskih mera, — i rezultati postignuti na pojedinim područjima važnim za ocenu privredne situacije. Tako je u posebnim odeljcima u pregledima obuhvatan razvoj industrije, poljoprivrede, građevinarstva, saobraćaja, zaposlenosti i produktivnosti rada, spoljne trgovine, opšte potrošnje, potrošnje stamovništva i životnog standarda, kao i razvoj tržišta i kretanje cena.

Pregledi su bili predmet pretresa na sednicama Odbora za privredu i Saveznog izvršnog veća, a pojedini periodični izveštaji (izveštaj za januar — april i izveštaj za januar—avgust) razmatrani su i u Saveznoj narodnoj skupštini.

Prema zaključku Odbora za privredu Saveznog izvršnog veća, od početka 1958 godine pregledi kretanja privrede se, kao posebno izdanje ovog Sekretarijata, dostavljaju i svim predstavnicima sreskih narodnih odbora, radi njihovog upoznavanja sa opštim razvojem privrede i postizanja što jedinstvenijih stavova u oceni privrednih problema.

I u prošloj godini je Sekretarijat posvećivao naročitu pažnju proučavanju pitanja privrednog sistema i ispitivanju njegovog dejstva. U tu svrhu izvršio je proveravanje mehanizma privrednog sistema na osnovu pregleda završnih računa i periodičnih obračuna velikog broja privrednih organizacija, kao i proveravanjem delovanja ekonomskih instrumenata u pojedinim privrednim organizacijama. Na osnovu ovih analiza, a u saradnji sa komorama i stručnim udruženjima i sa organima državne uprave, kao i sindikalnim organima, Sekretarijat je podneo predlog za izvesne korekcije i dopune privrednog sistema, koje su došle do izražaja, kao što je poznato, pre svega u izmenama i dopunama odgovarajućih propisa o dohotku privrednih organizacija, o doprinosu budžetima iz ličnog dohotka, o sredstvima privrednih organizacija, o zajedničkim fondovima, o regulisanju odnosa u vezi sa rasporedom čistog prihoda i sredstava privrednih organizacija, itd.

Sekretarijat za opšte privredne poslove je u 1958 godini ostvarivao saradnju sa drugim saveznim sekretarijatima i sekretarijatima republičkih izvršnih veća za opšte privredne poslove, na donošenju niza ostalih mera i propisa. Ta saradnja je naročito ostvarivana prilikom pripremanja i podnošenja predloga propisa i mera koje je donosio Odbor za privredu i Savezno izvršno veće.

Pošto je ovaj Sekretarijat nadležan za donošenje bližih propisa o izvršenju Zakona o udruživanju u privredu, u prošloj godini su, u saradnji sa komorama i nadležnim organima državne uprave, doneti propisi i data objašnjenja u cilju regulisanja pojedinih pitanja iz te oblasti, naročito u pogledu rasporeda, ostvarena je i saradnja sa nadležnim organima u vezi s izradom i odobravanjem statuta.

3. DRŽAVNI SEKRETARIJAT ZA POSLOVE
FINANSIJA

Državni sekretarijat za poslove finansija u 1958 godini pratio je finansijsko izvršavanje Saveznog društvenog plana u okviru opšte privredne politike, i preduzimao ili predlagao Saveznom izvršnom veću odgovarajuće mere za njegovo izvršavanje. Izmena sistema u pogledu finansiranja i raspodele ukupnog prihoda privrednih organizacija, sprovedena krajem 1957 godine zakonima koje je donela Savezna narodna skupština, stavila je pred Državni sekretarijat u 1958 godini naročite zadatke na primeni ili donošenju niza propisa čiji je prvenstveni zadatak bio da ovaj sistem razrade ili konkretizuju. S obzirom na veliki broj novina u tim zakonima, sve službe Državnog sekretarijata bile su čitave prošle godine angažovane na pripremi i donošenju propisa i na davanju mnogobrojnih objašnjenja i uputstava za pravilnu primenu tih propisa.

Pored daljeg rada na kontroli i sprovođenju propisa iz oblasti finansiranja i raspodele ukupnog prihoda privrednih organizacija, osnovni zadaci Državnog sekretarijata u 1959 godini jesu konačna izrada tekstova zakona o društvenom knjigovodstvu, o budžetima, o porezima i taksama, o carinama, o porezu na promet, kao i zakona o osiguranju lica i imovine, na kojima je rad počeo već u 1958 godini.

Prihodi iz privrede

Prema podacima društvene evidencije Narodne banke, u 1958 godini su ostvarena ukupna sredstva iz privrede u iznosu od 1.018,3 milijarde dinara, prema ostvarenju u 1957 godini od 883,4 milijarde dinara, što je više za 134,9 milijardi dinara, ili za 15%. Ovaj porast je nastao u prvom redu zbog povećanog obima proizvodnje u 1958 godini.

Po pojedinim vrstama ostvarena sredstva iznose:

	(u milijardama dinara)		
	Ostvarenje	1958	1957
1. Kamata na fond osnovnih sredstava	46,0	41,9	91
2. Kamata na obrtna sredstva	58,7	69,8	119
3. Zemljarina	1,6	3,0	189
4. Doprinosi društvenim fondovima	20,4	11,9	59
5. Porez na promet	151,9	166,9	110
6. Doprinos iz dohotka privrednih organizacija	206,8	245,6	119
7. Doprinos budžetima iz ličnog dohotka radnika	20,0	54,7	273

(u milijardama dinara)

Ostvarenje

1957 1958 1957

9. Doprinos za stanbeno osiguranje	108,0	117,3	109
9. Doprinos za stanbeno izgradnju	25,8	31,8	123
10. Sredstva privrednih organizacija	99,3	136,3	137
Svega:	738,5	879,2	119
11. Amortizacija	119,7	139,1	116
Ukupno:	858,2	1.018,3	119

Kamata na osnovna sredstva ostvarena je u manjem iznosu zato što se u 1958 godini plaćala samo na iznos fonda osnovnih sredstava (bez amortizacije i bez novčanog dela fonda osnovnih sredstava), dok se ranije plaćala od tzv. sadašnje vrednosti osnovnih sredstava, što je iznosilo znatno više. Osim toga, u 1958 godini izvesne privredne organizacije su u celini ili delimično oslobođene plaćanja ove kamate.

Doprinosi društvenim fondovima ostvareni su u nižem iznosu, delimično usled snižene stope doprinosa za kadrove u privredi i stope doprinosa za fond za unapređivanje šumarstva.

Veliki porast doprinosa budžetima iz ličnih dohodaka radnika nastao je zbog proširene obaveze plaćanja na sve privredne organizacije, dok su u 1957 godini ovaj doprinos plaćale samo privredne organizacije određenih privrednih delatnosti (poljoprivreda, građevinarstvo, deo trgovine, zanatstvo).

Kod sredstava privrednih organizacija treba imati u vidu da na njihov teret pada i plaćanje anuiteta po investicionim zajmovima, što u prethodnoj godini nije bio slučaj, tako da se time porast ovih sredstava u 1958 godini nešto smanjuje.

Prihodi od stanovništva

Naplata poreza koje plaćaju građani, kao i nekih poreza koje pored građana plaćaju i privredne organizacije (porez na maloprodajni promet, porez na promet vina i rakije, državne takse), u 1958 godini je uspešno izvršena. Ovde dolaze kako takse i porezi koji su planirani u bilansima federacije pri raspodeli opštih društvenih sredstava (tzv. obavezni prihodi), tako i takse i porezi koje su u okviru zakonskih ovlašćenja zavodile i planirale narodne republike i opštinski narodni odbori (tzv. fakultativni prihodi).

Naplata ovih poreza, posebno obaveznih i posebno fakultativnih, po narodnim republikama izgleda ovako:

(u milijardama dinara)

	FNRJ	Srbija	Hrvatska	Slovenija	B i H Makedonija	Crna Gora
a) Obavezni prihodi						
Ostvareno						
1957	68,8	31,7	18,5	8,1	6,3	0,9
1958	76,9	36,1	19,7	9,2	7,2	1,0
Indeks (1958 : 1957)	112	114	106	114	114	111
b) Fakultativni prihodi						
Ostvareno						
1957	24,6	9,1	6,8	4,2	2,6	0,2
1958	38,2	13,9	11,5	6,2	4,0	0,3
Indeks (1958 : 1957)	155	153	169	148	154	150
Svega ostvareno (a + b)						
1957	93,4	40,8	25,3	12,3	8,9	1,1
1958	115,1	50,0	31,2	15,4	11,3	1,2
Indeks (1958 : 1957)	123	122	123	125	127	109

Ovi rezultati pokazuju da je naplata poreza i taksa propisanih po saveznim propisima u 1958 godini u odnosu na 1957 godinu porasla za 12%, a naplata fakultativnih poreza i taksa za 55%. U odnosu na plan za 1958 godinu, prihodi od poreza i taksa predviđeni saveznim propisima ostvareni su u potpunosti, a fakultativni porezi i takse koje su zavele narodne republike i narodni odbori ostvareni su i preko iznosa planiranih za 1958 godinu.

Prema tome, poreska politika, koja je u 1958 godini išla za tim da se elastičnijom primenom dopunskih poreskih instrumenata od strane narodnih republika i narodnih odbora, ovima omogućiti veća samostalnost u sprovođenju te politike u okviru narodne republike i narodnog odbora, pozitivno se odrazila kako u pogledu pribavljanja dopunskih sredstava finansiranja, tako i u pogledu usklađivanja robno-novčanih odnosa.

Ovakvu naplatu poreza omogućila su opšta kretanja naše privrede tokom cele 1958 godine, kao i veća zainteresovanost opštinskih narodnih odbora za ravnomernije ubiranje poreza, čime je bilo omogućeno normalnije finansiranje budžetskih potreba.

Budžetska potrošnja

Ukupni budžetski rashodi u 1958 godini izvršeni su u visini od 501,6 milijardi dinara, prema 399,8 milijardi dinara u 1957 godini. U budžetskoj potrošnji za 1958 godinu sadržani su novi elementi (rashodi za posebne namene u privredi u saveznom budžetu 50,6 milijardi dinara — doprinos budžetima iz ličnog dohotka radnika u svim budžetima; 16,5 milijardi dinara — plaćanje prima za otkup deviza; za potrebe državnih organa i ustanova 12,5 milijardi dinara) — u ukupnoj visini od 79,6 milijardi dinara. Po odbitku tih novih elemenata, stvarno povećanje budžetske potrošnje u 1958 godini, uključujući i potrebe narodne odbrane, iznosilo je 22,2 milijarde dinara.

Izvršenje saveznog budžeta je već u toku prvog polugoda pokazalo da se prihodi, a naročito prihod od poreza na promet, neće ostvariti u predviđenoj visini i da će u izvršenju saveznog budžeta nastati manjak. Usled toga izvršenje materijalnih rashoda u saveznom budžetu smanjeno je za oko 10% u proseku. Takođe je odloženo izvršenje nekih neprivrednih investicija. Sem toga, preduzete su mere da se jedan deo privrednih rezervi federacije rezerviše za pokriće nastalog debalansa.

U ovom izveštaju iznose se samo kratak predlet i rezultati izvršenja budžeta narodnih republika, autonomnih jedinica i narodnih odbora. Izveštaj o celokupnom izvršenju Saveznog budžeta za 1958 godinu biće podnet Saveznoj narodnoj skupštini prilikom podnošenja na razmatranje završnog računa za 1958 godinu.

Prihodi koji su u bilansima federacije bili predviđeni za pokriće budžetskih rashoda narodnih republika, autonomnih jedinica i narodnih odbora u visini od 179,4 milijarde dinara, ostvareni su u iznosu od 190,7 milijardi dinara, odnosno za oko 6% iznad predviđenih iznosa. Ukupni prihodi budžeta, uključujući i neobavezne prihode, ostvareni su u visini od 223 milijarde dinara.

Izvršeni rashodi po budžetima narodnih republika, autonomnih jedinica, srezova i opština, iznosili su 212,7 milijardi dinara. Jedan deo izvršenih rashoda, u visini od oko 2 milijarde dinara, bio je pokriven kratkoročnim kreditima kod banke.

Kretanje budžetskih rashoda narodnih republika i narodnih odbora na kraju 1958 godine u odnosu na prethodnu godinu, pokazuje sledeće stanje:

	(u milijardama dinara)		Indeks 1958/1957
	1957	1958	
Lični rashodi	70,6	99,6	141,0
Neprivredne investicije	14,6	10,6	72,9
Ostali rashodi	103,5	102,5	99,0
Ukupni rashodi	188,7	212,7	112,7

Za budžetsku potrošnju u 1958 godini karakteristični su visok porast ličnih rashoda, smanjeni obim neprivrednih investicija i kretanje ostalih rashoda uglavnom na nivou koji je dostignut u prethodnoj godini. Porast ličnih rashoda iznosi 41,0%, odnosno 25,0% ako se iz ličnih izdataka, kao novi element, isključiti doprinos budžetima iz ličnog dohotka radnika. Pored toga, povećanje plata po Zakonu o javnim službenicima u nekim strukturama, naročito u prosvetnoj, bilo je nešto veće nego što se računalo prilikom donošenja budžeta.

Završni računi za 1957 godinu pokazali su da je budžetska potrošnja u 1957 godini porasla za 21,5% u odnosu na 1956 godinu, što je iznad predviđenog prosečnog porasta u Perspektivnom planu. Usled toga, kao i usled visokog nivoa planova budžetske potrošnje za 1958 godinu od oko 230,5 milijardi dinara, u toku godine doneta je Odluka o povećanju obaveze izdvajanja u budžetsku rezervu sa 2% na 6%, a uvedene su i neke restrikcije u oblasti kreditiranja izvršenja budžeta. Posebnom odlukom Saveznog izvršnog veća sredstva 6% budžetske rezerve obrazovane iz prihoda budžeta za 1958 godinu, upotrebljena su za izmirenje kratkoročnih kredita koji su bili odobreni za pokriće budžetskih rashoda političko-teritorijalnih jedinica, kao i za isplatu povećanih iznosa plata i povećanih obaveza prema zdravstvenim ustanovama.

Na taj način, finansiranje po budžetu za 1958 godinu, sem po saveznom budžetu, završeno je globalno bez većih deficita, s tim što su u deficitu pojedini budžeti srezova i opština. Budžetska potrošnja zadržala se u celini u proporcijama koje su bile predviđene u bilansima federacije, tj. u granicama porasta koji je predviđen za period od 1957 do 1961 godine.

Investicije i fondovi

Investiciona ulaganja u osnovna sredstva u 1958 godini nešto su iznad nivoa izvršenja 1957 godine, što se vidi iz sledećeg pregleda:

Oblast	(u milijardama dinara)		
	Izvršenje 1957	Izvršenje 1958	1958 1957
Industrija i rudarstvo	174,0	176,4	101,4
Poljoprivreda	52,7	73,2	138,9
Šumarstvo	8,9	5,7	64,0
Građevinarstvo	13,9	15,9	114,4
Saobraćaj	95,0	108,5	114,2
Trgovina i ugostiteljstvo	22,7	27,6	121,6
Zanatstvo	5,1	5,8	113,7
Svega privr. investicije	372,3	412,8	110,9
Stanbeno-komunalna delat.	73,6	81,9	111,3
Kulturno-soc. delatnost	19,5	18,2	93,3
Delatnost drž. organa i ustanova	25,3	33,1	130,8
Svega neprivr. investicije	118,4	133,2	112,5
Ukupne investicije u osnovna sredstva	490,7	546,0	111,3

Priliv i utrošak ukupnih investicionih sredstava u 1958 godini — po organima upravljanja — izgledaju ovako:

(u milijardama dinara)

	Priliv u 1957	Priliv u tek. godini	1 9 5 8 g o d i n a			
			Utrošak za		Neutrošena sredstva	Od toga blokirano
			osnovna sredstva	obrtna sredstva		
Savezna sredstva	140,2	215,5	208,4	16,8	2,4	0,9
Republička sredstva	46,8	56,4	38,5	0,6	35,5	28,5
Lokalna sredstva	121,7	123,4	90,4	9,1	80,7	61,8
Amortizacioni fondovi	162,3	135,9	100,5	32,7	191,1	120,4
Ostali fondovi privrednih organizacija	54,9	100,1	74,0	17,0	49,2	3,3
Ostala sredstva	—	29,6	34,2	—	24,6	2,5
	525,9	660,9	546,0	76,2	383,5	217,4

Obim investicija iz Opšteg investicionog fonda u 1958 godini znatno je veći nego u 1957 godini, pri čemu je naročito povećan iznos zajmova za poljoprivredu.

Poslovanje u 1958 godini pokazuje da je otklonjen veći deo smetnji koje su se ranije pojavljivale pri korišćenju sredstava investicionih fondova, te je zato dinamika korišćenja sredstava u 1958 godini bila ravnomernija nego ranije. U 1958 godini došlo je do bržeg aktiviranja investicionih ulaganja, što je u prvom redu posledica jače orijentacije na investicije u rekonstrukcije postojećih kapaciteta. Znatno je veći deo sredstava fondova političkoteritorijalnih jedinica i privrednih organizacija bio usmeren na investicije po saveznom programu, kroz sistem učešća i garantnih iznosa. Tim sistemom je po zajmovima iz Opšteg investicionog fonda angažovano 57,3 milijardi dinara, od čega 36 milijardi dinara iz fondova privrednih organizacija. Obaveze po osnovu otplaćivanja zajmova investitori su bolje izvršavali prema Opštem investicionom fondu, gde je naplaćeno preko 95% dospelih anuiteta, nego prema ostalim investicionim fondovima, gde je naplaćeno nešto manje od 80%.

Sredstva fondova za kreditiranje stanbene izgradnje, sa prenetim sredstvima iz 1957 godine, iznosila su u 1958 godini 83,6 milijardi dinara, od čega je bilo raspoloživo za korišćenje 68,7 milijardi dinara. Na kraju godine ostala su kod većih gradova neznatna neutrošena slobodna sredstva. Sredstva koja su rascepkana kod opštinskih fondova u manjim mestima i kod republičkih fondova mnogo su veća. Ostatak slobodnih a neiskorišćenih sredstava na kraju 1958 godine iznosio je preko 11 milijardi dinara.

Kao što je poznato, Saveznim društvenim planom za 1958 godinu ukinuti su skoro svi savezni budžetski fondovi, pa su odnosne potrebe finansirane kroz savezni budžet (vodoprivreda, geološko-rudarski istražni radovi, unapređivanje poljoprivrede, industrijske proizvodnje, građevinarstva i spoljne trgovine).

Sredstva budžetskih fondova političkoteritorijalnih jedinica korišćena su u okviru slobodnih sredstava. Na teret tih sredstava izvršeno je ukupno oko 40 milijardi dinara rashoda. Krajem godine je ostalo neutrošeno nešto preko 15 milijardi dinara sredstava, koja će se moći koristiti u 1959 godini.

Sredstva fondova za kadrove u privredi korišćena su pretežno za podizanje i opremanje stručnih škola, njihovih radionica i domova (7,7 milijardi dinara, ili oko 85% od ukupnog utroška). Redovno izdržavanje stručnih škola vršeno je samo izuzetno kod nekih stručnih fondova za kadrove, kao i kod fondova generalnih direkcija Jugoslovenskih železnica i PTT.

Obrtna sredstva i kreditiranje privrednih organizacija

Na dan 31 decembra 1958 godine stanje ukupnih obrtnih sredstava privrede iznosilo je 1.394,5 milijardi dinara, ili za 173,3 milijardi dinara više nego što su

ukupna obrtna sredstva privrede iznosila prema stanju na dan 31 decembra 1957 godine.

Povećanje obrtnih sredstava za iznos od 173,3 milijardi dinara ostvareno je kod svih privrednih oblasti, sem u oblasti šumarstva u kojoj je zabeleženo smanjenje obrtnih sredstava za 2,4 milijarde dinara.

Po pojedinim privrednim oblastima povećanje obrtnih sredstava u 1958 godini ostvareno je (u milijardama dinara): u oblasti industrije i rudarstva za 82,0; poljoprivrede 20,3; građevinarstva 8,8; saobraćaja 2,7; trgovine i ugostiteljstva 52,3; zanatstva 6,7; i kod ostalih privrednih oblasti za 2,9.

Prema izvorima sredstava iz kojih je u 1958 godini ostvareno ukupno povećanje obrtnih sredstava od 173,3 milijardi dinara, ovo povećanje nastalo je:

a) odvajanjem dela čistog prihoda privrednih organizacija, kao i unošenjem odgovarajućeg dela sredstava ostalih fondova privrednih organizacija u fond obrtnih sredstava, u iznosu od 63,6 milijardi dinara;

b) korišćenjem kredita i zajmova iz bankarskih sredstava za stalna obrtna sredstva, u iznosu od 78,6 milijardi dinara;

c) korišćenjem zajmova za stalna obrtna sredstva iz društvenih investicionih fondova, u iznosu od 20,7 milijardi dinara; i

d) korišćenjem raznih namenskih i ostalih kratkoročnih kredita, u iznosu od 10,4 milijardi dinara.

Ovakva struktura povećanja obrtnih sredstava u skladu je sa opštim postavkama novog sistema finansiranja privrednih organizacija za stalna obrtna sredstva, a koji je potpunije počeo da se primenjuje tek počev od prošle godine, — što jest težnja je da se fondovi obrtnih sredstava privrednih organizacija što više jačaju izdvajanjem u te fondove dela ostvarenog čistog prihoda kojim privredne organizacije samostalno raspolažu, kao i izdvajanjem u te fondove i sredstava ostalih fondova, a s druge strane, da se privrednim organizacijama omogući da svoje potrebe u stalnim obrtnim sredstvima pokrivaju i putem korišćenja bankarskih kredita i zajmova ili putem korišćenja zajmova iz društvenih investicionih fondova.

Bilo da se radi o kreditima i zajmovima za stalna obrtna sredstva, bilo o raznim namenskim kratkoročnim kreditima, kreditna politika u 1958 godini bila je usmerena na podržavanje onih privrednih delatnosti koje su, shodno zadacima Saveznog društvenog plana, imale poseban značaj za našu privredu, a naročito da se obezbedi povećanje poljoprivredne proizvodnje i proširenje razmene dobara s inostranstvom.

Platni promet s inostranstvom

U oblasti platnog prometa s inostranstvom Državni sekretarijat je, pored učestvovanja na rešavanju svih pitanja koja spadaju u delokrug Komiteta za spolnu trgovinu kao kolegijalnog organa, i sam preduzimao izvršenje mera iz ove oblasti koje spadaju u njegovu posebnu nadležnost. Savezno izvršno veće je domelo

odluku o postavljenju i funkcionisanju deviznih rezervi. U pripremi je predlog za uvođenje jednog celovitog sistema plaćanja dinarskog obračunavanja spoljne trgovine, s tim što bi se pojedine mere počele sprovoditi već u 1960 godini. Preduzete su mere za sužavanje raspona deviznih kurseva, smanjenjem broja takozvanih disparitetnih kurseva, sažimanjem koeficijenata i slično.

Što se tiče izgradnje carinskog sistema, dovršen je Nacrt carinskog zakona, kao okvir carinskog sistema; vrše se pripreme za donošenje carinske tarife, a izrađena je i Uredba o carinskoj tarifi za uvoz robe koju građani uvoze i primaju iz inostranstva.

Posvećena je odgovarajuća pažnja konsolidaciji preostalih predratnih dugova u inostranstvu. U tom smislu zaključen je ugovor sa Francuskom i Danskom, a pripremljeni su materijali za regulisanje naših obaveza prema nekim drugim zemljama.

Preko Uredbe za zaštitu jugoslovenske imovine u inostranstvu, u protekloj godini izvršena je dalja naplata stranih privatno-pravnih potraživanja. Naplaćeno je ostavina za preko 302 miliona dinara, na ime reparacija preko 227 miliona deviznih dinara, i konačno, na ime ostatka našeg potraživanja za monetarno zlato 590 miliona deviznih dinara, tj. ukupno preko 1.100 miliona dinara (računato po zvaničnom kursu).

Rađ na donošenju propisa

Radi otklanjanja smetnji za pravilno izvršenje plana i radi obezbeđenja primene novih propisa o raspodeli i drugih propisa u oblasti finansija i finansijskog nadzora, Državni sekretarijat je u toku 1958 godine doneo veliki broj dopunskih propisa: pravilnika, naredaba, uputstava i rešenja. Najveći deo ovih propisa reguliše pitanja iz oblasti prihoda iz privrede i iz oblasti investicija, zatim iz oblasti regresa i kredita, carina, prihoda od stamovništva, deviznog prometa, kao i drugih pitanja iz ove oblasti.

Pored toga, Državni sekretarijat je izradio veliki broj nacrti zakona, uredaba, odluka i drugih akata iz oblasti finansija koje donosi Savezno izvršno veće, odnosno koje treba predložiti Saveznoj narodnoj skupštini. U toku prošle godine vrlo intenzivno je rađeno na pripremanju zakona o budžetima, kao i propisa o ustanovama sa samostalnim finansiranjem, na osnovu principa koji su već izloženi pred Saveznom narodnom skupštinom i koji treba da doprinesu oživotvorenju veće samostalnosti, ali i veće odgovornosti u planiranju i trošenju budžetskih sredstava od strane svih organa, počevši od federacije pa do opštine. Pored toga, izrađen je Nacrt zakona o porezima i Nacrt zakona o taksama. Najzad, izrađeni su i nacrti zakona o društvenom knjigovodstvu, o carinama, o deviznom poslovanju i zakona o osiguranju. Takođe je izrađen Nacrt propisa o jedinstvenom evidentiranju odnosno knjiženju poreskih obaveza i njihovom izvršavanju od strane poreskih organa.

Državni sekretarijat je takođe saradivao na izradi niza propisa koje donose drugi organi uz njegovu saglasnost, odnosno na izradi propisa kojima se regulišu pitanja iz oblasti finansija i finansijskog nadzora.

Rađ kontrolnih organa

Širokom decentralizacijom i daljim razvitkom samoupravljanja u privrednim organizacijama i društvenog upravljanja u ustanovama, problem kontrole pravilne primene propisa u pogledu formiranja, raspodele i trošenja društvenih sredstava, postao je aktuelniji. Aktivnost devizne, a još više finansijske inspekcije na tom sektoru, pokazala je da je potrebno jačati te službe, jer postignuti rezultati, i pored nedovoljnog obuhvata, ukazuju na pojave koje mogu stvoriti ozbiljne smetnje u našem daljem razvitku ako se ne bi preduzele potrebne mere. U 1958 godini pregledano je u celini poslovanje oko 25% privrednih organizacija, a u oko 50% privrednih organizacija izvršen je delimičan uvid po pojedinim problemima. Ustanovljeno

je da ima neuplaćenih obaveza prema budžetu i fondovima, nepravilno isplaćenih sredstava za investicije, nepravilno formiranih i utrošenih sredstava za investicije, zatim manjkova itd.

Najkrupnije nepravilnosti ustanovili su savezni finansijski inspektori, što govori o tome da razni lokalni uticaji na finansijske inspektorate nižeg stepena otežavaju efikasno dejstvo finansijske inspekcije.

Za kontrolu finansijskog poslovanja budžetskih organa i ustanova, društvenih organizacija i fondova, kojih ukupno ima oko 35.000, postavljena su svega 122 finansijska inspektora, pa je prema tome, obuhvat ovih organa na tom sektoru nepotpun.

Devizni inspektorat je kontrolisao spoljnotrgovinsko poslovanje privrednih organizacija i drugih učesnika u deviznom i spoljnotrgovinskom poslovanju.

Na osnovu analiza uočenih problema po kojima su preduzimane određene mere, devizni inspektorat je nadležnim organima u protekloj godini predložio niz propisa koji se odnose na obavezno podnošenje prijava o zaključenim spoljnotrgovinskim poslovima, o obračunavanju razlika u cenama po izvozu i uvozu, o radu domaćih privrednih organizacija u inostranstvu, o regulisanju poslovanja preduzeća koja se bave prodajom robe na domaćem tržištu za inostrana sredstva plaćanja, o otklanjanju nedostataka kod izvoza stoke i stočnih proizvoda, o načinu za utvrđivanje koeficijenata i premija za pomorske usluge, o načinu utvrđivanja koeficijenata i premija pri izgradnji brodova za izvoz, itd.

Zaštita opštenarodne imovine

Razmatranjem problema imovinskih odnosa na nepokretnostima, konstatovano je da u nekim narodnim odborima stanje evidencije fondova opštenarodne imovine još uvek nije zadovoljavajuće. Mnogi imovinski odnosi nisu raščišćeni, a službe su zapostavljene. Iz tog nesređenog stanja nastaju za zajednicu štete ekonomske i političke prirode. Predložene su naročite mere za sređivanje i raščišćavanje ovih odnosa, kako bi se postiglo bolje konišćenje i zaštita nepokretne opštenarodne imovine, a pre svega obradivog zemljišta. Preporučeno je da se organizaciono učvrste, popune stručnim kadrovima i pravilno usmere imovinsko-pravne službe u narodnim odborima, kako bi se osposobile za vršenje ovih zadataka.

Uveden je sumarni pregled stanja opštenarodne imovine u Jugoslaviji, koji se sastavlja dvaput godišnje, što predstavlja ozbiljan doprinos usavršavanju opšte evidencije o nepokretnoj opštenarodnoj imovini a naročito o fondu obradivog zemljišta.

Može se konstatovati da je tokom 1958 godine postignuto prilično poboljšanje u imovinsko-pravnom poslovanju. Međutim, potrebni su i dalje ozbiljni napori na sređivanju imovinskih odnosa fonda opštenarodne imovine, pre svega od strane političko-teritorijalnih jedinica.

Rađ organa i ustanova koji su pod nadzorom Državnog sekretarijata

Uprava carina

Obim rada carinske službe najbolje se vidi ako se posmatra povećanje broja putnika i količine robe koja prelazi našu granicu. U 1958 godini povećan je promet putnika koji su ušli u našu zemlju za 1,81%, a putnika koji su izašli iz naše zemlje za 1,78% u odnosu na 1957 godinu, dok je količina ocarinjene robe u 1958 godini ostala uglavnom na nivou iz 1957 godine. Promet motornih vozila takođe se povećao, tako da je u 1958 godini promet vozila koja su ušla u našu zemlju iznosio 133%, a promet vozila koja su izašla iz naše zemlje 136% u odnosu na 1957 godinu.

Povećani putnički promet ima za posledicu i veći broj deviznih prekršaja. Uslovi rada i života na pojedinim graničnim mestima, vrlo često bez obezbeđenih

stanbenih i radnih prostorija, kao i permanentno obavljanje službe, otežavaju stabilizaciju kadra u ovoj struci. U prošloj godini podignute su stanbene zgrade kod carinarnica u Sežani i Đevdeli, što je doprinelo sređivanju tih organizacionih jedinica. U tom pravcu čine se dalji naponi. Pitanje kadrova u carinskoj službi predstavlja još uvek vrlo akutan problem. Ozbiljan faktor za poboljšanje na ovom području predstavlja Odluka o dodacima na rad izvršnih carinskih službenika.

Savezna geodetska uprava

U toku 1958 godine nastavljena su redovna geografska i gravimetrijska merenja. Počela je izrada pravilnika za državni premer, a u toku je izrada instrukcije za izvršenje terenskih radova i planova kada se snimanje terena vrši iz vazduha aerofotogrametrijskom metodom, kao i nacrt pravilnika za održavanje premera i katastra zemljišta. U zajednici sa Saveznom komisijom za utvrđivanje katastarskog prihoda, rađeno je na usklađivanju novih lestvica katastarskog prihoda za područja gde je izvršen novi premer i klasiranje zemljišta, kao i za područja gde dosad nije postojao katastar zemljišta. Međutim, stanje katastarskih knjiga i elaborata kod većine katastarskih uprava još nije sređeno. Glavni uzrok tome je nedostatak stručnih kadrova u katastarskim upravama.

Državni osiguravajući zavod

Sve većim obuhvatanjem osiguranjem povećava se i iznos naplaćenih premija, tako da je u 1958 godini ukupno naplaćeno preko 28 milijardi dinara, od čega na privatni sektor otpada preko 5,7 milijardi dinara, pa se osiguranje pojavljuje kao značajan nerobno-novčani rashod stanovništva. Osnovni problem DOZ-a je organizaciono pitanje, jer taj Zavod još uvek radi dobrim delom po propisima donetim u vreme administrativnog upravljanja privredom. Zato je u toku 1958 godine vrlo intenzivno rađeno na izradi novog zakona o osiguranju, kojim bi se rešio status i organizacija ove službe u skladu s našim privrednim i društvenim sistemom, pošto Odluka o organima upravljanja DOZ-a koju je Savezno izvršno veće donelo 1957 godine, predstavlja samo privremeno rešenje. Na osnovu mera koje su pripremljene u vezi sa novim zakonom i o kojima je prodiskutovano, u nekim organizacionim jedinicama DOZ-a pristupilo se krajem godine probnom sprovođenju tih mera, kako bi se kroz praktične rezultate olakšalo sagledavanje njihovih posledica i pristupilo u 1959 godini donošenju zakona.

Jugoslovenska lutrija

Jugoslovenska lutrija ostvarila je u 1958 godini promet od preko 3,5 milijardi dinara, tj. za 8,3% više nego u 1957 godini. Višak prihoda iznosi preko 734 miliona dinara i raspodeljen je na društvene organizacije prema planu koji je određen opštim delom saveznog budžeta. Međutim, i Jugoslovenska lutrija posluje po propisima koji su već zastareli, pa je u toku 1958 godine rađeno kako na nacrtu zakona o lutrijama i drugim igrama na sreću, tako i na uredbi o organizaciji, radu i poslovanju Jugoslovenske lutrije, kako bi se rad ove ustanove uskladio s našim opštim privrednim sistemom.

4. DRŽAVNI SEKRETARIJAT ZA POSLOVE ROBNOG PROMETA

U toku 1958 godine Državni sekretarijat za poslove robnog prometa starao se o sprovođenju tekuće privredne politike na području tržišta i cena, robnog prometa i naročito lične potrošnje. Sekretarijat se takođe starao i o unapređivanju trgovine, ugostiteljstva i turizma kao privrednih grana. Naročita pažnja poklonjena je obezbeđenju robnih fondova za široku po-

trošnju i snabdevenost tržišta prehranbenim i industrijskim proizvodima, kao i sistemu i obezbeđenju državnih materijalnih rezervi. Isto tako, preduzimane su mere za regulisanje obima kupovnih fondova i potražnje. Naročite mere su preduzimane za bolje snabdevanje u gradovima i industrijskim centrima i za poboljšanje realnih plata. U cilju stabilizacije cena i troškova života, pored ekonomskih mera, sprovedena je kontrola cena važnijih proizvoda, a vršena su i izvesna usklađivanja cena nekih proizvoda. Da bi ta kontrola bila što efikasnija i manje administrativna, metode kontrole cena treba i dalje usavršavati.

Državni sekretarijat za poslove robnog prometa je u 1958 godini preduzimao značajnije mere za poboljšanje i sređivanje organizacije prometa, naročito prometa poljoprivrednih proizvoda. Poklonjena je veća pažnja investicijama u trgovinu, ugostiteljstvu i turizmu. Ukupne investicije, iz svih izvora, u ove oblasti iznose u 1958 godini 27,6 milijarde dinara.

U cilju sprovođenja zadataka društvenog plana i tekuće privredne politike, Državni sekretarijat za poslove robnog prometa će i u 1959 godini navedenim pitanjima posvetiti osnovnu pažnju, a naročito problemu obezbeđivanja potrebnih robnih fondova; snabdevenosti tržišta — sistematskim praćenjem proizvodnje, zaliha, uvoza i izvoza i blagovremenim intervencijama u cilju sprečavanja i otklanjanja deficitarnosti pojedinih artikala na tržištu; pitanju standarda života, naročito u velikim gradovima i industrijskim centrima.

Nastaviće se rad na sređivanju i poboljšavanju organizacije prometa poljoprivrednih proizvoda jačanjem i osposobljavanjem zadruga i trgovinske mreže u gradovima, kao i boljim povezivanjem potrošačkih centara i poljoprivrednih organizacija. Naročitu pažnju treba posvetiti kontroli kvaliteta robe.

Problemi tržišta i mere za njegovo sređivanje

Za tržište robe široke potrošnje početkom 1958 godine bio je karakterističan visok nivo kupovnih fondova stanovništva i potražnje. Zbog toga su zalihe potrošne robe počele da opadaju, a cene na malo pokazale su tendenciju porasta. Takvo stanje nametnulo je potrebu da se donesu mere kako u pravcu ograničavanja kupovne snage stanovništva, tako i u pravcu povećavanja robnih fondova široke potrošnje za potrebe unutrašnjeg tržišta.

S tim u vezi, Državni sekretarijat za poslove robnog prometa donosio je sledeće mere ili je saradivao u njihovom donošenju: ograničavanje izvoza nekih važnijih proizvoda lične potrošnje; uvođenje dopunskog poreza za kupovinu robe široke potrošnje od strane ustanova i privrednih organizacija (nameštaja, tekstila, radio-aparata i dr.); pooštrenje uslova za odobravanje potrošačkih kredita; donošenje propisa o ograničenju korišćenja novčanih fondova u privredi, o uvođenju dopunskog poreza za prihode od nekih poljoprivrednih proizvoda (duvana i vina), o povećanju stope opštinskog prireza na prihode individualnih poljoprivrednih proizvođača, o sistemu dogovornih otкупnih cena za najvažnije poljoprivredne proizvode, o evidenciji i kontroli cena većeg broja industrijskih proizvoda namenjenih širokoj potrošnji, itd.

Zahvaljujući ovim merama, već sredinom godine stvoreni su znatno uravnoteženiji odnosi na tržištu. Porasla je snabdevenost tržišta i zalihe, a cene industrijskih proizvoda su stabilizovane na nivou koji se formirao krajem 1957 godine.

To je omogućilo da se počev od sredine 1958 godine preduzimaju mere za porast realnih plata i lične potrošnje radnika i službenika. Među ovim merama ističu se: liberalizacija uslova za odobravanje potrošačkih kredita; ukidanje ograničenja u pogledu formiranja plata u privredi iz dohotka; izmene i dopune u sistemu raspodele dohotka privrednih organizacija,

koje će se odraziti u izvesnom povećanju plata radnicima i službenicima u privredi; široka ovlašćenja narodnim odborima na sektoru cena na malo u cilju za državanja porasta troškova života, itd.

Kao posebnu meru u cilju povećanja kupovne snage, odnosno lične potrošnje radnika i službenika, treba istaći povećanje plata i penzija izvršeno početkom oktobra u proseku za 7%. Ovo povećanje dovelo je do porasta realnih plata za oko 4%, pošto su ostala 3 procenta povećanja apsorbovala povećane cene nekih proizvoda lične potrošnje, da bi se otklonile ranije stvorene disproporcije između cena ove i ostale robe lične potrošnje.

Ovim merama treba dodati i napore za poboljšanje organizacije prometa i snabdevanja poljoprivrednim proizvodima. Na tom području, aktivnost Državnog sekretarijata bila je usmerena na predlaganje i donošenje odgovarajućih propisa i na rad sa republičkim sekretarijatom za robni promet i drugim zainteresovanim organima državne uprave, kao i sa društvenim organizacijama (komorama, udruženjima, zadružnim savezima i sindikatima) na rešavanju aktuelnih pitanja iz oblasti robnog prometa.

U sklopu ovih mera donete su izmene i dopune Uredbe o trgovinskoj delatnosti i trgovinskim preduzećima i radnjama, čime su, pre svega, precizno određena prava i dužnosti zemljoradničkih zadruga, poslovnih saveza i trgovinskih preduzeća za snabdevanje građana. Regulisani su uslovi za obavljanje prometa žitarica, sirove kože i vune, kao i uslovi za kontrahiranje industrijskog bilja, promet alkoholnih pića na veliko, semenske robe, lekovitog bilja, stočne hrane, drveta i ribe. Istovremeno je izvršena revizija trgovinskih privrednih organizacija ovih struka, smanjen je broj preduzeća i sprovedena šira akcija za predugovaranje poljoprivrednih proizvoda.

Analizirani su takođe aktuelni problemi prometa pojedinih industrijskih proizvoda (crna metalurgija, sirovinski otpaci, rezana građa i dr.) i pripremljeni predlozi za svodenje grosističkog posredovanja u prometu industrijskom robom na društveno korisnu meru.

Sprovedeno je kontingentiranje izvesnih proizvoda (elektrolitni bakar, roto-papir i rezana građa četina za potrebe JŽ) u unutrašnjem prometu, zbog njihove deficitarosti.

Sve te mere povoljno su uticale u pravcu sređivanja tržišta, mada su se ipak zadržali i izvesni nedostaci i slabosti, koji su i dalje predmet pažnje Državnog sekretarijata i drugih organa koji rade na tom području.

Pored mera u pravcu poboljšavanja organizacije prometa poljoprivrednih proizvoda, Državni sekretarijat se, preko Direkcije za ishranu, starao i o popuni rezervi prehranbenih proizvoda i o programu uvoza osnovnih prehranbenih proizvoda (pšenice, masnoća, šećera, pirinča i soli). Vršene su takođe intervencije na tržištu pomoću prehranbenih proizvoda iz rezervi ili iz uvoza.

U sklopu ovih mera, značajno mesto zauzima savetovanja o pitanjima snabdevanja koje je organizovao Odbor za privredu SIV-a, krajem 1958 godine, sa predstavnicima sreskih narodnih odbora i pojedinih većih opština.

Može se istaći kao značajno da je u toku 1958 godine snabdevenost tržišta poljoprivrednim proizvodima bila, u celini gledajući, dobra, uprkos suši koja je zahvatila veći deo zemlje, zatim da je snabdevenost tržišta industrijskom robom široke potrošnje bila bolja nego u prethodnoj godini, kao i da je sužen krug deficitarne proizvoda.

Doneti su propisi o dogovaranju najviših otkupnih cena poljoprivrednih proizvoda, koje je primenjeno za najvažnije poljoprivredne proizvode (svinje, krupnu stoku, industrijsko bilje, krompir, pasulj, crni luk, kupus, sveže i suve šljive, grožđe, jabuke, vino i rakiju i dr.). Propisane su takođe zaštitne cene za goveda i svinje.

Dogovaranje cena se — i pored izvesnih slabosti u sprovođenju — pozitivno odrazilo na sprečavanje porasta otkupnih cena, koje su u 1958 godini snižene za 2% u odnosu na prethodnu godinu, iako je rod u poljoprivredi bio znatno slabiji.

U cilju usklađivanja međusobnog odnosa cena osnovnih sirovina, odnosno reprodukcioni materijala, izvršene su u protekloj godini izmene nekih plafoniranih, odnosno određenih cena, a vršene su i tekuće izmene uvoznih i izvoznih koeficijenata i poreza na promet.

Na području kontrole cena, pred kraj godine proširena su ovlašćenja organa državne uprave. Takođe su data šira ovlašćenja narodnim odborima za intervenciju u cilju regulisanja maloprodajnih cena.

Sve te i slične mere doprinele su da se u drugom polugodištu, a naročito u poslednjim mesecima godine, ispolje pozitivne tendencije u kretanju troškova života i lične potrošnje. Dok su troškovi života u prvom polugodištu 1958 godine bili za oko 8% veći u odnosu na isti period prethodne godine, u periodu juli—septembar su bili veći za 4,1% a u periodu oktobar—decembar za svega 1,3%. Dok je lična potrošnja radnika i službenika u prvom polugodištu zaostajala, dotle je u periodu jul—septembar veća za 5%, a u periodu oktobar—decembar za 13% u odnosu na odgovarajuće periode prethodne godine. Lična potrošnja sela u drugom polugodištu 1958 godine ispoljila je tendenciju opadanja u odnosu na isti period prethodne godine, na šta je pre svega delovala slabija poljoprivredna proizvodnja.

Ukupan realizovani obim lične potrošnje u 1958 godini je veći za 4,9%, odnosno po glavi stanovnika za oko 3%. U odnosu na 1956 godinu taj porast po glavi stanovnika iznosi 16%. Kretanje lične potrošnje po pojedinim godinama pokazuju sledeći indeksi:

Godina	Ukupan realni obim lične potrošnje	Realni obim lične potrošnje po glavi stanovnika
1956	100	100
1957	115,4	112,6
1958	118,5	115,9

Ugostiteljstvo i turizam

U oblasti ugostiteljstva i turizma preduzete su mere za poboljšanje rada, kao i za povećanje i unapređivanje domaćeg i inostranog turističkog prometa. Odluka o premiranju sezonskog pansionskog ugostiteljstva, kojom je turistima dat popust na pansion, i to 10% u sezoni a 25% u vansezoni, proširena je i na odmarališta. Donete su i druge mere koje omogućuju uticaj društvenih organizacija na proširivanje jeftinih smeštajnih kapaciteta. Za dalji razvoj odmarališta od naročnog je značaja donošenje Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta. Izrađeni su takođe predlozi propisa o turističkim mestima i turističkim privrednim organizacijama, o uvođenju turističke štednje, o uvođenju opšte turističke propagande i o kontroli deviznog priliva iz turizma.

Preduzete mere, uz ostale uslove, odrazile su se na povećanje turističkog prometa, tako da je broj domaćih posetilaca bio veći za oko 6%, a broj noćivanja za oko 11%, dok je promet inostranih turista veći po broju posetilaca za 20%, a po broju noćivanja za oko 28% u odnosu na 1957 godinu.

Rad ustanova pod nadzorom Državnog sekretarijata za poslove robnog prometa

Savezni tržišni inspektorat

U toku 1958 godine služba tržišne inspekcije obuhvatila je kontrolom znatno veći broj zadataka i veći broj privrednih organizacija u odnosu na ranije godine. Tako je od ukupnog broja privrednih organizacija koje podleže nadzoru tržišne inspekcije (214.818),

u toku protekle godine izvršeno 120.138 pregleda. Kontrolom od strane inspekcije najbolje je bila obuhvaćena oblast unutrašnje trgovine, ugostiteljstva i zadržavanja, dok je kontrola u oblasti zanatstva bila slabija. U celini je tržišna inspekcija u protekloj godini poboljšala svoj rad i efikasnost.

Služba tržišne inspekcije bila je u protekloj godini naročito aktivna na sprovođenju propisa o kontroli cena, organizaciji poljoprivrednog tržišta i kontroli kvaliteta robe.

Služba tržišne inspekcije se poboljšava, ali treba i dalje pojačavati njenu efikasnost i otklanjati pojave koje otežavaju njen pravilan rad.

Savezni ured za cene

Savezni ured za cene je tokom 1958 godine vršio analize, obrađivao materijal i pripremao predloge mera i propisa sa sektora cena, poreza na promet, spolnotrgovinskih instrumenata, tarifa usluga, regresa u privredi i dr., prema zadacima i instrukcijama Državnog sekretarijata za poslove robnog prometa i drugih odgovarajućih saveznih organa državne uprave. Među najvažnije analize i predloge koje je Ured za cene obrađivao, bilo sam, bilo u saradnji sa drugim organima i ustanovama, spadaju: analize i predlozi koji se odnose na izmenu nekih plafoniranih odnosno određenih cena za industrijske proizvode; analize o otkupnim i prodajnim cenama poljoprivrednih proizvoda, na osnovu kojih su doneti odgovarajući propisi; predlozi za izmene stopa poreza na promet za pojedine proizvode i grupe proizvoda, itd.

Savezni ured za cene pripremao je predloge u vezi sa tekućom korekcijom izvoznih spolnotrgovinskih instrumenata i sa korekcijom uvoznih koeficijenata prema promenama na spolnom tržištu, kao i predloge za izmene regresa u privredi.

Savezni ured za cene je vršio obimne poslove i u vezi sa cenama poljoprivrednih proizvoda, kao što su: analiza cena poljoprivrednih prehranbenih proizvoda od 1952 do 1958 godine; rad na predugovaranju proizvodnje voća i povrća radi snabdevanja gradova i potrošačkih centara, i sl. Vršene su takođe analize, u saradnji sa ostalim organima, u vezi sa dogovaranjem cena za pojedine poljoprivredne proizvode.

Ured je saradivao na izradi predloga za izmenu tarifa za prevoz robe i putnika u železničkom, pomorskom, rečnom i vazdušnom saobraćaju, kao i PTT tarifa.

Ured za cene je takođe sprovodio kontrolu cena po postojećim propisima.

Direkcija za sirovine

Poslovanje Direkcije za sirovine u 1958 godini odvijalo se u okviru sledećih glavnih zadataka:

Direkcija je u toku protekle godine izvršila delimičnu popunu rezervi po planu za 1958 godinu, starala se o obezbeđenju ranije stvorenih rezervi i izvršila objedinjavanje i kontrolu rezervi kod drugih organa i organizacija.

Direkcija je u protekloj godini obavila obimno poslovanje u vezi s tržišnim rezervama, tako da obavljeni promet po ovom osnovu prelazi preko 12 milijardi dinara. Ovo se poslovanje naročito odvijalo u vidu nabavke određenog broja sirovina iz uvoza za potrebe reprodukcije; zatim obavljanjem vezanih poslova oko uvoza — izvoza u cilju aktiviranja rezervi i omogućavanja izvoza odnosno uvoza nekih roba koje se posebno ne bi realizovale; kao i otkupom prekonormalnih zaliha industrijskih proizvoda za tržišne rezerve, kako bi se domaća proizvodnja nesmetano odvijala.

Naročito je aktivna uloga Direkcije bila u obezbeđivanju redovnog snabdevanja nekih industrijskih grana — tekstilne, sapunske i prehranbene industrije — osnovnim sirovinama iz uvoza.

Direkcija je takođe, u cilju nesmetanog odvijanja proizvodnje, intervenisala povlačenjem pojedinih viškova robe sa tržišta.

Rad Direkcije u protekloj godini bio je usmeren i na poboljšanje skladišnog prostora potrebnog za čuvanje rezervi.

Direkcija za ishranu

Najvažniji zadaci i poslovi Direkcije u protekloj godini bili su sledeći:

Direkcija se bavila poslovima oko daljeg formiranja i čuvanja državnih materijalnih rezervi prehranbenih proizvoda i pristupila formiranju stalnih rezervi ovih proizvoda. U radu na formiranju i čuvanju materijalnih rezervi naročitu teškoću predstavljao je skladišni prostor, koji je još uvek nedovoljan čak i za manipulativne redovne zalihe. Međutim, poslovanje je i pored toga uspešno obavljeno.

Direkcija je pratila stanje snabdevenosti tržišta osnovnim prehranbenim proizvodima i preduzimala i predlagala odgovarajuće mere za održavanje normalnog stanja u snabdevanju osnovnim prehranbenim proizvodima. Ona je aktivno učestvovala i u izradi programa uvoza i izvoza prehranbenih proizvoda, kako sa Državnim sekretarijatom za poslove robnog prometa, tako i sa ostalim organima državne uprave, i starala se oko uvoza prehranbenih proizvoda.

Direkcija je intervenisala u otkupu u smislu propisa o garantovanju cena žitaricama, kao i propisa o zaštitnim cenama u otkupu svinja i goveda, a vršila je i druge intervencije kupovinama trenutnih viškova roba na tržištu i njihovim puštanjem u promet u periodu veće potražnje. Ona se starala o izgradnji skladišnog prostora za smeštaj prehranbenih proizvoda, angažujući se na izgradnji mreže silosa i magacina za žito.

Uprava za mere i dragocene metale

Uprava za mere i dragocene metale vršila je kontrolu mera i dragocenih metala. Rad na kontroli mera sastojao se uglavnom u nadzoru nad merilima koja se upotrebljavaju u javnom prometu, kao i u kontroli merila koja se upotrebljavaju u procesu proizvodnje. Rad na kontroli dragocenih metala odvijao se u vidu nadzora proizvodnje i prometa predmeta izgrađenih od legura zlata, srebra i platine, a u manjoj meri i u vršenju ekspertiza ovakvih legura.

Isto tako, Uprava je u toku godine donela uputstva o tehničkim uslovima za prijem na pregled i žigosanje nekoliko vrsta merila, zatim uputstva za ispitivanje merila, u cilju poboljšavanja kvaliteta rada na utvrđivanju ispravnosti merila i otklanjanja netačnosti merenja, kao i uputstva o uslovima za prijem na pregled i žigosanje ugostiteljskih sudova.

5. KOMITET ZA SPOLJNU TRGOVINU

Komitet za spoljnu trgovinu je u 1958 godini usmeravao svoju aktivnost na dalje unapređivanje robne razmene s inostranstvom i razvijanje drugih vidova ekonomske saradnje, naročito raznih formi industrijske i tehničke kooperacije i proširivanje te delatnosti na nova područja; na akcije oko ekonomske i tehničke pomoći, na jačanje kontakata sa raznim regionalnim i međunarodnim organizacijama ekonomskog karaktera, na čužavanje kretanja svetske privrede i trgovine i prilagođavanje naše sopstvene aktivnosti novim tendencijama; na dopunu i usavršavanje instrumenata spolnotrgovinskog i deviznog režima; na unapređivanje organizacije spolnotrgovinskog prometa; na praćenje kretanja bilansa plaćanja i njegove dinamike u okviru proporcija predviđenih društvenim planom.

Među važnim problemima koji su tretirani u 1958 godini, a čija rešenja treba da uslede u 1959 godini, treba istaći: sređivanje i kvalitetno jačanje spolnotrgovinske mreže u zemlji i inostranstvu; uklanjanje teškoća u proizvodnji i pripremi robe za izvoz; kon-

trolu kvaliteta robe namenjene izvozu; iznalaženje najpodesnijih formi za stimuliranje izvoza i regionalno usmeravanje spoljne trgovine; obezbeđivanje širih mogućnosti za plasman industrijskih proizvoda visokog stepena prerade i trajnih dobara; sagledavanje pojava privrednih integracija u svetu i njihovog uticaja na našu spoljnu trgovinu i ekonomsku saradnju; kao i organizacione probleme Komiteta za spoljnu trgovinu i najpodesnije forme saradnje sa drugim organima i ustanovama koje učestvuju u spoljnoj trgovini.

Ostvarivanje plana izvoza

Težište rada Komiteta za spoljnu trgovinu u 1958 godini bilo je na daljem povećavanju izvoza, u cilju da se održi visoka stopa njegovog porasta iz prethodnog dvogodišnjeg perioda, kada je povećanje iznosilo oko 20 milijardi dinara godišnje. Ovakav porast, uz istovremeno povećanje uvoza u znatno blažoj stopi, trebalo je da doprinese smanjenju deficita u bilansu plaćanja.

Komitet je sve probleme iz svog delokruga rada rešavao u najtešnjoj saradnji sa Državnim sekretarijatom za inostrane poslove, sa državnim organima na području privrede, privrednim komorama i bankama i u konsultacijama i savetovanjima sa industrijskim i poljoprivrednim proizvođačima, odnosno njihovim stručnim udruženjima i poslovnim savezima.

U rešavanju tekućih i dugoročnih problema spoljnotrgovinskog prometa Komitet je u Saveznoj spoljnotrgovinskoj komori imao čvrst oslonac. Težište rada komore bilo je u objedinjavanju delatnosti spoljnotrgovinskih organizacija i u operativnom rešavanju tekućih zadataka izvoza i uvoza. Putem svojih sekcija i stručnih odbora, kao i Instituta za spoljnu trgovinu, Komora je pratila unutrašnju i spoljnu tržišnu situaciju po svim najvažnijim artiklima naše robne razmene, kao i dinamiku izvršavanja programa izvoza i uvoza, podnoseći Komitetu predloge radi preduzimanja potrebnih regulatornih mera. Pomoću svojih predstavnika u inostranstvu, Komora je vršila ispitivanja novih mogućnosti za naš izvoz i pripremala teren za uspostavljanje trgovačkih veza na novim tržištima. Preko svojih službi za međunarodne sajmove, izložbe i publicistiku, Komora je obavila vrlo obiman rad na obaveštavanju inostranstva o razvoju jugoslovenske privrede i stalnom povećavanju naših mogućnosti u međunarodnoj trgovini i privrednoj saradnji.

Program izvoza za 1958 godinu planiran je u vrednosti od 141,3 milijarde dinara. Međutim, još na samom početku godine došlo je, u dobrom delu zemalja u koje ide naš izvoz, do slabljenja privredne konjunktura i s tim u vezi do raznih teškoća na svetskom tržištu, koje su otežavale realizaciju našeg izvoza u predviđenom volumenu i vrednosti.

Ukupni rad cena za sve artikle našeg izvoza iznosio je oko 2,5%. Taj se pad najviše osetio kod sirovina. Izvoz kukuruza je usled dejstva pada cena manji po vrednosti za 1,1 milijardu dinara. Kod finalnih proizvoda pad cena se manje osetio. Zahvaljujući porastu izvoza finalnih proizvoda, kao i izvesnom suprotnom kretanju cena kod nekih artikala, dejstvo opadanja izvoznih cena je u dobroj meri neutralisano. Međutim, zbog takve situacije morale su biti izvršene i izvesne dopune našeg izvoznog programa dopunskim količinama robe, čije su cene pale na svetskom tržištu, odnosno da se izvrši supstitucija sa drugim artiklima.

Zahvaljujući ovim merama i drugim naporima, izvoz u 1958 godini ostvaren je u planskim okvirima.

Ukupan izvoz poljoprivrednih proizvoda povećan je na 38,7 milijardi dinara prema 30,1 milijardi u 1957 i 27,3 milijarde u 1956 godini. Znatno je povećan izvoz ratarskih proizvoda — za 10,5 milijardi dinara. Porastao je i izvoz poljoprivrednih artikala primarne prerade za 1,6 milijardi dinara, dok je smanjen izvoz stoke, mesa i drugih proizvoda stočarstva za oko 2 milijarde dinara, voća za 1,2 milijarde i lekovitog bilja

za 0,4 milijarde dinara. Smanjenje izvoza stoke i voća došlo je kao posledica nedovoljnih izvoznih viškova s obzirom na potrebe domaćeg tržišta, a manjim delom i usled teškoća na inostranim tržištima o kojima je napred bilo reči.

Te teškoće na svetskom tržištu pogodile su takođe program našeg industrijskog izvoza, koji je, s obzirom na novu situaciju, u dva navrata morao da bude prilagođavan novim uslovima tržišta. S tim u vezi, Komitet je, u više navrata, u saradnji sa proizvođačima ispitivao mogućnosti pronalaženja tržišta, prilagođavanja cena i uslova i preduzimao odgovarajuće korekcije u izvoznim koeficijentima i premijama, u cilju omogućavanja plasmata.

Ukupan izvoz industrijskih proizvoda ostvaren je u iznosu od 99,5 milijardi dinara, prema 90 milijardi u 1957 i 73,5 milijardi u 1956 godini. Tako je u 1958 godini učešće industrije u porastu izvoza iznosilo 9,5 milijardi, poljoprivrede 8,6 milijardi dinara.

Pojedine grane industrije postigle su znatno veće uspehe nego prethodnih godina. Tako je osetno povećan izvoz brodogradnje, metaloprerađivačke industrije, prehranbene industrije, industrije duvana i drugih grana.

Smanjen je izvoz proizvoda šumarstva, tekstila, hemijskih artikala, uglja i derivata nafte. Karakteristično je za industrijski izvoz dalje povećanje izvoza finalnih proizvoda. Izvoz proizvoda visoke prerade povećan je za skoro jednu četvrtinu u odnosu na prethodnu godinu. Time je nastavljena tendencija u pomeranju strukture u korist industrijskog izvoza koja je došla do izražaja već u prethodnim godinama.

U petogodišnjem periodu posle 1954 godine ovo pomeranje strukture u korist industrijskog izvoza bilo je vrlo izrazito. Ukupan izvoz industrijske robe u 1954 godini iznosio je 49,6 milijardi dinara i popeo se do 1958 godine na 99,6 milijardi dinara. Poljoprivredni izvoz, međutim, u 1954 godini iznosio je 22,8 milijardi dinara i povećao se do 1958 godine na 38,7 milijardi dinara. Dok se industrijski izvoz udvostručio, poljoprivredni izvoz povećao se za oko 70%.

U pomeranju strukture izvoza u korist industrijske robe, učestvovala su sledeće proizvodne grane, sa povećanjima u milionima dinara: elektroenergija od 193 miliona na 357; nafta od 288 na 861 milion, crna metalurgija od 493 na 5.325 miliona; nemetali od 2.704 na 3.630 miliona; metalska industrija od 2.968 na 6.988 miliona; brodogradnja od 0 na 7.617 miliona; elektroindustrija od 663 miliona na 4.325; hemiska industrija od 1.982 na 3.018 miliona; industrija građevinskog materijala od 123 miliona na 270 miliona; drvna industrija od 13.774 na 16.516 miliona; papir i preradevine od 782 na 1.646 miliona; tekstilna industrija od 4.726 na 5.081 miliona; industrija kože i obuće od 956 miliona na 3.662 miliona; prehranbena industrija od 2.702 na 8.194 miliona; i industrija duvana od 2.016 na 7.809 miliona dinara.

Grane koje su najviše doprinele ovakvom povećanju industrijskog izvoza bile su: brodogradnja, crna metalurgija, elektroindustrija, prehranbena industrija i metalska industrija. Apsolutno najveći porast zabeležen je u brodogradnji, koja u 1954 godini uopšte nije ni učestvovala u izvozu.

Pored povećanja izvoza napred prikazanih grana, treba u izmeni strukture izvoza naročito istaći i pomeranja unutar pojedinih grana, i to od proizvoda manjeg stepena obrade u pravcu proizvoda višeg stepena obrade. Za ovakvo pomeranje naročito je karakteristična obojena metalurgija, gde se od izvoza bakra, olova, cinka, aluminijuma i drugih metala postepeno prešlo na finalne proizvode ovih metala, kao naprimer, od izvoza bakra na izvoz električnih kablova, a preko prerade u elektroindustriji do električnih mašina i uređaja.

U pojedinim granama, naročito u metalskoj i elektroindustriji, izvozna nomenklatura obogaćena je ni-

zom novih proizvoda: kompletnih uređaja za proizvodnju, prenos i distribuciju električne energije, električnih mašina, instrumenata, rasvetnih tela, aparata za domaćinstvo, telekomunikacionih uređaja i sl., a u metalnoj industriji izvozom raznih vrsta šinskih i drumskih vozila, industrijskih postrojenja, raznih čeličnih konstrukcija, mašina alatjika, kranova i dizalica, pogonskih dizel-motora, poljoprivrednih mašina, itd.

Isto tako je obogaćena nomenklatura unutar samih grana, kao, naprimer, u crnoj metalurgiji, hemijskoj industriji, drvenoj industriji, industriji papira, industriji kože i obuće, a naročito u prehranbenoj industriji, koja je izvoz svojih proizvoda uveliko povećala zahvaljujući porastu proizvodnje svih vrsta konzervi.

Ostvarivanje plana uvoza

Društvenim planom za 1958 godinu predviđen je uvoz u vrednosti od 202,9 milijardi dinara.

Zbog osetnijeg pada cena mnogim artiklima našeg uvoza, a u cilju usklađivanja izvoza i uvoza sa postavkama društvenog plana, u saradnji sa svim zainteresovanim organima izvršeno je odgovarajuće smanjenje uvoznog programa.

Rezultat popuštanja cena na svetskom tržištu povoljno se odrazio na našem uvozu u vrednosti od oko 10 milijardi dinara.

Realizacija uvoza u 1958 godini iznosila je 205,5 milijardi dinara.

Struktura uvoza pokazuje sledeće karakteristike u odnosu na strukturu u prethodnoj godini: uvoz materijala za reprodukciju i održavanje po vrednosti ostao je skoro na istom nivou, dok je po količinama bio znatno veći; uvoz hrane se znatno smanjio; osetno se povećala vrednost uvoza artikala visokog stepena prerade, u prvom redu opreme i industrijske robe za ličnu potrošnju.

Uvoz materijala za reprodukciju je, s obzirom na pad cena, stvarno veći nego prethodne godine i zadovoljio je potrebe privrede. Povoljni efekat cena odrazio se, naprimer, kod uvoza uglja za kokisanje, gde su cene pale za 18—19%, nafte, pamuka za kardiranje i sirovog kaučuka, zatim kod valjanih i vučenih proizvoda crne metalurgije, gde su se cene snizile za 12—13%. Uvoz opreme bio je iznad planiranog. Međutim, visina uvoza opreme sama po sebi ne znači nepovoljnu činjenicu, ukoliko ona ne remeti razvoj proizvodnje opreme u zemlji i ukoliko se pretežnim delom oslanja na inostrane izvore finansiranja. U tom vidu posmatran, uvoz opreme u 1958 godini bio je u dobroj meri prilagođen ovim zahtevima.

Komitete je, u saradnji sa odgovarajućim organima, razmotrio niz predloga i mera za usavršavanje organizacije uvoza opreme i reprodukcionog materijala i popunjavanja instrumenata koji na njega utiču. Neke od tih mera već su sprovedene u praksi, a neke će početi da dejstvuju u 1959 godini.

U razmatranju je problem licencnih ugovora i raznih oblika industrijske kooperacije sa inostranim proizvođačima, koje takođe dejstvuju u pravcu povećavanja uvoza reprodukcije i opreme. Tu su takođe potrebne mere kontrole ugovora putem kojih proizvođači među sobom regulišu tu materiju.

Komitete će i ubuduće težiti za tim da se ovakve i slične restriktivne mere svedu na najneophodniji minimum. (Stabilnije rešenje tog pitanja tražiće se u većem korišćenju domaćih mogućnosti proizvodnje, u racionalnom korišćenju uvoznih sirovina, tj. u upotrebi manje kvalitetnih sirovina i reprodukcionog materijala gde to ne ide na štetu finalnih proizvoda, u bržem i smelijem prelazu od montažne proizvodnje, koja zahteva sve veći uvoz sastavnih delova, na usvajanje sopstvene proizvodnje delova, tj. u bržem prelazu od montaže na stvarnu produkciju.

Regionalna raspodela razmene

Podaci o izvršenju platnog bilansa govore da su tokom 1958 godine u potpunosti ispunjene osnovne pretpostavke sa kojima se računalo na početku godine, a naročito pretpostavke o nivou tekućeg deficita. Ukupna sopstvena sredstva povećana su za 11%, dok je istovremeno ukupan uvoz robe i usluga veći za 2%. Na osnovu toga, ukupan deficit platnog bilansa smanjen je od 59 milijardi u 1957 godini na 47 milijardi, a tekući deficit od 35 na 21 milijardu dinara.

Pri usmeravanju naše robne razmene sa inostranstvom, Komitete se u 1958 godini rukovodio načelom da treba proširiti spoljna tržišta za prodaju naše robe.

Glavno naše tržište u 1958 godini bile su Zapadna i Istočna Evropa. Na to područje išlo je 80% našeg izvoza i 70% uvoza, ili ukupno oko 75% naše spoljnotrgovinske razmene. Uvoz industrijske robe orijentisan je sa punih 90% na ovo područje. Komplementarnost jugoslovenske privrede sa privredom većine evropskih zemalja, tradicionalne veze, tehnička orijentisanost naše industrije i dr., spadaju u red onih faktora koji naročito naš industrijski uvoz orijentišu na to područje. Evropa i SAD zajedno su u 1958 godini apsorbovale oko 86% našeg ukupnog izvoza, dok je uvoz sa tih područja iznosio skoro 90%.

U Evropi, naši najznačajniji partneri u razmeni — a oni su u isto vreme i najznačajniji naši trgovinski partneri uopšte — bili su Italija, Zapadna Nemačka, Engleska i SSSR.

Problematika sa kojom se Komitete susretao u regionalnom usmeravanju razmene sa ovim područjem, svodi se na potrebu daljeg proširivanja poljoprivrednog izvoza i unapređivanja izvoza onih industrijskih proizvoda sa kojima smo na tom tržištu konkurentno sposobni, onosno možemo da to postanemo.

Uzimajući u obzir relativno mali procent sa kojim Jugoslavija učestvuje u ukupnom uvozu Zapadne Evrope, ocena je da postoje sasvim realni uslovi da se naš izvoz u te zemlje i dalje povećava i proširuje.

Skoro u svim zemljama Zapadne Evrope sada je u našem izvozu, bilo kroz sporazume, bilo kroz praksu, obezbeđen prilično visok stepen liberalizacije, koji inače primenjuju među sobom zemlje članice Evropske ekonomske saradnje.

U toku 1958 godine prešlo se na sistem 100% transferabilnosti platežnih sredstava, pored Zapadne Nemačke, još i sa Italijom, Švedskom, Danskom i zemljama Beneluksa. Sa Austrijom i Grčkom ugovoreno je 20% transferabilnosti. Na taj način, oko 80% sredstava koje ostvarujemo u Zapadnoj Evropi već sada je transferabilno, što omogućuje veću slobodu u raspolaganju našim sredstvima na tom području.

U ekonomskoj razmeni sa aziskom i afričkim zemljama postignut je poslednjih godina znatan napredak. Ta razmena dobija poseban značaj u našoj spoljnoj trgovini, ali ni izdaleka nisu još iskorišćene sve mogućnosti za njen razvitak. S obzirom na to, Komitete će, u saradnji sa drugim ustanovama, preduzeti odgovarajuće mere da se ovo zaostajanje što pre otkloni. Pre svega, treba pojačati uvoz iz tih područja. Isto tako, treba upornije raditi na ostvarivanju programa o dugoročnim aranžmanima. Te će mere svakako doprineti da se naša spoljnotrgovinska razmena i ekonomska saradnja sa tim zemljama uravnoteže na jednom višem nivou.

I u razmeni sa zemljama Južne Amerike postignuti su pozitivni rezultati u 1958 godini, ali će se morati na tom području uložiti još veći napor u cilju boljeg iskorišćavanja mogućnosti naših ekonomskih odnosa sa tim zemljama.

Komitete je učestvovao, zajedno sa drugim zainteresovanim organima, i u pripremi trgovinskih i platnih sporazuma. U toku 1958 godine obnovljeno je postojjećih ili, pak, zaključeno novih trgovinskih i platnih sporazuma sa 30 zemalja.

U delokrug rada Komiteta za spoljnu trgovinu spadaju takođe određeni poslovi oko izvršavanja programa ekonomske pomoći koju Jugoslavija prima iz inostranstva i posebnih nabavki u okviru kredita za poljoprivredne viškove u SAD.

U saradnji sa drugim zainteresovanim državnim organima i udruženjima proizvođača, pripremljeni su programi za ekonomsku 1957/1958 godinu. U toku 1958 godine potpisana su sa SAD tri sporazuma o uvozu robe u vrednosti od respektivno: 26,6 miliona, 8 miliona i 3 miliona dolara. Program uvoza obuhvatio je uglavnom pšenicu, jestivo ulje i mast, pamuk i kožu.

Radi korišćenja dinarske protivvrednosti robe primljene iz američkih poljoprivrednih viškova, zaključeno je sa nadležnim američkim organima u toku 1958 godine šest detaljnih sporazuma. Ovi sporazumi odnose se na finansiranje konkretne investicione izgradnje u našoj zemlji u vrednosti od 69,5 milijardi dinara.

U delokrug rada Komiteta spadaju i određene nadležnosti u vezi sa delatnošću u našoj zemlji organizacije CARE. Na osnovu sporazuma sklopljenog sa tom organizacijom u aprilu 1957 godine, jedan deo isporuka hrane izvršen je u toku 1958 godine. Ukupno je uvezeno: mleka 9.545 tona, sira 6.848 tona, i brašna 16.796 tona. Hrana je distribuirana pretškolskoj deci i zdravstvenim i socijalnim ustanovama. Broj korisnika u 1958 godini iznosio je 600.000.

U decembru 1958 godine zaključen je sa organizacijom CARE novi ugovor o isporuci oko 9.000 tona mleka u prahu i 16.000 tona brašna za period od januara ove pa do januara 1960 godine.

Naročitu pažnju posvetio je Komitet problemima organizacije spoljnotrgovinske mreže, pitanjima daljeg osposobljavanja spoljnotrgovinskih organizacija i njihovih službi u zemlji i inostranstvu čiji razvoj nije išao ukorak sa naglim povećavanjem obima naše spoljnotrgovinske razmene.

Izučene su mogućnosti i predložene odgovarajuće mere za veće učešće u spoljnotrgovinskom prometu neposrednih proizvođača kroz smelije formiranje raznih oblika njihovog poslovnog udruživanja i saradnje u obavljanju spoljnotrgovinskog poslovanja i u cilju boljeg upoznavanja mogućnosti i zahteva inostranih tržišta.

Ispitivamo je stanje i razvojne tendencije spoljnotrgovinske mreže u inostranstvu, tojest karakter, broj, lokacija i kvalitet predstavništava izvoznih i uvoznih organizacija na strani, predstavnika Savezne spoljnotrgovinske komore, inostranih zastupnika naših proizvođača i izvoznika, mešovitih društava, preduzeća i komora, konsignacionih skladišta naše izvozne robe, servisa itd.

Pripremljene su izmene i dopune postojećih propisa i nacrti novih propisa, koji će obezbediti još brži napredak spoljnotrgovinske službe. U prvom redu, radi se o izmenama i dopunama Uredbe o spoljnotrgovinskom poslovanju i propisa o stručnoj spremi službenika spoljnotrgovinskih organizacija.

U 1958 godini, Komitet je, u saradnji sa ostalim zainteresovanim organima, vršio prilagođavanja i manje tekuće izmene u sistemu spoljnotrgovinskog i deviznog režima, saradivao na izradi nacrtu novog deviznog zakona i carinskog zakona, Nacrta uredbe o kontroli kvaliteta, raznih detaljnih propisa koji se odnose na spoljnotrgovinsko poslovanje, kao i propisa o organizaciji Komiteta za spoljnu trgovinu, i dr.

Kod svih novina u organizaciji, usmeravanju i radu vodilo se računa da se, ne odstupajući od osnovnih postavki našeg privrednog sistema, postigne postepeno prilagođavanje svih organa rastućim zahtevima naše privrede i sve rigoroznijim uslovima koji se stvaraju na svetskom tržištu.

6. SEKRETARIJAT ZA INDUSTRIJU

Glavna pitanja na kojima je Sekretarijat za industriju radio u prošloj godini, najčešće u saradnji sa

komorama i stručnim udruženjima, bila su: razmatranje problema i preduzimanje mera u cilju ostvarivanja produkcije i izvoza i uvoza; učešće u rešavanju nekih pitanja u vezi sa rebalansom plana industrijskog razvoja i sa sprovođenjem investicione politike; saradnja na izradi Društvenog plana za 1959 godinu; saradnja u rešavanju nekih problema vezanih za sistem raspodele dohotka. Na osnovu tekućih problema, kao i potrebe daljeg razvijanja sistema regulativnih mera, Sekretarijat je pripremao, saradivao ili neposredno donosio propise kojima su rešavana pojedina pitanja iz oblasti industrije, građevinarstva i zanatstva.

Aktivnost Savezne industrijske komore i stručnih udruženja dolazila je do vidnog izražaja u rešavanju svih pitanja i problema u oblasti industrije. Međutim, nerešeni kadrovski problemi i drugi organizaciono-tehnički problemi predstavljali su znatnu teškoću u radu Savezne industrijske komore i njenih udruženja.

Saradnja i aktivnost Savezne građevinske komore i Saveza zanatskih komora na rešavanju problema iz oblasti građevinarstva i zanatstva, bila je plodna u prošloj godini. Naročita aktivnost Savezne građevinske komore bila je usmerena na rešavanje problema unapređivanja građevinske industrije, saradnju na pripremi propisa, na probleme privrednog sistema i ekonomskih instrumenata i mera.

U toku 1958 godine ovaj Sekretarijat je radio na pripremi i izradi zakona i propisa, i to: Rudarskog zakona, Zakona o patentima, Zakona o uzorcima i modelima, Zakona o fabričkim i trgovačkim žigovima, Zakona o projektovanju za investicionu izgradnju, Zakona o izvođenju investicionih objekata, Zakona o jugoslovenskim standardima, Zakona o energetske inspekciji, kao i na nizu pravilnika i tehničkih propisa iz oblasti industrije, građevinarstva i zanatstva.

Industrija

U osnovnim postavkama industrija je ostvarila planirane zadatke, dok je u pojedinim granama i oblastima njene aktivnosti došlo do otstupanja. To se vidi iz sledećih pokazatelja:

	1957 = 100	
	Plan 1958	Izvršenje 1958
Proizvodnja industrije ukupno	111	111
Elektroenergija	117	118
Ugalj	106	104
Nafta	113	113
Crna metalurgija	111	110
Obojena metalurgija	105	108
Nemetali	107	108
Metalska	113	113
Brodogradnja	113	111
Elektroindustrija	123	124
Hemijska industrija	116	123
Građevinski materijal	110	113
Drvena industrija	105	107
Industrija papira	107	106
Tekstilna industrija	111	109
Industrija kože i obuće	111	110
Industrija gume	107	107
Prehrambena industrija	107	104
Grafička industrija	106	114
Industrija duvana	134	144
Zaposlenost	105	110
Produktivnost rada	107	101
Izvoz	110,8	111,7
Uvoz	117,5	118,9

Investicije u inustriji su bile u 1958 godini planirane u iznosu od 170 milijardi dinara, a ostvarene sa 174 milijarde dinara, tj. sa 101,4%.

U toku godine Sekretarijat se bavio naročito sledećim problemima u vezi sa izvršenjem plana po pojedinim granama:

1. Mada je plan proizvodnje elektroenergije prebačen, potrošnja je išla brže od proizvodnje. To je

nametalo potrebu razmatranja mera za štednju električne energije. Izvršeno je minimalno povećanje cena električne energije, demontaža industrijskih centrala podvrgnuta je specijalnom odobrenju, Sekretarijat je dobio ovlašćenje za donošenje rešenja za uključivanje u proizvodnju, u slučaju potrebe, određenih industrijskih centrala.

2. U prvoj polovini godine proizvođači uglja imali su znatnih teškoća oko plasmana proizvoda, što je gušilo normalnu proizvodnju, pa je Sekretarijat početkom druge polovine godine doneo Naredbu o minimalnim zalihama uglja kod određenih privrednih organizacija. Ta mera je dovela do većeg preuzimanja uglja od strane privrednih organizacija. U drugom polugodištu, a naročito poslednjih meseci, situacija se potpuno izmenila, i proizvodnja je od 1,3 miliona tona uglja u maju i junu povećana na 1,8 miliona tona u oktobru. Na taj način je obezbeđeno snabdevanje privrede i široke potrošnje ugljem, mada plan nije u potpunosti ispunjen.

3. U metalnoj industriji glavni problem predstavljalo je pitanje kako povećati procent korišćenja kapaciteta, proširiti asortiman proizvoda i smanjiti troškove proizvodnje. U tom pravcu Sekretarijat se naročito angažovao na iznalaženju mogućnosti iskorišćavanja slobodnih kapaciteta kod preduzeća vojne industrije i njihovih saradnje s ostalim preduzećima mašinogradnje. Za tu svrhu izrađena je analiza mogućnosti korišćenja tih kapaciteta, koja je služila preduzećima vojne industrije u 1958 godini — i još uvek služi kao baza za njihovu dalju proizvodnu orijentaciju.

Sekretarijat je takođe izvršio analizu razvoja motorne industrije, na osnovu čega su odobreni investicioni programi za izgradnju novih kapaciteta za proizvodnju kamiona i putničkih vozila.

Tražene su mogućnosti da se poveća obim proizvodnje opreme i reprodukcione materijala, da se proširi asortiman proizvodnje stvaranjem kooperacionih veza između proizvođača i jačom specijalizacijom, na čemu se, kao bitnom zadatku, nastavlja rad u ovoj godini.

4. Sekretarijat je u toku prošle godine završio analizu o nekim zastarelim kapacitetima u hemskoj industriji i o potrebi njihovih rekonstrukcija. U cilju sagledavanja perspektivnog razvoja hemiske industrije do 1965 godine i dalje, pripremljene su razne analize i studije, koje će poslužiti pri izradi perspektivnog plana i kao orijentacija za preduzimanje neophodnih praktičnih mera u vezi sa razvojem hemiske industrije. Završena je analiza o razvoju neorganske hemiske industrije, dok je analiza koja se odnosi na razvoj organske hemiske industrije još u radu i treba da se završi u prvom kvartalu 1959 godine.

I pored teškoća sa kojima se brodograđevna industrija borila u 1958 godini, ona je postigla za 11% veću proizvodnju. Osnovne teškoće bile su: nedostatak sredstava kod domaćih brodarskih preduzeća za plaćanje izvršenih radova i situacija na svetskom tržištu brodova. Zbog ovih teškoća došlo je do izvesnih zastoja u gradnji brodova za domaću trgovačku mornaricu i do pomeranja rokova plaćanja, pa i do otkazivanja ugovora o gradnji brodova za izvoz. Krajem ove godine teškoće su privremeno otklonjene beskamatnim kreditom odobrenim brodskim preduzećima i odobravanjem izvoza nekih brodova na kredit.

6. Zbog izvesnih teškoća u plasmanu na inostranim tržištima, kao i zbog smanjenja plana izvoza, došlo je tokom 1958 godine, kako kod proizvođača, tako i u trgovini, do povećanja zaliha nekih tekstilnih proizvoda (kudeljno vlakno, pamučne i cel-tkanine, tkanine od veštačke i prirodne svile), što se moralo negativno odraziti na izvršavanje plana proizvodnje. Direkcija za sirovine preuzela je deo tih zaliha, a takođe su preduzete mere za povećanje izvoza pamučnih i cel-tkanina, kudeljnih tkanina i kudeljnog vlakna. U cilju usklađivanja cena i potsticanja potrošnje i

dalje proizvodnje domaćeg pamuka, merimo i polumerino vune, doneta je Odluka o izjednačenju cena domaćih i uvoznih tekstilnih sirovina.

7. U protekloj godini industrija kože i obuće postigla je dalji porast proizvodnje, izuzev u domskoj koži, gde je došlo do osetnog pada proizvodnje zbog većeg učešća nekožnog đona u obući, kao i zbog sve većeg korišćenja lakih i tanjih donova. Opadanje prometa sitne kože preko aukcijskog mesta, nedovoljan priliv svinjske i opadanje otkupa krupne kože lake kategorije (teleće i juneće), potreban veći uvoz skupljih sirovih koža i vanaukcijska kupovina domaćih koža po cenama iznad propisanih, kao i stvaranje velikih zaliha domske kože i nedostatak sredstava za modernizaciju tehnoloških procesa, sve je to otežavalo ekonomski položaj fabrika. To je u 1958 godini zahtevalo prvenstveno angažovanje na problemima sređivanja tržišta sirovom kožom i ekonomskog učvršćivanja ove grane delatnosti. Radi izjednačavanja cena uvoznih i domaćih koža, povećan je uvozni koeficijent za krupnu kožu, zavedene su premije za pravilno dranje i sortiranje krupne kože; povećane su otkupne cene za sitnu kožu; ograničen je broj otkupnih preduzeća za sirovu kožu i izvršena rejonizacija njihovog poslovanja; doneta je Odluka o zabrani štavljenja sitnih koža u zanatstvu, izuzev u vidu usluga; fabrikama kože odobrena je primena niže skale za izdvajanje doprimosa iz dohotka; a čitava grana je uvršćena u delatnosti koje mogu koristiti puni iznos amortizacije.

8. S obzirom na podbačaj u poljoprivredi zbog sušne godine, prehranbena industrija nije koristila u protekloj godini svoje kapacitete u punom obimu. Preduzete su mere za sređivanje nekih pitanja uvoza i izvoza poljoprivrednih sirovina, sređivanja i rešavanja problema cena sirovina, i to: šećerne repe, uljarica, stoke za klanje, melase, proizvoda industrije vrenja.

Sekretarijat predviđa obimniji program rada koji treba sprovesti u toku 1959 godine, kako bi se omogućilo još bolje korišćenje industrijskog potencijala u produkciji i produktivnosti rada. Među njima se ističu: rad na izradi nacrtu zakona i uredbama, zatim raznih pravilnika i tehničkih propisa; izrada ekonomskih analiza o nivou proizvodnih snaga po pojedinim granama industrije, stepenu koncentracije proizvodnje, specijalizacije i kooperacije; problematika ambalaže i mera za unapređivanje stanja u ovoj vrsti produkcije, koja postaje sve značajnija s obzirom na porast količine i raznovrsnost produkcije naše industrije.

Gradevinarstvo

Osnovne postavke plana u gradevinarstvu ostvarene su u 1958 godini:

	Indeks 1957 = 100	
	Plan	Izvršenje
Obim građevinskih radova	108,5	120,1
Zaposlenost	101,3	105,4
Investicije	114,4	114,4

Sekretarijat je, u cilju što uspešnijeg ostvarenja plana i rešavanja nastalih problema, u toku 1958 godine preduzimao sledeće:

1. Radi sređivanja ekonomskih problema u gradevinarstvu, Sekretarijat je, u saradnji sa Građevinskom komorom, republičkim sekretarijatima za industriju i gradevinarstvo i drugim organima, doneo i predložio niz mera: Naredbu o naplati radova izvedenih u 1958 godini i ranijim godinama; izmenu Pravilnika o izvođenju radova u sopstvenoj režiji; mere za sređivanje obrtnih sredstava građevinskih preduzeća; radio je na obezbeđivanju materijala za reprodukciju, naročito uvoznog materijala, kao i na operativnim intervencijama za obezbeđenje kapaciteta na izgradnji najvećih investicionih objekata u zemlji, i najzad, na usmeravanju i realizaciji investicija u oblasti gradevinarstva i industrije građevinskih materijala.

2. U 1958 godini donete su izmene i dopune Uredbe o građevinskom projektovanju, Uredbe o građenju i Pravilnik o izvođenju građevinskih radova u režiji. Izrađeni su tehnički propisi o sastavu i načinu obrade i opreme projektnih elaborata za arhitektonsko-građevinske objekte, za mašinske instalacije za tehnološke procese, za izgradnju puteva i mostova, za električne instalacije, za unutrašnje vodove i kanalizacije i za vrtnu (pejsažnu) arhitekturu.

3. U saradnji sa Saveznom građevinskom komorom i republičkim organima za poslove građevinarstva, Sekretarijat je izvršio anketu i analizirao stanje i potrebe za propisima u oblasti građevinarstva. Zajedno sa republičkim organima nadležnim za građevinarstvo i Građevinskom inspekcijom, analiziran je rad i problematika primene zakona i drugih propisa u građevinarstvu. Sekretarijat je davao uputstva i saglasnost za ovlašćenja u granama za projektovanje i izvođenje, za osnivanje projektnih organizacija, zatim rešenja o ustupanju na izvođenje putem prikupljanja ponuda ili neposrednom pogodbom. dozvole za izvođenje pripremljenih radova kod većih investicionih objekata, itd.

U 1958 godini Sekretarijat je, u saradnji sa Saveznom građevinskom komorom, stručnim društvenim organizacijama i organima uprave, radio na pripremi zakona o regionalnom prostornom planiranju i urbanizmu, o projektovanju za investicionu izgradnju i o izvođenju investicionih radova, kao i na nizu pravilnika za regulisanje projektovanja i građenja investicionih objekata u svim privrednim oblastima.

4. Sekretarijat je razmatrao i analizirao niz problema, predlagao i preduzimao odgovarajuće mere na liniji prilagođavanja građevinske operative promjennoj strukturi građevinskih radova; razvijanja i unapređivanja domaće proizvodnje građevinskih mašina; unapređivanja građevinarstva u pogledu primene savremenih materijala i metoda građenja; poboljšavanja kvalifikacione strukture radne snage; razvijanja zanatskih kapaciteta za završne radove, itd. U cilju štednje meke građe, izdati su normativi utroška meke rezane građe u visokogradnji i izgrađena je tipizacija građevinske stolarije.

U oblasti građevinarstva, Sekretarijat smatra da težiste rada u 1959 godini treba da bude na daljoj izradi i donošenju propisa koji omogućavaju rešavanje sledećih problema: sređivanje i jačanje privrednih organizacija u smislu specijalizacije i veće opremljenosti mehanizacijom; proširivanje asortimana građevinskih materijala; analiza dejstva ekonomskih instrumenata raspodele ukupnog prihoda; odnos građevinske industrije i građevinskog zanatstva.

Zanatstvo

Postavke plana u zanatstvu za 1958 godinu ostvarene su:

	Indeks 1958/57
Vrednost zanatske proizvodnje	107,8
od toga:	
— društveno zanatstvo	110,5
— privatno zanatstvo	104,4
Investicije	113,7

U cilju ostvarivanja planom postavljenih zadataka i rešavanja raznih tekućih problema zanatstva, Sekretarijat je u toku 1958 godine pripremio i sproveo izmene i dopune Uredbe o zanatskim radnjama i zanatskim preduzećima u pogledu izmene stepena stručnosti, kao i novu nomenklaturu zanatskih radnosti, kojom je broj zanatskih radnosti, u cilju jačanja visokokvalifikovane zanatske stručnosti, smanjen od 238 na 114. Pripremljen je nacrt propisa o primeni blaže skale doprinosa iz dohotka za zanatstvo čije se odredbe primenjuju i za 1959 godinu. Pripremljeni su propisi o određivanju uslužnih i građevinsko-uslužnih radnosti. Započeo je rad na proučavanju propisa i primeni zakona u oblasti zanatstva, prvenstveno uslužnog i građevinskog zanatstva društvenog sektora. Činjeni su

napori za uzdizanje stručnih kadrova, za uvođenje savremenih tehničkih metoda rada i, u vezi s tim, za celishodnije korišćenje tehničke pomoći iz inostranstva.

Sekretarijat ima u programu da, zajedno sa Savezom zanatskih komora Jugoslavije i republičkim sekretarijatima, organizuje izradu analiza našeg zanatstva, naročito o njegovom stanju u gradovima i industrijskim naseljima u vezi s intenzivnim razvojem stambene izgradnje, kao i potrebi razvijanja raznih uslužnih kapaciteta.

Snabdevanje i realizacija

Sekretarijat je u 1958 godini preduzimao razne mere za proizvodnju deficitarnih materijala domaće proizvodnje i pravovremeno obezbeđenje iz uvoza, kao što su: mere za bolje iskorišćavanje sirovina, propisi o obaveznom korišćenju određenog procenta mekih lišćara za proizvodnju celuloze, o štednji mekog drveta u građevinarstvu.

Sekretarijat je obavljao obimne administrativne poslove u vezi sa fizičkom kontrolom uvoza određenih reprodukcionijskih materijala i opreme. Time je u većoj meri nego ranije, izbegnut uvoz onih industrijskih proizvoda koji se proizvode ili se mogu proizvoditi u zemlji.

Pored tekućih pitanja na sektoru snabdevanja i realizacije, Sekretarijat ima u planu izradu analize o korišćenju deviza po sistemu krugova, zatim sprovođenje mera na proširenju sirovinke osnove industrije, naročito u vezi sa supstitucijom uvoznih sirovina; razmatranje odnosa industrije i trgovine, kako u pogledu domaćeg, tako i u pogledu spoljnog tržišta.

Cene

Među značajne radove iz oblasti cena koje je Sekretarijat analizirao, odnosno na njima saradivao, i za koje su usvojena predložena rešenja, spadaju: Odluka o utvrđivanju cena za ugaj, Odluka o povišenju cena određenih proizvoda crne metalurgije, Odluka o utvrđivanju najviših prodajnih cena starom bakru, Odluka o odobravanju posebnih kredita fabrikama kože, Odluka o kreditima za pokriće gubitaka novoizgrađenih pogona, Odluka o određivanju najviših prodajnih cena za cel-vlakno, veštačku svilu i auto-kord, Odluka o izjednačenju cena domaćih vune i pamuka, Odluka o sniženju poreza na promet za domaću kožu. U toku su analize: cena električne energije, cena petroleja, odnosa cena polufabrikata i gotovih proizvoda u obojenoj metalurgiji, problema o naknadi cena za određene proizvode mašinogradnje, motornih vozila, elektroindustrije i hemijske industrije za potrebe poljoprivrede.

Investicije

Iako je realizacija investicione izgradnje u industriji po vrednosti nešto veća od planirane, došlo je do zaostajanja investicionih radova po fizičkom obimu na investicionim objektima u rudarstvu, zatim u nekim elektroenergetskim objektima, obojenoj metalurgiji, hemiskoj industriji i industriji građevinskog materijala. Razlozi za ovo zaostajanje leže uglavnom u zakasnjenoj izradi glavnih projekata i isporuke opreme.

Sekretarijat je radio na predlogu rekonstrukcija starih i dotrajalih kapaciteta cementne industrije, hemijske industrije, industrije kože i obuće, industrije piva, preduzeća za proizvodnju staklene ambalaže, kao i na završavanju predloga rekonstrukcije i izgradnje nekih preduzeća u obojenoj metalurgiji (napr. predlog završavanja rekonstrukcije tvornice elektroda i ferolegura u Šibeniku).

U saradnji sa Jugoslovenskom investicionom bankom, Sekretarijat je radio na obezbeđenju uslova za bržu realizaciju investicija koje se finansiraju iz Opšteg investicionog fonda, a naročito garantovanih investicija. U saradnji sa Saveznim zavodom za pri-

vredno planiranje, Jugoslovenskom investicionom bankom i drugim savezним organima, radio je na izradi liste uvozne opreme u vezi sa investicionim kreditima i aranžmanima sa inostranstvom.

Sekretarijat predviđa da u 1959 godini usmeri aktivnost na pitanja daljeg razvijanja investicionog sistema i mera koje su potrebne da bi se ubrzala realizacija investicione politike.

Unapređivanje proizvodnje

U 1958 godini Sekretarijat je usmerio svoju aktivnost na rešavanje raznih problema iz oblasti razvoja i unapređivanja proizvodnje u svim granama industrije i građevinarstva. Fond za unapređivanje industrije u 1958 godini planiran je sa 820 miliona, a ostvaren sa 639 miliona, odnosno sa 78%. Iz tih sredstava trebalo je da se pomogne pre svega osvajanje osnovnih sirovina za crnu i obojenu metalurgiju i primena radioizotopa, automatizacije, elektronike i moderne tehnologije u industriji, naročito u hemskoj i prehrambenoj. U 1958 godini posao na obradi pomenutih problema još nije bio dovoljno organizovan, a zakasnilo se i sa davanjem finansijskih sredstava. Zato je dovršenje nekih radova ostalo za 1959 godinu.

Među rezultatima istraživačkog rada postignutim u 1958 godini, treba posebno istaći: dobijanje polukoksa iz domaćih lignita, preradu makedonskih železnih šamozitnih ruda na bazi domaćeg polukoksa i osvajanje proizvodnje dekstrana, koji služi za zame-nu krvi pri transfuziji. Pored toga, završena su laboratorijska istraživanja koja ukazuju da se iz smagarskog azbesta može dobiti azbestno predivo za razne primene i proširena su ispitivanja u cilju primene izotopa u industriji.

Na zahtev privrednih organizacija, Sekretarijat je, putem specijalnih stručnih komisija, radio na odobravanju kupovina licenci u inostranstvu. Odobrio je ukupno 92 nabavke licenci, od čega za mašinogradnju 27, za motornu industriju 16, za elektroindustriju 19, za metaloprerađivačku 12, za hemisku 11, za prehrambenu 3 i za ostale 4. Takođe je izrađen nacrt za izmene i dopune Uredbe o pribavljanju prava industrijske proizvodnje u inostranstvu.

Na planu unapređivanja građevinarstva rešeni su tokom 1958 godine sledeći važni problemi: građenje sa šupljim i tankostenim opekarskim elementima i proizvodnja novih asortimana crepa, zvučne i toplotne izolacije; konstrukcije od prednapregnute keramike; zamena drveta prednapregnutim betonom; tipizacija nekih objekata za melioracione radove; prednapregnuti dalekovodni stubovi; usvajanje standarda i metoda rada za građenje kolovoza na putevima; osvajanje novih materijala (obojeni cement, malamin, obojeni asfalt) i nekih građevinskih mašina, itd.

Sekretarijat u 1959 godini ima obiman program rada na još efikasnijem rešavanju pitanja unapređivanja industrije, građevinarstva i zanatstva, a naročito u pravcu razrade programa istraživačkih radova, zatim organizacije tehničke pomoći i saradnje u zemlji, na izradi i sprovođenju programa standardizacije i politike u pogledu patenata i licenci.

*

Problematika radne snage i kadrova u oblasti industrije, građevinarstva i zanatstva u prošloj godini samo je delimično zahvatana, jer je služba ovih poslova u Sekretarijatu formirana tek početkom drugog polugođa. Delovanje Sekretarijata na ovim pitanjima pretežno se odvijalo kroz saradnju na rešavanju aktuelnih pitanja čiji je nosilac posla bio Sekretarijat za rad, kao i saradnju na rešavanju problema kojima su se bavile komore, stručna udruženja i drugi organi.

Rad ustanova pod opštim nadzorom Sekretarijata Savezna komisija za standardizaciju

U toku 1958 godine razvijena je veća aktivnost na pripremanju i propisivanju standarda. Objavljeno je ukupno 340 standarda, od toga u rudarstvu i pre-

radi minerala, uglja i nafte 42, u metalurgiji 14, u oblasti šumarstva i drvne industrije, poljoprivrede i konzervne industrije 29, u prehrambenoj industriji 14, u tekstilnoj industriji, industriji kože, gume i plasične materije 26, u hemskoj industriji 36, u mašinogradnji i metalnoj industriji 33, u motornoj industriji 63, u elektronici i elektroindustriji 55. Isto tako, pripremljeno je za diskusiju 415 standarda, izvršena definitivna redakcija za 358 i sastavljeno 500 predloga standarda.

U 1958 godini delatnost u oblasti standarda proširena je i na farmaceutsku industriju, koja dosada nije obrađivana u standardizaciji.

Da bi se regulisala materija o standardima, pripremljen je nacrt propisa o standardizaciji i Uredba o organizaciji i sistematizaciji Komisije za standardizaciju.

Uprava za patente

Savezna uprava za patente je u 1958 godini primila 1.612 prijava za patente, 284 prijave za žigove, 116 prijava uzoraka i modela, 44 prijave pronalazačkih svedočanstava i 8.811 prijava međunarodnih žigova. Odobreno je 665 patenata, 312 fabričkih i trgovačkih žigova, 85 uzoraka i modela, 9 pronalazačkih svedočanstava i 8.811 međunarodnih žigova.

Uprava za patente saradivala je sa Sekretarijatom na pripremi nacrta zakonskih i drugih propisa sa tog područja.

Jugoslovenski centar za tehničku i naučnu dokumentaciju

Delatnost centra za tehničku i naučnu dokumentaciju je znatno proširena u 1958 godini.

U cilju upoznavanja privrednih organizacija sa značajem Jugoslovenskog centra za dokumentaciju, sa materijalom i dokumentacijom kojom on raspolaže, kao i radi razvijanja navika za vođenje sopstvene tehničke i druge dokumentacije privrednih organizacija, Centar je organizovao posetu u 4.000 preduzeća i ustanova.

U 1958 godini Centar je u svom Biltenu štampao ukupno 37.650 izvoda odnosno informacija iz raznih stručnih knjiga i časopisa. Publikovana su tri biltena naučne dokumentacije, a objavljeni su prevodi 361 stručnog članka iz svih oblasti privrede.

Centru se u 1958 godini obratilo preko 620 preduzeća i ustanova za korišćenje usluga njegovog mikrofilmskog servisa, a reprodukovano je 25.195 mikrofilmova i 53.186 fotokopija.

7. SEKRETARIJAT ZA POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO

Sekretarijat za poljoprivredu i šumarstvo pratio je u 1958 godini razvoj poljoprivredne proizvodnje i pripremao i predlagao odgovarajuće mere za njeno unapređivanje. Sekretarijat je, u saradnji sa drugim organima državne uprave, učestvovao i u pripremi i sprovođenju mera koje je Savezno izvršno veće u toku prošle godine donelo radi ublažavanja posledica suše na razvoj poljoprivredne proizvodnje i tržišta.

Sekretarijat je učestvovao u izradi Društvenog plana za 1959 godinu.

U prošloj godini Sekretarijat je pripremio i predložio, sam ili u saradnji sa drugim organima državne uprave, niz propisa kojima se regulišu razna pitanja iz oblasti poljoprivredne proizvodnje i prometa poljoprivrednih proizvoda.

Sekretarijat je u prošloj godini radio na sprovođenju programa za izgradnju melioracionih sistema, zatim na pripremi i sprovođenju mera koje su preduzimane za razvoj šumarstva, kao i na pripremi osnovnih regulativnih propisa o šumarstvu.

Sekretarijat je u 1958 godini usko saradivao sa Savezom poljoprivredno-šumarskih komora i Glavnim zadružnim savezom FNRJ, kao i drugim proizvođačkim organizacijama iz oblasti poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda i proizvodnje sredstava za poljoprivredu, na rešavanju problema proizvodnje, prometa, cena, organizacije itd.

Važnu ulogu u razradi proizvodnih programa, naročito za proizvodnju pšenice, kukuruza i stočnih proizvoda, imale su poljoprivredno-šumarske komore, dok su zadružni savezi bili naročito aktivni u razvijanju kooperacije i drugih akcija socijalističkog preobražaja sela. Rezultati tih aktivnosti su vidljivi.

Zadružne organizacije i udruženja poljoprivrednih dobara radili su intenzivno i na stručnom osposobljavanju kadrova, naročito na osposobljavanju kadrova za primenu mehanizacije. S obzirom da obučavanje kadrova za primenu savremenih tehničkih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji zaostaje za potrebama, treba i dalje ulagati naročite napore u tom pravcu.

Poljoprivreda

1. Opsežne mere koje se preduzimaju za unapređivanje poljoprivredne proizvodnje naročito su došle do izražaja kroz znatno povećana ulaganja u poljoprivredu. Njihov je nivo u 1958 godini skoro za pet puta veći nego u 1953:

(u milijardama)

1953	15,6
1954	20,2
1955	26,5
1956	35,2
1957	55,7
1958	76,1

Kao rezultat povećanih ulaganja i drugih mera koje su preduzimane za unapređivanje poljoprivrede, nivo poljoprivredne proizvodnje je u stalnom porastu, i pored oscilacija koje u poljoprivrednoj proizvodnji i dalje nastaju pod dejstvom vremenskih uslova. Naročito je izrazit porast proizvodnje stočarstva:

Indeks poljoprivredne proizvodnje
(godišnji proseki 1947—1956 = 100)

	Ukupna poljoprivredna proizvodnja	Biljna proizvodnja	Stočarstvo
1953	110	118	101
1954	97	90	114
1955	120	123	111
1956	100	94	114
1957	145	146	127
1958	126	124	138

2. Povećanje materijalne baze u biljnoj proizvodnji ogledalo se u povećanju mehanizacije, u upotrebi većih količina mineralnih đubriva, u povećanju upotrebe kvalitetnog semena, naročito pšenice i kukuruza, u pojačanoj zaštiti bilja od biljnih bolesti i štetočina i u daljem proširivanju meliorisanih površina.

Porast mehanizacije, upotrebe veštačkih đubriva i kvalitetnog semena vidi se iz sledeće tabele:

	1957	1958	Indeks
— traktori (komada)	20.500	28.000	136
— kombajni (komada)	648	1.269	195
— ostale poljoprivredne mašine (komada)	70.000	90.000	128
— upotrebljenog mineralnog đubriva (u tonama)	974.132	1.152.715	129
— upotrebljeno sredstvo za zaštitu bilja (u tonama)	23.000	26.000	114
— upotrebljeno kvalitetno seme pšenice (u tonama)	59.000	81.000	155
— upotreba semena hibridnog kukuruza (u tonama)	4.500	9.000	200

3. Ulaganja u poljoprivredu izvršena poslednjih nekoliko godina odrazila su se na povećanje ukupne proizvodnje. U klimatski nepovoljnoj 1958 godini postignut je sledeći nivo proizvodnje:

	1947/56=100		
	1956	1957	1958
Ukupna poljoprivredna proizvodnja	100	145	126
Biljna proizvodnja	94	146	124
Stočarstvo	114	127	138

Još jače se ističu rezultati ulaganja ako uporedimo kretanje obima proizvodnje po sektorima:

	(u milijardama dinara)		
	1956	1957	1958
Ukupna poljoprivredna proizvodnja	719,2	953,9	884,5
Od toga:			
Društveni sektor	74,7	102,8	103,2
Individualni sektor	644,5	847,0	781,3

Treba istaći znatno povećanje površina pod visokorodnim italijanskim sortama pšenice i hibridnim kukuruzom, što je, uz primenu savremene agrotehnike, dovelo do osetnog povećanja prinosa, a time i do sniženja troškova proizvodnje. Ovome je znatno doprinela i povećana upotreba mehanizacije na poljoprivrednim dobrima i zadrugama.

U cilju unapređivanja stočarstva na socijalističkim gazdinstvima, u 1958 godini preduzete su opsežne mere. Što se tiče stočarstva u celini, naročita pažnja je posvećena uvozu, otkupu i umnožavanju visokoproduktivnih rasa stoke. Osnovano je sto selekcijskih centara za proizvodnju priplodne stoke i živine i izgrađen je veći broj mešaonica stočne hrane. Rezultati ove politike, uz politiku zaštitnih, dogovorenih cena i sigurnost plasmata, zapažaju se kroz porast stočnog fonda krajem 1958 godine u odnosu na 1957 godinu, uprkos suši na velikom području:

	Ukupno	Društveni sektor
Goveda	103	153
Svinje	134	167
Ovce	105	106

4. Razvojem kooperacije između zemljoradničkih zadruga i individualnih proizvođača, u 1958 godini znatno je prošireno društveno ulaganje za povećanje poljoprivredne proizvodnje, što se vidi iz sledeće tabele:

	1956/57	1957/58	Indeks
Kooperacija na bazi zajedničkog ulaganja u ratarstvu			
— obuhvaćeno domaćinstava	24.482	49.152	200
— obuhvaćeno hektara	27.070	45.807	168
— kontrahirano hektara	652.957	523.548	81
Usluge zadružnom mehanizacijom na hektara	349.995	422.150	116
Razmnožavanje i tov goveda (grla)	2.831	65.346	2.308
Razmnožavanje i tov svinja (grla)	21.896	161.506	736
Podignuto i asanirano voćnjaka (hektara)	1.319	1.461	111
Podignuto vinograda (hektara)	356	774	217

Kooperacija je u porastu kod svih grana poljoprivredne proizvodnje. Međutim, opao je obim kontrahiranja poljoprivrednih proizvoda, a naročito industrijskog bilja, zbog nepovoljnih uslova u vreme setve i zbog neraščišćenih i nepreciziranih odnosa između poljoprivrednih organizacija i industrije za preradu poljoprivrednih proizvoda.

Zadruga su se u 1958 godini dalje afirmisale kao ozbiljan faktor u unapređivanju poljoprivrede. Zajedno sa poljoprivrednim dobrima, one su u praksi pokazale prednost društvene proizvodnje u poljoprivredi. Ostvareni prinosi i dohodak na poljoprivrednim dobrima i u kooperaciji znatno su veći nego u ostaloj proizvodnji.

U nizu mera za unapređivanje poljoprivredne proizvodnje uopšte, doneto je nekoliko propisa. U tim merama i propisima zemljoradničke zadruge su, kao organizatori te proizvodnje u kooperaciji sa individualnim poljoprivrednim proizvođačima, postavljene u prvi plan.

Posebnim nizom propisa regulisana su osnovna pitanja kontrahiranja poljoprivrednih proizvoda, industrijskog bilja i tovljene stoke, kao i neka pitanja koja se odnose na snabdevanje zadruga sredstvima za reprodukciju.

Još uvek nije praktično rešeno pitanje blagovremene revizije kod zemljoradničkih zadruga. Zato postoji potreba za donošenjem propisa o posebnoj službi revizije za zemljoradničke zadruge. Značaj tog pitanja raste uporedo sa povećavanjem ulaganja u poljoprivredu preko zemljoradničkih zadruga.

U toku rešavanja nalazi se takođe i niz drugih problema, kao što je, naprimer, oslobođenje zadruga od raznih komunalnih delatnosti, ugostiteljskih objekata i drugih delatnosti kojima se zadruge bave.

Na osnovu dosadašnjih iskustava, već se može određenije prići i regulisanju pitanja statusa poslovnih saveza, njihove uloge, međusobnih odnosa, odnosa prema zadrugama koje su ih osnovale, sadržaja rada, organizacije, kao i odnosa sa drugim privrednim organizacijama i udruženjima. Svi propisi i mere u vezi s tim, pripremljeni su i biće doneti u najskorije vreme.

5. U 1958 godini znatnije su oštećeni sušom uža Srbija, Kosmet, delovi Makedonije i Istočne Bosne.

Zbog slabih prinosa, u ovim rejonima bilo je ugroženo stočarstvo. Da bi se izbeglo veće smanjenje stočnog fonda i sprečio veći porast cena poljoprivrednih proizvoda, preduzet je niz mera (zabranjen je izvoz stočne hrane, preko 5.000 vagona kukuruza iz materijalnih rezervi otpremljeno je u najugroženije rejone, ograničena je maloprodajna cena industrijske stočne hrane, poljoprivrednim organizacijama iz ugroženih krajeva odobreni su krediti za nabavku stočne hrane pod povoljnim uslovima, odobren je namenski kredit od 1 milijarde dinara za otkup priplodne stoke iz sušom zahvaćenih rejona, odobren je vanplanski izvoz 10.000 krava, itd.). Povoljan rod u ostalim rejonima zemlje, kao i obimne zalihe stočne hrane iz 1957 godine, ublažili su negativne posledice suše.

6. U poljoprivredu i vodoprivredu u 1958 godini investirano je ukupno 78.400* miliona dinara, što u odnosu na obim investicija u 1957 godini, koji je iznosio 55.700 miliona dinara, predstavlja porast od 41%.

Iz Opšteg investicionog fonda utrošeno je za investicije u poljoprivredu 46.200 prema 28.200 miliona dinara u 1957 godini.

U odnosu na 1957 godinu, utrošak investicionih sredstava po svim izvorima finansiranja u 1958 godini bio je sledeći:

* Ovaj iznos se razlikuje od iznosa koji je niže prikazan raščlanjeno, jer su uključena i ulaganja u nepoljoprivredne delatnosti koje neposredno služe poljoprivredi, kao i ulaganja u kredite za stalna obrtna sredstva.

	(u milijardama dinara)		
	1957	1958	Indeks
Društveni investicioni fondovi	36,2	53,3	147,2
Budžetska sredstva	7,2	7,5	104,1
Fondovi privrednih organizacija (bez amortizacionih fondova)	6,2	9,0	145,1
	49,6	69,8	140,4
Amortizacioni fondovi	6,0	6,3	105,0
Ukupno:	55,6	76,1	136,8

Finansiranje investicija po izvorima sredstava (federacija, narodne republike, lokalne političke teritorijalne jedinice, privredne organizacije) izgledalo je ovako (u milijardama dinara):

	Ukupno	Savezna	Republička	Lokalna	Polj. organizacija
1957	55,7	30,0	5,6	7,9	12,2
1958	76,1	47,4	6,0	7,4	15,3
Indeks	136,6	158,0	107,1	93,7	125,4

Ulaganja rastu iz sredstava saveznih fondova (40,7%) i iz fondova poljoprivrednih organizacija (65,6%), stagniraju ulaganja iz fondova republika, a opadaju iz lokalnih fondova.

Struktura ulaganja po namenama u 1958 godini u odnosu na 1957 godinu, više odgovara smernicama perspektivnog plana. To se vidi iz pregleda utroška sredstava za investicije iz kreditnih fondova (u milijardama dinara):

	Ukupno	Ekonom. objekti	Prerada	Oprema	Stoka	Zasadi	Melioracije	Obrtna sredstva
1957	36,3	6,5	2,0	16,6	0,9	2,8	7,0	0,5
1958	53,3	3,6	2,0	28,0	4,2	2,9	11,1	1,5
Indeks	146,8	55,4	100,0	168,7	466,6	103,6	158,6	300,0

I pored znatnog poboljšanja strukture ulaganja, potrebno je ukazati na nedovoljna ulaganja u stočarstvu i zasade.

Investiciona sredstva iz svih izvora finansiranja investicija utrošena su po korisnicima kako sledi (u milijardama dinara):

	1957	1958
Poljoprivredna dobra	23,8	32,9
Zemljoradničke zadruge	18,7	24,1
Vodne zajednice	4,0	5,3
Ostali	9,2	13,8
Ukupno:	55,7	76,1

I pored jednakih uslova u dobijanju kredita, zahvaljujući boljim kadrovima, boljoj orijentaciji u proizvodnji i boljoj organizaciji, poljoprivredna dobra su ranije koristila investicione kredite više nego druge poljoprivredne organizacije. Međutim, u 1958 godini zemljoradničke zadruge su pokazale više spremnosti za investiranje nego što je to bilo u ranijim godinama, što jasno pokazuje porast investicionih ulaganja od 18,7 na 24,1 milijardu.

Osnovnu slabost u korišćenju investicionih sredstava kod poljoprivrednih dobara i zemljoradničkih zadruga predstavlja usitnjenost investicija. Pojavljuje se vanredno veliki broj investitora za malim i delimičnim zahtevima za rešavanje proizvodnih problema.

7. Radovi na izgradnji kanala Dunav—Tisa—Dunav, posle uspešno izvršenih priprema u 1957 godini, dobro su napredovali u 1958 godini. Između ostalog, preduzete su mere za mehanizaciju iskopa. Iskopano je 7,700.000 m³, prema 1,100.000 m³ u 1957 godini. Dosad izvršeni radovi na kanalu Jegrička omogućuju već u 1959 godini odvodnjavanje površina od oko 60.000 ha.

Radovi na izgradnji objekata (mostovi, ustave, prevodnice, crpne stanice) na kanalu Dunav—Tisa—Dunav, u zaostatku su uglavnom zbog nedostatka projekata, ali postoje uslovi da se oni ubrzo i izvrše, jer se izvođe pojedinačno i na širokom frontu, pa se može realno očekivati da će se zakonom predviđeni rok za izgradnju u potpunosti održati.

Radovi na melioracionim objektima koji se finansiraju iz sredstava federacije u NR Makedoniji, nalazili su se u 1958 godini uglavnom u fazi projektovanja i studija. Usled nedovoljnog kapaciteta projektnih organizacija, ovi radovi su zaostajali.

Radovi na uređenju bujica i zaštiti zemljišta od erozija, koji treba da prethode melioracionim radovima u NR Makedoniji, izvodili su se u toku 1958 godine uglavnom na privatnim područjima.

Iako su za melioracije dosad data relativno visoka sredstva, još uvek nisu ni približno zadovoljeni zahtevi svih zainteresovanih. Odobravani su zajmovi za odvodnjavanje uglavnom za radove koji se odnose na rekonstrukciju i dopunu postojećih nedovoljno izgrađenih sistema, a manjim delom za izgradnju novih objekata. Zajmovi za navodnjavanje uglavnom su odobravani za izgradnju novih sistema u suptropskom i mediteranskom području.

U 1958 godini utrošeno je za melioracione radove iz fonda za kreditiranje investicija 9,6 milijardi dinara.

Stepen korišćenja novih melioracionih sistema pokazuje da se proces intenzifikacije poljoprivrede na melioracionim površinama vrlo slabo odvija i da se novostvoreni bolji uslovi za poljoprivrednu proizvodnju nedovoljno koriste. Stoga intenzivna izgradnja melioracionih sistema i prelaz na modernu proizvodnju putem primene melioracionih mera, zahtevaju da se problem korišćenja melioracionih sistema što pre reguliše.

8. Nova agrotehnika koju su poljoprivredne organizacije počele primenjivati, zahtevala je znatno više opreme i sredstava za reprodukciju, kako iz domaće proizvodnje tako i iz uvoza. To se odrazilo i na znatan porast obrtnih sredstava kod poljoprivrednih organizacija. Tako su obrtna sredstva rasla:

1956	39 milijardi
1957	59 milijardi
1958	79 milijardi

Pored toga znatno su porasli i krediti za sezonska obrtna sredstva.

9. Porast sredstava kojima raspolažu poljoprivredni proizvođači omogućio je sniženje regresa u 1958 godini. Tako je visina regresa za traktore smanjena od 39% na 29%, za krupne i srednje poljoprivredne mašine od 43% na 32%, za veštačka đubriva od 41% na 31%, za priplodnu stoku od 40% na 20% od prodajne cene, a za zaprežne i ručne mašine regres je ukinut.

Individualni poljoprivredni proizvođači koriste regres samo posredno — od zemljoradničkih zadruga, i to pri kupovini veštačkih đubriva i sredstava za zaštitu bilja.

Iz fondova za regres isplaćeno je za regresiranje sredstava za poljoprivredu (u milionima dinara):

1957	28.844
1958	24.680

Po pojedinim namenama, utrošak sredstava za regres bio je sledeći (u milionima dinara):

	1957	1958
Poljoprivredne mašine	12.245	8.842
Veštačka đubriva i sredstva za zaštitu	12.463	12.301
Gorivo i mazivo	2.800	2.606
Ostalo	1.036	820
Svega:	28.544	24.569

10. Značajnije mere preduzimane u toku godine u cilju obezbeđenja sredstava za poljoprivrednu proizvodnju, bile su sledeće:

— povećana su sredstva za nabavku mehanizacije u visini od 10 milijardi dinara, za nabavku stoke u visini od 5 milijardi dinara i za izgradnju koševa u visini od 1 milijarde dinara;

— doneta je odluka da poljoprivredne organizacije mogu otkupljivati zemljišta od privatnih vlasnika, pa je za ovu svrhu odobren kredit od 1 milijarde dinara;

— snižena je kamatna stopa od 6 na 1% na kredite koji se odobravaju za zalihe sredstava za reprodukciju u poljoprivredi van sezone;

— izjednačen je za žitorodne i nežitorodne rejone procent učešća Opšteg investicionog fonda pri davanju investicionih kredita za podizanje zasada;

— u odnosu na 1957 godinu znatno je povećan iznos deviznih sredstava za uvoz opreme iz sredstava za reprodukciju (1957 godine 13,1 milijardi, 1958 godine 16,6 milijardi deviznih dinara).

11. Prema podacima Narodne banke FNRJ, ukupan prihod poljoprivrednih proizvođačkih organizacija i njegova raspodela pokazuju sledeću dinamiku u razdoblju od 1955 do 1958 godine zaključno (u milijardama dinara):

	1955	1956	1957	1958
Isplate ličnih dohodaka i uplate doprinosa iz ličnih dohodaka	12,4	14,1	17,0	30,1
— indeks	100	106	137	243
Uplate raznih oblika akumulacije	2,8	4,8	7,8	17,9
— indeks	100	171	279	639
Naplaćeno za prodatu robu i izvršene usluge	33,0	36,5	78,1	130,5
— indeks	100	111	237	395

Tek po završnim računima za 1958 godinu moći će da se dobiju određeni podaci o uspehu poslovanja poljoprivrednih organizacija. Ipak se može pretpostaviti da će u osnovi biti održane pozitivne tendencije koje su ispoljene u ostvarenom finansijskom rezultatu 1957 godine. Ova pretpostavka se zasniva na povećanim prinosima u 1958 godini, i to pšenice za oko 1 mtc, a kukuruza za skoro 5 mtc u proseku prema prethodnoj godini. U prilog ove pretpostavke govori i normalno očekivanje porasta stočarske proizvodnje na bazi povećanja stočarskog fonda i prenetih zaliha stočne hrane.

12. Rad na zaštiti bilja bio je usredsređen na sprovođenje zakonskih propisa, zaštitu bilja i sprečavanje širenja opasnih bolesti i štetočina. Organizovan je i sproveden veći broj mera radi suzbijanja naročito opasnih bolesti i štetočina, kao što su krompirova zlatica, dudovac, pamukov moljac, rak krompira, rak kestenove kore i dr. Uporedo s tim vršen je pregled terena u cilju utvrđivanja zdravstvenog stanja većih plantaža, vinograda i šumskih zasada, zatim pregled rasadnika i skladišta za smeštaj poljoprivrednih proizvoda.

Inspekciji i kontroli zdravstvenog stanja bilja pri uvozu, izvozu i prevozu, kao i kontroli prometa hemijskih sredstava za zaštitu bilja, u toku 1958 godine poklonjena je naročita pažnja.

U radu na zaštiti bilja u protekloj, kao i ranijih godina, ispoljili su se uglavnom ovi nedostaci:

— nedostatak inspekcije na terenu zbog čega je nemoguće obezbediti dosledno sprovođenje propisa;

— nedovoljna briga pojedinih organa uprave i samih proizvođača za zaštitu bilja;

— nedovoljna tehnička opremljenost proizvođačkih organizacija za sprovođenje najnužnijih mera zaštite i nedostatak uređaja neophodno potrebnih da se spreči unošenje u zemlju opasnih bolesti i štetočina i osigura nesmetani izvoz.

13. Veterinarska služba je u 1958 godini koncentrisala snage na to da se, putem izvršavanja veterinarsko-sanitarnih mera, kod stoke na krupnim poljoprivrednim gazdinstvima likvidiraju bruceloza i tuberkuloza. U tom cilju je strogo sproveden princip da se dozvoli uvoz priplodne stoke samo onim organizacijama u čijim stadima nema ovih zaraza. Naročita pažnja je posvećena sprečavanju unošenja u našu zemlju svinavke i šapa putem uvoza stoke, stočnih proizvoda i sirovina. Pored ovih mera, na poljoprivrednim dobrima i ekonomijama zemljoradničkih zadruga organizovano se pristupilo suzbijanju invazivnih bolesti.

U suzbijanju ostalih zaraznih bolesti, izuzev kokošije kuge, nije bilo većih problema. Kokošija kuga je, zbog shvatanja i stava individualnih proizvođača, pri kraju godine dobila karakter epizootije i predstavljala je ozbiljan problem. Zaraza je buknuła iznenada i nanela velike gubitke živinarstvu. Obaveznom vakcinacijom sve živine, širenje zaraze je zaustavljeno.

U 28 industrijskih i eksportnih klanica za stoku i 14 klanica za živinu, uveden je viši higijenski standard, što se povoljno odrazilo na kvalitet mesa. Nekoliko industrijskih klanica osposobljeno je potpuno za spremanje za izvoz mesa i proizvoda od mesa.

U toku 1958 godine veštački je bilo osemenjeno preko 330.000 krava, što u odnosu na prošlu godinu predstavlja 80% više, a merinizirano je oko 1.320.000 ovaca, što predstavlja za oko 20% više nego u 1957 godini.

Veterinarske stanice su imale velikih teškoća u finansiranju, koje su izazvane uvođenjem novih instrumenata, pa su preduzete odgovarajuće mere da se ova situacija poboljša i obezbede potrebna finansijska sredstva za finansiranje veterinarskih akcija.

Šumarstvo

1. Osnovni zadaci u šumarstvu u 1958 godini bili su:

— nastaviti sa štednjom drvnih zaliha šumskog fonda sprovođenjem linije nižih ukupnih seča od šumskog prirasta;

— dalje prilagoditi drvenu industriju strukturi i obimu sirovinске baze;

— zadržati se u podizanju i obnovi šuma na prošlogodišnjem nivou;

— nastaviti tehničko opremanje šumske privrede, a naročito izgradnju šumskih komunikacija, u istom obimu kao i u 1957 godini.

Investicije u šumarstvu planirane su u 1958 godini na nivou od 8 milijardi dinara, tj. sa 6% ispod izvršenja u 1957 godini.

2. Mere koje su preduzimane za ostvarivanje zadataka postavljenih šumarstvu, imale su naročito za cilj: olakšanje u pogledu plaćanja doprinosa iz dohotka privrednih organizacija drvenoindustrijskim preduzećima koja vrše eksploataciju šuma, smanjenje kamate na kredite za obrtna sredstva na 2,5% za kratkoročne kredite i donošenje posebnih propisa o raspodeli dohotka šumskih gazdinstava.

3. Obim seča u 1958 godini bio je nešto niži (1,7%) od obima u 1957 godini. Sužavanje seča je izvršeno u šumama državne svojine. Zadržavana je ista struktura seče (odnos između četinara i lišćara), pa je čak nešto i poboljšana. Pritom šumska proizvodnja, iako

za 8% niža nego u 1957 godini, nije ugrozila snabdevanje drvene industrije niti ostale glavne potrošače drveta.

Ukupne zalihe drveta u proizvodnji smanjile su se za 15% u odnosu na 1957 godinu, i to u šumi za 5%, a na glavnim stovarištima za 64%. Smanjen obim proizvodnje i smanjene zalihe išli su na račun prostornog drveta (ogrevnog i celuloznog), dok je proizvodnja industrijsko-tehničkog drveta čak porasla.

4. Pošumljeno je nešto više nego prošle godine, a produkcija četinara i lišćarske šume naročito je porasla. Sem toga, i melioracije šuma su obuhvatile nešto više površina nego u prošloj godini. Međutim, topolovnih kultura je podignuto za 14% manje nego u 1957 godini. Ovo podbacivanje posledica je nedovoljnog obezbeđenja sredstava za ove svrhe, naročito iz lokalnih izvora.

5. Investicije u šumarstvo dostigle su u 1958 godini svega 5,4 milijarde dinara, što je za oko 40% manje nego u 1957 godini, a za 36,0 ispod godišnjeg proseka predviđenog petogodišnjim planom. Od toga je uloženo na šumske komunikacije 72%, na lugarnice i druge zgrade 8%, na opremu 2%, a na ostalo 19%.

Novoosnovani šumarski odnosno šumarsko-poljoprivredno-zadružni poslovni savezi u Sloveniji, obuhvatili su kooperacijom skoro sve sopstvenike šuma i individualne poljoprivredne proizvođače. Na taj način je organizovana seča šuma od 1.910.000 m³, od čega 1.000.000 m³ četinara, izgrađeno je i rekonstruisano 91 km šumskih komunikacija, podignuto je šumskih zgrada za 29 miliona i uloženo za ostale investicije 12 miliona dinara. Na bazi ovih seča ostvaren je doprinos u fondove za unapređivanje šumarstva u iznosu od 1,7 milijardi dinara, dok se tržišna vrednost proizvodnje ceni na oko 10 milijardi dinara.

U saradnji sa Sekretarijatom za industriju i građevinarstvo, Saveznim zavodom za privredno planiranje, Savezom poljoprivredno-šumarskih komora i Udruženjem drvene industrije, Sekretarijat za poljoprivredu i šumarstvo pripremao je materijal o stanju i problemima razvoja šumarstva i drvene industrije, sa posebnim osvrtom na organizacione probleme u ovim granama, kao i na probleme formiranja i raspodele dohotka i probleme tržišta i cena. Na osnovu odredbe Saveznog društvenog plana za 1959 godinu, Savezno izvršno veće će izneti ove probleme na diskusiju Saveznoj narodnoj skupštini.

8. SEKRETARIJAT ZA SAOBRAĆAJ I VEZE

U toku 1958 godine aktivnost Sekretarijata za saobraćaj i veze bila je usmerena na davanje predloga Saveznom izvršnom veću i preduzimanje mera za poboljšanje prevoznih mogućnosti i uslova poslovanja saobraćaja u celini, za rekonstrukciju, modernizaciju i proširenje transportnih kapaciteta, kao i na predlaganje mera za realizaciju planirane izgradnje novih kapaciteta.

Sekretarijat je, zajedno sa organima upravljanja u pojedinim granama saobraćaja, preduzimao tokom godine niz operativnih mera za usklađivanje izvesnih prevoza masovne robe, iz spoljnotrgovinske razmene, naročito između pomorskog i železničkog saobraćaja, i davao prioritet za prevoz izvesnih vrsta robe u unutrašnjem prevozu. Do ovakvih intervencija je dolazilo uglavnom zbog neravnomernosti prevoza i nedovoljnih kapaciteta železnice.

Zadaci Sekretarijata za 1959 godinu su prvenstveno u predlaganju i donošenju mera za sprovođenje smernica Saveznog društvenog plana za 1959 godinu u oblasti saobraćaja, za dalje jačanje prevoznih mogućnosti saobraćaja, modernizaciju i proširivanje transportnih kapaciteta u cilju zadovoljenja potreba privrede za prevozom.

U okviru te politike, već su donete izvesne mere za sprovođenje smernica Saveznog društvenog plana u oblasti saobraćaja, i pripremaju se dalji predlozi,

naročito za željeznički i pomorski saobraćaj. I kao i predložiti o postepenoj reformi i izmeni tarifa u saobraćaju u cilju njihovog međusobnog usklađivanja.

Saobraćajni kapaciteti i usluge

Ukupan obim saobraćajnih usluga u 1958 godini veći je za 9,2% nego u prethodnoj godini. Postignuti porast je blaži od porasta u 1957 godini, ne samo u ukupnom obimu nego i po granama saobraćaja. Na ovakav obim saobraćaja uticali su umerenija aktivnost u ostalim oblastima privrede, promene u strukturi i dinamici prevoza robe koja se masovno prevozi, naročito poljoprivrednih proizvoda, a zatim i izvesne promene u strukturi izvoza, uvoza i tranzita.

U odnosu na 1957 godinu, porast obima prevoza robe iznosi 7,6%, a prevoza putnika 14,1%.

Povećanje obima transporta u 1958 prema 1957 godini, po pojedinim granama saobraćaja, bilo je različito i kod prevoza robe i prevoza putnika:

	Indeks (1957 = 100)			
	Prevoz robe po količini	Prevoz putnika po učinku	Prevoz robe po broju	Prevoz putnika po učinku
Željeznički	101	100	107	110
Pomorski	105	118	109	122
Rečni	105	110	120	111
Vazdušni	105	116	117	114
Javni auto-saobraćaj	117	160	124	131

Brži porast javnog auto-saobraćaja, nešto sporiji porast pomorskog, rečnog i vazdušnog saobraćaja, i zadržavanje obima prevoza robe željeznicom uglavnom na nivou 1957 godine, rezultiraju su nižim opštih privrednih faktora (kretanja proizvodnje i prometa robe) i faktora unutar saobraćaja kao privredne oblasti (investiciona ulaganja u proširenje kapaciteta pojedinih grana saobraćaja, nedovoljno usklađeni odnosi između tarifa pojedinih grana, izvesna neravnomernost prevoženja u unutrašnjem i međunarodnom saobraćaju, dejstvo pojava i uslova na međunarodnom tržištu i drugo).

Osnovne potrebe privrede u prevoženju robe bile su podmirene — uz izvesne teškoće za blagovremeno i potpuno podmirenje — različito po granama saobraćaja. Uzroci nepotpunog, a naročito neblagovremenog podmirenja potreba privrede, nalaze se u još uvek nedovoljnim kapacitetima pojedinih grana saobraćaja, znatnoj neravnomernosti kretanja unutrašnjeg i spoljnotrgovinskog prometa robe, kao i u nedovoljnoj usklađenosti prevoznih mogućnosti pojedinih grana saobraćaja sa dinamikom kretanja robnog prometa.

U željezničkom saobraćaju podmirene su ukupnim obimom prevoza robe osnovne potrebe privrede, sa izvesnim teškoćama u drugom polugodištu, uglavnom zbog veće neravnomernosti prevoza robe koja se masovno prevozi.

Tendencija pomeranja prevoza robe sa željezničkog na auto-saobraćaj (javni auto-saobraćaj i za vlastite potrebe), posledica je porasta broja motornih vozila u poslednjim godinama i dalje izgrađnje i modernizacije putne mreže, a takođe i neusklađenih tarifa. Porast obima usluga auto-saobraćaja posredno je uticao na izvesno smanjivanje prilihoda u željezničkom saobraćaju, jer je kamionima prevožena uglavnom roba za čiji prevoz se naplaćuje visoka tarifa.

U pomorskom robnom saobraćaju potrebe privrede u obalnom razvoju u potpunosti su podmirene, a obim prevoza u spoljnotrgovinskoj robnoj razmeni povećan je za 13,5%.

Kapaciteti trgovačke mornarice prekomorske plovidbe porasli su u 1958 godini za oko 16%. Povećano je učešće domaćih brodova u našoj spoljnotrgovinskoj robnoj razmeni, i to: učešće naših brodova u izvozu bilo je oko 45%, uglavnom na nivou 1957 godine, dok je u uvozu to učešće dostiglo oko 54%, prema 41% u prethodnoj godini. Ukupno učešće jugoslovenskih

brodova iznosi 51%, što predstavlja porast za 20% prema učešću 1957 godine. Učešće naših brodova u prevoznim tranzitne robe poraslo je za oko 5,3% i iznosi 31,5%.

U prevozima za Severnu Ameriku naša trgovačka mornarica učestvuje sa 26%, za Zapadno Sredozemlje 25%, za Indijski Okean 17%, a za južnoameričke zemlje uvedena je tek krajem 1958 godine redovna teretna linija.

Trgovačka mornarica prekomorske plovidbe pojačala je mrežu svojih redovnih teretnih linija iz naših za inostrane luke, naročito u području Srednjeg i Dalekog Istoka.

Naročit problem u radu trgovačke mornarice prekomorske plovidbe predstavljale su niske prevozne cene, mada su kapaciteti porasli. Zbog toga je realizacija prihoda (dinarska i devizna) niža u odnosu na realizaciju iz prethodne godine. Problem u radu luka sastojao se u nedovoljnoj mehanizaciji, povremenom i neravnomernom pritisku većih količina roba, zbog čega je dolazilo do zakrčenosti pojedinih luka, naročito Rijeke, itd.

U rečnom robnom saobraćaju zahtevi privrede za prevozom uglavnom su bili zadovoljeni, mada se rečni saobraćaj još ne koristi u dovoljnoj mjeri. Postignuti obim saobraćaja za 10% veći nego u prethodnoj godini, ne odgovara u potpunosti stvarnim mogućnostima kapaciteta rečnog brodarstva. Opadanje konjunktura na međunarodnom tržištu za određenu robu, nedostatak dovoljnog broja željezničkih kola u drugom polugodištu za prevoz od rudnika do utovarnih pristaništa, niski vodostaj u trećem kvartalu, — sprečili su u odgovarajućoj mjeri potpunije iskorišćavanje kapaciteta i jače izraženi porast transporta. Osim toga, i niske željezničke tarife za pojedine masovne vrste robe ne stimulišu privredu na veće korišćenje rečnog saobraćaja, pa je u toku razmatranje problema usklađivanja tarifa.

Obim pretovara u rečnim pristaništima povećan je za 2,0% prema 1957 godini.

Robni prevoz u javnom auto-saobraćaju veći je za 17% u odnosu na 1957 godinu.

Auto-saobraćaj se razvija intenzivnije na glavnim magistralama, koje su paralelne sa željezničkim prugama, nego na ostalim saobraćajnicama. Uzrok ovome leži u pogodnostima modernizovanih i novih puteva koji povezuju najznačajnija industrijska i poljoprivredna područja sa osnovnim mestima potrošnje, kao i glavna izlazno-ulazna mesta u robnom prometu sa inostranstvom.

Ukupan obim poštansko-telegrafsko-telefonskih usluga je u 1958 godini u odnosu na prethodnu godinu veći za 11% i bolje je zadovoljavao potrebe korisnika. Međutim, telegrafsko-telefonske veze su još uvek nedovoljne, a naročito u pogledu mesnih automatskih centrala, telefonskih priključaka, međumernih i međunarodnih telefonskih veza, kao i u pogledu teleprinterske službe.

Zahtevi korisnika sve više rastu, a mogućnosti ne dozvoljavaju da se sve ove potrebe podmire. U programu razvoja veza u sledećim godinama pretstoji poboljšanje zadovoljavanja ovih potreba.

Prevoz putnika na željeznici povećao se u 1958 godini za oko 13 miliona. Najveći relativni porast prevoza putnika bio je u rečnom, javnom auto-saobraćaju i u vazdušnom saobraćaju, koji se kretao znatno više iznad godišnjeg proseka iz ranijih godina.

Boljom organizacijom putničkog saobraćaja i usklađenijim redovima vožnje, u 1958 godini je uglavnom savladan prevoz putnika u celini. Međutim, i pored toga, dolazio je u mesecima intenzivnijeg prevoza (naročito u avgustu i septembru) do oskudice u prevoznim kapacitetima. Povećanje broja prevoznih sredstava na pojedinim prugama sa jačom frekvencijom samo je ublažilo, ali ne i potpuno rešilo problem prevoza.

Porast putničkog saobraćaja u celini nije u skladu sa potrebama prevoza putnika, sa izuzetkom javnog auto-saobraćaja (u 1958 nabavljeno je 112 autobusa, ili 4.546 mesla).

Železnički saobraćaj, koji je još uvek glavni nosilac putničkog saobraćaja, uvećao je svoje kapacitete za 1%, dok je obim saobraćaja porastao za 7%. Međutim, u 1959 godini očekuje se poboljšanje putničkog saobraćaja, a naročito železničkog, pošto se, pored već isporučenih vozniha sredstava, očekuju i dalje isporuke motornih vozova, šinobusa i putničkih kola.

Perspektive daljeg razvitka saobraćaja

Obim saobraćajnih usluga postignut u 1958 godini, pokazuje izvesnu neravnomernost u odnosu na tempo porasta po Društvenom planu privrednog razvoja Jugoslavije od 1957 — 1961 godine.

Neravnomernost postignutog porasta obima usluga po pojedinim granama saobraćaja u 1958 godini, u odnosu na predviđanja za 1961 godinu, je sledeća:

	Planirani porast 1957—1961 prema 1956	Ostvareni porast 1958/1956	% izvrše- nja plana za dve godine
Saobraćaj	149,3	122,7	46,3
— robni	153,9	122,0	40,8
— putnički	135,8	123,2	64,4
— PTT	149,1	126,6	54,2
Železnički	138,4	112,4	32,3
Pomorski	171,6	140,6	56,7
Rečni	235,8	152,7	36,1
Vazdušni	159,8	123,7	39,6
Drumski	190,8	196,4	106,2
PTT	149,1	126,6	54,2

Mada ovakav razvoj tempa porasta obima po pojedinim granama saobraćaja uglavnom odgovara smernicama njihovog razvoja i dosadašnjim investicionim ulaganjima, on je delom rezultat i određenog pomeranja prevoza robe i putnika, naročito sa železničkog na auto-saobraćaj, kao i opšteg kretanja privrede i naše spoljnotrgovinske razmene.

Ovi činioci različito su delovali na ostvareni obim usluga kod pojedinih grana saobraćaja i na njihov međusobni odnos.

Investiciona ulaganja u saobraćaj vršena su po nameni i u okviru smernica postavljenih Društvenim planom privrednog razvoja Jugoslavije od 1957—1961 godine. Zbog ograničenih raspoloživih sredstava, investiciona ulaganja nisu kod svih grana saobraćaja dostigla predviđeni nivo u toku protekle dve godine. Izvršenje investicija po pojedinim granama saobraćaja karakterišu izvesne neravnomernosti, što se vidi iz sledećeg pregleda:

	(u milijardama)		
	1957-1961	1957-1958	% izvršenja plana za dve godine
Saobraćaj	476,0	199,9	42,0
Železnice	215,0	76,9	30,0
Pomorstvo	96,5	37,9	40,9
Rečni saobraćaj	28,5	6,8	23,0
Vazdušni saobraćaj	6,5	2,5	38,0
Drumski saobraćaj	101,0	63,9	63,9
PTT	28,5	11,9	42,0

Struktura investicija unutar saobraćaja za poslednje dve godine ukazuje na tendenciju povećanja ulaganja za nabavku novih vozniha i plovniha sredstava, uz izvesno zaostajanje dinamike izgradnje nove saobraćajne mreže, sa izuzetkom izgradnje glavnih puteva.

Investiciona ulaganja u vozna i plovna sredstva održana su skoro kod svih grana u predviđenoj dinamici, sa izuzetkom za određena vozila železničkog saobraćaja.

Ukupna investiciona ulaganja u 1958 godini ostvarena su sa oko 108 milijardi dinara, odnosno više za 23 milijarde dinara nego što je planirano. Dodatna ulaganja iz Opšteg investicionog fonda iznose 7,8 milijardi dinara za izgradnju autoputa Zagreb—Ljubljana, tunela Ljubelj i izgradnju autoputa Paraćin—Niš. Ostale investicije preko planiranih formirane su iz sredstava srednjoročnih kredita, fondova saobraćajnih preduzeća (naročito u auto-saobraćaju), putnih fondova i ulaganja republika i odbora u izgradnju i modernizaciju puteva.

Godina 1958 je godina značajnih napora na kompletiranju i rekonstrukciji saobraćajnih kapaciteta. Nabavljena su sledeća nova vozna i plovna sredstva: 4 garniture motornih vozila, 20 garnitura šinobusa, 20 putničkih kola, 20 kola za spavanje i ručavanje, 3.500 teretnih kola svih serija, 6 dizel manevarskih lokomotiva, 10 parnih vozniha i manevarskih lokomotiva (isporuka iz ranijih ugovora), 62.500 BRT pomorskih brodova, 30 plovila rečnog saobraćaja kapaciteta 14.000 tona nosivosti i oko 1.500 KS, oko 700 motornih vozila (kamiona, prikolica i autobusa) za javni auto-saobraćaj, preko 120 vozila gradskog saobraćaja.

I pored relativno povoljnih rezultata u proširivanju vozniha kapaciteta u auto-saobraćaju, razvoj ovih kapaciteta u gradskom saobraćaju zaostaje i još u velikoj meri ne zadovoljava potrebe.

Pored investicionih ulaganja u prevozne kapacitete, u 1958 godini izvršeni su obimniji investicioni radovi na modernizaciji i rekonstrukciji putne mreže, a naročito na izgradnji novih magistralnih puteva. Nastavljena je rekonstrukcija postojeće železničke (proširenje železničkih čvorova, pojačanje gornjeg stroja glavnih pruga za veća opterećenja i brzine, i dr.), dok izgradnja novih železničkih pruga zaostaje za predviđenim tempom izgradnje. U 1958 godini puštene su u saobraćaj nova pruga Resnik—Vreoci i normalizovana pruga Kruševac—Kraljevo.

Relativno najveća ulaganja u 1958 godini vršena su u drumski saobraćaj. Izgradnja puteva u protekle dve godine izvršena je po vrednosti za oko 60% od predviđenog obima za period od 1957 — 1961 godine, uglavnom zbog ubrzanja ulaganja na izgradnju autoputa Ljubljana—Devdelija na više deonica. U 1958 godini dovršena je izgradnja autoputa Ljubljana—Zagreb i izvršene su pripreme za izgradnju puteva Paraćin—Niš i Skoplje—Devdelija. Radovi na izgradnji Jadranskog puta nešto zaostaju prema dinamici petogodišnjeg plana.

Težište ulaganja u pomorske luke je uglavnom na opremu (mekanizacija) i nastavku radova na proširivanju i izgradnji glavnih luka, kao i na obnovi i održavanju manjih luka iz sredstava saveznog budžeta.

Najveći zaostatak u izgradnji je kod rečnih pristaništa, što je posledica sporijeg ulaganja u ove objekte u toku proteklog perioda.

U toku 1958 godine pojavile su se teškoće u ostvarivanju investicionih fondova Jugoslovenskih železnica, kao i u obezbeđenju potrebnih sredstava za realizaciju programa izgradnje trgovačke mornarice prekomorske plovidbe. Obezbeđenje potrebnih sredstava za železnički saobraćaj ostvareno je donošenjem niza mera.

Železnička transportna preduzeća naknadno su oslobođena plaćanja kamate na osnovna sredstva, odobreno im je 2,5 milijardi dinara iz Opšteg investicionog fonda radi povećanja raspoloživih sredstava za investicije, izuzeta su od ograničenja korišćenja sredstava u 1958 godini i na njih je primenjena blaža skala doprinosa iz dohotka privrednih organizacija (čl. 49 Zakona o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija).

Za izgradnju prekomorske flote odobren je kratkoročni kredit brogarskim preduzećima za podmi-

renje nedostajućih sredstava u vezi s ugovornim obavezama prema brodogradilištima. Neki problemi finansiranja ove izgradnje rešice se donošenjem posebnih propisa i mera u 1959 godini.

Imajući u vidu realne potrebe transporta i relativno niske tarife u saobraćaju, a držeći se pritom smernica iz Društvenog plana privrednog razvoja Jugoslavije u periodu od 1957 — 1961 godine i Saveznog društvenog plana za 1958 godinu, Sekretarijat je u toku 1958 godine pristupio proučavanju potreba za daljom izmenom tarifnog sistema ka sužavanju tarifnog raspona i približavanju prevoznih cena prosečnom koštanju prevoza, što bi omogućilo usklađivanje i pravilniju raspodelu prevoza između grana saobraćaja. U tom cilju je, sa važnošću od 16 oktobra 1958 godine, usledilo povećanje železničkih putničkih tarifa linearno za 15%.

U drugoj polovini 1958 godine Sekretarijat je obrazovao stručnu komisiju za razmatranje reforme tarifa u železničkom robnom saobraćaju i njenog uticaja na tržište i cene. Ovaj rad je u toku.

Formirane su i komisije za usklađivanje putničkih i robnih tarifa između grana saobraćaja. U decembru 1958 godine donesene su izmene putničkih tarifa u pomorskom, rečnom i vazdušnom saobraćaju, sa važnošću od 1 januara 1959 godine, a razmatranje za međurepublički putnički auto-saobraćaj je u toku.

Takođe je u toku rad na analizi i usklađivanju tarifa za prevoz robe između železničkog, rečnog i obalno-pomorskog saobraćaja, dok se za međumesni kamionski saobraćaj vrše potrebna dugoročna izučavanja.

U saobraćaju nedostaju naročito propisi o odnosima između nosioca transportne delatnosti i korisnika transportnih usluga. Za železnički saobraćaj ovo pitanje rešava Zakon o prevozu na železnicama i odgovarajući dopunski propisi koji su doneseni 1958 godine. Zakon o ugovorima za privredno iskorišćavanje pomorskih brodova nalazi se u završnoj fazi.

Takođe se radi na regulisanju osnovnih odnosa u ostalim granama saobraćaja.

U 1958 godini doneti su razni propisi iz oblasti bezbednosti pomorskog i vazdušnog saobraćaja.

Pretstavnici uprave i privrede našeg saobraćaja učestvovali su u radu pojedinih međunarodnih organizacija u razmatranju raznih problema međunarodnog saobraćaja. Zaključeno je nekoliko bilateralnih sporazuma i ratifikovano više međunarodnih konvencija iz oblasti saobraćaja.

Rad organa državne uprave na području saobraćaja

Sredinom 1959 godine ušle su u sastav Sekretarijata: Uprava pomorstva i rečnog saobraćaja, Uprava civilnog vazduhoplovstva i Savezna uprava za puteve. Na taj način, u delokrugu Sekretarijata nalaze se sada svi poslovi bezbednosti saobraćaja, sem za drumski i železnički saobraćaj.

U radu Uprave pomorstva i rečnog saobraćaja, kao i Uprave civilnog vazduhoplovstva, postignuti su u 1958 godini značajniji rezultati nego prethodnih godina.

U oblasti bezbednosti pomorskog saobraćaja nađinjen je znatan napredak u pogledu sposobnosti za plovību brodova velike obalne i duge plovīdbe, i njihovo stanje danas u potpunosti odgovara zahtevima domaćih i međunarodnih propisa. Kod brodova male obalne plovīdbe, pogotovo kod malih jedinica, stanje nije sasvim zadovoljavajuće.

Unapređivanje službe bezbednosti, postavljanjem novih pomorskih svetlosnih signala i kompletiranjem starih, doprinelo je sigurnijoj plovīdbi unutar obalnog mora FNRJ.

Iz budžetskih sredstava Uprave utrošeno je u 1958 godini 357,7 miliona dinara na građevinske radove za

bezbednost plovīdbe i za obnovu ratom porušenih obala.

U oblasti unutrašnje plovīdbe službu bezbednosti saobraćaja (nautičko-tehnički nadzor nad stanjem i opremom plovniha objekata, osposobljavanje stručnih kadrova za posade plovila i baždarenja plovila) vršila je Direkcija rečnog saobraćaja NR Srbije, a službu održavanja i obeležavanja plovniha puteva i službu nadzora nad pridržavanjem saobraćajnih propisa Direkcija rečnog saobraćaja NR Srbije i Sekretarijat za saobraćaj Izvršnog veća NR Hrvatske.

Iz Opšteg investicionog fonda utrošeno je za izgradnju pristaništa 210 miliona, a za regulacione radove na Dunavu i Savi 320 miliona dinara.

U toku 1958 godine postavljen je znatan broj svetlosnih signala i oznaka na plovniha putevima, ali stanje na Dunavu još uvek ne zadovoljava.

U oblasti bezbednosti vazdušnog saobraćaja zapaženo je opadanje udesa, kao i opadanje broja prekršaja vazduhoplovnih propisa, što je postignuto boljim vršenjem službe organa uprave u vezi sa bezbednošću saobraćaja, a naročito uspostavljanjem službe nadzora na nekim aerodromima Vazduhoplovnog saveza Jugoslavije.

Tokom godine uprava civilnog vazduhoplovstva je pripremala razne propise iz oblasti vazdušnog saobraćaja a vršila je i pripremne radove za rešavanje međunarodnih odnosa u vazdušnom saobraćaju sa Švedskom, Velikom Britanijom, Avganistanom i DR Nemačkom.

Korišćenjem budžetskih sredstava za nabavku avio-opreme poboljšano je stanje mekih aerodroma.

U oblasti radiosaoobraćaja u toku je sređivanje evidencije svih emisionih radio-stanica u zemlji i kontrola njihovog rada, kao i izrada nekih propisa. Uspostavljanje izvesne kontrole radio-emisionih stanica doprinelo je poboljšanju discipline njihovog rada i umanjenju broja smetnji.

Osnovna delatnost Savezne uprave za puteve u 1958 godini ogledala se u staranju o izgradnji i rekonstrukciji puteva magistralne mreže, a naročito autoputa »Bratstvo-jedinstvo«, o izradi i reviziji investicionih programa i projekata za magistralnu mrežu puteva i u staranju o sprovođenju saveznih propisa za građenje i rekonstrukciju puteva. Pored toga, Uprava je izdavalala dozvole za uvoz motornih drumskih vozila, za uspostavljanje autobuskih linija u međunarodnom i međurepubličkom saobraćaju, i starala se o sprovođenju mera i rešavanju privrednih problema u oblasti puteva i auto-saobraćaja.

9. SEKRETARIJAT ZA RAD

U toku 1958 godine Sekretarijat za rad razvijao je svoju aktivnost na područjima uslova rada, stručnog osposobljavanja kadrova u privredi, ličnih dohodaka, produktivnosti rada, socijalnog osiguranja, zapošljavanja radne snage i zaštite na radu, i u tom pravcu proučavao probleme iz ovih oblasti, preduzimao odgovarajuće mere i pripremao i donosio odgovarajuće propise.

Radni odnosi

Na području radnih odnosa i uslova rada osnovna delatnost Sekretarijata bila je usmerena na sprovođenje Zakona o radnim odnosima, koji je stupio na snagu početkom 1958 godine. Tu su, pre svega uputstva u vezi sa rešavanjem spornih pitanja iz domena pravilnika o radnim odnosima i tarifnih pravilnika privrednih organizacija; uputstva o kolektivnim ugovorima i o organizaciji i radu posebnih arbitražnih veća za rešavanje po sporovima između sindikata i komora u vezi s ovim ugovorima; o pravima radnika za vreme privremene nesposobnosti u pogledu sticanja i ostvarivanja prava na novčanu naknadu, povlašćenu vožnju, socijalno osiguranje i

priznavanje vremena privremene nesposobnosti u radni staž; o naknadi radnicima za vreme odsustvovanja sa rada zbog vršenja vojne vežbe, predvojničke obuke, protivavionske i protivpožarne zaštite, javnih funkcija i dužnosti, za vreme pritvora i istražnog zatvora, i dr.

Doneta je i Uredba o organima i postupku za utvrđivanje vremena provedenog u radnom odnosu i drugih perioda koji se priznaju radniku u staž, kao i uputstva o radu komisija za utvrđivanje radnog i posebnog staža i o određivanju dužeg plaćenog godišnjeg odmora radnicima koji rade pod posebnim uslovima rada.

Potvrđen je čitav niz pravilnika o radnim odnosima u društvenim organizacijama (sindikatu, Savezu boraca, Savezu gluhih, Savezu slepih, i dr.). Pripremana je izrada propisa o privremenom radnom odnosu, o radu u turnusu (smenama sa dužim vremenom od 8 časova dnevno), o primeni Zakona o radnim odnosima u privrednim organizacijama u izgradnji itd.

Uporedo sa pripremama i izradom navedenih propisa i stručnih objašnjenja, Sekretarijat je pratio u celini primenu zakona u praksi i proučavao je adekvatnost pojedinih njihovih instituta u odnosu na objektivne potrebe i mogućnosti privrede i pojedinih privrednih organizacija.

Sekretarijat je predložio izmene i dopune Zakona o radnim odnosima kojima se menjaju i dopunjuju odredbe o prekovremenom radu, uvodeći veću elastičnost kod uvođenja prekovremenog rada, uz organizovanu društvenu kontrolu. Izmene i dopune zakona donete su u julu 1958 godine.

Sekretarijat je takođe izradio predlog za izmene i dopune Zakona o radnim odnosima kojima se ukidaju arbitraže za otkaze, s tim što, na zahtev radnika, o pravilnosti i celishodnosti datog otkaza odlučuje viši organ upravljanja privredne organizacije, garantujući radniku punu sudsku zaštitu u slučaju da organ upravljanja pritom povredi neko njegovo zakonom utvrđeno pravo. Ove izmene i dopune donete su u decembru 1958 godine.

Stručno obrazovanje

U oblasti stručnog obrazovanja kadrova Sekretarijat je u toku 1958 godine radio na utvrđivanju i razradi osnovnih koncepcija o stručnom obrazovanju kadrova za potrebe privrede. U toku su pripreme za izradu zakona kojim će se utvrditi sistem stručnog obrazovanja u celini.

Nastavljen je rad na utvrđivanju načina sticanja stručne spreme radnika i službenika u pojedinim privrednim oblastima, odnosno privrednim granama u kojima je, zbog određenih specifičnosti, bilo potrebno na poseban način regulisati sticanje stručne spreme. Tako je donet Pravilnik o stručnoj spremi komercijalista u trgovini i Pravilnik o zvanjima članova posade trgovačke mornarice.

Izrađeno je uputstvo o polaganju stručnih ispita službenika u privredi.

Od naročitog su značaja akcije i nastojanja Sekretarijata da se osposobljavanje rukovodećeg kadra vrši putem specijalnih ustanova za obrazovanje rukovodećih kadrova. Savezni centar za obrazovanje rukovodnih kadrova u privredi, koji je osnovan u Zagrebu 1957 godine, osposobio je u 1958 godini na organizovanim seminarima u Centru oko 500 rukovodilaca u privredi i instruktora za osposobljavanje rukovodećih kadrova u preduzeću.

Upućivanje na specijalizaciju i usavršavanje u inostranstvo izvodi se iz sredstava koja naša zemlja obezbeđuje preko tehničke pomoći i korišćenjem stranih sredstava plaćanja koja se obezbeđuju našim organizacijama i ustanovama na osnovu sporazuma o naučno-tehničkoj saradnji. Ova sredstva pružaju velike mogućnosti za rešavanje mnogih pitanja stručnog osposobljavanja i usavršavanja.

Sredstva tehničke pomoći u 1958 godini iznosila su ukupno 4,332.000 dinara, a sredstva za korišćenje tehničke pomoći putem naučno-tehničke saradnje oko 50,000.000 dinara. Pored nabavke opreme, u 1958 godini je iz sredstava tehničke pomoći dato 1.409 stipendija i plaćeni troškovi za 75 eksperata, a iz sredstava naučno-tehničke saradnje date su 272 stipendije i plaćeni troškovi za 8 eksperata.

Proučen je postojeći sistem finansiranja stručnog obrazovanja kadrova u privredi i pripremljen predlog za jedan stimulativniji sistem finansiranja stručnog obrazovanja u celini.

U radu su nomenklatura i opisi zanimanja i utvrđivanja kvalifikacione strukture zanimanja i profila stručnih kadrova, što predstavlja osnovne elemente stručnog obrazovanja kadrova za privredu. U razradu ovih pitanja uključene su sve savezne komore i savezi komora, stručna udruženja, sindikati, kao i druge političke i društvene organizacije.

Radi potpunijeg učešća zainteresovanih organa uprave, privrednih komora, sindikata i drugih u rešavanju ovih problema, formiran je pri Sekretarijatu za rad Savet za stručno obrazovanje kadrova u privredi. Savet je dosad razmatrao nekoliko važnih pitanja iz oblasti stručnog obrazovanja, kao što su obaveze i zadaci pojedinih saveznih organa uprave, naročito Sekretarijata za rad, organizacija rada na utvrđivanju nomenklature opisa zanimanja i profila stručnih kadrova, organizacija kadrovske službe u privrednim organizacijama, osnivanje savezne ustanove (zavoda) za stručno obrazovanje kadrova u privredi, itd.

Naročita pažnja poklonjena je radu na razradi osnovnih koncepcija vanškolskog načina stručnog obrazovanja kadrova za privredu. U pripremi se nalaze propisi koji treba da regulišu materiju iz te oblasti.

Problemi socijalnog osiguranja

U oblasti socijalnog osiguranja delatnost Sekretarijata je usmerena u prvom redu na staranje o sprovođenju Zakona o penzijskom osiguranju, čija je primena otpočela 1 januara 1958 godine. U tom cilju doneti su osnovni propisi o kategorizaciji radnih mesta i o utvrđivanju penzijskog osnova na bazi dopunskih primanja ostvarenih do 1 januara 1958 godine, a pripremani su i propisi koje je donelo Savezno izvršno veće u oblasti finansiranja socijalnog osiguranja, kao i radi sprovođenja i primene Zakona o penzijskom osiguranju. Po odredbama Zakona o penzijskom osiguranju, izvršeno je prevođenje penzija po službenoj dužnosti i time penzije prosečno povećane za 14,8% (lične za 15,5%, a porodične za 13,4%). Dalje povećanje penzija u vezi sa ispravkama penzijskih razreda na zahtev uživalaca penzija, koje omogućuje pomenuti zakon, iznosi oko 9% od redovnih penzija. Izdaci za penzije povećani su u odnosu na 1957 godinu za 25,3%.

Dalji rad Sekretarijata u ovoj oblasti bio je koncentrisan na izradu Zakona o invalidskom osiguranju, usvojenog na novembarskom zasjedanju Savezne narodne skupštine, kojim je zaštita invalida postavljena na novim osnovima. Od naročite važnosti bila je i priprema za obezbeđenje uslova za sprovođenje novog sistema invalidskog osiguranja, koji se bazira na uključivanju invalida rada u proizvodnju. U tu svrhu investirano je oko 500 miliona dinara za adaptaciju radnih mesta u privrednim organizacijama na kojima će se vršiti profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje invalida rada. U toku godine uposleno je oko 5.000, a upućeno na profesionalnu rehabilitaciju oko 300 invalida rada. Na kraju godine zapaženo je relativno smanjenje invalida rada, što je rezultat poklanjanja veće pažnje preventivnoj zaštiti osiguranih lica, potpunijeg lečenja obolelih i povredjenih osiguranih, pravilnije ocene radne sposobnosti i poboljšanja uslova života i rada osiguranih.

Radeno je i na izradi zakonskih nacrti o organizaciji i finansiranju socijalnog osiguranja i o zdravstvenom osiguranju poljoprivrednih proizvođača. Takođe

su razmatrane mogućnosti za proširivanje osiguranja i na ostale kategorije neosiguranog radnog stanovništva, kao što su članovi seljačkih radnih zadruga i samostalne profesije.

U oblasti zdravstvenog osiguranja može se konstatovati da rashodi za zdravstveno osiguranje rastu znatno brže nego što raste broj osiguranih lica (u 1958 godini troškovi su se povećali u odnosu na 1957 godinu za 22,9%). Na ovakav porast rashoda uticalo je proširivanje mreže zdravstvenih ustanova, povećanje bolničkog posteljnog fonda, porast broja lekara (oko 1.000 godišnje), porast zdravstvenih usluga i apotekarskih troškova, kao i nedovoljna briga za racionalno trošenje sredstava zdravstvenog osiguranja.

U ovoj oblasti vršene su pripreme za reviziju sistema zdravstvenog osiguranja u cilju racionalnije upotrebe fondova ove grane osiguranja.

Rashodi na dodatak na decu u 1958 godini pokazuju veći porast nego što je porast korisnika dodatka i broja dece za koju se dodatak isplaćuje. Ovo je rezultat tendencije, koja se nastavlja, da se osiguranci oslobađaju imovine koja ima uticaj na visinu dodatka na decu (u odnosu na 1957 godinu porast broja dece je 5,8 a porast rashoda 6,0).

Rad na sistemu ličnih dohodaka

Iz oblasti ličnih dohodaka doneto je više propisa koje je izradilo ili u čijoj je izradi učestvovao Sekretarijat. To su, pre svega, Odluka o minimalnim ličnim dohocima radnika privrednih organizacija i Uputstvo za sprovođenje te odluke, zatim propisi o minimalnim ličnim dohocima radnika kojima je razrađena tehnika utvrđivanja minimalnih ličnih dohodaka za 1958 godinu. Sem toga, doneti su i propisi o obračunavanju ličnih dohodaka radnika, propisi o određivanju prava radnika na naknadu za rad van mesta zaposlenja, propisi o obimu i sadržini pismenog obračuna ličnog dohotka radnika, itd. Sekretarijat je saradivao i u izradi i donošenju posebnih odluka kojima su regulisani minimalni lični dohoci radnika u rudnicima uglja, radnika određenih privrednih organizacija Jugoslovenskih železnica, stranih stručnjaka i radnika u novinskim izdavačkim preduzećima, kao i u izradi Odluke o ustupanju dela doprinosa iz dohotka za povećanje ličnih dohodaka radnika privrednih organizacija.

Naročito obiman rad obavljen je u toku 1958 godine u vezi sa razmatranjem trajnijeg rešenja za minimalne lične dohotke i sa iznalaženjem osnova i merila kojima će se ostvariti više usklađenosti u tarifnoj politici u privredi.

Polovinom prošle godine završena je anketa o ličnim dohocima radnika privrednih organizacija u 1957 godini, kojom je bilo obuhvaćeno preko 2.000 privrednih organizacija iz svih privrednih oblasti.

Iz podataka ankete i iz posebnih odgovora privrednih organizacija moglo se zaključiti da su postojeći sistem i oblici nagrađivanja rada bili u potpunosti prihvaćeni u radnim kolektivima i da su radni kolektivi, sami i uz pomoć sindikalnih organizacija, stručnih udruženja i komora, ulagali velike napore za izgradnju i primenu što potpunijih osnova za nagrađivanje radnika. Oni su, s druge strane, ukazali i na izvesne nedostatke u tarifnoj politici, naprimer, na neujednačenosti u tarifnim stavovima za radna mesta iste težine i odgovornosti, na relativno niske tarifne stavove za kvalifikovane radnike, na nerealno postavljene norme, na nedovoljno razrađene premiske osnove, na povremene tendencije ka »uravnilovki«, i slično.

Predlozi i sugestije, zajedno sa osnovnim podacima iz ankete, bili su centralnim odborima strukovnih sindikata i stručnim udruženjima i komorama osnova za pripremanje i zaključivanje tarifnih sporazuma, kojima se uspostavljaju jedinstvena načela i usklađuju odnosi u nagrađivanju radnika. Tarifni

sporazumi registrovani su u Sekretarijatu, pa je, u cilju usklađivanja gledišta i stavova, bila uspostavljena najtešnja saradnja sa pojedinim centralnim odborima i sa Centralnim većem Saveza sindikata Jugoslavije.

Na iznalaženju trajnijeg rešenja minimalnih ličnih dohodaka takođe se radilo tokom 1958 godine. Imajući u vidu teškoće na koje se nailazilo prilikom traženja osnova za trajnije i principijelnije rešenje ovog problema, i u isto vreme neodložnu potrebu da se uklone bar najgrublje neusklađenosti u visini minimalnih ličnih dohodaka između privrednih organizacija, za 1959 godinu izvršena je samo ispravka dosadašnjih minimalnih ličnih dohodaka, čime su uklonjeni najosetljiviji nedostaci u postojećem minimalnim ličnim dohocima i postignuta izvesna izjednačenost između privrednih organizacija u pogledu osnovice za obračun sa zajednicom, a sam sistem minimalnih ličnih dohodaka ostao je i dalje na snazi sve dok se ne nađe zadovoljavajuće rešenje.

U ispravci minimalnih ličnih dohodaka polazilo se od osnovnih podataka ankete o ličnim dohocima radnika, a koristio se i drugi obiman materijal u Sekretarijatu, centralnim odborima strukovnih sindikata i drugim udruženjima.

Uporedo s radom na minimalnim ličnim dohocima, u 1958 godini vršene su pripreme za donošenje novih tarifnih pravilnika na osnovu Zakona o radnim odnosima. Budući da su u nivou tarifnih stavova i drugih osnova za nagrađivanje radnika od ranije postojale znatne razlike među privrednim organizacijama, uglavnom zato što nisu o tome postojali društveni kriterijumi, Savezno izvršno veće je preporučilo privrednim organizacijama da odlože donošenje novih tarifnih pravilnika dok se takvi kriterijumi ne utvrde i dok se ne pripreme opšti uslovi za donošenje tarifnih pravilnika. U tom cilju je u toku godine saradivano sa Centralnim većem Saveza sindikata, savezним komorama i stručnim udruženjima na pripremi tarifnih sporazuma, vršena su ispitivanja putem anketa, a organizovani su i seminari o osnovnim pitanjima tarifne politike kako za privredne organizacije, tako i za upravne organe opštinskih i sreskih narodnih odbora. Pred kraj godine, kad su pripremljeni uslovi za donošenje tarifnih pravilnika, uputstvom Saveznog izvršnog veća objavljeno je privrednim organizacijama i ostalim zainteresovanim faktorima da su prestali razlozi zbog kojih je doneta ranija preporuka i da se može pristupiti donošenju tarifnih pravilnika.

U vezi sa sprovođenjem analitičke procene radnih mesta, koja se priprema kao baza za utvrđivanje visine tarifnih stavova sa gledišta unutrašnjih odnosa u pojedinim privrednim organizacijama, u toku 1958 godine propisana je za oblast industrije završna faza procesa, koja je skoro u svim industrijskim preduzećima izvršena. I za oblast građevinarstva i saobraćaja analitička procena se nalazi pred završnom fazom, dok za ostale oblasti ona još nije propisana.

Produktivnost rada

Pored pomenutih zadataka koje je Sekretarijat izvršavao u cilju obezbeđenja što stimulativnijeg načina rasporede dohotka privrednih organizacija, odnosno ličnih dohodaka radnika, što boljih uslova rada i zaštite na radu, kao i podizanja kvalifikacija radnika, a koji predstavljaju bitne faktore za povećanje produktivnosti rada, u 1958 godini preduzimane su mere u pravcu aktiviziranja raznih drugih faktora za povećanje produktivnosti rada u našoj privredi.

Tako je u oblasti merenja i povećanja produktivnosti rada izrađena, u saradnji sa odgovarajućim stručnim udruženjima i ustanovama, jedinstvena metodika na osnovu koje se već meri i prati kretanje produktivnosti rada u pilanama u zemlji. Izrađene su takođe i metodike za još 16 važnijih grana privredne delatnosti. One će omogućiti da se naš nivo produktiv-

nosti sagleda u odnosu na druge zemlje, kao i da se utvrdi i prati dinamika produktivnosti u našoj zemlji.

Radi specijalizacije na problemima racionalizacije rada, poslato je u inostranstvo nekoliko naših stručnjaka.

U toku godine sprovedena je akcija na koordinaciji i istraživanju »ljudskog faktora« u proizvodnji. Krajem godine održan je seminar o primeni matematičko-statističkih metoda u sociološkim proučavanjima.

Izvršene su pripreme za uvođenje statističke kontrole kvaliteta u našoj proizvodnji (metaloprerađivačka i tekstilna industrija).

U toku 1958. godine uspostavljena je intenzivnija saradnja sa Evropskom organizacijom za produktivnost (EOP). Ova saradnja manifestovala se u obliku organizovanja raznih seminara (10) i konsultacija u zemlji sa ekspertima ove organizacije.

Naši predstavnici učestvovali su na nekoliko međunarodnih konferencija i seminara posvećenih problemima iz ove oblasti i učinili nekoliko studijskih poseta radi proučavanja analitičke procene rada, obišli institute za racionalizaciju rada u poljoprivredi, za stručno vanškolsko obrazovanje radnika i centre za ispitivanje produktivnosti rada.

Na ovom sektoru vršene su i pripreme za reorganizaciju Saveznog zavoda za produktivnost rada, kako bi se omogućilo što efikasnije i konkretnije praćenje problematike produktivnosti rada, kao i problematike vanškolskog obrazovanja kadrova za potrebe privrede.

Zapošljavanje

Opšti privredni razvoj, a naročito brz uspon industrije i porast građevinarstva i zanatstva, omogućio je znatan porast zaposlenosti u 1958. godini. Tako je preko službe posredovanja rada zaposleno 658.790 lica, što je više za 73.778 lica nego u istom periodu 1957. godine. Uključivanje nove radne snage u nepoljoprivrednim delatnostima šire je od prirasta aktivnog stanovništva.

Iako se osetno povećala potražnja za radnom snagom, ipak je broj lica koja su tražila zaposlenje još uvek veći od broja lica koja su se mogla zaposliti.

Od prosečnog broja nezaposlenih lica otpada na žene 54,0%, a na nekvalifikovane radnike 78,1%. Kvalifikovani radnici koji su tražili zaposlenje uglavnom su lica bez radnog iskustva i mlađa radna snaga, ili iz zanimanja u kojima se javljaju viškovi.

U toku 1958. godine biroima za posredovanje rada prijavljeno je bilo 658.729 slobodnih radnih mesta, što je za 130.858 slobodnih radnih mesta više nego u prethodnoj godini.

Preko biroa za posredovanje rada u toku 1958. godine tražilo je zaposlenje 866.370 lica, što je više za 127.927 lica nego u 1959. godini.

Služba posredovanja rada starala se o obezbeđenju raznih davanja za vreme nezaposlenosti. Tako je na ime ukupnih davanja nezaposlenim licima u 1958. godini isplaćeno 1.959.897.849 dinara od čega na novčanu naknadu otpada 864.816.675 dinara, na zdravstvenu zaštitu 472.389.798 dinara, na dečji dodatak 621.344.015 dinara i na povlašćenu vožnju 1.247.360 dinara.

U ovoj oblasti pripremljen je Načrt zakona o organizaciji i finansiranju službe posredovanja rada.

Već u 1958. godini, organi službe za posredovanje rada preduzimali su i mere za zapošljavanje nezaposlenih lica osnivanjem ustanova (zavoda, centara), kurseva i sl. u kojima su se zapošljavala, stručno osposobljavala i prekvalifikovala nezaposlena lica, i dodeljivanjem, u širem obimu nego ranijih godina, sredstava pojedinim privrednim organizacijama i pogonima, kao i za otvaranje servisa. U ove svrhe služba je koristila i sredstva koja su bila data od strane narodnih odbora. Na ovaj način stvorena je mogućnost za zapošljavanje većeg broja lica koja, zbog raznih razloga, vrlo teško dobijaju zaposlenje.

U oblasti profesionalne orijentacije organi službe posredovanja rada nastavili su otvaranje novih centara i referata za profesionalnu orijentaciju, a naročito su razvijali delatnost profesionalnog prosvetavanja omladine i roditelja.

Zaštita rada

Delatnost u oblasti zaštite rada u protekloj godini karakteriše organizaciono i funkcionalno osposobljavanje inspekcije rada, sređivanje stanja i jačanje službe higijensko-tehničke zaštite, kao i pristupanje sistematskom rešavanju najaktuelnijih problema zaštite pri radu.

S tim u vezi, rađeno je na izradi Načrta zakona o inspekciji rada, kojim treba da se reše osnovna pitanja organizovanja nadzora nad primenom propisa o zaštiti rada. Osim toga, doneti su: Uredba o zvanjima inspektora rada, Pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim merama pri nomilačkim radovima i Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o higijenskim i tehničkim zaštitnim merama na morskim brodovima, kojim su takođe obuhvaćeni i uslovi rada na ribarskim brodovima. Pristupilo se i reviziji većine dosadašnjih pravilnika, koji su doneti još prvih godina posle oslobođenja i, prema tome, umnogome zastareli i nepotpuni.

Naročita pažnja posvećena je izradi posebnih pravilnika i formiranju službe higijensko-tehničke zaštite u privrednim organizacijama sa preko 500 zaposlenih lica, kao i u ostalim gde to uslovi rada zahtevaju. Data su uputstva u pogledu kruga poslova koje ova služba treba da obavlja, njenih organizacionih formi, ovlašćenja i položaja.

Dalja aktivnost na sektoru zaštite rada bila je usmerena na organizovanje i koordinaciju pojedinih instituta, zavoda i drugih ustanova koji se bave pitanjima higijensko-tehničke zaštite.

Prema međunarodnoj obavezi, izrađen je i štampan izveštaj o delatnosti inspekcije rada i stanju higijensko-tehničke zaštite u celoj zemlji za 1957. godinu.

Teške kolektivne nesreće ukazale su takođe na potrebu intenzivnijeg razmatranja pitanja organizacije ukazivanja prve pomoći i službe spasavanja prilikom nesrećnih slučajeva. U tom pravcu preduzete su odgovarajuće mere, i izrađeni su predlozi za bolju opremu ove službe odgovarajućim materijalom i potrebnim sredstvima, za stručno osposobljavanje lica za vršenje ovih poslova, kao i za organizovanje službe spasavanja po rejonima, kako bi dobro opremljene ekipe sa pogodnih punktova bile u mogućnosti da najhitnije uspešno intervenišu.

Znatan broj industriskih privrednih organizacija već je pristupio organizovanju službe higijensko-tehničke zaštite, razradi internih propisa o zaštiti pri radu, kao i uopšte rešavanju ove problematike, sa više upornosti i sistema. Organi radničkog samoupravljanja stavljaju pitanje zaštite sve češće na dnevni red svojih sednica i izdvajaju sve veća finansijska sredstva za ove svrhe.

Organi inspekcije rada evidentirali su 195.101 povreda i 523 smrtna slučaja. Ovaj relativno veliki broj smrtnih slučajeva treba pripisati, pre svega, dvema velikim kolektivnim nesrećama, u Kokinom Brodu i Podvisu, gde su zbog nepravilnog rukovanja eksplozivom, odnosno usled neispravnosti električnih instalacija, izgubila živote 93 radnika. Za suzbijanje nesrećnih slučajeva organi inspekcije rada usmerili su svoju aktivnost prvenstveno na sprovođenje zaštite pri radu sa eksplozivnim i drugim opasnim materijalima, kao i na sanaciju preduzeća u pogledu neispravnih električnih uređaja.

U 829 slučajeva organi inspekcije rada izdali su naređenja o obustavi rada na pojedinim radnim mestima gde je pretila neposredna opasnost po život i zdravlje zaposlenih lica.

Što se tiče vršenja nadzora nad pravilnom primenom propisa o radnim odnosima, utvrđeno je da je do kraja septembra 1958. godine najveći broj nepravilnosti izvršen kršenjem pozitivnih propisa o otkazima i u vezi sa isplatom ličnih dohodaka, a zatim dolaze prekršaji propisa o prekovremenom radu, o radu na dane nedeljnog odmora i praznika, o noćnom radu, o godišnjem odmoru, u vezi sa nepravilnim rasporedom radnika na posao, zaključivanjem odnosno nepravilnom primenom kolektivnih ugovora, kao i nepravilnosti pri zapošljavanju invalida i zaštiti žena u radnom odnosu. Međutim, posmatrajući u celini, u protekloj godini se na gotovo svim sektorima primene propisa o radnim odnosima može zapaziti značajnije poboljšanje.

Održana su i dva savetovanja o pitanjima zaštite rada, na kojima su doneti zaključci u cilju rešavanja izvesnih akutnih problema iz ove oblasti, kao što su: pomoć u organizacionom jačanju i stručnom osposobljavanju službe higijensko-tehničke zaštite rada u privrednim organizacijama; preduzimanje šire akcije i angažovanje organa radničkog samoupravljanja, sindikalnih organizacija i narodnih odbora u rešavanju pitanja obezbeđenja radnika na radnim mestima, rad na organizovanju propagande i prosvetljavanju radnika u oblasti zaštite rada; preduzimanje organizovanih mera za osposobljavanje kadrova za zaštitu rada u privrednim organizacijama i ustanovama.

Međunarodna saradnja na području rada i radnih odnosa

U toku 1958. godine i dalje se uspešno razvijala saradnja naše zemlje sa Međunarodnom organizacijom rada i jačala naša aktivnost u toj organizaciji. Naši delegati uzeli su aktivnog učešća na specijalnom pomorskom zasedanju Međunarodne konferencije rada, na kome su se razmatrala pitanja za koja je zainteresovana i naša pomorska privreda, kao i na redovnom opštem zasedanju Međunarodne organizacije rada.

Od naročitog značaja bilo je učešće naših delegata na redovnom junskom zasedanju opšte konferencije Međunarodne organizacije rada, na kome se raspravljalo o dosadašnjoj aktivnosti i budućim zadacima Međunarodne organizacije rada, kao i o nekoliko važnih, aktuelnih pitanja, od kojih naročito treba pomenuti problem skraćivanja radnog vremena i uklanjanja diskriminacije u pogledu zanimanja i zaposlenja, koja pitanja imaju, pored ekonomskog i socijalnog, i određeni politički značaj.

U toku ovog zasedanja naši delegati su održali za učesnike konferencije poseban seminar o sistemu radničkog upravljanja i radnim odnosima u našoj zemlji. Međunarodni biro rada izdao je posebnu publikaciju o ovom seminaru, u kojoj su sadržani uvodni referati, diskusija koja je vođena na seminaru i zaključna izlaganja. Publikacija je dostavljena svim zemljama članicama Međunarodne organizacije rada.

U toku ove godine ostvarivala se saradnja sa Međunarodnim birom rada i na izradi studije o radničkom upravljanju u našoj zemlji, koja treba da bude završena u toku sledeće godine. U toku godine je ratifikovano nekoliko važnih konvencija MOR-a, koje se odnose na sindikalne slobode i zaštitu sindikalnih prava, priznanje prava na organizovanje i kolektivno ugovaranje, organizovanje službi za zaposlenje, naknadu za slučaj nesreće na poslu u poljoprivredi, itd.

U toku 1958. godine zaključeno je i više konvencija iz oblasti socijalnog osiguranja kao, naprimer, sa Poljskom Konvencija o socijalnom osiguranju i Konvencija o saradnji na polju socijalne politike, sa Velikom Britanijom Konvencija o socijalnom osiguranju, a sa Italijom i Bugarskom zaključeni su administrativni sporazumi za primenu ranije zaključenih konvencija.

U toku godine delegacije Saveznog izvršnog veća, sa grupom stručnjaka, učinile su zvanične posete Narodnoj Republici Poljskoj i Ujedinjenoj Arapskoj Republici, u cilju razmene mišljenja i iskustava iz oblasti rada, socijalnog osiguranja i socijalne politike.

Glava VI

SOCIJALNA POLITIKA I NARODNO ZDRAVLJE

1. SEKRETARIJAT ZA SOCIJALNU POLITIKU I KOMUNALNA PITANJA

Od ukidanja Komiteta za lokalnu privredu i komunalne poslove Vlade FNRJ u 1951. godini, u saveznoj državnoj upravi nije postojao samostalni upravni organ za pitanja urbanizma i stambeno-komunalnih delatnosti.

Aprila 1958. godine dotadašnji Sekretarijat za socijalnu zaštitu dobija naziv Sekretarijat za socijalnu politiku i komunalna pitanja i proširuje svoju delatnost. Istovremeno prelazi u nadležnost Sekretarijata i Savezni zavod za urbanizam, komunalna i stambena pitanja, kome je oktobra 1958. priključeno Odeljenje za unapređivanje domaćinstva.

Savet Zavoda, pored funkcije upravnog organa Zavoda, vrši i funkciju savetodavnog tela Sekretarijata.

Rezolucija Savezne narodne skupštine o osnovnim principima stambenog zakonodavstva od februara 1957. godine i rezolucije o perspektivnom razvoju lične odnosno opšte potrošnje od oktobra iste godine, kao i sama činjenica da za oblast urbanizma i stambeno-komunalnih delatnosti više godina nije postojao samostalni savezni organ niti istraživačka ustanova, — sve je to postavilo pred novoosnovanu saveznu službu niz veoma aktuelnih problema i zadataka:

— Principi stambeno-komunalne politike usvojeni u navedenim dokumentima, zahtevaju konkretne mere za unapređivanje stambeno-komunalnih delatnosti, a naročito za usavršavanje sistema društvenog upravljanja i metoda finansiranja u toj oblasti. Sve življa inicijativa građana u osnivanju stambenih zajednica i stambenih zadruga, traži ozakonjenje osnovnih principa o karakteru, načinu osnivanja i radu tih organizacija. Opštedruštveni karakter stambenih zajednica i stambenih zadruga zahteva stalnu propagandnu aktivnost i političku pažnju u pogledu njihovog osnivanja, organizacije i rada;

— Zaostajanje stambene izgradnje u odnosu na predviđanja Perspektivnog plana privrednog razvoja i pojave otstupanja od predviđenih ocena i finansijskih okvira, zahtevaju političku, ekonomsku i tehničku analizu tih pojava, usvajanje odgovarajućih organizacionih i tehničkih metoda radi unapređivanja stambenog građevinarstva, korišćenje podesnih metoda finansiranja radi racionalizacije izgradnje i mobilizacije svih faktora društvene kontrole nad trošenjem namenskih sredstava;

— Sistem finansiranja stambene izgradnje pomoću namenskih fondova pokazao je vrlo pozitivne rezultate. Ali, razvoj i ciljevi naše stambene ekonomike traže dalje usavršavanje kreditnog mehanizma tih fondova kao instrumenta usmeravanja uopšte i kao instrumenta kooperacije sredstava raznih izvora;

— Postojeći sistem finansiranja predviđa da se fondovi za stambenu izgradnju koriste i za finansiranje prateće rekonstrukcije naselja i izgradnje komunalnih instalacija. Takvo rešenje može da zadovolji kao metod, ali zbog nužnosti što bržeg zadovoljavanja potreba u stanovima, nameće posebnu analizu sistema finansiranja komunalne izgradnje;

— Perspektivni planovi privrednog razvoja užih područja, stabilniji sistem finansiranja stambeno-komunalne izgradnje, pravni instrument za određivanje granica naseljenih mesta koji pruža Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta, —

uslovljavaju integralno tretiranje specifične gradske ekonomike, rekonstrukcije i izgradnje. Te okolnosti stvaraju povoljne uslove da se dalje razviju i usavrše metodi urbanističkog planiranja i projektovanja, kako bi se u rekonstrukciji i izgradnji naseljenih mesta više koristili realniji urbanistički planovi i projekti. To ukazuje na nužnost regulisanja osnovnih metodoloških, zakonodavnih, kadrovskih i organizacionih pitanja urbanizma;

— Problem procesa urbanizacije traži statističko praćenje i proučavanje njegovog kretanja. Metodi regionalnog planiranja koji se zasnivaju na rezultatima takvog proučavanja, mogli bi pomoći otklanjanju disproporcija koje proces urbanizacije izaziva u stambeno-komunalnim fondovima gradova i industrijskih centara;

— U trajnom procesu urbanizacije i razvoja komunalnog sistema sve više se oseća nedostatak odgovarajućih kadrova. Činjenica je da naš nastavi sistem ne obezbeđuje kadrove niti visoke niti srednje kvalifikacije za rad u službama urbanizma i stambeno-komunalne delatnosti. Kadrovi koji se podrazumevaju pod pojmovima »urbanist« i »komunalni radnik« stekli su svoje znanje kroz samu praksu, a ne kroz upoznavanje komunalne politike, ekonomike i tehnike putem školskog obrazovanja. Objedinjavanje socijalne i komunalne politike postavlja odgovarajuće zahteve i u oblasti obrazovanja kadrova za komunalne službe.

Sekretarijat je poklonio u 1958 godini naročitu pažnju bližoj razradi načela usvojene socijalne i stambeno-komunalne politike, kao i istraživanju formi za dalje razvijanje socijalističkih društvenih odnosa sadržanih u njima. Održavani su konsultativni kontakti sa odgovarajućim organima savezne i republičke uprave. Na isti način odvijala se i stalna saradnja sa društvenim organizacijama i odgovarajućim stručnim udruženjima.

Sagledavanju osnovnih i principijelnih pitanja službe doprinela su konferencije sa republičkim sekretarima i predstavnici glavnih gradova narodnih republika, konferencije Saveta Zavoda, kao i povremeni kontakti sa stručnjacima naučno-istraživačkih ustanova.

Stambena i komunalna izgradnja

Prema podacima Narodne banke, ostvarena su za poslednje 3 godine sledeća ulaganja društvenih sredstava u izgradnju stanova (u milijardama dinara, u tekućim cenama):

	1955	1956	1957	1958
Stambeni fondovi	6,6	21,8	44,9	48,4
Ostala društvena sredstva	34,7	27,0	27,0	38,1
S v e g a :	41,3	48,8	71,9	86,5

Ovi podaci jasno pokazuju koliko je porasla uloga fondova za stambenu izgradnju u ukupnom finansiranju stambene izgradnje iz društvenih izvora. Ali, uloga fondova sve više dobija i širi značaj: razradom diferenciranih uslova kreditiranja fondovi postaju osnovni ekonomski instrument za pravilno usmeravanje stambene izgradnje, saglasno perspektivnom planu date komune; oni efikasno deluju u pravcu štedljivije upotrebe raspoloživih sredstava fondova, privlačenja i udruživanja dodatnih sredstava preduzeća, samih građana i drugih izvora, pozitivnog uticaja na izbor racionalnih tipova zgrada, kao i na racionalnu izgradnju naselja i unapređivanja građevinske proizvodnje.

Izvesni rezultati u tom pravcu zabeleženi su već tokom 1958 i ranijih godina. Ali, bilo je i pojava da se ne obraća dovoljna pažnja mobilisanju finansijskih i drugih rezervi, već da se rešenje potrebe za povećanjem stambene izgradnje traži u ekspanziji kredita iz fondova, preko planom postavljenog okvira za ra-

spolaganje tim sredstvima. Sekretarijat je ukazivao na to da takve tendencije ne samo da demobilizuju napore za mobilizaciju prikrivenih rezervi i unapređivanje stambene izgradnje, već otežavaju i napore za stabilizaciju tržišta i brže podizanje standarda gradskog stanovništva.

U cilju obezbeđenja najracionalnijeg trošenja sredstava, na početku prošlogodišnje građevinske sezone doneta je Uredba o posebnim uslovima izgradnje stambenih i upravnih zgrada i o društvenoj kontroli nad tom izgradnjom. Uredba je potvrdila pravilnost mnogih dosadašnjih nastojanja u unapređivanju stambene izgradnje, dala pravnu osnovu za oživotvorenje mnogih predloga koje su usvojila savetovanja o stambenoj izgradnji u proteklom godinama i postavila konkretne obaveze pred one faktore koji dosad nisu bili dovoljno inicijativni na tom području.

Uredba i mere koje su na osnovu nje preduzeli savezni, republički i lokalni organi, naišli su na podršku svih stručnih organizacija koje neposredno ili posredno sudeluju u tim zadacima. Na mnogim savetovanjima održanim tokom godine detaljno su razrađivane date smernice i traženi najcelishodniji putevi za njihovo sprovođenje u život.

Princip skromnog stana koji odgovara našim prilikama i mogućnostima, usvojen je od svih odgovarajućih faktora. Mada se u tom pogledu još nije došlo do potpuno izgrađenih kriterijuma, ipak se u proseku ostvaruje standard stana između higijenskog minimuma i ekonomski dopustivog maksimuma.

Zahvaljujući preduzetim merama, a pre svega političkoj akciji koja ih je izazvala i pratila, u 1958 godini postignut je dalji napredak na polju izgrađivanja stanova. To naročito važi za neke faze stambene izgradnje, kao, naprimer, za racionalnije projektovanje stanova skromnijih dimenzija i veću koncentraciju izgradnje. Izvesni rezultati postignuti su i u unapređivanju proizvodnje tradicionalnih i u uvođenju novih građevinskih materijala. Krajnji efekat izražen je u povećanom obimu stambene izgradnje u 1958 prema ranijim godinama i u neutraliziranju ranije ispoljene tendencije ka stalnom porastu prosečne cene po izgrađenom stanu.

Polazeći od procene za 1958 godinu, obim dovršenih stanova kretao se poslednjih godina:

	1955	1956	1957	1958	1959
Društveni sektor	12.907	14.375	18.095	21.000	23.000
Privatni sektor					
u gradovima	4.699	5.575	6.894	8.000	7.000
Ukupno :	17.606	19.950	24.989	29.000	30.000
(Nedovršeni stanovi društvenog sektora)	(21.200)	(19.600)	(32.200)		

Relativno znatan porast dovršenih stanova ipak zaostaje u odnosu na program od 200.000 stanova koji je postavio Petogodišnji plan. Naime, ako se potvrde predviđanja za 1958 i 1959 godinu, ona bi za prve dve godine bila ostvarena za 27%, a zaključno sa 1959 godinom za 42% od ovog plana.

Postignuća u stambenoj izgradnji ostvarena su za sada uglavnom u fazi priprema za građenje i projektovanje, dok se u pogledu racionalizacije samog procesa građenja još kriju znatne rezerve. Sledeća faza unapređivanja stambene izgradnje zahteva još efikasnije mere u pravcu uvođenja metoda industrijske organizacije rada u stambenu izgradnju, i to: uvođenje metoda tehničke koordinacije, veću kooperaciju najbitnijih faktora na republičkom i saveznom nivou, obezbeđenje kontinuiteta u procesu izgradnje, specijalizaciju i osposobljavanje građevinskih preduzeća za

završne radove (jer je broj nezavršenih stanova u porastu), neposredno učešće industrije u samoj izgradnji, široku primenu standardizacije i tipizacije elemenata stana i stambene zgrade. Borbu za povećanje obima stambene izgradnje, u cilju izvršenja zadataka Peto-godišnjeg plana, pratila su nastojanja za sniženje prosečnih troškova građenja. Prema nepotpunim podacima, prosečno koštanje izgrađenog stana ostalo je manje više na nivou iz ranijih godina (2—3 miliona za dvosobni stan od 50—65 m² korisne površine). Ako se uzme u obzir da su postignute izvesne uštede uvode-njem normativna i boljom organizacijom, dolazi se do zaključka da je tokom prošle godine ipak bilo nekog poskupljenja radova, i to ne samo u vezi sa opštim povišenjem plata, već i sa porastom cena nekih gra-devinskih materijala. Otuda se nameće potreba čvršćeg praćenja cena u stambenoj izgradnji i odgovarajućih ekonomskih, pa i administrativnih intervencija.

Mada još nisu zakonski regulisana osnovna pita-nja stanbenog zadrugarstva, postoji u nekim većim gradovima, a naročito u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani, snažna aktivnost u osnivanju stanbenih zadruga. To ukazuje na veliku popularnost stanbenog zadrugarstva i velike objektivne i subjektivne mogućnosti za još veće aktiviranje samih građana u stambenoj izgradnji. Najznačajnija su iskustva onih zadruga, naročito u Zagrebu i Ljubljani, koje zasnivaju svoju aktivnost na kooperativnom povezivanju zavoda za stambenu iz-gradnju, namenskih fondova, radnih kolektiva i poje-dinih građana.

Komunalna i druga prateća izgradnja nije uvek dovoljno usklađena sa samom stambenom izgradnjom. Pored drugih teškoća, to je posledica činjenice što za ove radove nema tako čvrstih finansijskih izvora kao za stambenu izgradnju.

Da bi se republički fondovi za stambenu izgradnju osposobili da vrše kreditiranje za investicije krup-nijih komunalnih radova u najvažnijim gradskim i indu-striskim centrima, krajem 1958 godine doneta je odluka da se narodnim republikama da ovlašćenje da participaciju republičkih fondova u stambenom dopri-nosu povećaju do 15%. Pored toga, u Društvenom pla-nu za 1959 godinu preporučuje se udruživanje sred-stava iz budžeta komuna i drugih političko-teritorijalnih jedinica, zatim preduzeća i ustanova, kao i mobilisanje građana na dobrovoljne radove, radi uspešnijeg reša-vanja problema komunalne i druge izgradnje na teri-toriji određene komune. Najzad, dato je i ovlašćenje da se do 30% uloga na štednju kod komunalnih banaka i štedionica može koristiti za kreditiranje komunalnih i sličnih dugoročnih potreba komune.

Naročito treba istaći da se priprema predlog za regulisanje načina obeštećenja komuna od strane ne-posrednih investitora za raščišćavanje i komunalno uređenje terena za stambenu i drugu izgradnju što će takođe doprineti racionalnom i planskom rešavanju pitanja komunalne i stambene izgradnje, odnosno plan-ske izgradnje i rekonstrukcije naselja u celini.

Mnogi naši gradovi stekli su prva iskustva u du-goročnom planiranju stambene izgradnje. Međutim, stambena izgradnja je samo deo gradskog tkiva, koji se ne može sa punim uspehom planirati odvojeno od celine naselja.

Neodređenost objekta komunalnog privredivanja pričinjavala je stalnu teškoću kako za objektivno sa-gledavanje problema pojedinih naselja, tako i za raz-voj naše komunalne ekonomike uopšte. Dosadašnje ekonomske analize pojedinih gradova sadrže mnoge nepoznate i neodređene vrednosti, pošto se nije znalo šta je grad, kolika je njegova površina, koliki je broj stanovnika na toj površini i slično.

Sada su dati osnovni i pomoćni instrumenti usme-ravanja i planiranja perspektivnog razvoja gradova i gradskih naselja kao celine: stabilno finan-

siranje stambene izgradnje, perspektivni planovi pri-vrednog razvoja, načela za podelu gradova na stan-bene zajednice, i konačno, pravni instrumenti za odre-đivanje granice gradova i gradskih naselja. Metodi stabilnog finansiranja rekonstrukcije naselja i komu-nalne izgradnje proučavaju se.

Sve ovo u razvoju našeg društvenog sistema za-hteva efikasna sredstva za proučavanje problema ur-banizacije i za usmeravanje razvoja naseljenih mesta i postavlja nove zadatke pred službu urbanizma i ko-munalnih delatnosti.

Stambene zajednice

U 1958 godini radilo se na političkoj pripremi gra-đana da prihvate stambenu zajednicu kao deo kamune, kao formu društvenog upravljanja na području sva-kodnevnice pomoći porodici. Stambene zajednice formi-rane su u većim gradovima i industriskim centrima, dak se u ostalim naseljima vrše pripreme za njihovo formiranje. I pored toga što je opšta ideja o stanben-im zajednicama prodrila, nepostojanje zakonskih propisa dovodilo je do nejasnosti u načinu formiranja, u postavljanju zadataka, u finansiranju i dr.

Pripremajući Nacrt opšteg zakona o stanbenim za-jednicama, Sekretarijat je organizovao široku disku-siju o mestu i zadacima stambene zajednice. Zauzeti stavovi bili su od velike koristi za već postojeće stan-bene zajednice i za one koje su tokom 1958 godine osni-vane. Formirane su posebne komisije koje prate rad stanbenih zajednica, organizuju prenošenje iskustava i pružanje pomoći novim stanbenim zajednicama i po-pularišu njihove rezultate.

Veliku ulogu u ovome odigrale su društvene orga-nizacije. Izložba »Porodica i domaćinstvo 1958« u Za-grebu, posvećena velikim delom stambenoj zajednici, pružila je veoma korisna rešenja u realizaciji zadataka stambene zajednice.

Iako još u fazi osnivanja, pod uticajem potreba života i inicijative stanovništva, neke stambene zajed-nice postigle su značajne rezultate u mobilisanju gra-đana na dobrovoljne radove za rešavanje aktuelnih problema naselja. Najznačajniji uspesi postignuti su u onim stanbenim zajednicama gde su se stekli naponi komune sa inicijativom i uz materijalno učešće samih građana, a naročito tamo gde su i privredne organi-zacije pomogle ove napore.

Dosadašnja aktivnost stanbenih zajednica usme-rena je na formiranje dečjih vrtića i igrališta, kao i raznih servisa. Među aktivnostima te vrste, karakte-rističnim za 1958 godinu, treba pomenuti organizovanje servisa za opravku stanova i razne usluge domaćin-stvima, kao i organizovanje društvene ishrane. Osniv-anje specijalnih ustanova za smeštaj dece zaposlenih roditelja i organizovanje života dece u slobodnom vre-menu, uz najaktivnije učešće roditelja, dovelo je do niza najrazličitijih rešenja i oblika okupljanja dece i pomoći porodici.

Opšti zakon o stanbenim zajednicama pravno će regulisati mesto i ulogu stambene zajednice i njenih delatnosti, te će sva dosadašnja iskustva, a naročito velika zainteresovanost građana za rad stanbenih za-jednica, što je postignuto u 1958 godini, doprineti da-ljem njihovom razvoju.

Socijalna zaštita

Zaštita ratnih vojnih invalida i bivših boraca

Obiman zakonodavni rad Savezne narodne skup-štine i Saveznog izvršnog veća u protekloj godini na ovom sektoru doveo je do šireg obuhvata invalidskih i boračkih problema. U tom cilju je, putem zakonskih i drugih propisa, dalje poboljšao položaj bivših boraca kako na sektoru socijalne zaštite, tako i na sektoru socijalnog osiguranja. Ovde naročito treba istaći: Za-kon o izmenama i dopunama Zakona o ratnim vojnim

invalidima, Zakon o penziskom osiguranju, Zakon o invalidskom osiguranju i Uredbu o posebnom invalidskom dodatku deci palih boraca.

Radeći na sprovođenju političkih smernica na ovom polju i na realizaciji propisa koji regulišu pravni položaj bivših boraca, Sekretarijat za socijalnu politiku i komunalna pitanja je preduzimao mere da se ovi propisi do kraja razrade i donosio propise za koje je sam bio ovlašćen.

Ovde naročito spadaju Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o snabdevanju ratnih vojnih invalida ortopedskim pomagalima, Pravilnik o načinu isplate invalidskih prinadležnosti, Pravilnik o radu lekarskih komisija u postupku za ostvarivanje invalidskih prava, Uputstvo o utvrđivanju ratnog invaliditeta i Uputstvo o zdravstvenoj knjižici ratnih vojnih invalida.

Sekretarijat je posvetio naročitu pažnju primeni zakonskih propisa na terenu, i to kako u pogledu pravnog rada službe, tako i u pogledu brzog realizovanja zakonom garantovanih prava. U duhu novih propisa, u protekloj godini je do kraja sprovedena decentralizacija poslova iz oblasti invalidske zaštite. To je imalo za posledicu izvesno nagomilavanje nerešenih predmeta kod sreskih organa socijalne zaštite, naročito u vezi sa rešavanjem invalidskih predmeta o priznanju invalidskih prava. Sekretarijat je preduzimao mere da sreski organi socijalne zaštite ubrzaju rad na rešavanju invalidskih predmeta. I pored toga, kod sreskih narodnih odbora u toku godine ostalo je nerešeno 14.266 predmeta. To pokazuje da je potrebno veće angažovanje lokalnih političkih i upravnih organa na rešavanju invalidskih i boračkih problema.

Sekretarijat je radio na izgrađivanju što jednoobraznije prakse u primeni zakonskih propisa, i putem instruktivne i revizione službe pružao je pomoć na terenu, sa čime će nastaviti i u idućoj godini.

Pored rada na izradi propisa i njihovoj primeni, proučavani su neki konkretni problemi bivših boraca za čije rešenje nije bilo potrebno donošenje propisa. Tu spadaju: stanbeni problemi ratnih vojnih invalida i bivših boraca, problem lečenja nervnih i duševnih oboljenja bivših boraca, kao i oboljenja tuberkuloze pluća, problem materijalnog obezbeđenja učesnika NOB sa dužim boračkim stažom koji iz zdravstvenih ili drugih razloga nisu u radnom odnosu niti su u stanju da na drugi način obezbede minimum za egzistenciju. Iako ovo nisu brojčano veliki problemi, oni se ipak pojavljuju u nekim ustaničkim krajevima.

Krajem prošle godine bilo je 96.595 ratnih i mirnodopskih vojnih invalida i 221.047 porodica palih boraca i umrlih invalida koji uživaju invalidska prava, što u odnosu na 1957 godinu predstavlja povećanje broja ličnih invalida za 3.097, a smanjenje broja porodičnih korisnika za 11.407.

Od ukupnog broja invalidskih korisnika, 9.960 ličnih i 36.577 porodičnih prima i invalidski dodatak, što u odnosu na 1957 godinu predstavlja povećanje, i to: ličnih invalida za 1.235, a porodičnih korisnika za 3.300. Istovremeno sa povećanjem broja korisnika invalidskog dodatka rastao je i prosečan iznos dodatka, koji je u 1957 godini iznosio kod ličnih invalida 4.673 dinara, a kod porodičnih 3.655 dinara prosečno za mesec. U toku 1958 godine dodatak je povećan, i to: kod ličnih za 1.000 dinara, a kod porodičnih korisnika za 630 dinara u proseku.

U toku 1958 godine je samo za realizaciju osnovnih invalidskih prava utrošeno novčanih sredstava u iznosu od 12 milijardi i 550 miliona dinara, a na ime ostvarivanja prava po osnovu »Spomenice 1941« i drugih odlikovanja — 541 milion dinara.

Formiranje posebnog organa za invalidska i boračka pitanja pozitivno se odrazilo i na rad na opštoj zaštiti ratnih vojnih invalida, koja obuhvata zdravstvenu zaštitu, rehabilitaciju, snabdevanje invalida

ortopedskim pomagalima i razne druge povlastice. Oko 42.000 ratnih i mirnodopskih invalida snabdeva se raznim ortopedskim pomagalima, a izvršena je i nabavka daljih 100 komada motornih vozila za invalide I grupe (pored 176 komada ranije dodeljenih). Sem toga, uvezeno je 108 malolitražnih automobila i omogućena kupovina vozila pod povoljnim uslovima ostalim težim invalidima. Proširenjem mreže zdravstvenih ustanova znatno su poboljšani uslovi za zdravstvenu zaštitu ratnih vojnih invalida i bivših boraca. Ostaje kao problem da se poboljša lečenje u prirodnim lečilištima, kako bi se sa medicinskog stanovišta postigli bolji rezultati. Tom problemu, kao i problemu unapređivanja kvaliteta ortopedskih pomagala, treba u narednoj godini pokloniti još veću pažnju.

U posleratnom periodu, intenzivnim radom na rehabilitaciji i upošljavanju, zbrinut je veliki broj ratnih vojnih invalida, tako da je u prošloj godini bilo na rehabilitaciji svega 308 invalida. Donošenjem Zakona o invalidskom osiguranju stvoreni su bolji uslovi za potpunije osposobljavanje i zapošljavanje ovih lica.

Sekretarijat je, pored ostalog, obavljao izvesne upravne poslove u vezi sa primenom zakonskih propisa. Jedan od tih poslova je vođenje postupka po neblagovremenim prijavama za priznavanje invalidskih prava. U 1958 godini bilo je na radu 6.030 neblagovremenih zahteva, što u odnosu na 1957 godinu predstavlja povećanje za 861 zahtev. Sekretarijat je obavljao administrativne poslove i za Saveznu komisiju za penzionisanje učesnika NOB. Tako je do polovine decembra prošle godine bilo na rešavanju 1.108 zahteva za penzionisanje, od čega je rešeno 436 zahteva, a ostatak je vraćen radi dopune zbog nepotpunih podataka.

U Sekretarijatu je radila i Komisija za penzionisanje vojna lica, a naročita pažnja je posvećena zapošljavanju i stanbenim pitanjima penzionisanih vojnih lica, preduzimane su mere za njihovo stručno osposobljavanje i rehabilitaciju itd. Sada se na rehabilitaciji nalaze 444 demobilisana vojna lica.

Zaštita dece i omladine

Danas ima 52.353 dece palih boraca o kojima se stara državna zajednica. Od toga broja na školovanju se nalazi 41.254 dece (u osnovnim i osmogodišnjim školama 24.757, u srednjim školama 13.513, na fakultetima i višim školama 1.334, a ostatak na raznim drugim školama). Od ukupnog broja dece palih boraca 23.229 prima poseban invalidski dodatak za školovanje u iznosima od 1.000 do 9.700 dinara mesečno, u zavisnosti od imovnog stanja dece. U saveznom budžetu bila je obezbeđena suma od 1 milijarde dinara na ime isplate ovog dodatka.

Narodne republike i narodni odbori rešili su problem školovanja dece žrtava fašističkog terora i u tom smislu su doneli odgovarajuće propise. Na redovnom školovanju nalazi se 16.790 dece žrtava fašističkog terora od ukupno 26.639 dece. U stručno osposobljavanje uključeno je 1.452 prerasle dece žrtava fašističkog terora.

Aktivnost organa socijalne politike na opštoj zaštiti dece i omladine, ogledala se:

— u zbrinjavanju dece zaposlenih roditelja i pomoći porodici u gradovima i industriskim centrima; u realizaciji perspektivnog plana izgradnje ustanova za decu i omladinu i proširenju materijalne baze dečje zaštite; u mobilizaciji lokalnih sredstava komune, privrednih preduzeća, samoupravnih organizacija i građana;

— u organizovanju masovnih akcija za poboljšanje opštih uslova života dece i omladine, kao što su zdravstvena zaštita, letovanje i odmor, ishrana dece, organizovanje slobodnog vremena i slobodne aktivnosti dece u gradovima;

— u razvijanju društvenog upravljanja na ovom sektoru i koordinaciji aktivnosti sa drugim službama (prosvetom, zdravljem, radom, socijalnim osiguranjem) i društvenim organizacijama na sagledavanju i rešavanju konkretnih problema dece i porodice.

Dosta je učinjeno i na proširivanju kapaciteta dečjih ustanova, bilo novogradnjama, bilo adaptacijama i proširivanjem postojećih ustanova. Prema nepotpunim podacima o izvršenju Perspektivnog plana u toku 1958 godine, iz budžeta opštinskih narodnih odbora i fondova za socijalne ustanove narodnih republika utrošeno je na izgradnju ustanova za dnevni boravak dece preko 430 miliona dinara. Izgrađene su oko 93 dečje ustanove za preškolsku i mladu školsku decu, sa kapacitetom od preko 3.500 štićenika.

Sve je veći broj narodnih odbora koji planski prilaze izgradnji dečjih ustanova i na razne načine nastoje da obezbede potrebna sredstva. Međutim, zbrinjavanje dece zaposlenih roditelja i dalje ostaje aktuelan zadatak organa socijalne zaštite.

Dosadašnja iskustva pokazuju da stambene zajednice, uz punu pomoć komunala i privrednih organizacija, sve više postaju nosioci brige za decu zaposlenih roditelja. Ustanove koje se u okviru njih osnivaju, bliže su potrebama porodice, racionalnije i jeftinije. Aktivnost ovog Sekretarijata biće i dalje usmerena na pružanje pomoći prenošenjem iskustava, njihovom uopštavanju i pronalaženju najcelishodnijih rešenja i oblika zbrinjavanja dece za vreme dok su im roditelji na poslu.

Važno mesto u radu organa socijalne politike zauzimali su problemi zaštite dece bez roditelja i dece iz deficitarnih porodica. U tom cilju preduzimane su mere za unapređivanje rada organa starateljstva, za podizanje kvaliteta zaštite ove kategorije dece, za razvijanje ustanova usvojenja, za smeštaj dece i porodice, kao i za poboljšanje rada u dečjim domovima. Krajem 1957 godine bilo je 37.369 dece pod starateljstvom. Organi starateljstva vode računa o zaštiti njihovih prava i interesa i vode celokupnu brigu o njihovom vaspitanju i osposobljavanju. Od dece pod starateljstvom školuje se 31.843 dece, i to: u školama osnovne nastave 17.301 dete, u srednjim stručnim školama 4.168, u školama učenika u priredi 7.638, na višim školama 498, na stručnom osposobljavanju u specijalnim školama i kursovima 1.238 dece. U dečjim domovima i internatima smešteno je 9.687 dece bez oba roditelja, a 28.292 živi u porodicama staratelja ili hranitelja.

Organi socijalne zaštite posvetili su naročitu pažnju deci mlađeje uzrasta koja su lišena porodice. Tako su osnovane posebne službe za smeštaj dece u porodice, i to naročito u većim gradovima i industriskim centrima (Beograd, Zagreb, Ljubljana, Rijeka, Subotica itd.). U 93 dečja doma smešteno je 6.248 dece bez roditelja ili dece o kojima se porodice nemogu starati. Ove ustanove su na samostalnom finansiranju i za njihovo izdržavanje utrošeno je 863 miliona i 766 hiljada dinara, i to: iz budžeta narodnih odbora opština 730.209.000, od doprinosa štićenika 79.627.000 i 21.776.000 iz vlastitih prihoda.

Sekretarijat je preduzimao mere i za bolju saradnju i koordinaciju aktivnosti srodnih službi i društvenih organizacija na suzbijanju pojave vaspitne zapuštenosti, kao i za školovanje i rehabilitaciju vaspitno zapuštenih dece. Tako su održavana savetovanja o radu domova za vaspitno zapuštenu decu i o preduzimanju odgovarajućih preventivnih mera. Međutim, ostaje i dalje zadatak unapređivanja rehabilitacije vaspitno zapuštenih dece i problem njihovog uključivanja u normalan život i rad.

Mada je broj dece pod starateljstvom bez oba roditelja svake godine manji, rad organa starateljstva se proširuje novim zadacima koji su im stavljeni drugim zakonskim propisima iz oblasti porodičnog i krivičnog prava. Organi starateljstva su onaj društveni

organ koji na različite načine treba da interveniše u porodičnim odnosima, gde oni imaju lošeg odraza na decu, da brinu o deci iz ovih porodica, kao i iz svih onih koje se nalaze u izuzetnim teškoćama. Ovakvo kompleksne zadatke organi starateljstva nisu u dovoljnoj meri obuhvatili. Zbog toga je Sekretarijat pristupio izradi Nacrta zakona o organima starateljstva.

Kao i ranijih godina, Sekretarijat je davao inicijativu i sarađivao sa samoupravnim organima i društvenim organizacijama na organizovanju širih akcija koje imaju za cilj poboljšanje životnih uslova i vaspitanja dece i omladine.

U odnosu na 1957 godinu, broj letovališta povećao se za 45, a broj dece koja su u njima letovala za preko 40.000. Takođe se i socijalni sastav dece u letovalištima izmenio u korist dece radnika.

Sve je veći broj komunala i škola koje prihvataju školske kuhinje kao najmasovniju ustanovu dečje zaštite. U odnosu na 1957 godinu broj školskih kuhinja povećao se za 8.580, a broj obuhvaćene dece za preko 350.000. Pored pomoći koju školske kuhinje dobijaju preko Crvenog krsta, znatnu pomoć dali su opštinski narodni odbori i roditelji.

Sekretarijat je aktivno učestvovao u izradi zakonskih propisa koji na odgovarajući način tretiraju probleme dece i omladine, kao što su Zakon o školstvu, Zakon o invalidskom osiguranju i Krivični zakonik.

Ostali vidovi socijalne zaštite

U toku protekle godine Sekretarijat i organi socijalne zaštite nastojali su da se forma zaštite putem novčanih pomoći, koja je bila pretežna, proširi i postavi tako da rehabilitacija i zapošljavanje predstavljaju jedan od najvažnijih vidova u zaštiti defektnih lica. U tom duhu Sekretarijat je u toku proteklog perioda, u više mahova i na razne načine, davao inicijativu drugim organima za regulisanje ovog pitanja, a organima socijalne zaštite skretao pažnju na važnost ovog pitanja kako za defektno lice, tako i za društvenu zajednicu, i preporučivao im što veću orijentaciju na ovaj važan oblik zaštite. Opšti zakon o školstvu i Zakon o invalidskom osiguranju sadrže takođe odredbe o specijalnim školama koje garantuju školovanje i osposobljavanje svoj deci ometenoj u normalnom razviku. U Zakon o invalidskom osiguranju unete su odredbe o shodnoj primeni tih odredaba i na rehabilitaciju drugih defektnih lica. Međutim, ipak ostaje kao važan zadatak u narednoj godini šire obuhvaćanje, a pre svega dalja razrada i primena postavljenih principa u rehabilitaciji defektnih lica.

Sredinom prošle godine radilo je 50 ustanova za defektnu decu (slepu, gluvu, invalidnu i duševno i umno zaostal), sa 3.442 štićenika. Ukupni rashodi ovih ustanova iznosili su 519.146.000 dinara, od čega iz budžeta 508.944.000 dinara. Zaštita slepih i gluvih lica vršila se i preko njihovih organizacija, koje su, uz pomoć društvene zajednice, razvile široku i korisnu delatnost. Sredstva koja zajednica daje ovim organizacijama, bilo neposredno, bilo posredno, dostižu sumu od pola milijarde dinara godišnje.

Zaštita starih i nesposobnih lica vršena je kroz ustanove ili na druge načine (dodeljivanjem novčane pomoći, smeštajem u druge porodice, pružanjem pomoći u kućama i slično). U maju mesecu 1958 godine radile su 102 ustanove za stare i nesposobne, sa 8.363 štićenika. Izdržavanje ovih ustanova stajalo je 789.781.000 dinara. Za 68,4% štićenika u ovim ustanovama troškove izdržavanja snosili su narodni odbori. Prosečni mesečni troškovi za izdržavanje jednog štićenika iznosili su 7.855 dinara.

Stanje u ustanovama za smeštaj starih lica stalno se središe a životni uslovi štićenika poboljšavaju, ali su one još uvek nedovoljno opremljene i troškovi izdržavanja u većem broju ustanova su visoki. U pogledu drugih formi zaštite, nisu dovoljno korišćene mogućnosti stambenih zajednica, ali već prva iskustva pokazuju da one i tu mogu da odigraju vrlo važnu ulogu.

Stalne novčane pomoći u zaštiti žrtava fašističkog terora, članova porodica čiji se hraniozi na aze na obaveznoj vojnoj službi u JNA i drugih materijalno neobezbeđenih lica, predstavljaju važan oblik zaštite. U 1958 godini radilo se na pravnom regulisanju ove materije, dok su iznosi pomoći povećani za 38,2%. Većini korisnika pomoći pruža se i besplatna zdravstvena zaštita.

Sekretarijat je radio i na prihvatanju jugoslovenskih državljanina koji se repatriiraju u zemlju na stalan boravak.

Junu 1958 godine formiran je pri Sekretarijatu Savet za pitanja iseljenika, koji je već u ovoj godini doprineo koordinaciji napora na iseljeničkim poslovima.

Organizaciona pitanja i kadrovi

U nekim republikama spojeni su poslovi socijalne politike i komunalna pitanja, i to: u Srbiji, Makedoniji i Ornoj Gori. Narodnim republikama u kojima ne postoji zajednički organ uprave za socijalnu politiku i komunalna pitanja preporučeno je da raznim oblicima saradnje, pa i stvaranjem zajedničkih tela (kao što su komisije za stambene zajednice), iznose na dnevni red, pretresaju i zauzimaju jedinstvene stavove o pitanjima od interesa za oba sektora.

Narodni odbori, naročito razvijenih područja i industrijskih centara, prišli su formiranju službi i ustanova vezanih za upravne organe i van njih, a u cilju što efikasnijeg izvršavanja zadataka socijalne politike. Tako su formirani centri za socijalni rad i veći broj savetovališta, a u upravnim organima poboljšana je metoda rada i upravni postupak središnjava se sve više sa svestranom brigom za čoveka.

Unapređivanje metoda rada organa socijalne zaštite bio je takođe jedan od zadataka kako ovog Sekretarijata, tako i republičkih organa. Ako ne na celom području, a ono u razvijenijim opštinama i industrijskim centrima već se mogu zabeležiti rezultati nastojanja upravnih organa da u rešavanju svojih zadataka ne traže izlaza samo u okvirima svoga sektora, nego se sve više povezuju sa drugim zainteresovanim upravnim organima, službama, društvenim organizacijama, organima društvenog upravljanja, a naročito na području brige za porodicu i uopšte u pitanjima životnog standarda ljudi.

Sekretarijat je radio i na osposobljavanju i uzdizanju kadrova, s obzirom na probleme koji u vezi s tim postoje u čitavoj službi. Još uvek je česta fluktuacija, a radne i stručne kvalifikacije kadra koji radi na pitanjima socijalne zaštite nisu visoke. Iako se u tim nastojanjima mogu zabeležiti izvesna poboljšanja, ipak problem kvalitetnijeg kadra ostaje otvoren. U cilju njegovog rešavanja, saveti za socijalnu zaštitu republika organizovali su niz kurseva i seminara. U 1958 godini otvorene su 3 nove škole za socijalne radnike, i to dve više (u Beogradu i Sarajevu) i jedna srednja (Skoplje). Dosad je na visokim školama (ukupno 5 škola) diplomiralo 98 studenata, dok se na školovanju nalazi 681 student. Najveći broj svašenih socijalnih radnika radi u upravnim organima socijalne zaštite, a ima ih već i u preduzećima i velikim zdravstvenim ustanovama. Intencije Sekretarijata su da preko ovih škola, kao i dopunskim školovanjem već zaposlenih kadrova na ovom sektoru, stvori šire formiran kadar, koji će shvatiti našu socijalnu politiku i politiku komune i istovremeno razumeti psihološke procese u čoveku, gledajući ih kroz razvijanje naših društvenih odnosa.

Sekretarijat zasada nije uspeo da prouči problem obrazovanja srednjih i fakultetskih kadrova za urbanističku i stambeno-komunalnu delatnost. U tom pogledu zasada je nešto učinjeno samo na Ljubljanskom univerzitetu, gde je Geodetsko odeljenje Arhitektonsko-građevinskog fakulteta, putem proširenja nastavnog programa, reorganizovano u Geodetsko-komunalno odeljenje.

Međunarodna saradnja

Međunarodna saradnja na području socijalne i komunalne politike razvijala se kroz realizaciju programa tehničke pomoći, koji je u toku godine proširen kako u pogledu stipendija, tako i u pogledu međunarodne razmene socijalnih radnika, učesćem na više međunarodnih stručnih seminara i kongresa.

Na području stambeno-komunalne delatnosti poboljšana je naša saradnja sa odgovarajućim stručnim telima van naše zemlje, a pre svega u okviru Ujedinjenih nacija. U tom pogledu naročito treba istaći našu aktivnost u Komitetu za stanovanje Evropske ekonomske komisije Ujedinjenih nacija u Zenevi.

Pored iznošenja osnovnih podataka, problema i mera u vezi sa stambenom situacijom u našoj zemlji, u publikacijama Komiteta za stanovanje (*«Pregled stambene situacije u evropskim zemljama u 1957 godini»*, *«Finansiranje stambene izgradnje u Evropi»*, tromesečni statistički bilteni i *«Statistički godišnjak Komiteta za stanovanje EEK»*), na predlog naših i skandinavskih delegata, Komitet je uneo u svoj program rada posebnu studiju o urbanističkim problemima pri izgradnji novih stambenih naselja. Dalji značajan rezultat u toku 1958 godine predstavlja prihvatanje predloga da se unutar posebne radne grupe Komiteta, stvorene na inicijativu naše zemlje, Grčke i Turske, organizuje svake godine seminar o aktuelnim problemima iz stambene oblasti u manje industrijalizovanim zemljama, za predstavnike mediteranskih zemalja Evrope, kao i Azije i Afrike. Najzad, naša aktivna saradnja sa drugim zemljama u okviru Komiteta za stanovanje doprinela je širem i boljem korišćenju mogućnosti za slanje naših stručnjaka u druge zemlje radi specijalizacije i upoznavanja njihovih problema i dostignuća.

U toku 1958 godine sklopljene su konvencije o socijalnoj zaštiti sa Čehoslovačkom i Poljskom, koje su ratifikovane i sa jedne i sa druge strane.

U 1958 godini našu zemlju su posetili predstavnici socijalnih službi Finske, Francuske, Švajcarske, Danske, Zapadne Nemačke i Sjedinjenih Američkih Država.

2. SEKRETARIJAT ZA NARODNO ZDRAVLJE

Sekretarijat za narodno zdravlje imao je u 1958, kao i ranijih godina, da rešava sledeće najvažnije probleme: zaštitu stanovništva od oboljenja, naročito majki i dece; borbu protiv tuberkuloze i drugih zaraznih bolesti; borbu protiv traumatizama; probleme kapaciteta zdravstvenih ustanova i broja zdravstvenih radnika; izradu zakonskih propisa; dalje ograničavanje privatne lekarske prakse; snabdevanje stanovništva lekovima; usavršavanje finansiranja zdravstvene zaštite; regulisanje dugovanja zdravstvenim ustanovama, itd.

Zdravstveno stanje i higijenske prilike

Zdravstveno stanje naroda i higijenske prilike stalno se poboljšavaju.

Opšta smrtnost postepeno opada: od 14,9 (na 1.000 stanovnika) u 1939 na 11,8 u 1953 i na 10,5 u 1957 god., a prosečan ljudski vek se sve više produžuje (u proseku za period od 1952—1954 on iznosi 56,9 godina za muške i 59,3 za žene). Međutim, zdravstveno stanje i higijenske prilike nisu isti u svim krajevima zemlje.

Nejednaka opšta i higijenska kultura, stambene prilike, ishrana, postojanje endemičnih žarišta pojedinih oboljenja, stepen i brzina industrijalizacije i neravnomeran raspored zdravstvenih ustanova i zdravstvenih radnika, različito su se odrazili na zdravstveno stanje stanovništva raznih krajeva. Tako, naprimer, stanovništvo u jugoistočnim predelima najčešće boluje i umire od oboljenja organa za disanje, organa za varenje i od zaraznih i parazitaran bolesti, uslovljenih lošijim životnim i higijenskim uslovima, nedostatkom sanitarnih uređaja i manje razvijenom higijenskom kulturom. Nasuprot tome, stanovništvo u severozapadnim krajevima više boluje i umire od oboljenja srca i krvnih sudova, raka i raznih degenerativnih oboljenja, uslovljenih

proporcionalno većim brojem starih ljudi. Pod tim uslovima i smrtnost odojčadi i male dece znatno je veća u jugoistočnim nego u severozapadnim krajevima zemlje. Prosečan ljudski vek je duži u severozapadnim nego u centralnim južnim krajevima.

Smrtnost usled tuberkuloze je u laganom ali stalnom opadanju. Godine 1938 umlo je od ove bolesti 210 na 100.000 stanovnika, 1950 godine 130, a 1955 godine 70. Međutim, broj obolelih od tuberkuloze se ne smanjuje. Na nivo oboljevanja od tuberkuloze utiču u prvom redu povećan broj hroničnih bolesnika, nedovoljan broj bolesničkih postelja za tuberkulozu, povećana migracija seoskog stanovništva usled brze industrijalizacije, i najzad, stanbene prilike.

Broj slučajeva oboljenja od zaraznih bolesti obaveznih na prijavu iznosi u 1957 godini nešto preko 149.000. Najčešće od prijavljenih zaraznih bolesti su male boginje, veliki kašalj i šarlah (60% svih prijavljenih slučajeva). Prijavljen je znatan broj oboljenja od zarazne žutice koja je u porastu (13.242). Poliomijelitis je bilo manje nego u 1957 godini (408 slučajeva za prvih 11 meseci), pegavca oko 300 slučajeva. Malaria je opala na 1057 slučajeva. Druge zarazne bolesti, među kojima i crevne infekcije, kreću se oko proseka prošlih godina.

Na ograničenim područjima u slivu Kolubare, Drine, Save i Morave pojavio se znatan broj oboljenja hroničnog nefritisa, čiji je uzročnik dosad ostao nepoznat.

Na sektoru komunalne higijene najvažniji problem je snabdevanje vodom za piće i uklanjanje otpadnih materija. Problem snabdevanja vodom za piće otežan je povremenim ali dosta čestim zagađivanjem nekih reka, čija se voda koristi za piće, otpadnim materijama industrijskih preduzeća.

Ispitivanje na terenu pokazuje da se problem narodne ishrane sastoji više u nepoznavanju pripremanja i konzerviranja životnih namirnica nego u nedovoljnim količinama i nemogućnostima za nabavku. Česte posledice slabe ishrane su razne avitaminoze.

Ishrana školske dece znatno je poboljšana proširenjem mreže školskih kuhinja i poboljšanjem jeftovnosti.

Zdravstvene ustanove, kadrovi i finansiranje

Kapaciteti zdravstvenih ustanova znatno su povećani.

Porast broja bolničkih postelja vidi se iz sledeće tabele:

Godina	Broj kreveta	Kreveta na 1 000 stanovnika
1953	64.056	3,76
1957	81.702	4,54

Broj kreveta je ipak nedovoljan, naročito u nekim predelima zemlje.

Broj kreveta za tuberkulozu povećan je od 14.615 u 1953 na 20.480 u 1957 godini. Međutim, ni taj broj ne zadovoljava potrebe, tako da mnogi bolesnici čekaju dugo na prijem u bolnicu.

Porastao je i broj postelja za smeštaj i lečenje duševnih bolesnika u duševnim bolnicama, ali je taj porast u poređenju sa potrebama nedovoljan. U duševnim bolnicama ima 7.102 kreveta, tj. 0,39 na 1.000 stanovnika.

Broj bolesnika lečenih u bolnicama raste svake godine, u prvom redu usled povećanja broja zdravstveno osiguranih lica i povećanja bolničkih kapaciteta.

Broj domova zdravlja, poliklinika, zdravstvenih stanica i ambulana povećan je od 2.148 na 2.331.

U svim tim ustanovama izvršeno je oko 18 miliona prvih pregleda, a ukupan broj medicinskih usluga penje se na preko 50 miliona.

Kapaciteti i broj zdravstvenih ustanova povećani su u skladu sa perspektivnim planom razvoja zdrav-

stvene službe. Time je omogućeno bolje lečenje i uspešnija borba protiv zaraznih i drugih masovnih oboljenja.

No, i pored toga, još uvek predstavlja problem izgradnja objekata za vanbolničke ustanove, iz gradnja bolnica u krajevima gde ih sada ima relativno malo ili gde su one usled slabih saobraćajnih veza teže dostupne, a naročito izgradnja bolnica za duševne bolesti i proširivanje broja postelja za tuberkulozu.

U ambulantno-polikliničkim ustanovama lečeni su uglavnom osiguranci (80%). Pretstoji znatan porast broja pregleda i intervencija posle donošenja Zakona o zdravstvenom osiguranju poljoprivrednih proizvođača i ograničenja privatne lekarske prakse, što traži veća ulaganja u zdravstvenu službu.

Broj dispanzenskih ustanova povećan je od 1.490 u 1953 godini na 2.057 u 1957. One su locirane uglavnom u gradskim i industrijskim naseljima, nemaju dovoljan broj kadrova i rade još uvek više kurativno nego preventivno.

Broj dečjih dispanzera i savetovašta za decu znatno je porastao, ali je u nekim krajevima zemlje nedovoljan. Na opadanje smrtnosti odojčadi i male dece utiče u znatnoj meri, pored ostalih faktora, i porast broja dispanzera i savetovašta za decu. Tako u NR Sloveniji, u kojoj jedan dečji dispanzer dolazi na 3.300 stanovnika, smrtnost odojčadi iznosi oko 50 na 1.000 živorođene dece, a u NR Makedoniji, u kojoj jedan dečji dispanzer dolazi prosečno na 96.000 stanovnika, smrtnost odojčadi iznosi još uvek oko 140 na 1.000 živorođene dece.

Porast broja dečjih dispanzera, lekara zaposlenih u njima i prvih pregleda u toku poslednjih godina izgleda ovako:

Godina	Broj dispanzera i savetov. za decu	Broj stalnih lekara	Broj prvih pregleda
1953	480	164	1.118.045
1955	498	269	1.285.938
1957	533	375	1.826.240

Znatno je poboljšana i zaštita školske dece i omladine. Broj školskih ambulana i poliklinika povećan je od 119 u 1953 na 214 u 1957 godini. Sistematskim i drugim pregledima obuhvata se sve veći broj školske dece. Sistematski pregledi školske dece po gradovima i industrijskim naseljima znatno su brojniji i redovnije se vrše nego na selu. Porast broja ovih zdravstvenih ustanova i prvih i sistematskih pregleda školske dece vidi se iz sledeće tabele:

Godina	Nr. zdravstvenih ustanova za zaštitu školske dece	Broj lekara	Broj prvih pregleda	Broj sistematskih pregleda
1953	119	152	167.354	336.758
1955	155	241	943.638	355.403
1957	214	287	1.200.025	413.908

Vanškolska omladina u celini je slabo obuhvaćena zdravstvenom zaštitom.

Antituberkuloznih dispanzera bilo je 1953 godine 208, a do kraja 1957 godine 261. Njihovo opterećenje je još uvek veliko, pa je zbog toga njihov rad orijentisan uglavnom na lečenje, a znatno manje na preventivu. Dispanzeri i druge antituberkulozne ustanove postigli su dobre rezultate u borbi protiv smrtnosti od tuberkuloze, ali broj bolesnika još nije počeo da se приметно smanjuje. Protiv tuberkuloze vakcinisano je dosad BCG vakcinom preko 4,5 miliona dece i omladine.

Povećan je broj dispanzera za žene (od 343 u 1953 na 504 u 1957 godini). Dispanzeri za žene i ostali dispanzeri (za borbu protiv alkoholizma, kožno-venerečni, antitrahomski itd.) razvijali su značajnu delatnost.

Broj ambulanata i zdravstvenih stanica u preduzećima povećao se od 410 u 1953 na 656 u 1957 godini. Ove ustanove potpuno su se afirmisale kao ustanove za lečenje i preventivu. Jedan od osnovnih zadataka ovih ustanova bila je borba protiv povreda na radu, čiji se broj, ukupno uzev, povećava, dok broj smrtnih slučajeva opada, što se vidi iz sledećeg pregleda:

Godina	Broj povreda na radu	Broj smrtnih slučajeva	% smrtnih slučajeva
1954	92.606	421	0,45
1956	165.844	341	0,20

Broj higijenskih zavoda povećao se od 57 na 62. Oni su uspešno organizovali niz akcija, među kojima suzbijanje malarije i trahoma. Radili su na rešavanju raznih drugih problema, naročito na suzbijanju virusnih oboljenja, specijalno poliomelitisa.

U Centralnom higijenskom zavodu NR Srbije i Serovakacionom zavodu u Zagrebu organizovana je proizvodnja domaće vakcine protiv velikog kašlja u kolikama koje omogućuju uvođenje obavezne vakcinacije.

U radu na zdravstvenom prosvetivanju postignuti su izvesni rezultati zahvaljujući uglavnom društvenim organizacijama, u prvom redu Jugoslovenskom Crvenom krstu. Putem zdravstvenih univerziteta, škola i društvenih organizacija, kao i zdravstvenim prosvetivanjem, treba i dalje razvijati higijenu u najširim masama.

Broj lekara iznosio je krajem 1958 godine oko 11.500, prema 7.332 u 1954 godini. Broj lekara raste godišnje za 800—900. Jedan lekar dolazi prosečno na 1.600 stanovnika, ali to opterećenje nije jednako u svim narodnim republikama. Veliki broj lekara koncentrisan je u velikim centrima — gradovima (Beograd, Zagreb, Ljubljana i dr.), gde jedan lekar dolazi na 350—400 stanovnika. Materijalnom stimulacijom usmeren je odlazak znatno većeg broja lekara na rad na terenu.

Velika je potreba za stomatolozima, jer na 48.000 stanovnika dolazi 1 stomatolog. Nema sumnje da će reorganizacijom univerzitetskih studija brže rasti i broj stomatologa.

Broj farmaceuta uglavnom zadovoljava potrebe i iznosi 3.220 u 1958, prema 2.420 u 1954 godini.

Broj srednjih medicinskih kadrova nije dovoljan, ali se stalno povećava. Godine 1954 bilo je ukupno 9.132 zdravstvena radnika sa srednjom medicinskom spremom, a 1958 bilo ih je 11.871.

Postignut je izvestan uspeh u nastojanjima da se zdravstveni radnici u jačoj meri usmere prema preventivnim i drugim vanbolničkim ustanovama. Preduzimaju se mere da se proširi delokrug i odgovornost lekara opšte prakse, na taj način što bi lekar opšte prakse ubuduće preuzeo permanentnu brigu o stanju zdravlja izvesnog broja građana i postao njihov kućni lekar.

U snabdevanju stanovništva lekovima i drugim sanitetskim materijalom napravljen je znatan napredak. Za uvoz farmaceutskih sirovina i gotovih proizvoda (lekova, instrumenata, zubarskog, optičkog i drugog sanitetskog materijala), izdato je iz saveznih fondova 2.800 miliona deviznih dinara, od čega 1.300 miliona za sirovine i 1.500 miliona za gotove proizvode.

Pored opreme koja je republičkim investicionim sredstvima nabavljena iz uvoza, iz saveznih fondova je izdato 48 miliona deviznih dinara za nabavku opreme za respiratorne centre za lečenje poliomelitisa i dr.

Postignuti su izvesni rezultati u otklanjanju teškoća koje preduzeća za promet lekova i fabrike imaju u pogledu plaćanja lekova i sanitetskog materijala od strane zdravstvenih ustanova.

U toku 1957 godine investirano je u zdravstvo, računajući i sredstva za zamenu dimarske opreme, 11,3 milijardi, po sledećim izvorima finansiranja:

savezni budžet	222 miliona
republički budžet	1.014 "
lokalni budžet	1.130 "
zavodi za socijalno osiguranje	5.047 "
sopstvena sredstva ustanova	3.649 "
sredstva preduzeća	239 "

Iz saveznih sredstava je u 1958 godini uloženo 460 miliona dinara za izgradnju virusoloških instituta u Beogradu i dogradnju virusoloških laboratorija Centralnog higijenskog zavoda u Zagrebu, Medicinskog fakulteta u Sarajevu i Medicinskog fakulteta u Ljubljani; 135 miliona dinara dato je za dogradnju drugih zdravstvenih institucija, dok je za borbu protiv malarije dodeljeno 70 miliona dinara za regres prilikom nabavke dijitaja.

Pored investicija, u 1957 godini je za lečenje i sprečavanje bolesti utrošeno iz budžeta i sredstava socijalnog osiguranja ukupno 58.541 milion dinara, odnosno 3,29% od nacionalnog dohotka; od toga iz budžeta narodnih odbora, republičkih i saveznih organa 12.580 miliona, a iz sredstava socijalnog osiguranja 45.961 milion.

Za lečenje je izdato 52.278 miliona, a za preventivu 6.263 miliona. Izdaci za preventivu su znatno veći nego ranije, uglavnom zbog potpunog komišćenja fondova za preventivu socijalnog osiguranja.

Samostalno finansiranje zahteva dalje usavršavanje i dopunjavanje, naročito u pogledu finansiranja preventive i obračunavanja zdravstvenih usluga.

Specijalnim merama treba obezbediti da socijalno osiguranje odvajala potrebna sredstva i za ustanove pretežno preventivnog karaktera. Ove ustanove trebalo bi da imaju kombinovano finansiranje, tj. samostalno finansiranje uz davanje dotacija, s tim da se dalje izgrađuje način njihovog finansiranja.

Paušalno plaćanje naknada za zdravstvene usluge ambulantno-polikliničkih ustanova zdravstveno osiguranim stanovništvu, pokazalo je prednost nad plaćanjem po broju pregleda. Međutim, u pojedinim slučajevima nov način plaćanja izazvao je razne teškoće, naročito kad su ambulantno-polikliničke ustanove ugovorile veći obim zdravstvene zaštite i usluga od obima koji mogu obezbediti. Data su uputstva za uklanjanje nastalih teškoća i za pravilnije ugovaranje zdravstvene zaštite.

U cilju daljeg usavršavanja, ispituje se način plaćanja troškova za lečenje u bolnicama.

Rad Sekretarijata i saveznih organa na području zdravstva pod nadzorom Sekretarijata

Sekretarijat za narodno zdravlje je naročito radio na izradi zakonskih propisa koji regulišu zdravstvenu službu. Pripremljen je Zakon o organizaciji zdravstvene zaštite. U saradnji sa Saveznom komisijom za vodooprivredu radeno je na izradi Zakona o otpadnim vodama, a u saradnji sa Saveznom komisijom za nuklearnu energiju na Nacrtu zakona o zaštiti od zračenja.

Sekretarijat je sudelovao i u radu zajedničke potkomisije Savezne narodne skupštine i Saveznog izvršnog veća na Opštem zakonu o medicinskim školama i saradivao sa Sekretarijatom za rad u izradi Nacrta zakona o zdravstvenom osiguranju poljoprivrednih proizvođača.

U protekloj godini donet je i niz pravilnika, naredaba, instrukcija, tumačenja i drugih akata Sekretarijata na liniji sprovođenja zakona i drugih propisa.

Izrađeni su ili su pred konačnom redakcijom: Zakon o zaraznim bolestima, Pravilnik o plaćanju prekovremenog rada, rada za vreme dežurstva i rada na vanrednim poslovima u zdravstvenim ustanovama, Pravilnik o korišćenju prevoznih sredstava za specijalne potrebe zdravstvene službe, Pravilnik o specijalizaciji zdravstvenih službenika, Pravilnik o ocenjivanju službenika zdravstvenih ustanova, Pravilnik o dokvalifikaciji zdravstvenih službenika, Pravilnik o organizaciji i radu tečaja za sanitarne inspektore i pomoćne sanitarne inspektore.

U Sekretarijatu je održano više sastanaka sa sekretarima saveta za narodno zdravlje narodnih republika u svrhu razmatranja i usklađivanja mišljenja i stavova o principijelnim pitanjima, kao i radi upoznavanja problema na terenu. Organizovana su i stručna savetovanja o raznim pitanjima sa područja zdravstva.

Ocenjujući važnost zdravstvene zaštite za omladinu na izgradnji Autoputa »Bratstvo—Jedinstvo«, Sekretarijat je preuzeo inicijativu za organizovanje te zdravstvene zaštite. Pored naredbe o vakcinisanju, davao je konkretna uputstva i vršio nadzor nad stanjem i funkcionisanjem zdravstvene službe na Autoputu. Saveti za narodno zdravlje narodnih republika Slovenije i Hrvatske organizovali su i uspešno izvršili ovaj rad.

Sekretarijat je pomagao rad na proučavanju i suzbijanju hroničnog nefritisa. Ovaj rad je izvođen pod nadzorom Saveznog zavoda za narodno zdravlje i republičkih centralnih higijenskih zavoda, a Savezno izvršno veće je u ovu svrhu dodelilo 16 miliona dinara.

Sekretarijat je nastojao da što pre otpočne rad na izgradnji Instituta za produkciju polio-vakcine. Centralni higijenski zavod NR Srbije je planirane radove izvršio u predviđenom roku.

Zatražena je tehnička pomoć od Svetske zdravstvene organizacije za eradikaciju malarije.

U Sekretarijatu je sređena evidencija zdravstvenih ustanova i lekara po srezovima. Međutim, zbog neblagovremenog dostavljanja podataka od strane pojedinih srezova, potpuna ažurnost ove evidencije nije obezbeđena. Biće potrebno da se preduzmu mere za uvođenje ažurne i žive evidencije zdravstvenih kadrova i ustanova.

Sekretarijat nije još uspeo da ostvari dovoljan uvid u stanje zdravstvene službe na terenu. U narednom periodu biće učinjen veći napor u ovom pravcu, kako radi boljeg upoznavanja sa stanjem zdravstvene zaštite, tako i radi pomaganja u radu i nadzora nad primenom propisa.

Uložiće se naročiti naponi da se u narednom periodu energičnije otklanjaju subjektivne slabosti u vršenju sanitarne inspekcije i teškoće koje proizilaze iz nedostatka podrške odgovarajućih organa i ustanova.

Zdravstvene ustanove i narodni odbori trebalo bi da učine sve da se potrebne preventivne mere, a naročito vakcinacija, izvrše i sprovedu što potpunije, da se pojača borba za smanjenje smrtnosti dece i zaštitu majke, borba protiv tuberkuloze, zaraznih i ostalih masovnih bolesti, protiv trauma i neuropsihičkih poremećaja.

Treba raditi na daljem unapređivanju službe snabdevanja sanitetskim materijalom i lekovima i na poboljšanju kontrole u propisivanju i izdavanju lekova i štednje u potrošnji lekova.

Uprava za farmaceutsku službu i medicinsko snabdevanje

Uprava za farmaceutsku službu i medicinsko snabdevanje obavljala je poslove koji su spadali u nadležnost bivše Komisije za lekove.

Uprava je u toku godine odobrila stavljanje u promet 39 inostranih i 271 domaći lek, što u poređenju sa ranijim godinama znači smanjenje broja lekova koji su stavljeni u promet, ali je ukupan asortiman odo-

brenih lekova takav da pokriva terapijska područja. Uvoz gotovih lekova ograničen je samo na one koji se u zemlji ne mogu proizvoditi. U toku godine organizovano je savetovanje o problemima snabdevanja stanovništva lekovima, na kome su učestvovali odgovarajuće privredne organizacije i drugi zainteresovani forumi, pa su predložene konkretne mere.

Izvršena je analiza maloprodajnih cena lekova, koja je pokazala da postoje izvesne anomalije u poređenju cena domaćih i inostranih lekova. Novim maloprodajnim cenama ove anomalije su uklonjene. U toku je razrada novog sistema određivanja maloprodajnih cena na bazi utvrđivanja efektivnih troškova apotekarskih usluga.

Zbog uočene tendencije stalnog porasta potrošnje lekova, proučavane su mere za racionalnije propisivanje lekova, naročito na sektoru zdravstvene zaštite osiguranog stanovništva.

Na razvijanju i jačanju domaće farmaceutske industrije Uprava je saradivala sa Udruženjem hemisko-farmaceutskih fabrika i drugim organima. Na osnovu ovlašćenja, izdavala je rešenja o primeni koeficijenata pri uvozu, kao i rešenja o primeni poreske stope, rukovodeći se u opravdanim slučajevima interesima domaće industrije.

Uprava je objavila znatan broj stručnih monografija, koje će poslužiti za izradu nove Farmakopeje.

Iako organizaciono još nije učvršćena i kadrovima nije popunjena, Uprava je u toku 1958 godine obavila po obimu veliki broj poslova.

Komisija za saradnju sa međunarodnim zdravstvenim organizacijama

Komisija za saradnju sa međunarodnim zdravstvenim organizacijama je, u saradnji sa Svetskom zdravstvenom organizacijom, organizovala u Dubrovniku Evropsku konferenciju o suzbijanju trahoma i jednodnešnji međunarodni seminar za industrisku higijenu u Zagrebu.

Preko Svetske zdravstvene organizacije i američke i britanske pomoći, upućeno je na usavršavanje 70 zdravstvenih radnika. Osim toga, na traženje Svetske zdravstvene organizacije, tri jugoslovenska zdravstvena stručnjaka radila su kao savetnici u akcijama koje je Svetska zdravstvena organizacija sprovodila u drugim zemljama.

U našoj zemlji je boravilo šest zdravstvenih stručnjaka Svetske zdravstvene organizacije, u cilju pružanja pomoći za rešavanje raznih zdravstvenih problema, i 31 njen stipendist, u cilju usavršavanja.

Nacionalna komisija za UNICEF

U 1958 godini nastavljena je realizacija programa UNICEF-a u našoj zemlji: isporučena je oprema za rehabilitaciju invalida u vrednosti od 100 hiljada dolara; po programu suzbijanja trahoma primljeni su lekovi i oprema u vrednosti od oko 38 hiljada dolara; u toku je isporuka opreme po programu izgradnje mlekarica, za koji je prošle godine odobreno 450 hiljada dolara, itd.

Izvođenje programa zaštite majke i deteta iz pomoći UNICEF-a u završnoj je fazi.

I pored pokušaja da se u ovoj godini uspostave veze sa izvesnim istočnoevropskim zemljama (ČSR, SSSR, Mađarska), veze su uspostavljene samo sa NR Poljskom i NR Rumunijom. Sa Poljskom je izvršena razmena zdravstvenih radnika u visini od 600 radnih dana, kao i razmena bolesnika.

Radi upoznavanja sa proizvodnjom polio-vakcine i vakcinacijom protiv poliomijelita, jedna grupa naših stručnjaka obišla je virusološke institute u Engleskoj, Danskoj, Italiji, Švajcarskoj i Francuskoj, i podnela predloge za proizvodnju domaće vakcine protiv poliomijelita.

Stampana je brošura »Zaštita zdravlja u Jugoslaviji«, koja je prevedena na engleski i francuski jezik.

Savezni zavod za narodno zdravlje

Savezni zavod za narodno zdravlje usmerio je svoj rad na ispitivanje zdravstvenog stanja naroda i pojedinih problema iz oblasti higijene i organizacije zdravstvene službe, na izradu standarda i normativa, na organizovanje seminara i kurseva, na obradu i analizu statističkih podataka, kao i na objavljivanje stalnih i povremenih publikacija.

Na inicijativu Saveznog zavoda za narodno zdravlje, organizovano je široko savetovanje stručnjaka i predstavnika zainteresovanih društvenih organizacija o problemu pogodnijeg postupka za regulisanje rađanja. U zaključcima sa savetovanja preporučeni su kontracepcija i seksualno vaspitanje kao metodi za borbu protiv abortusa. Preporučeno je da se pitanja kontracepcije, indikacija za dozvoljavanje pobačaja i seksualnog vaspitanja, kao jedinstven problem koji duboko zadire u problem materinstva, porodice i narodnog zdravlja, skupno prouče i regulišu zakonskim propisima.

U Zavodu je održan sastanak sa predstavnicima republičkih komisija za sprovođenje dozvoljenog pobačaja radi razmatranja pitanja sastava i ujednačenja stava komisija za dozvolu artificialnog abortusa.

Grupa stručnjaka za zaštitu dece razmotrila je problem zaštite i zdravstvenog vaspitanja učenika i svoj elaborat o tome uputila Saveznom zavodu za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja.

U akciji na ispitivanju i suzbijanju hroničnog nefritisa angažovani su: Centralni higijenski zavod iz Sarajeva, Centralni higijenski zavod iz Zagreba, Higijenski institut NR Srbije iz Beograda, Interna »B« klinika iz Beograda, Veterinarski fakultet iz Beograda, Srpska akademija nauka i Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti. Rad se nastavlja, a rezultati ovogodišnjih ispitivanja se sređuju.

Zavod je, preko specijalne ekipe, sprovodio dalje ispitivanje BCG vakcine i vakcinacije, čiji će rezultati uskoro biti objavljeni. Naročito je tretirana aktuelna stručna i organizaciona problematika u oblasti serologije i bakteriologije.

Epidemiološka komisija razmatrala je, između ostalog, pitanje vakcinacije protiv velikog kašlja, i predložila da se ova vakcinacija uvede kao obavezna.

Razmatrano je pitanje insekticida i pesticida, a naročito pitanje mera za zaštitu lica koja njima rukuju ili dolaze s njima u dodir.

U komisijama su razmatrani i problemi raka, zubne nege, gluvoće, primene radioaktivnih izotopa, itd.

Nastavljeno je sa proučavanjem rezultata postignutih primenom opšte jedne profilakse u suzbijanju endemske gušavosti.

U Prištini je organizovan sastanak stručnjaka iz svih narodnih republika za pitanja ishrane. Dati su predlozi za preduzimanje potrebnih mera u borbi protiv avitaminoza i hipovitaminoza.

Razmotreno je pitanje saradnje ustanova zainteresovanih za zaštitu rada, kao i pitanja organizacije i zadataka odeljenja za higijenu rada u higijenskim zavodima.

Proučavano je pitanje izrade higijenskih normativa za izgradnju školskih i stambenih objekata, kao i normativa potrebnih za izradu regulacionih i urbanističkih planova za gradska i ostala naselja.

Razmatrano je pitanje apoteke, unifikacije metoda rada i laboratorija u zdravstvenim ustanovama.

Izrađeno je uputstvo za planiranje i projektovanje izolacionih odeljenja u opštim bolnicama i građevinski program za izgradnju odeljenja za rehabilitaciju. Takođe je izrađen predlog uputstva za planiranje i projektovanje bolnica.

Nastavljeno je sa prikupljanjem, obradom i objavljivanjem podataka zdravstvene statistike, kao

i objavljivanjem redovnih publikacija (časopis »Narodno zdravlje«, u 2.500 primeraka, i dr.).

Organizovani su seminari o kliničkoj dijagnostici i ukazivanju prve pomoći nastradalima od pesticida, o epidemiologiji, itd. U Zavodu su izrađeni programi za specijalizaciju lekara iz medicne rada i bakteriologije.

Savezni sanitarni inspektorat

Rad Saveznog sanitarnog inspektorata u 1958 godini bio je usmeren na nadzor nad uvozom životnih namirnica, na zdravstvenu zaštitu granica i na pomoć službi sanitarne inspekcije u narodnim republikama.

Za nadzor nad uvozom životnih namirnica angažovana su 4 savezna sanitarna inspektora i 40 ovlašćenih graničnih sreskih, odnosno opštinskih sanitarnih inspektorata, koji kontrolišu ukupno 98 uvoznih mesta. Sanitarnoj kontroli pri uvozu podvrgnuto je u 1957 godini 1.179.788, a u prvom polugodištu 1958 godine 979.165 tona raznih namirnica.

U okviru staranja o unapređivanju i stručnoj pomoći republičkim i drugim organima sanitarne inspekcije, Savezni sanitarni inspektorat je izdao 4 stručna uputstva, 2 organizaciono-upravne instrukcije i održao 3 savetovanja i 2 seminara za republičke sanitarne inspektore, kao i inspektore koji vrše nadzor nad uvozom životnih namirnica.

Blagodareći organizacionom učvršćenju republičkih sanitarnih inspektorata i obezbeđenju materijalnih sredstava za njihov rad, u toku 1958 godine sanitarna inspekcija je znatno pojačala svoju aktivnost.

Prema podacima za prvo polugodište 1958 godine, sanitarna inspekcija je, osim u federaciji, narodnim republikama, AP Vojvodini i Autonomnoj Kosovsko-metohijskoj Oblasti, bila organizovana u 753 opštine i 85 srezova. U njoj je bilo zaposleno 430 stalnih i 602 honorarnih sanitarnih inspektora, sa 456 pomoćnih sanitarnih inspektora i 194 medicinska tehničara.

U toku prvog polugodišta 1958 godine organi sanitarne inspekcije izvršili su 577.970 pregleda u oblasti sanitarnog nadzora nad higijenom ishrane, nad komunalnom i školskom higijenom, nad higijenom rada i u suzbijanju zaraznih bolesti, doneli 46.067 odluka o uklanjanju nedostataka i dali 8.757 predloga za kaznu.

Od problema i slabosti sanitarne inspekcije, treba, pre svega, navesti da je u opštinama relativno mali broj stalnih inspektora, pa zbog toga službu vrše većinom honorarni sanitarni inspektori. U srezovima je došlo do znatnog opadanja broja stalnih inspektora i srednjih medicinskih i drugih stručnih kadrova ove službe. Uvođenje posebnog dodatka za rad u sanitarnoj inspekciji doprineće stabilizaciji ove službe. Donošenje sanitarnih propisa, naročito iz oblasti komunalne higijene, školske higijene i higijene rada, u saobraćaju i ugostiteljstvu itd., takođe će unaprediti rad sanitarne inspekcije.

Sekretarijat za narodno zdravlje je tokom 1958 godine ojačao novim kadrom. Sada Sekretarijat ima 50 službenika. Dvanaest mesta, između kojih i mesta pomoćnika sekretara, nisu popunjena. Ni Savezni zavod za narodno zdravlje nije popunjen visokokvalifikovanim kadrovima. Naročito nedostaju lekari, farmaceuti i pravnici. Broj kadrova zaposlenih u službi sanitarne inspekcije u stalnom radnom odnosu još uvek je mali. Celokupna služba, naročito u opštinama, leži na honorarnim kadrovima, koji stalno fluktuiraju.

Glava VII

PROSVETA I KULTURA

SEKRETARIJAT ZA PROSVETU I KULTURU

Delatnost Sekretarijata za prosvetu i kulturu bila je u prvom redu usmerena na pripremanje zakonskih i drugih saveznih propisa, na izvršenje tih propisa, na praćenje propisa republičkih organa — naročito u po-

gledu njihove saobraznosti sa saveznim propisima, kao i na organizovanje međurepubličke saradnje na daljoj izgradnji pravnog sistema u domenu prosvete.

Među najznačajnijim propisima (koji su pripremljeni u toku 1958 godine su: Opšti zakon o školstvu, Uvodni zakon za Opšti zakon o školstvu i Preporuka Savezne narodne skupštine o stvaranju daljih uslova za redovno obrazovanje visokokvalifikovanih stručnjaka na fakultetima.

Stanje i problemi u oblasti prosvete

Osnovne škole. — U školskoj 1957/58 godini ukupan broj učenika u osnovnim školama iznosio je 2.315.909, od čega u I-IV razredu 1.637.702, a u V-VIII 678.207. U poređenju sa prethodnom godinom, broj učenika se povećao za 6,5% (u I-IV razredu za 5,5%, a u V-VIII za 9,0%). Ukupan broj svih osnovnih škola smanjio se od 14.385 u 1956/57 na 14.325 u 1957/58 školskoj godini (za 0,4%). Do ovoga je došlo usled spajanja izvesnog broja škola radi racionalnijeg lociranja a bez umanjenja prostora i broja obuhvaćenih učenika.

Na kraju školske 1957/58 godine osnovnom školom bilo je obuhvaćeno oko 82% dorašle dece (nižim razredima oko 94%, a višim oko 66% dece odgovarajućeg uzrasta). Iako se iz godine u godinu sve šire obuhvataju deca koja su obavezna da pohađaju osnovnu školu, proces ostvarivanja obaveznog školovanja zaostaje za tempom predviđenim Perspektivnim planom privrednog razvoja FNRJ u godinama 1957—1961. Usled nedostatka nastavničkog kadra, naročito učitelja, pojedine škole u nerazvijenim regionima Bosne i Hercegovine, Makedonije, Crne Gore, pa i Srbije, nisu radile redovno, a neke i nikako. U cilju rešavanja ovog problema, preduzimane su različite mere za brže školovanje učiteljskog i nastavnickog kadra, i one su ublažile problem pomanjkanja nastavnika, ali ga nisu potpuno rešile.

Gimnazije. — Broj učenika u gimnazijama iznosio je 80.761, što predstavlja smanjenje od 4,0% u odnosu na školsku 1956/57 godinu. Broj gimnazija u školskoj 1957/58 godini iznosio je 243, što predstavlja smanjenje u odnosu na raniju godinu od 2,1%.

Škole za obrazovanje nastavnika. — U učiteljskim i odgovarajućim školama za obrazovanje nastavnika za osnovne škole i vaspitnog osoblja za preškolske ustanove, bilo je 21.638 učenika (za 3,4% više nego u prethodnoj godini). Broj škola bio je 78, tj. za 4,9% manje nego u prethodnoj godini.

Stručne škole. — I u ovoj godini činjeni su napor i za sređivanje stanja i za proširivanje mreže stručnih škola. Rad na utvrđivanju republičkih progama razvika stručnih škola doprineo je sagledavanju sadašnje razvijenosti stručnih škola i njihovog daljeg razvoja u skladu sa potrebama privrede.

Karakteristično je dalje povećanje broja učenika u stručnim školama. Školske 1956/57 godine u školama za kvalifikovane radnike i tehničkim i drugim stručnim školama za privredu i javne službe, bilo je 174.406 učenika, a školske 1957/58 godine ovaj broj se povećao na 186.638, tj. za 7,0%. Broj učenika u školama za kvalifikovane radnike ostao je nepromenjen u odnosu na prethodne dve godine, ali je došlo do znatnijeg porasta broja učenika u tehničkim i drugim stručnim školama za privredu i javne službe. Tako se broj učenika u tim školama povećao sa 52.806 (1956/57) na 64.887 (1957/58), tj. za 22,9%. Najveće povećanje ostvareno je u ekonomskim školama — 26,7%, šumarskim — 24,8%, tehničkim — 16,6%, poljoprivrednim — 12,0%, i u medicinskim — 11,2%.

Dalje raste interesovanje omladine za upis u stručne škole. U školskoj 1957/58 godini 46.648 učenika sa završenom osnovnom školom u osmogodišnjem trajanju nastavilo je školovanje u stručnim školama, ili 21,2% više nego u prethodnoj godini. Međutim, zbog nedovoljnih kapaciteta stručnih škola, i u ovoj godini

nije bilo moguće primiti sve učenike koji su želeli da u njima nastave školovanje.

Positivna tendencija je uključivanje sve većeg broja stručnih škola u dopunsko obrazovanje i usavršavanje odraslih. Znatno je porastao broj učenika večernjih odeljenja u tehničkim i drugim stručnim školama. U školskoj 1956/57 godini ova odeljenja postojala su u 63 škole sa 6.386 polaznika, a sada se ovaj broj povećao na 91, a broj polaznika na 7.931. I broj polaznika u školama za visokokvalifikovane radnike povećao se od 7.337 u 1956/57 na 9.549 u 1957/58 školskoj godini. Veće angažovanje stručnih škola u radu na dopunskom obrazovanju i usavršavanju odraslih došlo je do izražaja, naročito u pojedinim republikama, i kroz zavođenje vanrednog školovanja u pojedinim vrstama stručnih škola, pri čemu se, putem dopisnog školovanja, seminara, konsultacija i drugih oblika, obezbeđuje pružanja pomoći kandidatima koji se pripremaju za privatno polaganje ispita.

Fondovi za kadrove u privredi, formirani u 1957, nastavili su rad koristeći iskustva stečena prošle godine.

Sredstva svih fondova za kadrove u privredi iznosila su u 1958 godini — prema prethodnim podacima — 14.742 miliona dinara, od čega na slobodnom raspolaganju 11.857 miliona dinara. Od ovoga je utrošeno do kraja 1958 godine 9.200 miliona dinara, tj. za oko 2 milijarde dinara više nego u 1957 godini. Težište je i u ovoj godini dato na investicionu izgradnju, a naročito na dovršenje objekata za stručne škole, njihove radionice i domove započete u 1956 i 1957 godini. Za ostale namene predviđeno je u predračunima ovih fondova za 1958 godinu, od ukupno raspoloživih sredstava: za opremu oko 11%, za izdržavanje stručnih škola oko 6% i za vanškolsko stručno obrazovanje oko 7%. Sva ova ulaganja odražavaju pojačanu brigu zajednice za razvojem stručnih škola, koji će, ne samo u pogledu školovanja novih kadrova, već i u pogledu dopunskog obrazovanja postojećih kadrova, doprineti bržem rešavanju pitanja obrazovanja stručnih kadrova potrebnih našoj privredi.

Više stručne škole. — U protekloj godini nastavljen je brz razvoj mreže viših stručnih škola. Osnovane su tri upravne škole, dve škole za socijalne radnike, jedna viša komercijalna, tri više medicinske i Savezna prednjačko-trenerska škola, a otpočele su rad dve više tehničke škole u NR Bosni i Hercegovini. Otvaranjem ovih škola, njihov ukupan broj povećao se sa 36 u školskoj 1956/57 na 47 u školskoj 1957/58 godini. Isto tako se i broj studenata povećao sa 9.994 na 12.098, tj. za 21%.

Univerziteti, visoke škole i umetničke akademije. — U ovoj oblasti glavna pažnja poklonjena je sređivanju nastavnih pitanja, naročito trajanja nastave i studija na fakultetima, kao i izradi perspektivnog plana izgradnje univerziteta. Preporukom Savezne narodne skupštine o stvaranju daljih uslova za redovno obrazovanje visokokvalifikovanih stručnjaka na fakultetima, predviđa se da redovna nastava i stvarno studiranje na tehničkim, poljoprivrednim i šumarskim fakultetima treba da traju četiri godine, da se trajanje nastave i studija na ostalim fakultetima svede na četiri, a izuzetno, na nekim fakultetima, na pet godina.

Na osnovu ove Preporuke, republička izvršna veća, u saradnji sa univerzitetskim i fakultetskim organima, obezbedila su da je već od početka školske 1958/59 godine na svim navedenim fakultetima za nove studente izvršeno skraćivanje trajanja nastave i doneti novi nastavni planovi i programi.

Univerzitetski i fakultetski organi pristupili su sprovođenju Preporuke u život.

Svi fakulteti su izradili nacrt izmena statuta i podneli ih republičkim izvršnim vladama na potvrdu, a u NR Bosni i Hercegovini i NR Sloveniji ove izmene već su potvrđene.

U školskoj 1957/58 godini broj fakulteta povećao se za jedan (57), jer je Filozofski fakultet u Skoplju podeljen na Filozofski fakultet i Prirodno-matematički fakultet. Na Tehničkom fakultetu u Sarajevu osnovan je novi Mašinski otksek.

Otpočela je sa radom i Visoka tehnička škola za pogonske inženjere u Zagrebu.

Na univerzitetima, visokim školama i umetničkim akademijama bilo je u školskoj 1957/58 godini 70.784 studenata, što predstavlja povećanje od 14,4% u odnosu na prethodnu godinu. Povećanje broja studenata naročito je znatno kod poljoprivrednih fakulteta (u proseku oko 70%), zatim šumarskih (20%), tehničkih (15%) i medicinskih (10%).

Položaj nastavnog i vaspitnog osoblja. — Izvršenjem Zakona o javnim službenicima poboljšao se položaj nastavnog i vaspitnog osoblja. Ovo se odrazilo ne samo u raspoređivanju u platne razrede, već i u izjednačavanju njihovih položajnih plata sa položajnim platama ostalih javnih službenika. Uvođenjem zvanja pedagoškog savetnika omogućeno je da prosvetni radnici koji se vidno ističu u nastavno-vaspitanom radu, dobiju i ovo posebno priznanje.

Izbor nastavnog i vaspitnog osoblja putem konkursa, sproveden prvi put u ovoj godini, dao je u osnovi dobre rezultate, naročito u pogledu obezbeđivanja demokracije i otklanjanja mnogih slabosti pri rešavanju postavljenih i premeštaja ovog osoblja. Sprovođenje konkursa imalo je i izvesnih negativnih posledica, naročito u obezbeđivanju nastavnog kadra za škole u nerazvijenim krajevima. Ovome je doprinelo što republički organi za prosvetu nisu koristili raspoređivanje početničkog nastavnog kadra u mesta koja se ne mogu popuniti konkursom, elastičniji stav prilikom penzionisanja nastavnika, i dr.

Stanje i problemi u oblasti kulture

Izdavačka delatnost. — Izdavanje knjiga, brošura, listova i časopisa je u stalnom porastu, kako po broju izdatih dela i publikacija, tako i ukupnom tiražu. Paralelno s tim, može se konstatovati i napredak u izboru i kvalitetu izdatih dela. Broj i tiraž izdatih dela domaćih naročito savremenih pisaca, porastao je u odnosu na 1957 godinu. Pojačano je izdavanje zbirki i serija poznatih dela naših savremenih autora, a izdavačka preduzeća nekih narodnih republika pokrenula su i izdavanje prevedenih dela pisaca drugih jugoslovenskih jezičkih područja.

U pogledu izdavanja naučno-popularne literature, u 1958 godini povećan je broj izdavača koji su takva dela uključivali u svoje programe (od ukupno oko 70 specijalizovanih izdavačkih preduzeća 14 je u 1958 godini izdavalo naučno-popularnu literaturu). U izdavanju literature za decu i omladinu postignuti su vidni rezultati, iako postoji primetna disproporcija u broju izdatih dela za decu mlađeg uzrasta i dela za odrasliju omladinu, pri čemu ozbiljno zaostaje izdavanje omladinske literature.

Relativno visok broj izdavačkih preduzeća, uz tendenciju da se i dalje povećava, i porast broja izdatih dela i njihovog tiraža, otvaraju izvesna značajna pitanja u vezi sa izdavačkom delatnošću, tržištem knjiga i prometom otisnutih izdanja.

Kinematografija. — Novi sistem dotiranja domaće filmske industrije pokazao je pozitivne rezultate kako u broju proizvedenih filmova, tako i u njihovom kvalitetu:

Proizvedeno			
Godina	Dugometražnih	Kratkometražnih	Vrednost proizved. filmova (u 000 din.)
1956	13	191	1.399.000.—
1957	19	292	1.782.000.—
1958	20	276	2.000.000.—

Domaći film je stekao dalju afirmaciju pred jugoslovenskom publikom (1957 — 9.596.000 gledalaca, a u 1958 godini 13.181.000). Pojačan izvoz jugoslovenskih filmova u inostranstvo takođe potvrđuje poboljšan kvalitet tih filmova. (U 1956 izvezena 24 igrana filma, u 1957 — 25, a u 1958 — 38 igranih i 60 kratkometražnih filmova). Na Festivalu jugoslovenskog filma u Puli prikazano je u 1958 godini 16 igranih i 31 kratkometražni domaći film.

Naročiti porast postignut je u 1958 godini u primeni filma u školama i narodnom prosvetivanju. Organizovano je kopiranje najboljih domaćih i stranih kratkometražnih i igranih filmova na 16-mm traku (na 16-mm traku reducirano 48 domaćih i 35 stranih filmova u 2.009 kopija), tako da je fond 16-mm filmova u 1958 iznosio preko 10.000 kopija (u 1956 svega 2.000 kopija).

U okviru regulisanja statusa slobodnih filmskih radnika, propisi o socijalnom osiguranju umetnika doneti u 1958 godini obuhvatili su i filmske umetnike, a i Zakonom o penzijskom osiguranju regulisana su prava filmskih umetnika. Međutim, školovanje i stručno usavršavanje filmskih kadrova u sadašnjoj etapi razvoja jugoslovenske kinematografije javlja se kao jedan od najaktuelnijih problema.

Pozorišta. — Tendencije daljeg smanjenja broja profesionalnih pozorišta pokazale su se i u 1958 godini.

Smanjenje broja pozorišta u 1958 godini praćeno je pojačanom orijentacijom postojećih pozorišta na gostovanja izvan svog stalnog sedišta, tako da pozorišna aktivnost uzeta u celini nije opala u srazmeri sa smanjenjem broja pozorišta.

I u 1958 godini održana je smotra najboljih dramskih ostvarenja dela domaćih autora, tzv. »Sterijino-pozorje«, na kojoj je uzeo učešća 13 pozorišta.

Donošenjem Uredbe o radnim odnosima i nagradivanju umetničkog osoblja, regulisan je status i sistem nagradivanja umetničkog osoblja zaposlenog u pozorišnim institucijama.

Radiodifuzija i televizija. — U 1958 godini je izvršen plan prve etape razvoja mreže televizijskih centara u FNRJ. Osposobljen je i pušten u rad i televizijski centar u Beogradu, tako da televizijski program danas emituju tri televizijske stanice: Beograd, Zagreb i Ljubljana. Investiciona sredstva data iz saveznih izvora u 1958 godini iznose 1.436.000.000 dinara, što predstavlja osnovna materijalna sredstva uložena u jugoslovensku televiziju u ovoj etapi njene izgradnje.

U 1958 godini se pristupilo formiranju zajedničkog jugoslovenskog televizijskog programa i stvaranju uslova za proizvodnju domaćih TV prijemnika u cilju proširivanja broja korisnika televizijskog programa.

Arhive. — U toku poslednjih godina mreža arhivskih ustanova nije zabeležila neke vidnije promene. Broj arhiva se stabilizovao (u 1958 — opšteg tipa 66 i specijalnih 19).

Sve više postaje akutan problem zgrada i prostori za smeštaj arhivskih fondova, s obzirom na stalan priliv arhivske građe i nepromenjen raspoloživi prostor.

Biblioteke. — Broj javnih biblioteka porastao je u odnosu na prethodnu godinu od 5.062 na 5.170, ali još uvek ima krajeva u kojima nema nijedne biblioteke.

Porasla je u izvesnoj meri društvena briga i odgovornost od strane nadležnih faktora za redovnije finansiranje biblioteka i obezbeđenje sredstava za nabavku knjiga.

Zaštita spomenika kulture. — Rad na izradi Narčna opšteg zakona o zaštiti spomenika kulture izvršen je. Organi zaštite ne raspolažu dovoljnim budžetskim sredstvima, dok se u nekim republikama zapaža tendencija da se sva briga i materijalna odgovornost prebace na srezove i komune, koji često ne

mogu da finansiraju zamašnije radove. Stoga su potrebne hitne investicije kod velikog broja spomenika kulture.

Mreža muzejskih ustanova nije zabeležila neke vidnije promene: broj muzeja iznosi 243. U toku 1958 godine nastojalo se da se konsoliduje mreža muzeja Narodnooslobodilačke borbe i da se oni stručno i materijalno obezbede.

Dotacije i fondovi. — Briga za razvoj kulturnog stvaralaštva ogledala se u 1958 godini i u vidu materijalne pomoći za izvođenje širih akcija društvenih i stručnih organizacija:

— budžetske dotacije društvenim organizacijama	45,000.000
— Savezni fond za unapređivanje kulturnih delatnosti	25,562.000
— Fond za unapređivanje likovnih umetnosti »Moša Pijade«	15,000.000
Ukupno:	85,562.000

Dotacije su date za 28 društvenih organizacija iz oblasti prosvete i kulture. Iz sredstava saveznog fonda za unapređivanje kulturnih delatnosti finansirane su ili potpomognute: Izložba fresaka, Pozorišni festival, Festival amaterskih orkestara i druge slične manifestacije. Fond za unapređivanje likovnih umetnosti »Moša Pijade« otpočeo je rad u drugoj polovini 1958 godine. Iz sredstava ovog fonda stipendirani su likovni umetnici za studije u zemlji i inostranstvu i pomagana organizacija većih likovnih manifestacija.

Međunarodna saradnja u oblasti prosvete, nauke i kulture

U toku 1958 godine za oblast prosvete i kulture primljena je tehnička pomoć od UNESCO-a, kao specijalizovane agencije Organizacije Ujedinjenih nacija, od Sjedinjenih Američkih Država i od Engleske na osnovu bilateralnih sporazuma sa našom zemljom.

U okviru američke tehničke pomoći ostvareno je 10 stipendija. Iz ovih sredstava predviđa se i isporuka školske opreme za 4 više stručne škole i za škole za učenje stranih jezika u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu i Skoplju.

Iz engleske tehničke pomoći namenjene stipendiranju nastavnog osoblja sa univerziteta, u toku protekle godine realizovano je 8 stipendija.

Jugoslovenska nacionalna komisija za UNESCO u protekloj godini radila je na razvijanju saradnje jugoslovenskih prosvetnih, naučnih i kulturnih ustanova i organizacija s UNESCO-om, kao i na učvršćivanju i razvijanju saradnje s nacionalnim komisijama država-članica UNESCO-a.

U toku godine korišćeno je pet UNESCO-ovih stipendija, dok je u Jugoslaviji, u cilju studija, boravilo šest UNESCO-ovih stipendista. U okviru UNESCO-ovog programa razmene, tri grupe jugoslovenskih prosvetnih radnika bile su na studijskom putovanju u Holandiji i Engleskoj.

U okviru direktne pomoći državama-članicama, od UNESCO-a je primljeno 5.000 dolara za nabavku opreme za Radnički univerzitet u Tuzli i 3.500 dolara za organizovanje u Jugoslaviji dva međunarodna seminara sa temama »Univerzitet danas« i »Omladina i savremeni industrijski razvoj«.

Delatnost Sekretarijata

Delatnost Sekretarijata bila je značnim delom usmerena na izradu elaborata i materijala za Odbor za prosvetu i kulturu Saveznog izvršnog veća, Prosvetni savet Jugoslavije, Savet za prosvetna pitanja nacionalnih manjina i Upravni odbor Saveznog fonda za kadrove u privredi. Teme ovih elaborata i materi-

jala bili su: stanje i neki problemi tehničkih fakulteta, uloge osmogodišnjih škola u unapređenju poljoprivrede, organizacija izdavanja i cene udžbenika, stanje i problemi škola nacionalnih manjina, izveštaj o poslovanju Saveznog fonda za kadrove u privredi za 1957 godinu i Program upotrebe sredstava Saveznog fonda za kadrove u privredi za 1958 godinu.

Pripremljeno je više propisa: o sprovođenju Zakona o organizaciji naučnog rada (obrazovanje privremenih saveta naučnih ustanova, ovlašćenje savetima naučnih ustanova koje su osnovali savezni organi, i dr.), Uredba o Statističkoj školi, Naredba o visini stipendija, niz rešenja o rangu škola i bečajeva, i dr.

U vezi sa sprovođenjem Zakona o javnim službenicima pripremljeno je više propisa kojima se bliže regulišu pojedina pitanja materijalnog i pravnog položaja nastavnog i vaspitnog osoblja i službenika u naučnim ustanovama (položajne plate, raspoređivanje službenika u platne razrede na višim školama, fakultetima i naučnim ustanovama, sprovođenje konkursa o popunjavanju mesta nastavnog i vaspitnog osoblja, određivanje položajnih plata službenika saveznih naučnih ustanova, i dr.).

Saradnjom je obezbeđena izrada republičkih zakona o osnovnoj školi, gimnaziji, školama u kojima se nastava vrši na jezicima nacionalnih manjina, načinu sprovođenja i uslovima konkursa za upis učenika u stručne škole i gimnazije, o prosvetno-pedagoškoj službi i o specijalnim školama.

U toku godine Sekretarijat je održavao češće kontakte sa republičkim organima nadležnim za prosvetu radi rešavanja pitanja od opštejugoslovenskog značaja: trajanje studija na fakultetima, sprovođenje u život Opšteg zakona o školstvu i Uvodnog zakona za Opšti zakon o školstvu, sprovođenje u život Zakona o organizaciji naučnog rada i Preporuke Savezne narodne skupštine o stvaranju daljih uslova za redovno obrazovanje visokokvalifikovanih stručnjaka na fakultetima, usklađivanje plana razvoja mreže stručnih škola, i dr.

Na različitim problemima Sekretarijat je saradio sa zainteresovanim društvenim i stručnim organizacijama.

Izvršena je analiza izdavačke delatnosti sa stavišta delovanja Osnovnog zakona o izdavačkim preduzećima i ustanovama, sa osvrtom na probleme materijalnih uslova za rad izdavačkih preduzeća i planirana knjige, kao i na izdavačku politiku i rad izdavačkih saveta.

U cilju dalje razrade sistema finansiranja domaće kinematografije, u zajednici sa Državnim sekretarijatom za poslove finansija, donet je propis kojim je regulisana upotreba sredstava iz doprinosa za unapređivanje domaće filma i ustanovljen sistem nagrađivanja domaće kratkometražnog filma koji posebno stimuliše proizvodnju onih vrsta kratkometražnih filmova za koje je zajednica najviše zainteresovana.

U okviru rešavanja pitanja zaštite domaće filma, izrađen je propis o određivanju broja domaćih igračkih i kratkometražnih filmova koji su preduzeća za prikazivanje filmova dužna da prikažu u 1958 godini, kao i broja predstava koje su u toj godini preduzeća dužna da posvete prikazivanju domaćih filmova.

Razmatrana je dosadašnja praksa i rezultati u koprodukcijom snimanju filmova i preduzete mere da se otklone negativne pojave.

Donesena je Uredba o radnim odnosima i nagrađivanju umetničkog osoblja i time regulisan sistem angažovanja i nagrađivanja umetničkog osoblja zaposlenog u kulturno-umetničkim ustanovama. Razmotreno je pitanje materijalne baze za rad pozorišnih institucija u smislu učvršćivanja i proširivanja sistema stalnih gostovanja pozorišta van svog sedišta.

Centralno pitanje na kome je Sekretarijat radio u oblasti radiodifuzije i televizije je stvaranje materijal-

njih uslova za proširivanje mreže televizijskih centara u FNRJ, za uvoz i proizvodnju televizijskih prijemnika i za postavljanje jedinstvenog televizijskog programa. Radiodifuziji je ukazana pomoć u obezbeđenju deviznih sredstava za uvoz delova ili gotovih televizijskih prijemnika.

Rad sa društvenim organizacijama bio je uglavnom usmeren na obezbeđenje materijalnih uslova za rad društvenih organizacija u oblasti kulture.

U toku 1958 godine nastavljen je rad na izradi Opšteg zakona o arhivama. Prišlo se izradi Uputstva o izdvajanju i uništavanju arhivske građe. Obrazovane su stručne komisije za izradu propisa o publikovanju građe i o radu specijalnih arhiva.

Naot opšteg zakona o bibliotekama razmatran je i u toku 1958 godine u Odboru za prosvetu i u Pravnom savetu Saveznog izvršnog veća, te će ovaj zakon biti završen u prvoj polovini 1959 godine. U ovom Sekretarijatu je održano savetovanje o problemu školovanja bibliotekarskog kadra. Izrađen je Opšti zakon o zaštiti spomenika kulture.

U domenu autorskih prava praćen je rad i razmatrani su problemi Zavoda za zaštitu autorskih malih prava i Jugoslovenske autorske agencije, pripremljena je Uredba o pravima umetnika izvođača, itd.

Radi potpunijeg uobličavanja socijalne zaštite umetnika, koja je postavljena Zakonom o penzijskom osiguranju, saradivano je na izradi dopunskih propisa o penzijskom osiguranju koji se odnose na status umetnika.

Osposobljavanje kadrova u upravi. — Sekretarijat je organizovao šestodnevno savetovanje kome su prisustvovali sekretari republičkih saveta za prosvetu i načelnici odgovarajućih sekretarijata najrazvijenijih srezova u FNRJ. Cilj ovog savetovanja je bio da se prouče i shvate načela sadržana u Opštem zakonu o školstvu, da se u vezi sa ovim zakonom i drugim odgovarajućim propisima utiče na poboljšanje rada organa uprave u domenu prosvete, kao i da se dogovorno i koordinirano pristupi daljoj razradi Opšteg zakona o školstvu, naročito onih odredaba zakona čija razrada spada u zakonodavstvo narodnih republika.

Pored ostalog, napravljen je dogovor o određenim formama tešnje saradnje Sekretarijata sa republičkim savetima za prosvetu. Ovaj dogovor o koordiniranom radu pokazao je zadovoljavajuće rezultate.

Neposredna primena Opšteg zakona o školstvu. — U članu 183 Opšteg zakona o školstvu predviđeno je da se do donošenja posebnih zakona o pojedinim vrstama škola i prosvetno-pedagoškoj službi, neposredno primenjuju, u skladu sa Uvodnim zakonom, odredbe Opšteg zakona o školstvu. Pošto će ti zakoni biti doneti tek posle jedne odnosno dve godine a niz načela Opšteg zakona o školstvu treba neposredno primenivati, to je u vezi sa ovim problemom, a na predlog Sekretarijata, Odbor Saveznog izvršnog veća za prosvetu i kulturu doneo odgovarajuće zaključke o svim otvorenim pitanjima u pogledu sastava i biranja školskih odbora i uputio ih republičkim savetima. I ova inicijativa pokazala se vrlo korisnom.

Sekretarijat je organizovao specijalno savetovanje sa sekretarima republičkih saveta za prosvetu na kome su razrađena pitanja i usvojen način i metod rada za neposrednu primenu Opšteg zakona o školstvu. Slični sastanci održavani su i sa republičkim sekretarima za kulturu.

Evidencija. — Sve odgovorniji zadaci Sekretarijata, naročito u vezi sa reformom školstva i izradom i praćenjem planova perspektivnog razvoja prosvete i kulture, nametnuli su potrebu da se poboljšaju postojeće statističke službe i evidenciji posveti više pažnje. S tim u vezi, preduzete su, u saradnji sa Saveznim zavodom za statistiku, mere za organizovanje statističke službe na višem nivou, kao i za

upotpunjavanje postojećeg sistema pokazatelja novim elementima, neophodnim za praćenje bitnih kretanja i procesa u oblasti prosvete i kulture.

Organizacija Sekretarijata. — Na Sekretarijat je prenesen u toku 1958 godine niz novih poslova, što je uslovilo da se pride proučavanju odgovarajuće organizacije Sekretarijata. U tom smislu izrađen je Nacrt novog pravilnika o organizaciji i radu Sekretarijata i proučena nova sistematizacija radnih mesta koja odgovara obimu sadašnjih poslova.

Organi pri Sekretarijatu za prosvetu i kulturu

U 1958 godini osnovana su u domenu prosvete i kulture tri saveta: Savet za film, Savet za radiodifuziju i televiziju i Savet za prosvetna pitanja nacionalnih manjina. Na taj način broj savetodavnih kolegijalnih tela pri ovom Sekretarijatu popeo se na šest.

Glavni arhivski savet je razmatrao predlog sistema školovanja arhivskih kadrova, diskutovao je o tezama za Nacrt zakona o arhivama, razmatrao plan mreža arhivskih ustanova i plan investicija. Razmotren je i rad specijalnih arhiva. Ovaj Savet podneo je Sekretarijatu za prosvetu i kulturu predlog uputstva za odabiranje i škartiranje arhivske građe. Rad na izradi uputstva sprovodi stručna komisija.

Savet za prosvetna pitanja nacionalnih manjina je utvrdio program svog rada. Osnovna pitanja koja je Savet raspravljao su: pitanje dokumentacije o stanju i problemima škola i ostalih prosvetnih ustanova nacionalnih manjina; o nastavnom kadru; dvojezičnim školama i udžbenicima, kao i o pripremama za izradu planova i programa za osnovnu školu i gimnaziju za pripadnike nacionalnih manjina.

Savet za radiodifuziju i televiziju je razmatrao pitanja od interesa za obezbeđivanje materijalnih uslova za usavršavanje i izgradnju televizije u FNRJ (prva etapa). Proučen je investicioni program za prva tri centra: u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani.

Razmotrena je programska šema i sistem finansiranja zajedničkih jugoslovenskih programa, kao i pitanje uvoza televizijskih prijemnika.

Savet za film je razmatrao pitanje statusa filmskih radnika u vezi sa donošenjem propisa o penzijskom osiguranju filmskih umetnika, kao i problem školovanja i stručnog usavršavanja filmskih kadrova.

Pored toga, Savet je pokretao pitanje uvoza-izvoza i distribucije filmova u FNRJ, kao i pitanje rezultata dosadašnjeg snimanja filmova u koprodukciji.

Savet za stipendije bavio se proučavanjem pitanja u vezi sa davanjem stipendija za studije i specijalizacije u zemlji i inostranstvu.

U smislu propisa o formiranju i raspodeli doprinosa za unapređivanje domaćeg filma, Komisija za nagrađivanje domaćih kratkometražnih filmova, koju je imenovao Sekretarijat, pregledala je 60 prijavljenih kratkometražnih filmova i iz sredstava doprinosa preduzećima za snimanje filmova dodelila 20 nagrada.

Rad ustanova za koje je nadležan Sekretarijat za prosvetu i kulturu

Savezni zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja

Zavod je i 1958 godine produžio razradu nastavnih problema na planu školske reforme. Stampana je monografija o reformisanoj osnovnoj školi, u kojoj je dat i nastavni plan i program. Monografija o gimnaziji, uključujući i nastavni plan i program, data je u štampu. Izrađen je elaborat o usavršavanju nastavnog kadra, a nastavljen je rad na obradi problema stručnog i pedagoškog obrazovanja nastavnog kadra za opšteobrazovne i stručne škole. Zavod je saradivao na rešavanju problema utvrđivanja stručnih profila, koji se zbog prirode ovog pitanja mora rešavati u saradnji više privrednih organizacija i ustanova. Sam Zavod

je proučio rad najznačajnijeg tipa industriskih škola (metalske) kao deo svojih priprema za docniju izradu monografija o stručnim školama i njihovih planova i programa.

U radu je program za opšte obrazovanje odraslih i metodologija za izradu ovakvih programa.

Zavod je proučavao i niz aktuelnih školskih i vaspitnih problema omladine, njenog školskog i vanškolskog života. Napisan je niz elaborata, koji će delimično biti objavljeni.

Zavod je proširio i učvrstio saradnju sa svim organizacijama i ustanovama koje su zainteresovane za pitanja obrazovanja i vaspitanja omladine.

Rezultati rada Zavoda na planu školske reforme vrlo su značajni. Donošenje Opšteg zakona o školstvu omogućilo je Zavodu da šire razvije studijski rad na pojedinim bitnim problemima nastave i vaspitanja.

Savezni institut za zaštitu spomenika kulture

U izvršavanju svojih zadataka, unapređivanju konzervatorske prakse i službe zaštite spomenika kulture uopšte, Savezni institut je u 1958 usmerio svoju delatnost na niz studijskih poslova u samom Institutu i na terenu, kao i na brojne praktične zadatke na konzervaciji značajnih nepokretnih i pokretnih spomeničkih objekata na terenu i u ateljeima i laboratorijama Instituta.

U okviru te delatnosti, nastavljeno je sistematsko studiranje i rešavanje problema zaštite urbanističkih celina spomeničkog karaktera (Trogir, Prizren, Zvečan, Vranduk, Motovun, Varaždin). Nastavljeno je proučavanje starih slikarskih priručnika, starih gravira, kitorskih kompozicija i starih tehnika obrade drvenih podloga naših ikona, — sve u cilju prikupljanja što autentičnijih podataka i dokumentacije, neophodnih u konzervatorskoj praksi.

Na nepokretnim spomeničkim objektima na terenu nastavljeni su konzervatorski radovi na amfiteatru u Solinu, na arhitekturi i mozaicima u Gamzigradu, na arhitekturi i freskama kapele sv. Križa u Butonigi i na arhitektonskom kompleksu Kostanjevica, dok su radovi na zaštiti arhitekture i živopisa manastira Morače i crkve sv. Vavedenja u Lipljanu ove godine završeni.

Bibliografski institut

Ovaj Institut navršio je 1958 godine deset godina svog postojanja i rada. Čitava godina protekla je u prvom redu u sređivanju i ažuriranju poslova, da bi se ubuduće radili samo tekući poslovi. Postignuta je ažurnost »Bibliografije knjiga«, »Bibliografija članaka«, gde je bilo najvećih zaostataka, takođe se sređuje. Ukupno je oštampano 7.252 stranice publikacija Instituta.

Služba centralnih kataloga stranih knjiga i časopisa dala je 7.749 obaveštenja, a Odeljenje za međunarodnu razmenu publikacija održavalo je kontakte sa preko 300 ustanova u 49 zemalja.

Savezni centar za nastavnici i kulturno-prosvetni film

Savezni centar je u 1958 godini svoj rad usmerio na rešavanje ključnih pitanja od kojih zavisi dalja primena filma u školama i narodnom prosvetivanju.

U toku godine održan je niz savetovanja sa republičkim centrima za nastavu i kulturno-prosvetni film, tako da je došlo do potpune koordinacije rada i jedinstvenog gledanja na rešavanje svih problema u vezi s primenom filma.

Aktije na području nastavnog filma vezane su za zahteve reforme školstva. Izrađen je plan i program nastavnih filmova za osnovnu školu. U njemu je izdvojeno oko 30 prioriteta tema, sa detaljnije razrađenom idejom i sadržajem filma.

Državni arhiv FNRJ

Arhiv je u 1958 godini preuzeo oko 2.600 fascikula arhivske građe i 184 arhivskih knjiga (protokoli, registri i sl.) i otkupio nekoliko privatnih zbirki, tako da sada raspolaže sa oko 50.000 fascikula i 4.500 arhivskih knjiga. Taj materijal predstavlja najbogatiji izvor za izučavanje istorije Jugoslavije, a još uvek je od značaja i za operativnu upotrebu.

Ukupno je u 1958 godini sređeno 1.189 fascikula, 1.152 arhivske knjige, 5.000 planova i crteža za 498 objekata, 5.000 dokumenata ličnih zbirki, a kao materijal bez značaja škartirano 730 fascikula.

Načinjen je 18.601 snimak građe za potrebe naučnih i kulturnih ustanova.

Očišćeno je i sterilizovano oko 3.000 listova dokumenata, restaurirano i konzervirano 350 listova, popravljeno 107 arhivskih knjiga, izrađeno oko 1.150 arhivskih fascikula, napravljeno 27.000 mikrosnimaka i 1.600 njihovih fotokopija. Navedeni poslovi izvršeni su kako za potrebe samog arhiva, tako i po zahtevima 22 druge ustanove.

Navedeni rezultati postignuti su pod vrlo nepovoljnim uslovima smeštaja, zbog čega je i stepen korišćenja arhivske građe minimalan.

Zavod za školsku opremu

U toku 1958 godine najveća pažnja posvećena je izgradnji škola. Elaborat Zavoda »Materijalni uslovi za rad osmogodišnjih škola« dostavljen je radi diskusije svim zainteresovanim ustanovama.

Određeni su i normativi za gradnju dečjih vrtića.

U toku godine analizirano je više građevnih programa i time uštedeno investitorima preko 440 miliona dinara.

Posle višegodišnjeg proučavanja školskog nameštaja i njegovog proveravanja u praksi, Zavod je, u obliku biltena »Škola i školska oprema«, počeo da objavljuje nacrt i tehničke opise najboljih tipova, tako da po njima mogu proizvoditi školski nameštaj sva preduzeća u zemlji.

Na području nastavnih sredstava najviše je rađeno na prototipovima vizuelnih aparata. Naročita pažnja posvećena je razvijanju nastavnih sredstava namenjenih učenicima. Za potrebe stručnih škola, gimnazija i škola za obrazovanje odraslih, izrađena je kolekcija nastavnih sredstava.

Opremi pretškolskih ustanova posvećena je velika pažnja. Na izložbi »Porodica i domaćinstvo 1958« Zavod je izložio prototipove soba za dečje vrtiće, kao i radne kutiće i kutiće za igru u porodicama, dečjim sobama, stanbenim zajednicama i vrtićima.

Jugoslovenska koncertna agencija

Agencija je težište svoje aktivnosti usmerila na usavršavanje sistema rada i realizovanje postavljenog plana gostovanja inostranih umetnika i umetničkih ansambala u Jugoslaviji i jugoslovenskih umetnika i ansambala u inostranstvu.

U toku 1958 godine posredstvom Jugoslovenske koncertne agencije organizovano je u Jugoslaviji ukupno 268 koncerata i priredaba, uz sudelovanje 46 inostranih umetnika-solista i 16 ansambala i umetničkih grupa.

Na planu plasmana i afirmacije jugoslovenskih umetnika u inostranstvu, postignuti su u 1958 godini vidni rezultati, tako da je samo posredstvom Jugoslovenske koncertne agencije organizovano ukupno 60 gostovanja, od čega 44 solistička i 16 gostovanja ansambala, sa 604 člana i 58 umetnika-solista.

Jugoslovenska kinoteka

U 1958 godini Jugoslovenska kinoteka je od domaćih preduzeća prikupila 345 kopija igranih i 208 kopija dokumentarnih filmova, a iz inostranstva —

od kinoteka celog sveta — 120 kopija igranih i dokumentarnih stranih filmova.

Muzej i kinematograf Jugoslovenske kinoteke u Beogradu dao je u 1958 godini 413 pretstava za 97.837 gledalaca. Dvoranu kinoteke u Zagrebu posetilo je 204.165 gledalaca. Prikazane pretstave u unutrašnjosti zemlje, u preko 180 gradova, posetilo je preko milion gledalaca.

Savezna komisija za pregled filmova

U toku 1958 godine Komisija je pregledala 1.101 film, od čega 337 dugometražnih i 764 kratkometražna filma.

Od dugometražnih igranih filmova odobreno je 10 filmova domaće proizvodnje, 3 filma izrađena u koprodukciji i 295 stranih filmova.

Od kratkometražnih filmova odobreno je 187 filmova domaće proizvodnje, 1 film izrađen u koprodukciji i 498 filmova strane proizvodnje.

Izdato je 11.091 odobrenje za prikazivanje kopija odobrenih filmova.

Pregledano je 27 scenarija za snimanje filmova u koprodukciji. Sedamnaest scenarija je odobreno, a za 12 nisu izdata odobrenja.

Komisija za pregled domaćih filmova za prikazivanje na filmskim festivalima u inostranstvu

U toku 1958 godine Komisija je održala 13 sastanaka, na kojima je pregledala preko 100 kratkometražnih i dugometražnih domaćih filmova.

Na ovim sastancima Komisija je odlučivala o filmovima za 23 međunarodna filmska festivala i druge međunarodne filmske priredbe.

Leksikografski zavod

Ovaj Zavod produžio je svoj rad u Zagrebu na izdavanju edicija iz svog programa. U 1958 godini Zavod je izdao sledeće sveske: II i III »Opšte enciklopedije«, III »Enciklopedije Jugoslavije«, V »Pomorske enciklopedije«, i I »Muzičke enciklopedije«, kao i II svesku »Medicinske enciklopedije« i I svesku kao drugo izdanje.

Glava VIII

SPOLJNA POLITIKA

DRŽAVNI SEKRETARIJAT ZA INOSTRANE POSLOVE

Sprovođeci spoljnu politiku socijalističke Jugoslavije, Državni sekretarijat za inostrane poslove nastojao je da razvije, učvrsti i unapredi ravnopravnu saradnju sa svim zemljama i međunarodnim organizacijama u cilju razvijanja što šire saradnje među narodima. Zahvaljujući tim naporima, a pre svega zahvaljujući miroljubivosti, doslednosti i principijelnosti i nezavisnom zauzimanju stavova u međunarodnim odnosima, naša je zemlja u protekloj godini još više učvrstila svoj međunarodni položaj, boreći se uporno za miroljubivo rešavanje spornih pitanja, za zbližavanje među narodima, za otklanjanje svih pojava i tendencija koje narušavaju mir i dovode ga u opasnost.

1. BILATERALNI ODNOSI

I

Kao što je poznato, vlada Federativne Narodne Republike Jugoslavije ulagala je stalne napore da se unapređivanje odnosa, koje je postignuto u prethodnom periodu između Jugoslavije i istočnoevropskih zemalja, nastavi i u 1958 godini.

Međutim, ovakva naša spoljnopolićka delatnost sve više se suočava sa teškoćama zbog situacije koja

je nastala akcijom zemalja socijalističkog lagersa protiv Jugoslavije, kao što je izloženo u prvom delu ovog izveštaja.

S tim u vezi naročito treba istaći sledeće:

Albanska vlada je sistematski zaostavala odnose sa Jugoslavijom, istupajući sa otvorenim iredentističkim aspiracijama i organizujući čak diverzantsku aktivnost protiv integriteta Jugoslavije. Ovakva provokativna politika imala je za posledicu stalno pogoršavanje odnosa između dve zemlje i ugrožavanje stabilnosti u ovom delu sveta.

Rukovodstvo NR Bugarske je, takođe, pored već uobičajenih napada na Jugoslaviju, istupalo sa iredentističkim aspiracijama i teritorijalnim pretenzijama prema NR Makedoniji, negirajući makedonsku nacionalnu individualnost.

Vlada ČSR je, paralelno sa grubim napadima na unutrašnju i spoljnu politiku Jugoslavije, išla linijom ograničavanja međudržavnih odnosa. Mađarska vlada, je u vezi sa suđenjem Naču i ostalima, i dalje podizala iskonstruisane optužbe protiv Jugoslavije, pa i time ometala normalan razvitak odnosa.

Pojačana antijugoslovenska aktivnost i propaganda u Sovjetskom Savezu, kao i u drugim zemljama Istočne Evrope, morala se naravno negativno odraziti i na međudržavne odnose između Jugoslavije i tih zemalja.

Postala je redovna praksa da se javnost istočnoevropskih zemalja netačno i tendenciozno obaveštava o unutrašnjem razviku Jugoslavije, o njenim iskusima i dostignućima u socijalističkoj izgradnji i o njenoj spoljnoj politici, sa namerom da se omalovaži i kompromituje socijalistički karakter naše zemlje i diskredituju njeni napori. U istom cilju se prećubkuju akcije jugoslovenske vlade na međunarodnom planu, usmerene na očuvanje mira, za prijateljsku saradnju i zbližavanje naroda, za sporazumno rešavanje međunarodnih problema.

Takođe je postala praksa da se u međusobnim zvaničnim državnim i partijskim dokumentima nekih istočnoevropskih zemalja napada Jugoslavija i njeno rukovodstvo, što je u gruboj protivrečnosti sa uobičajenim normama i praksom u međunarodnim odnosima.

Iako su najodgovorniji rukovodoci ovih zemalja više puta izjavljivali da ideološka razmimoilaženja neće negativno uticati na međudržavne odnose, u praksi je ipak došlo, ne našom krivicom, do njihovog pogoršavanja na skoro svim područjima: u ekonomskim odnosima, u političkim kontaktima, u oblasti kulturne saradnje, itd.

U nekim zemljama primenjuje se sve više i gruba diskriminacija jugoslovenskih predstavništava. Državni sekretarijat za inostrane poslove morao je i tu da preduzima odgovarajuće korake za obezbeđivanje interesa Jugoslavije.

Ekonomski odnosi Jugoslavije sa istočnoevropskim zemljama razvijali su se u prvom redu na bazi ugovora o robnoj razmeni. Takvi ugovori sklapani su sa nekim od njih i za duži period, kao naprimer, dugoročni sporazumi sa SSSR-om, Poljskom, ČSR i Rumunijom. Robne liste za 1958 godinu povećane su u odnosu na 1957 godinu za 32% u izvozu i za 31% u uvozu i iznosile su ukupno 179 miliona dolara u jednom pravcu. Jugoslavija je sa razumljivim interesovanjem pratila i mere za privrednu integraciju socijalističkih zemalja kroz Savet za uzajamnu saradnju (SEV). Naši posmatrači učestvovali su povremeno na sastancima Saveta kada im je za to bila pružena mogućnost.

Međutim pored jednostranog otkazivanja ugovornih obaveza, kao što su učinile vlade SSSR-a i Nemačke Demokratske Republike sa sporazumima o izgradnji aluminijumske industrije i industrijskih preduzeća, u toku 1958 godine nije došlo ni do predvide-

nog povećanja razmene, iako su postojali uslovi i spremnost Jugoslavije za to. Izvršenje robnih listi za 1958 god. iznosilo je svega oko 63%.

Iz tih razloga smanjena je i razmena iskustava u oblasti naučno-tehničke saradnje.

U oblasti kulturne saradnje ovakva politika tih zemalja dovela je do odlaganja već ranije ugovorenih akcija i manifestacija, kao što su bile, naprimer, poseta kulturnih radnika, umetničkih ansambala sportski susreti, itd. Saradnja na tom području normalno se razvijala samo sa NR Poljskom.

Rukovodeći se nastojanjem Saveznog izvršnog veća da se razvija svestrana prijateljska saradnja između naše zemlje i svih ostalih socijalističkih zemalja — sa kojima nas vezuje borba za socijalizam i sa kojima i pored nekih ideoloških razlika, imamo široko područje identičnih i bliskih gledišta, naročito na području borbe za mir i za miroljubivo rešavanje spornih međunarodnih problema — naša strana služba mnogo se zalagala da unapredi tu saradnju u duhu poverenja i uzajamnog poštovanja, jer je to jedini način da se prevaziđu postojeće teškoće i suprotnosti. Zahvaljujući tome, i pored niza neizvršenih obaveza i drugih smetnji od strane istočnoevropskih zemalja, u toku 1958 godine došlo je ipak do realizovanja uzajamnih poseta delegacija sindikalnih, omladinskih, stručnih i drugih organizacija i ustanova, kao i do drugih kontakata, naročito u odnosima sa NR Poljskom.

Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika

Na principima Beogradske i Moskovske deklaracije i opštim principima naše spoljne politike, u prošloj godini ulagani su sa naše strane značajni napori za dalji razvoj prijateljskih odnosa između Jugoslavije i SSSR-a.

Međutim, došlo je, iz poznatih razloga, do pogoršanja odnosa na bilateralnom planu. Vlada SSSR-a je otkazala predviđenu posetu predsednika Prezidijuma Vrhovnog sovjeta SSSR-a Vorosilova Jugoslaviji. Takođe su otkazane ili su odložene posete nekih drugih sovjetskih delegacija (univerzitetski profesori, novinari itd.). Bilo je zatezanja i neizvršavanja i nekih tačaka iz programa Kulturnog sporazuma (izložba Jugoslovenske knjige u SSSR-u, prodaja naše štampe u SSSR-u, i dr.).

Vlada SSSR-a je 27. maja otkazala Sporazum o izgradnji industrijskih preduzeća i, zajedno sa vladom Nemačke Demokratske Republike, Sporazum o saradnji u izgradnji preduzeća aluminijumske industrije u Jugoslaviji. Otkazivanjem ovih sporazuma anulirani su kreditni aranžmani sa našom zemljom u ukupnom iznosu od 285 miliona dolara. Ukazujući vladama SSSR-a i Nemačke Demokratske Republike na štetu koje je našoj privredi nanelo takvo jednostrano otkazivanje zaključenih sporazuma, vlada FNRJ je iznosila svoje stanovište da ovakvo kršenje međudržavnih ugovora i neizvršavanje primljenih obaveza neminovno mora negativno uticati na međusobne odnose i da vlade pomenutih zemalja preuzimaju na sebe odgovornost za štetu prčinjenu ovim jednostranim postupkom jugoslovenskoj privredi. Robnim listama za 1958 godinu predviđen je obim razmene sa SSSR-om u ukupnom iznosu od 130 miliona dolara. Realizovano je po uvozu 57,8 miliona dolara, a po izvozu 36,4. Izvršenje po uvozu obuhvata i realizaciju robnog kredita. U toku godine dolazilo je do zastoja i teškoća u realizaciji trgovinskog sporazuma o redovnoj robnoj razmeni.

Vlada FNRJ je često izražavala svoju želju da se odnosi sa SSSR-om poprave, i sa svoje strane će i ubuduće nastojati da međusobni odnosi budu što bolji. Uostalom, realizovanje većeg dela uzajamnih obaveza iz mnogih sporazuma zaključenih između dve zemlje, kao što su pozitivni rezultati postignuti na planu naučno-tehničke saradnje, zatim u sprovođenju

kulturne konvencije (iako u smanjenom obimu) i razmeni delegacija nekih društvenih organizacija (bivših boraca i ratnih invalida, sindikalnih strukovnih organizacija, poseta Jugoslaviji i razgovori delegacije Komiteta za mir SSSR-a sa predstavnicima SSRNJ, i dr.), ukazuje na to da postoje uslovi za obostrano koristan razvoj bilateralnih odnosa.

Narodna Republika Poljska

Na bazi Zajedničke jugoslovensko-poljske deklaracije od septembra 1957 godine, u kojoj je konstatovana bliskost stavova predstavnika dveju zemalja u oceni mnogih bitnih pitanja savremenog međunarodnog života i izražena želja za daljim proširivanjem prijateljske saradnje na principima ravnopravnosti i međusobnog poštovanja, prijateljski odnosi između Jugoslavije i NR Poljske početkom 1958 godine krenuli su povoljnim pravcem. Uspesna saradnja na političkom, ekonomskom i kulturnom polju, kao i rezultati na polju razmene iskustava, potvrdili su u praksi pravilnost principa izraženih u Zajedničkoj deklaraciji, a naročito principa o odnosima među socijalističkim zemljama.

Međutim, poznata antijugoslovenska kampanja nije mogla a da se ne odrazi u određenoj meri i na jugoslovensko-poljsku saradnju. Neki govori poljskih rukovodilaca u kojima se napada Jugoslavija, kao i nepotpuno obaveštavanje poljske javnosti o politici Jugoslavije, imali su negativan uticaj na odnose između dve zemlje.

Dosledna principima svoje politike, Jugoslavija je podržavala predlog vlade NR Poljske o obrazovanju bezatomske zone u Centralnoj Evropi, kao i legitimna prava NR Poljske na zapadnu granicu Odra-Nisa.

Osnivanje i dosad održana dva zasjedanja Jugoslovensko-poljskog komiteta za privrednu saradnju, i s tim u vezi međusobna poseta delegacija na nivou potpredsednika vlada, predstavljaju značajnu manifestaciju u međusobnim odnosima.

Realizacijom postojećih ekonomskih aranžmana, a naročito povoljnim odvijanjem robne razmene, koja je u toku godine povećana, širokom realizacijom programa naučno-tehničke saradnje, uzajamnim kontaktima predstavnika industrija i recipročnim otvaranjem Centra za industrijsku saradnju u Zagrebu i Varšavi, ostvarene su raznovrsne forme ekonomskih odnosa između dve zemlje. Obim razmene za 1958 godinu sa Poljskom bio je predviđen po 27 miliona dolara sa svake strane, odnosno ukupno 54 miliona. U toku godine obim je povećan obostrano još za po 2 miliona dolara. Izvršeno je po uvozu 35,8 miliona (uključujući investicioni kredit), a po izvozu 22 miliona. Novi aranžmani zaključeni krajem 1958 godine na ovom planu, Protokol o robnoj razmeni za 1959 i Protokol o dodatnim isporukama investicionih roba za period 1960—1965 godine, — svedoče o obostranim nastojanjima da se dalje prošire ekonomski odnosi.

Zaključena je Konvencija o socijalnom osiguranju i Konvencija o saradnji u oblasti socijalne politike, Konzularna konvencija, potpisan je Protokol o saradnji u oblasti pomorskog i rečnog saobraćaja, Protokol o saradnji u oblasti primene atomske energije u mirnodopske svrhe, Dopunski protokol o povećanju robne razmene, itd.

U toku godine, a naročito u prvoj polovini, došlo je do niza poseta članova vlade u vezi s unapređivanjem saradnje na polju socijalne politike, finansija, saobraćaja, zdravstva i prosvete. Takođe je izvršena razmena delegacija i predstavnika raznih ustanova, društvenih i stručnih organizacija, kao, naprimer sindikata, omladine, žena, profesora, ekonomista, stručnjaka za planiranje, predstavnika gradova, itd.

Kulturna i naučna saradnja takođe je bila obeležena razmenom niza naučnih i prosvetnih delegacija i radnika, gostovanjima umetnika, održavanjem filmskih nedelja, izložbi, razmenom sportista itd.

Čehoslovačka Republika

Siroke mogućnosti za ekonomsku saradnju i trgovinsku razmenu, postojanje niza ugovora i aranžmana, obimni kulturni odnosi, kao i tradicionalne veze i prijateljstvo između naših naroda, — sve to je predstavljalo široku osnovu za razvitak plodne političke, ekonomske i kulturne saradnje između dve socijalističke zemlje. I u prvih mesecima 1958. godine zabeležen je, zahvaljujući u prvom redu našim nastojanjima u tom pravcu, niz povoljnih rezultata u kulturnoj saradnji, u uspostavljanju kontakata i razmene između društvenih organizacija, itd.

Obim ugovorene robne razmene sa Čehoslovačkom za 1958. godinu iznosio je po 25 miliona dolara sa svake strane. Od toga je realizovano po uvozu 27,3 miliona (uključujući i robni kredit), a po izvozu 19,5 miliona dolara. Politika vlade ČSR je onemogućila korišćenje ugovorenog kredita za kupovinu opreme u ČSR. Kredit u iznosu od 50 mil. dolara bio je zbog toga korišten samo u iznosu od 16. mil. dolara.

Napadi najodgovornijih faktora ČSR na našu zemlju stalno su se pooštravali, što se ubrzo moralo negativno odraziti i na međudržavne odnose. Pored ostalog, u zajedničkim zvaničnim deklaracijama koje su potpisale vladino-partijske delegacije ČSR sa odgovarajućim delegacijama nekih drugih istočnoevropskih zemalja, napadala se u više navrata naša zemlja i njeno rukovodstvo zbog čega je Državni sekretarijat za inostrane poslove bio primoran da protestuje.

Istovremeno sa napadima na Jugoslaviju, njeno rukovodstvo i njemu političku, vlada ČSR je postepeno odustajala od sopstvenih inicijativa na bilateralnom planu (konvencije o zdravstvu, zaštiti bilja, itd.). S druge strane, odugovlačilo se sa pregovorima o tekućim pitanjima, u kojima je već bilo prethodno došlo do sporazuma (pregovori o redovnoj trgovinskoj razmeni, sastanak Mešovite komisije za naučno-tehničku saradnju), ili se ti pregovori izbegavali (pitanje korišćenja investicionih robnih kredita). Ugovor o robnoj razmeni ostao je na prošlogodišnjem nivou, sa neznatnim proširenjem (25 miliona dolara u jednom pravcu).

Nemačka Demokratska Republika

Uspostavljanjem diplomatskih odnosa između FNRJ i Nemačke Demokratske Republike, oktobra 1957. godine stvorene su bile mogućnosti da se međusobna saradnja proširi i poboljša. Naročito povoljan je bio razvitak trgovinskih odnosa. Predviđeni obim robne razmene je realizovan, pa i premašen. Na osnovu toga je sporazumom za 1959. godinu predviđeno dalje povećanje robne razmene u oba pravca. Bilo je korisnih kontakata i saradnja sindikalnih i omladinskih organizacija.

Robna razmena sa Nemačkom Demokratskom Republikom u 1958. godini bila je predviđena u iznosu od 27 miliona dolara po uvozu i 27 miliona dolara po izvozu. Do kraja godine izvršeno je po uvozu 26.269.000 dolara, a po izvozu 26.357.000 dolara.

Međutim, poznata antijugoslovenska kampanja, u kojoj uzima aktivnog učešća i vlada Nemačke Demokratske Republike, morala se negativno odraziti i na međudržavnim odnosima između dve zemlje. Najviši državni rukovodioci Nemačke Demokratske Republike su u govorima i člancima napadali FNRJ, njenu spoljnu i unutrašnju politiku. Pored toga, vlada Nemačke Demokratske Republike zvanično je podržala politiku mešanja NR Bugarske u unutrašnje stvari Jugoslavije i bugarske teritorijalne aspiracije prema FNRJ. Poseta albanske partisko-državne delegacije Nemačkoj Demokratskoj Republici korišćena je za grube napade na Jugoslaviju. Državni sekretarijat za inostrane poslove uložio je proteste kod vlade Nemačke Demokratske Republike i skrenuo joj pažnju da takvi po-

stupci narušavaju i same osnove odnosa uspostavljenih između dve zemlje.

Vlada Nemačke Demokratske Republike je osim toga, zajedno sa vladom SSSR-a, otkazala izvršenje Sporazuma o izgradnji preduzeća aluminijumske industrije u Jugoslaviji i time preuzela na sebe odgovornost za štetu koja se ovim jednostranim postupkom nanosi jugoslovenskoj privredi. Razumljivo je da je Jugoslavija preduzela potrebne diplomatske korake zbog takvog jednostranog kršenja preuzetih obaveza.

Narodna Republika Mađarska

I pored razmimoilaženja koja su u prethodnom periodu ometala naše odnose sa NR Mađarskom, Jugoslavija je u toku 1958. godine nastojala da putem rešavanja otvorenih pitanja doprinese poboljšavanju i daljem razvitku odnosa dveju zemalja. U tom cilju održani su u Karadordevu, krajem marta, razgovori najviših rukovodilaca dve zemlje. Tom prilikom bili su dogovoreni i dalji oblici međudržavne, partiske, privredne i kulturne saradnje. Zaključivanjem raznih sporazuma i aranžmana, intenzivnijom razmenom delegacija društvenih organizacija i razvijanjem kulturne saradnje, bila je stvorena mogućnost za dalje uklanjanje nerešenih pitanja i problema u odnosima između dve zemlje. Vlada FNRJ je pritom imala razumevanja i za privredne teškoće NR Mađarske izazvane oktobarskim događajima, te je i 1958. godine, prema svojim mogućnostima, pružila olakšice NR Mađarskoj u izvršavanju njenih obaveza.

Robnim listama za 1958. godinu obim robne razmene sa Mađarskom bio je predviđen na 20 miliona dolara sa svake strane. Po uvozu je realizovano po redovnoj robnoj razmeni 14,4 miliona, a po izvozu 14,1 milion dolara. Međutim, ugovor o robnoj razmeni za 1959. godinu predviđa samo oko 17 miliona dolara u jednom pravcu, što je za oko 20% manje nego prošle godine.

Ukoliko je antijugoslovenska kampanja istočnoevropskih zemalja postajala intenzivnija, utoliko se i NR Mađarska sve više u nju uključivala. Mađarskoj vladi je sa strane FNRJ u više mahova skretana pažnja na posledice takve kampanje. Posebno su negativno uticale na razvoj odnosa neistinite optužbe protiv FNRJ na tajnom suđenju Imre Nađu i drugima. Ovim suđenjem vlada NR Mađarske ne samo što je pogazila dogovor sa vladom FNRJ, već je iskonstruisanim optužbama protiv Jugoslavije znatno doprinela daljem pooštravanju kampanje istočnoevropskih zemalja protiv Jugoslavije.

Narodna Republika Rumunija

Na liniji razvijanja prijateljske saradnje, u toku 1958. godine potpisani su sa vladom NR Rumunije Plan o kulturnoj saradnji i Protokol o robnim listama za 1958. održano je zasедanje Mešovite komisije za koordinaciju radova na Dunavu u sektoru Đerdapa, sastanci Ekonomsko-fnansijske i Pravne sekcije ove komisije i zaključen neki drugi sporazumi i aranžmani.

U ovom periodu bilateralni odnosi sa Rumunijom razvijali su se uglavnom normalno i preuzete obaveze izvršavane su bez teškoća.

Robna razmena sa Rumunijom bila je predviđena na po 9 miliona dolara sa svake strane. Do kraja 1958. godine izvršeno je po uvozu 4,6 miliona, a po izvozu 2,3 miliona dolara. I pored vanrednih napora sa jugoslovenske strane, ni posle višemesečnih pregovora nije došlo do sporazuma o ekonomskoj razmeni u 1959. godini.

Aktivnijim uključivanjem u antijugoslovensku kampanju, Rumunija je dovela do pogoršanja odnosa sa našom zemljom. Protivno našim nastojanjima, nije došlo do ugovorene posete rumunske parlamentarne delegacije, nisu izvršene obaveze iz plana kulturne i naučno-tehničke saradnje, niti su izvršene neke druge obaveze koje je preuzela rumunska vlada. Takođe nisu

prihvaćeni naši predlozi za zaključivanje nekih aranžmana u cilju proširivanja saradnje.

Sve otvoreniji i grublji napadi zvaničnih rumunskih predstavnika na Jugoslaviju i njenu politiku, za tim napadi u zajedničkoj češko-rumunskoj deklaraciji prilikom posete rumunske državno-partijske delegacije Pragu, septembra 1958 godine, — unosili su dalje negativne promene u jugoslovensko-rumunske odnose.

Narodna Republika Bugarska

U Jugoslaviji su sa zadovoljstvom primljena uvećavanja rukovodilaca NR Bugarske da se prema Jugoslaviji greške iz prošlosti više neće ponoviti, pa smo tokom 1958 godine uložili dalje napore da se postignuti stepen odnosa očuva i po mogućnosti razvije. Međutim, ponovnim preuzimanjem posebne uloge u antijugoslovenskoj politici zemalja lagersa — o čemu je već bilo reči — vlada NR Bugarske odbacila je principe na kojima je saradnja počela uspešno da se razvija.

Mnogi antijugoslovenski istupi najodgovornijih državnih i partiskih rukovodilaca NR Bugarske, korišćenje poseta zvaničnih delegacija i ličnosti drugih socijalističkih zemalja Bugarskoj u cilju daljeg raspirivanja antijugoslovenske kampanje, stalna kampanja štampe protiv Jugoslavije i njenog rukovodstva, a naročito ponovno oživljavanje kampanje sa teritorijalnim aspiracijama prema FNRJ, — sve je to nanelo veoma ozbiljan udarac odnosima između dve zemlje, kao i saradnji balkanskih zemalja uopšte. S obzirom na sve to, Državni sekretarijat je u ime Saveznog izvršnog veća protestovao i upozorio vladu NR Bugarske na ozbiljne posledice takve politike.

Zbog navedene politike bugarske vlade prema Jugoslaviji, došlo je do obustavljanja ranije ugovorene saradnje između društveno-političkih organizacija, kao i do kvarenja ili sužavanja odnosa i saradnje na raznim drugim područjima.

No, i pored toga, mi smo nastojali da se iskoriste mogućnosti za razvoj saradnje na privrednom, kulturnom i drugim područjima između dve susedne zemlje. Robna razmena i kulturna saradnja razvijale su se prema realnim mogućnostima. Robna razmena sa Bugarskom u 1958 godini bila je predviđena u iznosu od 7,5 miliona dolara po uvozu, a 6,5 miliona dolara po izvozu. Razlika je predviđena za pokriće tranzitnih troškova Bugarske kroz Jugoslaviju. Sporazum je izvršen. Ugovor za 1959 godinu predviđa povećanje robne razmene na 9 miliona dolara u jednom pravcu.

Narodna Republika Albanija

Stalna nastojanja i naponi Jugoslavije da se odnosi sa NR Albanijom poboljšaju, da se postepeno i na konstruktivan način rešavaju otvorena i sporna pitanja u zajedničkom interesu saradnje između dve zemlje, bili su u toku 1958 godine neprekidno odbijani od strane vlade NR Albanije.

Albanska vlada je namerno izazivala dalje zaostrevanje odnosa, najgrublje napadala i vredala našu zemlju i njene institucije i povelu otvorenu kampanju sa teritorijalnim aspiracijama prema FNRJ, mešajući se na taj način u naše unutrašnje stvari.

Sekretarijat je u više mahova protestovao kod albanske vlade, upozoravajući je na veliku opasnost koju takva avanturistička politika ima za naše susedske odnose i na odgovornost koju ona na sebe preuzima takvim nemirosljubivim postupcima, koji ne mogu biti u interesu ni albanskog ni jugoslovenskih naroda, niti stvari mira u ovom delu sveta.

Ovakva politika albanske vlade najozbiljnije ugrožava normalne odnose između dve zemlje.

II

Naši bilateralni odnosi sa zemljama Zapadne Evrope i Severne i Latinske Amerike u proteklom periodu karakteristični su po obostranim inicijati-

vama za unapređivanje saradnje u zajedničkom interesu. Mnogobrojne izjave odgovornih evropskih državnika, uzajamne zvanične posete i razne kulturne manifestacije, potvrdili su spremnost najvećeg broja zapadnoevropskih zemalja da na bazi poštovanja nezavisnosti i ravnopravnosti, kao i nemešanja u unutrašnje stvari, dalje razvijaju saradnju sa našom zemljom. U toku 1958 godine potpisano je niz finansijskih aranžmana, sporazuma o robnoj razmeni, o naučnoj i tehničkoj saradnji, industrijskoj kooperaciji, turizmu, saobraćaju itd. Januara 1958 godine zaključila je Narodna banka FNRJ platni sporazum sa Španskim institutom za strane valute, koji je tokom godine omogućio robnu razmenu manjeg obima između naše zemlje i Španije.

Zapadna Evropa predstavlja u pogledu privrednih odnosa, naročito u pogledu obima robne razmene, jednu od najvažnijih oblasti za Jugoslaviju. Vrednost jugoslovenskog izvoza u zemlje ovog područja iznosila je u 1957 godini skoro 62 milijarde dinara, ili 41,4% od celokupnog jugoslovenskog izvoza iste godine. Vrednost uvoza iz ovih zemalja iznosila je u 1957 godini skoro 82 milijarde dinara, ili 53,2% od celokupnog jugoslovenskog uvoza. Produženi su već u ranijim godinama preduzimani naponi da se putem bilateralnih međuvladinih sporazuma otklone, ili u što većoj meri ublaže, postojeće restriktivne mere administrativnog karaktera, koje koče naš uvoz u zemlje Zapadne Evrope, kako bi se povećale mogućnosti smanjenja postojećeg robnog deficita i stvorio jedan od najvažnijih materijalnih uslova za opšte proširivanje i produžavanje privrednih odnosa sa ovim zemljama. U nekim zapadnoevropskim zemljama bilo je pokrenuto pitanje dobijanja međudržavnih i drugih zajmova za nabavku investicione opreme za izvršavanje tekućeg petogodišnjeg plana. U tom pogledu bilo je izvesnih rezultata. Sa nekim zemljama ove oblasti regulisano je pitanje otplate jugoslovenskih državnih dugova i zajmova.

U cilju učvršćivanja privrednih odnosa sa zemljama Zapadne Evrope, vodeći pritom računa o stvarnoj ulozi i značaju Organizacije za evropsku ekonomsku saradnju (OEEC), Jugoslavija je i tokom 1958 godine produžila saradnju sa ovom Organizacijom na bazi statusa posmatrača. Dosada je uspostavljena saradnja u domenu produktivnosti rada, zatim u domenu poljoprivredne i tehničke saradnje, dobijene su izvesne pogodnosti u domenu trgovine i međunarodnih plaćanja.

Značajno mesto u toj saradnji zauzima aktivnost FNRJ na unapređivanju saradnje i na unošenju novih elemenata u te odnose u cilju daljeg produbljavanja uzajamnog razumevanja sa susednim zemljama Grčkom, Italijom i Austrijom.

Pridajući posebnu važnost uređivanju graničnih pitanja i stvaranju atmosfere sve većeg uzajamnog poverenja, Državni sekretarijat za inostrane poslove je nastojao da se dalje proširi, odnosno uspostavi malo-granični promet tamo gde nije postojao. Uvereni smo da će naša nastojanja i ubuduće biti pozitivno prihvaćena, a uzajamno razumevanje i obostrani naponi da se razvijanje međusobne saradnje mogu pomoći da se što pre reše i ona pitanja koja na svoj način otežavaju punu i svestranu prijateljsku saradnju među susedima.

Grčka

Odnosi dobrog susedstva i prijateljstva, koji postoje između Jugoslavije i Grčke, našli su svoju punu potvrdu i u protekloj godini putem daljeg unapređivanja i proširivanja međusobnih veza i saradnje. Naročito doprinos produbljavanju prijateljskih jugoslovensko-grčkih odnosa predstavlja susret Predsednika Republike Josipa Broza Tita, pri povratku sa puta po aziskim i afričkim zemljama, sa grčkim premijerom Karamanlisom na Rodosu marta 1959 godine. Isto tako, posete predsednika grčkog parlamenta Rodopulosa i ministra inostranih poslova Averofa našoj zemlji i razgovori koji su vođeni, potvrdili su rešenost dveju ze-

malja da i dalje razvijaju dosadašnju saradnju na svim područjima.

Međusobna saradnja na ekonomskim, kulturnim i drugim poljima zabeležila je značajne rezultate. Novozaključenim protokolom o trgovinskoj razmeni stvoreni su uslovi za otklanjanje nekih teškoća u platnom prometu između dve zemlje za dalje povećanje robne razmene, koja je dostigla u uvozu 3.062.000.000 dinara i u izvozu 3.624.000.000 dinara.

Mnogobrojne međusobne posete i sastanci predstavnik raznih privrednih, naučnih, turističkih, umetničkih, sportskih i drugih ustanova i organizacija, doveli su do bližih i konkretnih zaključaka i preporuka za regulisanje raznih pitanja međusobne saradnje i preduzimanje odgovarajućih mera.

Krajem 1958 godine otpočeli su u okviru Mešovite jugoslovensko-grčke komisije pregovori o nizu otvorenih i drugih pitanja, čijim rešenjem će se još više proširiti baza i stvoriti nove mogućnosti za dalje unapređivanje međusobnih odnosa, kao što su: uspostavljanje malograničnog prometa i dvovlasničkih imanja, obeštećenje grčke nacionalizovane imovine u FNRJ, ekonomska saradnja (predviđeno osnivanje mešovitih odbora za ekonomsku saradnju i mere za unapređivanje saradnje u oblasti elektroprivrede, industrijske kooperacije, poljoprivrede, šumarstva, ribarstva itd.), zatim saradnja u oblasti vodoprivrede, turizma i nuklearne energije, kao i zaključivanje sporazuma o kulturnoj saradnji, pravnoj pomoći, drumskom saobraćaju, itd.

Svestrana i prijateljska saradnja između Jugoslavije i Grčke predstavlja primer uspešne primene principa miroljubive i aktivne koegzistencije između zemalja sa različitim društveno-ekonomskim sistemom.

Italija

Sa susednom Italijom nastavljen je u 1958 godini povoljan razvoj međusobnih odnosa, što je dovelo do daljeg unapređivanja prijateljske saradnje na raznim područjima. Učinjen je napredak u rešavanju još otvorenih pitanja iz bilateralnih odnosa.

U 1957 godini trgovinska razmena sa Italijom dostigla je vrlo visok nivo, koji je uglavnom zadržan i u 1958 godini (jugoslovenski izvoz u Italiju iznosio je u 1958 godini 16.197 milijardi dinara, a uvoz 20.235 milijardi dinara), tako da Italija zauzima prvo mesto u našem izvozu, a drugo u uvozu. I dalje, međutim, ostaje pitanje znatnog debalansa, od čijeg rešenja zavisi dalji obim trgovinske razmene između dve zemlje.

Dodatni trgovinski protokol i Protokol o lokalnoj razmeni u pograničnim zonama, koji su potpisani 25. marta 1959 godine, predviđaju proširenje liberalizacije za jugoslovenski izvoz i povećanje kontingenata za neoliberalizovane artikle, čime je ovaj problem ublažen i omogućena proširena robna razmena između dve zemlje. Postignuta je saglasnost da se što pre povedu razgovori o zaključivanju novog kreditnog aranžmana za isporuku industrijske opreme.

Tehnička saradnja na nivou poduzeća dobro se razvija, iako se oseća nedostatak preciznih instrumenata, neophodnih za objedinjavanje napora u cilju proširivanja saradnje na tom polju. U novembru 1958 godine zaključen je novi Sporazum o ribolovu italijanskih ribara u jugoslovenskim vodama u trajanju od godinu i po dana, koji predstavlja značajan prilog unapređivanja dobrosusedske saradnje.

Malogranični promet, uspostavljen na osnovu Udinskog sporazuma od 20. avgusta 1955 godine, odvijao se i u protekloj godini bez teškoća i uz punu saradnju odgovarajućih organa obeju strana. Broj korisnika i broj prelaza granice i dalje se povećao u odnosu na već visoke brojke iz 1957 godine. Samo u toku prvih devet meseci 1958 godine zabeleženo je ukupno preko 4 i po miliona prelazaka u oba pravca. Ovo je doprinelo daljem poboljšavanju opšte atmo-

sphere u međusobnim odnosima i istaklo jugoslovensko-italijansku granicu kao primer saradnje zemalja na pograničnom području.

Jugoslovensko-italijanski Mešoviti odbor za pitanja nacionalnih manjina održao je u julu 1958 godine svoje treće zasedanje. Razmatrana su, u konstruktivnoj atmosferi i sa početnim rezultatima, pitanja zvanične upotrebe jezika manjine kao i ona pitanja manjinskog školstva koja još nisu zadovoljavajuće rešena za našu manjinu u Italiji, jer se još ne primenjuju u celini odredbe Specijalnog statuta za manjine. Na IV zasedanju Mešovitog odbora, u februaru 1959 godine, učinjen je dalji napredak u rešavanju nekih problema manjinskog školstva i drugih pitanja u vezi s Memorandumom o saglasnosti.

Italija je, u skladu sa svojom obavezom iz Memorandumom o saglasnosti, isplatila drugu trećinu ugovorenog iznosa za izgradnju Slovenačkog kulturnog doma u Trstu, čime je omogućen nastavak gradnje.

Međutim, u očiglednom je neskladu sa postojećim nivoom jugoslovensko-italijanskih odnosa i sa članom 16 Ugovora o miru, održavanje sudskog procesa u Firenci protiv pripadnika bivšeg Briško-beneškog partijskog odreda. Povodom ovog kršenja Ugovora o miru, uručen je protest italijanskoj vladi. U želji da ovaj neshvatljivi postupak protiv antifašista ovog područja ne prouzrokuje štetne posledice na dosadašnji pozitivan razvoj međusobnih odnosa, Državni sekretarijat je preduzimao i druge korake na raznim nivoima. Nažalost, svi su ovi naponi zasad ostali bezuspešni, što pokazuje da na drugoj strani, pod uticajem faktora koji zlim okom prate dalje učvršćivanje prijateljske saradnje između dve zemlje, nije pokazano dovoljno rešenosti i volje da se ovakvi ekscesi spreče.

U toku 1958 godine nastavljeni su pregovori o definitivnom utvrđivanju granične linije, koji još nisu završeni. Zaključen je sporazum o snabdevanju vodom iz vodovoda u Mljama kod Trsta i Administrativni sporazum o primeni Konvencije o socijalnom osiguranju.

Austrija

Otpočinjanjem pregovora sa Republikom Austrijom, februara 1958 godine, u cilju rešavanja svih otvorenih pitanja između dve zemlje, očekivane su povoljnije perspektive za unapređivanje saradnje sa ovom susednom zemljom. O većini otvorenih pitanja postignuta je ili potpuna saglasnost ili saglasnost sa nebitnim razlikama u pogledu njihovog rešenja. Među značajnije sporazume koji su postignuti spadaju: Konzularna konvencija, Sporazum o restituciji kulturnih dobara, Sporazum o pitanjima saobraćaja i sporazumi o nekim pravnim i ekonomsko-finansijskim pitanjima.

Međutim, u toku pregovora, iako je pitanje položaja naše manjine u Austriji takođe bilo na dnevnom redu ovih pregovora, sa austrijske strane su u Koruškoj preduzete mere koje, ukidanjem sistema dvojezičnog školstva, osetno pogađaju prava naše nacionalne manjine i krše obaveze preuzete Državnim ugovorom. Ovim korakom, preduzetim od strane Austrije, nanasena je značajna šteta jugoslovensko-austrijskim međudržavnim odnosima i praktično se odložio nastavak rada Mešovite jugoslovensko-austrijske komisije. S obzirom na ozbiljnost ovog problema, očekivalo se da će sa austrijske strane biti preduzete konstruktivne mere za njegovo što brže rešavanje u skladu sa pravima manjine, što bi svakako doprinelo daljem razvijanju dobrosusedskih odnosa. Međutim, donošenjem zakona o manjinskom školstvu austrijska vlada je još više poremetila jugoslovensko-austrijske odnose.

Robna razmena sa Austrijom, iako u celini još nisu iskorišćene sve mogućnosti, pokazala je u 1958 godini izvestan porast i dostigla sumu od oko 50 miliona dolara u oba pravca. Međutim, sadašnji trgovinski instrumenti, zbog izvesnih ograničenja koja se primenjuju na naš izvoz u Austriju, predstavljaju znatnu

smetnju da u međusobnoj razmeni učestvujemo sa većim mogućnostima.

U toku prošle godine uspešno su rešavana i neka granična pitanja. Na bazi postignutog sporazuma, već su počeli radovi na obeležavanju granične linije i održavanju graničnih oznaka. Takođe je u pripremi Dodatni sporazum o proširenju malograničnog prometa. Novim sporazumom bi se povećao broj korisnika malograničnog prometa u odnosu na okviru postojećeg Sporazuma zaključenog 1953 godine, što bi doprinelo razvijanju dobrosusedskih odnosa.

Broj austrijskih turista u našoj zemlji prošle godine trostruko je veći od broja iz 1956 godine. Postoje dobre perspektive za dalji razvoj turizma između dve zemlje.

Turska

Naši današnji odnosi sa Republikom Turskom ne mogu se smatrati zadovoljavajućim, niti su po oceni Državnog sekretarijata za inostrane poslove iskorišćene sve mogućnosti koje bi doprinele unapređivanju međusobne saradnje. Vlada FNRJ je, kao dosad spremna da sa svoje strane uloži potrebne napore za rešenje raznih pitanja iz bilateralnih odnosa, što bi dovelo do plodnije i aktivnije saradnje između dve zemlje.

Ekonomska saradnja sa Turskom u 1958 godini bila je ispod stvarnih mogućnosti. Tako je obim trgovinske razmene poslednjih godina bio u stalnom padu. Dok je u 1954 godini premašivao iznos od 48 miliona dolara, u 1958 godini iznosio je svega oko 4,5 miliona dolara u oba pravca. Očekuje se da će se u trgovinskim pregovorima, koji će se uskoro održati, moći utanačiti robna razmena u realnim okvirima.

Velika Britanija

Pored raznih poseta društvenih i stručnih organizacija, javnih i političkih radnika i raznih kulturnih manifestacija, naročito treba istaći posetu koju je državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović, vraćajući posetu Selvinu Lojdu, učinio oktobra 1958 godine Velikoj Britaniji. Ova poseta i razgovori koji su tom prilikom vođeni, bili su i na ekonomskom i na političkom planu, značajan događaj za dve zemlje.

Ona je bila i doprinos razmeni mišljenja i sagledavanju puteva i načina za rešavanje otvorenih spornih svetskih pitanja.

Sa Velikom Britanijom ekonomski odnosi su se i dalje razvijali, tako da ona zauzima peto mesto u robnoj razmeni Jugoslavije. U poređenju sa prvih devet meseci u 1957 godini, kada je razmena u oba pravca iznosila 14,9 milijardi dinara, u istom periodu 1958 godine došlo je do porasta na 16,2 milijarde, pri čemu je naš izvoz porastao za 41%, dok je uvoz opao. Britanska vlada dala je pristanak za međudržavni kredit od 3 miliona funti, koji će se utrošiti za nabavku investicione opreme u poljoprivredi.

Broj britanskih turista u Jugoslaviji iznosio je prošle godine 51.000 što predstavlja najveću brojku posle rata. Međutim, na tom području mogu da se postignu još znatno veći rezultati.

Francuska

Sa Francuskom je potpisan 2. avgusta Sporazum o regulisanju francuskih finansijskih potraživanja, kojim su obuhvaćeni predratni direktni javni dugovi i otpлата ostataka za francusku nacionalizovanu imovinu. Visina obeštećenja za javne dugove iznosi 10.250.000 dolara, plativih u roku od 13,5 godina, a ostatak za francusku nacionalizovanu imovinu u iznosu od 11.984.806 dolara treba da se isplati u roku od 17 godina. Povećan je takođe manipulativni trgovinski kredit za 3.000.000 dolara i kredit po Sporazumu o ekonomskoj saradnji i tehničkoj pomoći za 1 milijardu franaka.

Novim Trgovinskim sporazumom, koji je potpisan 18 oktobra 1958 godine u Parizu, povećava se izvoz iz Francusku za 13% u odnosu na 1957 godinu. Razmena se proširila i na artikle koji ranije nisu bili obuhvaćeni, što ukazuje na mogućnost i realnost daljeg proširivanja saradnje između dve zemlje. Tokom 1958 godine skoro je udvostručena — u poređenju sa 1957 godinom — ukupna vrednost naše robne razmene.

U okviru odobrenog kredita od 21 miliona dolara za projekt Bor-Majdanpek, dosad je angažovano 18,5 miliona. Ugovori su stupili na snagu. Za preostalih 2,5 miliona dolara ispituju se mogućnosti korišćenja.

U okvirima napora da se razvije i produbi međusobna saradnja, mogu se navesti i manifestacije na kulturnom sektoru, zatim posete raznih društvenih i stručnih organizacija, javnih i političkih radnika, itd. Od važnijih manifestacija treba istaći organizovanje francusko-jugoslovenskih medicinskih i francusko-jugoslovenskih pravnih dana.

Sa svojih 40.000 turista, Francuska je na jednom od prvih mesta po broju turista koji su prošle godine posetili Jugoslaviju. Ranijih godina taj broj je bio i veći.

Belgija, Holandija, Luksemburg

Na privrednim pregovorima marta 1958 godine u Hagu došlo je do zaključenja Trgovinskog sporazuma sa dodatnim protokolom i Platnog sporazuma između Jugoslavije i Ekonomske unije Beneluksa. Trgovinskim sporazumom Jugoslavija je dobila liberalizaciju OEEC-a za uvoz u zemlje Beneluksa, a platnim sporazumom uključena je u transferabilnu zonu belgiskog franka, odnosno holandske forinte. Tom prilikom rešeno je i pitanje dugova prema zemljama Beneluksa.

Jula 1958 godine potpisan je Sporazum sa Holandijom o obeštećenju holandske nacionalizovane imovine u Jugoslaviji.

Robna razmena sa zemljama Beneluksa stalno je u porastu. Naročito treba pomenuti da je došlo, posle višemesečnih pregovora, do zaključenja Sporazuma o robnoj razmeni sa Belgiskim Kongom.

U protekloj godini veći broj javnih i političkih radnika Jugoslavije posetio je Belgiju za vreme trajanja Svetske izložbe u Brislu. Tom prilikom održano je više sastanaka i razgovora sa predstavnicima političkog, privrednog i kulturnog života Belgije. Isto tako, predstavnici društvenog i političkog života zemalja Beneluksa posetili su prošle godine Jugoslaviju.

Savezna Republika Nemačka

U uslovima prekinutih diplomatskih odnosa automatski su produženi za jednu godinu sporazumi kojima se reguliše robna razmena između naše zemlje i SR Nemačke. Uprkos tome što su na takav način ostali formalno na snazi zaključeni privredni ugovori i sporazumi, treba konstatovati da nepostojanje diplomatskih odnosa deluje negativno na razvoj međusobnih ekonomskih odnosa i pojavljuju se teškoće u rešavanju tekućih pitanja i problema. Kao posledica takvog stanja, tokom 1958 godine došlo je do smanjenja ukupne vrednosti međusobne robne razmene za oko 1.500 miliona prema 1957 godini, dok je vrednost našeg izvoza smanjena za 2.700 miliona dinara.

Konzularni i ostali odnosi sa SR Nemačkom odvijali su se tokom protekle godine na dosta zadovoljavajući način.

Kontakti sa predstavnicima Savezne Republike Nemačke u cilju normalizacije odnosa ostali su bez rezultata zbog toga što je vlada Savezne Republike Nemačke obnavljanje tih odnosa uslovljavala promenom odnosa naše zemlje prema trećim zemljama. Međutim, uverena da bi obnavljanje diplomatskih

odnosa bilo od obostrane koristi i u interesu međunarodne saradnje, Jugoslavija će i dalje ulagati napore u tom pravcu.

Sa svojih 140.000 turista koji su 1958 godine posetili Jugoslaviju, Savezna Republika Nemačka je na prvom mestu među svim zemljama čiji ljudi provode svoj godišnji odmor u Jugoslaviji. Ali, time još nije postignut nivo iz 1955 godine kada je Jugoslaviju posetilo preko 154.000 nemačkih turista.

Švajcarska

Saradnja sa Švajcarskom konfederacijom odvijala se i u 1958 godini povoljno. Ekonomski odnosi u tom okviru zauzimaju najvažnije mesto i međusobna trgovinska razmena povoljno se razvija. Krajem 1958 godine pokrenuti su preliminarni pregovori za rešavanje pitanja izvršenja Ugovora o švajcarskoj nacionalizovanoj imovini, kao i drugih otvorenih pitanja. Razmena mišljenja izvršena na tim pregovorima otvorila je put uspešnom sporazumevanju, a time i povećanju ekonomske saradnje između naše dve zemlje.

Broj turista iz Švajcarske je u porastu.

Nordiske zemlje

Odnosi FNRR sa nordiskim zemljama u protekloj godini razvijali su se u znaku prijateljske saradnje, razumevanja i obostrano izraženih želja za unapređivanjem odnosa. Došlo je do intenziviranja kontakata povodom međudržavnih i drugih pitanja. Ovo se odrazilo i na uzajamnim posetama vodećih državnika nekih od ovih zemalja našoj zemlji, na saradnji u okviru Organizacije Ujedinjenih nacija i na posetama predstavnika društvenih organizacija. U toku 1958 godine Jugoslaviju su posetili predsednik vlade Danske Hansen i predsednik vlade Norveške Gerhardsen, dok je predsednik vlade Švedske Erlander boravio u Jugoslaviji u toku 1957 godine. Prilikom ovih poseta konstatovan je visok stepen saglasnosti o važnim pitanjima međunarodnih odnosa. Ove posete su doprinele boljem upoznavanju i zbližavanju naših zemalja. Tom cilju poslužiće i poseta potpredsednika Saveznog izvršnog veća Edvarda Kardelja Danskoj, Norveškoj i Švedskoj u maju 1959 godine.

Privredni odnosi sa nordiskim zemljama, i pored izvesnog povećanja u odnosu na 1957 godinu, znatno zaostaju iza realnih mogućnosti i obostrano izraženog interesa, naročito u pogledu proširivanja robne razmene. Dalje povećanje robne razmene omogućeno je režimom liberalizacije u Danskoj, Norveškoj, Švedskoj i Finskoj, a u Švedskoj i Danskoj i režimom pune transferabilnosti. Poseta grupe jugoslovenskih privrednika ovim zemljama u aprilu o. g. i naši budući naponi na ovom planu, treba da doprinesu daljem razvoju privredne saradnje sa ovim prijateljskim zemljama.

Naročito povoljni uslovi postoje za dalji razvitak turizma sa ovim zemljama, zbog čega treba ovom pitanju posvetiti mnogo veću pažnju.

Odnosi sa Norveškom zabeležili su u prošloj godini više manifestacija koje ukazuju da se tradicija prijateljskih odnosa i dalje razvija pozitivno. Zvanična poseta predstavnika vlade Norveške Gerhardsena predstavljala je značajan doprinos daljem razvoju dosadašnjih odnosa.

U toku godine delegacija Narodnog odbora Beograda vratila je posetu gradu Oslu, čija je delegacija boravila 1957 godine u Jugoslaviji. Grupa bivših inter-niraca i dece čiji su roditelji izgubili živote u nacističkim logorima u Norveškoj, boravila je u ovoj prijateljskoj zemlji. Prijateljska saradnja između gradova Splita i Trondhajma nastavila se i u 1958 godini. Za vreme boravka u Jugoslaviji, premijer Gerhardsen je proglašen za počasnog građanina grada Splita.

Obim robne razmene u 1958 godini iznosio je 326 miliona dinara (402 miliona uvoz i 124 miliona izvoz). Privredni odnosi sa Norveškom odvijaju se u okviru Trgovinskog sporazuma, čija je važnost na neodređeno vreme.

Kulturna saradnja provodila se prema programu za 1958/59 godinu, a na osnovu Konvencije za kulturnu saradnju. Saradnja je obuhvatila: uzajamne posete profesora i stručnjaka, gostovanja umetnika, davanje stipendija, itd.

Odnosi sa Švedskom razvijali su se povoljno u toku prošle godine. Za vreme krize na Bliskom i Srednjem Istoku izmenjene su poruke između Predsednika Republike Josipa Broza-Tita i predsednika vlade Švedske Erlandera.

Na bilateralnom planu, boravak švedskih sindikalnih novinara u Jugoslaviji, posete predstavnika studentskih i omladinskih organizacija itd., doprineli su daljoj saradnji na ovom području.

Obim robne razmene u 1958 godini iznosio je 4.072 miliona dinara (1.880 miliona uvoz i 2.192 miliona izvoz). Privredni odnosi razvijaju se prema Protokolu o plaćanju na multilateralnoj bazi. U okviru tehničke pomoći Organizacije Ujedinjenih nacija, u Švedskoj je boravilo više naših stručnjaka na specijalizaciji.

Kulturna saradnja ogledala se u gostovanjima pojedinih umetnika.

Broj turista iz Švedske stalno se povećava. U 1958 boravilo je 5.864 posetilaca, ili 25% više nego u 1957 godini.

Naši odnosi sa Danskom u protekloj godini povoljno su se razvijali. Zvanična poseta predstavnika vlade i ministra inostranih poslova Danske Hansena, predstavljala je značajan doprinos daljem razvoju prijateljskih odnosa.

Obim robne razmene u 1958 godini iznosio je 1.230 miliona dinara (822 miliona uvoz i 408 miliona izvoz). Juna meseca produžena je važnost Protokola o robnoj razmeni za godinu dana. U okviru tehničke pomoći Organizacije Ujedinjenih nacija Danska je i u protekloj godini primila veći broj jugoslovenskih studenata, prvenstveno poljoprivrednih stručnjaka.

U toku 1958 godine rešeno je pitanje danskih potraživanja iz osnova danske nacionalizovane imovine i jugoslovenskih dugova.

Kulturna saradnja odvijala se razmenom studijskih grupa i gostovanjima pojedinih umetnika.

Broj turista iz Danske stalno se povećava. U 1958 boravilo je 4.626 posetilaca, ili 31% više nego 1957 godine.

U toku prošle godine naši dobri odnosi sa Finskom su se i dalje razvijali. Posete predstavnika društvenih organizacija izraz su želje za što boljim upoznavanjem i saradnjom.

Obim robne razmene u 1958 godini iznosio je 853 miliona dinara (422 miliona uvoz i 431 milion izvoz). Privredni odnosi odvijaju se u okviru Trgovinskog sporazuma, čija je važnost produžena u junu 1958 god. za period od godine dana.

Kulturna saradnja odvijala se gostovanjem pojedinih umetnika.

Jugoslavija održava normalne diplomatske odnose sa Islandom. Ambasador FNRR u Norveškoj akreditovan je u svojstvu izvanrednog poslanika i opunomoćenog ministra na Islandu.

Sjedinjene Američke Države

Odnosi sa SAD razvijali su se u toku 1958 godine povoljno. Tome je naročito doprinela okolnost da su merodavni krugovi u SAD, i pored toga što se razilazilo po mnogim međunarodnim problemima, pokazivali razumevanja za nezavisnu spoljnu politiku

FNRJ. Vlada FNRJ smatra da su se odnosi sa SAD, zasnovani na uzajamnom poštovanju suvereniteta i ravnopravnosti, pokazali obosirano korisni. Svestrani dalji razvoj takvih odnosa služi ne samo interesima daveju zemalja, nego i širim interesima međunarodne saradnje.

I pored raznolikosti stavova u nizu međunarodnih pitanja uspešno je nastavljena i proširena bilateralna saradnja u obostranom interesu. Uloga naše zemlje u međunarodnim odnosima, njeno zalaganje za popuštanje zategnutosti, za otklanjanje opasnosti od rata i za saradnju među državama bez obzira na njihovo unutrašnje uređenje, deluje ublažujuće na ideološke predrasude.

Ekonomski odnosi sa SAD odvijali su se u smislu obostrane koristi i težnje za proširivanjem ekonomske saradnje. Oblici saradnje bili su redovna robna razmena, uvoz poljoprivrednih proizvoda na osnovu posebnog aranžmana između dve vlade, nabavke nekih sirovina po Zakonu o ekonomskoj pomoći inostranstvu (MSA) i tehnička pomoć.

Iako je u 1958 godini najveći deo aranžmana zaključen u cilju pokrivanja naših tekućih potreba, naročito u uvozu poljoprivrednih proizvoda i sirovina u kojima je Jugoslavija deficitarna, stalni napori su bili usmereni ka uspostavljanju ekonomske saradnje na jednoj dugoročnijoj i stabilnijoj bazi.

Nastavljena je akcija povećavanja našeg izvoza i proširivanja mogućnosti plasmana novih artikala na američko tržište.

Naročiti oblik saradnje, koji bi takođe trebalo da obezbedi ekonomske odnose na jednoj dugoročnijoj i stabilnijoj bazi, usmeren je na investicione zajmove za finansiranje uvoza opreme za potrebe našeg plana ekonomskog razvoja. U tom smislu učinjen je predlog vladi SAD i predati su konkretni zahtevi. Izvori iz kojih se zamisla finansiranje jesu: Fond za ekonomski razvoj SAD, Exim-banka i Međunarodna banka.

Dosad su iz Fonda za ekonomski razvoj zaključena dva zajma: 22,5 miliona dolara za finansiranje fabrike veštačkog đubriva u Pančovu i 5 miliona dolara za nabavku dizel lokomotiva. Nastavljaju se pregovori za dalje zajmove u cilju izgradnje i nekih drugih privrednih objekata.

Međutim, i pored očekivanja, nismo uspeli da u toku godine uspostavimo sličnu saradnju i sa Exim-bankom i Međunarodnom bankom.

Aranžmani o prodaji poljoprivrednih viškova ispunjavali su se zadovoljavajuće i najvećim delom u obliku dugoročnog zajma u domaćoj valuti. Manji deo dinarske protivvrednosti od ovog aranžmana pretstavlja besplatnu pomoć.

Na osnovu Zakona o ekonomskoj pomoći inostranstvu (MSA), na bazi dugoročnog zajma obezbedili smo izvestan deo potrebnih sirovina. I ovde je sklopljen aranžman na bazi dugoročnog zajma.

U okviru tehničke saradnje, koja je na bazi besplatne pomoći, predviđeno je stipendiranje naših stručnjaka u Americi i drugim zemljama, kao i boravak američkih eksperata u našoj zemlji. Izvesni iznosi predviđeni su i za izvoz opreme.

Realnoj sadržini, a samim tim i perspektivama odnosa između FNRJ i SAD, bez obzira na različito unutrašnje društveno uređenje, doprinose i sve češći međusobni lični kontakti. Pored više članova Kongresa i službenih ličnosti, našu zemlju je u toku prošle godine posetio veći broj američkih kulturnih, naučnih i javnih radnika, studenata i sportista. Sve više je i broj američkih turista, koji se, privučeni prirodnim lepotama Jugoslavije, istovremeno upoznaju s našim narodom i životom naših ljudi.

Kanada

Odnosi između FNRJ i Kanade razvijali su se i dalje u duhu prijateljstva i uzajamnog razumevanja. U toku korisnih konsultovanja naših delegacija u Organizaciji Ujedinjenih nacija, ponovo je konstatovana sličnost stavova o problemima učvršćivanja mira i međunarodne saradnje. Ekonomski odnosi su se odvijali putem robne razmene, koja je, međutim, bila minimalna. Razmatrane su mogućnosti za povećanje našeg izvoza kao i za dobijanje investicionih kredita za opremu. Bilo je takođe plodnih razmena na kulturnom i naučnom polju.

Očigledno je da postoje još znatne neiskorišćene mogućnosti za svestrano proširenje saradnje.

Zemlje Latinske Amerike

Opšti odnosi naše zemlje sa zemljama Latinske Amerike razvijali su se u toku 1958 godine u pravcu daljih učvršćivanja veza i saradnje, naročito u pogledu onih pitanja gde postoje širi zajednički interesi.

Tako je 1958 godine nastavljena saradnja naše zemlje sa nizom zemalja Latinske Amerike u okviru Ujedinjenih nacija, naročito po raznim ekonomskim i drugim pitanjima, po kojima su se često ispoljavala slična gledišta i dolazilo do zajedničkih istupanja.

Takođe je u toku 1958 godine došlo između naše zemlje i zemalja Latinske Amerike do intenzivnijih neposrednih kontakata.

Prigodom stupanja na dužnosti novoizabranih predsednika republike u Argentini i Meksiku, Jugoslaviju su zastupali članovi Saveznog izvršnog veća Peško Dapčević i Hasan Brkić, a u Kostarici i Paragvaju ambasadori Lekoć i Fejč.

Parlamentarna delegacija, na čelu sa predsednikom Spoljnopolitičkog odbora Savezne narodne skupštine Alešom Beblerom, koja je učestvovala na zasedanju Interparlamentarne unije u Rio de Žaneiru, posetila je osim Brazilije, Argentinu, Urugvaj i Čile. Ova poseta doprinela je daljem međusobnom upoznavanju i proširivanju postojećih odnosa.

U toku 1958 godine boravila je u Latinskoj Americi privredna delegacija, koja je posetila većinu zemalja Latinske Amerike i sklopila nove trgovinske i platne sporazume sa nizom zemalja.

Ekonomski odnose sa zemljama Latinske Amerike karakterišu naša nastojanja da se prevaziđu teškoće i stvore odgovarajući uslovi za povećanje trgovinske razmene, koja je u poslednje vreme, u odnosu na ranije godine, znatno opala. Ovo se naročito odnosi na naš izvoz u zemlje Latinske Amerike, koji je od 11,2 miliona dolara u 1956 spao na 2,2 u 1957 i povećao se na 4,4 miliona dolara u 1958 godini. Uvoz se smanjio od 18,7 u 1956 na 8,4 u 1957 i povećao se na 12,5 miliona dolara u 1958 godini. U cilju unapređivanja naše razmene sa ovim zemljama, nedavno je otvorena i stalna pomorska linija sa Južnom Amerikom.

Budući da je naša privreda zainteresovana za uvoz sirovina iz Latinske Amerike, a takođe i za plasman svojih proizvoda, naročito proizvoda teške industrije, u 1959 godini pojačaću se napori za unapređivanje trgovinske razmene sa zemljama Latinske Amerike.

Meksiko

Odnosi sa Meksikom razvijali su se u 1958 godini u pravcu daljeg razumevanja i prijateljstva. Oni su naročito došli do izražaja kroz saradnju u Organizaciji Ujedinjenih nacija, gde su naše delegacije imale slične stavove o raznim pitanjima, naročito o pitanju pomoći nerazvijenim zemljama, razoružanja i borbe za mir uopšte.

Pored zvanične posete naše delegacije prigodom stupanja na dužnost novog Predsednika Republike Meksika, našu zemlju posetili su prošle godine bivši

Predsjednik Meksika Portes Gil i predstavnik Sekretarijata za poljoprivredu i direktor Agrarnokreditne banke Meksika Moises de la Penja.

U nekoliko većih gradova Meksika organizovane su izložbe jugoslovenske grafike, a izložba meksičke arhitekture održana je u Beogradu i drugim našim gradovima. Došlo je i do niza drugih kulturnih manifestacija (napr. direktna saradnja među školama, itd.), tako da se ukazala potreba potpisivanja kulturne konvencije. U tom cilju već su započeli pregovori.

Sa Meksikom postoji Konvencija o trgovini od 17. marta 1950. godine. Pošto je razmena dosad bila minimalna, u toku 1958. godine učinjeni su ozbiljniji naponi da se privredni odnosi između dve zemlje unaprede.

Brazilija

Naši odnosi sa Brazilijom u protekloj godini razvijali su se normalno.

Prvog aprila 1958. godine potpisan je novi Trgovinski i Platni sporazum. Nasuprot ranijim godinama, trgovinska razmena u toku poslednje dve godine zadržala se na relativno niskom nivou. Dok je uvoz povećan od 3,1 u 1957. na 4,2 miliona dolara u 1958. godini, izvoz je smanjen od 800.000 na 600.000 dolara. U poslednje vreme postoje izvesne teškoće u našoj razmeni s Brazilijom, koje treba rešiti zajedničkim naporima, kako bi se razmena ubuduće mogla povoljnije razvijati.

Argentina

Naši odnosi sa ovom zemljom razvijali su se u prošloj godini u pravcu daljeg učvršćivanja veza i saradnje. Argentinski parlament, prvi put posle rata, održao je svečanu sednicu povodom našeg nacionalnog praznika.

Na kulturnom polju, protekle godine jedino je priređena izložba fotografija o Jugoslaviji.

27. februara 1958. godine zaključen je novi Trgovinski i Platni sporazum. Međutim, zbog oštrog ograničenja uvoza i privremene opšte zabrane uvoza od strane Argentine u toku nekoliko meseci 1958. godine, razmena dve zemlje zadržala se na relativno niskom nivou od 4,1 milion dolara. Mada ona predstavlja povećanje od 32% u odnosu na 1957. godinu, postignuti obim ne može se smatrati zadovoljavajućim.

Protekle godine našu zemlju posetila je privredna delegacija Argentine na čelu sa pomoćnikom ministra industrije Ondarids-om. Ova poseta, kao i poseta naših privrednih delegacija Argentini, doprinela je daljem upoznavanju obostranih mogućnosti.

Urugvaj

Odnosi naše zemlje sa Urugvajem 1958. godine su se dalje učvrstili i razvili. Parlamentarna delegacija FNRJ, koja je kao gost Spoljnotrgovinskog odbora Urugvajskog parlamenta posetila Urugvaj, naišla je na naročito srdačan prijem.

Krajem godine našu zemlju je posetila delegacija kulturnih ustanova Urugvaja.

Privredni odnosi sa Urugvajem odvijali su se u toku 1958. godine vrlo povoljno. Razmena na bazi Trgovinskog i Platnog sporazuma iz 1955. godine, dostigla je, sa oko 4,2 miliona dolara, najviši nivo u posleratnom periodu. U odnosu na 1957. godinu ona predstavlja povećanje od 110%. Naš izvoz u Urugvaj u vrednosti od 2 miliona dolara u 1958. godini povećan je blizu 7 puta, dok je naš uvoz od 2,2 miliona dolara povećan za 18% u odnosu na 1957. godinu. Pored povećanja obima našeg izvoza, potrebno je istaći i dalje proširenje njegove strukture u korist industrijskih proizvoda.

Posete šefa Ekonomskog odeljenja Ministarstva inostranih poslova ing. Crisolongo Brotos-a, i kontro-

lora izvoza i uvoza Urugvaja dr. Costa Valdez-a, doprinele su daljem upoznavanju naših mogućnosti izvoza i obostranoj korisnoj razmeni mišljenja.

Čile

U odnosima sa Čileom došlo je u toku prošle godine do proširivanja raznih vidova međusobne saradnje.

Naša parlamentarna delegacija bila je vrlo dobro primljena od zvaničnih i drugih krugova Čilea.

Kao rezultat dobrih odnosa između dve zemlje, predstavništva u Beogradu i Santjagu de Čile podignuta su 1958. godine na rang ambasada.

Protekle godine došlo je do ostvarivanja šire kulturne saradnje sa Čileom. Našu zemlju posetio je univerzitetski hor iz Valpareza, koji je održao predstave u nekoliko gradova Slovenije i Hrvatske. Kao rezultat proširivanja kulturne saradnje, potpisana je Kulturna konvencija između naše dve zemlje.

Trgovinska razmena sa Čileom odvijala se na bazi Trgovinskog i Platnog sporazuma iz 1954. godine koji je 14. aprila 1958. godine dopunjen izmenom nota. Čine se obostrani naponi da se što više razvije trgovinska razmena. U tom cilju, preduzete su mere da se unapredi uvoz iz Čilea, od kojeg dobrim delom zavisi i naš uvoz. U toku 1957. godine skoro nije bilo razmene, dok je 1958. godine izvezeno u Čile robe u vrednosti od oko 400.000 dolara i izvršena nabavka šaltre od oko 500.000 dolara. Povoljna struktura našeg izvoza i dobar prijem naših industrijskih proizvoda na čileanskom tržištu ukazuju na potrebu da se nastave zajednički naponi u cilju daljeg proširenja razmene između dveju zemalja.

Ostale zemlje Latinske Amerike

Naši odnosi sa ostalim zemljama Latinske Amerike razvijali su se u prijateljskom duhu i traženju raznih oblika saradnje. U cilju proširivanja ekonomskih odnosa, potpisan je sa Paragvajem Trgovinski i Platni sporazum 20. aprila 1958. godine.

Sa Bolivijom je još uvek na snazi Sporazum od 8. oktobra 1954. godine, ali je razmena neznatna.

Protekle godine učinjeni su prvi koraci za sklapanje trgovinskih sporazuma sa Venecuelom, Ekvadorom i Peruuom. Sa ostalim zemljama Latinske Amerike nemamo ugovorne odnose.

Naš izvoz u ove zemlje dostigao je 1958. godine svega 400.000 dolara, što pokazuje smanjenje za 34% u odnosu na 1957. godinu, dok je uvoz od 3 miliona dolara smanjen za 38% prema 1957. godini. Uvoz iz ovih zemalja dostiže relativno visoku sumu.

Ovim tržištima treba posvetiti veću pažnju, naročito u pogledu unapređivanja našeg izvoza.

IV

I u toku 1958. godine Jugoslavija je nastojala da razvije najširu saradnju sa svim zemljama Azije i Afrike, a naročito sa vanblokovskim, koje se aktivno zalažu za jačanje ideje aktivne koegzistencije i miroljubive međunarodne saradnje. Takva nastojanja nailazila su na široku podršku vlada ovih zemalja jer, pored obostranih interesa za razvijanje bilateralnih odnosa, postoje zajednički veoma bliski stavovi o najvažnijim međunarodnim problemima (borba za mir, za razoružanje, za prevazilaženje blokovskih podvojenosti, o kolonijalnim pitanjima, pomoći nerazvijenim zemljama, itd.). Sasvim izuzetno mesto zauzima NR Kina, čija vlada ne samo da je svesno išla na zaoštavanje odnosa sa našom zemljom, već napada i miroljubivu saradnju naše zemlje sa trećim zemljama, a naročito svestrano razvijanje naših odnosa sa zemljama Azije i Afrike, prikazujući antikineskim ovakve odnose, koji predstavljaju značajan prilog miru i zbližavanju među narodima.

U skladu sa politikom održavanja i razvijanja prijateljskih odnosa, nastavljena je i u protekloj go-

dini razmena poruka i poseta najviših predstavnika i državnika naše zemlje i zemalja Azije i Afrike. Ovakva praksa zauzima značajno mesto u borbi za mir i međunarodnu saradnju.

Krajem 1958. Predsednik Republike Josip Broz Tito otputovao je u posetu Indoneziji, Burmi, Indiji, Ceylonu, Etiopiji, Sudanu i UAR. Zbog obimnosti programa koji iziskuje mnogo vremena, Predsednik Tito nije mogao ovoga puta da uključi u program neke zemlje koje su ga bile pozvale i čiji je poziv bio prihvaćen.

Poseta Predsednika Tita dalje je ojačala prijateljstvo Jugoslavije i zemalja afro-azijskog područja, koje se i dosad odražavalo na širokoj međunarodnoj saradnji i na velikoj podudarnosti stavova o najvažnijim međunarodnim pitanjima. Time Predsednikova poseta doprinosi daljoj afirmaciji i jačanju ideje aktivne koegzistencije i učvršćivanju mira u svesti.

Prijateljske veze i orijentacija ovih zemalja na podizanje nacionalnih proizvodnih snaga i životnog standarda, s jedne strane, i mogućnosti naše zemlje da izvozi kako potrošnu, tako i investicionu robu i opremu, s druge strane — predstavljaju povoljan uslov za uspešan razvoj obostrano korisnih odnosa. Međusobna privredna saradnja stalno se razvija u različitim formama, u zavisnosti od interesa i uslova saradnje sa pojedinih zemljama. Međutim, naši privredni odnosi još uvek znatno zaostaju za mogućnostima, potrebama i stepenom političkih i drugih prijateljskih veza.

Jedan deo objektivnih teškoća u privrednoj saradnji, a naročito u trgovinskoj razmeni, nalazi se u jednostranoj privrednoj strukturi nekih od tih zemalja čiji se izvoz bazira samo na nekoliko proizvoda, ali se ipak božjim upoznavanjem tržišta i iznalaženjem pogodnijih formi plaćanja, ta razmena može znatno proširiti. Dalji razvoj privrede ovih zemalja i Jugoslavije stvaraju povoljnije uslove za jačanje međusobne privredne saradnje.

Kreditiranje našeg izvoza nije dosad u većoj meri praktikovano, mada je načelno odobreno da se nekim od ovih zemalja daju srednjoročni krediti pod povoljnim uslovima u cilju izvoza industrijske opreme. Najkrupniji objekat čiju izgradnju i opremu kreditira Jugoslavija je luka Asab u Etiopiji, gde radove izvodi naše preduzeće.

U razvijanju naših ekonomskih odnosa sa zemljama Azije i Afrike nailazimo često na prepreke od strane trećih zemalja, koje putem neekonomskih cena i na druge načine sprečavaju i otežavaju našu ekonomsku saradnju sa zemljama toga područja. Međutim, nema sumnje da većim naporima svih zainteresovanih faktora u tom pravcu ova saradnja može biti brzo obogaćena.

Saradnja na kulturnom polju sa zemljama azijsko-afričkog područja u protekloj godini još uvek je zaostajala za stepenom prijateljskih veza i uzajamnim interesom koji postoji i u Jugoslaviji i u tim zemljama. Ova saradnja uglavnom se odvijala putem poseta kulturnih i naučnih radnika, održavanjem izložbi, filmskih predstava, i sl. Na našim univerzitetima nalazi se na redovnom školovanju oko 60 studenata iz ovog područja, od kojih su oko polovine naši stipendisti. Intenzivniju kulturnu saradnju otežavala je geografska udaljenost i od nje zavisni transportni troškovi.

a) Bliski i Srednji Istok

Ujedinjena Arapska Republika

U odnosima između Jugoslavije i UAR zabeleženi su u 1958. godini na političkom polju vidni rezultati, kako sa stanovišta pozitivnog doprinosa stvari mira i koegzistencije, tako i u produbljivanju međusobnih prijateljskih odnosa.

Čvrstu osnovu za razvitak ovih odnosa dali su dosadašnji susreti šefova dveju država. Početkom jula 1958. godine Predsednik Naser je učinio nezvaničnu po-

setu našoj zemlji. Krajem 1958. godine i početkom 1959. godine došlo je do ponovnih susreta dvojice šefova u UAR.

U razgovorima je ponovo potvrđena korisnost direktne razmene mišljenja o međunarodnim pitanjima i poželjnost održavanja takvih sastanaka ubuduće.

Aktivna podrška Jugoslavije Egiptu u njegovoj borbi za očuvanje i učvršćivanje nezavisnosti 1956. godine i kasnije učvrstila je politiku tesnog prijateljstva, formulisanu u dokumentima izdatim posle susreta dvojice šefova.

Karakter međusobnih prijateljskih odnosa zasnovanih na sličnosti rukovodećih principa spoljne politike omogućio je sve širu i konkretniju saradnju između FNRJ i UAR, koja se u toku 1953. godine obogatila novim formama. U protekloj godini došlo je do potpisivanja između FNRJ i UAR Kulturne konvencije, Sporazuma o naučno-tehničkoj saradnji, aranžmana o prevozu robe i Sporazuma o isporuci investicione opreme. Nastavljeno je sa slanjem i razmenom studenata i stručnjaka. U našu zemlju stigla je iz UAR jedna grupa od 68 poljoprivrednih studenata koja će provesti godinu dana na specijalizaciji na našim poljoprivrednim dobrima. U toku 1958. godine proširena je razmena raznih delegacija iz raznih grana državne uprave, političkog i društvenog života naših zemalja. Sve je to doprinelo boljem međusobnom upoznavanju, zbližavanju i pronalaženju sve novijih oblika prijateljske saradnje.

Ekonomski odnosi Jugoslavije sa UAR zasnivali su se u toku 1958. — kao i ranije — na instrumentima zaključenim sa svakom od dve pokrajine UAR posebno.

Egipat

Privredna saradnja sa Egiptom odvijala se na osnovu Dugoročnog sporazuma o trgovini i ekonomskoj saradnji Klirinškog platnog sporazuma od juna 1957. i Protokola o robnoj razmeni od juna 1958. godine. U toku godine takođe su potpisani sporazumi o isporuci investicione opreme Egiptu i o naučno-tehničkoj saradnji. Dodatni vidovi saradnje — u oblasti pomorskog transporta i ribarenja u egipatskim vodama — regulisani su posebnim sporazumima, zaključenim na nevladinom nivou.

Robna razmena između naše zemlje i Egipta nalazi se u toku poslednjih godina u konstantnom porastu, tako da je ova zemlja postala naš najznačajniji spoljnotrgovinski partner na azijsko-afričkom području. Dok je vrednost razmene u oba pravca u 1956. godini iznosila oko 1,9 milijardi dinara, ona se u 1957. penje na 6,6 milijardi, a za 11 meseci 1958. dostigla je 7,6 milijardi dinara. Pritom je tempo našeg izvoza (koji je u prethodnim godinama zaostajao) bio znatno brži od uvoza. Ova tendencija nastavila se i u toku 1958. godine.

Naša klirinška potraživanja od Egipta iznosila su sredinom decembra 1958. godine preko 2,1 miliona egipatskih funti. S obzirom na dalju tendenciju porasta našeg izvoza u Egipat, iznalaženje novih mogućnosti za odgovarajuće proširivanje našeg uvoza iz Egipta postavlja se kao najhitniji i prvorazredni zadatak. Ove mogućnosti, koje dosad nisu bile dovoljno iskorišćene, svakako postoje.

Povoljni izgledi postoje i na planu našeg izvoza investicione opreme i usluga. U toku 1958. zaključeno je nekoliko poslova u ukupnoj vrednosti od oko 450.000 egipatskih funti. Zaključenjem Sporazuma o isporuci investicione opreme (ratifikovanog u decembru 1958), kojim se naša zemlja obavezala da će pružati egipatskoj strani petogodišnji kredit za nabavku kapitalne opreme u iznosu od 10 miliona dolara, stvaraju se nove mogućnosti za širu saradnju u ovoj oblasti.

Sirija

Privredni odnosi sa Sirijom zasnivaju se na Sporazumu o trgovini zaključenom jula 1953, kojim je

ugovorena slobodna trgovina i međusobna plaćanja u konvertibilnim valutama.

Naš izvoz u Siriju imao je sve do 1958. godine tendenciju stalnog porasta, što važi i za naš uvoz. Međutim, u 1958. godini dolazi do osetnog smanjenja razmene, koja od 1,1 milijarde dinara u 1957, opada na oko 500 miliona dinara (11 meseci 1958. godine).

Uspostavljanje ranije postignutog nivoa robne razmene usko zavisi od povećanja našeg uvoza, koji je sve do danas znatno zaostajao iza izvoza.

Jemen

Prilikom boravka delegacije Kraljevine Jemena u našoj zemlji, krajem 1957. godine, na čelu sa princem El Badrom, između Jugoslavije i Jemena potpisani su: Ugovor o prijateljstvu, kojim su se dve vlade sporazumele o uspostavljanju diplomatskih odnosa, Ugovor o trgovini i Sporazum o naučno-tehničkoj saradnji.

Razmena ratifikacionih instrumenata postignutih sporazuma obavljena je 23. juna 1958. u Kairu.

U kasnijem dogovoru između predstavnika dveju zemalja postignuta je saglasnost da se diplomatska predstavnništva otvore u rangu poslanstva.

U toku svoje posete Ujedinjenoj Arapskoj Republici, Predsednik Republike Josip Broz Tito susreo se sa potpredsednikom vlade Kraljevine Jemena princem Šeik El Islam Mohamed El Badrom. Ovaj susret predstavlja novi potstrek za produbljivanje već postojećih prijateljskih odnosa između dve zemlje.

Irak

Sa Kraljevinom Irakom Jugoslavija nije imala diplomatske odnose. Čim je proglašena Iračka Republika, Predsednik FNRJ Josip Broz Tito poslao je poruku predsedniku nove iračke vlade Abdel Kerim Kasemu (17. jula 1958), kojom je jugoslovenska vlada priznala novu Republiku i izrazila želju za uspostavljanjem diplomatskih odnosa. Iračka vlada je usvojila predlog o uspostavljanju redovnih diplomatskih odnosa i u Bagdadu je otvorena Ambasada FNRJ. Očekuje se da će to isto uskoro učiniti i iračka vlada.

Odmah po uspostavljanju kontakta, obe vlade su izrazile želju za razvijanjem međusobnih prijateljskih odnosa. Izraz takvog obostranog nastojanja bila je poseta ministra privrede Iraka Ibrahim Kube Zagrebačkom velesajmu, a uskoro zatim i zaključivanje trgovinskog i platnog sporazuma. Jugoslavija je da a izvestan broj stipendija iračkim studentima za studije na našim fakultetima za školsku 1958/59. godinu. U toku 1958. godine započeti su razgovori za što skorije zaključivanje kulturne konvencije.

Naši privredni odnosi sa Irakom odvijali su se neredovno sve do oktobra 1958. godine, kada su zaključeni trgovinski i platni sporazumi, koji stvaraju mogućnosti za obostrano korisnu robnu razmenu.

Ukupna robna razmena u toku 1958. godine kretala se uglavnom na nivou iz 1957. godine, tj. oko 1 milijardu dinara u oba pravca. Naš izvoz je, međutim, bio veoma skroman — oko 35 miliona dinara u 11 meseci 1958. godine, prema 75 miliona u 1957. godini. Rezultati novozaključenog Trgovinskog i Platnog sporazuma očekuju se u 1959. i sledećih godina.

Neka od naših preduzeća vode pregovore u Iraku radi učešća u izgradnji raznih objekata i snabdevanju našom investicionom opremom.

Iran

Odnosi naše zemlje sa Iranom odvijali su se normalno. Tokom godine obe zemlje su pokazale interesovanje da se ti odnosi intenziviraju. U tom cilju je sa naše strane predloženo sklapanje trgovinskog i platnog sporazuma, a sa iranske strane sklapanje konvencije o izručivanju kriminalaca.

Naši privredni odnosi sa Iranom ostvaruju se skoro isključivo putem robne razmene. Ona nije regu-

lisana međudržavnim instrumentima, mada se odvija uglavnom redovno. Sva plaćanja se realizuju u konvertibilnim valutama.

Robna razmena u toku 1958. godine ostvarena je uglavnom na nivou iz 1957. godine i iznosila je 214 miliona dinara u oba pravca, ili 188 miliona dinara izvoza i 26 miliona dinara uvoza.

Jordan

U razvoju odnosa između FNRJ i Kraljevine Jordan došlo je do izvesnog zastoja zbog situacije nastale razvojem događaja na Bliskom Istoku.

Privredni odnosi sa Jordanom zasnivaju se na Trgovinskom sporazumu koji je zaključen 1954. godine. Robna razmena je znatno opala u 1958. godini u odnosu na 1957, što naročito važi za naš izvoz. Naš trgovinski bilans je u toku poslednjih nekoliko godina pasivan usled znatnog uvoza fosfata.

Liban

Odnosi između FNRJ i Republike Libana karakteriše prijateljski razvoj u svim oblastima.

Rešenjem krize i stabilizovanjem prilika u Libanu stvoreni su potrebni uslovi za svestraniji razvoj naših međusobnih odnosa.

Nova libanska vlada je krajem 1958. godine postavila svog prvog poslanika u FNRJ sa stalnim sedištem u Beogradu.

Privredni odnosi između FNRJ i Libana zasnivaju se na Trgovinskom sporazumu zaključenom 1953. godine. Robna razmena u toku 1958. godine, a naročito naš izvoz, znatno su porasli u odnosu na 1957. godinu. Preduzete su mere za povećanje našeg uvoza iz Libana u 1959. godini, kako bi se stvorila mogućnost za dalje povećanje robne razmene. Naša preduzeća učestvuju u podizanju raznih investicionih objekata u Libanu i njihovom snabdevanju opremom. Perspektive saradnje na ovom polju su veoma dobre.

Izrael

Naši odnosi sa Izraelom u protekloj godini normalno su se odvijali. Novi Trgovinski sporazum, koji je zaključen decembra 1958. godine, stvorio je mogućnosti poboljšanja strukture našeg izvoza i predviđa izvesno povećanje međusobne trgovinske razmene.

b) Azija

Indija

Saradnja između Jugoslavije i Indije u naporima da se učvrsti mir i međunarodni problemi rešavaju miroljubivim sredstvima, odvijala se u protekloj godini u znaku konstruktivnih zajedničkih napora za opštu primenu politike aktivne i miroljubive koegzistencije. U tome su Jugoslavija i Indija bili značajni partneri među ostalim miroljubivim narodima. Zasnovani na tim temeljima, naši odnosi sa Indijom, kako po opštim međunarodnim pitanjima, tako i na raznim poljima delatnosti, bili su prijateljski i srdačni. U toku 1958. godine nastavila se vrlo korisna razmena poruka između Predsednika Tita i predsednika indijske vlade Nehrua.

Na svim poljima saradnje učinjen je dalji napredak. Tokom marta i aprila 1958. godine boravila je kod nas indiska vladina delegacija za nabavku opreme za hidrocentrale, a jula 1958. godine, posetila nas je indiska trgovinska delegacija. Nastavljena je korisna razmena poseta i u toku 1958. godine, Jugoslaviju su posetili državni i istaknute ličnosti javnog i kulturnog života Indije. Nedelja jugoslovenskog filma i izložba naše grafike u Delhiju bili su zapaženi i u indijskoj javnosti. Naši naučnici su uzeli učešća na Indijskom naučnom kongresu u Madrasu 1958. godine. Naši stručnjaci boravili su u Indiji, a kod nas su došli na specijalizaciju i školovanje stipendisti iz Indije.

U toku su pregovori za zaključivanje sporazuma o kulturnoj saradnji, koji će svakako dati nov potstrek daljem jačanju i proširivanju kulturnih veza između dve zemlje.

Postoje solidni izgledi za dalje uspešno razvijanje naše saradnje sa Indijom.

Privredna saradnja između Indije i Jugoslavije u toku 1958 godine odvijala se na osnovu Trgovinskog sporazuma, zaključenog 1956 godine. Akcije i naponi učinjeni tokom 1958 godine, međusobne posete privrednika i učestvovanje na izložbama, doprineli su znatnom povećanju trgovinske razmene. Zabeleženo je povećanje jugoslovenskog izvoza u Indiju, koji je u 1958 godini dostigao 3.201 milion dinara. Jugoslovenski uvoz iz Indije u istom periodu iznosio je samo 672 miliona dinara, što ubuduće treba popraviti.

Indonezija

Proteklu godinu karakteriše dalje učvršćivanje i jačanje prijateljskih odnosa između Jugoslavije i Indonezije. Sličnost gledišta o mnogim pitanjima međunarodnog karaktera omogućila je dalje razvijanje prijateljske saradnje između dve zemlje.

Od posebnog značaja za međusobnu saradnju u toku prošle godine bile su međusobne posete državnih, političkih i privrednih rukovodilaca dveju zemalja, u prvom redu poseta predsednika Sukarna januara 1958 godine a zatim premijera dr Kartavirdaja Džuande oktobra 1958 godine našoj zemlji. Zvanična saopštenja izdata povodom ovih poseta, potvrdila su značajna ostvarenja u svim oblastima međusobnih odnosa i otkrila nove mogućnosti za njihovo razvijanje.

Državna poseta Predsednika FNRJ Josipa Broza Tita Indoneziji u periodu od 23 decembra 1958 do 1 januara 1959 godine naročito je doprineo daljem jačanju prijateljstva i međusobnih odnosa između dve zemlje. To se naročito vidi iz postignute saglasnosti o pojačanoj aktivnosti za dalje proširivanje saradnje na svim poljima.

Ekonomski odnosi su, usled objektivnih teškoća, u izvesnoj meri zaostajali, naročito u prvoj polovini godine. Međutim, obostrano preduzetim merama nastojalo se da se te teškoće prevaziđu. Aprila meseca 1958 godine u Džakarti je potpisan Usaglašeni zapisnik mešovite jugoslovensko-indonežanske komisije, čije su se preporuke počele realizovati. Tako je, naprimera, u Rijeci otvoreno konsignaciono skladište za plasman indonežanske robe u Jugoslaviji i u državama Srednje i Istočne Evrope, a u Džakarti se pristupilo formiranju jugoslovensko-indonežanskog preduzeća koje će se baviti plasiranjem jugoslovenske robe na indonežansko tržište, kao i kupovinom indonežanske robe za potrebe jugoslovenskog tržišta.

Prilikom posete Predsednika Tita Indoneziji razmotrene su mogućnosti za unapređivanje ekonomskih odnosa i doneti su značajni zaključci u pogledu trgovine, uzajamne tehničke saradnje i raznih vidova ekonomske kooperacije.

Burma

U toku protekle godine između Jugoslavije i Burmanske Unije nastavljena je prijateljska saradnja. Osnovi za ovakvu saradnju stvoreni su sličnim gledištima na najvažnija međunarodna pitanja. Prijateljska poseta Predsednika Tita Burmanskoj Uniji početkom 1959 godine, otvorila je nove mogućnosti za saradnju na ekonomskom i političkom polju.

Ekonomski odnosi Jugoslavije i Burmanske Unije razvijaju se na bazi Brionskog protokola iz 1955 godine, kao i dopunskih protokola iz 1956 i 1957 godine. Tokom protekle godine trgovinska razmena sa Burmom, usled objektivnih teškoća, bila je nešto slabija nego ranijih godina. Međutim, postoje svi uslovi da se ona podigne na viši nivo. U ovom pogledu značajnu ulogu ima naš uvoz pirinča iz Burme, čime se stvaraju mogućnosti da Burma kupuje našu robu. U privrednoj

saradnji sa Burmanskom Unijom posebno mesto zauzimaju naši radovi na polju istraživanja i projektovanja. I u protekloj godini jugoslovenska preduzeća zabeležila su nekoliko značajnih uspeha na tom polju.

Cejlon

Posle uspostavljanja redovnih diplomatskih odnosa između naše zemlje i Cejlona 14 oktobra 1957 godine, učinjeni su obostrani naponi da se odnosi između dve zemlje prošire na svim poljima. Izraz obostranih nastojanja u tom pravcu ogleda se u otvaranju stalnog predstavništva FNRJ u Kolumbu i akreditovanju prvog cejlonskog poslanika u Beogradu.

Uspostavljanje direktnih diplomatskih odnosa stvorilo je mogućnosti za širu razmenu mišljenja sa najvišim cejlonskim rukovodiocima o problemima koji interesuju obe zemlje.

Trgovinska razmena između naše zemlje i Cejlona odvija se na bazi Trgovinskog sporazuma od 1953 godine. Razmena se nalazi u početnoj fazi, ali će otvaranje našeg stalnog predstavništva doprineti da se sadašnje mogućnosti bolje iskoriste.

Posetom Predsednika Republike Cejlona početkom 1959 godine dat je odlučan potstrek međusobnoj saradnji na političkom, ekonomskom i kulturnom polju. Tom prilikom je postignuta i načelna saglasnost o podizanju diplomatskih predstavništava na rang ambasada.

Pakistan

Naši odnosi sa Pakistanom razvijaju se normalno. I u protekloj godini došla je do izražaja obostrana želja da se međusobna saradnja proširi na mnogim poljima, a naročito na ekonomskom. Naša preduzeća nastavljaju sa izgradnjom hidrocentrale, a početkom 1958 godine dobijena je porudžbina za još jednu hidrocentru, čija će izgradnja početi 1959 godine, zatim za istraživačke radove, tehničke konsultacije, projektovanje i nadzor za izgradnju pojedinih hidropostrojenja.

Naš uvoz iz Pakistana tokom protekle godine iznosio je 421 milion dinara, a izvoz je za isti period dostigao vrednost od 347 miliona dinara.

Avganistan

Sa Avganistanom Jugoslavija ima redovne kontakte normalnim diplomatskim kanalima. Date su inicijative za tehničku saradnju, za uspostavljanje trgovinskih odnosa i za trgovinsku razmenu. U tom cilju Jugoslaviju je posetila trgovinska delegacija na čelu sa zamnikom ministra trgovine Mohamedom Rasul Junosi.

Kambodža

Odnosi naše zemlje sa Kambodžom razvijaju se u atmosferi razumevanja i međusobne saradnje. Sličnost gledišta o mnogim međunarodnim pitanjima omogućava dalji razvitak i učvršćivanje međusobnih odnosa.

Uskoro se očekuje zaključivanje trgovinskog i političkog sporazuma o naučnoj i tehničkoj saradnji.

Tajland

Između Jugoslavije i Tajlanda postoje normalni diplomatski odnosi. U toku 1958 godine činjeni su naponi za unapređivanje ekonomske saradnje.

Japan

U toku 1958 godine dalje je proširena saradnja između Jugoslavije i Japana na svim poljima. Posebe pojedinih članova japanskog parlamenta, naučnih i kulturnih radnika i većeg broja predstavnika privrednih krugova Japana Jugoslaviji, doprinele su boljem međusobnom upoznavanju i stvaranju uslova za širu i svestraniju saradnju. Od važnih političkih ličnosti

Jugoslaviju su posetili: Masanosuki Ikeda, član Japanskog parlamenta i istaknuti lider vladajuće Liberalno-demokratske stranke i Naokiči Kitazava, član Parlamenta i Spoljnopolitičkog i Budžetskog komiteta.

Kao rezultat obostranih nastojanja za proširivanje saradnje, kako na političkom, tako i na ekonomskom polju, dogovoreno je da se tokom 1959—1960 godine izvrši razmena parlamentarnih delegacija. Takođe je postignuta načelna saglasnost za potpisivanje prvog posleratnog ugovora o trgovini i plovidbi između FNRJ i Japana. Razmotrene su i druge mogućnosti za da je unapređivanje privredne saradnje.

Od početka 1959 godine nalazi se u Japanu jedna naša delegacija, sa potpredsednikom Izvršnog veća NR Srbije Mihailom Svabićem na čelu, u cilju unapređivanja ekonomskih odnosa između naše dve zemlje.

Razne kulturne manifestacije, predavanja i izložbe tokom prošlog godina bile su primjene i u Japanu i u Jugoslaviji sa velikim interesovanjem. U toku su završne pripreme za potpisivanje Konvencije o kulturnoj saradnji između FNRJ i Japana.

NR Kina

Dok su u protekloj godini naši odnosi sa svim zemljama Azije i Afrike jačali i uspešno se razvijali, odnosi između FNRJ i NR Kine su se naročito u poslednje vreme, ne našom krivicom, veoma pogoršali.

U toku 1958 godine rukovodstvo NR Kine vodilo je najžešću kampanju protiv naše zemlje, njenog rukovodstva, našeg unutrašnjeg razvoja i jugoslovenskih spoljnopolitičkih koncepcija aktivne koegzistencije i svestrane miroljubive međusobne saradnje, uprkos činjenici da Jugoslavija nikad nije imala nikakvih sporova niti nenešenih pitanja sa NR Kinom i da je naša zemlja uvek dosledno pružila svesrdnu podršku opravdanim naporima NR Kine da bude zastupljena u Organizaciji Ujedinjenih nacija kao i opravdanim i legitimnim interesima u pogledu ujedinjenja i integriteta NR Kine.

Karakter i metod kampanje koja se u NR Kini vodi protiv Jugoslavije, pored uvredljivog i nedostojnog rečnika za normalne odnose među državama, ilustruju i negostoljubivi postupci prema jugoslovenskim diplomataima u Peking, hapšenje, suđenje i presuda jugoslovenskim mornarima, itd. U takvoj situaciji je, posle relativno povoljnog razvoja ekonomskih odnosa u prethodne dve godine, u 1958 godini zabeležen takođe znatan pad razmene. Sistematsko bojkotovanje, diskriminacija i zavođenje specijalnog režima za naše brodove od strane vlade NR Kine, predstavljaju samo ilustraciju nesprenosti NR Kine da neguje normalnu saradnju sa našom zemljom. I pored svih napora koje je preduzimala Jugoslavija da se održi razmena na normalnom i ekonomski opravdanom nivou, mi posle nekoliko meseci pregovaranja nisu postignuti nikakvi rezultati, tako da je u 1959 godini ona predviđena na nižem nivou.

Kulturna saradnja između dve zemlje je prekinuta, jer je NR Kina prestala da izvršava obaveze iz već ugovorenog programa za 1958 godinu.

Mongolska Narodna Republika

Posle uspostavljanja diplomatskih odnosa i posete državne delegacije Mongolske Narodne Republike na čelu sa predsednikom vlade Cedenbalom našoj zemlji u 1957 godini stvoreni su uslovi za razvoj saradnje između dve zemlje. U Beogradu je 19 februara 1958 godine potpisan prvi Trgovinski sporazum, kojim je predviđena robna razmena za tekuću godinu u iznosu od 1.200.000 dolara u oba pravca i koji je delimično izvršen. U proleće 1958 godine jedna naša kulturna delegacija je posetila Mongoliju.

To su prvi kontakti sa NR Mongolijom, i naša je želja da se međusobna saradnja još više razvije.

Demokratska Republika Vijetnam

Naša zemlja zalagala se i u 1958 godini u Organizaciji Ujedinjenih nacija i na druge načine za ostvarenje Zenevskog dogovora u vezi sa ujedinjenjem Vijetnama.

U bilateralnim odnosima između DR Vijetnama i Jugoslavije nije u protekloj godini zabeležen nikakav napredak. Zalimo što nisu nađene mogućnosti za unapređivanje međudržavnih odnosa.

c) Afrika

Etiopija

Saradnja sa Carevinom Etiopijom razvijala se u toku protekle godine u duhu već postojećih prijateljskih odnosa i uzajamnog razumevanja. U prošloj godini nastavila se korisna izmena poruka između Predsednika Tita i cara Haila Selasija. Poseta Predsednika Tita Etiopiji početkom 1959 godine, rezultat je i potvrda ovih prijateljskih odnosa. Ona je istovremeno doprinos daljem produbljavanju svestrane saradnje između dve zemlje, naročito na planu ekonomske saradnje i tehničke pomoći.

U toku prošle godine Jugoslaviju je posetio tadašnji etiopski ministar trgovine i industrije Ato Abbebe Retta.

Naročit značaj u jugoslovensko-etioipskim odnosima ima obostrano korisna privredna saradnja. Ona se ogleda u robnoj razmeni i drugim vidovima ekonomske saradnje.

Od preduzeća najveći značaj ima preduzeće »Jugoeiropija«, preko koga se odvija 90% robne razmene između dve zemlje.

U toku 1957 preduzeću »Pomgrad« iz Splita bila je poverena izgradnja luke Asab, koja se uspešno odvija.

Sredinom 1958 godine etiopska vlada je sklopila ugovor sa preduzećem »Naftaplin« iz Zagreba o istraživanju nafte na crvenomorskoj obali Eritrije.

Jugoslavija je nastojala da, u okvirima svojih mogućnosti, pruži pomoć ekonomskom razvitku Etiopije.

U skladu sa opštim razvojem međusobnih odnosa, tokom 1958 godine povećan je, na traženje vlade Etiopije, broj visokokvalifikovanih jugoslovenskih stručnjaka u Etiopiji.

U nastojanju da razvije što tešnje prijateljske odnose i međusobno upoznavanje, Jugoslavija je u 1968 godini dodelila i izvestan broj stipendija etiopskim studentima koji studiraju u našoj zemlji.

Sudan

U toku 1958 godine odnosi naše zemlje sa Republikom Sudanom dalje su se razvili, kako na političkom, tako i na ekonomskom polju. Septembra 1958 godine FNRJ je naimeenovala prvog poslanika u Sudanu na mesto dotadašnjeg otparnika poslova.

Dolazak nove vlade novembra 1958 godine nije izmenio postojeće odnose i dosadašnju saradnju. Jugoslavija je 21 novembra 1958 godine priznala novu vladu generala Abuda. Poseta Predsednika Tita, koja je bila dogovorena aprila 1958 godine, bila je prihvaćena od nove sudanske vlade. Ova poseta je dala potstrek daljem razvijanju prijateljskih odnosa između naše dve zemlje. Kao rezultat te posete i diplomatska predstavništva dve zemlje podignuta su na rang ambasade.

Jugoslovensko-sudanski privredni odnosi zasnivaju se na Trgovinskom sporazumu, zaključenom decembra 1955 godine, kojim su ugovorena uravnotežena robna razmena i klirinška plaćanja. U toku 11 meseci 1958 godine robna razmena ostala je na nivou iz prethodne godine (oko 350.000 američkih dolara), ali je naš izvoz znatno opao prvenstveno zbog uvoznih restrikcija koje je u tom periodu uvela sudanska vlada.

Zato je krajem 1958 godine zaključen poseban kompenzacioni sporazum, koji predviđa povećanje na-

ših kupovina sudanskog pamuka u zavisnosti od višine porasta izvoza naših industrijskih proizvoda u Sudan.

Na polju investicione saradnje, jugoslovenska preduzeća zaključila su u toku 1957/58 kontrakte za eksploataciju željezne rude i za podizanje fabrika gvozdених konstrukcija i baterija. Pregovori za isporuku opreme i podizanje raznih drugih industrijskih objekata nalaze se u toku.

Maroko

Neposredni diplomatski odnosi između naše zemlje i Kraljevine Maroka uspostavljeni su 5 februara 1958 godine otvaranjem naše diplomatske misije u Rabatu u rangu poslanstva. Odmah po otvaranju poslanstva otpočelo je proširivanje prijateljskih veza između dve zemlje.

Na poziv Predsednika Savezne narodne skupštine, našu zemlju je posetio predsednik Savetodavne skupštine Maroka Ben Barka. On je u vremenu od 23 septembra do 2 oktobra 1958 godine obišao više naših gradova, ustanova i organizacija, pokazujući veliko interesovanje za naša dostignuća.

Tokom 1958 godine zaključen je i novi Trgovinski ugovor između Maroka i Jugoslavije, kojim je robna razmena između dve zemlje u odnosu na 1957 godinu povećana kako po vrednosti, tako i po asortimanu robe. U 1958 godini naša zemlja je dodelila nekoliko stipendija marokanskim studentima.

Tunis

Sa Tunisom je naša zemlja uspostavila neposredne diplomatske odnose 1957 godine, a februara 1958 godine otvoreno je naše Poslanstvo u Tunisu, dok je Tunis akreditovao kod nas svog ambasadora u Parizu u svojstvu opunomoćenog ministra i izvanrednog poslanika. Decembra 1958 godine tuniska vlada je odlučila da otvori poslanstvo u Beogradu.

Trgovinskim ugovorom od jula 1958 godine, proširena je robna razmena između Jugoslavije i Tunisa za dva puta u odnosu na 1957 godinu. Decembra 1958 godine zaključen je sa jednim našim izvoznim preduzećem sporazum o prodaji oružja Tunisu.

Robna razmena za 11 meseci prošle godine dostigla je vrednost od 752 miliona dinara. Od ukupne vrednosti naše robne razmene sa Tunisom, na naš izvoz otpada 135 miliona, a na uvoz 617 miliona. Ovakva razmena, kako kod Tunisa, tako i kod Maroka, rezultat je povećanih kupovina fosfata, koje će se nastaviti i u 1959 godini, s obzirom na velike potrebe našeg tržišta.

Tunis pokazuje interes za naše privredne i druge stručnjake, kao i za mogućnost školovanja svojih kadrova u našoj zemlji.

Libija

Diplomatski odnosi između naše zemlje i Kraljevine Libije uspostavljeni su 1957 godine. U Libiji je bio akreditovan naš ambasador iz Kaira. Međutim, tokom 1958 godine, s obzirom na lakše veze, odlučeno je da se u Libiji akredituje naš poslanik iz Tunisa, koji je predao akreditiv novembra 1958 godine. Odnosi između naše zemlje i Libije odvijaju se u duhu prijateljstva i saradnje po svim pitanjima koja interesuju obe zemlje.

Gana

Vlada FNRJ je pozdravila formiranje nezavisne države Gane 1957 godine, a tokom 1958 godine vođeni su pregovori o uspostavljanju diplomatskih odnosa. Otvoreno je naše pretsavništvo u Akri u rangu ambasade.

Ganu i još neke zemlje Zapadne Afrike posetiće ovog proleća jedna vladina privredna delegacija u cilju uspostavljanja ekonomske saradnje.

Južnoafrička Unija

Jugoslavija sa ovom zemljom održava odnose preko svog Generalnog konzulata u Johannesburgu.

d) Australija i Novi Zeland

Sa Australijom i Novim Zelandom, gde imamo generalne konzulate, odnosi su dobri. Međutim, velika geografska udaljenost predstavlja objektivnu teškoću za širu saradnju. I robna razmena je zasada ograničena. Iz tih zemalja uvozimo manje količine vune, dok je izvoz neznatan.

2. UJEDINJENE NACIJE I REGIONALNE ORGANIZACIJE UJEDINJENIH NACIJA

Polazeći od shvatanja da je u današnjoj situaciji jedini put za očuvanje mira u svetu poštovanje Povelje Ujedinjenih nacija i dosledna primena principa miroljubive aktivne koegzistencije, Jugoslavija se zalagala da ti principi postignu svoju punu afirmaciju u Organizaciji Ujedinjenih nacija. Takva delatnost Jugoslavije došla je 1958 godine do izražaja kako na vanrednom hitnom zasedanju Generalne skupštine po pitanju Srednjeg Istoka, tako i na XIII redovnom zasedanju i na zasedanjima raznih tela Organizacije Ujedinjenih nacija i drugih međunarodnih organizacija povezanih sa Ujedinjenim nacijama.

Odmah po izbijanju krize na Srednjem Istoku i iskrcavanju američkih trupa u Libanu i engleskih u Jordanu, jugoslovenska vlada je istakla potrebu sazivanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija u hitno vanredno zasedanje da bi se u okviru Ujedinjenih nacija našlo mirno rešenje nastale situacije.

U tom cilju Jugoslavija je saradivala sa neposredno zainteresovanim i sa ostalim zemljama, a naročito sa onima koje ne pripadaju blokovima. Rezultat takvog nastojanja velikog broja zemalja u Organizaciji Ujedinjenih nacija bio je jednoglasno usvajanje rezolucije arapskih zemalja, posle koje je došlo do povlačenja stranih trupa iz Libana i Jordana.

Trinaesto zasedanje Generalne skupštine održano je u situaciji u kojoj su se glavni politički problemi — kriza na Dalekom Istoku, pregovori u Ženevi o obustavljanju atomskih proba i sprečavanju iznenadnog napada, kao i berlinska kriza — nalazili van dnevnog reda zasjedanja. Zbog toga se i samo zasedanje nužno razvijalo u smislu ovakvog razvika događaja. Iako sa prilično ograničenim mogućnostima, objektivno posmatrano, zasedanje Generalne skupštine je ostvarilo izvesna postignuća koja su se pod ovakvim uslovima mogla postići.

Na ovom zasedanju jugoslovenska delegacija produžila je svoju konstruktivnu aktivnost, naročito na političkim, ekonomskim i kolonijalnim pitanjima. Pojačana aktivnost Jugoslavije došla je naročito do izražaja prilikom razmatranja pitanja razoružanja, korišćenja vasionkog prostora, koegzistencije, Kipra, Alžira i drugih kolonijalnih problema, kao i problema ekonomskog razvika nerazvijenih zemalja.

Zasedanjem je, kao i prethodne godine, dominiralo pitanje razoružanja, pri čemu je najveća pažnja posvećena problemima opustavljanja eksperimenata atomskim i hidrogenskim oružjem.

Jugoslovenska delegacija je, u zajednici sa drugim vanblokovskim zemljama, usmerila svoje napore na ublažavanje razlika u stavovima prvenstveno velikih zemalja i na pokušaje da se pronade opšte prihvatljivo rešenje o opštem obustavljanju eksperimenata nuklearnim i termonuklearnim oružjem. Iako je u Generalnoj skupštini želja za opštim obustavljanjem eksperimenata zaista postojala, takvi napori nisu doveli do uspeha, prvenstveno zbog stava sila najodgovornijih za pitanje razoružanja.

Uviđajući štetnost nefunkcionisanja mehanizma Ujedinjenih nacija za razoružanje, u želji da se pitanje razoružavanja vrati pod okrilje Ujedinjenih na-

cija, jugoslovenska delegacija je, zajedno sa Indijom, podnela nacrt rezolucije o formiranju komisije za razoružanje sastavljene od svih članova Ujedinjenih nacija koji je bio jednoglasno usvojen. Takođe je jednoglasno usvojen i zajednički predlog rezolucije Jugoslavije i Indije kojim se izražava nada da će se na konferenciji eksperata za proučavanje problema obezbeđenja od iznenadnog napada postići najveća mogućna saglasnost.

Polazeći od činjenice da je aktivna koegzistencija jedini put ka očuvanju mira u svetu, Jugoslavija je sa Indijom, Argentinom, CSR i nekoliko drugih zemalja izradila i predložila rezoluciju kojom se ponovo potvrđuju principi aktivne i miroljubive koegzistencije među državama. I ova rezolucija bila je jednoglasno usvojena.

U pogledu krize na Dalekom Istoku jugoslovenska delegacija je istakla potrebu mirnog rešavanja ovog pitanja putem pregovora, uz zadovoljenje opravdanih zahteva NR Kine.

Ističući da su uzaludni naponi kolonijalnih sila da spreče prirodne procese oslobođenja naroda, Jugoslavija je povodom pitanja Alžira i Kipra pružila punu podršku borbi ovih naroda za pravo na samoopredeljenje i nezavisnost.

Trinaesto zasедanje Generalne skupštine bilo je svedok daljeg porasta nacionalno-oslobodilačkih pokreta u teritorijama pod starateljstvom i nesamoupravnim teritorijama. Oko 45 miliona stanovnika ovih teritorija treba 1960 godine da dobiju nezavisnost.

Jugoslavija je, u zajednici sa drugim zemljama antikolonijalne većine u Organizaciji Ujedinjenih nacija, dala punu podršku težnjama naroda ovih teritorija za sticanje pune nezavisnosti i nastojala da Organizaciju Ujedinjenih nacija što tešnje poveže sa skorim ostvarenjem nezavisnosti izvesnog broja kolonijalnih naroda.

Rezultat aktivnog i konstruktivnog rada jugoslovenske delegacije na Trinaestom zasédanju jeste dalja afirmacija Jugoslavije kao miroljubive zemlje i učvršćivanje ugleda koji Jugoslavija uživa u Ujedinjenim nacijama, a naročito kod vanblokovskih zemalja Azije i Afrike. To se jasno pokazalo kroz saradnju naše delegacije sa predstavnicima ovih zemalja, na izradi niza prihvatljivih i konstruktivnih predloga za rešenje mnogih značajnih pitanja.

Ne ekonomskom području delatnosti Ujedinjenih nacija, naponi naše zemlje i dalje su bili koncentrisani na rešavanje najhtinijih problema iz oblasti privrednog razvoja ekonomski nerazvijenih zemalja.

Na XIII zasédanju Generalne skupštine, na osnovu prošlogodišnje odluke o osnivanju Specijalnog fonda za pružanje pomoći nerazvijenim zemljama, pristupilo se osnivanju ovog fonda, za koji je Jugoslavija prijavila 45 miliona dinara kao svoj doprinos za 1959 godinu. S obzirom da sredstva predviđena za Specijalni fond neće ni izdaleka biti dovoljna za postizanje ciljeva predviđenih prilikom osnivanja Specijalnog fonda Ujedinjenih nacija za privredni razvoj (SUNFED), prihvaćena je rezolucija Jugoslavije i drugih 13 zemalja kojom se traže pojačani naponi za stvaranje fonda Ujedinjenih nacija za kapitalne investicije.

Jugoslavija je tokom 1958 godine nastavila još upornije da se zalaže za organizovanje akcije u cilju olakšavanja teškog položaja nerazvijenih zemalja nastalog usled nestabilnosti svetskih robnih tržišta i pada cena sirovina. U vezi s tim, na XIII zasédanju Ekonomsko-socijalnog saveta reorganizovana je Komisija za sirovine i izvršen ponovan izbor njenih članova, među kojima je izabrana i Jugoslavija.

Jugoslavija se aktivno zalagala i za osnivanje posebnog organa Ujedinjenih nacija za industrijali-

zaciju i produktivnost rada, do čega, međutim, još nije došlo.

U toku 1958 godine Jugoslavija je nastavila aktivnu saradnju u Evropskoj ekonomskoj komisiji Ujedinjenih nacija. Uz aktivnu podršku naše zemlje, Komisija je početkom 1958 godine sazvala poseban sastanak stručnjaka za energetske probleme Evrope, na kome je ovaj problem prvi put tretiran u celini. Jugoslavija se isto tako zalagala za povećanje međuevropske razmene i postepeno povezivanje postojećih ekonomskih organizacija sa Komisijom radi omogućavanja jedne sveevropske saradnje u sklopu svetske privrede.

Jugoslavija je tokom godine tešnje saradivala sa Međunarodnim monetarnim fondom, a takođe i sa Međunarodnom bankom za trgovinu i razvoj.

U nastojanjima da proširi multilateralnu saradnju na području trgovine, naša zemlja je tražila da dobije status »pridruženog članstva« u Opštem sporazumu o trgovini i carinama (GATT).

Jugoslavija je i u protekloj godini nastavila da živo učestvuje u aktivnosti Međunarodne organizacije za poljoprivredu i ishranu (FAO). Na poslednjoj konferenciji FAO naša zemlja izabrana je u Robni komitet i komitet za program.

U pogledu proširenog programa Tehničke pomoći Ujedinjenih nacija Jugoslavija je tokom 1958 godine vodila živu akciju za povećanje sredstava ovog fonda. Za 1959 godinu Jugoslavija je prijavila kao doprinos Proširenom programu Tehničke pomoći sumu od 35 miliona dinara. Tokom 1958 godine Jugoslaviji je stavljeno na raspolaganje 693 hiljade dolara iz ovog fonda.

U toku 1958 godine Jugoslavija je nastavila aktivno učestvovati u međunarodnom, socijalnom, zdravstvenom, humanitarnom i naučnom životu, kako u okviru Ujedinjenih nacija, tako i u njenim specijalizovanim agencijama — Međunarodnoj organizaciji rada, UNESCO-u, Svetskoj zdravstvenoj organizaciji i u ostalim međunarodnim organizacijama.

Naročito uspešno se odvijala saradnja sa Međunarodnim dečjim fondom (UNICEF) na realizaciji niza vrlo korisnih akcija i programa, kao što su zaštita majke i deteta, rehabilitacija invalida, zaštita invalidske dece, itd.

U toku 1958 godine naša zemlja je aktivno učestvovala u radu Svetske poštanske unije i Međunarodne unije za telekomunikacije, doprinoseći na taj način jačanju i unapređivanju međunarodne saradnje na polju saobraćaja i telekomunikacija.

Naučno-tehnička saradnja

U 1958 godini naši odnosi na tehničkom i naučnom polju bili su znatno prošireni ne samo sa međunarodnim organizacijama nego i sa nizom zemalja na bilateralnoj osnovi.

Obim sredstava dobivenih iz međunarodnih i bilateralnih izvora iznosio je ukupno 4.763.752 dolara.

U planskom rasporedu korišćenja ovih sredstava u najvećem procentu (85%) je obuhvaćena privreda (industrija, poljoprivreda, građevinarstvo i saobraćaj), dok je u ostalom delu obuhvaćeno zdravstvo, prosveta, socijalno staranje, javna administracija, i dr.

Od vidova tehničke pomoći najviše sredstava predviđeno je za opremu (2.162.633 dolara), zatim za usavršavanje naših stručnjaka u inostranstvu (2.068.497 dolara), i za strane eksperte u našoj zemlji (532.622 dolara).

U poslednjih nekoliko godina zaključeno je trinaest sporazuma o naučno-tehničkoj saradnji: sa Francuskom, Italijom, Grčkom, SSSR-om, Poljskom, Čehoslovačkom, Mađarskom, Rumunijom, Bugarskom, Kinom, Egiptom, Jemenom i Burmom. Pored toga, naučno-tehnička saradnja je obuhvaćena u sedam privrednih sporazuma Jugoslavije sa — Tunisom, Indonezijom, Irakom, Sudanom, Mađarskom, Indijom i Etiopijom.

Od IV kvartala 1957 godine i u toku 1958 godine boravilo je 435 naših stručnjaka na praksi u tim zemljama. Pored toga, naše privredne organizacije i ustanove dobile su 267 tehničkih dokumentacija. U istom periodu boravilo je na praksi kod naših privrednih preduzeća, organizacija i ustanova 436 stručnjaka iz tih zemalja. Mi smo tim zemljama stavili na raspolaganje 56 tehničkih dokumentacija.

Poslove na području tehničke pomoći Ujedinjenih nacija vršila je Uprava za tehničku pomoć FNRJ.

Kulturna saradnja sa inostranstvom

U toku prošle godine ulagani su napori i za ostvarivanje što šire međunarodne kulturne saradnje. Instrumenti te saradnje bile su kulturne konvencije i redovna ili povremena saradnja Komisije za kulturne veze sa inostranstvom i drugih ustanova, instituta i društvenih organizacija u našoj zemlji sa odgovarajućim organizacijama u drugim zemljama.

Jugoslavija ima 12 zaključenih kulturnih konvencija. Na osnovu konvencija sklapani su godišnji programi kulturne saradnje, koji su najvećim delom uspešno ostvareni. Izuzetak čini kulturna saradnja sa NR Kinom, koja je praktično prekinuta, ne našom krivicom, kao i neke druge teškoće u saradnji na planu kulture sa pojedinim drugim zemljama. Iako nemamo sklopljene konvencije, sa velikim brojem ostalih zemalja kulturna saradnja odvijala se redovno i dalje se razvijala, kao i sa Francuskom, Velikom Britanijom, SAD, Indijom i nekim drugim zemljama. U stalnom porastu je kulturna saradnja sa afričkim, azijskim i južnoameričkim zemljama.

3. SLUŽBE

Informativna služba

Pred informativnu službu Državnog sekretarijata za inostrane poslove u toku 1958 godine postavljali su se, pored redovnih opštih zadataka informisanja strane javnosti o našoj spoljnoj politici, i posebni tekući zadaci. Za ispunjenje ovih zadataka trebalo je savladivati niz materijalnih, finansijskih, tehničkih i kadrovskih problema.

U 1958 godini atašea za štamnu bilo je u 18 zemalja. U Parizu, Njujorku i Kairu rade informativni centri.

Utrkos postojećoj kampanji koja se vodila i untrkos pokušajima prećutkivanja i izolovanja Jugoslavije, njen unutrašnji razvitak i njena spoljna politika su u toku protekle godine naišli na povoljan publicitet. Naravno treba istaći novolijan publicitet na koji je, sem u zemljama socijalističkog lagera, naišla noseta Predsednika Tita nekim zemljama Azije i Afrike.

U toku 1958 godine ostvaren je dalji napredak u kvalitetnom poboljšanju i koordiniranju raznih akcija na području informativne službe. Tome su naročito doprinela savetovanja sa atašea za štamnu, na kojima su uzimali učešća i predstavnici svih ustanova koje se bave ili su zainteresovane za informativni rad u inostranstvu.

Zahvaljujući povećanom interesovanju za Jugoslaviju i boljoj organizaciji rada naša informativna služba je danas u stanju da uspešnije deluje na širem planu. Proširene su veze sa stranom štampom, radiom,

televizijom, univerzitetima, raznim kulturnim, naučnim, sportskim i drugim institucijama. Organi informativne službe Državnog sekretarijata za inostrane poslove direktno su radili i učestvovali takođe u organizovanju kulturnih i drugih jugoslovenskih manifestacija u inostranstvu (izložbe, koncerti, predavanja, filmski festivali, sprotski susreti, i dr.).

Odeljenje za štampu i informacije Državnog sekretarijata za inostrane poslove, u saradnji sa Sekretarijatom Saveznog izvršnog veća za informacije i drugim ustanovama, nastojalo je da domaćoj i stranoj štampi pomogne pružanjem potrebnih informacija i raspoloživih materijala. Specijalan oblik rada u tom pogledu bile su redovne konferencije za domaću i stranu štampu u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove.

Konzularna služba

U 1958 godini konzularna služba je uspešno savladovala zadatke čiji se obim brzo povećava. Osim konzularnih ambasada i poslanstava, radila su 23 generalna konzulata (od kojih 2 novootvorena: u Pitsburgu i Bratislavi) i sedam počasnih konzulata. Odlukom Saveznog izvršnog veća odobreno je otvaranje novih konzulata u Latakiji, Kalkuti, i Bangkoku.

a) Imovinsko-pravna služba

U inostranstvu živi oko 1,500.000 jugoslovenskih iseljenika, čije veze sa zemljom predstavljaju i opšti nacionalni i privredni interes. Iseljeničke doznake, ne računajući poklon-pakete, iznose prosečno oko 15,000.000 dolara godišnje i predstavljaju ne samo znatnu pomoć porodicama, već i značajnu stavku u prilivu deviza.

Konzularna služba pružila je mnogobrojne usluge našim iseljenicima pribavljanjem raznih dokumenata, ukazivanjem pomoći u regulisanju socijalnih primanja, renti, penzija i dr. Ne manja pomoć u ovom smislu pružana je iseljenicima povratnicima pri realizaciji prava i primanja doznaka iz osnova socijalnog osiguranja. Godišnji iznos primljenih doznaka iz inostranstva iznosi oko 2,000.000 dolara.

U okviru zaštite interesa naših državljana u inostranstvu, realizovano je u toku 1958 godine iz osnova nasleđa 1,016.811 dolara. Po ovom osnovu je od 1955—1958 godine ureto 4,066.508 dolara, a samo u SAD još uvek se nalazi neraspisanih ostavina u nominalnoj vrednosti od 4 miliona dolara, što ukazuje na obim i važnost zadataka konzularne službe u ovoj oblasti.

Radoći na ovim poslovima, konzularna služba je obradivala u toku 1958 godine oko 42.000 predmeta (rente, penzije, pribavljanje dokumenata, potraga, pravna pomoć, itd.).

b) Pasoška služba i služba viza

Broj stranaca koji dolaze u Jugoslaviju u stalnom je porastu. Prema podacima iz 1958 godine, ušlo je 583.346 stranaca i 242.440 motornih vozila. Iz naše zemlje putovalo je u inostranstvo u toku 1958 godine 183.618 lica. Oko 15.000 naših državljana u inostranstvu poseduju stalnu putnu ispravu. Sve ovo nameatalo je odgovarajuće zadatke konzularnoj službi. U toku 1958 godine jugoslovenska predstavništva u inostranstvu izdala su 472.298 viza, što predstavlja povećanje od oko 30% u odnosu na 1957 godinu, a preko 80% u odnosu na 1956 godinu. U vezi sa ovim prometom, naša konzularna predstavništva pružila su obimne i raznovrsne informacije i usluge kako strancima koji su putovali u Jugoslaviju, tako i našim državljanima u inostranstvu.

Konzularna služba poklonila je takođe dužnu pažnju pružanju informacija i pomoći na razvijanju privrednih odnosa, a često je, u nedostatku drugih organa, preuzimala i operativne poslove iz ove oblasti.

Povećanje obima poslova u 1958 godini odrazilo se i na povećanju prihoda od konzularnih taksa na 788.717 dolara, prema 571.216 dolara u 1957 godini.

Pravna služba

Najvažniji zadatak koji se postavlja u toku 1958 godine pred Pravni savet Državnog sekretarijata za inostrane poslove, bio je rad na pripremanju, sklapanju i izvršenju međunarodnih sporazuma.

U Službi ugovora Državnog sekretarijata nalazilo se na radu u toku 1958 godine 255 dvostranih sporazuma i 68 višestranih sporazuma.

Od ukupno 323 sporazuma, 199 je raspisano, umnoženo i dostavljeno zainteresovanim ustanovama i organizacijama na mišljenje.

Savezno izvršno veće ratifikovalo je u prošloj godini 229 sporazuma.

U 1958 godini Državni sekretarijat za inostrane poslove radio je i sarađivao na zaključivanju 175 međunarodnih sporazuma. Od toga je 56 sporazuma zaključeno sa susednim zemljama, 94 sa ostalim zemljama, a 25 sporazuma je zaključeno sa međuvladinim organizacijama i odnose se na pristupanje Jugoslavije višestranim međunarodnim konvencijama.

Najveći broj dvostranih ugovora zaključenih u 1958 godini odnosi se na trgovinsku, platnu i finansijsku problematiku, kao i na pitanja iz oblasti privredne saradnje (71). Ostali sporazumi odnose se na problematiku iz oblasti naučno-tehničke saradnje, saobraćaja, vodoprivrede, ribarstva, iskorišćavanja nuklearne energije u mirnodopske svrhe, graničnih pitanja, saradnje na polju socijalne politike, socijalnog osiguranja, zdravstvene zaštite, kulture, umetnosti, nauke i prosvete.

САВЕЗНО ВЕЋЕ

14-та СЕДНИЦА

ОД 11 ЈУНА 1959 ГОДИНЕ

САДРЖАЈ

Пре дневног реда:

1) Одговор претставника Савезног извршног већа на посланичко питање.

Дневни ред:

- 1) Претрес Предлога царинског закона;
- 2) Претрес Предлога закона о уговорима о иско-ришћавању поморских бродова;
- 3) Претрес Предлога закона о изменама и допунама Општег закона о уређењу општина и срезова;
- 4) Претрес Предлога закона о изменама и допунама Закона о судовима;
- 5) Претрес Предлога закона о изменама и допунама Закона о привредним судовима;
- 6) Претрес Предлога закона о изменама и допунама Закона о осливању и пословању одмаралишта;
- 7) Претрес Предлога одлуке о допунама Савезног друштвеног плана за 1959 годину;
- 8) Претрес Предлога одлуке о исправци вредности одређених бродова трговачке морнарице;
- 9) Претрес Предлога одлуке о додељивању средстава из привредних резерви федерације;
- 10) Претрес Предлога одлуке о потврди уредаба Савезног извршног већа;
- 11) Потврда Обавезног тумачења члана 39 став 1 Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта;
- 12) Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора у вези са оставком Милана Зарића на посланички мандат и одређивање допунских избора за Изборни срез Дрвар.

Говорници: Претставник Савезног извршног већа Никола Минчев (2 пута), Миливоје Стојковић, Нисим Албахари, др Јерко Радмиловић, др Иво Бабић, претставник Савезног извршног већа Влада Поповић и Зорка Дудић.

ПРЕТСЕДАВАО

ПРЕТСЕДНИК

Др МЛАДЕН ИВЕКОВИЋ

ЗАПИСНИЧАР

АНДРЕЈ ПЕТЕЛИН

Почетак у 11 ч 15 мин

Претседник др Младен Ивековић (Изборни срез Самобор, НР Хрватска): Отварам 14-ту сједницу Савезног вијећа Савезне народне скупштине.

Записник данашње сједнице водит ће записничар, народни посланик Андреј Петелин.

Молим записничара да прочита записник прошле сједнице.

Записничар Андреј Петелин (Изборни срез Љубљана-Врхника, НР Словенија) чита записник 13-те седнице Савезног већа од 13 јуна 1959 године.

Претседник др Младен Ивековић: Има ли примједба на прочитани записник? (Нема). Пошто нема примједба, записник ће се овјерити.

Прије преласка на дневни ред даће се одговор на једно од питања које су народни посланици поставили Савезном извршном вијећу.

Молим представника Савезног извршног вијећа, друга Николу Минчева, да одговори на питања народног посланика Миливоја Стојковића.

Претставник Савезног извршног већа Никола Минчев (Изборни срез Кавадарци, НР Македонија): Народни посланик друг Миливоје Стојковић поставио је ова питања:

1) Какав је став Савезног извршног већа о питању одобравања зајмова за обртна средства привредних организација за повећани обим пословања? Да ли су у припреми какве мере или разматрање о овом питању?

2) Да ли Савезно извршно веће разматра могућност предузимања извесних посебних мера за сузбијање прекономалног међусобног кредитирања?

Другови народни посланици, поред већ предузетих мера у циљу отклањања тешкоћа које су настале код привредних организација у области трговине и задругарства приликом отплате зајмова, у току је опсежан рад на преиспитивању режима под којим се привредним организацијама одобравају зајмови за обртна средства. У међувремену Народна банка одобрава зајмове привредним организацијама без обзира на то да ли је привредна организација у стању да отплати зајмове у досадашњим роковима.

На основу материјала који се сада прикупља и предлога стручних комисија, комора и удружења, треба сагледати стварне могућности наше привреде и проблеме у вези са задуживањима по зајмовима за обртна и основна средства. На основу тога материјала Савезно извршно веће предузеће мере које ће допринети усклађивању система финансирања обртних средстава са стварним могућностима привредних организација.

Друго, у вези са питањем међусобног кредитирања усклађивањем система финансирања обртних средстава са стварним могућностима привредних организација, а које је, као што сам већ рекао, у разматрању, у знатној мери отпадне потреба међусобног кредитирања привредних организација. Стога нема потребе да се проблем међусобног кредитирања решава предузимањем неких посебних мера.

Претседник др Младен Ивековић: Да ли народни посланик Миливоје Стојковић тражи објашњење или жели да постави какво допунско питање у вези са датим одговором?

Миливоје Стојковић (Изборни срез Јелашница, НР Србија): Задовољан сам одговором.

Претседник др Младен Ивековић: Народни посланици Франц Рант и Адем Херцеговац добили су писмене одговоре на постављена питања.

Да ли ко жели да постави какво питање на овој сједници Дома? (Нико се не јавља за реч).

Прелазимо на прву тачку дневног реда: Претрес Приједлога царинског закона.

Дајем ријеч представнику Савезног извршног вијећа Николи Минчеву.

Претставник Савезног извршног већа Никола Минчев: Другарице и другови народни посланици, у образложењу уз Предлог царинског закона дата су, мада у сажетој форми, потребна објашњења основних одредаба предлога. Зато се на тим питањима нећу задржавати. Мислим да сам, међутим, дужан да укажем на место и значај које доношење овог закона има у склопу решавања једног ширег проблема — проблема нормализовања стања у области инструмената којима се служимо у економским односима са иностранством. У области наших економских односа са другим земљама ми, заиста, имамо знатно шире задатке него што је доношење Царинског закона, али је ова мера посебно важна због тога што се њоме чини један од првих корака на путу коначног сређивања спољнотрговинског и девизног система.

Потпуна изградња царинског система, у смислу да се, поред Царинског закона, донесе и царинска тарифа за целокупни увоз, у најтешњој је вези са мерама које морамо предузети у девизном систему. То је, уствари, само део једног ширег програма промена које предвиђамо у овој области. Доношење Царинског закона не треба због тога схватити само као кодификацију досадашњих многобројних, али углавном непотпуних царинских прописа. Не, дакле, као неку случајну, изоловану меру. Царински закон је замишљен као органски део једног низа мера. То треба да означава постављање одговарајуће организационо-правне основе за будући царински систем. То би, уствари, био почетак бржег остваривања намере да се напусти досадашњи привремени систем регулисања спољнотрговинских односа преко коефицијената и пређе на чист царински систем, који би у нашој трговини са осталим земљама у највећој мери вршио функције које иначе царинама припадају.

Наша оријентација јесте да уместо садашњег, сложеног девизног система створимо један адекватнији, који би био у бољем складу са нашим привредним системом, заснованим на начелима тржишне привреде и на самосталности привредних организација.

Као што је познато, коефицијенти, који су најбитнији и најкарактеристичнији елемент нашег девизног система, имају универзалан карактер, то јест не претстављају само девизни курс, него имају још и друге функције: функције царине, пореза и др. Управо та универзалност коефицијената чини проблематичном њихову употребу као мерила у економским рачуницама; њихов велики број и честа међусобна неусклађеност доводе до тога да се понекад замагљује рентабилност извоза, односно увоза, и да се — тиме

— лабави борба за повећање продуктивности рада. Отуда је потребно да што скорије — у границама могућности, разуме се, — рашчланимо овај универзални инструмент на његове саставне делове. Тиме бисмо осигурали јединствено мерило вредности, које је неопходно за функционисање сваке тржишне привреде.

Проблем је веома сложен. Коефицијенти у својој суштини значе продужавање стања у односима наших и иностраних цена које је углавном било затечено у време прелажења са административног принципа на принцип слободног тржишта. Тиме што држе углавном заковане наше цене према иностранима, коефицијенти, иако нису узрочници диспаритета цена (напротив, они су произишли из диспаритета цена), — отежавају и успоравају ликвидацију диспаритета цена у земљи, ако га, у извесној мери, и не продубљују. Проблем коефицијената, углавном проблем њиховог замењивања чистим девизним курсом, с једне, и царином, с друге стране (уз одвајање и пореских и других примеса), у суштини је, према томе, проблем диспаритета цена. Пошто је, међутим, овај диспарат условљен мноштвом фактора, пре свега структуром наше акумулације, задатак ликвидирања система коефицијената и, дакле, преласка на царинску тарифу врло је комплексан и сложен. Али ми га морамо решавати. Питање је једино са којим темпом ћемо бити у стању да га решавамо. Упоредно са нашим привредним јачањем економски услови за то стално се побољшавају. Но ми ипак морамо приступити овом проблему са темељитим студијама и ићи довољно опрезно напред, клонећи се свега што би могло угрозити привредну стабилност, односно водећи бригу о томе да се не успори темпо привредног развоја земље. Располагање већим резервама, нарочито девизним, бесумње би могло олакшати и убрзати овај процес. Важно је, међутим, да смо врло одређено поставили циљ и да му се стално приближавамо. Све то, разуме се, не значи слабење напора да у оквиру садашњег девизног система налазимо побољшања која бисмо брзо уводили.

Издавање царине из коефицијената, а затим претварање коефицијената у чист девизни курс, као што се из изложеног види, у интересу је здравог развоја наше привреде у функционалном погледу. Остваривање тога задатка намеће се, дакле, пре свега из унутрашњепривредних разлога. Међутим постоје довољно јаки разлози за то и са гледишта наших међународних економских односа. Постављање царинске тарифе омогућиће нам вођење јасне и перспективне политике заштите домаће производње — до одређеног степена, разуме се. Међутим свођење коефицијената, углавном променљивих, на чврст

девизни курс, значиће отклањање опасности коју су коефицијенти досад носили у себи: да, под извесним условима, делују и као фактор ограђивања наше привреде од светске. Тиме ћемо, осим отклањања негативних појава са гледишта унутрашњег функционисања и развијања нашег привредног система, створити и боље услове за нашу међународну економску размену и сарадњу, чије је стално јачање иначе један од циљева наше политике.

Треба, притом, поменути чињеницу да улазимо у фазу јачања наших односа са Општим споразумом о царини и трговини (ГАТТ). Придружено чланство, за које се наша земља залаже, јесте корак даље од досадашњег статуса посматрача код ове међународне институције и значи јасну намеру да постепено, у складу са решавањем платног дебаланса, идемо ка све приснијој сарадњи. Непостојање царинске тарифе отежава нам и сарадњу са још неким међународним организацијама.

Процес постепеног увођења царина и јачања њихове улоге уствари је већ започео. Иако у ограниченом обиму, царине су постале инструмент у неким секторима увоза као што је увоз путничких аутомобила и мотоцикала и увоз који врше грађани. Две недавно донете уредбе које се тичу тога увоза изазвале су живо интересовање у нашој јавности, па зато хоћу у неколико речи да се осврнем и на њих. Пре свега треба указати на то да, у суштини, обе претстављају само ревидирање двеју ранијих уредаба, у складу са развитком домаће производње и са побољшањем снабдевености тржишта у међувремену. Стопе царине су углавном само незнатно измењене. Битно ново у уредбама јесте укидање ранијих повластица и ослобођења од плаћања царине. Веома широке и многобројне повластице, како у погледу увоза путничких аутомобила и мотоцикала, тако и увоза других роба од стране грађана, могле су бити оправдане у одређеном периоду, када је, с обзиром на отсуство производње или на потпуно безначајну производњу неких производа, владала оскудица извесних роба у промету. Сада је ситуација у том погледу измењена, нарочито после снажног успона индустријске производње и појачаног увоза роба широке потрошње, те стога нема више основа за одржавање тога иначе ненормалног стања у области царина.

Свођење царинских повластица, односно ослобођења од плаћања царине, само на изузетке означава, практички, успостављање нормалне заштите домаће производње и при увозу робе који врше грађани. Разумљиво је да свака земља, мање или више, пружа одређену царинску заштиту својој производњи. У условима већих диспаритета цена, у земљи и иностранству, интервенција државе у виду царине утолико је оправданија и важнија.

Циљ ових уредаба је јасан: да се при датој структури цена створе једнаки услови за оне који набављају односне производе у земљи и за оне који их набављају на иностраном тржишту. Таквим захватањем разлика спречава се шпекулативно трговање увезеном робом.

Карактеристично је кретање броја такозваних поклонпакета и њихове вредности последњих година. Иако је наша индустријска производња силно нарасла, а увоз се знатно повећао у том периоду, број пакета није се знатно смањио, а њихова вредност је чак порасла од 6,6 милијарди динара — у 1955 години, на 7,8 милијарди у 1958 години. Код увоза путничких аутомобила и мотоцикала још је карактеристичнији нагли пораст броја аутомобила и мотоцикала увезених као поклон у 1958 години. Аутомобила је као поклон увезено 4.925, а мотоцикала 12.243. Само у четвртном кварталу 1958 године увезено је као поклон 2.169 аутомобила и 4.695 мотоцикала или: од укупног увоза аутомобила 86% је увезено као поклон. Овакво кретање увоза, на основу „поклона“, сведочи, несумњиво, и о појави недопуштеног изношења домаће валуте у иностранство. То је доводило и до других девизних прекршаја и до слабења девизног прилива по неробном, туристичком основу.

Свакако да ћемо производе којих још нема довољно на нашем тржишту морати увозом да набављамо у већим количинама. Тај економски пут сузбијања оваквих појава је, уосталом, и најефикаснији.

У вези са оваквим јачањем улоге царина код нас, поставља се и питање јачања наше царинске службе, и у организационо-техничком и у кадровском погледу. У периоду административног управљања привредом царине нису уопште употребљаване као спољнотрговински односно финансијски инструмент, па је царинска служба, разуме се, била запостављена. Сада она, међутим, постаје све важнија и одговорнија, и зато заслужује највећу пажњу. Да би могла одговорити новим задацима, који се проширују у зависности од развоја наше привреде, односно нарочито у вези са променама које већ почињемо убрзати да спроводимо у нашем спољнотрговинском и девизном систему, — потребно је да она располаже већим бројем савремених царинских зграда, царинским лабораторијама, техничком опремом и др. Поред тога, огромно повећани туристички промет иностраних туриста и наших грађана тражи брз и ефикасан преглед и културан однос органа царинске службе. Све ово захтева и одређен број квалификованог и осталог царинског кадра.

Исто тако, док је пре рата (1935 године) царинска служба имала око 2.600 службеника, у 1958 години има их само 1.160, дакле,

мање од половине. У погледу квалификациске структуре, стање је још теже: док је пре рата 50% царинских службеника било са факултетом и средњом школском спремом, сада их је само 4% са факултетом и 28% са средњом спремом. Међутим годишњи промет робе (извоз-увоз) и преласци преко границе у путничком промету повећали су се за више од четири пута: 4 милиона тона у 1938 години на 13,7 милиона тона у 1958 години, односно од 1,8 милиона путника у 1938 години на 8 милиона у 1958 години.

Нарочито је важно питање стручног састава кадра у овој служби. Наведене бројке показују да у том погледу стање никако не задовољава. Мораће се предузети многе мере поред оних које Савезно извршно веће предузима. Од решења тога питања умногоме ће зависити и успешно спровођење Царинског закона, као и спровођење царинске тарифе — нарочито Опште царинске тарифе (тј. оне за комерцијални увоз), која ће му следити.

Што се тиче самих одредаба предложеног Царинског закона, хтео бих да истакнем само оне које се односе на ослобођења од царине.

Предложеним законом установљавају се ослобођења од плаћања царина само за увоз који врше дипломатски претставници (и то уз услов реципроцитета) и за увоз војне опреме и наоружања за Југословенску народну армију. Ово је учињено изузетно пошто још немамо царинску тарифу, преко које се, иначе, спроводе царинске повластице и ослобођења од плаћања царине. Повластице и ослобађања од плаћања царине установљени посебним прописима остаће на снази и после ступања на снагу предложеног Царинског закона — све док се не донесе царинска тарифа, у којој ће бити укључене све повластице и ослобођења.

Претседник др Младен Ивековић: Да ли се још тко јавља за ријеч? (Не јавља се нико).

Као што сте већ упознати, народни посланик др Иво Бабић поднео је амандман на члан 35 који је умножен и подијелен народним посланицима. (Видети у прилогу). Прелазимо на претрес овог амандмана.

Да ли представник Савезног извршног вијећа жели да да неко објашњење? (Никола Минчев: Молим за реч). Ријеч има представник Савезног извршног вијећа Никола Минчев.

Претставник Савезног извршног већа Никола Минчев: У вези са амандманом народног посланика др Иве Бабића, ја сам и у излагању напоменуо да је овај закон организациони и да се у њему предвиђају изузетна ослобађања од царине само у два случаја, то јест за дипломатска претставништва и за наоружање и војну опрему Југословенске народне армије. За све остале случајеве реша-

вало би се посебном царинском тарифом или постојећим прописима.

Предлог друга Бабића, који заслужује највећу пажњу, треба проучити и у оквиру могућности решити тај проблем посебним прописима, то јест прописима о висини коефицијента, који су и данас на снази за ове сврхе.

Што се тиче амандмана за сам закон, он се не може решити у овој материји, јер у том случају могли бисмо навести још велики број других захтева, као што су у области здравља или у области социјалних установа, па сматрам да амандман не треба прихватити уз овај закон.

Претседник др Младен Ивековић: Да ли представник Одбора за организацију власти и управу жели да се изјасни о амандману?

Извештач Одбора за организацију власти и управу Нисим Албахари (НР Босна и Херцеговина): Слажем се са излагањем друга Минчева, претставника Савезног извршног већа.

Претседник др Младен Ивековић: Да ли извештач Законодавног одбора жели да се изјасни о овом амандману. (Др Јерко Радмиловић: Молим за ријеч). Има ријеч народни посланик др Јерко Радмиловић.

Извештач Законодавног одбора др Јерко Радмиловић (Изборни срез Омиш, Брач, НР Хрватска): Као извештач Законодавног одбора, а пошто су била расправљана сродна питања у нашем Одбору, ја бих желио да изнесем став Одбора о оваквим питањима.

У погледу одредаба којима се одређује роба која не подлеже плаћању царине (члан 35) поставило се питање — да ли треба обухватити и оне ствари које припадају или су намијењене неким другим категоријама лица? С тим у вези је усвојено као оправдано гледиште да се у сам приједлог закона унесу одредбе о ослобађању од плаћања царине само за ону робу за коју то захтијевају међународни и слични важни разлози. Ово тим више што сам Царински закон не би ни могао, без великих тешкоћа, регулирати све случајеве ослобађања од плаћања царине. Међутим, тиме се не искључује правна могућност да и ствари које припадају или су намијењене за потребе других категорија лица буду ослобођене од плаћања царине. Оваква ослобађања од плаћања царине одређиват ће се царинском тарифом. Тако је то примјерице учињено у Уредби о увозу путничких аутомобила и мотоцикала („Службени лист ФНРЈ”, бр. 52/58), гдје је у члану 8 предвиђено да се царина не плаћа на увоз путничких аутомобила и мотоцикала које увозе исељеници — повратници приликом враћања на сталан боравак у земљу, инва-

лиди за своје потребе и још неке категорије југословенских држављана. На сличан начин је поступљено и у Уредби о царинској тарифи за робу коју грађани уносе, односно примају из иностранства („Службени лист ФНРЈ”, бр. 19/59), гдје је у члану 5 предвиђено ослобађање од плаћања царине за многе ствари одређених категорија грађана. У вези са овим што је изложено треба истаћи и то да Приједлог царинског закона нема утјецаја на одредбе специјалног закона, какав је Закон о Југословенском црвеном крсту из 1946 године („Службени лист ФНРЈ”, бр. 59/46), гдје је у члану 9, тачка 5, прописано да Југословенски црвени крст не подлеже плаћању царине.

Са ових разлога ја не бих могао да прихватим амандман. (Др Иво Бабић: Молим за реч!).

Претседник др Младен Ивековић: Ријеч има др Иво Бабић.

Др Иво Бабић (Изборни срез Загреб-Максимиер, НР Хрватска): С обзиром на изјаву друга Николе Минчева, као представника Савезног извршног вијећа — да ће се ово важно питање за научне установе у погледу њихове врло хитне потребе за увозном опремом повољно ријешити на други начин, ја одустајем од амандмана.

Претседник др Младен Ивековић: Као што сте чули подносилац амандмана, народни посланик др Иво Бабић је одустао од амандмана, а и представник Савезног извршног вијећа се изјаснио против.

Жели ли још неко да говори у вези са овим законским приједлогом? (Нико се не јавља за реч).

Пошто се више нитко не јавља за ријеч, стављам Приједлог царинског закона на гласање. Тко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли тко против? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Приједлог царинског закона.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: Претрес Приједлога закона о уговорима о искориштавању поморских бродова.

Тко се јавља за ријеч? (Не јавља се нико).

Стављам Приједлог закона о уговорима о искориштавању поморских бродова на гласање.

Тко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли тко против? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Приједлог закона о уговорима о искориштавању поморских бродова.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда: Претрес Приједлога закона о измјенама и до-

пунама Опћег закона о уређењу опћина и срезова.

Приступамо претресу. Дајем ријеч представнику Савезног извршног вијећа другу Влади Поповићу.

Претставник Савезног извршног већа Влада Поповић (Изборни срез Бар, НР Црна Гора): Другарице и другови народни посланици, предложеним измјенама и допунама у Општем закону о уређењу општина и срезова треба, прије свега, да се омогући народним републикама да донесу посебне законе о организацији народних одбора. Овим измјенама и допунама, као и републичким законима биће утврђене норме на основу којих ће се спроводити организација управе у народним одборима на новим принципима.

Сматрам да није потребно посебно објашњавати која се питања Предлогом о измјенама и допунама Општег закона о уређењу општина и срезова регулишу, јер то је дато у образложењу уз предлог закона. Међутим потребно је, чини ми се, и корисно да се овом приликом истакне са друштвено-политичког гледишта значај мјера које ће се у складу с овим предлогом и са одговарајућим републичким законима и закључцима Савезног извршног вијећа од 11 марта 1959 године предузети ради сређивања стања и постављања боље и ефикасније организације управе у народним одборима. Такође је потребно да се укратко осврнемо и на најважнија питања и проблеме који су се појавили у досадашњој дискусији, као и на садашње стање и рад управе у народним одборима.

Велики су и бројни успјеси које смо постигли посљедњих година у развијању нашег система друштвеног самоуправљања, а посебно нашег комуналног система. Не мале заслуге за то имају и наши кадрови који раде у управи. Но, чињеница је ипак да на подручју рада наше управе уопште, а посебно у народним одборима, још заостајемо. Боље рећи, успјеси на овом подручју још не иду укорак с нашим успјесима на другим подручјима нашег друштвеног живота. Стога се неодложно намећу модернизација и прилагођивање административног система потребама наше динамичне привреде и полета који влада у свим областима нашег друштвеног и политичког живота. Да би наша земља постала економски производнија и снажнија, културно напреднија, њена управа мора бити ефикаснија, модернија и експедитивнија. А то значи дати социјалистичком демократизму више животне снаге. Потреба, дакле, да се предузму одређене мјере у овом правцу произилази и из посебног положаја који управа има у нашем систему, а нарочито због положаја и задатака које има управа у народним одборима. Уп-

рава у народним одборима мора бити довољно стручна, ефикасна, технички опремљена и добро организована, баш због тога што је извршеном децентрализацијом у нашем друштвено-политичком систему општина постала основни носилац свих оних функција, које је чине основном друштвено-економском јединицом. Тиме и њена управа има значајну улогу не само када је ријеч о непосредној примјени прописа, него је она такође значајан фактор и у спровођењу наше опште политике садржане, како у прописима, тако и у мјерама и другим актима претставничких тијела.

Ван сваке је сумње да су постигли успјехе органи управе у народним одборима, како у вршењу управних функција, тако и у развијању иницијативе. Знатно су појачани кадрови управних органа, што је било омогућено не само територијалном реорганизацијом, него и многим мјерама које су предузете ради оспособљавања службеника. Значајни резултати су постигнути и школовањем кадрова у управним школама, које су, изузев, у Црној Гори, основане у свим републикама, у Србији: у Београду, Нишу, Новом Саду и Приштини, као и у Високој управној школи у Загребу.

Но и поред свих резултата, у већини општина и срезова управа још није кадровски потпуно оспособљена за вршење својих функција. Велики проценат службеника, особито у општинама, још нема потребне стручне квалификације. Претежан број службеника у општинским народним одборима има квалификације ниже од средње стручне спреме. Прилив стручних кадрова у органе управе, а нарочито у општинске не задовољава. Такође, ни систем допунског школовања досада још није могао битно поправити структуру кадрова.

Према анализама које су вршене приликом расправе о новим начелима организације, показало се да не постоји ни потпуна запошљеност службеника. Не води се довољно бриге о структури кадрова, рад службеника ограничава се на једну материју итд., а због тога што постоји више органа управе послови се често дуплирају. Службеници се ангажују на другим, хонорарним пословима, за друге органе и организације итд.

Све ово, наравно, штетно утиче на рад органа управе. Превише има и администирања и непотребног манипулисања због чега грађани трпе, јер губе превише времена да би у општини добили какво увјерење, рјешење и слично. Мало има одбора који су основали, на примјер, правни сервис или слично, који би за цијелу општинску управу вршио правне послове, примао странке и савјетовао их како да остваре своје захтјеве. У правима нема још свуда централне администра-

тивне канцеларије која би примала све захтјеве странака, водила роковник, тачно обавијештавала грађане кад да дођу и осигурала да се до тога рока захтјеви ријеше. На тај начин стручњаци и руководећи кадар ослободили би се свакојаким техничких послова и радили би само оно што је њихова дужност. Редовна је појава због тога да код грађана постоји, и често сасвим оправдано, извјесна доза неповјерења према администрацији одбора, која је сувише спора и која их много пута враћа са оним уобичајеним — „дођите сутра“, и тако они одлазе не свршавајући посао. Управо због таквог рада грађани су навикнути да се готово за све обраћају претсједницима и потпретсједницима народних одбора, чиме се непотребно оптерећују политички функционери пословима које иначе врше органи управе.

Организацију управе у народним одборима треба више прилагодити данашњим потребама. Управа је у народним одборима, као што се то констатује у Елаборату о организацији и раду управе у народним одборима, сувише расцјепкана и уситњена. Велики је број управних органа, а често са врло малим бројем службеника. Она је организована често шематски и под утицајем централних органа. Све до сада, сем неких најопштијих принципа о врсти и начину формирања органа управе, нису била утврђена ни начела за њену организацију. Све је то сметало да се на систематскији и научни начин приђе утврђивању организације управе и да се, притом, у сваком конкретном народном одбору, поред стварних потреба и обима послова, узму у обзир и други фактори од којих зависи организација (територијална подјела, права, овлашћења и функције органа управе, механизација, модернизација, итд.).

Утицај савезних и републичких органа, као и недостајање организационих принципа, довели су не само до појаве великог броја органа управе и широке систематизације, него и до стварног повећања броја службеника. То важи и за мање општине у којима нема крупне проблематике, а ипак им се понегдје натура гломазан апарат који је изнад њихових потреба, а, такође, и изнад њихових економских могућности. Умјесто борбе за мали, али ефикасни управни апарат, рјешења су се често тражила у повећању броја службеника. Недовољна стручна спрема службеника у највећем броју одбора изражавала се особито на пословима привреде, планирања, као и на припремању нормативних аката које народни одбори доносе на својим сједницама. У циљу добијања стручних кадрова у многим народним одборима није се поклањала потребна пажња ни стварању одговарајућих услова за њихов смјештај.

Допустите ми да у вези с радом органа управе кажем неколико ријечи о односима између општина и среза и њихових органа, као и о међусобним односима органа управе уопште.

У нашој земљи још су велике разлике између општина у погледу величине подручја, броја становника и привредне развијености. Мале општине имају и мале проблеме, па, према томе, требало би да имају и мали апарат. Међутим, јасно је да већи број мањих општина у једном срезу значи и веће ангажовање среза, и то не због тога што би то срез желио, него што је у ситуацији да пружа више помоћи општинама. Пракса ће и у том погледу захтијевати евентуалне коректуре на основу накнадних искустава. Но, има не мало таквих појава да срески одбори не пружају довољно помоћ општинама. Зато се морамо даље борити да се оспособе срески органи да стално у пракси, више него досад, помажу општинама у изградњи свог апарата. Среске народне одборе морамо још више политички обавезати пред друштвеном заједницом у погледу правилног функционисања општина на њиховом подручју.

Што се тиче међусобних односа органа управе, ту, у пракси и схватањима, постоје две противне, а подједнако штетне тенденције.

Према једној, органи управе, односно службеници народних одбора, требало би да зависе искључиво од народног одбора којем припадају, без икакве међусобне вертикалне повезаности или одговорности. Друга тенденција огледа се, пак, у схватању о потреби спровођења једне врло ригорозне и свестране потчињености апарата нижег органа вишем органу, тобоже, у интересу заштите правилног рада, законитости итд. Ништа не би било штетније него механичко извлачење управног апарата из компетенције одговарајућег претставничког органа. Међутим, друштвеној заједници као цјелини, итекако не може бити свеједно да ли ће апарат народних одбора бити добар, способан, стручан или не, и да ли ће народни одбори водити правилну или лошу кадровску политику, итд. Отуда у циљу унапређивања управе у народним одборима и њеног повезивања са савезном и републичком управом потребно је обезбиједити, више него досада, да савезна и републичке управе у цјелини, а и поједини њени органи, предузимају ове мјере:

1) да се старају о школовању кадрова и о њиховом даљем образовању у току саме службе, као и да разраде принципе напредовања и кадровске политике уопште;

2) да организују стручну помоћ, како у организацији посла, тако и у вршењу појединих задатака. Ова инструкторска дјелат-

ност треба да буде један од основних видова преко којих ће вршити утицај виши органи;

3) да се старају да прописи који утичу на механизам рада управе буду такви да управа може да буде експедитивна и тачна и да помаже грађанима у остварењу њихових захтјева;

4) да дају подршку управним органима и појединим службеницима у народним одборима у извршавању њихових задатака у погледу законитости. Они морају утицати да службеници не подлежу незаконитим захтјевима било кога, и да им дају подршку кад се у смислу закона одупиру незаконитим захтјевима појединаца и органа.

Тиме, као и надзором у погледу законитости рада уопште, обезбијеђује се јединство нашег управног апарата. Нама је свакако потребна интензивнија, боља и квалификованија друштвена и стручна контрола над законитошћу извршења одозго до доле. Самоуправна права наших друштвених органа и цјелокупни наш демократски механизам не треба да буду ни у чему окрњени, али ми треба одговарајућим контролним и управним механизмом до краја да осигурамо да сваки орган и сваки појединац може да се користи својим правима, да врши своје обавезе искључиво и само у оном оквиру који му је признат законима и привредним планом. Друге потребе за вертикалним повезивањем апарата немамо, али таква повезаност је свакако неопходно потребна. У том оквиру може се водити, и треба и даље водити борбу да се разбија онај штетни индивидуализам, који неће ни мало да води рачуна о одговорности појединаца према интересима цјеле друштвене заједнице. Потребно је, осим тога, свугдје тамо гдје је то случај, борити се против шаблона у нашој организацији, борити се за обнављање наше управе и за њено подмлађивање.

Оваква ситуација неопходно је, дакле, захтијевала да се што прије предузму одговарајуће мјере у циљу унапређења управе. У том правцу, као што је познато, прије усвајања основних начела за организацију управе у народним одборима, организована је врло широка, скоро једногодишња јавна дискусија.

У тој дискусији учествовали су готово сви народни одбори непосредно и преко Сталне конференције градова. Осим тога, своја мишљења и предлоге дали су и републички и савезни органи управе, као и други органи и организације. Закључци које је усвојило Савезно извршно вијеће на својој сједници од 11 марта 1959 године, према томе, резултат су дужих припрема и дискусија. Они су, дакле, усвојени после начелне сагласности свих заинтересованих органа о

потреби предузимања једне шире акције у правцу сређивања стања и организације управе у народним одборима.

Послије усвајања начела у погледу организације управе од стране Савезног извршног вијећа, републичка извршна вијећа су одржала са претставницима народних одбора састанке у циљу спровођења реорганизације. У том правцу у цијелој земљи су организовани и посебни семинари за припрему кадрова који ће непосредно радити на утврђивању нове организације управе у народним одборима. Спровођење предложених начела у живот, као и даље акције у правцу унапређивања рада и организације управе у народним одборима, улазе у оне неопходне организационе мјере које претстављају процес сталног развијања и усавршавања нашег система, и као такве оне ће у значајној мјери и допринијети његовом учвршћивању.

Што ће се приликом спровођења у живот ових начела народних република имати донекле различит положај, односно доносити различита рјешења, не би требало, по мом мишљењу, у томе видјети опасност, јер ће разлике и даље постојати и мораће да постоје, како у погледу организације, тако и у погледу коштања администрације и др. Међутим, те разлике неће бити велике јер се примењују иста начела.

У спровођењу ове акције, као и у претходним дискусијама, било је и неких питања о којима су постојала различита схватања. Једно од таквих питања је и принцип, утврђен као ново начело — да органи управе треба да имају одређени број службеника да би могли бити органи управе. Има приговора да је то формализам и да треба поклонити више пажње значају послова, а што се тиче броја службеника као услова за оснивање појединих органа или организационе јединице — то као да није важно. Какав је, међутим, стварни значај овог принципа? Одређени број службеника као услов за оснивање органа управе односно организационе јединице потребан је, прије свега, и са ових разлога:

1) формирање органа управе са одређеним бројем службеника на основи потпуне запошљености захтијева знатно мањи број службеника уопште, уз њихово потпуно искоришћавање у одређеном радном времену;

2) већи органи односно организационе јединице захтијевају мањи број руководећих службеника и тиме се ствара могућност добијања способнијих, политички и стручно, руководећих кадрова;

3) када је мањи број органа управе омогућује се претсједнику и секретару непосредније и ефикасније руковођење, што значи и мање потпретсједника; самим тим сузбија се

и тенденција стварања извршних одбора односно тзв. „претсједништава“;

4) мањи број органа и организационих јединица, непосредно руковођење и квалитетније старјешине, омогућују складнији механизам и боље методе рада.

Спровођење у живот овог и других утврђених принципа у организацији управе у народним одборима захтијеваће и прецизније одређивање положаја органа управе према својим претставничким и извршно-политичким органима. За наш механизам социјалистичке демократије, а посебно за механизам народних одбора, неопходно је потребно остати на принципима који су утврђени у нашим прописима о међусобним односима и задацима народног одбора и његових савјета и органа управе. Сви ови органи треба да остварују функције које су за њих предвиђене, па, према томе, у пракси се не могу и не смију рађати појаве које ремете такве односе. Тако је, на примјер, по позитивним прописима претсједник одбора политички одговоран за рад управе у цјелини. Према томе, он има и мора да има према управи у цјелини овлашћења која проистичу из његове политичке функције. Али то у исто вријеме значи да се смије допуштати могућност претварања претсједника у шефа управе. Тиме је суштински одређена, то јест треба да буде одређена, и функција потпретсједника народних одбора. Они треба да помажу претсједнику у вршењу његових политичких функција. То значи и у нашој конкретној кадровској политици треба о томе водити више бриге и тежити да се за секретаре народних одбора и старјешине других органа управе постављају стручнији и политички одговорнији кадрови.

Сам начин прилажења организацији претходном аналитичком проценом послова на свим радним мјестима, сам по себи, ствара могућност да се са гледишта теориских и законских принципа и потреба наше праксе јасно анализирају и утврде у народним одборима они послови које наша управа треба да сврши. То значи да се на тај начин стварно обезбијеђује спровођење у живот наших поставки и законских одредаба о функцијама и задацима управе. Овакав поступак и оријентација при раду омогућују не само да се поставе боље организације управе и утврде правилнији односи органа управе према народним одборима, његовим савјетима и органима друштвеног управљања, већ се тиме стварно омогућује и извјесно смањење броја службеника. С тим у вези треба напоменути да ће се пред народним одборима појавити нови проблеми у вези са размјештајем и упошљењем сувишног броја службеника, али они не смију бити сметња у спровођењу

ових начела јер ти проблеми нису такви да се не би могли успјешно ријешити.

Најзад, у овој акцији је потребно усагласити и организацију и рад појединих управних служби са принципима комуналног система. У протеклом периоду много служби је задржало „срески“ карактер. Међутим, мјере које ће се предузети у овој години у правцу јачања ове управе у општинским и народним одборима и промјене у територијалној организацији, које ће се већ у овој години на неким подручјима спровести, допринијет ће стварању нове основе за још већу децентрализацију у унутрашњим пословима, пословима народне одбране, у статистичкој, геодетској и другим службама. У овом правцу се већ предузимају одговарајуће мјере и уз сагласност са одговарајућим органима треба наћи и одговарајућа рјешења.

Све ово довољно јасно показује колики је и какав значај реорганизације, која треба да се заврши у другој половини ове године и шта треба предузети у правцу даље изградње управе. Осим надлежних органа и посебних институција (Завод за јавну управу и др.) и служби које ће се старати о усавршењу организације и метода рада органа управе — посебни задаци, нарочито у погледу органа управе у народним одборима, — стоје пред надлежним републичким и савезним органима управе. Надлежни савезни и републички органи треба у тој акцији да дају, као што смо већ рекли, сву потребну помоћ, како би се што правилније и корисније спровели у живот нови принципи организације управе. Ово је неопходно зато што организовање управе на принципу концентрације послова и потпуне запошљености службеника тражи више стручних кадрова, економиста, техничара, правника, више стварних, практичних кадрова у администрацији да би наш систем још боље функционисао. У том правцу савезни секретаријати за законодавство и општу управу заједно са новооснованим Заводом за јавну управу и у сарадњи са другим савезним органима управе непосредно ће организовати рад приликом проучавања стања и утврђивања организације управе у појединим срезovima. Поједине републике односно њихови органи такође предузимају такву акцију, што ће бесумње послужити као корисно искуство за рад другим одборима.

У последње вријеме се побољшао материјални положај и управних службеника и он ће се и даље побољшавати према могућностима заједнице и у зависности од њиховог залагања на радном мјесту. Загарантован је, и примјењује се у пракси, принцип слободе рада. Ми ћемо и даље обезбјеђивати ту слободу како за раднике, тако и за служ-

бенике, али појединци су притом дужни да воде рачуна о интересима заједнице.

У закључцима које је прихватило Савезно извршно вијеће озбиљно је указано да овај рад не треба сматрати обичном процедуром и пасивно се према њему односити, већ га треба стватити као значајан друштвено-политички задатак у чијем спровођењу треба мобилисати све потребне снаге. Због тога ће бити врло корисно у спровођењу акције развити и активност и иницијативу зборовца бирача, као и друштвених и политичких организација.

Акција око унапређења управе у народним одборима наишла је, као што сам раније истакао, на одобравање и подршку већине народних одбора. Ако усретсредимо све снаге на спровођење ових мјера у живот, нема бојазни да тај посао нећемо свршити на вријеме. Идући овим путем створићемо уједно и потребне услове за постепено рјешавање осталих питања на том подручју.

Молим народне посланике да усвоје овај законски предлог. (Аплауз).

Претседник др Младен Ивековић: Да ли се још тко јавља за ријеч о овом законском приједлогу? (Не јавља се нико).

Пошто се нитко не јавља за ријеч, стављам приједлог закона на гласање.

Тко је за, молим да дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли тко *против*? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Закон о измјенама и допунама Опћег закона о уређењу општина и срезова.

Прелазимо на четврту тачку дневног реда: Претрес Приједлога закона о измјенама и допунама Закона о судовима.

Приступамо претресу. Тко се јавља за ријеч? (Не јавља се нико).

Пошто се нитко не јавља за ријеч, стављам приједлог закона на гласање. Тко је за, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Имали ли тко *против*? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Приједлог закона о измјенама и допунама Закона о судовима.

Прелазимо на пету тачку дневног реда: Претрес Приједлога закона о измјенама и допунама Закона о привредним судовима.

Приступамо претресу. Тко се јавља за ријеч? (Нико).

Пошто се нитко не јавља за ријеч, стављам приједлог закона на гласање.

Тко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли тко *против*? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Приједлог закона о измјенама и допунама Закона о привредним судовима.

Прелазимо на шесту тачку дневног реда: Претрес Приједлога закона о измјенама и допунама Закона о оснивању и пословању одмаралишта.

Приступамо претресу. Тко се јавља за ријеч? (Нико).

Пошто се нитко не јавља за ријеч, стављам приједлог закона на гласање.

Тко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли тко *против*? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Приједлог закона о измјенама и допунама Закона о оснивању и пословању одмаралишта.

Прелазимо на седму тачку дневног реда: Претрес Приједлога одлуке о допунама Савезног друштвеног плана за 1959 годину.

Приступамо претресу. Тко се јавља за ријеч? (Нико).

Пошто се нико не јавља за ријеч, стављам приједлог одлуке на гласање.

Тко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли тко *против*? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Приједлог одлуке о допунама Савезног друштвеног плана за 1959 годину.

Прелазимо на осму тачку дневног реда: Претрес Приједлога одлуке о исправци вриједности одређених бродова трговачке морнарице.

Приступамо претресу. Тко се јавља за ријеч? (Нико).

Пошто се нитко не јавља за ријеч, стављам приједлог одлуке на гласање.

Тко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли тко *против*? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Приједлог одлуке о исправци вриједности одређених бродова трговачке морнарице.

Прелазимо на девету тачку дневног реда: Претрес Приједлога одлуке о додјеливању средстава из привредних резерви федерације.

Приступамо претресу. Тко се јавља за ријеч? (Нико).

Пошто се нитко не јавља за ријеч, стављам приједлог одлуке на гласање.

Тко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли тко *против*? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Приједлог одлуке о додјеливању средстава из привредних резерви федерације.

Прелазимо на десету тачку дневног реда: Претрес Приједлога одлуке о потврди уредаба Савезног извршног вијећа.

Отварам претрес. Тко се јавља за ријеч? (Нико).

Пошто се нитко не јавља за ријеч, стављам приједлог одлуке на гласање.

Тко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли тко *против*? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Приједлог одлуке о потврди уредаба Савезног извршног вијећа.

Прелазимо на једанаесту тачку дневног реда: Потврда Обавезног тумачења члана 39 став 1 Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта.

Приступамо претресу. Тко се јавља за ријеч? (Нико).

Пошто се нитко не јавља за ријеч, прелазимо на гласање.

Тко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли тко *против*? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно потврдио Обавезно тумачење члана 39 став 1 Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта.

Прелазимо на дванаесту тачку дневног реда: Претрес Извјештаја Мандатно-имунитетског одбора у вези са оставком Милана Зорића на посланички мандат и одређивање допунских избора у Изборном срезу Дрвар.

Молим извјестиоца Мандатно-имунитетског одбора, народног посланика Зорку Дудић да прочита извјештај Одбора.

Извјестилац Мандатно-имунитетског одбора Зорка Дудић (Изборни срез Осечина, НР Србија) (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ
Мандатно-имунитетски одбор
Бр. 609/1
10 јун 1959 године
Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Мандатно-имунитетски одбор Савезног већа Савезне народне скупштине на својој седници одржаној 10 јуна 1959 године размотрио је оставку народног посланика Зорић Милана на посланичку дужност.

Претресајући наведену оставку Одбор се сложио са истом и предлаже Дому да усвоји оставку народног посланика Зорић Милана на мандат народног посланика.

Једновременно Одбор предлаже да Дом одреди допунске изборе за упражњено место у Изборном срезу Дрвар.

За извјестиоца је одређен народни посланик Зорка Дудић.

Секретар
Боро Чушкар с. р.

Претседник
Драго Гиздић с. р.

Чланови:

Јанез Хрибар с. р., Владо Јањић с. р., Радомир Митрић с. р., Зорка Дудић с. р.

Претседник др Младен Ивековић: Отварам претрес. Да ли се тко јавља за ријеч? (Нико).

Стављам извјештај на гласање.

Тко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли тко *против*? (Нема). Да ли се тко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Извјештај Мандатно-имунитетског одбора и тиме усвојио оставку народног посланика Милана Зорића и одредио допунске изборе у Изборном срезу Дрвар.

Прелазимо на усаглашавање текстова усвојених у Савезном вијећу и Вијећу произвођача.

Предсједник Вијећа произвођача извјестио ме је да су усвојили у истовјетном тексту као и Савезно вијеће:

1) Приједлог закона о уговорима о ископштавању поморских бродова;

2) Приједлог закона о измјенама и допунама Закона о оснивању и пословању одмаришта;

3) Приједлог одлуке о допунама Савезног друштвеног плана за 1959 годину;

4) Приједлог одлуке о исправци вриједности одређених бродова трговачке морнарице;

5) Приједлог одлуке о додјеливању средстава из привредних резерви федерације;

6) Приједлог одлуке о потврди уредаба Савезног извршног вијећа;

7) Обавезно тумачење члана 39 став 1 Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта.

Објављујем да су наведени приједлози усвојени у оба дома.

Тиме је дневни ред исцрпен.

Закључујем сједницу.

(Седница је закључена у 12 ч и 15 мин.)

П Р И Л О З И**ПРЕДЛОГ
ЦАРИНСКОГ ЗАКОНА**

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

01 Бр. 238

5 мај 1959 године

Београд

**ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ**

Београд

Приложено Вам достављамо Предлог царинског закона, с молбом да се преузме на даљи рад у Савезној народној скупштини.

Истовремено Вас обавештавамо да је Савезно извршно веће за свога претставника одредило Никољу Минчева, члана Савезног извршног већа и државног секретара за послове финансија, а за поверенике Ђуру Меденицу, директора Управе царина, и Настаса Крстића, вишег саветника у Државном секретаријату за послове финансија.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Секретар

Савезног извршног већа

Вељко Зековић с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

СНС (А) 27

5 мај 1959 године

Београд

**ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ**

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам Предлог царинског закона који је Скупштини поднело Савезно извршно веће и молим да овај предлог упутите Одбору за организацију власти и управу на претресање и даљи поступак.

За свог претставника при претресању овог законског предлога Савезно извршно веће је одредило свог члана Никољу Минчева, а за поверенике Ђуру Меденицу, директора Управе царина, и Настаса Крстића, вишег саветника у Државном секретаријату за послове финансија.

Претседник

Петар Стамболић с. р.

**ПРЕДЛОГ
ЦАРИНСКОГ ЗАКОНА****Глава прва
ОПШТЕ ОДРЕДБЕ****Члан 1**

(1) Сва роба која се у царинско подручје Југославије увози, подлежи плаћању царине по одредбама царинске тарифе, ако одредбама овог закона или прописима донетим на основу њега није другачије одређено.

20*

(2) Роба која се из царинског подручја Југославије извози, подлежи плаћању царине само ако је то одредбама царинске тарифе одређено.

(3) Роба која се преко царинског подручја Југославије проноси или провози, не подлежи плаћању царине.

Царинско подручје**Члан 2**

(1) Цариноко подручје Југославије је јединствено и ограничено је царинском линијом.

(2) Царинска линија је истоветна са државном границом Федеративне Народне Републике Југославије.

(3) Савезним законом може се на основу међународног уговора један део страног царинског подручја укључити у царинско подручје Југославије, односно може се један део царинског подручја Југославије искључити из царинског подручја Југославије.

Царинско-погранични појас**Члан 3**

(1) Царинско-погранични појас на копну обухвата део царинског подручја Југославије широк до 15 км од царинске линије.

(2) Одредба претходног става важи и кад царинска линија пролази граничном реком.

Члан 4

Царинско-погранични појас на граничним језерима обухвата простор од царинске линије на језеру до обале и 5 км копна од обале.

Члан 5

(1) Царинско-погранични појас на мору обухвата простор од спољне ивице зоне специјалних права до обале и 5 км копна од обале.

(2) Под зоном специјалних права подразумева се морски појас широк 4 наутичке миље, рачунајући од спољне ивице територијалног мора Југославије у правцу отвореног мора.

Члан 6

(1) Управа царина, у сагласности са савезним Државним секретаријатом за послове финансија, ближе одређује царинско-погранични појас из чл. 3, 4 и 5 овог закона.

(2) Ако царинско-погранични појас не буде ближе одређен према одредби претходног става, као царинско-погранични појас из члана 3 овог закона сматра се простор широк 15 км, а из чл. 4 и 5 овог закона — простор широк 5 км.

Царинска служба**Члан 7**

(1) Царинска служба на царинском подручју Југославије врши управне послове из надлежности федерације у области царинског надзора и царинске робе по одредбама овог закона и прописа донетих на основу њега.

(2) Царинска служба врши друге послове који су јој савезним прописима стављени у задатак.

Члан 8

Органи који врше царинску службу су Управа царина и царинарнице.

Члан 9

(1) Управа царина врши нарочито следеће послове:

- 1) организује царинску службу и стара се о правилном вршењу те службе;
- 2) оснива, спаја и укида царинарнице и одређује њихова подручја и седишта;
- 3) решава по жалбама против решења царинарница донетих у првом степену у управном и административно-казненом поступку;
- 4) врши ревизију рачунских докумената;
- 5) контролише рад царинарница и обезбеђује једнообразну примену царинских и других прописа;
- 6) припрема нацрт царинске тарифе и нацрте других прописа из области царина.

(2) Послове из тачке 2 претходног става Управа царина врши у сагласности са савезним Државним секретаријатом за послове финансија.

Члан 10

Царинарнице непосредно врше послове царинског надзора и царинење робе и воде у првом степену управни поступак и административно-казнени поступак по царинским прекршајима.

Члан 11

Управа царина може оснивати царинске лабораторије ради хемиско-технолошког испитивања робе.

Члан 12

(1) Прописе о организацији и раду царинске службе доноси Савезно извршно веће.

(2) Пропис о службеном оделу царинских службеника доноси савезни Државни секретаријат за послове финансија.

Царинска роба

Члан 13

(1) Све ствари које се из царинског подручја Југославије износе, у ово подручје уносе или преко њега провозе јесте царинска роба.

(2) Као царинска роба сматра се и:

1) домаћа роба која се провози из једног у друго домаће место преко иностраног царинског подручја;

2) роба нађена у царинско-пограничном појасу на копну, на домаћем обалном мору, граничним језерима и међународним пловним рекама, или која је избачена на домаћу обалу, као и роба избачена на царинско подручје Југославије из ваздухоплова који долазе из иностранства односно одлазе у иностранство, ако се не утврди да је у питању роба која је редовним путем стављена у промет.

Царински надзор

Члан 14

(1) Царински надзор обухвата мере које служе обезбеђењу царинског поступка предвиђеног овим законом.

(2) Царински надзор обухвата нарочито:

- 1) чување, а по потреби и преглед царинске робе;
- 2) стављање царинских обележја на робу и превозна средства;
- 3) спровођење робе и превозних средстава;
- 4) преглед и, по потреби, претрес превозних средстава;
- 5) преглед личног пртљага путника, а по потреби и личног претрес путника.

(3) Управа царина, у сагласности са савезним Државним секретаријатом за послове финансија, може за царинско-погранични појас прописати посебне мере царинског надзора.

Члан 15

Царинском надзору подлеже:

- 1) царинска роба;
- 2) копнена превозна средства, њихово возачко особље и путници, који прелазе царинску линију;
- 3) превозна средства на мору и другим воденим путевима, њихова посада и путници, док се налазе у царинско-пограничном појасу на мору, на међународним пловним рекама, граничним рекама и граничним језерима, ако међународним уговорима није другачије одређено;
- 4) ваздухоплови, њихова посада и путници, који прелетају царинску линију.

Члан 16

(1) Царинском надзору не подлеже:

- 1) домаћи и страни бродови који вију војну поморску заставу;
- 2) бродови док плове на одређеним подручјима граничних река на којима се по међународним уговорима не може вршити царински надзор;
- 3) војни ваздухоплови домаћи и страни.
- (2) Ако бродови из тачке 1 претходног става превозе робу или путнике, царинском надзору на обали подлеже роба и путници, као и саобраћај између ових бродова и обала.
- (3) Ако лица у војним ваздухопловима који долазе из иностранства односно одлазе у иностранство имају царинску робу, ова роба подлежи царинском надзору.
- (4) Путници и лица из ст. 2 и 3 овог члана који имају царинску робу дужни су поднети пријаву царинарници ради спровођења царинског поступка.
- (5) Као брод у смислу овог закона сматра се пловни објект који превози или је намењен да превози робу или лица.
- (6) Као превозно средство на мору и другим воденим путевима у смислу овог закона сматра се све што као пловило служи или може да послужи за превоз робе или лица (у даљем тексту: пловни објект).

Члан 17

Државни органи и установе дужни су пријавити односно предати најближој царинарници царинску робу ако постоји основана сумња да над њом није спроведен царински поступак.

Царински путеви

Члан 18

(1) Пренос царинске робе и прелаз превозних средстава, њиховог возачког особља, односно посаде и путника преко царинске линије може се вршити копненим, воденим и ваздушним царинским путевима.

(2) Цариноки путеви јесу: железнички путеви који служе јавном саобраћају; путеви одређени за међународни друмски саобраћај; луке на мору и пристаништа на граничним рекама и граничним језерима, који су отворени за међународни саобраћај; ваздушни путеви и ваздушна пристаништа, који су одређени за међународни ваздушни саобраћај.

Двовласнички прелаз

Члан 19

(1) Двовласници који по важећим прописима прелазе царинску линију могу на двовласничким прелазима преносити све што им је потребно за обра-

ђивање њихових имања, плодове добивене са тих имања и све друго што по посебним прописима о двовласницима могу преносити.

(2) Лекари, ветеринари и бабице који станују у пограничном појасу, могу у хитним случајевима при прелазу на двовласничким прелазима собом носити инструменте и лекове потребне за вршење своје службе.

Време преласка царинске линије

Члан 20

(1) Пренос царинске робе и прелаз превозних средстава, њиховог возачког особља односно посаде и путника преко царинске линије који се врши у редовном саобраћају, или је царинарници унапред пријављен, може се вршити у свако доба дана и ноћи.

(2) Саобраћајне организације дужне су на време извештавати царинарницу о приспећу редовних и ванредних превозних средстава која прелазе царинску линију.

(3) Путничка моторна возила могу у свако доба дана и ноћи прелазити царинску линију. Овим возилима не може се вршити превоз робе, осим личног пртљага путника.

(4) Пренос робе и прелаз царинске линије у свим другим случајевима може се вршити само дању, ако посебним прописима није другачије одређено.

(5) Управа царина, у сагласности са савезним Државним секретаријатом за послове финансија, може, по потреби, одобрити изузетке од одредбе претходног става.

Члан 21

Као дан у смислу овог закона сматра се време, и то:

- 1) у јануару и децембру од 7 до 17 часова;
- 2) у фебруару и новембру од 6 до 18 часова;
- 3) у марту, септембру и октобру од 5 до 19 часова;
- 4) у априлу и августу од 4 до 19 часова;
- 5) у мају, јуну и јулу од 4 до 20 часова.

Заустављање превозних средстава и путника

Члан 22

(1) Ради спровођења царинског поступка предвиђеног овим законом, превозна средства и путници који прелазе царинску линију на копну морају се зауставити односно стати на одређеном месту.

(2) Ова места одређује царинарница и она морају бити видно обележена.

Члан 23

(1) Бродови који саобраћају са иностранством могу пристајати само у лукама односно пристаништима отвореним за међународни саобраћај. У случају више силе такви бродови могу пристати на другим местима, у ком случају заповедник брода је дужан о томе одмах обавестити најближу царинарницу или народни одбор, ради одређивања мера царинског надзора.

(2) У лукама односно пристаништима отвореним за међународни саобраћај пристајање се може вршити само уз одређени гат (царински гат), односно на одређеном делу пристаништа или обале.

(3) Које су луке односно пристаништа отворене за међународни саобраћај одређује Савезно извршно веће по предлогу Секретаријата Савезног извршног већа за саобраћај и везе на који је дао сагласност савезни Државни секретаријат за послове финансија и савезни Државни секретаријат за унутрашње послове.

(4) Лучки односно пристанишни орган у споразуму са царинарницом одређује царински гат односно део пристаништа или обале на коме се може вршити пристајање у лукама односно пристаништима отвореним за међународни саобраћај.

Члан 24

(1) За пристајање бродова ван царинског гата односно одређеног дела пристаништа или обале потребно је одобрење царинарнице.

(2) Одобрење издаје царинарница у споразуму са луцким односно пристанишним органом, одређујући истовремено мере царинског надзора.

Члан 25

(1) Бродови у домаћем саобраћају на мору, граничним рекама и граничним језерима могу пристајати само у лукама отвореним за домаћи или међународни саобраћај.

(2) Изузетно, бродови наведени у члану 28 тач. 3—9 овог закона могу пристајати и у лукама које нису отворене за саобраћај.

(3) Бродови у домаћем саобраћају на мору, граничним рекама и граничним језерима, могу пристајати уз царински гат у лукама отвореним за међународни саобраћај, само по претходном одобрењу царинарнице.

Члан 26

(1) Ваздухоплови којима је дозвољено прелетање царинске линије могу је прелетати само изнад одређених места, летети одређеним правцем, слетати на ваздухопловна пристаништа која се сматрају царинским путевима, и са њих узлетати.

(2) Ако такав ваздухоплов буде принуђен да слети ван ваздухопловног пристаништа које се сматра царинским путем, заповедник ваздухоплова пријавиће то најближем народном одбору, који је дужан ваздухоплов, робу, његову посаду и путнике ставити под надзор и о томе одмах обавестити најближу царинарницу.

(3) Ваздухоплови за време летења могу пуштати на земљу предмете само по претходном одобрењу царинарнице или ако то морају учинити услед више силе.

Манифест

Члан 27

(1) Бродови који плове у царинско-пограничном појасу на мору, међународним пловним рекама, граничним рекама и граничним језерима, као и ваздухоплови који саобраћају са иностранством, са теретом или празни, морају имати манифест, ако одредбама овог закона није другачије одређено.

(2) Манифест је исправа у којој заповедник брода односно ваздухоплова уписује сав терет који се налази на броду односно ваздухоплову.

(3) За исправност манифеста одговоран је заповедник брода односно ваздухоплова.

Члан 28

Не морају имати манифест:

- 1) бродови који су у повлашћеној пловидби;
- 2) бродови који превозе домаћу робу или инострану нецаринску робу за коју они имају друге прописане царинске исправе;
- 3) домаћи и страни бродови који вију војну поморску заставу;
- 4) службени бродови и бродови управних органа поморства и унутрашње пловидбе;
- 5) бродови који служе у научне сврхе;
- 6) рибарски бродови који служе само за лов;
- 7) бродови пољопривредника који служе само за потребе њиховог занимања;

8) спортски бродови и ваздухоплови — док служе спорту;

9) спортски бродови, чамци и ваздухоплови — кад служе личним потребама њихових сопственика;

10) војни ваздухоплови домаћи и страни.

Члан 29

(1) Бродови из члана 28 тач. 1, 2 и 5—9 овог закона не смеју долазити у додир са бродовима који саобраћају са иностранством, нити додиривати инострану обалу, осим бродова који плове Бердапом, за које ће савезни Државни секретаријат за послове финансија у споразуму са Секретаријатом Савезног извршног већа за саобраћај и везе прописати посебан режим пловидбе.

(2) Бродови из члана 28 тач. 5, 6 и 7 овог закона који примају робу на превоз, морају бити снабдевени царинским исправама.

(3) Управа царина ће прописати које царинске исправе ови бродови морају имати.

Повлашћена пловидба

Члан 30

(1) Домаћи бродови који редовно саобраћају у царинско-пограничном појасу на мору, граничним рекама и граничним језерима, уживају следеће повластице (повлашћена пловидба):

1) не морају имати манифест;

2) могу саобраћати, према одобреном пловидбеном реду, и са лукама односно пристаништима који нису отворени за домаћи саобраћај;

3) могу вршити утовар, истовар и претовар робе и путника без царинског надзора.

(2) Одобрење за повлашћену пловидбу даје царинарница надлежна према седишту предузећа коме припада брод.

Члан 31

(1) Брод који ужива повлашћену пловидбу не може без претходног одобрења царинарнице пристати уз инострану обалу односно додирнути инострану обалу, инострани брод или брод који не ужива повлашћену пловидбу.

(2) Ако заповедник брода поступи противно одредби претходног става услед више силе, дужан је о томе одмах обавестити најближу царинарницу.

Члан 32

(1) Брод који ужива повлашћену пловидбу не може без претходног одобрења царинарнице пристати у луци односно пристаништу које није означено у пловидбеном реду.

(2) Ако заповедник брода поступи противно одредби претходног става услед више силе, дужан је о томе обавестити најближу царинарницу.

Члан 33

Бродови који уживају повлашћену пловидбу морају бити обележени прописаним знацима.

Члан 34

Заповедник брода дужан је престанак повлашћене пловидбе одмах пријавити најближој царинарници ради стављања брода под царински надзор.

Роба која не подлежи плаћању царине

Члан 35

(1) Царина се неће плаћати:

1) на ствари намењене за службене потребе и непосредну употребу шефова страних држава и шефова страних дипломатских претставништава у Југославији и њихове уже породице, као и чланова пратње шефова страних држава и изасланика шефова страних држава у специјалној мисији;

2) на грбове, амблеме, заставе, натписе, житове, намештај и превозна средства намењена за непосредну употребу дипломатских и конзуларних претставништава;

3) на ствари намењене за потребе међународних организација и личну употребу њихових претставника и службеника, ако су међународним уговорима такве ствари ослобођене од плаћања царине, и у границама у којима су тим уговорима ослобођене;

4) на наоружање и војну опрему намењене Југословенској народној армији.

(2) У границама реципроцитета царина се неће плаћати:

1) на ствари намењене за непосредну личну употребу дипломатског особља страних дипломатских претставништава и страних генералних конзула, конзула и вице-конзула од каријере у Југославији и њихове уже породице;

2) на досељене ствари свих службеника страних дипломатских и конзуларних претставништава, ако су увезене у року од 6 месеци по доласку таквих службеника у Југославију на дужност;

3) на ствари намењене за службене потребе страних делегација на конференцијама и преговорима који се одржавају у Југославији.

(3) У оправданим случајевима Управа царина може, на предлог Државног секретаријата за иностране послове, рок из става 2 тачке 2 овог члана продужити, као и дозволити да се увоз ствари које се досељавају вишекратно изврши.

(4) Роба ослобођена од плаћања царине на основу овог члана, не може се ставити у промет пре пријаве царинарници.

Царинска тарифа

Члан 36

(1) Царинска тарифа садржи назив робе, царинске стопе, одредбе о царинским повлашћима и ослобођењима, одредбе о накнадама за споредне услуге царинских органа, као и друге тарифске одредбе.

(2) Царинска тарифа се доноси савезним законом.

Царински обвезник

Члан 37

(1) Царински обвезник је лице које је обавезно да плаћа царину и друге дажбине које терете робу при увозу односно при извозу.

(2) Царину и друге дажбине које терете робу при увозу (увозне дажбине) односно при извозу (извозне дажбине) дужни су да плате они грађани, правна лица, установе, привредне и друштвене организације и др. који су обавезни по овом закону или прописима донетим на основу њега поднети декларацију за царињење робе.

Обавеза плаћања царине

Члан 38

(1) Обавеза плаћања царине за робу која се увози настаје од тренутка кад је роба прешла царинску линију.

(2) Ако роба која се увози буде без кривице царинског обвезника уништена за време док се налази на путу од царинске линије до пријемне царинарнице или док се налази на чувању код царинарнице, или ако увозник одустане од увоза робе, престаје обавеза плаћања царине.

Члан 39

(1) Обавеза плаћања царине за робу која се извози настаје од тренутка подношења декларације.

(2) Ако роба која се извози буде без кривице царинског обвезника уништена за време док се налази на путу од царинарнице код које је оцаринена до царинске линије или док се налази на чувању код царинарнице, или ако извозник одустане од извоза робе, престаје обавеза плаћања царине.

Застарелост права на покретање царинског поступка за наплату царине

Члан 40

Право државе да покрене царински поступак за наплату царине застарева за пет година од дана када је настала обавеза плаћања царине.

Глава друга

ЦАРИНСКИ ПОСТУПАК

I. Увоз робе

1. Увоз робе копањим царинским путевима

Стављање робе и превозних средстава под царински надзор

Члан 41

Ради спровођења царинског поступка, сва превозна средства, са робом или без ње, подлеже царинском надзору од тренутка преласка царинске линије и налазе се под овим надзором све док се царински поступак не заврши, ако се царински надзор не продужи по одредбама овог закона или прописа донетих на основу њега.

Заушављање превозних средстава на одређеном месту

Члан 42

(1) Сва превозна средства, осим железничких превозних средстава, са робом или без ње, морају се по преласку копањим царинске линије зауставити код граничног браника (рампе).

(2) Ако се гранична царинарница не налази код граничног браника, превозна средства спроводе се под царинским надзором до граничне царинарнице.

Члан 43

(1) Железничка превозна средства по преласку царинске линије улазе и заушављају се на одређеним колосецима. Ове колосеке одређује железничка станица у споразуму са царинарницом.

(2) Ако су одређени колосеци заузети, железничка станица дужна је благовремено, пре уласка воза, обавестити граничну царинарницу на који ће колосек железничко превозно средство стати.

Члан 44

(1) Превозна средства не могу наставити пут пре него што царинарница изврши све радње предвиђене овим законом и прописима донетим на основу њега.

(2) Царинарница је дужна све радње из претходног става извршити у што краћем року.

Пријављивање робе

Члан 45

(1) Возар је дужан одмах по преласку превозног средства преко царинске линије пријавити усмено граничној царинарници робу и превозно средство.

(2) Поред усмене пријаве из претходног става, возар или његов овлашћени претставник дужан је граничној царинарници поднети и писмену пријаву за робу и превозно средство најдоцније до 12 часова следећег дана по преласку царинске линије.

(3) За празне вагоне не подноси се писмена пријава из става другог овог члана.

(4) Писмена пријава мора бити у сагласности са превозним исправама.

(5) Које податке треба да садржи писмена пријава, прописује Управа царина.

Члан 46

Ради проверавања тачности писмене пријаве из претходног члана, царинарница ће извршити преглед превозних средстава, а ако посумња у исправност података у пријави, може извршити и преглед робе.

Предаја робе

Члан 47

(1) Возар је дужан робу која ће се царинити код граничне царинарнице, предати тој царинарници, и то истоваром робе на место које одреди царинарница.

(2) Гранична царинарница може, на захтев возара или по сопственој иницијативи, одредити да се царинење робе изврши у превозном средству којим је роба приспела, ако се царинење робе може извршити без њеног истовара.

(3) По накнадном захтеву возара или царинарнице, роба примљена у превозном средству може се истоварити ради царинења.

(4) Ако лице на које гласи превозна исправа или у име његово овлашћена инспекција подноси захтев за истовар због недостатка докумената према којима се врши царинење, царинарница може одобрити истовар.

Члан 48

(1) Предаја робе врши се на основу пријаве (члан 45), и притом царинарница савиђује податке из пријаве са колетима у погледу њиховог броја и ознаке.

(2) Ако се роба предаје у расутом стању (пшеница, царинарница врши пријем робе по партијама, не проверавајући њену тежину.

(3) Возар може од царинарнице захтевати да се, изузетно од претходног става, изврши предаја робе мерењем њене тежине.

Члан 49

(1) Ако се при предаји робе утврди да стварно стање одговара поднетој пријави, царинарница је дужна о томе издати возару потврду. У противном, царинарница је дужна наћене неисправности записнички утврдити у присуству возара. Овај записник потписују претставник возара и царински службеник. Возар има право приговора на записник.

(2) Ако се при предаји робе наће вишак колета, возар мора допунити пријаву и може захтевати да му се вишак колета преда ради враћања у иностранство под царинским надзором.

Члан 50

(1) Ако при предаји робе царинарница наће робу чији је увоз забрањен, она ће решењем наредити возару или овлашћеном претставнику да такву робу у року од 48 часова врати у иностранство, са упозорењем да ће се у противном роба одузети.

(2) Ако после извршене предаје робе царинарница наће робу чији је увоз забрањен, она ће решењем наредити лицу на које гласи превозна исправа, односно возару или овлашћеном претставнику.

ку ако превозна исправа није искупљена, да такву робу врати у иностранство у одређеном року, са упозорењем да ће се у противном роба одузети. Овај рок не може бити ни у ком случају дужи од 8 дана.

(3) Ако возар односно лице на које гласи превозна исправа не поступи по решењу царинарнице донетом у смислу претходних ставова овог члана, царинарница ће донети решење о одузимању робе чији је увоз забрањен.

Смештај робе

Члан 51

(1) Царинска роба може се сместити:

1) у магацине и стоваришта царинарнице;
2) у царинска складишта, царинска смештишта и консигнациона складишта, као и на међународним сајмовима у циљу излагања.

(2) Царинарница може, у недостатку свог магациноког простора или у случају непостојања царинских складишта, одобрити смештање царинске робе и у друге магацине, која ће се налазити под царинским надзором.

(3) Роба смештена у царинским складиштима, царинским смештиштима, консигнационим складиштима и на међународним сајмовима налази се под царинским надзором.

Члан 52

(1) Царинарница је одговорна само за робу смештену у њеним магацинима односно стовариштима.

(2) Изузетно од одредбе претходног става, царинарница не одговара за природни мањак робе, за повреду или уништење робе настало за време истовара или чувања у њеним магацинима односно стовариштима, а без њене кривице, за тежину и садржину неповређених колета, као и за тежину робе у фасутом стању која није мерена при предаји царинарници.

Члан 53

Царинска роба предата царинарници не може се подићи пре него што се изврши њено царинење, ако одредбама овог закона није другачије одређено.

Царинење робе

Члан 54

Царинење робе састоји се из подношења декларације, прегледа робе и прорачунавања и наплате царине.

Члан 55

(1) Царинење робе врши се на основу поднете декларације.

(2) Изузетно, у случају из члана 155 овог закона царинење робе врши се по службеној дужности.

Декларација

Члан 56

(1) Декларацију подноси лице на које гласи превозна исправа или лице на које су пренета права из превозне исправе.

(2) Лица из претходног става могу овластити шпедитера или друга овлашћена лица да у њихово име подносе декларацију и да изврше све радње у поступку царинења робе.

(3) За упутне пошиљке декларацију може подносити и возар.

(4) Под упутним пошиљкама подразумевају се пошиљке које су из иностранства упућене са директним превозним исправама за места где не по-

стоје царинарнице, као и оне пошиљке које су из места где не постоје царинарнице упућене са директним превозним исправама у иностранство.

Члан 57

Декларацију не подноси:

1) двовласници за све плодове и ствари наведене у члану 19 став 1 овог закона;

2) лекари, ветеринари и бабице за ствари наведене у члану 19 став 2 овог закона;

3) становници царинско-пограничног појаса који на основу међународног споразума преносе робу у оквиру пограничног промета;

4) путници за лични пртљаг.

Члан 58

Лица обавезна или овлашћена за подношење декларације (члан 56), имају право пре подношења декларације, под надзором царинарнице утврдити тежину и врсту робе и узети узорке у смислу члана 11 овог закона.

Члан 59

(1) Подносилац декларације дужан је у декларацији тачно означити тежину робе, врсту робе по називу у царинској тарифи и вредности робе, као и уз декларацију поднети прописане исправе.

(2) Ближе прописе о садржини декларације и начину њеног подношења, као и о исправама које је подносилац декларације дужан поднети уз декларацију, доноси Управа царина.

Члан 60

(1) По поднетој декларацији царинарница претходно испитује да ли декларација садржи прописане податке и проверава да ли су уз декларацију поднете све исправе и да ли су оне исправне.

(2) Ако царинарница утврди да декларација не садржи прописане податке, или утврди неисправност поднетих исправа, вратиће декларацију са прилозима ради отклањања утврђених недостатака односно неисправности.

Преглед робе

Члан 61

(1) На основу уредно поднете декларације царинарница врши преглед робе у циљу проверавања да ли подаци наведени у декларацији одговарају стварном стању у погледу каквоће, количине и вредности робе.

(2) Преглед робе врши се у присуству подносиоца декларације, који је дужан показати робу.

(3) Отварање и затварање колета обезбеђује царинарница, и ту услугу наплаћује према прописаној тарифи.

(4) Тарифу из претходног става прописује савезни Државни секретаријат за послове финансија на предлог Управе царина.

Члан 62

Царинарница је овлашћена и дужна предузети све мере потребне ради прегледа робе (узимања узорка робе, стручно испитивање робе, мерење робе и слично).

Члан 63

Ако царинарница приликом прегледа робе нађе да стварно стање робе не одговара подацима наведеним у декларацији у погледу каквоће, количине или вредности робе, дужна је свој налаз записнички утврдити.

Члан 64

(1) Подносилац декларације има право поднети царинарници приговор против налаза царинарнице у погледу каквоће, количине или вредности робе.

(2) Приговор се може поднети само до подизања робе из царинарнице, а за железничке упутне пошиљке и поштанске пошиљке — до предаје робе од стране возара њеном сопственику.

(3) Ако су били узети узорци робе, приговор се може поднети и после подизања робе из царинарнице, односно и после предаје робе од стране возара њеном сопственику.

Члан 65

(1) По приговору из претходног члана царинарница је дужна донети решење у коме ће тачно утврдити стање робе.

(2) Кад је за утврђивање каквоће робе потребан хемиско-технолошки налаз или експертиза установе стручне за врсту робе која је у спору, царинарница ће прописно обележене узорке доставити односним установама и на основу њиховог налаза донети решење. У осталим случајевима каквоћу робе царинарница утврђује комисијским путем.

(3) Против решења царинарнице може се изјавити жалба Управи царина.

Члан 66

(1) Подносилац декларације може подићи робу из царинарнице и пре доношења коначног решења по приговору, ако уплати износ царине према налазу царинарнице против кога је уложен приговор.

(2) У случају из претходног става царинарница ће узети узорак робе.

(3) Ближе прописе о условима и начину узимања узорка робе и њиховом враћању подносиоцу декларације, доноси Управа царина.

Прорачунавање и наплата царине

Члан 67

(1) По извршеном прегледу робе царинарница прорачунава на декларацији царину и друге дажбине и, по њиховој наплати, један примерак декларације предаје странци.

(2) Прорачунавање и наплата царине врше се по одредбама царинске тарифе.

(3) Подносилац декларације има право поднети царинарници приговор против прорачуна царине и дажбина.

(4) По поднетом приговору царинарница ће донети решење.

(5) Против решења којим се приговор одбија може се изјавити жалба Управи царина.

Члан 68

(1) Подносилац декларације дужан је платити царину и дажбине код царинарнице која је извршила прорачунавање.

(2) Подносилац декларације не може подићи робу предату царинарници пре него што плати царину и дажбине.

Члан 69

(1) Ако се у року од 6 месеци од дана извршеног царинења робе утврди да је царина прорачуната у мањем износу или да за робу која подлежи плаћању царине није уопште извршено прорачунавање царине, царинарница је дужна до истека тог рока извршити ново прорачунавање и донети решење ради наплате царине.

(2) Против решења из претходног става подносилац декларације може изјавити жалбу Управи царина.

Члан 70

(1) На захтев подносиоца декларације царинарница ће вратити више наплаћени износ царине односно износ царине који није требало уопште платити, ако је захтев поднео у року од 6 месеци од дана наплате царине.

(2) Против решења царинарнице којим се одбија захтев, подносилац декларације може изјавити жалбу Управи царина.

Упућивање робе другој царинарници

Члан 71

(1) Ако је возар или овлашћени претставник у пријави граничној царинарници (члан 45) означио да ће се роба царинити код друге царинарнице, дужан је граничној царинарници поднети прописану царинску пријаву.

(2) Гранична царинарница, по извршеном прегледу превозних средстава и робе (члан 46), упућује робу под царинским надзором означеној царинарници (пријемна царинарница).

(3) Гранична царинарница одређује рок у коме се упућена роба мора предати пријемној царинарници, као и мере царинског надзора.

(4) Одредбе члана 47 ст. 2 и 3 овог закона сходно ће се примењивати и код унутрашњих царинарница.

Члан 72

(1) Ако се роба упућује пријемној царинарници друмским моторним возилима, запрежним возилима или на товарној стоци, возар је дужан граничној царинарници поднети декларацију и на име обезбеђења уплатити износ у висини прорачунате царине.

(2) Кад се роба упућује пријемној царинарници друмским моторним возилима која испуњавају услове за међународни саобраћај, примењиваће се одредбе члана 71 овог закона.

Члан 73

(1) Возар је дужан робу упућену пријемној царинарници предати у исправном стању у одређеном року.

(2) Пријемна царинарница дужна је о пријему робе одмах обавестити граничну царинарницу.

(3) Кад од пријемне царинарнице прими потврду о приспећу робе, гранична царинарница вратиће подносиоцу декларације износ примљен на име обезбеђења.

Члан 74

Ако возар за време превоза робе од границе до пријемне царинарнице прими од пошиљача робе накнадно упутство о измени уговора о превозу, предаће робу оној царинарници која је у накнадном упутству означена. Ова царинарница дужна је о пријему робе одмах обавестити граничну царинарницу.

Враћање увезене робе у иностранство

Члан 75

(1) Увезена роба може се вратити у иностранство до тренутка предаје њеном власнику односно кориснику.

(2) Захтев за враћање робе у иностранство може поднети за још неоцаринијену робу лице на које гласи превозна исправа, односно возар ако превозна исправа није искупљена. Ако је роба оцаринијена, овај захтев може поднети власник робе, а за испутне пошиљке — возар.

(3) Захтев мора бити писмен и подноси се царинарници која је извршила царинење робе односно код које се роба налази.

(4) Царинарница је дужна по извршеном враћању робе у иностранство вратити подносиоцу захтева уплаћену царину.

(5) Робу враћа под царинским надзором у иностранство подносилац захтева.

Члан 76

Увезена роба може се вратити у иностранство и после предаје њеном власнику — кориснику под условом:

1) да је накнадно — у гарантном року, ако је исти предвиђен у уговору о купопродаји, утврђено да роба не одговара условима погодбе;

2) да му инострана фирма шаље другу робу у замену за неодговарајућу.

2. Увоз робе воденим и ваздушним царинским путевима

Члан 77

На увоз робе воденим и ваздушним царинским путевима сходно се примењују одредбе овог закона о увозу робе копненим царинским путевима, ако одредбама чл. 78—84 овог закона није другачије одређено, с тим што царинарници писмену пријаву за робу која се истоварује по манифесту, за возара могу поднети његови овлашћени претставници.

Члан 78

Претставници брода и робе, као и друга лица која долазе на брод, налазе се под царинским надзором.

Члан 79

(1) Преглед брода састоји се у сравнивању робе са манифестом.

(2) Ако се брод налази у кретању, може га царинарница упутити ради прегледа односно претреса у најближу луку односно пристаниште.

(3) Ако постоји оправдана сумња да се на броду налази скривена роба, царинарница може извршити претрес брода.

(4) Ако се на броду нађе скривена роба, царински службеници ће брод спровести најближој царинарници.

(5) О резултату прегледа односно претреса брода издаће царинарница заповеднику брода на његов захтев потврду.

Члан 80

Кад брод који долази из иностранства и који има робу за истовар, уплови у домаћу луку односно пристаниште, заповедник брода дужан је за робу која се пријављује за истовар поднети манифест, односно извод из манифеста ако се врши делимичан истовар робе.

Члан 81

Истовар робе врши се под царинским надзором на основу манифеста односно извода из манифеста.

Члан 82

(1) По извршеном истовару царинарница сравњује истоварену робу са манифестом односно изводом из манифеста.

(2) Исправност истовара царинарница потврђује на манифесту односно на изводу из манифеста и враћа га заповеднику брода.

Члан 83

(1) Вођа ваздухопловства који долази из иностранства и који има робу за истовар, дужан је поднети манифест односно извод из манифеста чим ваздухоплов слети на ваздухопловно пристаниште.

(2) За истовар робе из ваздухоплова важе одредбе из чл. 81 и 82 овог закона.

Члан 84

Ваздухопловна пристаништа дужна су обезбедити просторије за вршење царинског поступка.

3. Посебне одредбе о царинском поступку са поштанским пошиљкама

Члан 85

(1) Поштанске пошиљке које садрже царинску робу (члан 13), подлеже царинском надзору и прегледу.

(2) Ближе прописе о организацији и поступку поштанско-царинске службе доноси Управа царина у сагласности са Генералном дирекцијом Југословенских пошта, телеграфа и телефона.

Члан 86

Примопредаја поштанских пошиљака између иностране поштанске службе и југословенске поштанске службе (у даљем тексту: пошта), врши се под царинским надзором граничне царинарнице.

Члан 87

Поштанске пошиљке остају код поште за време царинског поступка.

Члан 88

(1) За поштанске пакете и вреће које садрже пакете, пријаву граничној царинарници подноси пошта.

(2) За писмоносне пошиљке које садрже робу, пријаву надлежној царинарници подноси пошта код које ће се извршити царинење ових пошиљака (пошта царинења).

Члан 89

Пријављене поштанске пакете и вреће које садрже пакете упућује гранична царинарница под царинским надзором надлежној пошти, која подноси пријаву и декларацију надлежној царинарници за царинење ових пошиљака.

Члан 90

Начин подношења и попуњавања декларације за поштанске пошиљке прописује Управа царина у сагласности са Генералном дирекцијом Југословенских пошта, телеграфа и телефона.

Члан 91

(1) Преглед садржине поштанских пошиљака врши царинарница одмах по подношењу пријаве и декларације од стране поште у смислу члана 89 овог закона.

(2) Преглед се врши у присуству службеника поште.

(3) Пошта је дужна вршити отварање и затварање поштанских пошиљака у току царинског прегледа коме може да присуствује и странка.

(4) Пошта је дужна обезбедити потребне просторије за царинење поштанских пошиљака.

Члан 92

(1) По извршеном прегледу садржине поштанске пошиљке и прорачунавању царине, царинарница предаје пошти декларацију да је заједно са пошиљком уручи примаоцу по наплати прорачунате царине.

(2) Пошта је дужна наплатити царину од примаоца уплатити царинарници у року од 24 часа по извршеној наплати.

Члан 93

(1) Кад прималац одбије да прими поштанску пошиљку због тога што сматра да каквоћа, количина или вредност робе означене у декларацији не одговара стварном стању робе, може о томе дати писмени приговор царинарници.

(2) На решење ових приговора сходно се примењују одредбе члана 65 овог закона.

(3) Подношење писменог приговора из става 1 овог члана не утиче на обавезу поште да пошиљку врати у иностранство у роковима утврђеним међународним споразумима.

Члан 94

(1) Кад прималац одбије да прими поштанску пошиљку из иностранства а не стави никакав приговор у погледу царинског задужења, пошиљка се као неуручена враћа надлежној царинарници ради раздужења прорачунате царине и враћања пошиљке у иностранство.

(2) Ако је у питању поштанска пошиљка које се пошиљалац одрекао у случају неуручљивости, она се уступа царинарници да се са њом поступи у смислу члана 126 овог закона.

4. Привремени увоз робе

Члан 95

(1) За робу која се привремено увози, подноси се царинарници декларација заједно са прописаним царинским исправама.

(2) У декларацији за привремени увоз робе мора се навести ради чега се роба увози, преко које ће се царинарнице и у ком року вратити у иностранство, као и да ли ће се вратити у иностранство у истом или у промењеном стању.

(3) Рок за враћање робе у иностранство не може бити дужи од једне године.

(4) Изузетно од одредбе претходног става, Управа царина може на захтев подносиоца декларације овај рок продужити.

Члан 96

(1) Царинарница је дужна на привремено увезену робу ставити царинска обележја у циљу утврђивања истоветности робе при њеном повратку у иностранство.

(2) Управа царина прописује врсте царинских обележја и начин њихове употребе.

Члан 97

(1) За привремено увезену робу подносилац декларације дужан је на име обезбеђења уплатити царинарници износ у висини прорачунате царине или положити гаранцију овлашћене банке, ако посебним прописима није другачије одређено.

(2) На захтев подносиоца декларације царинарница ће вратити положено обезбеђење кад роба буде враћена у иностранство, ако су испуњени следећи услови:

1) да је враћена иста она роба која је увезена;
2) да је враћање робе извршило исто лице које је робу привремено увезло или од њега овлашћено лице;

3) да је роба враћена у одређеном року.

(3) Захтев за враћање обезбеђења мора се поднети у року од 3 године од дана кад је роба враћена у иностранство. По истеку овог рока невраћено обезбеђење се уноси у савезни буџет, као ванредни приход.

(4) Ако је привремено увезена роба враћена у иностранство у промењеном стању, положено обезбеђење враћа се по наплати одговарајуће царине према одредбама царинске тарифе.

Члан 98

(1) Привремено увезена роба може се вратити у иностранство и преко царинарнице која није означена у декларацији.

(2) У случају из претходног става царинарница је дужна утврдити истоветност робе и о томе обавестити царинарницу преко које је роба увезена.

Члан 99

(1) Привремено увезена роба не може се отуђити.

(2) Привремено увезена роба не може се употребити, сем у сврхе за које је дала одобрење царинарница, пре него што се изврши дефинитивно царинење.

II. Извоз робе

Члан 100

Роба која се извози подлежи царинском надзору од тренутка извршеног царинења до преласка царинске линије.

Члан 101

Домаћа роба не може се извести у иностранство док се не изврши њено извозно царинење.

Члан 102

Царинење робе намењене извозу врши царинарница коју одреди извозник, с тим што Управа царина може у случају потребе, а ради растерећења појединих царинарница завести ограничење у овом погледу.

Члан 103

(1) Царинарница царини робу намењену извозу на основу декларације и других исправа које је подносилац декларације по посебним прописима дужан поднети.

(2) Декларацију подноси извозник. Извозник може овластити шпедитера или друго овлашћено лице да у његово име поднесе декларацију и да изврши све радње у поступку царинења робе.

Члан 104

Царинарница која је одаринила робу намењену извозу, упућује робу под царинским надзором, заједно са декларацијом, царинарници преко које ће се роба извести у иностранство (излазна царинарница).

Члан 105

(1) Излазна царинарница савија робу и превозних средстава са декларацијом која прати робу.

(2) Ако излазна царинарница утврди да подаци наведени у декларацији одговарају стварном стању робе и превозних средстава, дозволиће извоз робе из земље и о томе ће обавестити царинарницу која

је оцаринила робу. У противном, царинарница саставља у присуству возара записник о утврђеним неисправностима и о томе обавештава царинарницу која је оцаринила робу, ради даљег поступка.

(3) Ако излазна царинарница утврди да је роба измењена, задржаће робу и чуваће је код себе до решења спора.

Члан 106

(1) За робу намењену извозу која се утоварује у лукама односно пристаништима, манифест се саставља после завршеног царинења, а затим се предаје царинарници заједно са прописаним царинским исправама.

(2) Царинарница савиљује манифест са приложеним исправама, па исправно састављени манифест потврђује и предаје подносиоцу заједно са приложеним исправама.

(3) Ако царинарница утврди неисправност манифеста, вратиће га подносиоцу са назначењем у чему је његова неисправност.

Члан 107

(1) Роба намењена извозу која је оцаринена може се задржати у земљи на основу писменог захтева извозника.

(2) Захтев се предаје најближој царинарници заједно са декларацијом и товарним листом.

(3) Царинарница по прегледу робе скида царинска обележја и о задржавању робе у земљи извештава царинарницу која је оцаринила робу.

(4) Ако је на робу намењену извозу наплаћена царина, царинарница која је оцаринила робу дужна је вратити извознику на његов захтев уплаћену царину, ако роба није извезена. Рок за подношење захтева износи 3 године од извршеног царинења.

Члан 108

Ако је роба намењена извозу по извршеном царинењу уништена услед више силе пре преласка царинске линије, царинарница која је оцаринила робу дужна је на захтев извозника вратити уплаћену царину, ако је захтев поднет у року од 3 године од извршеног царинења.

Члан 109

На поступак при извозу робе сходно ће се примењивати одредбе овог закона о поступку при увозу робе.

Привремени извоз робе

Члан 110

На поступак приликом привременог извоза робе сходно ће се примењивати одредбе овог закона о поступку приликом привременог увоза робе.

III. Провоз робе

Члан 111

(1) За робу пријављену за провоз преко царинског подручја Југославије возач је дужан поднети царинарници преко које је роба ушла у земљу (улазна царинарница) провозну исправу.

(2) Улазна царинарница по извршеном прегледу превозних средстава и робе (члан 46) упућује робу под царинским надзором излазној царинарници, ако међународним уговором није другачије одређено.

Члан 112

(1) Преко царинског подручја Југославије не може се провозити роба чији је провоз забрањен, ако међународним уговором није другачије одређено.

(2) Са робом чији је провоз забрањен поступиће се по одредбама члана 50 овог закона.

Члан 113

Возар је дужан излазној царинарници предати провозну исправу за робу коју му је издала улазна царинарница, и робу према стању у провозној исправи спровести до излазне царинарнице.

Члан 114

(1) Излазна царинарница проверава исправност података и царинског обележја, а по потреби савиљује стање робе и превозних средстава са царинским исправама које прате робу.

(2) Ако излазна царинарница утврди да подаци наведени у царинским исправама одговарају стварном стању робе и превозних средстава, дозволиће излаз робе из земље и о томе ће обавестити улазну царинарницу. У противном, излазна царинарница саставља у присуству возара записник о утврђеним неисправностима и о томе обавештава улазну царинарницу ради даљег поступка.

(3) Ако излазна царинарница утврди да је роба измењена, робу ће задржати и чуваће је код себе до решења спора.

Члан 115

Одредбе чл. 72 и 74 овог закона сходно ће се примењивати и на поступак при провозу робе.

Члан 116

(1) Роба намењена провозу може се задржати у земљи на основу захтева возара.

(2) Царинарница врши пријем и царинење робе из претходног става по одредбама овог закона о поступку при увозу робе.

IV. Провоз домаће робе преко иностраног царинског подручја из једног у друго домаће место

Члан 117

Домаћа роба која се провози из једног у друго домаће место преко иностраног царинског подручја, пријављује се излазној царинарници пропратницом.

Члан 118

Излазна царинарница по извршеном прегледу превозних средстава и робе (члан 46) ставља на робу царинска обележја ради утврђивања њене истовестности и упућује робу улазној царинарници.

Члан 119

(1) Улазна царинарница савиљује стање робе и превозних средстава са царинским исправама које прате робу.

(2) Ако улазна царинарница утврди да подаци наведени у царинским исправама одговарају стварном стању робе и превозних средстава, допушта да се роба стави у слободан промет и о томе обавештава излазну царинарницу. У противном, улазна царинарница саставља у присуству возара записник о утврђеним неправилностима и о томе обавештава излазну царинарницу ради даљег поступка.

(3) Ако улазна царинарница утврди да је роба измењена, задржаће је и чуваће је код себе до решења спора.

V. Провоз домаће робе морем, граничним рекама и граничним језерима

Члан 120

(1) Домаћа роба која се превози из једног у друго домаће место морем, граничним рекама или

граничним језерима, отпрама се под царинским надзором, ако овим законом није другачије одређено.

(2) Мере царинског надзора из претходног става прописује Управа царина.

VI. Плаћање лежарине и рокови лежања робе

Члан 121

(1) На робу предату царинарници и смештену у магацинима или стовариштима царинарнице, плаћа се лежарина ако роба лежи дуже од три дана, рачунајући од дана њене предаје царинарници.

(2) Лежарина се плаћа по одредбама царинске тарифе.

Члан 122

Лежарина се не плаћа:

1) на робу која није оцарињена — од наредног дана по подношењу декларације па до дана кад је извршено прорачунавање царине и дажбина, ако царинење није извршено из разлога које није проузроковао подносилац декларације;

2) на робу за коју је у току царинења поднет приговор односно жалба, или која је предмет царинског прекршаја, ако је управни поступак окончан у корист подносиоца декларације односно ако је против њега обустављен административно-казнени поступак, и то у управном поступку — од подношења приговора односно жалбе, а у административно-казненом поступку — до окончања истог.

Члан 123

(1) Роба предата царинарници може лежати у њеним магацинима или стовариштима најдуже 10 дана од дана предаје царинарници (рок лежања робе). Управа царина може, по потреби, овај рок продужити.

(2) Рок лежања робе смештене у царинском смештишту може износити најдуже три месеца.

(3) Изузетно од одредаба ст. 1 и 2 овог члана, роба око чијег се царинења повео спор или која је предмет царинског прекршаја, може лежати до окончања спора односно до завршетка административно-казненог поступка.

Члан 124

(1) По истеку рокова из члана 123 овог закона царинарница позива подносиоца декларације да оцарињену робу подигне у року од два дана. Изузетно, овај се рок за успутне пошиљке може продужити највише још за десет дана.

(2) Ако роба није оцарињена, царинарница по истеку рокова из члана 123 овог закона позива лице на које гласи превозна исправа, односно возара или његовог овлашћеног претставника ако превозна исправа није испуњена, да у року од два дана предузме претходне радње ради царинења робе, односно да врати робу у иностранство.

Члан 125

(1) Рок лежања брзо покварљиве робе може износити највише три дана од дана њене предаје царинарници.

(2) По истеку рока из претходног става царинарница ће поступити сходно одредбама члана 124 овог закона, с тим што рок за подизање оцарињене робе, предузимање потребних радњи ради царинења односно за враћање робе у иностранство, може износити највише 24 часа.

Члан 126

(1) По истеку рокова из чл. 124 и 125 овог закона царинарница ће извршити продају робе.

(2) Од износа добивеног продајом робе царинарница прво подмирује све трошкове (превозни тро-

шкови, трошкови чувања робе и лежарина), наплаћује царинске и остале дажбине којима подлежи роба при увозу, а остатак враћа сопственику робе.

(3) Ближе прописе о начину продаје робе и распореду износа добивеног продајом робе доноси савезни државни секретаријат за послове финансија.

VII. Поступак са робом коју путници собом носе

Члан 127

(1) Путник који долази из иностранства или одлази у иностранство, или је у пролазу преко царинског подручја Југославије, дужан је граничној царинарници пријавити и показати робу и лични пртљаг који собом носи. Управа царина може прописати и подношење писмене пријаве за такву робу. За лични пртљаг не подноси се писмена пријава.

(2) Као лични пртљаг у смислу овог закона сматрају се ствари које служе личним потребама путника за време док се налазе на путу.

Члан 128

(1) У циљу проверавања пријаве из претходног члана, царинарница ће извршити преглед робе коју путник собом носи, као и његовог личног пртљага.

(2) Изузетно од одредбе претходног става, ствари које носе дипломатски курири на основу дипломатског курирског писма, не подлеже прегледу.

Члан 129

(1) Ако постоји основана сумња да путник код себе има скривених ствари које није пријавио, извршиће се лични претрес путника.

(2) Лични претрес путника врши лице истог пола.

Члан 130

(1) Са пријављеном робом царинарница ће поступити по одредбама овог закона о поступку при увозу, извозу односно провозу робе.

(2) Са робом која није пријављена, а пронађена је приликом прегледа ствари путника или његовог личног претреса, поступиће се као са скривеном робом по казним одредбама овог закона.

Члан 131

(1) Ако путник уноси робу чији је увоз односно провоз забрањен, дужан је вратити је у иностранство у року од 3 дана.

(2) Ако путник у том року не врати робу у иностранство, она ће му се одузети и са њом ће се поступити по важећим прописима.

Члан 132

(1) Ако је царинарница приликом прегледа робе и личног пртљага путника (члан 127) или његовог личног претреса (члан 128) предузела мере царинског надзора по одредбама овог закона, услед којих је путнику причињена материјална штета, путнику ће се причињена штета накнадити.

(2) Поступак за накнаду штете прописује савезни државни секретаријат за послове финансија.

(3) Не накнађује се причињена штета ако су прегледом односно личним претресом нађене код путника скривене ствари, или је кривицом путника дошло до предузимања мера царинског надзора услед којих је проузрокована штета.

Члан 133

(1) Поступак са путницима је хитан.

(2) Овлашћује се Управа царина да, у циљу убрзања поступка са путницима, пропише посебан поступак о царинењу робе коју путници собом носе.

VIII. Поступак са стварима које носе двовласници

Члан 134

Двовласник је дужан приликом преласка царинске линије на одређеним двовласничким прелазима показати граничној царинарници двовласнику исправу, као и пријавити и показати ствари које собом носи.

Члан 135

(1) Царинарница прегледа ствари које собом носи двовласник.

(2) Ако царинарница нађе да двовласник носи собом ствари које се не смеју преносити на двовласничким прелазима (члан 19), неће дозволити двовласнику прелазак преко царинске линије са таквим стварима.

(3) Са скривеним или непријављеним стварима царинарница ће поступити по казним одредбама овог закона.

Члан 136

Царинарница је дужна водити евиденцију о двовласницима за сваки двовласнички прелаз, о стварима које двовласници преносе преко царинске линије ради обрађивања имања, као и о плодовима добивеним са тих имања.

IX. Примена прописа о управном поступку

Члан 137

Управа царина и царинарнице воде царински поступак и доносе решење по одредбама Закона о општем управном поступку, ако одредбама овог закона није друкчије одређено.

Члан 138

(1) Против решења царинарнице може се изјавити жалба Управи царина.

(2) Против првостепеног решења Управе царина може се изјавити жалба савезном Државном секретаријату за послове финансија.

(3) Жалба се подноси преко царинског органа који је донео првостепено решење.

(4) Жалба се подноси у року од 15 дана од дана доставе односно саопштења решења.

(5) Жалба задржава извршење решења.

Глава трећа

ЦАРИНСКА СКЛАДИШТА, ЦАРИНСКА СМЕНИШТА И КОНСИГНАЦИОНА СКЛАДИШТА

Члан 139

За оснивање, управљање и пословање царинских складишта важе општи прописи о оснивању, управљању и пословању привредних организација, ако одредбама овог закона није друкчије одређено.

Члан 140

(1) Царинска складишта могу се оснивати само у местима где постоје царинарнице.

(2) За оснивање царинских складишта потребно је одобрење надлежне царинарнице.

(3) Надлежна царинарница дужна је пре издавања одобрења образовати посебну комисију која ће прегледом зграда и просторија намењених за царинско складиште утврдити да ли су обезбеђени потребни услови за вршење царинског надзора.

Члан 141

(1) Привредне организације могу отварати царинска сменишта за привремено смештање своје робе увезене из иностранства која није још оцарињена.

(2) Царинска сменишта могу се отварати само у местима где постоје царинарнице, а у којима не постоје царинска складишта.

(3) За отварање царинског сменишта важе одредбе члана 140 ст. 2 и 3 овог закона.

Члан 142

(1) Заступништва иностраних фирми могу отварати консигнациона складишта за привремено смештање увезене робе иностраних фирми које она заступају, а која још није оцарињена.

(2) Консигнациона складишта могу се отварати у местима где је омогућен царински надзор.

(3) За отварање консигнационог складишта потребно је одобрење Управе царина.

(4) У одобрењу за отварање консигнационог складишта мора бити назначена врста и вредност робе која се може држати у консигнационим складиштима, а која је предвиђена уговором закљученим између држаоца консигнационог складишта и иностране фирме.

Члан 143

Упутство о спровођењу царинског надзора над робом смештеном у царинском складишту, царинском сменишту и консигнационом складишту, као и о начину царињења робе смештене у консигнационим складиштима, доноси Управа царина у сагласности са савезним Државним секретаријатом за послове финансија.

Глава четврта

КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 144

(1) Ко се бави преношењем робе преко царинске линије и притом избегава мере царинског надзора, казниће се затвором најмање три месеца и новчаном казном.

(2) За покушај ће се казнити.

(3) Ко, избегавајући мере царинског надзора, пренесе робу преко царинске линије на местима где се редовно не врши царински надзор, уз употребу насиља, наоружан или у групи, казниће се строгим затвором до пет година и новчаном казном.

(4) Казном прописаном у претходном ставу казниће се и ко организује мрежу препродаваца или посредника за растурање неоцарињене робе.

(5) Ко организује групу или мрежу ради вршења кривичних дела из ст. 1 и 3 овог члана казниће се строгим затвором до осам година и новчаном казном.

(6) Роба којом је извршено кривично дело из ст. 1 до 3 овог члана или њена вредност која је одузета односно наплаћена сходно члану 152 овог закона, као и превозно односно преносно средство одузето сходно члану 153 овог закона, имају се предати царинарници, која ће с њима поступити по важећим прописима.

(7) Ако је кривични поступак обустављен, или је пресудом надлежног суда лице ослобођено кривичне одговорности, роба се предаје царинарници да са истом поступи као са царинском робом.

Члан 145

Новчаном казном од двоструког до десетоструког износа царине и извозних односно увозних дажбина којима роба подлежи односно двоструким из-

носом вредности робе ако роба не подлежи царини нити извозним или увозним дажбинама, казниће се за прекршај:

1) ко ван царинског пута пренесе или покуша пренети какву робу преко царинске линије;

2) ко царинским путем или двовласничким прелазом пренесе или покуша пренети преко царинске линије робу скривену у превозном односно преносном средству, или скривену на други начин;

3) ко у царинско-пограничном појасу на мору, граничним рекама или граничним језерима, без одобрења царинарнице, са пловних објеката који саобраћају са иностранством прими или преда, или покуша да прими или преда, робу доведену из иностранства или домаћу робу;

4) ко у царинско-пограничном појасу на мору, граничним рекама или граничним језерима са пловних објеката баца или покуша бацити робу у море, реку или језеро у намери да избегне царински надзор. Ако се врста и вредност бачене робе не може утврдити, учинилац ће се казнити новчаном казном из члана 149 овог закона;

5) ко робу привремено увезену или привремено извезену отуђи, или такву робу употреби у сврхе које нису поменуте у одобрењу царинарнице;

6) ко лажним приказивањем чињеница издејствује и искористи при увозу или извозу робе какву повластицу која му не припада;

7) ко отуђи или преда другом на употребу робу увезену по повластици, или на ма који други начин употреби такву робу у друге сврхе а не у оне због којих је та роба у целини или делимично ослобођена од царине или извозних односно увозних дажбина.

Члан 146

Новчаном казном до десетоструког износа царине и извозних односно увозних дажбина којима је роба оптерећена, односно до двоструког износа вредности робе ако роба није оптерећена царинском нити извозним и увозним дажбинама, казниће се за прекршај ко не пријави царинарници робу коју преноси преко царинске линије.

Члан 147

Новчаном казном до петоструког износа ускраћене царине и дажбина којима роба подлежи, односно до једноструког износа вредности робе ако роба не подлежи царини ни извозним или увозним дажбинама, казниће се за прекршај:

1) ко увезену робу за коју је поднета пријава царинарници преда другом, или такву робу прими пре извршеног прегледа по члану 61 овог закона;

2) ко у декларацији лажно значи мању количину, другу каквоћу или мању вредност робе, или наведе сву робу, ако би то проузроковало плаћање царине и извозних односно увозних дажбина у мањем износу;

3) ко не преда пријемној односно излазној царинарници робу упућену пријемној односно излазној царинарници, или такву робу преда у измењеном стању;

4) ко задржи и не преда царинарници робу наведену у члану 13 став 2 тачка 2 овог закона.

Члан 148

Ко прода, прикрије, купи или прими на чување или држање, или иначе протури робу за коју зна или је по околностима случаја могао знати да је њоме извршен прекршај из чл. 145, 146 и 147 овог закона, казниће се као да је сам извршио прекршај.

Члан 149

Новчаном казном до 50.000 динара казниће се за прекршај:

1) ко прекорачи рокове за подношење пријаве одређене у члану 45 овог закона;

2) ко поднесе царинарници пријаву која није у сагласности са превозним исправама;

3) ко у декларацији значи нетачну количину, каквоћу или вредност робе која не подлежи плаћању царине и осталих увозних и извозних дажбина;

4) ко после извршеног царинског прегледа а пре уплате царине и извозних односно увозних дажбина преда робу другом или такву робу прими;

5) ко прекорачи рок за предају робе пријемној односно излазној царинарници;

6) ко прекорачи рок за враћање привремено увезене односно извезене робе;

7) ко повреди царинска обележја стављена на робу или превозна средства;

8) ко противно одредбама овог закона пловним објектом у домаћем саобраћају на мору пристане у луци која није отворена за саобраћај, или пристане уз царински гат у луци отвореној за међународни саобраћај;

9) ко бродом који саобраћа са иностранством пристане у луци која није отворена за међународни саобраћај или неовлашћено пристане ван царинског гата;

10) ко без одобрења царинарнице пристане бродом који није дужан састављати манифест уз брод који саобраћа са иностранством;

11) ко пловним објектом или ваздухопловом саобраћа без прописаних и уредних царинских исправа;

12) ко у манифест или друге царинске исправе не унесе какву робу или унесе робу код које разлика између стварне тежине и тежине означене у манифесту односно у другим царинским исправама, прелази отступања дозвољена важећим прописима или усвојена узансама за промет робе;

13) ко у домаћем саобраћају на мору, граничним рекама или граничним језерима, без претходне пријаве царинарници, робу која подлежи царинском надзору истоварује, утоварује или претоварује, или искрцава односно укрцава путнике и путнички пртљаг, или снабдена брод односно бродску посаду каквим предметима, ако брод не ужива повлашћену пловидбу;

14) ко у домаћем саобраћају прими на иностранни пловни објект робу или путнике ради превоза, или робу или путнике прими без одобрења царинарнице на домаћи брод који саобраћа са иностранством;

15) ко ваздухопловом прелети царинску линију на месту или на начин противан важећим прописима, или се не придржава прописаног пута, или слети односно узлети ван одређеног ваздухопловног пристаништа;

16) ко домаћу робу превози из једног места у друго морем односно граничним деловима река или граничним језерима без прописаних царинских исправа;

17) ко на време не извести царинарницу о приспећу редовних и ванредних превозних средстава, сходно члану 20 овог закона;

18) путник који одбије да покаже граничној царинарници робу или лични пртљаг који собом носи, а које је пријавио граничној царинарници.

Члан 150

(1) За прекршаје из чл. 145—149 овог закона казниће се правно лице ако је прекршај учинио његов службеник или претставник вршећи радњу у име правног лица, или пропуштајући да изврши радњу коју је правно лице било дужно извршити.

(2) За прекршај из претходног става казниће се и службеник односно претставник правног лица који је учинио прекршај вршећи радњу у име прав-

ног лица или пропуштајући да изврши радњу, и то:

1) за прекршај из члана 145 овог закона — новчаном казном до 300.000 динара;

2) за прекршај из члана 146 овог закона — новчаном казном до 200.000 динара;

3) за прекршај из члана 147 овог закона — новчаном казном до 100.000 динара;

4) за прекршај из члана 148 овог закона — новчаном казном до 100.000 динара;

5) за прекршај из члана 149 овог закона — новчаном казном до 50.000 динара.

Члан 151

(1) У особито тешким случајевима новчана казна може се изрећи до двоструког износа казне која би се имала изрећи по чл. 145—150 овог закона.

(2) Као особито тешки случајеви сматрају се случајеви ако је извршилац прекршаја за последње две године већ био кажњаван за царински прекршај, или ако је предмет прекршаја роба чији је извоз односно увоз забрањен, или ако је прекршај из члана 145 тачке 1 извршен ноћу.

Члан 152

(1) Роба којом је извршено кривично дело из члана 144, као и роба којом је извршен прекршај из члана 145 тач. 1, 2, 3, 4 и 6, чл. 146 и 147 тачка 4 овог закона — одузима се.

(2) Ако се роба не пронађе, наплатиће се њена вредност од учиниоца кривичног дела односно прекршаја. Учиниоци одговарају солидарно за вредност непронађене робе.

(3) Сматраће се да роба није пронађена и кад се она из било којих разлога не може одузети од њеног притежаоца.

Члан 153

(1) Превозно односно преносно средство може се одузети само ако су његова тајна или скривита места искоришћена за скривање робе или је оно било намењено искључиво извршењу кривичног дела из члана 144 овог закона или прекршаја из чл. 145 и 146 овог закона.

(2) Одредба претходног става неће се примењивати ако је превозно средство приликом извршења кривичног дела односно прекршаја било у јавном саобраћају, а власник није знао за скривену робу.

(3) Ако је превозно средство рибарски брод, па се овај не одузима по ставу 1 овог члана, царински орган може решењем одредити заплена улова и средстава за риболов (мреже и друга помоћна средства за лов), ради обезбеђења наплате новчане казне.

Члан 154

Роба, као и превозно односно преносно средство које није у јавном саобраћају може се одузети и ако нису својина учиниоца.

Члан 155

Ако у административно-казненом поступку решењем није наређено одузимање робе, царинарница ће покренути по службеној дужности поступак ради наплате царине и извозних односно увозних дажбина.

Члан 156

(1) Роба односно преносно или превозно средство којим је прекршај извршен може се одузети и кад се поступак против извршиоца прекршаја обуставља због постојања неког од основа за искључење одговорности извршиоца по одредбама чл. 16, 40 и 41 Основног закона о прекршајима.

(2) Роба односно превозно или преносно средство којим је прекршај извршен одузеће се и кад се, због постојања законских сметњи, против учиниоца не може водити административно-казнени поступак.

Члан 157

За поступак због кривичног дела из члана 144 став 1 овог закона надлежан је срески суд.

Члан 158

(1) Административно-казнени поступак по царинским прекршајима води царинарница, а решење доноси у првом степену комисија за царинске прекршаје.

(2) Комисија за царинске прекршаје образује се у саставу царинарнице почетком сваке године, а састоји се од председника и два члана. Председника и чланове комисије, као и њихове заменике, именује управник царинарнице из реда службеника царинарнице.

(3) Против решења комисије за царинске прекршаје може се изјавити жалба у року од 15 дана од дана доставе решења Комисији за царинске прекршаје у Управи царина.

(4) Комисија за царинске прекршаје у Управи царина образује се почетком сваке године, а састоји се од председника и два члана. Председника и чланове комисије, као и њихове заменике, именује директор Управе царина из реда службеника Управе царина.

Члан 159

(1) Ако је вредност робе којом је извршен прекршај из члана 146 овог закона мања од 10.000 динара, царински службеник је овлашћен на лицу места одузети такву робу и наплатити новчану казну у износу од 500 динара.

(2) О одузетој роби и наплаћеној казни по претходном ставу, царински службеник издаје уредну потврду.

(3) Против наплате новчане казне и одузимања робе на лицу места, може се изјавити жалба.

(4) Ако извршилац прекршаја одбије да плати новчану казну, или се она из других разлога не може наплатити, покренуће се административно-казнени поступак.

Члан 160

(1) Административно-казнени поступак по царинским прекршајима не може се покренути ако је протекло више од две године од дана извршења прекршаја.

(2) Застарелост се прекида сваком радњом надлежног органа управљеном на вођење административно-казненог поступка против учиниоца прекршаја. Са сваки прекидом застарелост почиње изнова тећи, али се административно-казнени поступак не може ни у ком случају покренути нити даље водити по истеку три године од дана кад је прекршај учињен.

Члан 161

(1) Царинарница која је водила административно-казнени поступак у првом степену, може дозволити да се изречена новчана казна плати у обrocима, с тим да рок наплате не може бити дужи од три године.

(2) Ако новчана казна или трошкови поступка не буду уплаћени у одређеном року, наплата ће се извршити принудним путем. Принудну наплату врше органи надлежни по важећим прописима.

Члан 162

(1) Решење донето у административно-казненом поступку не може се извршити ако је протекло

више од две године од дана кад је решење постало правоснажно.

(2) Застарелост се прекида сваком радњом надлежног органа управљеном на извршење. Са сваким прекидом застарелост почиње понова тећи, али се решење ни у ком случају не може извршити по истеку три године од дана кад је постало правоснажно.

Члан 163

(1) Царинарница је дужна одузети робу и превозна односно преносна средства продати путем јавне продаје.

(2) Ближе прописе о начину продаје прописаће савезни Државни секретаријат за послове финансија.

Члан 164

Наплаћени износи новчаних казни, износи добивени продајом одузете робе или наплаћени на име њене вредности, по одбитку трошкова, иду у корист Фонда за унапређивање царинске службе (Царински фонд).

Члан 165

На административно-казнени поступак по царинским прекршајима примењиваће се одредбе Основног закона о прекршајима, ако овим законом није другачије одређено.

Глава пета

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 166

(1) До доношења закона о царинској тарифи у смислу члана 36 овог закона, прописе о царинама доносиће Савезно извршно веће на предлог савезног Државног секретаријата за послове финансија.

(2) Лежарина ће се, до доношења закона о царинској тарифи, наплаћивати по тарифи коју ће донети савезни Државни секретаријат за послове финансија на предлог Управе царина.

Члан 167

До доношења прописа који ће регулисати превоз домаће робе и путника из једне у другу домаћу луку односно пристаниште, инострани бродови не могу превозити такву робу и путнике.

Члан 168

Савезни Државни секретаријат за послове финансија донеће, по потреби, правилник за спровођење овог закона.

Члан 169

Ступањем на снагу овог закона престаје да важи Царински закон („Службени лист ФНРЈ”, бр. 90/48), Уредба о кажњавању правних лица за царинске прекршаје („Службени лист ФНРЈ”, бр. 21/53) и други прописи који су у супротности са овим законом.

Члан 170

Овај закон ступа на снагу по истеку тридесет дана од дана објављивања у „Службеном листу ФНРЈ”.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

УЗ ПРЕДЛОГ ЦАРИНСКОГ ЗАКОНА

Предлог царинског закона има карактер с једне стране основног и оквирног закона у овој области, а с друге стране и карактер прописа којима се де-

таљно регулише царински поступак и установљавају права и дужности царинских обвезника што се може учинити само у форми закона. Дајући уједно најшире оквире за будући царински систем, предлог закона је тако постављен да он не прејудуцира још нерешена питања будућег царинског система, као што је питање врсте царина и основице на којој ће се ове царине примењивати. Разумљиво је да у данашњим условима постојања многоструких курсева као одраза унутрашњих диспаритета у ценама и још недовољно прецизираних ставова у погледу функције царине, није опортуно да се та питања покушају предодредити царинским законом, јер ће нам даљи развој у овој области у сваком случају отворити још читав низ проблема који ће се морати решавати кроз прописе о царинској тарифи.

Ипак је доношење царинског закона целисходно и потребно пре установљења царинске тарифе и то из следећих разлога:

1) Прелазак на царински систем поставиће пред царинску службу читав низ организационих проблема и захтеваће до детаља разрађен царински поступак. Све ово неће моћи да беспрекорно функционисање у тренутку увођења царинске тарифе, ако сама царинска служба не буде за то претходно припремљена и ако царински поступак не буде претходно уоходан. Зато је управо нужно да се ова организационо-техничка питања реше и кроз праксу устале још пре увођења царинске тарифе.

2) Већ данас, иако у ограниченом обиму, царине представљају инструмент у неким секторима увоза, као што је увоз аутомобила и мотоцикла и приватни увоз од стране грађана. И овако ограничена примена показала је у пракси да су одредбе досадашњег Царинског закона и Царинског правилника недовољне и непотпуне да обезбеде правилно функционисање царинске службе, услед чега је потребно веома често прибегавати разним тумачењима, упутствима итд. Када се томе дода да су и одредбе ових прописа у међувремену мењане и допуњаване, онда ова потреба постаје још очигледнија. Поред тога, донети су и неки посебни прописи, као што је Уредба о организацији и раду Управе царина и царинарница као и Уредба о кажњавању правних лица за царинске прекршаје, што је већ поред поменутих прописа о увозу и промету путничких аутомобила и мотоцикла, царинској тарифи за грађане и наведених измена и допуна у Царинском закону и Царинском правилнику, изазвало непрегледност и опасност за правну сигурност у овој материји.

3) Садашњи Царински закон и Царински правилник из 1948 односно 1949 године донети су у периоду административног управљања спољном трговином када је основни задатак царинске службе био непосредна контрола над увозом и извозом робе на основу увозних и извозних одобрења.

Насталим променама у нашем привредном систему (самоуправљање у привреди, напуштање извозних и увозних одобрења као и почетак отварања процеса постепеног преласка са система коефицијената на царински систем) Царински закон и Царински правилник не одговарају више новим привредним односима у овој области. Неке одредбе ових прописа данас не само да не одговарају потребама наше привреде, већ у извесном смислу претстављају озбиљну сметњу за развој нашег спољно-трговинског промета. Ово се нарочито односи на положај и однос привредних организација према царинској служби. Према досадашњем Царинском закону привредне организације имале су привилегиран положај у односу на царинску службу у томе смислу што су ослобођене многих обавеза према царинској служби, мада су допунским

прописима фактички лишене неких од ових привилегија. Међутим, ови допунски прописи немају снагу закона, па као такви не могу ни да мењају одредбе Царинског закона. Слично је стање и са положајем железница, поште и бродарства као возара у царинском поступку. Постојећи Царински закон не регулише у потпуности њихова права и обавезе у односу на царинску службу.

4) Имајући у виду да је разрада царинске тарифе у току, то ће између доношења царинског закона и царинске тарифе постојати временска усклађеност, ако се доношење царинске тарифе узме у смислу парцијалног и сукцесивног развоја процеса. Уосталом и иначе у свету процедура је увек ишла у овом правцу тј. да се најпре донесе основни закон, а тек после тога прописи о царинској тарифи који су поред тога и подложни променама које истовремено не траже и промену односног закона.

Полазећи од горњих поставки предлог закона заснива се на следећим принципима:

Предлог поставља као правило да сва роба која се увози у царинско подручје Југославије подлежи наплати царине по одредбама царинске тарифе, уколико није изричито ослобођена.

За робу која се извози важи обрнуто правило, тј. на ову робу се не плаћа царина, уколико није изричито оптерећена царином.

Роба која се преноси или провози (транзит) преко царинског подручја Југославије не подлежи наплати царине. Ова одредба санкционише постојеће стање у том погледу.

У циљу спровођења царинског поступка, предлог закона даје и дефиниције извесних царинских појмова. Тако је дата дефиниција царинског подручја Југославије, које предлог закона, у складу са одредбом чл. 10 Уставног закона, проглашава јединственим.

Дајући дефиницију царинског подручја и царинске линије, предлог закона предвиђа могућност укључивања једног дела страног царинског подручја у царинско подручје Југославије, односно искључивања једног дела царинског подручја Југославије из царинског подручја Југославије (Царинске уније и слободне царинске зоне).

Предлогом се одређује царинско-погранични појас као зона за коју се могу прописивати посебне мере царинског надзора.

У предлогу су одређени послови царинске службе и органи који врше ту службу. Дата је дефиниција појма царинске робе и наведено која се роба још сматра царинском. У вези с тим, предлог одређује шта се сматра царинским надзором и које су мере царинског надзора. Пошто царински надзор претставља мере за обезбеђење царинског поступка, предлог закона одређује место и време прелаза и преноса робе преко царинске линије (царински путеви, двовласнички прелази, заустављање превозних средстава на одређеном месту).

Као средство за извршење царинског надзора, предлог предвиђа царинску исправу — манифест (бродски и ваздухопловни).

Предлогом се регулише и питање каботаже (обалне пловидбе), која је резервисана по правилу само за наше бродове.

Предлогом се предвиђају посебне царинске повластице за домаће бродове у домаћем саобраћају (повлашћена пловидба), чиме се омогућава неметан домаћи поморски и речни саобраћај.

Предлог установљава извесна законска ослобођења од плаћања царине на одређену робу, што садашњим Царинским законом није било предвиђено, односно непотпуно предвиђено. У вези с тим, нужно је било да се одреди појам царинског обвезника, време када настаје обавеза плаћања царине,

као и питање застарелости права на покретање царинског поступка за наплату царине. Осталу материју из ове области предлог је оставио да се регулише прописима о царинској тарифи.

Принципи садржани у општим одредбама предлога, разрађени су до детаља у посебним одредбама предлога, што није случај са важећим Царинским законом. До сада је царински поступак био регулисан Правилником за извршење Царинског закона, али се при изради предлога стало на гледиште да се сва ова питања имају да регулишу законом, јер се ради о правима и обавезама лица која учествују у царинском поступку. Предлогом је ипак дата правна могућност и за доношење правилника за спровођење закона, уколико се за то укаже потреба.

Предлог предвиђа и могућност оснивања царинских лабораторија ради хемиско-технолошког испитивања робе и издавања уверења о њеној царинско-тарифској каквоћи. На овај начин се код царинења робе обезбеђује пуна сигурност царинским обвезницима у правилност царинско-тарифске квалификације робе. Даље се дају широке могућности царинским обвезницима да у поступку царинења изврше све потребне радње, како би несумњиво и тачно утврдили царинско-тарифску каквоћу робе коју пријављују за царинење, и тиме се у потпуности обезбедили од евентуалне одговорности за нетачну пријаву робе. То се постиже и установом претходног царинског прегледа од стране царинског обвезника, која се предвиђа.

Досадашња институција рекламација и исправки очигледних грешака, која је царинској служби стварала низ тешкоћа, предлогом није предвиђена, пошто су њиме дате могућности да се у самом царинском поступку тачно утврди царинско-тарифска каквоћа робе. Међутим, и даље остаје могућност рекламације више наплаћене царине и других царинских дажбина, као и могућност подношења приговора у односу на робу која се царини на основу узорака и код које су такви узорци били вађени на прописан начин.

У казним одредбама предвиђа се као кривично дело организовање групе ради систематског илегалног увоза робе велике вредности и учешће у таквим групама, као и пренос робе преко царинске линије мимо одређеног места за случај да се тај пренос врши у групи, под оружјем односно опасним оруђем. Све остале повреде царинских прописа предвиђене су у предлогу као прекршај.

Казнене одредбе систематизоване су тако да отклањају углавном све досадашње нејасноће и тешкоће у примени. Предвиђа се и одговорност правних лица за повреде царинских прописа, што није био случај са важећим Царинским законом (одговорност правних лица за царинске прекршаје предвиђена је посебном уредбом). Предвиђени систем новчаних казни чини висину казне зависном од износа ускраћених дажбина односно вредности робе. Поред овог система новчаних казни, предвиђа се и систем релативно одређених новчаних казни. На овај начин створена је могућност за индивидуализацију казне, пошто је предвиђен велики распон између минимума и максимума казни.

Приликом израде предлога закона тежило је да се кроз постављене принципе успешно реше сва питања тј. да се јасно одреди обим и подручје царинског надзора, права и обавезе царинских органа и царинских обвезника, као и поступак у случају спора и извршења прекршаја, при чему се водило рачуна да закон у својим основним поставкама, у систематизовању материје и разради целог материјала обухвати све потребе једне компликоване и осетљиве материје као што је царинска.

При изради предлога закона коришћене су одредбе постојећег Царинског закона и имала су се у виду стечена искуства кроз праксу. Царински закон бивше Југославије и новије стране царинско законодавство.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЦАРИНСКОГ ЗАКОНА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за организацију

власти и управу

СНС (А) 27

3 јун 1959 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за организацију власти и управу Савезног већа на својим седницама од 20 и 21 маја 1959 године претресао је Предлог царинског закона, који му је преко председника Савезног већа доставио Председник Савезне народне скупштине.

Одбор је усвојио Предлог закона са изменама и допунама које су заједничке измене и допуне Одбора за организацију власти и управу и Законодавног одбора Савезног већа. С тим изменама сложио се и претставник Савезног извршног већа.

Те измене и допуне су следеће:

Члан 2 — став 3 брише се.

Члан 4 — у другом реду испред „5 км“ ставља се реч „до“.

Члан 5 — у ставу 1 у другом реду испред „5 км“ ставља се реч „до“.

Члан 10 — мења нумерацију у члан 11.

Члан 11 — мења нумерацију у члан 10.

Члан 13 — став 1 мења се и гласи: „Све ствари које се у царинско подручје Југославије уносе, из овог подручја износе или преко њега превозе јесу царинска роба.“

Члан 15 — у тачки 2 у првом реду иза речи „средства“ ставља се запета.

Члан 16 — у ставу 1 тачка 3 мења се и гласи: „домаћи и страни војни ваздухоплови“. У ставу 2 у последњем реду реч „обала“ мења се у „обале“.

Члан 19 — овом члану додаје се став 3 који гласи: „У случају потребе ватрогасци могу на двовласничким прелазима преносити опрему и остала техничка средства за гашење пожара“.

Члан 25 — у ставу 2 у првом реду уместо „3—9“ ставља се „3 до 9“.

Члан 28 — тачка 10 мења се и гласи: „домаћи и страни војни ваздухоплови“.

Члан 29 — у ставу 1 у првом реду уместо „5—9“ ставља се „5 до 9“. У ставу 2 у другом реду бришу се речи „који примају“ а уместо њих стављају речи „ако приме“.

Члан 31 — у ставу 1 у другом реду уместо речи „пристати“ ставља се реч „пристајати“.

Члан 34 — у последњем реду испред „царински“ ставља се реч „редован“.

Члан 35 — у ставу 3 у последњем реду испред речи „ствари“ ставља се реч „тих“, а речи „које се досељавају“ бришу се.

Члан 37 — у ставу 2 у трећем реду иза речи „установе“ додају се речи „државни органи“, а у четвртм реду уместо „др.“ ставља се реч „други“. Поднаслов испред члана 40 мења се гласи: „Застарелост права на наплату царине“.

Члан 45 — у ставу три у последњем реду уместо „другог“ ставља се бројка „2“.

Члан 51 — у ставу 2 у првом реду и другом реду после речи „може“ брише се запета и речи „у недостатку свог магацинског простора или у случају непостојања царинског складишта“.

Члан 57 — тачка 2 мења се и гласи: „лекари, ветеринари, бабице и ватрогасци за ствари наведене у члану 19 ст. 2 и 3 овог закона“.

Члан 58 — у последњем реду бројка „11“ мења се у „10“.

Члан 62 — у првом реду бришу се речи „и дужна“.

Члан 77 — у трећем реду уместо „78—84“ ставља се „78 до 84“.

Члан 97 — у ставу два, тачка два мења се и гласи: „да је враћање робе извршио исти увозник који је робу привремено увезо или од њега овлашћено лице“.

Члан 111 — у ставу 1 у другом реду уместо речи „возач“ ставља се реч „возар“.

Између наслова „Казнене одредбе“ и „Члан 144“ уметне се поднаслов „Кривична дела“.

Члан 144 — ставови 1 и 2 овог члана остају члан 144.

Члан 145 — постаје од става 3 члана 144, с тим да се брише ознака „(3)“.

Члан 146 — постаје од става 4 члана 144, мења се и гласи: „Ко организује мрежу препродаваца или посредника за растурање неоцарињене робе, казниће се строгим затвором до пет година, и новчаном казном“. Ознака „(4)“ брише се.

Члан 147 — постаје од става 5 члана 144 који се мења и гласи: „Ко организује групу или мрежу ради вршења кривичних дела из чл. 144 став 1 и 145 овог закона казниће се строгим затвором до осам година и новчаном казном“. Ознака „(5)“ брише се.

Члан 148 — постаје од става 6 члана 144. Ознака „(6)“ брише се. У првом и другом реду уместо речи „ст. 1 до 3 овог члана“ стављају се речи „чл. 144 и 145 овог закона“. У трећем реду уместо бројке „152“ ставља се „163“, а у четвртм уместо „153“ ставља се „164“.

Члан 149 — постаје од става 7 члана 144. Ознака „(7)“ брише се. У првом реду иза речи „поступак“ уметне се рећи „по кривичним делима из чл. 144 до 147 овог закона“.

Члан 150 — постаје од члана 157 у чијем се првом и другом реду брише „став 1“.

Иза члана 150 уметне се поднаслов „Прекршаји“.

Члан 151 — постаје од члана 145. У првом ставу у трећем реду уместо речи „односно двоструким износом“ стављају се речи „односно до двоструког износа“. У тачки 4) у последњем реду уместо бројке „149“ ставља се „155“.

Члан 152 — постаје од члана 146.

Члан 153 — постаје од члана 147.

Члан 154 — постаје од члана 148. У четвртм реду уместо бројки „145, 146 и 147“ стављају се бројке „151, 152 и 153“.

Члан 155 — постаје од члана 149.

Члан 156 — постаје од члана 150. У ставу 1 у првом реду уместо „чл. 145—149“ ставља се „чл. 151 до 155“. У ставу 2, у тачкама 1 до 5 уместо бројки „145“ до „149“ стављају се бројке „151“ до „155“.

Стари члан 151 брише се.

Члан 157 — постаје од члана 168.

Члан 158 — постаје од члана 159. У првом ставу у другом реду уместо бројке „146“ ставља се „152“.

Члан 159 — постаје од члана 160.

Члан 160 — постаје од члана 161.

Члан 161 — постаје од члана 162.

Члан 162 — постаје од члана 165.

Иза члана 162 уметне се поднаслов „Одузимање ствари“.

Члан 163 — постаје од члана 152. У ставу 1 у првом и другом реду уместо „члана 144“, ставља се

„чл. 144 до 147“, а бројка „145“ постаје бројка „151“. У трећем реду уместо бројки „146 и 147“ стављају се бројке „152 и 153“.

Члан 164 — постаје од члана 153. У ставу 1 у четвртном реду уместо „члана 144 овог закона“ ставља се „чл. 144 до 147 овог закона“. У петом реду уместо бројки „145 и 146“ стављају се бројке „151 и 152“.

Члан 165 — постаје од члана 154.

Члан 166 — постаје од члана 155.

Члан 167 — постаје од члана 156.

Члан 168 — постаје од члана 163, мења се и гласи:

„(1) Царинарница је дужна одузету робу и превозна средства по правилу продати путем јавне продаје.

(2) Ближе прописе о начину јавне продаје као и о случајевима непосредне продаје, прописале савезни Државни секретаријат за послове финансија.“

Члан 169 — постаје од члана 164.

Члан 170 — постаје од члана 166.

Члан 171 — постаје од члана 167.

Члан 172 — постаје од члана 168.

Члан 173 — постаје од члана 169.

Члан 174 — постаје од члана 170. У првом реду уместо речи „тридесет дана“ стављају се речи „три месеца“.

Молимо Савезно веће да предложени текст Предлога закона усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик Нисим Албахари.

Секретар

Претседник

Др Иво Сунарић с. р.

Влада Зечевић с. р.

Чланови:

Милка Агбаба с. р., Нисим Албахари с. р., Мухидин Бегин с. р., Нико Белопавловић с. р., Антун Бибер с. р., Џемал Биједић с. р., Радомир Борисављевић с. р., Албина Дујић с. р., Никола Баковић с. р., Предраг Глигорић с. р., Чедо Грбић с. р., Ђура Јовановић с. р., Драгомир Николић с. р., Грујо Новковић с. р., Никола Рачки с. р., Милија Радовановић с. р., Франц Рант с. р., Илија Рикановић с. р., Никола Секулић с. р., Владимир Симић с. р., Јосип Трајковић с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЦАРИНСКОГ ЗАКОНА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

СНС (А) 27

4 јун 1959 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 22 и 23 маја 1959 године претресао је Предлог царинског закона, који му је био достављен од Одбора за организацију власти и управу Савезног већа.

Саслано ставу 1 члана 143 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине, Законодавни одбор подноси Савезном већу овај свој извештај:

I

У дискусији о законском предлогу врло позитивно је оцењена његова законодавно-правна обрада. Томе је допринела и чињеница, што се при изради предлога закона користило не само одредбама постојећег Царинског закона из 1948 године и новијим страним законодавством већ и досадашњим стеченим искуством од стране органа царинске службе.

Посебан значај предлога закона састоји се у томе, што се њиме, тј. самим законом а не подзаконским одредбама, регулишу сва основна питања царинског поступка и тиме, с једне стране, пружа потпуније обезбеђење права лица која учествују у поступку, а с друге стране обезбеђује правилно функционисање ове важне службе.

Нека конкретна решења законског предлога привукла су посебну пажњу.

Систем организације царинске службе као посебно издвојене и организоване службе федерације оцењен је као оправдан и правилан, и то пре свега с разлога што се органима царинске службе поверава вршење управних послова из искључиве надлежности федерације, а затим због описићне природе ових управних послова. Посебно, систем организације царинске службе у складу је са одредбом члана 8 став 4 Уставног закона, пошто је њоме предвиђено да се само савезним законом могу за вршење послова из надлежности федерације оснивати управни органи непосредно подређени савезним органима управе.

У вези са одредбама које се односе на двовласнике (члан 19) било је у дискусији постављено питање: да ли би било потребно да се у самом законском предлогу формулише и прецизира појам двовласника. У дискусији је искристалисано мишљење, да то није материја овог законског предлога већ да се оно одређује међународним уговорима.

У односу на одредбе којима се одређује роба која не подлежи плаћању царине (члан 35) поставило се питање: да ли би требало обухватити и оне ствари које припадају или су намењене неким другим категоријама лица. С тим у вези усвојено је као оправдано становиште, да се у сам предлог закона унесу одредбе о ослобађању од плаћања царине само за ону робу за коју то захтевају међународни и слични важни разлози. Ово тим више што сам царински закон не би ни могао без великих тешкоћа регулисати све случајеве ослобођења од плаћања царине. Међутим, тиме се не искључује правна могућност да и ствари које припадају или су намењене за потребе других категорија лица буду ослобођене од плаћања царине. Оваква даљња ослобођења од плаћања царине одређиваће се царинском тарифом. Тако је то примерице већ учињено у Уредби о увозу путничких аутомобила и мотоцикла („Службени лист ФНРЈ“, бр. 52/58), где је у члану 8 предвиђено, да се царина не плаћа на увоз путничких аутомобила и мотоцикла које увозе исељеници — повратници приликом враћања на сталан боравак у земљу, инвалиди за своје потребе и још неке категорије југословенских држављана. На сличан начин је поступљено и у Уредби о царинској тарифи за робу коју грађани уносе односно примају из иностранства („Службени лист ФНРЈ“, бр. 19/59), где је у члану 5 предвиђено ослобођење од плаћања царине за низ ствари одређених категорија грађана. Са изнесеним у вези ваља истаћи и то, да Предлог царинског закона нема утицаја на одредбе специјалног закона какав је Закон о Југословенском црвеном крсту из 1946 године („Службени лист ФНРЈ“, бр. 59/46), где је у члану 9 тачка 5 прописано да Југословенски црвени крст не подлежи плаћању царине.

Законодавни одбор је нарочито пажњу указао разматрању казних одредаба законског предлога.

Као што је познато, ни у постојећем Царинском закону из 1948 године ни у Кривичном законнику нису била предвиђена као кривична дела ниједна од повреда царинских прописа које се предвиђају у овом предлогу закона.

У дискусији је било изнесено и мишљење, да би кривичноправне одредбе требало изоставити из Предлога царинског закона и унети у кривични законик односно у Предлог закона о изменама и допунама Кривичног законика, који је већ достављен Савезној народној скупштини. Међутим, на крају је преовладало мишљење, да с обзиром на специфичност материје, а посебно с обзиром на најужу повезаност битних обележја ових дела са одредбама законског предлога треба задржати кривичноправне одредбе у Предлогу царинског закона.

Ипак у два правца су предложене измене у односу на казнене одредбе. С једне стране, у правцу побољшања текста и с друге стране у правцу једне битније измене.

Што се тиче побољшања текста, због веће јасноће, предложено је, да се казнене одредбе систематизују на начин што би се спровела унутрашња троебоја, тј. што би се систематизовале одредбе главе четврте на одредбе о кривичним делима, о прекршајима и о одузимању ствари.

Што се тиче предложене битне измене, она се односила на брисање члана 151 првобитног текста Предлога царинског закона, којим је било предвиђено да се у особито тешким случајевима новчана казна може изрећи до двоструког износа оне казне која би се иначе могла изрећи за одређену врсту прекршаја. Законодавни одбор је сматрао, да нема потребе за овим поопштравањем новчане казне, јер остале казнене одредбе садрже довољне санкције за повреду царинских прописа.

II

Промене које је Законодавни одбор предложио усвојене су од Одбора за организацију власти и управу, тако да је од стране оба одбора Савезног већа прихваћен Предлог царинског закона у истоветном тексту.

III

Подносећи овај свој извештај, Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

Законодавни одбор одредио је за свог известиоца народног посланика др Јерка Радмиловића.

Секретар

Претседник

Др Јерко Радмиловић с. р. Др Макс Шнудерл с. р.

Чланови:

Др Зам Шарац с. р., Аљун Гаши с. р., Владан Бојанић с. р., Богомир Брајковић с. р., Јурица Драушник с. р., Гојко Гарчевић с. р., Стојан Милековић с. р., Зехра Мундовић с. р., Миле Почуча с. р., Сретен Вучковић, с. р.

А М А Н Д М А Н

НАРОДНОГ ПОСЛАНИКА ДР ИВЕ БАБИЋА НА ПРЕДЛОГ ЦАРИНСКОГ ЗАКОНА

Поштовани друже Председниче!

На Приједлог царинског закона сматрам неопходним поднети овај амандман:

на крају члана 35, став (1), требало би додати нову тачку 5 која би гласила:

5) на опрему наменјену научним установама, ако су на темељу одредбе члана 18, став 1 Зако-

на о организацији научног рада регистроване у републичком савјету за научни рад.

О б р а з л о ж е њ е

Један од основних недостатака бројних наших научних установа представља помањкање такве савремене опреме коју се мора увозити из иностранства. Усвајањем предложеног амандмана омогућило би се научним установама, да уз финансијска средства, која им већ сада стоје на располагању могу знатно брже набављати неопходну увозну опрему. Овом мјером не би се само подигао квалитет рада наших научних установа, већ би им се омогућило да приступе рјешавању таквих проблема које до сада нису могле рјешавати.

Како ни у једном случају не би царинским органима било нејасно, која је установа ослобођена од наплате царине а која не, амандманом је прецизирана, која би се установа ослободила од наплате царине на увезену опрему. Таквих установа нема много, али је друштвена заједница првенствено заинтересирана на њиховом бржем развоју.

Пригодом израде нацрта Закона о организацији научног рада предлагао сам, да се суштински идентична одредба унесе у наведени закон. Овај приједлог није био усвојен из формално-правних разлога; стало се, наиме, на становиште, да се таква одредба не може уносити у закон, којим се регулира организација научног рада. Тачке 1—4 члана 35 Приједлога царинског закона доказују међутим да је предложеној одредби мјесто управо у царинском закону.

Увјерен сам, да би прихватање предложеног амандмана представљало значајну етапу у развоју наших научних установа, првенствено експерименталног карактера.

Поштује Вас и другарски поздравља

Иво Бабић, с. р.

народни посланик за Изборни
котар Запреб—Максимир

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О УГОВОРИМА О ИСКОРИШЋАВАЊУ ПОМОРСКИХ БРОВОА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

01 Бр. 297

21 мај 1959 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Приложено Вам достављамо Предлог закона о уговорима о искоришћавању поморских бродова, с молбом да се преузме на даљи рад у Савезној народној скупштини.

Истовремено Вас обавештавамо да је Савезно извршно веће за свог претставника у оба већа одредило Пека Далчевића, члана Савезног извршног већа и секретара за саобраћај и везе.

За поверенике Савезног извршног већа одређени су Милорад Вучковић, помоћник секретара за законодавство и организацију у Савезном извршном већу — за повереника у Савезном већу и Војкидар Радановић, виши саветник у Секретаријату за законодавство и организацију — за повереника у Већу произвођача.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Секретар
Савезног извршног већа
Велько Зековић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
ПРЕТСЕДНИК
СНС (А) 39
23 мај 1959 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам Предлог закона о уговорима о искоришћавању поморских бродова, који је Скупштини поднело Савезно извршно веће и молим да овај предлог упутите Одбору за народну привреду на претресање и даљи поступак.

За свог претставника при претресању овог законоког предлога Савезно извршно веће је одредило овог члана Пека Дапчевића, а за повереника Милорада Вучковића, помоћника секретара за законодавство и организацију у Савезном извршном већу.

Потпредседник
Владимир Симић, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О УГОВОРИМА О ИСКОРИШЋАВАЊУ ПОМОРСКИХ БРОВОДА

ДЕО ПРВИ

УВОДНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

Уговори о искоришћавању поморских бродова су уговори о поморском пловидбеном послу и уговор о закупу брода.

Члан 2

Уговори о поморском пловидбеном послу су уговор о превозу ствари морем, уговор о превозу путника морем, уговор о тегљењу, као и уговори који се односе на друге пловидбене послове.

Члан 3

Уговор о превозу ствари морем и уговор о тегљењу закључују се између бродара и наручиоца превоза, а уговор о превозу путника морем закључује се између бродара и путника.

У извршењу превоза ствари морем одређене правне радње могу предузимати и крцатељ и прималац и кад нису наручиоци превоза.

Уговор о закупу брода закључује се између носиоца права коришћења брода у друштвеној својини односно бродовласника, као закуподавца, и закупца.

Члан 4

Одредбе овог закона које се односе на поједине уговоре о поморском пловидбеном послу, сходно ће се примењивати и на уговоре о поморском пловидбеном послу који нису изрично уређени овим законом.

Члан 5

Односи који су уређени овим законом могу се уговором друкчије уредити, осим ако закон то изрично забрањује.

Члан 6

На односе који нису уређени овим законом сходно ће се примењивати одговарајуће одредбе односно правна правила имовинског права.

Члан 7

Одредбе овог закона примењују се као у случају кад се уговор о искоришћавању брода извршава у целини пловидбом по мору и водама које су са морем изједначене, тако и кад се извршава делимично пловидбом у унутрашњим водама.

Члан 8

Поједини изрази употребљени у овом закону имају ова значења:

- 1) брод је сваки пловни објекат погодан за пловидбу морем;
- 2) бродар је физичко или правно лице које је као поседник брода носилац пловидбеног подухвата;
- 3) наручилац је уговорна страна која од бродара наручује превоз ствари, тегљење брода или извршење другог пловидбеног посла;
- 4) крцатељ је наручилац или од њега одређено лице које на основу уговора о превозу ствари предаје бродару ствари ради превоза;
- 5) прималац је лице овлашћено да прими ствари од бродара;
- 6) корисник превоза је лице које има према бродару одређена права по уговору о превозу ствари (наручилац, крцатељ, прималац);
- 7) стојнице су редовно време одређено за укрцај односно искрцај терета;
- 8) прекостојнице су време за које се, преко времена одређеног стојницама, може продужити крцање односно искрцавање терета;
- 9) путник је лице које на основу уговора о превозу путника морем има право превоза бродом.

ДЕО ДРУГИ

УГОВОРИ О ПОМОРСКОМ ПЛОВИДБЕНОМ ПОСЛУ

Глава прва

ПРЕВОЗ СТВАРИ

1. Опште одредбе о превозу ствари

Члан 9

Уговором о превозу ствари морем бродар се обавезује да ће превести ствари бродом, а наручилац превоза да ће платити возарину.

Члан 10

Уговором о превозу ствари морем може се уговорити превоз ствари целим бродом, сразмерним делом брода или одређеним бродским простором (бродарски уговор), као и превоз појединих ствари (поморски возарски уговор).

Бродарски уговор може се закључити за једно или више одређених путовања (бродарски уговор на путовање), или за одређено време (бродарски уговор на време).

Члан 11

Свака уговорна страна има право захтевати да се о закљученом уговору о превозу ствари морем састави писмена исправа.

Члан 12

Количина ствари које се предају на превоз може се одредити бројем комада, тежином или запремином.

У случају сумње, количина ствари одређује се мером која се примењује у луци укрцаја.

Члан 13

Бродски простор који обично не служи за смештај терета може се за то употребити само на основу изричног споразума уговорних страна.

Члан 14

Бродар не може без пристанка наручиоца заменити уговорени брод другим бродом.

Кад се ради о превозу на основу поморског возарског уговора, пристанак наручиоца за замену брода није потребан.

Члан 15

Бродар одговара за тачност података о носивости брода наведених у бродарском уговору, осим ако отступање није веће од 5%.

Члан 16

Ако наручилац или друго лице има на основу уговора право да у току путовања брода одреди луку укрцаја односно искрцаја, а заповедник брода не прими такав налог у уговореном или примереном року, или није у могућности да примљени налог изврши, поступиће на начин који сматра најбољим, водиће рачуна о интересима бродара и корисника превоза.

Одредбом претходног става не дира се у право оштећенога на накнаду штете.

Члан 17

Код бродарског уговора на време за цели брод заповедник брода дужан је извршавати налоге наручиоца у границама уговора и према намени брода.

Члан 18

Код бродарског уговора на време за цели брод наручилац не може одредити путовање које би изложило брод или посаду опасности која се у време закључења уговора није могла предвидети, као ни путовање за које се не може очекивати да ће се завршити без знатнијег прекорачења времена за које је уговор закључен.

Члан 19

Уместо уговорених ствари могу се на превоз предати друге ствари, ако се тиме не мењају услови превоза на штету бродара, ако због тога не би дошло до задржавања брода, ако не би била угрожена сигурност брода и ако наручилац да бродару на његов захтев обезбеђење за потраживања која би могла настати услед замене ствари.

Ако су уговорене ствари већ биле укрцане, трошкове у вези са њиховим искрцајем и укрцајем других ствари сноси наручилац.

У случају из претходног става бродар има право и на накнаду насталих прекостојница.

Члан 20

Ако је уговорен превоз целим бродом или одређеним бродским простором, па уговорени простор не буде потпуно искоришћен, бродар не може располагати тим простором без пристанка наручиоца, осим ако је то потребно ради сигурности брода.

Члан 21

Наручилац може уговорити са трећим лицем да му бродом на који се односи бродарски уговор изврши превоз ствари морем, осим ако је то тим уговором искључено.

За обавезе које проистичу из уговора закљученог по претходном ставу, одговара и бродар трећим лицима према правним прописима чија се

примена не може споразумом страна искључити, и према условима уобичајеним за такве врсте превоза.

Ако се у случају из претходног става повећавају обавезе бродара, наручилац му одговара за те повећане обавезе.

Ако је трећем лицу био познат бродарски уговор, бродар му одговара само у границама тог уговора и правних прописа чија се примена не може споразумом страна искључити.

Код бродарског уговора на време за цели брод, бродар не одговара наручиоцу за обавезе које је заповедник брода преузео у извршењу налога наручиоца, као ни за комерцијалне грешке заповедника и других чланова посаде учињене у извршењу тих налога.

Члан 22

Уговор о превозу ствари морем престаје да важи кад је његово извршење трајно онемогућено дејством више силе.

Ако је услед дејства више силе извршење уговора онемогућено за дуже време или је неизвесно колико ће то дејство трајати, свака страна има право одустати од уговора.

Свака страна има право одустати од уговора и кад би услед дејства више силе или друге околности која се није могла предвидети и отклонити, а која би имала трајати дуже време или је неизвесно колико ће трајати, могла бити угрожена сигурност посаде, брода или терета.

У случају престанка важности уговора или одустанка од уговора по претходним ставовима, бродар има право на накнаду трошкова у вези с искрцајем, а ако је разлог за престанак важности уговора или за одустанак од уговора настао после одласка брода из луке укрцаја, бродар има прво и на накнаду возарине у сразмери према корисно преваљеном путу.

Осим права бродара на накнаду по претходном ставу, уговорне стране немају једна према другој право на било какву другу накнаду.

Члан 23

Ако је извршење уговора о превозу ствари морем онемогућено само за краће време, уговорне стране немају право одустати од уговора.

Лице овлашћено да располаже теретом може у случају из претходног става искрцати терет о свом трошку и на свој ризик, ако да бродару обезбеђење за његова потраживања по уговору о превозу који се односи на тај терет.

Члан 24

Кад је уговорен превоз целим бродом, наручилац може одустати од уговора до свршетка укрцаја, односно до истека прекостојница ако укрцај није дотада завршен, под условом да плати половину уговорене возарине, накнаду за настале прекостојнице и друге трошкове које је бродар имао, а који нису урачунати у возарину.

Одредба претходног става примењује се и кад је уговорен превоз сразмерним делом брода, одређеним бродским простором или превоз појединих ствари ако сви наручиоци одустану од уговора.

У случајевима из претходних ставова наручилац односно наручиоци могу одустати од уговора и после свршетка укрцаја или истека прекостојница, па и у току путовања, ако плате целу уговорену возарину, накнаду за прекостојнице и друге трошкове које је бродар имао, а који нису урачунати у возарину.

Члан 25

Кад је уговорен превоз сразмерним делом брода, одређеним бродским простором или превоз појединих ствари, сваки наручилац може одустати од уго-

вора пре почетка крцања ако плати целу уговорену возарину, накнаду за прекостојнице и друге трошкове које је бродар имао, а који нису урачунати у возарину.

Сваки наручилац може одустати од уговора из претходног става и после започетог крцања, па и у току путовања, ако испуни обавезе одређене у том ставу, а под условом да се терет може искрцати без опасности за сигурност брода и осталог терета, да услед укрцања не настане веће закашњење у одласку брода или поремећење у реду пловидбе, да се тиме не наноси штета осталим наручиоцима и да се искрцају не противе други важни разлози.

Члан 26

Кад је у случајевима из чл. 24 и 25 издата теретница, наручилац може одустати од уговора ако, поред испуњења услова прописаних у тим члановима, врати бродару све примерке теретнице, или му да обезбеђење за штету која би му могла настати услед тога што му нису враћени сви примерци теретнице (члан 69).

Члан 27

Кад је брод из било којих разлога спречен да настави започето путовање, а сметња би имала трајати дуже време или је њено трајање неизвесно, заповедник брода дужан је тражити упутство од наручиоца или лица овлашћеног да располаже теретом.

Ако заповедник брода није у могућности да поступи по претходном ставу или да изврши примљено упутство, дужан је, према околностима случаја, прекрцати терет, вратити се са теретом у полазну луку или поступити на други начин, водећи притом рачуна о интересима бродара и корисника превоза.

Кад је у случају из претходних ставова уговор о превозу престао да важи по самом закону или на основу одустања, у погледу права и обавеза уговорних страна насталих услед мера предузетих од стране заповедника, сходно ће се примењивати одредбе овог закона које уређују односе уговорних страна за случај престанка уговора (члан 22 ст. 4 и 5).

Ако важење уговора није престало или ако се упутства наручиоца не могу извршити, а сметња за путовање није настала кривицом бродара, наручилац сноси штету коју је имао услед мера предузетих од стране заповедника брода и дужан је накнадити штету и трошкове које је бродар услед тих мера имао.

Члан 28

Ако заповедник брода одлучи, сагласно важећим прописима, да прода терет или део терета ради прибављања средстава потребних за наставак путовања, лице које има право да располаже целим бродским теретом односно ако више лица имају право да располажу целим бродским теретом — сва та лица заједно могу спречити продају, под условом да траже искрцај терета и да плате возарину у сразмери према преваљеном путу, трошкове искрцаја ако нису урачунати у возарину као и друге трошкове који су у вези с тим њиховим тражењем.

Кад се једно или више лица која немају право да располажу целим бродским теретом, противе продаји и траже искрцај, она морају платити пуну возарину, трошкове искрцаја ако нису урачунати у возарину, као и друге трошкове који су у вези с тим њиховим тражењем.

Ако се терет прода, бродар је дужан лицу које има право да располаже теретом накнадити вредност коју би терет имао у луци одредишта на дан доласка брода.

Ако је продајом постигнут износ већи од вредности из претходног става, бродар је дужан платити износ постигнут продајом.

Ако је без кривице бродара брод пропао пре доласка на одредиште, бродар је дужан платити износ постигнут продајом терета.

Од износа који је бродар дужан платити по претходним ставовима, одбијају се трошкови уштеђени услед тога што терет није стигао до места одредишта, а ако брод није стигао у луку одредишта, возарина се рачуна у сразмери према преваљеном путу до места у коме је терет продат.

2. Теретница

Члан 29

После завршеног укрцања бродар је дужан крцатељу, на његов захтев, издати теретницу.

Теретница може гласити на име, по наредби или на доносиоца.

Ако у теретници која гласи по наредби није именован прималац, она се преноси наредбом крцатеља.

Ако је била издата потврда о укрцању терету (потврда укрцаја), крцатељ је дужан при пријему теретнице ту потврду вратити бродару.

Ако је бродар издао теретницу за терет који је примио ради укрцаја (теретница за укрцај), крцатељ је дужан при пријему теретнице вратити бродару теретницу за укрцај.

Бродар који је издао теретницу за укрцај, може, уместо да изда теретницу, стављањем напомене „укрцао“ на теретницу за укрцај, потврдити да је укрцај извршен.

Члан 30

Теретница на име преноси се уступљењем, теретница по наредби — индосаментом, а теретница на доносиоца — предајом.

На облик и дејство индосамента сходно се примењују одредбе меничног права, осим одредаба о регресу.

Члан 31

Теретница се саставља на основу писмених података крцатеља.

У теретници морају се навести:

- 1) име и седиште односно пребивалиште бродара који издаје теретницу;
- 2) подаци о идентитету брода;
- 3) име и седиште односно пребивалиште крцатеља;
- 4) име и седиште односно пребивалиште примаоца, или ознака „по наредби“ или „на доносиоца“;
- 5) лука одредишта, или време кад ће се односно где ће се таква лука одредити;
- 6) количина терета по броју комада, тежини, запремини или другој јединици мере, према врсти терета;
- 7) врсте терета и ознаке које се на њему налазе;
- 8) стање терета или омота, према спољном изгледу;
- 9) одредбе о возарини;
- 10) број издатих примерака теретнице;
- 11) место и дан укрцања терета и издања теретнице.

Теретница може садржати и друге податке, као и услове превоза.

Теретницу мора потписати издавалац теретнице.

Члан 32

Податке из претходног члана мора садржати и теретница за укрцај, осим података о идентитету

брода и о месту и дану укрцаја терета и издању теретнице (члан 31 став 2 тач. 2 и 11).

Кад бродар на теретници за укрцај стави намену „укрцано“, дужан је у њу унети и податке о идентитету брода, и о месту и дану укрцаја терета и издања теретнице, као и ставити свој потпис.

Члан 33

Ако постоји основана сумња да подаци које је навео крцатељ о врсти терета, ознакама које се на њему налазе, или количини терета по броју комада, тежини, запремини или другој јединици мере, нису тачни или потпуни, или ако нема разумне могућности да се тачност тих података приликом крцања провери, или ако су ознаке на терету нејасне или недовољно трајне, бродар може унети у теретницу образложене примедбе.

Кад бродар није унео у теретницу примедбу по претходном ставу, сматра се да је терет преузео онако како је назначено у теретници, ако се противно не докаже.

Члан 34

Бродар је дужан издати крцатељу, на његов захтев, и више примерака теретнице, назначујући на сваком примерку укупан број издатих примерака.

Крцатељ мора бродару, на његов захтев, написати препис теретнице.

Члан 35

Одредбе уговора о превозу обавезују имаоца теретнице по наредби или на доносиоца који није наручилац ни крцатељ само ако се теретница изрично на њих позива.

Ако се теретница само генерално позива на услове уговора о превозу, имаоца теретнице из претходног става не обавезују услови уговора који су тежи од услова уобичајених за такве врсте превоза.

3. Крцање и искрцавање

Члан 36

Бродар је дужан на време, с пажњом уредног бродара, оспособити брод за пловидбу, примењено га опремити, попунити посадом, снабдеи потребним залихама и припремити тако да се терет може укрцати, сложити, чувати, превести и искрцати у стању у коме га је примио на превоз.

Споразум закључен противно одредби претходног става је без правног дејства.

Члан 37

Кад брод према уговору треба да стигне у одређену луку до одређеног рока, сматра се да је стигао на време ако је у том року стигао у луку или на сидриште, осим ако је уговором или по месном обичају друкчије одређено.

Члан 38

Бродар је дужан довести брод ради крцања или искрцавања на одређено место пристајања или сидрења.

Место пристајања или сидрења одређује за крцање крцатељ, а за искрцавање прималац.

Ако место пристајања или сидрења није одређено у примењеном року, или ако се ради сигурности брода, услед закрчености луке, наредбе лучког органа или из других оправданих разлога брод не може поставити на то место, а крцатељ односно прималац или лучки орган не одреди броду друго место за пристајање или сидрење, заповедник је

дужан поступити на начин који сматра најбољим, водећи рачуна о интересима бродара и корисника превоза.

Место пристајања или сидрења за бродове редовне пруге одређује на тражење бродара лучки орган, ако по месном обичају није друкчије одређено.

Члан 39

Заповедник је дужан писмено обавестити крцатеља односно примаоца да је брод спреман за крцање односно искрцавање (писмо спремности).

Писмо спремности има се доставити крцатељу односно примаоцу у току радног времена.

Ако заповеднику није позната адреса крцатеља односно примаоца, или ако се писмо спремности не може уручити на адресу крцатеља односно примаоца, заповедник је дужан обавештење о спремности брода огласити према месном обичају.

При превозу бродом редовне пруге крцање и искрцавање терета врши се чим је брод пристао на одређено место, према распореду заповедника брода и без обавештења о спремности брода.

Члан 40

Заповедник не може издати писмо спремности ако брод није доведен на одређено место пристајања или сидрења, ако није добио потребне дозволе и ако нису извршене друге радње које омогућују крцање односно искрцавање терета.

Писмо спремности може се издати и кад брод није доведен на место пристајања или сидрења, ако је у томе био спречен из разлога наведених у члану 38 став 3 овог закона.

Члан 41

Бродар преузима и предаје терет испод чекрка ако није друкчије уговорено или по месним обичајима одређено.

Члан 42

Терет се не може сместити на палубу брода без писменог пристајка крцатеља, осим ако се ради о терету који се обично крца и на палубу.

4. Стојнице и прекостојнице

Члан 43

Стојнице почињу тећи почетком преподневног радног времена односно послеподневног радног времена, и то ако је обавештење о спремности брода дато најпопније на два часа пре истека протеклог послеподневног односно преподневног радног времена.

Трајање стојница одређује лучки орган.

Стојнице се рачунају према радним данима и деловима радног дана, при чему се у један радни дан рачунају 24 текућа часа.

У радне дане се не рачунају недеље, државни и други празници у којима се у луци не ради, као ни време за које се због временских неприлика или сметњи на страни брода, није могло крцати односно искрцавати.

Члан 44

По истеку стојница почињу тећи прекостојнице. Време трајања прекостојница износи половину времена трајања стојница.

Прекостојнице се рачунају према текућим данима и деловима дана, без прекида.

Члан 45

Бродар има право на засебну накнаду за прекостојнице.

Висина накнаде за прекостојнице одређује се према висини накнаде за прекостојнице других сличних бродова у истој луци и у исто време, а ако то није могуће, висина накнаде одређује се према висини накнаде за прекостојнице других сличних бродова у најближој луци и у исто време.

Накнада за прекостојнице плаћа се сваког дана унапред за цео дан, али ако је укрцај или искрцај завршен пре истека дана за који је накнада унапред плаћена, бродар је дужан вратити сразмерни део накнаде.

Члан 46

Ако се накнада за прекостојнице о доспелости не плати, брод може одмах отпутовати с укрцаним делом терета.

У случају из претходног става бродар задржава право на пуну возарину и друга потраживања која му према уговору припадају.

Члан 47

По истеку стојница брод може одмах отпутовати с укрцаним делом терета, у ком случају бродар задржава право накнаде за прекостојнице и друга потраживања која му према уговору припадају.

Ако је у случају из претходног става заповедник брода обавестио крцатеља најдоцније на 24 часа пре истека прекостојница односно пре одласка брода, бродар задржава и право на пуну возарину.

Укрцај терета постављеног уз бок брода до истека стојница односно прекостојница ако их има, бродар не може одбити иако би укрцавање и слањање таквог терета могло задржати брод преко трајања стојница односно прекостојница.

У случају из претходног става, бродар има право на накнаду за време задржавања брода по истеку прекостојница (ванредне прекостојнице).

Висина накнаде за ванредне прекостојнице износи 50% више од накнаде за прекостојнице.

Поред накнаде за ванредне прекостојнице, бродар има право и на накнаду штете настале услед запожавања брода, ако та штета премаша износ накнаде за ванредне прекостојнице.

Члан 48

Кад брод може отпловити и с укрцаним делом терета, услед тога што прекостојнице нису о доспелости плаћене или што су прекостојнице истекле (члан 46 став 1 и члан 47 став 1), бродар има право да одустане од уговора и да искрца терет, ако укрцани део терета не даје одговарајуће обезбеђење за потраживање бродара из уговора о превозу.

Поли искрцају терета бродар је дужан, према околностима случаја, а у границама могућности, поступати с пажњом уредног бродара.

У случају одустанка од уговора и искрцаја терета бродар задржава право на пуну возарину, на накнаду за настале прекостојнице, као и на накнаду трошкова искрцаја који нису урачунати у возарину.

Одрелбама претходних ставова не лида се у право залог и помоћне привилегије бродара на искрцаном терету (члан 92).

Члан 49

Ако се до истека прекостојница за искрцавање искрцај не заврши или се накнада за те прекостојнице не плати о доспелости, заповедник брода може, ради обезбеђења накнаде за прекостојнице и других потраживања из уговора о превозу, на трошак и опасност примаоца или другог лица овлашћеног да располаже теретом, искрцати терет и чувати га сам или га дати на чување јавном складишту или другом погодном лицу.

У случају из претходног става бродар има право и на накнаду за задржавање брода по истеку прекостојница и на накнаду веће штете која је услед тога задржавања настала (члан 47 ст. 4, 5 и 6).

Члан 50

Одредбе овог закона које се односе на стојнице и прекостојнице не примењују се на превозе бродовима редовне пруге.

При превозу бродовима редовне пруге крцатељ је дужан предавати терет, а прималац преузимати га, оном брзином којом брод може терет преузимати односно предавати.

Бродови редовне пруге нису дужни чекати преко времена одређеног за одлазак објављеним редом пловидбе.

Члан 51

Крцатељ је дужан предати на време заповеднику брода царинске и друге исправе потребне за укрцај, превоз и искрцај терета.

Ако те исправе нису предате до истека стојница односно прекостојница, а при превозу бродом редовне пруге до времена одређеног за одлазак брода, заповедник брода има право да искрца терет.

У случају из претходног става бродар задржава право на пуну возарину, на накнаду за настале прекостојнице, на накнаду за задржавање брода преко трајања стојница односно прекостојница, или за задржавање брода редовне пруге, на сваку већу штету насталу услед задржавања брода, као и да захтева испуњење сваке друге обавезе из уговора о превозу.

Члан 52

Одредбе претходних чланова о стојницама и прекостојницама (чл. 43—51) примењују се само ако уговором или месним обичајем није друкчије одређено.

5. Одговорност за терет

Члан 53

Бродар одговара за свако оштећење, мањак и губитак ствари које је примио на превоз, од пријема до предаје, као и за штету насталу услед задоцњења у предаји ствари, осим ако докаже да је оштећење, мањак, губитак или задоцњење настало услед узрока који се нису могли избећи с пажњом уредног бродара.

За радње и пропусте заповедника брода, других чланова посаде и осталих лица којима се у пословању служи, бродар одговара као за своје радње и пропусте.

Бродар не одговара за штету насталу због радње или пропуста лица из претходног става у пловидби и руковању бродом.

За штету насталу услед пожара на броду бродар одговара само ако је пожар скривио својом радњом или пропустом.

Члан 54

Бродар не одговара, осим ако се докаже његова кривица или кривица лица за чије је радње и пропусте он одговоран, у смислу претходног члана, за штету насталу услед:

1) скривене мане брода или његове неспособности за пловидбу, али само ако су били испуњени услови из члана 36 став 1;

2) више силе, поморске незгоде, ратних догађаја, међународних злочина на мору, немира и побуна;

3) санитарних ограничења или других мера и радњи државних органа;

4) радњи и пропуста крцатеља или других лица овлашћених да располажу теретом, или лица којима се они у свом пословању служе;

5) штрајка, масовног искључења радника с посла или било којих других сметњи које потпуно или делимично спречавају рад;

6) спасавања или покушаја спасавања људи или имовине на мору;

7) скретања брода у случајевима из претходне тачке или из других оправданих разлога;

8) природног губитка у тежини или запремини терета, или оштећења, мањка или губитка, који настају због сопствене мане, скривене мане или посебне природе терета;

9) недовољног паковања или нејасних или недовољно трајних ознака на терету.

Члан 55

Накнада штете за губитак ствари плаћа се према прометној вредности друге ствари исте количине и својстава у луци одредишта на дан кад је брод тамо стигао, односно ако није стигао, кад је имао стићи.

Ако се накнада штете за губитак ствари не може одредити према претходном ставу, она се одређује према прометној вредности ствари у луци крцања у време одласка брода, повећаној за трошкове настале услед превоза.

Накнада штете за оштећење ствари одређује се у висини разлике између прометне вредности те ствари у неоштећеном стању и прометне вредности те ствари у оштећеном стању.

Висину накнаде штете за оштећење или губитак ствари која се не може одредити по одредбама претходних ставова, одређује суд.

Члан 56

Бродар не одговара за накнаду штете из претходног члана у износу већем од 200.000 динара по јединици терета.

Под јединицом терета из претходног става разуме се колето или комад односно метарска тона или кубни метар у случајевима у којима се возарина израчунава према тежини односно запремини, осим ако је у промету уобичајено израчунавање возарине према другој јединици терета.

Ако је вредност ствари назначена у уговору, или је пре укрцаја крцатељ назначио њену вредност и та вредност унета је у теретницу, бродар одговара до те вредности, осим ако докаже да ствар има мању прометну вредност.

Овлашћује се Савезно извршно веће да може мењати висину износа до кога бродар одговара по јединици терета према ставу 1 овог члана.

Члан 57

Од износа које би бродар имао платити на име накнаде штете због оштећења, мањка или губитка ствари одбијају се трошкови уштеђени услед тога што ствари нису стигле у луку одредишта односно што су стигле у оштећеном стању.

Члан 58

Одредбе чл. 53, 54 и 56 овог закона могу се мењати на штету крцатеља у случају:

1) оштећења, мањка или губитка ствари насталог пре почетка крцања или после искрцаја;

2) превоза живих животиња;

3) превоза ствари које су пристанком крцатеља смештене на палуби брода;

4) штете услед задоцњења.

Споразум закључен противно одредби претходног става је без правног дејства.

Члан 59

Бродар не одговара за штету насталу услед оштећења, мањка, губитка или задоцњења ако је крцатељ неисправно назначио врсту или вредност терета, знајући да је назначење неисправно.

Члан 60

Крцатељ односно наручилац одговара бродару за накнаду штете која је бродару нанета услед тога што му је крцатељ односно наручилац дао нетачне или непотпуне податке о количини, врсти и ознакама терета (члан 31 став 1 тач. 6 и 7) које су унете у теретницу или уговор о превозу.

Крцатељ односно наручилац одговара бродару и за штету нанету бродару услед крцања или превоза ствари чији је увоз, извоз или провоз забрањен, или које су предмет кријумчарења или по својој природи угрожавају сигурност брода, лица или терета на броду (опасни терет), ако у време крцања та својства бродару нису била позната нити су морала бити позната.

Лице које је без знања бродара извршило укрцај ствари, одговара бродару за штету која му је отуда настала.

Члан 61

Заповедник брода може у случају потребе, по својој оцени, у свако доба и било где искрцати терет који је без знања бродара укрцан (члан 60 став 3), као и терет који је неисправно или непотпуно назначен (члан 59).

У случају из претходног става бродар задржава право на пуну возарину и на накнаду штете из претходног члана, а не одговара за штету која је услед укрцаја настала.

Члан 62

Заповедник брода може ствари чији је увоз, извоз или провоз забрањен, или које су предмет кријумчарења, вратити у луку укрцаја, или било где на путу искрцати, или у случају стања нужде бацити.

У случају из претходног става бродар задржава право на пуну возарину и на накнаду штете (члан 60 став 3), а не одговара за штету насталу услед радњи предузетих по одредби тог става.

Одредбе претходних ставова примењују се и кад је до забране увоза, извоза или провоза дошло за време путовања брода.

Члан 63

Заповедник брода може опасни терет у свако доба и било где искрцати, учинити безопасним или бацити, ако бродар о тој опасности није био обавештен пре укрцаја.

У случају из претходног става бродар задржава право на пуну возарину и на накнаду штете (члан 60 став 3), а не одговара за штету насталу услед радњи предузетих по одредби тог става.

Заповедник брода може поступити по ставу 1 овог члана и кад је опасни терет укрцан с пристанком бродара и с његовим знањем о опасности терета, чим буде угрожена сигурност брода, лица или терета на броду.

У случају из претходног става бродар и корисник превоза један према другоме немају право на накнаду штете, а бродар има право на возарину, осим ако је терет бацио или га је учинио неупотребљивим.

Члан 64

Одредбама чл. 61—63 овог закона не дира се у одредбе односно правна правила о заједничкој хаварији.

6. Директни и мешовити превоз

Члан 65

Уговором о превозу ствари може се предвидети да ће бродар извршити превоз одређеног терета до одредишта делимично својим бродом а делимично бродовима других бродара (директан превоз).

Бродар који је уговорио директан превоз издаје теретницу за цели уговорени пут (директна теретница).

Сматра се да је сваки бродар који је преузео терет по директној теретници, а није ставио примедбу у смислу члана 33 став 1 овог закона, примио терет онако како је назначено у теретници, ако се противно не докаже.

Бродар који је издао директну теретницу, бродар који је предао терет примаоцу или је требало да му га преда, као и бродар за време чијег се превоза десио догађај из кога проистиче захтев за накнаду штете имаоцу теретнице, одговарају солидарно за то потраживање.

Бродар који је подмирио потраживање по претходном ставу, има право регреса према бродару за време чијег превоза се десио догађај из кога је проистекло то потраживање.

Ако се не може утврдити бродар за време чијег се превоза десио догађај из претходног става, износ подмиреног потраживања пада на терет бродара који су учествовали у директном превозу, у сразмери према уделу сваког од њих у уговореној возарини, осим бродаре који докажу да се догађај није десио на њиховом делу превоза.

Ако бродар који је подмирио потраживање не може без своје кривине остварити регресни захтев према бродару за време чијег се превоза десио догађај, износ подмиреног потраживања пада на терет свих бродара који су учествовали у директном превозу, у сразмери према уделу сваког од њих у уговореној возарини.

Члан 66

Уговором о превозу ствари може се предвидети да се превоз изврши бродом и другим средствима превоза (мешовити превоз).

На основу уговора о мешовитом превозу бродар је дужан прибавити наручиоцу услуге осталих возара који треба да учествују у превозу.

У случају мешовитог превоза, одредбе овог закона примењују се само на односе који проистичу из превоза морем.

7. Предаја терета примаоцу

Члан 67

Бродар је дужан предати терет у лицу одредишта лицу овлашћеном на основу уговора о превозу, а ако је била издата теретница, законитом имаоцу теретнице.

Члан 68

При предаји терета овлашћеном лицу, ималац теретнице дужан је теретницу вратити бродару.

Бродар има право захтевати од лица коме предаје терет да му изда потврду о томе да је терет примио.

Кад је у лицу одредишта терет предат повом подносиоцу једног од више примерака теретнице, остали примерци теретнице више не обавезују бродара.

Члан 69

Законити ималац теретнице може тражити од бродара, пошто испуни услове из чл. 24 и 25 овог закона, да му преда терет и пре доласка брода у луку одредишта, ако му ималац теретнице врати

све примерке теретнице или ако му да обезбеђење за штету која би му могла настати услед тога што му нису враћени сви примерци теретнице.

Члан 70

Ако се терет назначен у једној теретници предаје у деловима, бродар може захтевати да му се пријем сваког дела терета потврди у самој теретници или засебном потврдом.

Члан 71

Ако прималац терета не стави писмени приговор због оштећења или мањка терета одмах приликом преузимања, сматра се, док се противно не докаже, да му је терет предат онако како је назначено на теретници, односно како је примљен на превоз ако теретница није издата.

Ако оштећење или мањак нису видљиви, прималац може ставити писмени приговор из претходног става у року од три дана по преузимању терета.

Ако су бродар и прималац приликом искрцаја и предаје терета заједнички писмено утврдили да постоји оштећење или мањак терета, приговор примаоца није потребан.

Члан 72

Ако се прималац терета не јави, или ако неће или не може да преузме терет, или ако се пре почетка предаје терета јави више законитих ималаца више примерака исте теретнице, заповедник брода дужан је одмах тражити упутство од крцатеља.

Ако од крцатеља не прими на време упутство или примљено упутство не може извршити, заповедник брода може по истеку прекостојница, на трошак и опасност лица овлашћеног да располаже теретом, искрцати терет и предати га на чување јавном складишту или другом погодном лицу или га сам узети на чување, о чему је дужан обавестити све кориснике превоза који су му познати.

Кад се ради о броду редовне пруге или о превозу на основу поморског возарског уговора, заповедник брода дужан је одмах обавестити крцатеља о сметњама за предају терета и кориснике превоза о узимању или предаји терета на чување, али није дужан тражити ни чекати упутство од крцатеља.

Члан 73

Ако терет који је у смислу претходног члана предат на чување, није преузет у року од 30 дана од доласка брода у луку одредишта, и ако нису плаћени возарина и остала потраживања која проистичу из превоза бродар може предати терет или део терета ако је потребно за подмирењетих потраживања.

Бродар може пролати терет и пре истека рока из претходног става ако се пролаом не би могао постићи износ довољан за покриће потраживања бродара и трошкова чувања, или ако се ради о покрварљивој роби.

Пролаја се врши путем јавне лицитације, осим ако се ради о покрварљивој роби или роби која има берзанску цену.

Члан 74

Износ постигнут продајом терета по претходном члану, бродар је дужан, по одбитку свог потраживања у вези са превозом тог терета и по одбитку трошкова чувања и продаје терета, положити суду најпачежом по месту пролаје у корист лица овлашћеног да располаже теретом, и о томе обавестити кориснике превоза који су му познати.

Члан 75

Бродар који је у случају превоза бродовима редовне пруге спречен без кривице корисника превоза да искрца терет у луци одредишта, може га искрцати и у којој другој оближној луци, али без права на већу возарину.

Ако се у случају из претходног става терет није могао искрцати у луци одредишта кривицом корисника превоза, бродар има право на накнаду штете која је отуда настала и на возарину за дужи пут ако га је било.

Ако је искрцај терета у луци одредишта спречен кривицом бродара, он је дужан сносити трошак допреме терета до те луке.

8. Возарина

Члан 76

Висина возарине одређује се уговором.

Ако није уговором одређена, висина возарине се одређује по просечном возаринском ставу по коме се за односну врсту терета уговарала возарина у време крцања тог терета.

Члан 77

Ако се укрца више терета него што је уговорено, возарина се сразмерно повећава.

Ако се уместо уговореног терета укрца други терет, чија је возарина већа од уговорене, плаћа се возарина за стварно укрцани терет.

Ако се укрца мање него што је уговорено или се не укрца ништа, а ниједна страна није одустала од уговора, возарина се плаћа за целу уговорену количину терета.

Ако је укрцано мање терета него што је уговорено, а ниједна страна није одустала од уговора и возарина за укрцани терет је већа од уговорене возарине, платиће се цела уговорена возарина и разлика између уговорене и веће возарине за укрцани део терета.

У случајевима из претходних ставова бродар има право и на накнаду претрпљене штете.

Члан 78

Ако се укрца само део терета одређеног бродарским уговором, а бродар је располагао неискоришћеним делом бродског простора, уговорена возарина ће се сразмерно снизити.

Ако је бродар располагао неискоришћеним делом бродског простора без пристанка наручиоца, а није се радило о сигурности брода, бродар одговара наручиоцу и за накнаду штете.

Члан 79

Возарина уговорена бродарским уговором на путовање остаје непромењена без обзира на трајање путовања, осим кад је возарина уговорена по јединици времена.

Ако се на захтев наручиоца или у интересу корисника превоза путовање продужи даље од уговореног одредишта, возарина ће се сразмерно повисити.

Члан 80

Ако је бродским уговором на путовање возарина одређена по јединици времена, а време откад се возарина има плаћати није утврђено, оно почиње тећи од дана кад је дато обавештење о спремности брода, и то од подне ако је обавештење дато пре подне, а од поноћи ако је обавештење дато после подне.

Ако је по налогу крцатеља крцање започело пре времена одређеног у претходном ставу, време откад се возарина има плаћати рачуна се од почетка крцања односно од одласка брода.

Време за које се плаћа возарина завршава се искрцањем терета, а ако је брод стигао без терета, то време се завршава кад се брод усидри или привеже у луци у којој се завршава путовање, при чему се последњи дан путовања рачуна као цео дан.

Члан 81

Ако је бродским уговором на путовање возарина одређена по јединици времена, па у току путовања настане сметња у извршењу уговора на страни бродара без кривице наручиоца односно крцатеља, возарина се не плаћа за време трајања сметње.

Члан 82

Возарину одређену бродарским уговором на време наручилац плаћа у једнаким месечним износима унапред, али бродару припада возарина само за време док је извршавао уговор.

За време трајања сметње у искоришћавању брода у току важења бродарског уговора на време, возарина ће се плаћати само кад је сметња настала на страни наручиоца или услед извршења његовог налога.

Страна која није крива за сметње може у случају из претходног става одустати од уговора ако је сметња трајала сувише дуго или се претпоставља да ће трајати сувише дуго.

Бродар може одустати од уговора и кад возарина није о доспелости плаћена.

Члан 83

Код бродарског уговора на време за превоз целим бродом, наручилац је дужан, поред плаћања возарине, о свом трошку снабдевати брод погонским горивом и мазивом и водом потребном за stroj и помоћне уређаје брода, као и плаћати лучке и пловидбене накнаде.

Члан 84

Рок плаћања возарине на основу бродарског уговора на време почиње тећи као код бродарског уговора на путовање којим је возарина одређена по јединици времена (члан 80 став 1).

За време за које ће се по истеку бродарског уговора на време брод налазити на путовању за рачун наручиоца, а без кривице бродара, плаћа се двострука возарина.

Члан 85

Награда коју брод добије за спасавање или пружање помоћи у току бродарског уговора на време за превоз целим бродом, дели се, по одбитку трошкова спасавања односно пружања помоћи и удела који припада посади, на равне делове између бродара и наручиоца.

Ако је бродар успео да продајом терета наплати своје потраживање само делимично, има право захтевати од наручиоца исплату неизмиреног дела потраживања.

Члан 92

Одредбама овог закона не дира се у правна правила која се односе на право залогa и право привилегије бродара на терету.

Глава друга

ПРЕВОЗ ПУТНИКА

Члан 93

Уговором о превозу путника морем бродар се обавезује да путника превезе бродом, а путник се обавезује да за то плати превознину.

Члан 94

Као доказ о постојању и садржини уговора о превозу путника морем бродар издаје путнику путну карту.

Ако није издата путна карта, постојање и садржина уговора о превозу путника морем може се доказивати и другим доказима.

Члан 95

Путна карта која гласи на име не може се пренети на друго лице без пристанка бродара.

Путна карта која не гласи на име може се до одласка брода пренети и без пристанка бродара.

Члан 96

Путник који се укрца без путне карте коју је требало да прибави пре укрцаја, дужан је одмах се јавити заповеднику брода или другом овлашћеном члану посаде.

Путника без карте заповедник брода може из оправданих разлога искрцати.

Путник без карте плаћа превознику од луке укрцаја до луке у коју путује или у којој је искрцан, а ако се није на време пријавио, дужан је платити двоструку превознину.

Луком укрцаја путника сматра се полазна лука брода, ако се не може утврдити да се путник укрцао у некој другој луци.

Члан 97

Превознина се не враћа ако путник не дође на брод до одласка брода или ако у току пута изостане од путовања.

Члан 98

Ако путник или члан његове уже породице или његов пратилац без кога он не може путовати, теже оболи или умре пре почетка путовања, плаћена превознина се враћа под условом да је бродар пре поласка брода обавештен о немогућности путовања.

Ако сметња за путовање из претходног става настане у току путовања, превознина се враћа у сразмери према неискоришћеном делу пута.

Превознина се враћа у целини односно у сразмери према неискоришћеном делу пута и кад је путовање онемогућено вишом силом или сметњом насталом на страни бродара.

У случају из претходног става превознина се не враћа ако је бродар омогућио путнику путовање истим бродом или другим бродом под истим условима до луке до које путује, а путник на то пристане, у ком случају бродар је дужан путнику обезбедити о свом трошку за време чекања одговарајући смештај и исхрану.

У случају немогућности путовања услед више силе или сметње настале на страни бродара, бродар је дужан путнику, на његов захтев, обезбедити путовање другим подесним превозним средством до луке до које је путовање било уговорено, ако је то могуће, у ком случају превознина се не враћа нити бродар сноси трошкове смештаја и исхране путника за време чекања.

Члан 99

Бродар је дужан вратити путнику превознину, уз одбитак од 10%, ако путник у домаћој пловидби одустане од путовања и о томе обавести бродара најдоцније на 24 часа пре предвиђеног одласка брода.

Бродар је дужан у међународној пловидби вратити превознину уз одбитак од 20%, ако је путник обавестио бродара о одустанку од путовања најдоцније на 3 дана пре предвиђеног путовања

брода, односно 5% ако је путник који се ван Јадранског Мора превози бродом који одржава теретну линију, обавестио бродара о одустанку од путовања најдоцније на 15 дана пре предвиђеног путовања брода.

Ако за случај из претходних ставова општи услови бродара о превозу путника предвиђају краће рокове, примењиваће се ти рокови.

Путник може у међународној пловидби одустати од путовања и тражити да му се врати цела превознина ако брод у путничкој линији не отплови најдоцније за 24 часа по протеклу предвиђеног времена за одлазак брода.

Путник може одустати од путовања у међународној пловидби и кад брод путничке линије прекине започето путовање за време дуже од 24 часа, али је дужан платити превознику у сразмери према превађеном делу пута.

При превозу бродом у путничкој линији путник има право и на накнаду штете која му настане услед задоцњења због отступања од објављеног реда вожње или прекида путовања за време дуже од 24 часа ако је бродар за то крив.

Висина накнаде штете из претходног става не може се унапред ограничити на износ мањи од троструког износа превознине.

Одредбе ст. 4—6 овог члана сходно се примењују на превоз путника бродом који одржава теретну линију, с том разликом што се рок од 24 часа продужује на 72 часа и што путник нема право на накнаду штете.

Изузетно од одредаба претходних ставова, при путовању у домаћој и међународној пловидби у границама Јадранског Мора путник може захтевати враћање превознине ако брод не отплови за време дуже од 24 часа из луке у којој је путник требало да се укрца, али нема право на накнаду штете.

Члан 100

Уговор о превозу путника морем престаје у случајевима у којима се по одредбама овог закона превознина враћа путнику у целини или делимично.

У случају престанка уговора о превозу путника морем, бродар или путник одговара за штету само ако је штета настала његовом кривицом.

Члан 101

У извршењу уговора о превозу путника морем бродар је дужан на време и с пажњом уредног бродара оспособити брод за пловидбу, примерено га опремити, попунити посадом, снабдети потребним залихама и одржавати га у таквом стању за цело време превоза, као и обезбедити сигурност путника у сваком другом погледу.

Бродар одговара за штету насталу услед смрти или телесне повреде путника проузрокованих његовом кривицом за време превоза.

Кривица бродара претпоставља се, док се противно не докаже, ако је смрт или телесна повреда путника настала услед бродолома, судара, насукања, експлозије или пожара, или у вези са неким од тих догађаја.

Одредбе претходних ставова примењују се и у случају превоза за који није уговорена превознина.

Савезно извршно веће може прописати највиши износ накнаде који се плаћа за штету насталу услед смрти или телесне повреде путника.

Члан 102

Путник има право да са собом унесе на брод и превезе ручни пртљаг.

Ручни пртљаг превози се бесплатно.

Као ручни пртљаг не могу се уносити на брод ствари које по својој природи и обиму могу претстављати опасност или сметњу за брод или путника, или им није место у просторијама одређеним за смештај путника.

Бродар одговара за штету насталу услед оштећења, мањка или губитка пртљага само ако се докаже да је оштећење, мањак или губитак проузрокован његовом кривицом.

Савезно извршно веће може прописати највиши износ накнаде који се плаћа по одредбама претходних ставова.

За штету насталу услед оштећења, мањка или губитка драгоцености бродар одговара путнику само кад их је примио на чување и о томе издао потврду.

Члан 103

Ручни пртљаг и пртљаг који нема особине ручног пртљага бродар може примити на чување, при чему је дужан издати писмену потврду (пртљажнику).

За чување таквог пртљага бродар одговара према одредбама овог закона које се односе на превоз ствари.

Члан 104

Бродар има заложно право на ручном пртљагу, као и на пртљагу за који је издата пртљажница, ради обезбеђења превознине за превоз путника, возарине за превоз пртљага и осталих потраживања бродара у вези с тим превозима.

Члан 105

Уговором о превозу путника може се предвидети да бродар изврши превоз путника и његовог пртљага делимично својим бродом, а делимично бродом других бродара, од луке укрцаја до луке у коју путник путује (директан превоз).

Бродар који је уговорио директан превоз путника издаје путнику путну карту за цели уговорени пут (директна карта).

Бродар који је уговорио директан превоз путника одговара путнику као бродар за цео уговорени пут.

Сваки даљи бродар који учествује у извршењу директног превоза одговара путнику као бродар само за свој део превоза.

Ако бродар који је издао директну путну карту подмири потраживање путника за које одговара и други бродар који учествује у директном превозу, има право регреса према овом бродару.

Уговором о превозу путника може се предвидети да се превоз путника и његовог пртљага изврши бродом и другим средствима превоза (мешовити превоз).

У погледу мешовитог превоза путника сходно се примењују одредбе овог закона које се односе на мешовити превоз ствари (члан 66).

Члан 106

Превоз путника може се вршити и на основу уговора о превозу путника бродом на време.

Наручилац превоза путника бродом на време који је закључио даљи уговор о превозу путника, одговара путнику солидарно са бродаром за све обавезе које проистичу из тог уговора.

На међусобне односе бродара и наручиоца сходно се примењују одредбе овог закона које се односе на бродарски уговор на време.

Члан 107

Одредбе овог закона које се односе на превоз путника не могу се уговором мењати на штету путника.

Споразум закључен противно одредби претходног става, без правног је дејства.

Глава трећа

ТЕГЉЕЊЕ

Члан 108

Уговором о тегљењу обавезује се бродар тегљача да својим бродом тегли други брод до одређеног места, или за одређено време, или ради извођења одређеног покрета, а бродар тегљеног брода обавезује се да за то плати тегљарину.

Члан 109

Сматра се да тегљењем управља заповедник тегљеног брода.

Члан 110

За штету која настане од тегљења сматра се, у односу између бродара тегљача и бродара тегљеног брода, да је крив бродар чији заповедник управља тегљењем, осим ако се докаже да је у управљању тегљењем употребио дужну пажњу.

Ако су оба бродара пропустила дужну пажњу, сваки од њих одговара сразмерно својој кривици, а ако се та сразмера не може утврдити, оба бродара одговарају подједнако.

Члан 111

Бродар тегљача и бродар тегљеног брода одговарају солидарно за штету коју тегљењем учине трећим лицима, осим ако докажу да ни један ни други нису одговорни за штету.

Бродар који није крив за штету или је крив у мањој мери од другог бродара, има право регреса према другом бродару.

Ако су оба бродара крива за штету, али се сразмера њихове кривице не може утврдити, или су иначе обојица одговорни за штету, оба бродара одговарају подједнако.

Члан 112

Одредбе овог закона о престанку и одустајку од уговора о превозу ствари и о возарини сходно се примењују на уговор о тегљењу.

Члан 113

Ако тегљени брод дође у опасност због околности за које бродар тегљача према уговору о тегљењу није одговоран, па тегљач врши радње спасавања или пружи помоћ, бродар тегљача у случају успеха има право на награду за спасавање односно пружање помоћи.

Бродар тегљача нема право на награду за спасавање односно пружање помоћи ако из уговора проистиче да је тегљарином обухваћена и награда за такве радње.

Ако у случају из претходног става тегљарина није била уговорена само за случај успеха у извршењу тегљења, бродар тегљача има право на тегљарину и кад тегљени брод у току тегљења пропадне, осим ако бродар тегљеног брода докаже да је за пропаст тегљеног брода крив бродар тегљача.

Члан 114

Ако бродар тегљача уговори превоз терета или путника тегљеним бродом или превозом путем тегљења брода или других ствари, у погледу одговорности бродара тегљача сходно се примењују одредбе овог закона о превозу ствари односно путника.

У случају сумње да ли је закључен уговор о тегљењу или уговор о превозу путем тегљења, сматраће се да је закључен уговор о тегљењу.

Члан 115

Одредбе овог закона примењују се на лучко тегљење само ако посебним прописом није што друго одређено.

Д Е О Т Р Е Ћ И

ЗАКУП БРОДА

Члан 116

Уговором о закупу брода, у смислу овог закона, закуподавац даје закупцу одређени брод на коришћење, уз плаћање закупнине, ради вршења поморске пловидбене делатности.

Члан 117

Уговор о закупу брода мора бити састављен у писменом облику.

Уговор о закупу брода који није састављен у писменом облику нема правног дејства.

Члан 118

Закуподавац је дужан предати закупцу брод у стању да се може искоришћавати према уговореној или уобичајеној намени, и без посаде.

Трошкове погона сноси купац.

Закупац је дужан одржавати брод за време трајања уговора, а по истеку уговора дужан је вратити брод у стању и месту у којем га је примио, али не одговара за редовно трошење брода.

Закупац не сноси трошкове поправки брода потребних за отклањање скривених мана брода које су постојале у време кад му је брод предат, као ни штету за губитак брода услед дејства више силе.

Члан 119

За штету насталу услед мана које чине брод неспособним или умањују његову способност за уговорено или уобичајено искоришћавање, а које су постојале у време предаје брода закупцу, одговара закуподавац, осим ако докаже да те мане није могао открити ни с пажњом уредног бродара.

Члан 120

Ако се у закуп даје брод попуњен посадом, посада је дужна извршавати налоге закупца.

Закупац има право мењати посаду.

Члан 121

У случају сумње да ли је закључен уговор о закупу брода или о бродарском уговору, сматра се да је закључен бродарски уговор.

Члан 122

Закупнина се плаћа месечно унапред, рачунајући од дана од кога почиње тећи.

Закупнина не припада закуподавцу за време док је купац био спречен да искоришћава брод кривоцом закуподавца или услед скривене мане брода која је постојала у тренутку предаје брода закупцу.

Закуподавац може одустати од уговора ако му закупнина није о доспелости плаћена.

Ако купац не плати закупнину о доспелости, закуподавац може одмах пражити наплату закупнине уговорене за цело време трајања уговора, или одустати од уговора, али се тиме не дира у право закуподавца на накнаду штете.

Члан 123

Уговор о закупу може се закључити на одређено време или на неодређено време, на једно путовање или на више путовања.

Уговор о закупу закључен на одређено време може се продужити само писменим споразумом.

Уговор о закупу закључен на неодређено време мора се отказати писменим путем најдоцније на 3 месеца унапред.

Члан 124

Уговор о закупу престаје у случају пропасти брода, проглашења брода поморским ратним пленом, трајне неспособности брода за искоришћавање, као и у случају више силе која онемогућује искоришћавање брода за време закупа.

Ако поправке брода које сноси закуподавац (члан 118 став 4) трају сувише дуго или се предвиђа да ће трајати дуго, купац може одустати од уговора.

Члан 125

Ако купац не врати закуподавцу брод по истеку уговора о закупу, дужан је за прекорачено време платити накнаду у висини двоструке уговорене закупнине.

Ако је купац крив за задоцњење у враћању брода, одговара закуподавцу и за сваку штету преко износа одређеног претходним ставом.

Члан 126

Награда за спасавање и пружање помоћи закупљеним бродом за време трајања уговора о закупу припада закупцу.

Члан 127

Закупац може дати брод у подзакуп само на основу писменог пристанка закуподавца.

Д Е О Ч Е Т В Р Т И

ЗАСТАРЕЛОСТ ПОТРАЖИВАЊА И СУКОБ ЗАКОНА

Глава прва

ЗАСТАРЕЛОСТ ПОТРАЖИВАЊА

Члан 128

Потраживања из уговора о искоришћавању бродова на мору застаревају по истеку једне године.

Време застарелости почиње тећи:

1) код уговора о превозу ствари, од дана кад је терет предат односно кад је требало да буде предат, ако се ради о накнади штете због оштећења, мањка или губитка терета; од дана кад је терет предат на одредиште, ако се ради о накнади штете због задоцњења; од дана кад је обавезу требало испунити, ако се ради о другим уговорним обавезама;

2) код уговора о превозу путника, од дана кад је брод стигао или је требало да стигне у луку у коју је путник путовао, а ако се ради о пртљагу, од дана кад је пртљак предат односно кад је требало да буде предат у тој луци;

3) код уговора о тегљењу, од дана доспелости потраживања;

4) код уговора о закупу брода, од дана кад је уговор престао;

5) код регресних захтева, од дана кад је извршено чињење које даје право на регрес.

Члан 129

Одредбе Закона о застарелости потраживања примењују се и на потраживања из уговора о искоришћавању поморских бродова, ако овим законом није што друго одређено.

Глава друга СУКОВ ЗАКОНА

Члан 130

Одредбе овог закона примењиваће се у случају:

1) кад су обе уговорене стране физичка или правна лица с пребивалиштем или седиштем у Југославији, а ако се ради о превозу ствари морем — кад је и лука одредишта у Југославији;

2) одговорности бродара за оштећење, мањак или губитак терета уређене одредбама овог закона, чија се примена не може споразумом уговарајућих страна искључити, а лука укрцаја или иокрцаја налази се у Југославији;

3) кад би путник применом другог закона био стављен у гори положај него по одредбама овог закона.

Споразум закључен противно одредби претходног става нема правног дејства.

Члан 131

Ако су уговарајуће стране уговориле примену одређеног права, то ће се право применити, уколико није у супротности с одредбама претходног члана, уколико његовом применом не би био повређен јавни поредак Југославије или уколико не би биле изигране одредбе југословенског права о сукобу закона.

Члан 132

Ако се право чију су примену уговарајуће стране уговориле не би могло применити на цео уговор или на неки од односа који проистичу из уговора, као и ако стране нису изричито одредиле право које се има применити, а намера уговарајућих страна о примени одређеног права не може се утврдити ни из околности случаја, на уговор или на уговорени однос примениће се право које је с њим у најближој вези.

Ако се не може са сигурношћу утврдити које је право у најближој вези, примениће се приликом оцене главних права и обавеза уговарајућих страна право места где је уговор закључен, али ако је уговор о превозу ствари или путника закључен на основу унапред утврђених општих услова бродара, примениће се право државе бродара, а ако се ради о уговору о тегљењу примениће се одредбе овог закона.

Кад се ради о оцени начина извршења главних права и обавеза уговарајућих страна (споредна права и обавезе), као што су начин крцања и предаје терета, рачунање времена код стојница и прекостожница, начин плаћања возарине, примењује се право места у коме су те радње извршене односно у коме су имале бити извршене.

Члан 133

Кад је једна од уговарајућих страна страни држављанин или страном правно лице, уговор се сматра ваљаним ако је закључен у облику који је прописан правом места закључења уговора или правом по коме се оцењују главна права и обавезе из уговора.

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 134

Одредбе овог закона примењују се на уговоре о искоришћавању поморских бродова закључене после ступања на снагу овог закона.

Члан 135

Одредбама овог закона не дира се у одредбе и правна правила о ограничењу одговорности носиоца права коришћења брода односно бродовласника и бродара.

Члан 136

Овај закон ступа на снагу по истеку 90 дана од дана објављивања у „Службеном листу ФНРЈ“.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О УГОВОРИМА О ИСКОРИШЋАВАЊУ ПОМОРСКИХ БРОДОВА

Нацрт овог закона обрађује материју која није код нас још нормирана важећим прописима. Ова материја није била нормирана ни од старе Југославије, која за 20 година свог постојања није донела ниједан пропис из области имовинско-правних односа у поморству, изузимајући Уредбу о стварним правима и о поморским привилегијама на броду (1937 год.). У старој Југославији важило је углавном поморско право бивше Аустро-Угарске садржано у *Editto politico della navigazione* из 1774 године. То право, поред неколико прописа административно-правног карактера које је стара Југославија донела било је, уз правна правила француског трговачког права (*Code de commerce* из 1808), која су се примењивала као обичајно право, скоро искључиви извор поморског права на нашим обалама. Како су међутим одредбе *Code de commerce* биле већ застареле пракса их је највећем делу игнорисала стварајући у типским уговорним клаузулама свих уговора о искоришћавању поморских бродова право које се ослањало на разне правне системе, а најмање на сам *Code de commerce*, а које се право претежно примењивало на нове форме уговорних односа настале развојем поморског предузетништва и технике поморско-транспортног пословања. Увиђајући да су одредбе преузетог аустро-угарског правног система у области поморства биле већ тада потпуно застареле и недовољне да регулишу новонастале односе поморске привреде у области транспортне делатности, стара Југославија била је израдила 1937 године преднацрт Поморско-трговачког закона, који међутим никад није постао закон.

Овако стање упућује нас и данас да се у недостатку позитивних прописа за регулисање имовинских односа у поморству, у пракцима дозвољеним Законом о неважности правних прописа донетих пре 6 априла 1941 године и за време непријатељске окупације („Службени лист ФНРЈ”, бр. 86/46), служимо начелима једног преживелог и застарелог правног система. Ово наравно уколико нека питања из ове области поморског права нису решена Лучким узансима („Службени лист ФНРЈ”, бр. 2/51). То стање и настојање нових облика при заснивању, мењању и раскидању правних односа произашлих из савременог начина пословања и обављања поморско-пловидбених послова намећу потребу израде новог правног система у овој области поморског права, система који ће у првом реду бити у складу са друштвено-економском структуром нове Југославије. Радећи на том задатку, чији је коначни циљ доношење поморског закона који би обухватио како поморско-управно, тако и поморско-привредни (имовинско) право нове Југославије, треба указати да је од ослобођења до данас позитивним прописима већ нормирано читаво поморско-управно право нове Југославије, што омогућава да се сада приступи и обради материје која се односи на привредно пословање везано уз поморски превоз и имовинске односе који из превоза морем проистичу. Овај рад на изради новог поморског кодекса, по већ усвојеном плану, треба да се изврши у етапама и то тако да се поједини поморско-правни институти и односи унутар истих нормирају посебним прописима, који ће проверени кроз практичну примену бити обухваћени, после евентуалних измена, у један целовити законски оквир као Поморски закон или Закон о пловидби ФНРЈ.

Предложени нацрт овог закона је најважнији део поморског привредног права јер регулише уговор о искоришћавању поморског брода у превозне

сврхе, а то значи да регулише баш оне послове који сачињавају суштину поморско-превозне делатности. Остали правни институти из те области уређују само питања која служе тој сврси. Баш зато је регулисање ове материје од великог значаја јер ће овај закон претстављати темељни камен нашег новог поморско-привредног права у целини. Овај закон треба да оном делу наше поморске привреде, која се бави превозном делатношћу на мору, даде значајни инструмент у виду једног система савремених норми о уговорима о искоришћавању поморских бродова које ће сачињавати чврсту основу за несметано одвијање предузетничких поморско-пловидбених послова како у домаћој тако и у међународној пловидби. Доношење овог закона још више ће олакшати учешће иностраних интереса у међународној пловидби на пословима наших бродарских предузећа и утицати на повећање поверења у наша бродарска предузећа јер ће његово доношење отклонити несигурност у погледу примене права коју је изазивало досадашње незадовољавајуће стање извора нашег поморског права.

Систематика нацрта, имајући у виду развој правне науке која је нашла израза у законима свих земаља, прихвата поделу уговора о искоришћавању поморских бродова на предузетничке уговоре (то су уговори о делу, јер по њима бродар преузима обавезу да изврши превоз) и на закупне уговоре (то нису уговори о делу него уговори о закупу брода као ствари — *locatio navis* односно *rei*, будући да се истима бродар не обавезује да изврши превоз него да даде брод закупнику за пловидбене сврхе). Предузетнички уговори (уговори о поморском пловидбеном послу) подељени су према предмету превоза на уговоре о превозу ствари, уговоре о превозу путника и уговоре о тегљењу. Како међутим те три категорије не испуњавају све могућности већ претстављају три облика који су се у поморском пословању досад искристализирали, нацрт предвиђа и четврту категорију атипичних уговора о пловидбеним пословима, на које се по аналогiji имају применити одговарајуће одредбе које нормирају већ споменуте три категорије предузетничких уговора.

Иако нацрт разликује превоз целим бродом, делом брода или одређеним бродарским простором (бродарски уговор) од превоза појединих ствари (поморски возарски уговор), а унутар бродарског уговора издваја као посебан облик искоришћавања брода превоз целим бродом на време (*time charter*), нацрт ипак нормира читаву ову материју јединствено. Ово стога, јер се све одредбе нацрта у већој или мањој мери односе на све ове облике искоришћавања бродова. Нацрт међутим ипак нормира код појединих одредаба све оно што је специфично за уговор о превозу целим бродом на време и поморски возарски уговор.

Имајући у виду напред изнета начела о систематизацији материјала, нацрт је подељен на четири дела. Први део који садржи уводне одредбе даје основне појмове закона и основне функције уговорних страна, и одређује односе овог закона према прописима и правним правилима имовинског права. Други део обрађује уговоре о поморском пловидбеном послу. Овај део подељен је у три главе од којих глава прва обрађује превоз ствари, глава друга превоз путника, а глава трећа тегљење. Трећи део закона обрађује закуп брода, а четврти застарелост потраживања и сукоб закона.

Приложени нацрт, узима за своју основицу економику нове Југославије, њене потребе и односе који из те економије произилазе. Поред тога имајући у виду универзалну природу многих појмова поморско-привредног пословања, као и општу тежњу ка унификацији поморских права, приложени нацрт усваја опште прихваћена начела ове области поморског права. При изради нацрта комисија која је радила овај нацрт имала је у виду поред нашег

права и поморске законе других земаља који регулишу материју обрађену овим нацртом (енглески из 1924, совјетски из 1929, амерички и француски из 1936, скандинавске земље из 1939, немачки из 1949, италијански из 1942 и швајцарски из 1953 године). Нацрт закона био је достављен на примедбе свим заинтересованим органима и установама (Удружење поморског бродарства, Савезна спољнотрговинска комора, Савезна саобраћајна комора, Врховни привредни суд, Народна банка ФНРЈ, Југословенско удружење за поморско право, Јадрански институт Југословенске академије знаности и уметности, Државни осигуравајући завод) који су се са истим сагласили. Са приложеним нацртом сагласио се и Правни савет Савезног извршног већа.

Основна начела нацрта о превозу ствари заснивају се на одредбама Међународне конвенције за изједначавање неких правила о теретници закљученој у Брислу 1924 године а коју је конвенцију, поред скоро свих других држава, ратификовала и нова Југославија. Усвајајући ову конвенцију, која у међународном поморском саобраћају решава питање одговорности бродара код превоза робе морем на основу теретнице, нацрт усваја као основно начело систем минималне принудне одговорности бродара како за превоз ствари тако и за превоз путника. Конвенција се међутим не односи на читав низ одређених случајева. Тако се конвенција не примењује на превозе извршене без издања теретнице или неке друге неопходне исправе, на ствари које се пристанком крцатеља превоза на палубу брода и на превоз живих животиња. Спорно је код примене конвенције питање да ли она нормира одговорност бродара за штету од закашњења брода. Нацрт прихвата начела о одговорности бродара на све напред изложене случајеве, па је у том погледу шири од конвенције јер у погледу одговорности бродара усваја јединствени принцип одговорности за све врсте превоза и све врсте ствари које се превозе, и то како за случај накнаде штете због оштећења или губитка ствари, тако и у случају накнаде штете због задоцњења брода, а без обзира да ли се превоз врши на основу теретнице или без ње, и коначно без обзира да ли се превоз врши у домаћој или међународној пловидби. Овако јединствени систем одговорности одговара потребама поморског промета, јер се на тај начин избегава потреба да се плаћање одговорности бродара решава посебно и на различит начин за сваки од напред споменутих случајева. Одредбе о одговорности бродара садржане у нацрту су принудне нарави. Уговорно откупљање од тих одредаба дозвољава се само у погледу одговорности за чување ствари пре крцања и после искрцавања, затим у погледу превоза животиња, и превоза ствари које се пристанком крцатеља превозе на палуби брода и коначно у погледу насталих штета ради закашњења брода.

Нацрт прописује, у складу са овлашћењима датих конвенцијом транзитни износ у динарима (200.000) до којег највише бродар одговара по убицајеној јединици терета за накнаду штете због губитка ствари ако вредност ствари није била означена. Ова вредност означена је у конвенцији са 100 енглеских фунти. Како се ради о износу за који се може указати потреба да се чешће мења с обзиром на могуће промене у валутарним односима или вредности робе, нацрт даје Савезном извршном већу овлашћења да тај износ може мењати.

Нацрт, за разлику од свих других па и најмодернијих поморских закона, нормира директни превоз и статуира основна начела мешовитог превоза. Код нормирања директног превоза нацрт предвиђа солидарну одговорност бродара који је издао директну теретницу, бродара, који је предао или је требало да преда терет примаоцу и бродара за време чијег се превоза десио догађај из кога проистиче захтев за накнаду.

Нацрт нормира и уговор о превозу путника, као што то раде и сви модерни поморски закони. У погледу превоза путника нацрт усваја основна начела нацрта Међународне конвенције за унификацију неких правила о превозу путника која је изгласана (за нацрт је гласала и наша држава) на Х. дипломатској конференцији за поморско право у Брислу октобра 1957 године.

У погледу уговора о тегљењу одредбе нацрта примењују се на лучко тегљење само ако посебним прописима није што друго одређено. Како за тегљење у лукама ФНРЈ постоје посебне одредбе (Правилник о тегљењу бродова у лукама ФНРЈ — „Службени лист ФНРЈ“, бр. 51/50), то ће се одредбе о тегљењу садржане у нацрту примењивати само на тегљење које се врши изван лука.

Закуп брода како је нормиран у нацрту односи се само на давање брода у закуп у сврху поморско-привредне делатности, а не и у неке друге сврхе (за слагалиште, становање и сл.), јер овакав закуп није предмет нормирања поморског него општег имовинског права.

Коначно треба указати да су све одредбе овог нацрта, осим оних за које је у самом нацрту изричито речено да су когнитивне нарави, диспозитивне нарави, и да ће се односи уређени одредбама нацрта закона моћи споразумом уговорних страна и другачије уредити.

Што се тиче терминологије употребљене у нацрту, она је била предмет посебног испитивања, а прихваћена решења у том погледу одговарају уобичајеној терминологији наших прописа у наше јуридиктуре. У односу на посебну поморску терминологију прихваћена решења одговарају пословној пракси нашег поморства.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О УГОВОРИМА О ИСКОРИШЋАВАЊУ ПОМОРСКИХ БРОДОВА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за народну привреду

Бр. СНС (А) 39

9 јун 1959 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за народну привреду Савезног већа Савезне народне скупштине на својим седницама од 8 и 9 јуна 1959 године, претресао је Предлог закона о уговорима о искоришћавању поморских бродова и усвојио га са следећим изменама и допунама:

Члан 3. У првом ставу у другом реду иза речи „наручиоца“ брише се реч „превоза“.

Члан 10. У првом ставу у првом реду иза речи „може се“ брише се реч „уговорити“ и ставља се „закључити“.

Члан 15. У трећем реду бришу се речи „није већи од“ и ставља се „не прелази“.

Члан 16. У првом ставу у петом реду иза речи „изврши“, додају се речи „заповедник брода“.

Члан 17. Из првог става додаје се став пет члана 21.

Члан 21. У првом ставу у првом реду иза речи „лицем да“ брише се речца „му“ и додају се речи „том лицу“. У истом члану последњи став брише се.

Члан 24. У другом ставу у трећем реду иза речи „ствари“ ставља се запета.

Члан 26. У првом реду иза бројке 25 додају се речи „овог закона“.

Члан 28. У првом ставу у претпоследњем реду, иза речи „возарину“ ставља се запета. У истом члану у ставу четири, иза речи „платити“ додају се речи „лицу које има право да располаже теретом“.

Члан 32. У првом ставу у трећем реду иза речи „терета“ бришу се речи „и издању теретнице“. У другом ставу у трећем реду иза речи „терета“ бришу се речи „и издања теретнице“.

Члан 38. У трећем ставу иза речи „заповедник“ додаје се реч „брода“.

Члан 39. У првом ставу у првом реду иза речи „заповедник“ додаје се реч „брода“.

Члан 40. У првом ставу у првом реду иза речи „заповедник“ додаје се реч „брода“.

Члан 47. У првом ставу у првом реду после речи „истеку“ брише се реч „стојница“ и ставља „прекостојница“.

Члан 49. У првом ставу у петом реду иза речи „трошак и“ брише се реч „опасност“ и ставља се „ризик“. У другом ставу у другом реду иза речи „истеку“ додаје се реч „ванредне“ а уместо речи „прекостојница“ треба да стоји „прекостојнице“.

Члан 51. Став три мења се и гласи:

„У случају из претходног става бродар задржава право на пуну возарину и на накнаду за настале прекостојнице и ванредне прекостојнице, односно на накнаду штете за задржавање брода редовне пруге, на накнаду сваке веће штете настале услед задржавања брода, као и да захтева испуњење сваке друге обавезе из уговора о превозу.“

Члан 52. У другом реду уместо цртице између „43“ и „51“ ставља се „до“.

Члан 54. На крају тачке 1) брише се тачка и запета и додају се речи „овог закона“.

Члан 55. У првом ставу у четвртном реду иза речи „кад је“ бришу се речи „имао стићи“ и стављају се речи „требало да стигне“.

Члан 61. У другом ставу у трећем реду иза речи „услед“ уместо речи „укрцаја“ ставља се реч „искрцаја“.

Члан 62. У првом ставу у четвртном реду брише се реч „стања“.

Члан 64. У првом реду уместо цртице између „61“ и „63“ ставља се речца „до“.

Члан 65. У првом ставу у трећем реду иза речи „бродом“ ставља се запета. У четвртном ставу у четвртном реду иза речи „штете“ ставља се запета, а иза речи „теретнице“ брише се запета.

У шестом ставу у петом реду иза речи „осим“ уместо речи „бродаре“ ставља се „бродара“. У седмом ставу у првом реду иза речи „може“ ставља се запета. У осмом реду иза речи „кривице“ ставља се запета.

Члан 66. У другом ставу у другом реду иза речи „дужан“ уместо речи „прибавити“ ставља се реч „обезбедити“.

Члан 71. У првом ставу у четвртном реду иза речи „назначено“ уместо „на“ ставља се „у“.

Члан 73. У другом ставу у другом реду иза речи „става“ ставља се запета. У истом члану у трећем ставу иза речи „путем“ бришу се речи „јавне лиценције“ и ставља се „јавног надметања“.

Члан 74. У петом реду иза речи „томе“ додају се речи „без одлагања“.

У исправци грешака у тексту Предлога закона, у члану 76 у трећем ставу у првом реду иза речи „прописана“, ставља се запета.

Члан 80. У првом ставу у првом реду уместо речи „бродским“ ставља се реч „бродарским“. У другом ставу у другом реду иза речи „ставу“ брише се запета и додају речи „или је брод отпловио без терета“.

Члан 81. У првом реду уместо речи „бродским“ ставља се реч „бродарским“.

Члан 84. У другом реду иза речи „за“ додаје се реч „оно“, а иза речи „које“ брише се речца „ће“.

У исправци грешака у тексту законског предлога у другом реду члана 87 уместо речи „непотребно“ ставља се реч „непотпуно“.

У истој исправци у члану 90 у првом реду иза речи „прималац“ бришу се речи „се обавезује платити“ и стављају се речи „је дужан да плати“.

У члану 91 у првом ставу у другом реду брише се реч „наручитеља“ и ставља се „наручиоца“.

Члан 95. У другом ставу у другом реду иза речи „пренети“ додају се речи „на друго лице“.

Члан 99. У другом ставу у четвртном реду иза речи „брода“ ставља се тачка, а остатак реченице брише се. У истом члану после члана 2 додаје се нови став три који гласи:

„Ако се путник превози бродом који у међународној пловидби одржава теретну линију, а лука укрцаја или лука одредишта налази се ван граница Јадранског Мора, бродар је дужан вратити путнику возарину уз одбитак од 5%, ако је путник обавестио бродара о одсустанку од путовања најдоцније на 15 дана пре предвиђеног одласка брода“. Досадашњи ставови 3 до 9 постају 4 до 10. У претпоследњем ставу, у првом реду уместо „4—6“ ставља се „5 до 7“. У последњем ставу у четвртном реду иза речи „отплови“ остатак става брише се и стављају се речи „најдаље за четири часа по протеклу предвиђеног времена за одлазак брода, али нема право на накнаду штете“.

Члан 101. У другом ставу у другом реду иза речи „проузроковани“ бришу се речи „његовом кривицом“ и стављају се речи „кривицом бродара“.

Члан 102. У трећем ставу у другом реду иза речи „природи“ уместо „о“ ставља се „и“.

Члан 107. У другом ставу у другом реду иза речи „става“ брише се запета.

Члан 110. У првом ставу у четвртном реду бришу се речи „употребити дужну пажњу“ и стављају се речи „поступао са дужном пажњом“.

Члан 113. У трећем ставу у првом реду иза речи „става“ уместо речи „тељарина“ ставља се реч „тегљарина“.

Члан 118. У трећем ставу у трећем реду брише реч „којем“ и ставља се „коме“.

Члан 121. У другом реду иза речи „или“ бришу се речи „о бродарском уговору“ и стављају се речи „бродарски уговор“.

Члан 124. У другом ставу у другом реду иза речи „трајати“ додаје се реч „сувише“.

Члан 128. У тачки 1) у четвртном реду уместо речи „одредиште“ треба да стоји „одредишту“. У тачки 4), на крају брише се тачка и запета и додају се речи „да важи“.

Члан 130. У тачки 2) у трећем реду иза речи „искључити“, уместо „а“ ставља се „ако се“. У четвртном реду иза речи „или“ бришу се речи „искрцаја налази се“ и ставља се реч „одредишта налази“. У последњем ставу у првом реду уместо речи „одредби“ ставља се реч „одредбама“.

Подносећи овај извештај у име Одбора молим Дом да усвоји Предлог закона о уговорима и искоришћавању поморских бродова, са наведеним изменама и допунама.

Поменуте измене је усвојио и Одбор за народну привреду Већа произвођача, а претресао их је и Законодавни одбор Савезног већа.

За известиоца Одбора је одређен народни посланик Благоје Талески.

Секретар

Претседник

Тодор Вујасиновић с. р.

Видоје Смилевски с. р.

Чланови:

Душан Богданов с. р., Димче Бојановски с. р., Ради-вој Давидовић с. р., Јанез Хрибар с. р., инж. Воји-

слав Јеленковић с. р., Никола Кмезић с. р., Биљко Крстуловић с. р., Милка Куфрин с. р., Воја Лековић с. р., Шефкет Матлајић с. р., Цвјид Нима-ни с. р., Бока Пајковић с. р., Анте Раос с. р., Пал Шоти с. р., Благоје Талески с. р., Илија Тепавац с. р., Божо Томић с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О УГОВОРИМА О ИСКОРИШЋАВАЊУ ПОМОРСКИХ БРОДОВА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

СНС (А) 39

9 јун 1959 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 8 и 9 јуна 1959 године претресао је Предлог закона о уговорима о искоришћавању поморских бродова, који му је достављен од Одбора за народну привреду Савезног већа.

Сагласно Пословнику Савезног већа Савезне народне скупштине, Законодавни одбор подноси Савезном већу овај свој извештај.

Предлог закона је сигурно значајна допуна нашег правно-економског система, а то тим пре што регулише материју из односа поморске привреде у области превозне делатности као и имовинске односе који из превоза морем проистичу, а што у нашем систему није још било законским прописима нормирано. У дискусији у Законодавном одбору подвучена је потреба и корисност нормирања ове материје која чини суштину превозне делатности морем.

Законодавни одбор није извршио битних измена у предлогу закона јер је извршио број одредаба условљен међународним узансама и конвенцијама, а у предлогу је остављена и широка могућност да уговорне стране споразумно уређују многобројне своје пословне односе са изузетком оних послова за које је изричито у законском предлогу одређено да су за странке обавезне (когентне) нарави. У дискусији није било битних примедба ни у погледу техничко-правном.

Ради боље јасноће Законодавни одбор извршио је неке техничко-правне измене које не мењају суштину предложених решења.

Промене које је Законодавни одбор предложио усвојене су од Одбора за народну привреду Савезног већа као и од других надлежних одбора Већа произвођача тако да се предлог закона подноси у истоветном тексту.

Подносећи овај свој извештај, Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

Законодавни одбор је одредио за свог известиоца народног посланика др Заима Шарца.

Секретар

Претседник

Др Јерко Радмиловић с. р.

Др Макс Шнудерл с. р.

Чланови:

Др Заим Шарца с. р., Аљаш Гаши с. р., Богомир Брајковић с. р., Живан Димитријевић с. р., Јурица Драушник с. р., Спасоје Ђаковић с. р., Гојко Гарчевић с. р., Винко Хафнер с. р., Иван Крефт с. р., Осман Мифтари с. р., Стојан Милековић с. р., Зехра Муидовић с. р., Миле Почуча с. р., Сретен Вучковић с. р.

ПРЕДЛОГ**ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ОПШТЕГ
ЗАКОНА О УРЕЂЕЊУ ОПШТИНА И СРЕЗОВА**

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

01 Бр. 280

21 мај 1959 године

Београд

**ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ**

Београд

Приложено Вам достављамо Предлог Закона о општим начелима за организацију органа управе народних одбора, с молбом да се преузме на даљи рад у Савезној народној скупштини.

Истовремено Вас обавештавамо да је Савезно извршно веће за свог претставника одредило др Леона Гершковића, секретара Савезног извршног већа за законодавство и организацију, а за повереника Милорада Вучковића, помоћника секретара за законодавство и организацију у Савезном извршном већу.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Секретар

Савезног извршног већа

Вељко Зековић с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

СНС (А) 34

21 мај 1959 године

Београд

**ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ**

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам Предлог закона о општим начелима за организацију органа управе народних одбора, који је Скупштини поднело Савезно извршно веће и молим да овај предлог упутите Одбору за организацију власти и управу на претресање и даљи поступак.

За свог претставника при претресању овог законског предлога Савезно извршно веће је одредило др Леона Гершковића, секретара Савезног извршног већа за законодавство и организацију, а за повреника Милорада Вучковића, помоћника секретара за законодавство и организацију у Савезном извршном већу.

Потпретседник

Владимир Симић с. р.

ПРЕДЛОГ**ЗАКОНА О ОПШТИМ НАЧЕЛИМА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ОРГАНА УПРАВЕ НАРОДНИХ ОДБОРА**

Члан 1

До доношења општег закона о самоуправљању у општинама и срезovima, републичким законима утврђују се начела о организацији органа управе народних одбора у складу са одредбама Закона о државној управи, а у оквиру следећих општих начела:

1) Органи управе народног одбора образују се за вршење послова једне или више сродних грана управе према обиму послова и броју службеника потребних за њихово вршење, водећи рачуна да се обезбеди пуна запосленост службеника и ефикасно руковођење. Притом ће се, ако обим послова поједине гране управе и број стручних службеника за њихово вршење не захтевају да се за те послове по утврђеним нормативима образује посебан орган управе, органи управе образовати тако да врше послове двеју или више сродних грана управе.

2) Основни органи општинског народног одбора су секретаријат народног одбора односно одељења.

Изузетно од одредбе претходног става, у општинским народним одборима у којима нема услова за образовање одељења за послове из области народне одбране, образује се за вршење тих послова одсек као посебан орган управе.

Основни органи управе среског народног одбора су одељења. У народним одборима срезова чије подручје обухвата велике градове могу се за поједине гране управе образовати и секретаријати као органи управе, ако обим и природа послова одговарајуће гране управе захтевају образовање органа са развијенијом унутрашњом организацијом.

Поред органа управе из претходних ставова народни одбори имају и друге органе управе одређене законом или уредбом донетом на основу закона.

3) Инспекторати се могу оснивати као органи управе само у среским народним одборима.

4) Народни одбор статуту утврђује организацију својих органа управе у складу са условима и потребама општине односно среза, а у оквиру начела утврђених републичким законом.

Члан 2

Претседника и чланове управних комисија народног одбора именује народни одбор на заједничкој седници оба већа. Одлуком народног одбора о образовању управе комисије може се одредити да претседника и чланове комисије именује одговарајући савет народног одбора.

Члан 3

Уредбом савезног извршног већа могу се пренети у надлежност органа управе општинског народног одбора надлежни за послове народне одбране поједини послови из досадашње надлежности војних одсека као војнотериторијалних органа. У тим пословима орган управе општинског народног одбора дужан је поступати по упутствима и наређењима надлежних војних територијалних органа и Државног секретаријата за послове народне одбране.

По жалби против решења органа управе општинског народног одбора надлежност за послове народне одбране донетог у првом степену у пословима из претходног става, решава надлежни војни одсек.

Члан 4

Савезно извршно веће одредиће својим прописима у складу са чланом 106 Закона о државној управи које одредбе прописа Савезног извршног већа којима се утврђују органи управе народних одбора остају и даље на снази, а које од тих одредаба престају важити.

Члан 5

Републичким прописима којима се одређује почетак и свршетак радног времена органа управе народних одбора може се отступити од одредбе члана 118 став 1 Закона о државној управи.

Члан 6

Кад се за вршење послова од заједничког интереса за општине на јединственом подручју града образује градоко веће, оно се састоји од чланова које као своје претставнике бирају народни одбори свих општина са јединственог подручја града. Народни одбори свих општина бирају у градско веће једнак број чланова, од ког броја половину бира општинско веће а половину веће произвођача.

Број чланова градског већа и његов делокруг утврђује се статутом среза.

Члан 7

Законом Народне Републике Црне Горе може се прописати: а) да се дисциплински судови за службенике општинских народних одбора и установа на подручју општина образују за подручја двеју или више општина које одређује републички орган; б) да се за вршење послова из надлежности органа управе среских народних одбора који су у смислу члана 102 Општег закона о уређењу општина и срезова од 20 јуна 1955 године, са изменама и допунама од 10 јула 1957 године, пренети у надлежност републичких органа управе НР Црне Горе, могу оснивати органи управе за подручја двеју или више општина који су непосредно подређени републичким органима управе.

Члан 8

Даном ступања на снагу овог закона престају важити одредбе члана 56 Општег закона о уређењу општина и срезова, члан 6 Закона о надлежности општинских и среских народних одбора и њихових органа, члан 2 Закона о санитарној инспекцији уколико се њима предвиђа да се може образовати општински санитарни инспекторат односно да се у среским народним одборима обавезно образује санитарни инспекторат, као и друге одредбе савезних закона које су у супротности са одредбама овог закона.

Члан 9

Овај закон ступа на снагу осмрт дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ОПШТИМ НАЧЕЛИМА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ОРГАНА УПРАВЕ НАРОД- НИХ ОДБОРА

На основу члана 107 Закона о државној управи Савезно извршно веће је овлашћено да у оквиру надлежности федерације пропише општа начела за организацију управе и административно пословање народних одбора. Како међутим начела за организацију управе народних одбора треба да буду прописана републичким законима, а полазећи од потребе утврђивања појединих начела за организацију управе у народним одборима којима ће се обезбедити ефикасност и економичност у раду органа управе народних одбора, Савезно извршно веће донело је 11 марта 1959 године, закључке по општим начелима за организацију управе у народним одборима. Овим закључцима, чији је текст приложен овом образложењу, препоручено је републичким извршним већима да републичким скупштинама предложе доношење закона којим ће се, у оквиру начела утврђених у закључцима, регулисати организација и пословање органа управе народних одбора.

Доношење републичких закона у складу са тим начелима претпоставља међутим да се савезним законом утврде извесна основна начела у оквиру којих ће, до доношења савезног општег закона о

самоуправљању у општинама и срезовима, републички закони утврдити начела за организацију управе у народним одборима. То је потребно нарочито стога што спровођење начела садржаних у поменутим закључцима Савезног извршног већа изазива потребу измене неких одредаба постојећих савезних закона којима се одређују врсте органа управе народних одбора и уређује њихово пословање. Сем тога, и решавање неких других питања у вези с организацијом управе у народним одборима и организацијом и радом градских већа нужно захтева да се законом пружи основа за њихово регулисање.

Стога се предлогом закона пре свега утврђују извесна најопштија начела којима народне републике треба да се руководе при прописивању начела за организацију управе у народним одборима, а која дају законску основу за прописивање тих начела у складу са већ донетим закључцима Савезног извршног већа. Притом се полази са гледишта да ова начела треба да одреде само опште оквири за доношење републичких закона. Да би се обезбедила што ефикаснија и економичнија организација управе народних одбора која ће одговарати потребама и условима сваког народног одбора, предлог закона утврђује принципи да се органи управе оснивају према обиму послова и броју стручних службеника потребних за вршење управних послова једне или више грана управе, водећи рачуна да се обезбеди пуна запосленост службеника и ефикасно руковођење одговарајућим пословима. При томе се у организацији управе у народним одборима примењује принцип концентрације послова, тако да се, уколико знатан обим послова поједине гране управе и број стручних службеника за њихово вршење не захтевају да се за те послове образује посебан орган управе, органи управе образују тако да врше послове двеју или више грана управе. Уједно се, у складу са принципом самоуправности општина и срезова, одређује да организацију својих органа управе утврђује народни одбор статутом у оквиру начела прописаних републичким законом.

Новину претставља то што се предлогом закона одређује да су основни органи управе општинског народног одбора секретаријат народног одбора односно одељења, а основни органи управе среских народних одбора-одељења. Овим се тежило да се органи управе народних одбора учврсте и поставе као организационо-стручни и кадровски стабилни органи који ће моћи самостално да врше послове из своје надлежности у складу са смерницама народног одбора и њихових савета. Уједно се због специфичног карактера послова народне одбране и потребе чвршћег повезивања органа управе народне одбране у тим пословима са одговарајућим органима управе среских народних одбора и војнотериторијалним органима предвиђа да се, изузетно, у општинским народним одборима у којима нема услова за образовање одељења, за вршење тих послова образује одсек као посебан орган управе. С друге стране, да би се омогућило да се у среским народним одборима чије подручје обухвата велике градове, за поједине гране управе са великим обимом послова образују органи са развијенијом унутрашњом структуром, предвиђа се да се за такве гране управе може образовати секретаријат као орган управе. Сем тога народни одбори могу имати и друге органе управе предвиђене законом и уредбом донетом на основу закона (управе, дирекције, управне установе, комисије, инспекторати и др.).

Предлогом закона решавају се још нека организациона питања чије се решавање намеће да би се обезбедило правилно и ефикасно вршење појединих служби и да би се у целини побољшало функционисање органа управе народних одбора. Да би се органи управе који решавају у пословима из области народне одбране што више приближили

грађанима, нарочито с обзиром на већу удаљеност појединих места од седишта среског народног одбора, као и да би се извесни послови из досадашње надлежности војних отсека као првостепених војнотериторијалних органа објединили у општинским органима управе који врше и друге послове из области народне одбране, предлогом закона се даје овлашћење Савезном извршном већу да поједине послове из досадашње надлежности војних отсека може пренети на општинске органе управе надлежне за послове народне одбране.

Чланом 6 Закона о надлежности општинских и среских народних одбора и њихових органа прописано је да по правилу председника и чланове управних комисија народних одбора које се образују на основу прописа именује одговарајући савет народног одбора, осим ако прописима или одлуком народног одбора није одређено да их именује народни одбор или други орган. Полазећи међутим од начела да народни одбор сам оснива своје органе управе, предлогом закона се доследно томе прописује да народни одбор на заједничкој седници оба већа именује председника и чланове управне комисије, али се уједно њиме предвиђа да народни одбор може пренети овлашћење за то на одговарајући савет.

Сем тога у циљу омогућавања народним републикама и народним одборима да питање почетка и свршетка радног времена у органима управе народних одбора могу регулисати према условима и потребама у појединим републикама и појединим крајевима, народне републике се овлашћују да својим прописима могу отступити од одредбе члана 118 Закона о државној управи којим је прописано да радно време у свим органима управе почиње и завршава у исто време.

У складу са начелом да организацију својих органа управе утврђује сам народни одбор статутом, а с обзиром на то да су низом прописа Савезног извршног већа утврђени поједини органи управе народних одбора (нарочито управне комисије), предлогом закона је дато овлашћење Савезном извршном већу да својим прописима одреди који ће од ових органа и даље остати, а који од њих престају са радом.

Досадашње искуство показало је да је потребно утврдити јединствене принципе у погледу начина организовања градских већа у градовима који се деле на општине, као и да се начин образовања и њихов састав доводе у склад са дводомном структуром општинских народних одбора. Ради тога предлогом закона се предвиђа да народни одбори свих општина на јединственом подручју града бирају из реда својих чланова у градско веће подједнак број чланова, као и да у границама тога броја општинско веће и веће произвођача општинског народног одбора бирају подједнак број чланова.

Предлогом закона даје се и овлашћење Народној скупштини НР Црне Горе да републичким законом регулише питање оснивања дисциплинских судова за службенике општинских народних одбора и установа јавних служби на подручјима општина, као и да могу оснивати органе управе за подручја двеју или више општина који ће вршити послове из надлежности органа управе среских народних одбора који су у смислу члана 102 Општет закона о уређењу општина и срезова пренети у надлежност републичких органа управе НР Црне Горе. Потреба за овим овлашћењем проистиче из чињенице што на територији НР Црне Горе не постоје срезови.

Најзад, предлогом закона стављају се ван снаге поједине одредбе савезних закона које нису у складу са начелима утврђеним овим законом.

ЗАКЉУЧЦИ

САВЕЗНОГ ИЗВРШНОГ ВЕЋА О ОСНОВНИМ НАЧЕЛИМА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ УПРАВЕ У НАРОДНИМ ОДБОРИМА

(Прилог уз предлог закона)

На основу члана 31 Уредбе о организацији и раду Савезног извршног већа у вези члана 117 Закона о државној управи, а на предлог Секретаријата Савезног извршног већа за законодавство и организацију и за општу управу, Савезно извршно веће доноси следеће

ЗАКЉУЧКЕ

I

Основна начела за организацију управе у народним одборима и доношење прописа о организацији

1. По разматрању стања и проблема организације управе у народним одборима у вези са Елаборатом о организацији управе у општинским и среским народним одборима, а с обзиром на потребу утврђивања јединствених општих начела којима ће се обезбедити организовање економичне и ефикасне управе у народним одборима, Савезно извршно веће препоручује републичким извршним већима да републичким народним скупштинама предложи доношење закона којим ће се прописати организација и пословање органа управе народних одбора који ће бити засновани на општим начелима садржаним у овим закључцима.

2. Елаборат о организацији управе у општинским и среским народним одборима који су припремили секретаријати Савезног извршног већа за законодавство и организацију и за општу управу треба да послужи народним одборима и органима управе као општа оријентација за организовање управних органа.

3. Организација управе у општинским и среским народним одборима треба да буде постављена тако да се обезбеди ефикасно и економично пословање управе и оствари пуна запосленост свих службеника, водећи рачуна о томе да се управа што више оспособи за вршење својих задатака у свим областима живота и рада комуналне заједнице, као и да одговори свим захтевима који се пред органе управе постављају како у извршавању прописа и надзору над њиховим спровођењем, тако и у погледу брзог и експедитивног решавања о захтевима странака, привредних организација, установа и друштвених организација.

У том циљу треба, полазећи од обима управних послова у општинским и среским народним одборима, броја службеника и потребе правилног руковођења тим пословима, у организацији управе остварити принцип концентрације послова у одговарајућим органима, организационо и кадровски оспособљених за вршење послова из своје надлежности, којима треба да руководе политички уздигнути и стручно квалификовани службеници. Истовремено управа мора бити способна да са потребним стручним квалификацијама врши анализу стања привреде, комуналних и јавних служби у општини и срезу и на захтев већа народног одбора или његових савета даје предлоге за доношење мера и прописа, као и да те мере и противос спроводе у живот.

Међутим, у спровођењу принципа концентрације послова мора се водити рачуна о томе да се у свим случајевима кад један орган управе врши послове двеју или више грана управе обезбеди стручно вршење послова сваке одговарајуће гране управе. Ради тога у тим случајевима у сваком органу управе треба за вршење послова сваке одговарајуће

гране управе, у зависности од обима тих послова, образовати посебну организациону јединицу односно одредити самосталног стручног референта који ће бити одговорни за вршење свих управних и стручних послова те гране, као и за припремање анализа и других материјала за рад одговарајућих савета. Службеник који руководи радом ове организационе јединице односно самостални референт би исто тако по стручној линији обезбеђивали контакт и сарадњу са одговарајућим органом управе у сфери односно републици. Према томе, у свим оним случајевима у којима обим и природа послова захтева посебну стручност, принцип концентрације не би требало да иде на уштрб потребне специјализације, водећи при томе рачуна да се оствари принцип запослености службеника.

4. Организацију управе треба да потврде сами народни одбори на основу конкретних услова и отварања потреба рада у сваком народном одбору утврђених анализом послова и запослености службеника, придржавајући се прописа савезних и републичких закона, а уз помоћ стручних савезних и републичких органа.

5. Основ за рад службеника треба да буде поштовање закона, придржавање службеничке етике о раду као и извршавање обавеза према представничким органима и дужности према странкама.

II

Врсте органа управе и услови за њихово оснивање

6. У циљу обезбеђења што ефикаснијег и економичнијег пословања и пуне запослености службеника, органи управе народних одбора образују се према обиму послова у појединим односно свим гранама управе, броју службеника и стручној опреми потребној за њихово вршење водећи рачуна о потреби правилног руковођења тим пословима.

Полазећи од ових начела, органи управе народног одбора образоване се тако да се у једном органу управе врше по правилу послови двеју или више сродних грана управе.

Посебан орган управе за вршење послова једне гране односно области управе образоване се само ако је с обзиром на већи обим тих послова и број службеника и стручну опрему за њихово вршење неопходно да тим пословима самостално руководи старешина са овлашћењима и дужностима старешине самосталног органа управе, и ако су испуњени општи услови предвиђени републичким прописима за оснивање појединих врста органа управе.

7. Органи управе општинског народног одбора могу бити секретаријат народног одбора, одељења, управе, дирекције, управне установе и комисије. У општинским народним одборима не треба оснивати секретаријате као органе за поједине гране управе, јер секретаријати треба да буду органи са ширим организационим саставом за које нема услова у општинским народним одборима.

8. Органи управе среског народног одбора могу бити: одељења као самостални органи управе, управе, дирекције, управне установе и комисије.

Изузетно, у народним одборима највећих средстава могу се за поједине гране управе у којима знатан обим послова и број службеника потребних за њихово вршење захтевају да се у оквиру одговарајућег органа управе образују шире организационе јединице, образовати секретаријати као самостални органи управе.

9. Инспекцијску службу треба да врше органи управе у чијој делокругу опадају ти послови. Изузетно, ако природа одређене инспекцијске службе и знатан обим послова захтевају посебну организовану стручну службу и самосталност у руковођењу том службом, може се у среском народном одбору за вршење инспекцијске службе образовати инспекторат као посебан орган управе.

Инспекторате као посебне органе управе не треба оснивати у општинским народним одборима, јер с обзиром на обим послова инспекцијских служби у тим одборима нема услова за то.

10. Управе, дирекције, комисије, управне установе треба оснивати као посебне органе управе према критеријима предвиђеним у савезном Закону о државној управи, само кад постоје општи услови у погледу обима послова за оснивање посебних органа управе.

11. С обзиром на потребу постојања сталног органа народног одбора који би у целини разматрао питања кадровске политике и давао о томе предлоге народном одбору, у општинским и среским народним одборима треба основати комисију за кадровска питања.

Ова комисија:

— анализира стање кадрова у органима управе народног одбора, свим установама јавних служби које оснива народни одбор и других кадрова које поставља народни одбор;

— планира у сарадњи са одговарајућим службама и саветима народних одбора потребе у кадровима и припрема предлоге за стипендирање кадрова у појединим службама;

— предлаже мере за стручно усавршавање кадрова у органима управе народног одбора и јавним службама;

— даје мишљење о кадровима које поставља народни одбор.

Комисија се састоји од 5—7 чланова које именује народни одбор. Три члана комисије именују се из реда чланова народног одбора, секретар народног одбора је по положају члан комисије, а остали чланови постављају се из реда виших управних службеника народног одбора.

Орган управе народног одбора који врши административну службу за комисију води сагласно прописима евиденцију о кадровима.

12. Управе и инспекторати могу се оснивати у саставу органа управе народног одбора.

Старешина самосталног органа управе врши надзор над радом органа управе који је у његовом саставу.

13. Органи управе народног одбора утврђују се статутом општине односно среза, а органи управе за вршење ванредних и привремених послова и месне канцеларије (месни уреди) одлуком народног одбора.

Пре него што се приступи утврђивању организације управе народни одбори ће преко посебних стручних комисија извршити попис свих послова које врше органи управе народних одбора и анализу радних места, као и број и потребну стручну опрему службеника за поједина радна места, водећи рачуна о пуној запослености службеника. Ово важи и за свако оснивање нових органа управе или спајање и укидање постојећих органа управе.

Истовремено са утврђивањем организације управе извршиће се посебном одлуком и систематизација радних места.

14. Уз предлог за оснивање новог органа управе мора се поднети прелиминарни средстава за оснивање и рад тог органа управе, као и предлог за утврђивање систематизације радних места у том органу.

III

Органи управе општинских народних одбора

15. У општинским народним одборима у којима већи обим послова једне или више сродних грана управе и број службеника и стручна спрема потребна за њихово вршење не захтевају да се образује више од једног самосталног органа управе,

све управне послове врши секретаријат народног одбора као јединствени орган управе.

Радам секретаријата народног одбора непосредно руководи секретар народног одбора.

Секретар може овлашћења за доношење решења у управном поступку и друга одређена овлашћења пренети на поједине руководне службенике или самосталне референте.

Поред секретаријата општинског народног одбора не могу постојати одељења као органи управе.

16. Кад је с обзиром на већи обим управних послова у двама или више сродних грана управе, а изузетно и у једној грани управе, и на број службеника и стручну спрему потребну за њихово вршење неопходно да пословима више сродних грана односно једне гране управе самостално руководи старешина са овлашћењима и дужностима старешине самосталног органа управе, могу се образовати два или више одељења као самостални органи управе.

Одељење се може основати само ако је обим послова двеју или више сродних грана односно једне гране управе толики да је за њихово вршење потребно најмање два отсека или један отсек и три самостална референта као унутрашње организационе јединице, односно најмање онај број стручних службеника који је потребан за образовање организационих јединица.

Изузетно, од претходног става кад је с обзиром на обим управних послова из области народне одбране и потребу непосредног повезивања те службе са одговарајућом службом среског народног одбора и народне републике неопходно да тим пословима самостално руководи старешина са овлашћењима и дужностима старешине самосталног органа управе, може се за вршење тих послова образовати одељење као самосталан орган управе и у случају кад је за вршење тих послова потребно најмање три реферата као унутрашње организационе јединице.

17. Управе, дирекције и управне установе могу се основати у општинским народним одборима ако је, поред општих услова предвиђених републичким прописима, за вршење послова из њиховог делокруга потребно најмање два отсека или један отсек и два самостална реферата као унутрашње организационе јединице, односно најмање онај број стручних службеника који је потребан за образовање тих организационих јединица.

18. Стручну и административну службу за комисије обезбеђује секретаријат народног одбора односно онај орган управе у чији делокруг спадају послови исте или сродне гране управе.

Актом народног одбора о оснивању комисије може се одредити да комисија има сопствену стручну административну службу, ако то захтева приroda посла или ако је потребно да комисија сама обезбеђује извршење својих закључака.

IV

Органи управе среских народних одбора

19. За вршење управних послова једне или више сродних грана односно области управе који по свом обиму, броју и стручној спреми службеника потребној за њихово вршење захтевају да њима самостално руководи старешина са овлашћењем и дужностима старешине самосталног органа управе, оснивају се у среским народним одборима одељења као самостални органи управе.

Изузетно, у народним одборима највећих срезова могу се за поједине гране управе у којима знатан обим послова и број службеника захтевају да се за вршење тих послова образују најмање два

одељења као шире унутрашње организационе јединице, образовати секретаријати као органи управе.

20. За вршење послова у областима у којима народни одбори врше и послове из искључиве надлежности федерације односно од општег интереса за федерацију (унутрашњи послови, финансије и народна одбрана), у среским народним одборима обавезно постоје посебни органи управе: за унутрашње послове, за финансије и за народну одбрану.

Исто тако за вршење послова статистичке и катастарске службе у среским народним одборима обавезно постоје срески заводи за статистику и катастарске управе.

21. Инспекторат среског народног одбора може се основати ако је поред општих услова предвиђених републичким законом, за вршење инспекциске службе, потребно поред шефа инспектората, још најмање четири инспектора.

V

Претседник и потпретседник народног одбора

22. Функцију претседника народног одбора у односу на органе управе треба поставити тако да се она састоји у политичком руковођењу и политичком надзору над радом свих органа управе народног одбора, не дирајући у права и компетенције савета као политичкоизвршних органа. Претседник се стара да органи управе у извршавању закона и других прописа спроводе политику изражену у прописима и смерницама извршних већа, као и да извршавају прописе и закључке народног одбора и његових савета. Претседник, међутим, не треба да се претвори у административног шефа управе, већ радом органа управе треба самостално да руководи, у оквиру свог делокруга, секретар и старешине органа управе, а у одређеним односима секретар.

Претседник у свом раду треба више да буде окренут народном одбору, његовим саветима и органима друштвеног управљања.

23. Потпретседник врши одређене послове из делокруга претседника у границама које одреди народни одбор. Отуда његове функције и овлашћења произилазе из функција и овлашћења претседника. Према томе, потпретседник у оквиру послова стављених у његов делокруг, врши у односу на органе управе само функцију политичког руковођења управом. Његова функција не сме да се претвори у управну нити да утиче на самосталност органа управе у вршењу послова из његове надлежности. У складу с тим старешине органа управе стоје према потпретседнику у истом односу као према претседнику.

Потпретседник у свом раду треба, као и претседник, да буде више окренут народном одбору, његовим саветима и органима друштвеног управљања. Међутим, његова функција не би смела да парализује иницијативу и рад одговарајућих савета.

VI

Секретар народног одбора

24. Функцију секретара народног одбора и његова овлашћења и дужности поставити тако да он, поред права и дужности који су му одређени Општим законом о уређењу општина и срезова, Законом о јавним службеницима и другим савезним законима обједињава рад свих органа управе народног одбора и обезбеђује функционисање управе народног одбора као јединствене целине, те због тога има не само право и дужност да се стара о законитости и раду свих органа управе народног одбора, о организовању рада свих служби у народном одбору, о економичности, ефикасности и унапређењу пословања

органа управе и о запослености службеника, о уредном, благовременом и правилном вођењу управног поступка, већ и да сви органи управе народног одбора извршавају обавезе и задатке од којих зависи функционисање појединих служби народног одбора, као и о укључивању тих органа у решавање кључних задатака и проблема комуналне заједнице. Ради тога секретару треба дати одређена овлашћења и у погледу утврђивања и спровођења програма рада свих органа управе, распореда рада, уређења и коришћења службених просторија, одређивања времена за пријем странака и давања обавештења странкама, спровођења прописа о коришћењу и уштеди материјала, као и о другим питањима од заједничког интереса за два или више органа управе.

25. Поред осталог, секретар треба да се стара о спровођењу избора и опозива органа народног одбора, као и свих органа друштвеног управљања (раднички савети у привредним организацијама, савети у установама друштвених служби, кућни савети итд.) и о спровођењу референдума, уколико ти послови нису стављени у надлежност посебних изборних органа, да се стара о извршењу управних и других послова у вези са припремањем зборовна бирача и прати њихов рад, да се стара о томе да органи управе народног одбора воде све прописане евиденције и друге документације, као и да даје мишљења о нацртима прописа и правна мишљења о другим важним питањима народном одбору и његовим саветима.

26. У вршењу права и дужности који су му одређени законом и другим прописима секретар народног одбора има право и дужност да од старешина свих органа управе народног одбора тражи да припреме нацрте прописа, елаборате и друге материјале за народни одбор, његова већа, савете и комисије по питањима из делокруга тих органа управе, као и да изврше одређене послове из делокруга органа управе којим руководе. Ако старешина сматра да не може поступити по тражењу секретара, може тражити да о томе одлучи претседник народног одбора.

Секретар народног одбора има право тражити од појединих органа управе народног одбора извештаје о њиховом раду и информације о предузимању одговарајућих мера за извршење закона и других прописа, о начину организовања рада и о административном пословању органа управе народног одбора, као и о раду тих органа у управном поступку.

Секретар народног одбора може сагласно прописима привремено распоредити службеника једног органа управе народног одбора на рад у други орган управе истог народног одбора.

Секретар народног одбора образује стручне комисије за проучавање појединих питања, израду прописа и давање мишљења и предлога, именује чланове тих комисија и даје по прибављеном мишљењу старешине органа управе сагласност службеницима народног одбора да могу учествовати у раду таквих комисија које образују други органи, уколико за то нису овлашћене старешине органа управе народног одбора.

27. Секретар одговара за свој рад народном одбору и претседнику народног одбора.

Секретар подноси најмање сваких 6 месеци народном одбору извештај о раду свих органа управе народног одбора.

28. Секретар народног одбора се стара о организовању рада месних канцеларија (месних уреда), административном пословању и раду у управном поступку и врши непосредан надзор над њиховим радом.

29. Кад се на седници народног одбора, његових већа, савета и комисија расправља о нацртима прописа, секретар народног одбора на захтев претседавајућег даје мишљење о томе да ли су поједине одредбе нацрта у сагласности са законом и другим прописима виших органа.

Секретар је дужан да народном одбору и његовом већу укаже на несавласност појединих одредаба нацрта са одредбама закона и других прописа виших органа.

30. Сви органи управе народног одбора дужни су да све нацрте прописа о којима решава народни одбор пре упућивања надлежном савету доставе на мишљење секретару народног одбора.

VII

Старешине органа управе

31. За старешину органа управе у народном одбору може се поставити службеник који има најмање вишу стручну спрему и који је на пракси провео најмање пет година, уколико посебним прописима за поједине службе није предвиђено дуже време праксе.

Службеници који су се затекли на положају старешине органа управе а не испуњавају услове за тај положај, могу се поставити за вршиоца дужности старешине органа управе.

32. Старешине органа управе самостално руководе радом тих органа у оквиру права и дужности које су им утврђене законом и прописима народних одбора.

Они су непосредно одговорни за извршење свих прописа као и закључака и мера које доноси народни одбор и његови савети у одговарајућој грани управе.

33. Старешина органа управе организује рад органа управе којим руководи, стара се о правилном распореду послова на поједине организационе јединице, о запослености свих службеника органа управе и о радној дисциплини, врши према службеницима тог органа одређена дисциплинска овлашћења која на њега пренесе секретар народног одбора, и врши друга права и дужности одређене посебним прописима. Он одговара за благовремен, законит и правилан рад органа управе.

Старешина органа управе дужан је старати се и непосредно је одговоран за извршење закона, других прописа виших органа, као и прописа, закључака и смерница народних одбора и његових одговарајућих савета у оквиру делокруга органа управе којим он руководи.

34. Старешина органа управе ради по смерницама народног одбора и одговарајућих савета народног одбора и њима одговара за рад органа управе.

За извршавање задатака органа управе којим руководи старешина одговара претседнику народног одбора, а за законито, благовремено, уредно и експедитивно пословање и за радну дисциплину свих службеника органа управе секретару народног одбора.

35. Старешина органа управе дужан је најмање сваких шест месеци подносити одговарајућем савету народног одбора извештај о стању и извршењу прописа у одговарајућој грани односно области управе, као и извршењу закључака и смерница народног одбора, његових већа и савета који се одnose на послове из делокруга тог органа управе којим руководи, и подносити им по њиховом захтеву извештаје и о другим питањима.

36. Старешина органа управе дужан је присуствовати седницама народног одбора и њихових савета и комисија на којима се расправља о питањима из делокруга органа управе којим руководи

и на захтев председавајућег, чланова народног одбора, односно чланства његових савета и комисија давати им објашњења у вези с нацртима прописа и предлозима за предузимање мера о којима расправљају народни одбор, његова већа, савети и комисије, као и обавештења о раду органа управе и другим питањима из делокруга тог органа.

У случају спречености старешина може одредити другог службеника органа управе ради давања објашњења и обавештења на седницама тих тела.

37. Старешина органа управе среског народног одбора, у оквиру делокруга органа којим руководи, образују стручне комисије, именују чланове тих комисија и дају сагласност службеницима тог органа управе да могу учествовати у раду таквих комисија које образују други органи, осим ако су прописом или закључком народног одбора та права у погледу појединих комисија задржана за секретара народног одбора.

38. У погледу одговорности старешина органа управе народних одбора за унутрашње послове за рад тих органа, као и у погледу дисциплинских овлашћења према старешинама тих органа и њихових службеника примењују се одредбе савезног Закона о органима унутрашњих послова и прописа донетих на основу њега.

VIII

Унутрашња организација органа управе

39. Унутрашње организационе јединице образују се према обиму и природи послова, карактеру службе, броју службеника и потребама руковођења одговарајућим пословима.

40. Секретаријат народног одбора и одељења као самостални органи управе општинског народног одбора могу се делити на отсеке, а могу имати у свом саставу и самосталне реферате.

41. Одељења као самостални органи управе среског народног одбора деле се на отсеке, а могу имати у свом саставу и самосталне реферате.

Секретаријати среског народног одбора деле се на одељења, а могу имати у свом саставу и самосталне отсеке.

Одељења као унутрашње организационе јединице образују се за организовање и вршење међусобно повезаних послова или кад то захтева значај послова и потреба самосталности у руковођењу.

42. Кад не постоје услови за образовање самосталног органа управе општинског народног одбора за послове народне одбране и службе прихода, за вршење сваке од ових служби образује се отсек или самостални реферат у саставу органа управе у чији делокруг спадају ти послови. Под istim условима може се за вршење унутрашњих послова организовати отсек или самосталан реферат у саставу органа управе у чији делокруг ти послови спадају.

Старешина организационих јединица из претходног става имају самостална овлашћења одређена прописима народног одбора у складу са савезним и републичким прописима и непосредно одговарају старешини органа управе.

Ове унутрашње организационе јединице могу непосредно општити са одговарајућом службом у органима управе среског народног одбора и народне републике.

Старешина организационе јединице за послове народне одбране у пословима одређеним савезним прописима ради по упутствима комисије за народну одбрану и одговара за рад у тим пословима претседнику комисије.

43. Отсеци и реферати и друге унутрашње организационе и радне јединице (писарница, рачу-

новодство, економат, архива, и др.) образују се према критеријумима одређеним у савезном Закону о државној управи.

44. Ради пружања правне помоћи грађанима — давање упутстава са правима која за њих произлазе из прописа (давање правних савета, састављање исправа и поднесака и др.) општински народни одбори, у којима за то постоје кадровски услови, организовале службу правне помоћи у смислу члана 4 Закона о адвокатури.

Срески народни одбори образоваће ову службу за грађане оних општина које немају службу правне помоћи.

45. Ради олакшања грађанима у остваривању њихових права, ради пријема поднесака, давања упутстава грађанима у погледу припремања поднесака, предлога итд. и давања других обавештења, у народним одборима треба организовати јединствену пријемну канцеларију, уколико природа појединих служби не захтева да се ти послови врше одвојено за такве службе.

За вршење наведених послова, уколико су они мањег обима, може се у општинском народном одбору одредити један службеник.

46. У органу управе среског народног одбора надлежном за послове опште управе треба организовати посебну службу за организацију и унапређење пословања. Ова служба требало би да функционално буде повезана са одговарајућим службама у секретаријату републичког извршног већа за општу управу и Секретаријату Савезног извршног већа за општу управу.

Задатак је службе за организацију и унапређење пословања да прати и анализира организацију и пословање органа управе среског и општинских народних одбора и установа јавних служби на подручју среза, да испитује и предлаже мере за унапређење организације и метода њиховог рада и начина и технике пословања, да им пружа стручну помоћ у тим питањима и да их упознаје са достигнућима у методама рада и техници административног пословања.

47. Општински народни одбори могу по потреби образовати своју службу за организацију и унапређење пословања, чији је задатак да врши послове из претходног става у органима управе општинског народног одбора и установама јавних служби на подручју општине.

IX

Начин пословања

48. Радно време у органима управе народних одбора одређује се тако да органи управе на целој територији Југославије обавезно раде у времену од 9 до 12 часова пре подне.

Опште прописе о радном времену у органима управе народних одбора доноси републичко извршно веће.

У оквиру тих прописа радно време одређује народни одбор. При одређивању радног времена у месним канцеларијама водиће се рачуна о месним приликама.

За службе које непосредно раде са странкама народни одбор је дужан обезбедити дежурство да би се запосленим грађанима омогућило да се тим службама обраћају и ван редовног радног времена.

49. Републичким прописима треба поставити принципе у вези са одређивањем времена за пријем странака у органима управе народних одбора, водећи рачуна како о задовољењу потреба странака тако и природи и потребама појединих служби.

Рад служби које перманентно раде са странкама (пријемна канцеларија, архива, пријавно-одјавна служба, матичарска служба и сл.) има се организо-

вати тако да се поднесци странке примају по правили у току целог радног времена.

Поред тога треба омогућити странкама да се и писмено обраћају и добијају одговоре, разна уверења и др.

50. За све органе управе општинског народног одбора образује се по правилу јединствена писарница и архива.

Прописом среског народног одбора о пословању органа управе одређује се да се по правилу за органе управе среског народног одбора организује јединствена писарница и архива, уколико природа послова и потребе појединих служби и други услови њиховог рада не захтевају да се послови писарнице и архиве за те службе воде одвојено.

Х

Спровођење организације

51. Посебним савезним прописима и републичким законима треба регулисати овлашћења савезних и републичких органа управе за доношење прописа о евиденцијама и другим подацима које морају водити органи управе општинских и среских народних одбора.

52. Републичким законима предвидети да републичко извршно веће може на предлог секретаријата републичког извршног већа за општу управу обуставити извршење акта општинског односно среског народног одбора о организацији органа управе народног одбора или поједине његове одредбе ако је тај акт односно поједина његова одредба у супротности са начелима утврђеним републичким законом или републичким прописима донетим на основу њега и предложити републичкој народној скупштини да такав акт укине, као и да под истим условима срески народни одбор може укинути или поништити акт општинског народног одбора о организацији органа управе или поједине његове одредбе.

53. Положајне плате службеника народних одбора треба довести у склад са организацијом која ће се спровести на принципима садржаним у овим закључцима. При утврђивању положајних плата треба се придржавати оквира који су прописани Законом о јавним службеницима и прописима донетим на основу њега, с тим што се за поједина одређена радна места положајне плате могу утврдити и до износа који су предвиђени за положаје начелника одељења односно шефа отсека, ако се према прописима о организацији, акту о систематизацији или посебном значају послова односно степену самосталности функције за таква радна места траже службеници високих стручних квалитета.

54. Општински и срески народни одбори обрадоваће најдоцније за 30 дана од дана ступања на снагу републичког закона којим ће се утврдити начела за организацију управе у народним одборима, посебну комисију која ће руководити радом на пропису послова, анализи радних места и припреми предлога о организацији органа управе народног одбора.

Општински и срески народни одбори треба да у складу са начелима прописаним републичким законом пропишу организацију својих органа управе и утврде систематизацију радних места најдоцније до 31 децембра 1959 године.

55. Савезном заводу за јавну управу поверава се организовање стручне помоћи народним одборима у раду на организацији њихове управе. Савезни завод за јавну управу ће, уз сагласност Секретаријата Савезног извршног већа за општу управу, издати упутство о методу за вршење пописа послова и за анализу радних места у органима управе општинских и среских народних одбора.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ОПШТЕГ ЗАКОНА О УРЕЂЕЊУ ОПШТИНА И СРЕЗОВА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за орган. власти и управу
Бр. СНС (А) 34
9 јун 1959 године
Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за организацију власти и управу Савезног већа на својој седници од 24 маја 1959 године претресао је Предлог закона о општим начелима за организацију органа управе народних одбора, који му је преко претседника Савезног већа доставио претседник Савезне народне скупштине.

Одбор је усвојио Предлог закона са изменама и допунама које су заједничке измене и допуне Одбора за организацију власти и управу и Законодавног одбора Савезног већа.

С тим изменама сложио се и претставник Савезног извршног већа.

1

Те измене и допуне су следеће:

Назив закона мења се и гласи: „Предлог закона о изменама и допунама Општег закона о уређењу општина и срезова”.

Члан 6 постаје члан 1 мења се и гласи:

„У Општем закону о уређењу општина и срезова са изменама и допунама од 10 јула 1957 године, у члану 12 став 2 мења се и гласи:

„Статутом среза може се за вршење тих послова образовати градско веће, које се састоји од чланова које као своје претставнике бирају из реда одборника народни одбори свих општина са јединственог подручја града. Народни одбори свих општина бирају у градско веће једнак број чланова, од којих броја половину бира општинско веће а половину веће произвођача.”

После новог става 2 додаје се нов став 3 који гласи:

„Број чланова градског већа и његов делокруг утврђује се статутом среза.”

Досадашњи став 3 постаје став 4.

Додаје се нов члан 2 који гласи:

„Члан 56 укида се.”

Члан 1 постаје члан 3. Уместо речи „До доношења Општег закона о самоуправљању у општинама и срезovima, републичким” стављају се речи „После члана 119 додаје се нов члан 120 који гласи:

Републичким...”

У тачки 2) у првом реду иза речи „органа” додаје се „управе”. У трећем реду одоздо иза речи „као” додаје се „основни”.

Члан 2 постаје члан 4, чији почетак гласи:

„После новог члана 120 додаје се нов члан 121 који гласи:”. У петом реду уместо речи „управе” ставља се реч „управне”. Текст овог члана треба ставити под знацима навода.

Члан 3 постаје члан 5 чији почетак гласи:

„После новог члана 121 додаје се нов члан 122 који гласи:”. У првом ставу у седмом реду уместо речи „војних територијалних” ставља се „војно-територијалних”. Текст овог члана треба ставити под знацима навода.

Члан 4 постаје члан 6, а чији почетак гласи:
„После новог члана 122 додаје се нов члан 123 који гласи:”. Остатак текста овог члана треба ставити под знацима навода.

Члан 5 постаје члан 7, а чији почетак гласи:
„После новог члана 123 додаје се нов члан 124 који гласи:”. Остатак текста овог члана ставити под знацима навода.

Члан 7 постаје члан 8, чији почетак гласи:
„После новог члана 124 додаје се нов члан 125 који гласи:”. У седмом, осмом и деветом реду, уместо речи „Општег закона о уређењу општина и срезова од 20 јуна 1955 године, са изменама и допунама од 10 јула 1957 године,” ставља се „овог закона”, а у следећем реду уместо скраћенице „НР” ставити „Народне Републике”. На крају члана уместо тачке ставља се запета и додају речи „као и да се при тим органима могу образовати као савезодавни органи савети у које улазе чланови које делегирају одговарајући савети општинских народних одбора.”.

Додаје се нов став који гласи:

„Досадашњи чл. 118 и 119 постају чл. 126 и 127.”

Члан 8 постаје члан 9. У првом, другом и трећем реду, уместо „престаје важити одредбе члана 56 Општег закона о уређењу општина и срезова,” стављају се речи „престају важити”. У петом реду уместо речи „њима” ставља се реч „њиме”. У шестом реду испред речи „може образовати” умету се речи „за вршење послова санитарне инспекције”; у седмом, бришу се речи „у среским народним одборима” а у осмом реду испред речи „санитарни” умету се реч „срески”.

Члан 9 постаје члан 10. У првом и другом реду уместо речи „осмог дана по објављивању” стављају се речи „даном објављивања”.

II

Молимо Савезно веће да предложени текст Предлога закона усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик Нико Белопавловић.

Секретар

Др Иво Суварић с. р.

Претседник

Влада Зечевић с. р.

Чланови:

Милка Агбаба с. р., Нисим Албахари с. р., Мухидин Бегич с. р., Нико Белопавловић с. р., Антув Бибер с. р., Цемал Биједић с. р., Радомир Борисављевић с. р., Албин Дујц с. р., Никола Баковић с. р., Предраг Глигорић с. р., Чедо Грбић с. р., Ђура Јовановић с. р., Драгомир Николић с. р., Грујо Новаковић с. р., Никола Рачки с. р., Милија Радоваковић с. р., Франц Рант с. р., Илија Рикановић с. р., Никола Секулић с. р., Владимир Симић с. р., Јосип Трајковић с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ОПШТЕГ ЗАКОНА О УРЕЂЕЊУ ОПШТИНА И СРЕЗОВА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

СНС (А) 34

9 јун 1959 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа на својој седници од 8 јуна 1959 године претресао је Предлог закона о општим начелима за организацију органа

управе народних одбора, који му је био достављен од Одбора за организацију власти и управу Савезног већа.

Сагласно ставу 1 члана 143 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине, Законодавни одбор подноси Савезном већу овај свој извештај:

I

Претресајући овај законски предлог у начелу Одбор је у потпуности прихватио начела законског предлога али је дошао до закључка да нашем законодавном систему не би одговарало регулисање ове материје у посебном закону о општим начелима за организацију управе народних одбора из следећих разлога:

— Овај законски предлог не би у целини регулисао општа начела за организацију управе у народним одборима, пошто су иста већ делимично утврђена у Општем закону о уређењу општина и срезова.

— У нашем законодавству као и законодавству других земаља није до сада била уобичајена обрада законских начела у посебним законима, него су иста увек утврђивана уз одговарајуће законе.

— Материја коју регулише предлог закона делом није у складу са називом закона (чл. 6 и 7 предлога), јер садржи одредбе које делимично мењају материју садржану у Општем закону о уређењу општина и срезова.

Разматрајући ове разлоге дошло се до закључка да се материја овог законског предлога може у целини регулисати уношењем одговарајућих измена и допуна у Општем закону о уређењу општина и срезова.

У начелној дискусији постављено је питање да ли решења изражена у предлогу закона омогућују народним републикама доношење закона који ће у потпуности обезбедити спровођење закључака Савезног извршног већа од 30.III.1959 године нарочито у односу на формирање и делокруг рада комисија за кадровска питања, која би поред анализирања стања кадрова у органима управе народних одбора и установама јавних служби, планирању потреба у овим кадровима и предлагању мера за стручно усавршавање, треба да дају и конкретна мишљења о кадровима које поставља народни одбор. Конкретни предлози за решавање кадровских питања од стране ових комисија задирани би делимично у функције комисија за службеничке послове формираних по Закону о јавним службеницима као и комисија за изборе и именовања.

Разматрајући ово питање дошло се до закључка да би засад и поред формирања кадровских комисија требало оставити и постојеће комисије за службеничке послове и изборе и именовања, јер се није могло доћи до одређеног закључка да ли ће постојати извесни паралелизам у раду ових комисија, пошто би се комисије за кадровска питања требало да баве кадровском политиком у целини, а не и давањем својих мишљења народним одборима и конкретним постављењима.

У дискусији о члану 1 законског предлога стало се на становиште да важење републичких закона којима се утврђују начела за организацију управе у народним одборима не би требало узети за доношење закона о самоуправљању у општинама, пошто се пре свега засад не може предвидети како ће ово питање бити регулисано у будућем закону, а с обзиром на усвојено решење да се материја овог законског предлога уноси у виду измена и допуна постојећег Општег закона о уређењу општина и срезова, не постоји ни потреба ни могућност оваквог везања.

Разматрајући одредбе законског предлога којим се даје могућност Народној Републици Црној

Гори да се за подручја двеју или више општина могу оснивати јединствени органи управе који ће бити непосредно подређени републичким органима управе, истакнуто је мишљење да се оваквим решењем искључује у потпуности утицај народног одбора општине на рад ових органа. Да би се овај проблем бар делимично решио стало се на становиште да је потребно дати могућност формирања при овим органима посебних савета као саветодавних органа, које ће сачињавати чланови делегирани од стране одговарајућих савета општинских народних одбора.

II

Промене које је Законодавни одбор предложио усвојене су од Одбора за организацију власти и управу, тако да је од стране оба одбора Савезног већа прихваћен Предлог закона о изменама и допунама Општег закона о уређењу општина и срезова.

III

Подносећи овај извештај, Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

Законодавни одбор је одредио за свог известиоца народног посланика Зехру Муидовић.

Секретар

Претседник

Др Јерко Радмиловић с. р. Др Маке Шнудерл с. р.

Чланови:

Др Заим Шарац с. р., Аљаш Гаши с. р., Богомир Брајковић с. р., Живан Димитријевић с. р., Јурица Драшник с. р., Гојко Гарчевић с. р., Вивко Хафнер с. р., Иван Крефт с. р., Стојан Милековић с. р., Зехра Муидовић с. р., Миле Почуча с. р., Сретен Вучковић с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О СУДОВИМА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

01 Бр. 276

21 мај 1959 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Приложено Вам достављамо Предлог закона о изменама и допунама Закона о судовима, с молбом да се преузме на даљи рад у Савезној народној скупштини.

Истовремено Вас обавештавамо да је Савезно извршно веће за свога претставника одредило Светислава Стефановића, члана Савезног извршног већа и државног секретара за унутрашње послове, а за повереника Николу Срзентића, секретара Савезног извршног већа за правосудне послове.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Секретар

Савезног извршног већа

Вељко Зековић с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

СНС (А) 32

21 мај 1959 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже претседниче,

Достављам Вам Предлог закона о изменама и допунама Закона о судовима, који је Скупштини поднело Савезно извршно веће и молим да овај предлог упутите Одбору за организацију власти и управу на претресање и даљи поступак.

За овог претставника при претресању овог законског предлога Савезно извршно веће је одредило свог члана Светислава Стефановића, а за повереника Николу Срзентића, секретара Савезног извршног већа за правосудне послове.

Потпретседник

Владимир Симић с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О СУДОВИМА

Члан 1

У Закону о судовима („Службени лист ФНРЈ“, бр. 30/54), у члану 78, после става 2 додају се нови ставови 3 и 4, који гласе:

„Судија може бити разрешен и кад испуни услове за стицање права на старосну пензију по Закону о пензиском осигурању.

Судија који је испунио услове за стицање права на старосну пензију, а није разрешен, има право на старосну пензију према одредбама Закона о пензиском осигурању.“

Члан 2

У члану 83, став 2 мења се и гласи:

„Предлог за разрешење судије окружног суда са подручја Аутономне Косовско-метохишке Области подноси Обласном народном одбору извршно веће народног одбора, или одређени број одборника по поступку одређеном пословником одбора.“

После става 3 додаје се нов став 4, који гласи:

„Предлог за разрешење судије врховног и судије окружног суда због испуњења услова за стицање права на старосну пензију подноси надлежно извршно веће, а за разрешење судије средског суда републички орган управе за правосудне послове или одређени број одборника по поступку предвиђеном статутом средског народног одбора.“

Члан 3

У члану 90, после става 2 додаје се нов став 3, који гласи:

„Судија који је разрешен због испуњења услова на старосну пензију задржава плату судије за време док не оствари право на пензију, а најдуже три месеца од дана разрешења.“

Члан 4

У члану 91 став 1 последња алинеја мења се и гласи:

„кад се утврди да је трајно и потпуно неспособан за вршење службе.“

Члан 5

У члану 92, после става 2, додаје се нов став 3 који гласи:

„Постојање услова из члана 91 последња алинеја овог закона утврђује орган надлежан по претходним ставовима на основу налаза и мишљења инвалидске комисије при надлежном заводу за социјално осигурање.“

Садашњи став 3 постаје став 4.

Члан 6

Овај закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О СУДОВИМА И ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ СУДОВИМА

Одредбе Закона о судовима од 1 јула 1954 године о разрешењу судија и о престанку судиске службе по сили закона биле су усклађене, у мери која одговара особеностима судиске службе, с начином како је било решено питање престанка службе по општим службеничким прописима и који су тада били у важности.

Новим прописима о јавним службеницима, као и о пензиском осигурању, који су ступили на снагу 1 јануара 1958 године, извршене су важне измене у погледу начина како се решава питање престанка службе јавних службеника. Тим изменама су прецизније решена ова питања и уједно су установљена извесна права јавних службеника у случају кад после остварења права на старосну пензију остану и даље у служби. То је изазвало потребу да се и одредбе о разрешењу судија и о престанку судиске службе по сили закона ускладе с прописима Закона о јавним службеницима.

Према садашњим прописима Закона о судовима (члан 91) судији престаје служба по сили закона кад наврши 70 година, без обзира да ли је испунио услове односно остварио право на старосну пензију, као и без обзира да ли је у стању да врши судиску дужност. С друге стране, ван случајева разрешења по захтеву судије и због избора у други суд, судија се може разрешити само због стручне неспособности или моралне неподобности. Међутим, према одредбама Закона о јавним службеницима службенику се може отказати служба кад испуни услове за старосну пензију, а служба му престаје по сили закона кад оствари право на пензију, с тим да по свом престанку може бити задржан и даље у служби. У том случају службеник има право на редовну плату, као и на половину утврђеног износа старосне пензије. Најзад, службенику престаје служба по сили закона и кад надлежни орган социјалног осигурања утврди да је трајно и потпуно неспособан за вршење службе. С обзиром на ове разлике у пракси се поставља питање у којој мери важе одредбе о јавним службеницима и за судије.

Ова питања решавају се предложеним изменама Закона о судовима и Закона о привредним судовима на следећи начин. Пре свега разлози за разрешење судија допуњају се утолико што судија може бити разрешен и кад испуни услове за старосну пензију. Изборно тело, према томе, судију може разрешити кад испуни услове за пензију, а може га оставити да и даље врши судиску дужност. У овом другом случају судији, као и другим службеницима који су задржани у служби после испуњења услова за пријем старосне пензије, припада поред редовне плате и половина пензије.

Осим тога предложеним изменама уводи се као основ за престанак судиске службе по сили закона случај трајне и потпуне неспособности за вршење службе. Тиме се преносе одговарајуће одредбе Закона о јавним службеницима, пошто нема разлога да се такав основ не предвиди и у погледу судија. Постојање овог основа за престанак службе по сили закона утврђују органи из члана 92 ст. 1 и 2 Закона о судовима на основу налаза и мишљења инвалидске комисије при надлежном заводу за социјално осигурање.

Предложене измене и допуне чл. 83 и 90 Закона о судовима углавном су техничког карактера и долазе као последица измена и допуна које се предлажу у одредбама чл. 78 Закона о судовима. Предложеном изменом члана 83 Закона о судовима одређује се орган надлежан за подношење предлога за разрешење, а изменом члана 90 Закона о судовима регулише се материјално обезбеђење разрешеног судије за време за које се претпоставља да ће остварити право на старосну пензију.

Измене које се предлажу у Закону о привредним судовима исте су као и предложене измене у Закону о судовима и за те измене важе исти разлози.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О СУДОВИМА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за организацију

власти и управу

СНС (А) 32

3 јун 1959 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за организацију власти и управу Савезног већа на својој седници од 24 маја 1959 године претресао је Предлог закона о изменама и допунама Закона о судовима, који му је преко претседника Савезног већа доставио претседник Савезне народне скупштине.

Одбор је усвојио Предлог закона без икаквих измена.

Молимо Савезно веће да предложени текст Предлога закона усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик Мухидин Бегих.

Секретар

Др Иво Сунарић с. р.

Претседник

Влада Зечевић с. р.

Чланови:

Милка Агбаба с. р., Нисим Албахари с. р., Мухидин Бегих с. р., Нико Белопавловић с. р., Антув Бибер с. р., Џемал Биједић с. р., Радомир Борисављевић с. р., Албин Дујић с. р., Никола Ђаконовић с. р., Предраг Глигорић с. р., Чедо Грбић с. р., Ђура Јовановић с. р., Драгомир Николић с. р., Грујо Новковић с. р., Никола Рачки с. р., Милија Радовановић с. р., Франц Равт с. р., Илија Рикановић с. р., Никола Секулић с. р., Владимир Симић с. р., Јосип Трајковић с. р.,

ИЗВЕШТАЈ
ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА О
ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНА-
МА ЗАКОНА О СУДОВИМА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ
Законодавни одбор
СНС (А) 32
6 јун 1959 године
Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа на својој седници одржаној 23 маја 1959 године, претресао је и без измена усвојио Предлог закона о изменама и допунама Закона о судовима који му је доставио Одбор за организацију власти и управу Савезног већа.

Подносећи овај извештај Законодавни одбор
предлаже Дому да га усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик
Миле Почуча.

Секретар Претседник
Др Јерко Радмиловић с. р. Др Макс Шнудерл с. р.

Чланови:

Др Заим Шарац с. р., Аљуш Гаши с. р., Владан Бо-
јанић с. р., Богомир Брајковић с. р., Јурица Драу-
шник с. р., Гојко Гарчевић с. р., Стојан Милевковић
с. р., Зехра Муидовић с. р., Миле Почуча с. р., Сре-
тен Вучковић с. р.

ПРЕДЛОГ
ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА
О ПРИВРЕДНИМ СУЛОВИМА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ
01 Бр. 277
21 мај 1959 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Приложено Вам достављамо Предлог закона о изменама и допунама Закона о привредним судовима, с молбом да се преузме на даљи рад у Савезној народној скупштини.

Истовремено Вас обавештавамо да је Савезно извршно веће за свог претставника одредило Светислава Стефановића, члана Савезног извршног већа и државног секретара за унутрашње послове, а за повереника Николу Срзентића, секретара Савезног извршног већа за правосудне послове.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Секретар
Савезног извршног већа
Велько Зековић с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
ПРЕТСЕДНИК
СНС (А) 33
21 мај 1959 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже претседниче,

Достављам Вам Предлог закона о изменама и допунама Закона о привредним судовима, који је Скупштини поднело Савезно извршно веће и молим да овај предлог упутите Одбору за организацију власти и управу на претресање и даљи поступак.

За свог претставника при претресању овог законског предлога Савезно извршно веће је одредило свог члана Светислава Стефановића, а за повереника Николу Срзентића, секретара Савезног извршног већа за правосудне послове.

Потпретседник
Владимир Симић с. р.

**ПРЕДЛОГ
ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА
О ПРИВРЕДНИМ СУДОВИМА**

Члан 1

У Закону о привредним судовима („Службени лист ФНРЈ“, бр 31/54), у члану 59 после става 2 додају се нови ставови 3 и 4 који гласе:

„Судија може бити разрешен и кад испуни
услове за стицање права на старосну пензију по
Закону о пензиском осигурању.

Судија који је испунио услове за стицање права на старосну пензију, а није разрешен, има право на старосну пензију према одредбама Закона о пензиском осигурању."

Члан 2

У члану 64 став 2 мења се и гласи:

„Предлог за разрешење судије Окружног привредног суда са подручја Аутономне Косовско-метохијске Области подноси Обласном народном одбору извршно веће народног одбора или одређени број одборника по поступку одређеном Пословником одбора.“

После става 2 додаје се нови став 3, који гласи:
 „Предлог за разрешење судије Врховног привредног суда, вишег привредног суда и окружног привредног суда због испуњења услова за стицање права на старосну пензију подноси надлежно извршно веће.“

Садашњи став 3 постаје став 4.

Члан 3

У члану 70, после става 2 додаје се нов став 3, који гласи:

„Судија који је разрешен због испуњења услова за стицање старосне пензије задржава плату судије за време док не оствари право на пензију, а најдуже три месеца од дана разрешења.“

Члан 4

У члану 71, став 1, последња алинеја мења се и гласи:

„kad se utvrdi da je trajno i potpuno nesposoban za vršenje službe.“

Члан 5

У члану 72, став 1, реченица прва мења се и гласи:

„Постојање услова из претходног члана утврђује за судију Врховног привредног суда Савезно извршно веће, а за судију вишет привредног суда и судију окружног привредног суда са подручја Аутономне Косовско-метохијске Области надлежно извршно веће.“

После става 1 додаје се нов став 2, који гласи: „Постојање услова из члана 71 став 1, последња алинеја овог закона утврђује орган надлежан по претходном ставу на основу налаза и мишљења инвалидске комисије при надлежном заводу за социјално осигурање.“

Садашњи став 2 постаје став 3.

Члан 6

Овај закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ СУДОВИМА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за организацију
власти и управу
СНС (А) 33
3 јун 1959 године
Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за организацију власти и управу Савезног већа на својој седници од 24 маја 1959 године претресао је Предлог закона о изменама и допунама Закона о привредним судовима, који му је преко претседника Савезног већа доставио претседник Савезне народне скупштине.

Одбор је усвојио Предлог закона без икаквих измена.

Молимо Савезно веће да предложени текст Предлога закона усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик Мухидин Бегич.

Секретар

Претседник

Др Иво Сунарић с. р.

Влада Зечевић с. р.

Чланови:

Милка Агбаба с. р., Нисим Албахари с. р., Мухидин Бегич с. р., Нико Белопавловић с. р., Антун Бибер с. р., Цемал Биједић с. р., Радомир Борисављевић с. р., Албин Дујић с. р., Никола Ђаковић с. р., Предраг Глигорић с. р., Чедо Грбић с. р., Ђура Јовановић с. р., Драгомир Николић с. р., Груја Новаквић с. р., Никола Рачки с. р., Милија Радовановић с. р., Франц Рант с. р., Илија Рикановић с. р., Никола Секулић с. р., Владимир Симић с. р., Јосип Трајковић с. р.,

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ СУДОВИМА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор
СНС (А) 33
6 јун 1959 године
Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа на својој седници одржаној 23 маја 1959 године, претресао је и

без измена усвојио Предлог закона о изменама и допунама Закона о привредним судовима, који му је доставио Одбор за организацију власти и управу Савезног већа.

Подносећи овај извештај Законодавни одбор предлаже Дому да га усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик Миле Почуча.

Секретар

Претседник

Др Јерко Радмиловић с. р. Др Макс Шнаудерл с. р.

Чланови:

Др Заим Шарац с. р., Аљум Гаши с. р., Владан Бојанић с. р., Богомир Брајковић с. р., Јурица Драушник с. р., Гојко Гарчевић с. р., Стојан Миленковић с. р., Зехра Муидовић с. р., Миле Почуча с. р., Сретен Вучковић с. р.,

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ОСНИВАЊУ И ПОСЛОВАЊУ ОДМАРАЛИШТА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

01 Бр. 278
21 мај 1959 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Приложено Вам достављамо Предлог закона о изменама и допунама Закона о оснивању и пословању одмаралишта, с молбом да се преузме на даљи рад у Савезној народној скупштини.

Истовремено Вас обавештавамо да је Савезно извршно веће за свога претставника у оба већа одредило Марјана Брецеља, члана Савезног извршног већа и државног секретара за послове робног промета.

За поверенике Савезног извршног већа одређени су Јосип Гарван, помоћник државног секретара за послове робног промета — за повереника у Савезном већу и Душан Нејков, начелник Одељења за угоститељство и туризам у Државном секретаријату за послове робног промета — за повереника у Већу произвођача.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Секретар
Савезног извршног већа
Вељко Зековић с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

СНС/А/35
21 мај 1959 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам Предлог закона о изменама и допунама Закона о оснивању и пословању одмаралишта, који је Скупштини поднело Савезно извршно веће и молим да исти предлог упутите Одбору за народну привреду на претресање и даљи поступак.

За свог претставника при претресању овог законског предлога Савезно извршно веће је одредило свог члана Марјана Брецеља, а за повереника Јосипа Гарвана, помоћника државног секретара за послове робног промета.

Потпретседник
Владимир Симић с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ОСНИВАЊУ И ПОСЛОВАЊУ ОДМАРАЛИШТА

Члан 1

У Закону о оснивању и пословању одмаралишта у члану 3 став 2 мења се и гласи:

„Станбене заједнице, школске установе и друштвене организације којима је један од основних циљева васпитање и заштита деце и омладине, могу оснивати одмаралишта за децу и омладину.”

Члан 2

У члану 9 после става 1 додају се два нова става, који гласе:

„Оснивачи одмаралишта из претходног става могу изузетно у правилима одмаралишта предвидети да услуге одмаралишта могу користити и друга лица која су у радном односу, чланови њихових ужих породица и лица која они издржавају.

Оснивачи одмаралишта могу у правилима одмаралишта одредити ближе услове о коришћењу услуга у смислу претходног става.”

Члан 3

Члан 11 мења се и гласи:

„Услуге одмаралишта основаних од стране станбених заједница, школских установа и друштвених организација (члан 3) могу користити само деца и омладина, као и лица која се налазе у њиховој пратњи.”

Члан 4

У члану 18 став 1 мења се и гласи:

„У циљу снижења цена пансионских услуга утврђених по претходном члану, привредна организација, без обзира да ли је оснивач одмаралишта, може, у смислу овог закона, из средстава заједничке потрошње дати дотацију одмаралиштима у којима пансионске услуге користе чланови радног колектива привредне организације, чланови њихових ужих породица и лица која чланови радног колектива те привредне организације издржавају.”

Члан 5

Овај закон ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу ФНРЈ”.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ОСНИВАЊУ И ПОСЛОВАЊУ ОДМАРАЛИШТА

Законом о оснивању и пословању одмаралишта предвиђа се да услуге одмаралишта основаних од стране синдиката, друштвених и привредних организација могу користити само чланови тих организација и чланови њихових ужих породица, као и лица која чланови тих организација издржавају. Имајући у виду специфичности које постоје у пословању одмаралишта тј. да одмаралишта послужу за време сезоне и да чланови оснивачи, због здравствених и других потреба, не иду стално у

иста одмаралишта, то се у чл. 12 поменутог закона предвиђа могућност да се уговором између два или више оснивача одмаралишта може договорити међусобно коришћење њихових капацитета. Међутим и поред тога, капацитети одмаралишта нису коришћени у довољној мери, јер је међусобно закључивање уговора између бројних оснивача одмаралишта било веома отежано. Осим тога, уговор је могао бити закључен само између оснивача одмаралишта тако да привредне и друштвене организације, које немају своја одмаралишта, нису могле закључивати уговоре о коришћењу капацитета у другим одмаралиштима иако је у истима било слободних капацитета.

Углавном због изнетих разлога капацитети у одмаралиштима недовољно се користе. Тако, према подацима Савезног завода за статистику, капацитети у одмаралиштима у 1958 години коришћени су у просеку око 17% или око 60 дана у години, док се капацитети у угоститељству користе око 32%. Треба навести да капацитети одмаралишта нису били довољно коришћени и за време главне сезоне када иначе највећи број домаћих туриста проводи годишњи одмор. (У месецу августу у одмаралиштима бањских места капацитети су коришћени са 41%, у приморским местима са 82%, у планинским местима са 48%).

Питање бољег коришћења капацитета је од посебне важности за даљи развој домаћег туризма. Промет домаћих туриста у 1958 години повећан је за 1,3 милиона ноћивања. Ако би се ова динамика повећања задржала и у 1959 години, онда за обезбеђење повећаног промета требало би у овој години изградити око 8.000 нових лежаја. Међутим, питање повећаног промета односно обезбеђење смештаја у 1959 години могло би се делимично решавати и бољим коришћењем постојећих капацитета у одмаралиштима. Ово утолико пре што одмаралишта располажу капацитетима (око 72.000 лежаја) који су за око 2,5 пута већи од капацитета којима располаже сезонско пансионско угоститељство. У том циљу предлаже се допуна члана 9 поменутог закона, којом допуном би се омогућило да оснивачи одмаралишта (синдикалне, друштвене и привредне организације) ако имају слободне капацитете могу правилима одмаралишта предвидети да услуге у одмаралиштима могу користити и друга лица у радном односу. Овом изменом омогућило би се радницима и службеницима и члановима њихових породица да могу користити услуге у свим одмаралиштима основаним од стране синдиката, друштвених и привредних организација, ако у њима има слободних капацитета.

Коришћење капацитета у одмаралиштима од стране ширег броја радника и службеника не би имало неповољног одраза на пословање сезонског пансионског угоститељства, јер ће данашњи обим иностраног туристичког промета, као и повећање које се очекује у наредним годинама, обезбедити коришћење њихових капацитета. Динамика повећања иностраног туризма, која се очекује наредних година (у 1958 години повећање у броју ноћивања износи око 500.000), намеће потребу да се брже граде нови хотели за ову потребу те би и са тог становишта требало обезбедити шире коришћење капацитета у одмаралиштима.

У вези са предложеном допуном чл. 9 поменутог закона, предлаже се и измена чл. 18 овог закона. Овом изменом предвиђа се да привредне организације, у циљу снижења пансионских услуга, могу из средстава заједничке потрошње дати дотацију одмаралиштима у којима пансионске услуге користе чланови њиховог радног колектива. Данашњом одредбом било је предвиђено да привредна организација може дати дотацију само одмаралишту које је она основала или је основано од њене синдикалне подружнице.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ САВЕЗНОГ
ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И
ДОПУНАМА ЗАКОНА О ОСНИВАЊУ И
ПОСЛОВАЊУ ОДМАРАЛИШТА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за народну привреду

Бр. СНС (А) 35

9 јун 1959 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за народну привреду Савезног већа Савезне народне скупштине од 8 и 9 јуна 1959 године, претресао је Предлог закона о изменама и допунама Закона о оснивању и пословању одмаралишта и усвојио га са следећим изменама: у чл. 2 у четвртој реду брише се реч „изузетно“.

Ову измену усвојио је и Одбор за народну привреду Већа произвођача, као и Законодавни одбор Савезног већа.

Подносећи овај извештај, молим Дом да усвоји Предлог закона о изменама и допунама Закона о оснивању и пословању одмаралишта.

За известиоца Одбора одређен је народни посланик Димче Бојановски.

Секретар

Тодор Вујасиновић с. р.

Претседник

Видос Смилевски с. р.

Чланови:

Душан Богданов с. р., Димче Бојановски с. р., Радивоје Давидовић с. р., Јанез Хрибар с. р., инж. Војислав Јеленковић с. р., Никола Кмезић с. р., Вицко Крстуловић с. р., Милка Куфрин с. р., Воја Лековић с. р., Шефкет Маглајлић с. р., Цавид Нимани с. р., Ђока Пајковић с. р., Анте Раос с. р., Пал Шоти с. р., Благоје Талески с. р., Илија Тепавац с. р.,

Божко Томић с. р.,

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА О
ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И
ДОПУНАМА ЗАКОНА О ОСНИВАЊУ И
ПОСЛОВАЊУ ОДМАРАЛИШТА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

СНС (А) 35

9 јун 1959 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа на својој седници одржаној 8 јуна 1959 године претресао је и без измена усвојио Предлог закона о изменама и допунама Закона о оснивању и пословању одмаралишта који му је доставио Одбор за народну привреду Савезног већа.

Подносећи овај извештај Законодавни одбор прелаже Дому да га усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик Јурица Драушник.

Секретар

Др Јерко Радмиловић с. р., Др Макс Шнудерл с. р.

Претседник

Чланови:

Др Заим Шарац с. р., Аљаш Гаши с. р., Богомир Брајковић с. р., Живан Димитријевић с. р., Јурица Драушник с. р., Гојко Гарчевић с. р., Викио Хафвер с. р., Иван Крефт с. р., Стојан Миленковић с. р., Зехра Муидовић с. р., Миле Почуча с. р., Сретен Вучковић с. р.

ПРЕДЛОГ

ОДЛУКЕ О ДОПУНАМА САВЕЗНОГ
ДРУШТВЕНОГ ПЛАНА ЗА 1959 ГОДИНУ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

01 Бр. 242

7 мај 1959 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Приложено Вам достављамо Предлог одлуке о допунама Савезног друштвеног плана за 1959 годину, с молбом да се преузме на даљи рад у Савезној народној скупштини.

Истовремено Вас обавештавамо да је Савезно извршно веће за своје претставнике одредило Зорана Полича, државног потсекретара за послове финансија — за претставника у Савезном већу, и Николу Минчева, члана Савезног извршног већа и државног секретара за послове финансија — за претставника у Већу произвођача.

За поверенике Савезног извршног већа одређени су Милан Михајловић, саветник у Секретаријату Савезног извршног већа за опште привредне послове — за повереника у Савезном већу, и Јован Крстев, директор Савезног уреда за цене — за повереника у Већу произвођача.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Секретар

Савезног извршног већа

Вељко Зековић с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

СНС (А) 28

7 мај 1959 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

У прилогу Вам достављамо Предлог одлуке о допунама Савезног друштвеног плана за 1959 годину који је Скупштини поднело Савезно извршно веће и молим да овај предлог упутите Одбору за народну привреду на претресање и даљи поступак.

За овог претставника при претресању овог предлога Савезно извршно веће је одредило Зорана Полича, државног потсекретара за послове финансија, а за повереника Милана Михајловића, саветника у Секретаријату Савезног извршног већа за опште привредне послове.

Претседник

Петар Стамболић, с. р.

Душан Богданов с. р., Димче Бојановски с. р., Ради-
воје Давидовић с. р., Јавез Хрибар с. р., инж. Воји-
слав Јеленковић с. р., Никола Кмезић с. р., Видко
Крстуловић с. р., Милка Куфрин с. р., Воја Лeko-
вић с. р., Шефкет Маглајлић с. р., Цавид Нимани с. р.,
Тока Пајковић с. р., Анте Раос с. р., Пал Шоти с. р.,
Благоје Талески с. р., Илија Тепавац с. р., Божо
Томић с. р.

ПРЕДЛОГ**ОДЛУКЕ О ИСПРАВЦИ ВРЕДНОСТИ ОДРЕЂЕНИХ БРОДОВА ТРГОВАЧКЕ МОРНАРИЦЕ**

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

01 Бр. 243

7 мај 1959 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Приложено Вам достављамо Предлог одлуке о исправци вредности одређених бродова трговачке морнарице, с молбом да се преузме на даљи рад у Савезној народној скупштини.

Истовремено Вас обавештавамо да је Савезно извршно веће за своје претставнике одредило Пека Дапчевића, члана Савезног извршног већа и секретара за саобраћај и везе — за претставника у Савезном већу, и Николу Минчева, члана Савезног извршног већа и државног секретара за послове финансија — за претставника у Већу произвођача.

За поверенике Савезног извршног већа одређени су др Бранко Стјепановић, начелник Одељења фондова у Државном секретаријату за послове финансија — за повереника у Савезном већу, и Милош Стаматовић, помоћник секретара за саобраћај и везе у Савезном извршном већу — за повереника у Већу произвођача.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Секретар
Савезног извршног већа,
Вељко Зековић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

СНС (А) 29

7 мај 1959 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам Предлог одлуке о исправци вредности одређених бродова трговачке морнарице који је Скупштини поднело Савезно извршно веће и молим да овај предлог упутите Одбору за народну привреду на препрашање и даљи поступак.

За свог претставника при претресању овог предлога Савезно извршно веће је одредило овог члана Пека Дапчевића, а за повереника др Бранка Стјепановића, начелника Одељења фондова у Државном секретаријату за послове финансија.

Претседник
Петар Стамболић, с. р.**ПРЕДЛОГ****ОДЛУКЕ О ИСПРАВЦИ ВРЕДНОСТИ ОДРЕЂЕНИХ БРОДОВА ТРГОВАЧКЕ МОРНАРИЦЕ**

1. Поморска бродарска предузећа извршиће исправку вредности теретних бродова велике обалне и дуге пловидбе који су набављени из средстава инвестиционих зајмова одобрених на основу II Конкурса за давање инвестиционих зајмова из Општег инвестиционог фонда.

2. Исправка вредности извршиће се смањењем набавне вредности бродова из претходне тачке за 20%, и истовремено на тој основи утврдиће се вредност основице за обрачунавање амортизације почев од 1 јануара 1959 године.

3. Поморска бродарска предузећа умањиће набавну вредност бродова за 20% на терет фонда основних средстава и на терет зајма из Општег инвестиционог фонда, сразмерно њиховом учешћу у изградњи брода.

Југословенска инвестициона банка извршиће смањење инвестиционог зајма који је поморско-бродарско предузеће добило из Општег инвестиционог фонда за 20% на терет средстава тога фонда и утврдиће нов ануитет на остатак дуга и остатак времена.

4. Ближе прописе за спровођење ове одлуке донеће, по потреби, савезни Државни секретаријат за послове финансија, у сагласности са Секретаријатом Савезног извршног већа за саобраћај и везе.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ**ПРЕДЛОГА ОДЛУКЕ О ИСПРАВЦИ ВРЕДНОСТИ ОДРЕЂЕНИХ БРОДОВА ТРГОВАЧКЕ МОРНАРИЦЕ**

У Савезном друштвеном плану за 1959 годину — глава XX, и Савезном буџету за 1959 годину, усвојен је принцип да се поморско-бродарским предузећима даје накнада (регрес) за покриће разлике између домаће и извозне цене бродова који се граде у домаћим бродоградилштима по X Инвестиционом конкурс у и ван конкурса у оквиру Петогодишњег плана. У вези усвојеног принципа и заузетог става да износ регреса не улази у набавну вредност основних средстава (бродова), остало је да се регулише питање исправке вредности теретних бродова велике обалне и дуге пловидбе, који су грађени из средстава инвестиционих зајмова одобрених на II конкурс у оквиру 50% учешћа средстава бродарских предузећа. Ови бродови закључени су и грађени у периоду до 1958 године и обухваћени су Петогодишњим планом. Њихова набавна вредност већа је од текуће извозне цене бродова.

Предложеном одлуком постиже се да набавна вредност бродова истог типа и исте тонаже који су грађени по II инвестиционом конкурс у и бродова који се финансирају из X инвестиционог конкурса и ван конкурса за које се даје регрес буде приближно иста. На тај начин обезбеђује се поморско-бродарским предузећима прекоморске пловидбе да са овим бродовима послују под приближно једнаким условима на светском поморском тржишту.

Овом одлуком спроводи се обавезна исправка вредности бродова по II инвестиционом конкурс у на 20%, с тим што се предвиђа обавезна ревизија досадашњих уговора и што ће се за сваки брод извршити ревизија и смањити првобитни износ зајма за 20% од раније набавне (фактурне) цене. Ближе образложење дато је у Реферату о проблемима изградње бродова прекоморске пловидбе.

Укупан износ отписа ове разлике креће се у оквиру 7.040 милиона динара, од којег износ отпада на Општи инвестициони фонд 4.143 милиона динара, а 2.897 милиона динара на властито учешће.

Према коначно утврђеним ценама новограђње по II инвестиционом конкурс у извршене су потребне корекције извозних и набавних цена, и то:

Извозна цена	28.237 милиона динара	=	80,2%
Набавна цена	35.204 милиона динара		

Спровођење у живот ове одлуке нужно захтева ревизију раније закључених уговора између Југословенске инвестиционе банке и поморско-бродарских предузећа у погледу висине инвестиционих зајмова и износа ануитета. Ово због тога што се за

бродове из II Инвестиционог конкурса не предвиђа давање накнаде (регреса) поморско-бродарским предузећима за разлику између домаће и извозне цене.

Разлике које се појављују после спроведене ревизије кредита по закљученим уговорима и ревидираног износа зајма треба отписати на терет Општег инвестиционог фонда, а разлике на властито учешће поморско-бродарских предузећа отписати се на терет фонда основних средстава.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ОДЛУКЕ О ИСПРАВИ ВРЕДНОСТИ ОДРЕЂЕНИХ БРОДОВА ТРГОВАЧКЕ МОРНАРИЦЕ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за народну привреду
Бр. СНС (А) 29
9 јун 1959 године
Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за народну привреду Савезног већа Савезне народне скупштине на својим седницама од 15 и 16 маја и 8 и 9 јуна 1959 године, претресао је Предлог одлуке о исправци вредности одређених бродова трговачке морнарице и усвојио га без измена.

Подносећи овај извештај у име Одбора, молим Дом да усвоји Предлог одлуке о исправци вредности одређених бродова трговачке морнарице.

За известиоца Одбора је одређен народни посланик Благоје Талески.

Секретар

Претседник

Тодор Вујасиновић, с. р. Видос Смилевски с. р.

Чланови:

Душан Богданов с. р., Димче Бојановски с. р., Радовоје Давидовић с. р., Јанез Хрибар с. р., инж. Војислав Јеленковић с. р., Никола Кмезић с. р., Видко Крстуловић с. р., Милка Куфрин с. р., Воја Лековић с. р., Шефкет Маглалић с. р., Цавид Нимави с. р., Ђока Пајковић с. р., Анте Раос с. р., Пал Шоти с. р., Благоје Талески с. р., Илија Тепавец с. р., Божо Томић с. р.

ПРЕДЛОГ

ОДЛУКЕ О ДОДЕЉИВАЊУ СРЕДСТАВА ИЗ ПРИВРЕДНИХ РЕЗЕРВИ ФЕДЕРАЦИЈЕ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

01 Бр. 282

21 мај 1959 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Приложено Вам достављамо Предлог одлуке о додељивању средстава из привредних резерви федерације, с молбом да се преузме на даљи рад у Савезној народној скупштини.

Истовремено Вас обавештавамо да је Савезно извршно веће за своје претставнике одредило Зорана Полича, државног потсекретара за послове финансија — за претставника у Савезном већу, и Николу Милчева, члана Савезног извршног већа и државног секретара за послове финансија — за претставника у Већу произвођача.

За поверенике Савезног извршног већа одређени су др Бранко Стјепановић, начелник Одељења фондова у Државном секретаријату за послове финансија — за повереника у Савезном већу, и Милош Стаматовић, помоћник секретара за саобраћај и везе у Савезном извршном већу — за повереника у Већу произвођача.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Секретар
Савезног извршног већа
Вељко Зековић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

СНС/А/38

22 мај 1959 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам Предлог одлуке о додељивању средстава из привредних резерви федерације, који је Скупштини поднело Савезно извршно веће и молим да овај предлог упутите Одбору за народну привреду на претресање и даљи поступак.

За свог претставника при претресању овог предлога одлуке Савезно извршно веће је одредило Зорана Полича, државног потсекретара за послове финансија, а за повереника др Бранка Стјепановића, начелника Одељења фондова у Државном секретаријату за послове финансија.

Потпретседник
Владимир Симић, с. р.

ПРЕДЛОГ

ОДЛУКЕ О ДОДЕЉИВАЊУ СРЕДСТАВА ИЗ ПРИВРЕДНИХ РЕЗЕРВИ ФЕДЕРАЦИЈЕ

1. Из средстава привредних резерви федерације која се образују сходно одредби тачке 1 главе XXI Савезног друштвеног плана за 1959 годину, додељује се без обавезе враћања, и то:

1) Савезном буџету за 1959 годину:

а) за обезбеђење средстава за исплату регреса за разлике настале у периоду од 1956—1958 године између унутрашње и извозне цене бродова прекоморске пловидбе који се граде за потребе превоза робе у међународном саобраћају и домаћим бродоградилштима из средстава поморско-бродарских предузећа или средстава Општег инвестиционог фонда, износ од 3.620 мил. дин.

б) за обезбеђење средстава за исплату регреса за разлику између унутрашње и извозне цене брода танкера који се гради у домаћим бродоградилштима, износ од — — 890 „ „

2) Општем инвестиционом фонду:

а) за давање зајмова поморско-бродарским предузећима која одреди Савезно извршно веће за изградњу бродова прекоморске пловидбе трговачке морнарице, износ од — — 4.500 „ „

б) за давање зајма Југословен. танкерској пловидби Задар, за изградњу једног брода танкера од 16.500 ВРТ, износ од 3.100 „ „

- в) за обезбеђење средстава за адаптацију аеродрома „Плесо“ код Загреб за потребе цивилног ваздухопловства, износ од 300 мил. дин.
- г) за обезбеђење средстава за довршење изградње аутопута Љубљана—Загреб, износ од 273 „ „

2. Ближе прописе за извршење одредаба о одређивању корисника и расподели средстава наведених у одредби под 2 претходне тачке донеће Савезно извршно веће, а за извршење одредбе под 1 претходне тачке — савезни Државни секретаријат за послове финансија уз сагласност Секретаријата Савезног извршног већа за саобраћај и везе.

3. Ова одлука ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

ОДЛУКЕ О ДОДЕЉИВАЊУ СРЕДСТАВА ИЗ ПРИВРЕДНИХ РЕЗЕРВИ ФЕДЕРАЦИЈЕ

1. РЕГРЕСИ

а) Регрес за бродове прекоморске пловидбе

Једна од мера за изједначавање услова пословања трговачке морнарице са условима пословања на светском тржишту јесте да бродарска предузећа набављају бродове код домаћих бродоградилшта по ценама које одговарају ценама бродова у свету. У ту сврху као цену бродова у свету треба узети цену по којој домаћа бродоградилшта продају бродове у иностранству, с тим што би се разлика између домаће и светске цене бродова надокнађивала путем регреса бродарским предузећима.

Савезним друштвеним планом и Савезним буџетом за 1959 годину предвиђена су средства регреса поморско-бродарским предузећима у 1959 години у износу 4,9 милијарди динара за разлику између извозних и домаћих цена бродова.

Предложена одлука заснива се на овом принципу а њоме се решава питање накнаде разлике у цени (регреса) за 1956—1958 годину, за бродове који се већ налазе у градњи.

Предвиђеном ревизијом уговора усклађује се структура закључених бродова са структуром Петогодишњег плана привредног развоја од 1957—1961 године којом је предвиђена изградња и набавка 314.000 БРТ прекоморске флоте.

За изградњу и набавку ове бродске тонаже предвиђене су инвестиције у износу од 81,7 милијарди динара. У оквиру овог износа предвиђено је 7 милијарди динара из ОИФ-а, око 5,2 милијарде из фондова поморско-бродарских предузећа, укупно 12,2 милијарде за изградњу нових бродова са испоруком из 1961 године са почетком улагања 1960 и 1961 године, да би се одржао континуитет бродоградње производње и обезбедило даље проширење трговачке морнарице. На тај начин вредност изградње предвиђених 314.000 БРТ бродова до краја 1961 године по ценама из 1956 године, износи 69,5 милијарди динара.

До сада је уговорима између поморско-бродарских предузећа и домаћих, односно страних бродоградилшта, као и набавкама половних бродова закључено 352.925 БРТ са испоруком до краја 1961 године (од чега још није набављено 20.888 БРТ половних бродова) и 41.400 БРТ са испоруком у 1962 и 1963 године.

Од укупно 352.925 БРТ бродова на основу извршене ревизије до краја 1961 године испоручило би се односно набавило половних бродова укупно 317.325 БРТ, док би се изградња и испорука осталих бродова одложила иза 1961 године.

Укупно уговорене инвестиције за изградњу и набавку 317.325 БРТ износе, по ценама из 1956

године, 69,5 милиона динара, што је нешто испод инвестиција предвиђених Петогодишњим планом за изградњу прекоморске трговачке морнарице.

На основу ревидираног програма изградње у оквиру 317.325 БРТ и на основу важећих коефицијената, висина регреса за поменути програм изградње износи 14.572 милиона динара, а на износ од 7 милијарди динара који се предвиђа за континуитет градње бродова са испоруком иза 1961 године, износи 2.990 милиона тј. укупно 17.562 милиона динара.

Висина регреса произилази из разлике између унутрашњих цена (70.958) и извозних цена бродова (53.396) и то како следи:

	Унутрашње цене	Извозне цене	Регрес
1. X Конкурс	36.278	28.786	7.492
2. Бродови ван конкурса	24.690	17.610	7.080
3. За континуитет градње	9.990	7.000	2.990
УКУПНО 1—3:	70.958	53.396	17.562

С обзиром на вредност до сада извршених радова, као и на трансхе по закљученим уговорима, износи регреса по годинама износе:

	1956/58	1959	1960	1961	Укупно
1. X Конкурс	2.738	2.252	1.737	765	7.492
2. Ван конкурса	1.672	1.849	2.452	1.097	7.080
3. За континуитет градње	—	—	1.076	1.914	2.990
СВЕГА 1—3:	4.420	4.101	5.265	3.776	17.562

Овом одлуком износ регреса за период од 1956 до краја 1958 године износи 4.420 милиона. За 1959 годину предвиђено је у савезном буџету 4.900 милиона динара. Међутим, предвиђеном динамиком давања средстава регреса предвиђено је за 1959 годину свега 4.101 милион динара.

Према томе, у коначном обрачуна узео се у обзир и неангажованих 800 милиона динара тако да би по овој одлуци требало доделити поморско-бродарским предузећима на име регреса за период 1956—1958 године из средстава привредних резерви федерације износ од 3.620 милиона динара, као и неутрошена средства регреса предвиђена Савезним буџетом за 1959 годину у износу од 800 милиона динара, о којем износу ће Савезно извршно веће донети одлуку.

Одлуком СИБ-а Рп. број 408 од 13.XII.1958 године из неискоришћених средстава Општег инвестиционог фонда одређених Савезним друштвеним планом за 1958 годину, одређен је бродарским предузећима за прекоморску пловидбу бескалатни краткорочни кредит у износу 3.500 милиона динара за финансирање изградње прекоморских бродова до доношења коначне одлуке о финансирању изградње прекоморских бродова у оквиру програма изградње за период 1957—1961 године. Ова средства приликом коначног обрачуна накнаде (регреса) за 1956—1958 годину биће враћена Општем инвестиционом фонду.

б) Регрес за танкер

Према Петогодишњем плану привредног развоја за период 1957—1961 године предвиђена је изградња и набавка 317.325 БРТ бродова прекоморске пловидбе, од чега изградња танкерске тонаже (три брода) од укупно 13.772 БРТ.

У саставу постојеће танкерске тонаже која данас укупно износи 46.886 БРТ, налазе се бродови који ради њихове дотрајалости треба да до краја 1961 године буду раскодовани. Стање наше танкерске тонаже концем 1961 године укључивши и наведене новоградње износиће укупно 30.409 БРТ.

Изградња танкера од 16.500 БРТ (25.000 ДЕТ) није била предвиђена за домаће потребе, већ га је наручио инострани бродар који је почетком 1958 године отказао уговор о његовој градњи. Због тога што се брод већ налазио на навозу није могла бити прекинута његова даља изградња и даље финансирање изградње овог танкера преузело је само бродоградилште и Југословенска банка за спољну трговину.

После свестране анализе дошло се до закључка да овај танкер треба користити за подмирење наших потреба увоза сирове нафте, јер тонажа којом ћемо располагати концем 1961 године неће бити у стању да осигура превоз потребних количина сирове нафте морским путем.

Приликом разматрања рачуна рентабилитета овог танкера за увоз сирове нафте утврдило се да, ако би се овај танкер запослио на било којој од наших релација које долазе у обзир за увоз сирове нафте, био би способан да подмири не само своје целокупне трошкове експлоатације и друштвене обавезе, него и да оствари рентабилитет.

Вредност овог брода — танкера у домаћим ценама је 3.990 милиона динара, а његова извозна цена износи 3.100 милиона динара. До сада је у његову градњу утрошено око 1.200 милиона динара, односно око 80% девизних средстава.

Код уступања овог брода — танкера домаћем бродарском предузећу и то Југословенској танкерској пловидби Задар, требало би из средстава привредних резерви федерације доделити 890 милиона динара савезном буџету за давање регреса за разлику између домаће цене овог танкера (3.990 мил. динара) и извозне цене (3.100 мил. динара) бродарском предузећу Југословенској танкерској пловидби — Задар, у сагласности са усвојеним начелом да се предузећима за прекоморску пловидбу обезбеди набавка бродова по извозним ценама.

2. ЗАЈМОВИ

а) Зајам за изградњу бродова прекоморске пловидбе

Према Петогодишњем плану привредног развоја за период 1957—1961 године предвиђена је изградња и набавка 314.000 БРТ бродова прекоморске пловидбе.

Однос структуре изградње и набавке бродова према Петогодишњем плану и према извршеној ревизији за период 1957—1961 године у БРТ (брутотонелажне тоне) је:

	Петогодишњи Ревидирани		Разлика
	план	уговори	
1. II Конкурс	76.000	70.990	— 5.010
2. X Конкурс	106.000	100.575	— 5.425
3. Нови конкурси	8.000	—	— 8.000
4. Ван конкурса	48.000	69.760	+ 21.760
Укупно			
новоградња:	238.000	241.325	+ 3.325
5. Набавка половних бродова	76.000	76.000	—
Свега 1—5:	314.000	317.325	+ 3.325

Извршеном ревизијом уговора:

а) одложена је изградња три брода за превоз сухог терета са укупно 19.100 БРТ из 1961 године;

б) не би се расписао нов конкурс за градњу 8.000 БРТ предвиђених Петогодишњим планом у оквиру износа од 5 милијарди динара, него да се ових 5 милијарди користе за градњу бродова у оквиру ревидираног програма од 317.325 БРТ.

За градњу бродова који се граде из средстава зајма по X Конкурсу (100.575 БРТ), средства су обезбеђена у целини и остаје вишак од 894 милиона динара.

Према уговорима закљученим са Југословенском инвестиционом банком за градњу бродова по X Инвестиционом конкурс предвиђено је у периоду 1956—1961 године укупно 29.680 милиона динара.

По извозним ценама, међутим, вредност ових бродова је 28.786 милиона динара.

За изградњу бродова ван конкурса у оквиру ревидираног програма код домаћих бродоградилшта од укупно 53.760 БРТ у периоду 1957—1961 године недостаје 10,6 милијарди динара.

Вредност ових бродова по извозним ценама је 17.610 милиона динара а недостатак средстава од 10,6 милијарди динара јавља се услед укидања прима од 10% за повећање средстава амортизације, плаћања анuitета по зајмовима и средстава амортизације и осталих фондова предузећа.

Извршеном анализом обавеза поморско-бродарских предузећа за период 1957—1961 године и новчаног дела фонда основних средстава која ће се формирати у истом периоду, обавезе, средства и недостатак потребних средстава у целини и по годинама износе у милионима динара:

	Укупно				
	1957/61	1957/58	1959	1960	1961
обавезе	28.192	9.114	6.833	9.212	3.033
средства	17.592	8.088	3.365	3.631	2.508
недостаје	10.600	1.026	3.468	5.581	525

Средства од 10,6 милијарди динара требало би дати поморско-бродарским предузећима у виду дугорочног зајма са адекватним условима као код зајма по X Инвестиционом конкурс.

Транша зајма у 1959 години износи 4.500 милиона динара а она се састоји из недостајућих средстава за 1957—1958 годину у износу од 1.026 милиона и за 1959 годину од 3.468 милиона динара.

Транше зајма за 1960 и 1961 годину би се предвиделе савезним друштвеним плановима.

б) Зајам за изградњу танкера

У вези датог образложења под 1б), проистиче да вредност овог брода танкера код домаћег бродоградилшта износи 3.990 милиона динара, док његова извозна цена износи 3.100 милиона динара и да се разлика (регрес) између домаће и извозне цене овог танкера у износу од 890 милиона динара обезбеђује у савезном буџету из привредних резерви федерације. Зато се предлаже да се из привредних резерви федерације у 1959 години додели 3.100 милиона динара Општем инвестиционом фонду за давање зајма Југословенској танкерској пловидби — Задар за финансирање изградње овог танкера.

Средства од 3.100 милиона динара требало би дати предузећу Југословенској танкерској пловидби — Задар у виду дугорочног зајма са адекватним условима као код зајма по X Инвестиционом конкурс.

в) Аеродром „Плесо“

Државни секретаријат за послове народне одбране дао је сагласност да се војни аеродром „Плесо“ код Загреба може користити и за потребе цивилног ваздухопловства.

Овом одлуком Државног секретаријата за послове народне одбране створена је могућност да се адаптацијом постојећег војног аеродрома за потребе

цивилног ваздухопловства, уз најнеопходнију изградњу допунских објеката обезбеди слетање и већих авиона у унутрашњем и међународном саобраћају и да се избегну знатно већа улагања у изградњу новог цивилног аеродрома.

Уступљени аеродром „Плесо“ има према међународним стандардима класу А—4, тј. способан је за ваздушни саобраћај авиона до 50.000 тона тежине.

За целокупну адаптацију аеродрома „Плесо“ за цивилне потребе, према предложеном инвестиционом програму, предвиђају се средства од око 360 милиона динара.

Предлаже се да се од укупног захтева од 360 милиона динара одобри из резерви федерације за 1959 годину за адаптирање уступљеног војног аеродрома „Плесо“ износ од 300 милиона динара, а остатак средстава према одобреном инвестиционом програму да одобри Народни одбор Загреб.

г) Аутопут Љубљана—Загреб

Накнадном ревизијом инвестиционог програма за изградњу пута Љубљана—Загреб, са концепцијом грађења Аутопута, а који је одобрило Савезно извршно веће предвиђена су потребна средства у износу од 8.706 милиона динара, од чега за део Аутопута на територији НР Словеније износ од 6.296 милиона динара а на територији НР Хрватске износ од 2.410 милиона динара.

У 1958 години за изградњу овог Аутопута утрошено је из средстава Општег инвестиционог фонда 8.433 милиона динара, од чега за радове на територији НР Словеније 6.217 милиона динара, а на територији НР Хрватске 2.216 милиона динара.

Разлика између утрошених средстава у 1958 години за изградњу аутопута Љубљана—Загреб и средстава предвиђених за изградњу овога пута по накнадно одобреном инвестиционом програму износи 273 милиона динара и то за део пута у НР Словенији 79 милиона динара а за део пута у НР Хрватској 194 милиона динара.

Наведену разлику потражују инвеститори јер им је потребна за подмирење неисплаћених обавеза за радове извршене у 1958 години код инвеститора НР Словеније, и за довршење у 1959 години још неизвршених радова на делу пута у НР Хрватској.

Предлаже се да се износ од 273 милиона динара одобри из привредних резерви федерације за 1959 годину и стави на располагање инвеститорима.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ОДЛУКЕ О ДОДЕЉИВАЊУ СРЕДСТАВА ИЗ ПРИВРЕДНИХ РЕЗЕРВИ ФЕДЕРАЦИЈЕ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за народну привреду
Бр. СНС (А) 38
9 јун 1959 године
Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за народну привреду Савезног већа Савезне народне скупштине на својим седницама од 8 и 9 јуна 1959 г., претресао је Предлог одлуке о

додељивању средстава из привредних резерви федерације и усвојио га без измена.

Подносећи овај извештај, у име Одбора молим Дом да усвоји Предлог одлуке о додељивању средстава из привредних резерви федерације.

За известиоца Одбора одређен је народни посланик Тодор Вујасиновић.

Секретар

Тодор Вујасиновић с. р.

Претседник

Видос Смилевски с. р.

Чланови:

Душан Богданов с. р., Димче Бојановски с. р., Радивој Давидовић с. р., Јанез Хрибар с. р., инж. Војислав Јеленковић с. р., Никола Кмезић с. р., Вито Крстуловић с. р., Милка Куфрин с. р., Воја Лековић с. р., Шефкет Маглалић с. р., Давид Нимани с. р., Ђока Пајковић с. р., Анте Раос с. р., Пал Шоти с. р., Благоје Талески с. р., Илија Тепавац с. р., Божо Томић с. р.

ПРЕДЛОГ

ОДЛУКЕ О ПОТВРДИ УРЕДАБА САВЕЗНОГ ИЗВРШНОГ ВЕЋА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

01 Бр. 108-59

13 март 1959 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ

САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу достављамо Вам описак уредаба о изменама и допунама уредаба донетих на основу члана 20 тачка 1 Закона о спровођењу Уставног закона, а које је Савезно извршно веће донело на основу одељка II Одлуке о потврди уредаба Савезног извршног већа и о даљем раду на припреми закона о привредном систему („Службени лист ФНРЈ“, бр. 8/54), с молбом да их поднесете Савезном већу и Већу произвођача на потврду у смислу члана 20 тач. 1 Закона о спровођењу Уставног закона.

Секретар

Вељко Зековић с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
ПРЕТСЕДНИК

СНС (А) 16

18 март 1959 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Савезно извршно веће доставило је Скупштини описак уредаба о изменама и допунама уредаба, донетих у времену од последњег заседања Скупштине, на основу овлашћења из тачке II Одлуке о потврди уредаба Савезног извршног већа и о даљем раду на припреми закона о привредном систему („Службени лист ФНРЈ“, бр. 8/54) и молило је да се исте уредбе поднесу домовима Скупштине на потврду у смислу члана 20 тачка 1 Закона о спровођењу Уставног закона.

Достављам Вам наведени описак уредаба и молим да га упутите Одбору за народну привреду свог Дома ради разматрања тих уредаба и подношења предлога Дому у вези с траженом потврдом.

Претседник

Петар Стамболић с. р.

ПРЕДЛОГ ОДЛУКЕ О ПОТВРДИ УРЕДАБА САВЕЗНОГ ИЗ- ВРШНОГ ВЕЋА

Потврђују се уредбе које је Савезно извршно веће донело на основу овлашћења из тачке II Одлуке о потврди уредаба Савезног извршног већа и о даљем раду на припреми закона о привредном систему („Службени лист ФНРЈ“, бр. 8/54), и то:

- 1) Уредба о изменама и допунама Уредбе о уговорителским предузећима и радњама („Службени лист ФНРЈ“, бр. 51/58);
- 2) Уредба о изменама и допунама Уредбе о овлашћењу народним одборима за прописивање такса и пореза на промет („Службени лист ФНРЈ“, бр. 52/58);
- 3) Уредба о изменама и допунама Уредбе о порезу на доходак („Службени лист ФНРЈ“, бр. 6/59);
- 4) Уредба о измени Уредбе о порезу на промет („Службени лист ФНРЈ“, бр. 6/59);
- 5) Уредба о изменама и допунама Уредбе о спољнотрговинском пословању („Службени лист ФНРЈ“, бр. 19/59).

ИЗВЕШТАЈ ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ОДЛУКЕ О ПОТВРДИ УРЕ- ДАБА САВЕЗНОГ ИЗВРШНОГ ВЕЋА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за народну привреду

Бр. СНС (А) 16

9 јун 1959 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за народну привреду Савезног већа Савезне народне скупштине на својим седницама од 12 априла, 15 и 16 маја као и 8 и 9 јуна 1959 године, разматрао је уредбе које је Савезно извршно веће донело на основу овлашћења из одељка II Одлуке о потврди уредаба Савезног извршног већа и о даљем раду на припреми закона о привредном систему, које је Савезно извршно веће поднело Скупштини на потврду.

Предлог за потврду поменутих уредаба достављен је Одбору за народну привреду преко председника Дома, а у вези с тим формиран је пододбор који је ближе размотрио ове уредбе и о своме раду поднео извештај Одбору.

Како су ове уредбе у сагласности са нашом општом привредном политиком и постојећим прописима, Одбор предлаже Дому да донесе одлуку о њиховој потврди.

Предлог одлуке прилаже се уз овај извештај.

За известиоца Одбора одређен је народни посланик Димче Бојановски.

Секретар

Тодор Вујасиновић с. р.

Претседник

Видос Смилевски с. р.

Чланови:

Душан Богданов с. р., Димче Бојановски с. р., Радивој Давидовић с. р., Јанез Хрибар с. р., инж. Војислав Јеленковић с. р., Никола Кмезић с. р., Виц-

ко Крстуловић с. р., Милка Куфрић с. р., Воја Лековић с. р., Шефкет Маглајлић с. р., Цавид Нимаши с. р., Бока Пајковић с. р., Ајте Раос с. р., Пал Шоти с. р., Благоје Талески с. р., Илија Тепавац с. р., Божа Томић с. р.

ПРЕДЛОГ ОБАВЕЗНОГ ТУМАЧЕЊА ЧЛАНА 39 СТАВ 1 ЗА- КОНА О НАЦИОНАЛИЗАЦИЈИ НАЈАМНИХ ЗГРАДА И ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Комисија за тумачење закона

СНС (А) 37

9 јун 1959 године

Београд

ВЕЋУ ПРОИЗВОЂАЧА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Савезно извршно веће, актом бр. 275 од 21 маја 1959 године, поднело је Савезној народној скупштини Предлог обавезног тумачења члана 39 став 1 Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта.

Комисија за тумачење закона Савезне народне скупштине, на својој седници од 9 јуна 1959 године, пошто је размотрила напред наведени предлог, дала је Обавезно тумачење члана 39 став 1 Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта у тексту који се прилаже овом извештају.

Комисија је ово обавезно тумачење дала са разлога што сматра да је исто нужно за препризирање права ранијих сопственика национализованог грађевинског неизграђеног земљишта у случају кад национализовано земљиште није после национализације одузето из њиховог поседа. Наиме у закону није изрично речено да ранији сопственик може своје право коришћења национализованог земљишта и пренети на друго лице, уз накнаду или без накнаде, а које право, поред осталог, по смислу одредбе члана 39 став 1 поменутог закона такође припада ранијем сопственику. Зато је ради правилне и јединствене примене ове законске одредбе било нужно дати овакво обавезно тумачење.

Поступајући по члану 69 став 3 Уставног закона, Комисија подноси том Дому на потврду своје Обавезно тумачење члана 39 став 1 Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта и предлаже да га Дом потврди.

За свог известиоца Комисија је одредила народног посланика Димча Бојановског.

Секретар

Гојко Гарчевић с. р.

Претседник

Др Заим Шарац с. р.

Чланови:

Петар Релић с. р., Мирко Бизјак с. р., Димче Бојановски с. р., Јосип Цази с. р., Живојин Ђурчић с. р., Петроније Савовић с. р., Франц Симонич с. р.

На основу члана 69 став 1 Уставног закона, а у вези са чланом 2 тачка 1 свог Пословника, Комисија за тумачење закона Савезне народне скупштине даје

ОБАВЕЗНО ТУМАЧЕЊЕ ЧЛАНА 39 СТАВ 1 ЗАКОНА О НАЦИОНАЛИЗА- ЦИЈИ НАЈАМНИХ ЗГРАДА И ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА

Према члану 39 став 1 Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта,

ранији сопственик национализованог грађевинског неизграђеног земљишта има право то земљиште, док је у његовом поседу (члан 38 став 1 истог закона), бесплатно сам користити или га дати другоме на коришћење уз накнаду или без накнаде.

Одредбу члана 39 став 1 поменутог закона треба тако схватити да ранији сопственик национализованог грађевинског неизграђеног земљишта може то земљиште дати другоме на привремено коришћење уз накнаду или без накнаде, сагласно важећим прописима о закупу пољопривредног земљи-

шта, задржавајући на њему право коришћења које по закону има, као и да може то право коришћења трајно пренети на другог, уз накнаду или без накнаде. У овом последњем случају, права и обавезе које је на основу Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта имао ранији сопственик у погледу национализованог грађевинског неизграђеног земљишта прелазе на лице на које је пренео своје право коришћења на том земљишту, ако је овај пренос забележен у земљишним књигама.

VEĆE PROIZVOĐAČA

14-ta SEDNICA

OD 11 JUNA 1959 GODINE

S A D R Ž A J

Pre dnevnog reda:

1) Odgovori predstavnička Saveznog izvršnog veća na poslanička pitanja.

Dnevni red:

1) Pretres Predloga zakona o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova;

2) Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta;

3) Pretres Predloga odluke o dopunama Saveznog društvenog plana za 1959 godinu;

4) Pretres Predloga odluke o ispravci vrednosti određenih brodova trgovačke mornarice;

5) Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije;

6) Pretres Predloga odluke o potvrdi uredba Saveznog izvršnog veća;

7) Potvrda Obaveznog tumačenja člana 39 stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta;

8) Pretres izveštaja Odbora za privredne organizacije o potvrdi Statuta Saveza ugostiteljskih komora Jugoslavije, Udruženja izdavačkih preduzeća i organizacija FNRJ, i o potvrdi izmena i dopuna Statuta Savezne građevinske komore.

Govornici: Predstavnik Saveznog izvršnog veća dr Leon Geršković, Božidar Čalović, predstavnik Saveznog izvršnog veća, Sergej Krajger i Vinko Cvitanović.

PRETSEDAVALI:

POTPRETSEDNIK

BORKO TEMELKOVSKI

PRETSEDNIK

PAŠKO ROMAC

ZAPISNIČAR

MICUN JAUKOVIĆ

Početak u 11 č 10 min

Potpretsednik Borko Temelkovski (Izborni srez Skoplje-Kale, NR Makedonija): Otvaram četrnaestu sednicu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine.

Zapisnik današnje sednice vodiće zapisničar, narodni poslanik Mićun Jauković.

Molim zapisničara da pročita zapisnik prošle sednice.

Zapisničar Mićun Jauković (Izborni srez Travnik, NR Bosna i Hercegovina) čita zapisnik 13-te sednice Veća proizvođača od 10 juna 1959 godine.

Potpretsednik Borko Temelkovski: Ima li primedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Pošto primedaba nema, zapisnik će se overiti.

Pre prelaska na dnevni red, daće se odgovori na pitanja koja su narodni poslanici postavili

Saveznom izvršnom veću, državnim sekretarima i sekretarima u Saveznom izvršnom veću.

Narodni poslanici Anton Frntić i Božidar Čalović dobili su na svoja pitanja pismene odgovore.

Molim pretstavnika Saveznog izvršnog veća, druga Leona Gerškovića, da odgovori na pitanje narodnog poslanika Božidara Čalovića.

Pretstavnik Saveznog izvršnog veća dr Leon Geršković (Izborni srez Velika Gorica, NR Hrvatska): Narodni poslanik drug Božidar Čalović postavio je ovo pitanje:

»Usled snažnog privrednog razvika naše zemlje i usavršavanja privrednog sistema nužne su česte izmene i dopune propisa i uputstava koji regulišu ekonomsko-finanjske odnose. Ovo iziskuje od zainteresovanih kadrova krajnju pažnju i stalno proučavanje odnosne materije radi pravilne primene u radu privrednih organizacija.

Danas se ova materija raspravlja u mnogim časopisima i listovima, kao što su »Informator«, »Finansije«, »Saopštenje komitentima«, »Knjigovodstvo«, »Socijalna politika«, itd. Ovako razbacano raspravljanje ove važne materije teško je pratiti i ima dosta propusta u njenoj primeni i tumačenju. Na ovo ukazuju kadrovi ekonomsko-finanjske grane, a naročito u većim privrednim organizacijama.

Molim odgovor — da li je moguće koncentrisati davanje zvaničnih uputstava i tumačenja saveznih propisa iz ove oblasti kod Državnog sekretarijata za poslove finansija FNRJ preko jednog lista ili redovnim prilogom u »Službenom listu FNRJ«. Ovakvim načinom rada bi se omogućilo brže ovladavanje materije i pravilnija primena uputstava i propisa.

Pitanje narodnog poslanika druga Čalovića razumio sam u dva smjera:

1) Kako utjecati na razne listove koji tumače propise da bi građani i organizacije bili sigurni u pravilnost tih tumačenja i da li je moguće isključiti ovakve metode stručnog tumačenja;

2) Da li je moguće sva zvanična tumačenja propisa i uputstava koncentrisati kod jednog organa.

Što se tiče prvog problema, mislim da bi bilo nepotrebno i štetno kada bismo spriječili da stručni ljudi daju tumačenja u raznim listovima, jer to znači i stručnu pomoć i inicijativu u učvršćenju našeg sistema. Ali, smatram da bi taj posao trebalo raditi sa više odgovornosti. To znači da bi trebalo da u novinama budu naznačena lica koja daju ova tumačenja i da ta lica imaju određenu propisanu kvalifikaciju. Smatram da ovaj problem treba riješiti u vezi sa donošenjem zakona (vjerojatno o ustavnim vijećima) koji će regulisati problem važenja propisa.

Nemoguće je koncentrisati davanje zvaničnih uputstava i tumačenja, jer bi to značilo oduzimanje nadležnosti izvjesnim organima. Pored Sekretarijata za finansije, takvu nadležnost imaju i drugi organi (Komitet za spoljnu trgovinu, Sekretarijat za promet robom, Sekretarijat za industriju, Sekretarijat za poljoprivredu itd.). Moguće je samo da se periodično izdaje jedna službena publikacija u kojoj će se štampati sva ova objašnjenja i uputstva. Mi smo to već pokušali, ali smo bili privremeno odustali zbog kvaliteta svih ovih akata. Sada pripremamo elaborat o svim problemima s tim u vezi, pa ćemo ga iznijeti pred Savezno izvršno vijeće.

Potpredsjednik Borko Temelkovski: Da li narodni poslanik Božidar Čalović traži razjašnjenje ili želi da postavi dopunsko pitanje u vezi sa datim odgovorom,

Božidar Čalović (Izborni srez Doboje, NR Bosna i Hercegovina): Zadovoljan sam odgovorom.

Potpredsjednik Borko Temelkovski: Molim predstavnika Saveznog izvršnog veća, druga Sergeja Krajgera, da odgovori na pitanje narodnog poslanika Vinka Cvitanovića.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća Sergej Krajger (Izborni srez Šentjur kod Celja, NR Slovenija): Narodni poslanik drug Vinko Cvitanović, postavio je ova pitanja:

»1) Da li se priprema zakonska odredba na osnovu koje bi narodni odbori bili dužni da pre osnivanja industrijskih preduzeća zatraže mišljenje stručnog udruženja odgovarajuće industrijske grane?

2) Da li se priprema zakonski propis kojim bi se izvršilo razgraničenje industrije od zanatstva?»

Odgovor na prvo pitanje glasi:

Umesto Osnovnog zakona o upravljanju državnim privrednim preduzećima i višim privrednim udruženjima od strane radnih kolektiva od 1950. godine koji još važi, priprema se nov Nacrt zakona o privrednim organizacijama, u kojem će se detaljno predvidjeti postupak i uslovi za osnivanje privrednih organizacija.

Pošto je pitanje u razmatranju, za sada je teško reći da li će za osnivanje svih industrijskih preduzeća biti potrebno mišljenje stručnog udruženja. U svakom slučaju prilikom rada na tim zakonima razmatraće se i sugestija odnosno izneto mišljenje narodnog poslanika, druga Vinka Cvitanovića.

Odgovor na drugo pitanje glasi:

Pitanje razgraničenja između industrije i zanatstva proučava se, i na tom pitanju je angažovan, pored Sekretarijata za industriju Saveznog izvršnog veća, i Savez zanatskih komora Jugoslavije.

Postoje jasni kriterijumi za razgraničenja između uslužnog i proizvodnog zanatstva, pa samim tim i između uslužnog zanatstva i industrije. Međutim, što se tiče proizvodnog zanatstva ono je po svom karakteru tako blizu maloj industriji da je prilično teško pronalaženje kriterijuma za razgraničenje. S druge strane, sistem raspodele dohotka u proizvodnom zanatstvu je istovetan sa sistemom raspodele dohotka u industriji, te s ove tačke gledišta nema posebnih problema. Ali bez obzira na to, napred spomenuti organi proučavaju najsvrsishodnije kriterijume za razgraničenje između proizvodnog zanatstva i industrije da bi se pronašla prihvatljiva osnova za društvenu konvenciju o tom pitanju i da bi se pripremili propisi u tom smislu.

Potpredsjednik Borko Temelkovski: Da li narodni poslanik Vinko Cvitanović traži razjašnjenje ili želi da postavi dopunsko pitanje u vezi sa datim odgovorom?

Vinko Cvitanović (Izborni srez Split I, NR Hrvatska): Zadovoljan sam odgovorom.

Potpredsednik Borko Temelkovski: Pošto predstavnik Saveznog izvršnog veća, drug Slavko Komar, nije prisutan, to narodni poslanik, drug Dobrosav Ristić, ne može danas dobiti odgovor na svoje pitanje. Predlažem da to bude učinjeno na idućoj sednici.

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova. Predstavnik Saveznog izvršnog veća je drug Peko Dapčević, sekretar Sekretarijata za saobraćaj i veze, a poverenik Saveznog izvršnog veća je drug Božidar Radanović.

Otvaram pretres. Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam predlog na glasanje.

Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Dom jednoglasno usvojio Predlog zakona o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta.

Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam predlog zakona na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Dom jednoglasno usvojio Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o dopunama Saveznog društvenog plana za 1959 godinu.

Ko se javlja za reč? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam predlog zakona na glasanje.

Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Dom jednoglasno usvojio Predlog odluke o dopunama Saveznog društvenog plana za 1959 godinu.

Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o ispravci vrednosti određenih brodova trgovačke mornarice.

Otvaram pretres. Da li ko želi reč? (Niko).

Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam predlog odluke na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Dom jednoglasno usvojio Predlog odluke o ispravci vrednosti određenih brodova trgovačke mornarice.

Prelazimo na petu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacij.

Otvaram pretres. Da li se ko javlja za reč? (Niko).

Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam predlog odluke na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Dom jednoglasno usvojio Predlog odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije.

Prelazimo na šestu tačku dnevnog reda: Pretres Predloga odluke o potvrdi uredaba Saveznog izvršnog veća.

Otvaram pretres. Da li ko traži reč? (Niko).

Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam predlog na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Dom jednoglasno usvojio Predlog odluke o potvrdi uredaba Saveznog izvršnog veća.

Prelazimo na sedmu tačku dnevnog reda: Potvrda Obaveznog tumačenja člana 39 stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta.

Otvaram pretres. Da li ko traži reč? (Niko).

Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam na glasanje ovaj predlog. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Dom jednoglasno potvrdio Obavezno tumačenje člana 39 stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta.

Prelazimo na osmu tačku dnevnog reda: Pretres izveštaja Odbora za privredne organizacije o potvrdi statuta Saveza ugostiteljskih komora Jugoslavije, Udruženja izdavačkih preduzeća i organizacija FNRJ i o potvrdi izmena i dopuna Statuta Savezne građevinske komore.

Pristupamo pretresu. Ko se javlja za reč? (Niko).

Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam izveštaj Odbora na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Dom jednoglasno usvojio izveštaj Odbora za privredne organizacije i potvrdio statute Saveza ugostiteljskih komora Jugoslavije, Udruženja izdavačkih preduzeća i organizacija FNRJ i izmene i dopune Statuta Savezne građevinske komore.

Pre nego što se pređe na usaglašavanje zakonskih tekstova, određujem kratak odmor.

(Posle odmora)

Predsednik Paško Romac (Izborni srez Zrenjanin-Kikinda, AP Vojvodina, NR Srbija): Prelazimo na usaglašavanje zakonskih tekstova usvojenih u Veću proizvođača i u Saveznom veću.

Predsednik Saveznog veća izvestio me je da je Savezno veće usvojilo u istovetnom tekstu, kao i Veće proizvođača ove zakonske predloge i odluke:

1) Predlog zakona o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova;

2) Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta;

3) Predlog odluke o dopunama Saveznog društvenog plana za 1959 godinu;

4) Predlog odluke o ispravci vrednosti određenih brodova trgovačke mornarice;

5) Predlog odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije;

6) Predlog odluke o potvrdi uredaba Saveznog izvršnog veća, i

7) Obavezno tumačenje člana 39 stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta.

Prema tome, objavljujem da su navedeni zakonski predlozi i odluke usvojeni u oba doma. Time je dnevni red iscrpen.

Zaključujem sednicu.

(Sednica je zaključena u 12 č 25 min).

P R I L O Z I**P R E D L O G****ZAKONA O UGOVORIMA O ISKORIŠĆAVANJU
POMORSKIH BRODOVA**

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

PRETSEDNIK

SNS (A) 39

23 maj 1959 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA
SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

B e o g r a d

Druže Pretsedniče,

Dostavljam Vam Predlog zakona o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće i molim da ovaj predlog uputite Odboru za narodnu privredu na pretresanje i dalji postupak.

Za svog predstavnika pri pretresanju ovog zakonskog predloga Savezno izvršno veće je odredilo svog člana Peka Dapčevića, a za poverenika Božidara Radanovića, višeg savetnika u Sekretarijatu za zakonodavstvo i organizaciju.

Potpredsednik

Vladimir Simić s. r.

(Pismo Saveznog izvršnog veća i tekst Predloga zakona o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova — videti u priložima 14-te sednice Saveznog veća).

I Z V E Š T A J**ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU VEĆA PROIZVOĐAČA O PREDLOGU ZAKONA O UGOVORIMA O ISKORIŠĆAVANJU POMORSKIH BRODOVA**

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za narodnu privredu

Br. SNS (A) 39

29 maj 1959 godine

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE

B e o g r a d

Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine na svojoj sednici od 29 maja 1959 godine, pretresao je Predlog zakona o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova i usvojio ga sa sledećim izmenama i dopunama:

Član 3. U prvom stavu u drugom redu iza reči »naručioca« briše se reč »prevoza«.

Član 10. U prvom stavu u prvom redu iza reči »može se« briše se reč »ugovorniti« i stavlja se »zaključiti«.

Član 15. U trećem redu brišu se reči »nije veće od« i stavlja se »ne prelazi«.

Član 16. U prvom stavu u petom redu iza reči »izvrši« dodaju se reči »zapovednik broda«.

Član 17. Iza prvog stava dodaje se stav pet člana 21.

Član 21. U prvom stavu u prvom redu iza reči »licem da« briše se reč »mu« i dodaju se reči »tom licu«. U istom članu poslednji stav briše se.

Član 24. U drugom stavu u trećem redu iza reči »stvari« stavlja se zapeta.

Član 26. U prvom redu iza brojke 23 dodaju se reči »ovog zakona«.

Član 29. U prvom stavu u pretposlednjem redu, iza reči »vozarinu« stavlja se zapeta. U istom članu u stavu četiri, iza reči »platiti« dodaju se reči »licu koje ima pravo da raspolaže teretom«.

Član 32. U prvom stavu u trećem redu iza reči »tereta« brišu se reči »i izdanju terebnice«. U drugom stavu u trećem redu iza reči »tereta« brišu se reči »i izdanja terebnice«.

Član 38. U trećem stavu u 6 redu iza reči »zapovednik« dodaje se reč »broda«.

Član 39. U prvom stavu u prvom redu iza reči »zapovednik« dodaje se reč »broda«.

Član 40. U prvom stavu u prvom redu iza reči »zapovednik« dodaje se reč »broda«.

Član 47. U prvom stavu u prvom redu posle reči »isteku« briše se reč »stojnica« i stavlja »prekosto-
stojnica«.

Član 49. U prvom stavu u petom redu iza reči »trošak« briše se reč »opasnost« i stavlja se »rizik«. U drugom stavu u drugom redu iza reči »isteku« dodaje se reč »vanredne« a umesto reči »prekosto-
stojnica« treba da stoji »prekosto-
stojnice«.

Član 51. Stav tri menja se i glasi:

»U slučaju iz prethodnog stava brodar zadržava pravo na punu vozarinu i na naknadu za nastale prekosto-
stojnice i vanredne prekosto-
stojnice, odnosno na naknadu štete za zadržavanje broda redovne pruge, na naknadu svake veće štete nastale usled zadržavanja broda, kao i da zahteva ispunjenje svake druge obaveze iz ugovora o prevozu.«

Član 52. U drugom redu umesto crtice između »43« i »51« stavlja se »do«.

Član 54. Na kraju tačke 1) briše se tačka i zapeta i dodaju se reči »ovog zakona«;

Član 55. U prvom stavu u četvrtom redu iza reči »kad je« brišu se reči »ima o stići« i stavlja se reči »trebalo da stigne«.

Član 61. U drugom stavu u trećem redu iza reči »usled« umesto reči »ukrcaja« stavlja se reč »iskr-
caja«.

Član 62. U prvom stavu u četvrtom redu briše se reč »stanja«.

Član 64. U prvom redu umesto crtice između »61« i »63« stavlja se reč »do«.

Član 65. U prvom stavu u trećem redu iza reči »brodom« stavlja se zapeta. U četvrtom stavu u četvrtom redu iza reči »štete« stavlja se zapeta, a iza reči »teretnice« briše se zapeta. U šestom stavu u petom redu iza reči »osim« umesto reči »brodare« stavlja se »brodara«. U sedmom stavu u prvom redu iza reči »može« stavlja se zapeta. U osmom redu iza reči »krivice« stavlja se zapeta.

Član 68. U drugom stavu u drugom redu iza reči »dužan« umesto reči »priobaviti« stavlja se reč »obez-
bediti«.

Član 71. U prvom stavu u četvrtom redu iza reči »naznačeno« umesto »na« stavlja se »u«.

Član 73. U drugom stavu u drugom redu iza reči »stava« stavlja se zapeta. U istom članu u trećem stavu iza reči »putem« brišu se reči »javne licitacije« i stavlja se »javnog nadmetanja«.

Član 74. U petom redu iza reči »tome« dodaju se reči »bez odlaganja«.

U ispravci grešaka u tekstu Predloga zakona, u članu 76 u trećem stavu u prvom redu iza reči »propisana«, stavlja se zapeta.

Član 80. U prvom stavu u prvom redu umesto reči »brodskim« stavlja se reč »brodarskim«. U drugom stavu u drugom redu iza reči »stavu« briše se zapeta i dodaju reči »ili je brod otplovio bez tereta«.

Član 81. U prvom redu umesto reči »brodskim« stavlja se reč »brodarskim«.

Član 84. U drugom redu iza reči »za« dodaje se reč »ono«, a iza reči »koje« briše se reč »će«.

U ispravci grešaka u tekstu zakonskog predloga u drugom redu člana 87 umesto reči »nepotrebno« stavlja se reč »nepotpuno«.

U istoj ispravci u članu 90 u prvom redu iza reči »primilac« brišu se reči »se obavezuje platiti« i stavlja se reč »je dužan da plati«.

U članu 91 u prvom stavu u drugom redu briše se reč »naručilja« i stavlja se »naručilaca«.

Član 95. U drugom stavu u drugom redu iza reči »praneti« dodaju se reči »na drugo lice«.

Član 99. U drugom stavu u četvrtom redu iza reči »broda« stavlja se tačka, a ostatak rečenice briše se. U istom članu posle člana 2 dodaje se novi stav tri koji glasi:

»Ako se putnik prevozi brodom koji u međunarodnoj plovidbi održava teretnu liniju, a luka ukrcaja ili luka odredišta nalazi se van granica Jadranskog Mora, brodar je dužan vratiti putniku vozarinu uz odbitak od 5%, ako je putnik obavestio brodar o odustanku od putovanja najdavnije na 15 dana pre predviđenog odlaska broda«. Dosadašnji stavovi 3 do 9 postaju 4 do 10. U pretposlednjem stavu, u prvom redu umesto »4—6« stavlja se »5 do 7«. U poslednjem stavu u četvrtom redu iza reči »otplovi« ostatak stava briše se i stavlja se reč »najdalje za četiri časa po protoku predviđenog vremena za odlazak broda, ali nema pravo na naknadu štete«.

Član 101. U drugom stavu u drugom redu iza reči »prouzrokovani« brišu se reči »njegovom krivicom« i stavlja se reč »krivicom brodar«.

Član 102. U trećem stavu u drugom redu iza reči »prirodi« umesto »o« stavlja se »i«.

Član 107. U drugom redu iza reči »stava« briše se zapeta.

Član 110. U prvom stavu u četvrtom redu brišu se reči »upotrebio dužnu pažnju« i stavlja se reč »postupao sa dužnom pažnjom«.

Član 113. U trećem stavu u prvom redu iza reči »stava« umesto reči »teljanina« stavlja se reč »tegljarina«.

Član 118. U trećem stavu u trećem redu briše se reč »kojem« i stavlja se »kome«.

Član 121. U drugom redu iza reči »ili« brišu se reči »o brodarskom ugovoru« i stavlja se reč »brodarski ugovor«.

Član 124. U drugom stavu u drugom redu iza reči »trajati« dodaje se reč »suviše«.

Član 128. U tački 1) u četvrtom redu umesto reči »odredište« treba da »stoji« »odredištu«. U tački 4) na kraju briše se tačka i zapeta i dodaju se reči »da važi;«.

Član 130. U tački 2) u trećem redu iza reči »isključiti« umesto »a« stavlja se »ako se«. U četvrtom redu iza reči »ili« brišu se reči »iskracaja nalazi se« i stavlja se reč »odredišta nalazi«. U poslednjem stavu u prvom redu umesto reči »odredbi« stavlja se reč »odredbama«.

Podnoseći ovaj izveštaj, u ime Odbora molim Dom da usvoji Predlog zakona o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova, sa navedenim izmenama i dopunama.

Pomenute izmene i dopune usvojio je i Odbor za narodnu privredu Saveznog veća, a pretresao ih je i Zakonodavni odbor Veća proizvođača.

Za izvestioca Odbora je određen narodni poslanik inž. Pavle Šumanovac.

Za Sekretara
Sveta Paunović s. r.

Pretsednik
Dragi Stamenković, s. r.

Članovi:

Nikola Gostiša s. r., Ante Jurjević s. r., Franc Lubej s. r., Milivoje Miličević, s. r., Mladen Sazdevski s. r., Borko Temelkovski s. r., Andrija Šubat s. r., Pavle Šumanovac s. r., Ratko Vojnović s. r.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNOG ODBORA VEĆA PROIZVOĐAČA O PREDLOGU ZAKONA O UGOVORIMA O ISKORIŠĆAVANJU POMORSKIH BRODOVA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
VEĆE PROIZVOĐAČA

SNS (A) 39

Zakonodavni odbor

9 jun 1959 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavni odbor Veća proizvođača na svojim sednicama od 8 i 9 juna 1959 godine pretresao je Predlog zakona o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova, koji mu je dostavljen od Odbora za narodnu privredu Veća proizvođača.

U toku pretresa Zakonodavni odbor je predložio izvesne tehničko-pravne izmene koje ne menjaju suštinu predloženih rešenja.

Promene koje je Zakonodavni odbor predložio usvojene su od Odbora za narodnu privredu Veća proizvođača, kao i od drugih nadležnih odbora Saveznog veća tako da se predlog zakona podnosi u istovetnom tekstu.

Podnoseći ovaj izveštaj, Zakonodavni odbor moli Dom da ga usvoji.

Za izvestioca Odbor je odredio narodnog poslanika Luku Petkovića.

Sekretar

Daniilo Knežević s. r.

Pretsednik

Maks Krmelj s. r.

Članovi:

Zivko Brajkovski s. r., Nikola Janjić s. r., Ibrahim Maglajlić s. r., Luka Petković s. r., Borislav Spasović s. r., Rodoljub Stanić s. r., Juraj Šicel s. r., Milan Tomaško s. r.

P R E D L O G

ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O OSNIVANJU I POSLOVANJU ODMARALIŠTA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

PRETSEDNIK

SNS (A) 35

21 maj 1959 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Druže Predsedniče,

Dostavljam Vam Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće i molim da ovaj predlog uputite Odboru za narodnu privredu na pretresanje i dalji postupak.

Za svog predstavnika pri pretresanju ovog zakonskog predloga Savezno izvršno veće je odredilo svog člana Marjana Brecelja, a za poverenika Dušana Nejkova, načelnika Odeljenja za ugostiteljstvo i turizam u Državnom sekretarijatu za poslove robnog prometa.

Podpredsednik

Vladimir Simić s. r.

(Pismo Saveznog izvršnog veća i tekst Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta — videti u prilogima 14-te sednice Saveznog veća).

I Z V E Š T A J

ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU VEĆA PROIZVOĐAČA O PREDLOGU ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O OSNIVANJU I POSLOVANJU ODMARALIŠTA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
VEĆE PROIZVOĐAČAOdbor za narodnu privredu
SNS (A) 3529 maj 1959 godine
BeogradVEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine na svojoj sednici od 29 maja 1959 godine, pretresao je Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta i usvojio ga sa sledećom izmenom:

U članu 2 u četvrtom redu briše se reč »izuzetno«.

Podnoseći ovaj izveštaj, u ime Odbora molim Dom da usvoji Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta, sa navedenom izmenom.

Sa ovom izmenom saglasio se i Odbor za narodnu privredu Saveznog veća, kao i Zakonodavni odbor Veća proizvođača.

Za izvestioca Odbora određen je narodni poslanik Mladen Sazdevski.

Za Sekretara

Predsednik

Sveta Paunović s. r.

Dragi Stamenković s. r.

Članovi:

Nikola Gostiša s. r., Ante Jurjević s. r., Franc Lubej s. r., Milivoje Miličević s. r., Mladen Sazdevski s. r., Borko Temelkovski s. r., Anton Tribušon s. r., Andrija Šubat s. r., Pavle Šumanovac s. r., Ratko Vojnović s. r.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNOG ODBORA VEĆA PROIZVOĐAČA O PREDLOGU ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O OSNIVANJU I POSLOVANJU ODMARALIŠTA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
VEĆE PROIZVOĐAČA

Zakonodavni odbor

SNS (A) 35

9 jun 1959 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavni odbor Veća proizvođača na svojim sednicama održanim 8 i 9 juna 1959 godine pretresao je i usvojio bez izmena Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnivanju i poslovanju odmarališta, koji mu je dostavio Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača.

Podnoseći ovaj izveštaj Zakonodavni odbor predlaže Domu da ga usvoji.

Za izvestioca je određen narodni poslanik Ibrahim Maglajlić.

Sekretar

Predsednik

Danilo Knežević s. r.

Maks Krmelj s. r.

Članovi:

Živko Brajkovski s. r., Nikola Janjić s. r., Ibrahim Maglajlić s. r., Luka Petković s. r., Borislav Spasojević s. r., Rodoljub Stanić s. r., Juraj Šicel s. r., Milan Tomaško s. r.

P R E D L O G

ODLUKE O DOPUNAMA SAVEZNOG DRUŠTVENOG
PLANA ZA 1959 GODINU

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

PRETSEDNIK

SNS/A/28

7 maj 1959 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA
SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Druže Pretsedniče,

Dostavljam Vam Predlog odluke o dopunama Saveznog društvenog plana za 1959 godinu koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće i molim da ovaj predlog uputite Odboru za narodnu privredu na pretresanje i dalji postupak.

Za svog predstavnika pri pretresanju ovog predloga Savezno izvršno veće je odredilo svog člana Nikolu Minčeva, a za poverenika Jovana Krsteva, direktora Saveznog ureda za cene.

Pretsednik

Petar Stambolić s. r.

(Pismo Saveznog izvršnog veća i tekst Predloga odluke o dopunama Saveznog društvenog plana za 1959 godinu — videti u prilogima 14-te sednice Saveznog veća).

I Z V E Š T A J

ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU VEĆA PROIZVOĐAČA O PREDLOGU ODLUKE O DOPUNAMA
SAVEZNOG DRUŠTVENOG PLANA ZA 1959 GODINU

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za narodnu privredu

Br. SNS/A/28

29 maj 1959 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA
SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine na svojoj sednici od 29 maja 1959 godine pretresao je Predlog odluke u dopunama Saveznog društvenog plana za 1959 godinu i usvojio ga bez izmena.

Podnoseći ovaj izveštaj, molim Dom da usvoji Predlog odluke o dopunama Saveznog društvenog plana za 1959 godinu.

Za izvestioca Odbora je određen narodni poslanik Mladen Sazdevski.

Za Sekretara

Predsednik

Sveta Paunović s. r.

Dragi Stamenković s. r.

Članovi:

Nikola Gostiša s. r., Ante Jurjević s. r., Franc Lubej s. r., Milivoje Miličević s. r., Andrija Šubat s. r., Mladen Sazdevski s. r., Borko Temelkovski s. r., ing. Anton Tribušon s. r., ing. Pavle Šumanovac s. r., ing. Ratko Vojnović s. r.

PREDLOG**ODLUKE O ISPRAVCI VREDNOSTI ODREĐENIH BRODOVA TRGOVAČKE MORNARICE**

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

PRETSEDNIK

SNS/A/29

7 maj 1959 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA

SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Druže Pretsedniče,

Dostavljam Vam Predlog odluke o ispravci vrednosti određenih brodova trgovačke mornarice koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće i molim da ovaj predlog uputite Odboru za narodnu privredu na pretresanje i dalji postupak.

Za svog pretstavnika pri pretresanju ovog predloga Savezno izvršno veće je odredilo svog člana Nikolu Minčeva, a za poverenika Miloša Stamatovića, pomoćnika sekretara za saobraćaj i veze u Saveznom izvršnom veću.

Pretsednik

Petar Stambolić s. r.

(Pismo Saveznog izvršnog veća i tekst Predloga odluke o ispravci vrednosti određenih brodova trgovačke mornarice — videti u prilogima 14-te sednice Saveznog veća).

IZVEŠTAJ**ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU VEĆA PROIZVOĐAČA O PREDLOGU ODLUKE O ISPRAVCI VREDNOSTI ODREĐENIH BRODOVA TRGOVAČKE MORNARICE**

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za narodnu privredu

Br. SNS/A/29

29 maj 1959 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE

SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine na svojoj sednici od 29 maja 1959 godine, pretresao je Predlog odluke o ispravci vrednosti određenih brodova trgovačke mornarice i usvojio ga bez izmena.

Podnoseći ovaj izveštaj u ime Odbora, molim Dom da usvoji Predlog odluke o ispravci vrednosti određenih brodova trgovačke mornarice.

Za izvestioca Odbora je određen narodni poslanik Ante Jurjević.

Za Sekretara

Sveta Paunović s. r.

Pretsednik

Dragi Stamenković s. r.

Članovi:

Nikola Gostiša s. r., Ante Jurjević s. r., Franc Lubej s. r., Milivoje Miličević s. r., Andrija Šubat s. r., Mladen Sazdevski s. r., Borko Temelkovski s. r., ing. Anton Tribušon s. r., ing. Pavle Šumanovac s. r., ing. Ratko Vojnović s. r.

PREDLOG**ODLUKE O DODELJIVANJU SREDSTAVA IZ PRIVREDNIH REZERV FEDERACIJE**

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

PRETSEDNIK

SNS/A/38

22 maj 1959 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA

SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Druže Pretsedniče,

Dostavljam Vam Predlog odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije, koji je Skupštini podnelo Savezno izvršno veće i molim da ovaj predlog uputite Odboru za narodnu privredu na pretresanje i dalji postupak.

Za svog pretstavnika pri pretresanju ovog predloga odluke Savezno izvršno veće je odredilo svog člana Nikolu Minčeva, a za poverenika Miloša Stamatovića, pomoćnika sekretara za saobraćaj i veze u Saveznom izvršnom veću.

Potpretsednik

Vladimir Simić s. r.

(Pismo Saveznog izvršnog veća i tekst Predloga odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije — videti u prilogima 14-te sednice Saveznog veća).

IZVEŠTAJ**ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU VEĆA PROIZVOĐAČA O PREDLOGU ODLUKE O DODELJIVANJU SREDSTAVA IZ PRIVREDNIH REZERV FEDERACIJE**

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za narodnu privredu

Br. SNS/A/38

29 maj 1959 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE

SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na svojoj sednici od 29 maja 1959 godine, pretresao je Predlog odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije i usvojio ga bez izmena.

Podnoseći ovaj izveštaj, u ime Odbora molim Dom da usvoji Predlog odluke o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi federacije.

Za izvestioca Odbora određen je narodni poslanik Ante Jurjević.

Za Sekretara

Sveta Paunović s. r.

Pretsednik

Dragi Stamenković s. r.

Članovi:

Nikola Gostiša s. r., Ante Jurjević s. r., Franc Lubej s. r., Milivoje Miličević s. r., Andrija Šubat s. r., Mladen Sazdevski s. r., Borko Temelkovski s. r., ing. Anton Tribušon s. r., ing. Pavle Šumanovac s. r., ing. Ratko Vojnović s. r.

PREDLOG ODLUKE O POTVRDI UREDABA SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

PRETSEDNIK

SNS/A/16

18 mart 1959 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA
SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Druže Pretsedniče,

Savezno izvršno veće dostavilo je Skupštini spisak uređaba o izmenama i dopunama uređaba donetih u vremeu od poslednjeg zasedanja Skupštine, na osnovu ovlašćenja iz tačke II Odluke o potvrdi uređaba Saveznog izvršnog veća i o daljem radu na pripremi zakona o privrednom sistemu («Službeni list FNRJ», br. 8/54) i molilo je da se iste uređbe podnesu članovima Skupštine na potvrdu u smislu člana 20 tačka 1 Zakona o sprovođenju Ustavnog zakona.

Dostavljam Vam navedeni spisak uređaba i molim da ga uputite Odboru za narodnu privredu svog Doma radi razmatranja tih uređaba i podnošenja predloga Domu u vezi s traženom potvrdom.

Pretsednik

Petar Stambolić s. r.

(Pismo Saveznog izvršnog veća i tekst Predloga odluke o potvrdi uređaba Saveznog izvršnog veća — videti u prilogima 14-te sednice Saveznog veća).

IZVEŠTAJ

ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU VEĆA PROIZVOĐAČA O PREDLOGU ODLUKE O POTVRDI UREDABA SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za narodnu privredu

Br. SNS /A/ 16

29 maj 1959 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA
SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine na svojoj sednici održanoj 29 maja 1959 godine pretresao je uređbe koje je Savezno izvršno veće donelo na osnovu ovlašćenja iz tačke II Odluke o potvrdi uređaba Saveznog izvršnog veća o daljem radu na pripremi zakona o privrednom sistemu, koje je Savezno izvršno veće podnelo Skupštini na potvrdu, pa predlaže Domu da donese odluku o potvrdi navedenih uređaba.

Predlog za potvrdu pomenutih uređaba, dostavljen je Odboru za narodnu privredu preko pretsednika Doma i u vezi s tim Odbor je formirao predlog koji je bliže razmotrio ove uređbe i o svome radu podneo izveštaj Odboru.

Kako su navedene uređbe u saglasnosti sa našom opštom privrednom politikom i postojećim propisima, Odbor predlaže Domu da donese odluku o njihovoj potvrdi.

Predlog odluke prilaže se uz izveštaj Odbora.

U ime Odbora molim Dom da usvoji ovaj izveštaj.

Za izvestioca Odbora određen je narodni poslanik ing. Pavle Šumanovac.

Za Sekretara
Sveta Paunović, s. r.

Pretsednik
Dragi Stamenković, s. r.

Članovi:

Nikola Gostiša s. r., Ante Jurjević s. r., Franc Lubej s. r., Milivoje Miličević s. r., Andrija Šubat s. r., Mladen Sazdevski s. r., Borko Temelkovski s. r., ing. Anton Tribušon s. r., ing. Pavle Šumanovac s. r., ing. Ratko Vojnović s. r.

PREDLOG

OBAVEZNOG TUMAČENJA ČLANA 39 STAV 1 ZAKONA O NACIONALIZACIJI NAJAMNIH ZGRADA I GRADEVINSKOG ZEMLJIŠTA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

Komisija za tumačenje zakona

SNS /A/ 37

9 jun 1959 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA
SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Savezno izvršno veće, aktom br. 275 od 21 maja 1959 godine, podnelo je Saveznoj narodnoj skupštini predlog Obaveznog tumačenja člana 39 stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta.

Komisija za tumačenje zakona Savezne narodne skupštine, na svojoj sednici od 9 juna 1959 godine, pošto je razmotrila napred navedeni predlog, dala je obavezno tumačenje člana 39 stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta u tekstu koji se prilaže ovom izveštaju.

Komisija je ovo obavezno tumačenje dala sa razloga što smatra da je isto nužno za preciziranje prava ranijih sopstvenika nacionalizovanog građevinskog neizgrađenog zemljišta u slučaju kad nacionalizovano zemljište nije posle nacionalizacije oduzeto iz njihovog poseda. Naime, u zakonu nije izričito rečeno da raniji sopstvenik može svoje pravo korišćenja nacionalizovanog zemljišta i preneti na drugo lice, uz naknadu ili bez naknade, a koje pravo, pored ostalog, po smislu odredbe člana 39 stav 1 pomenutog zakona takode pripada ranijem sopstveniku. Zato je radi pravilne i jedinstvene primene ove zakonske odredbe bilo nužno dati ovakvo obavezno tumačenje.

Postupajući po članu 69 stav 3 Ustavnog zakona, Komisija podnosi tom Domu na potvrdu svoje Obavezno tumačenje člana 39 stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta i predlaže da ga Dom potvrdi.

Za svog izvestioca Komisija je odredila narodnog poslanika Dimča Bojanovskog.

Sekretar

Gojko Garčević s. r.

Pretsednik

Dr Zaim Šarac s. r.

Članovi:

Petar Relić s. r., Mirko Bizjak s. r., Dimče Bojanovski s. r., Josip Cazi s. r., Živojin Čurčić s. r., Petronije Savović s. r., Franc Simonić s. r.

(Obavezno tumačenje člana 39 stav 1 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta — videti u prilogima 14-te sednice Saveznog veća).

I Z V E Š T A J

**ODBORA ZA PRIVREDNE ORGANIZACIJE VEĆA
PROIZVOĐAČA O POTVRDI STATUTA SAVEZA
UGOSTITELJSKIH KOMORA JUGOSLAVIJE, IZME-
NA I DOPUNA STATUTA SAVEZNE GRAĐEVINSKE
KOMORE I STATUTA UDRUŽENJA IZDAVAČKIH
PREDUZEĆA I ORGANIZACIJA FNRJ**

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za privredne organizacije

Br. SNS /A/ 35/58, 1/59, 36/58

9 jun 1959 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA
SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za privredne organizacije Veća proizvođača
na svojim sednicama od 12 aprila i 9 juna 1959 godine,

razmatrao je Statut Saveza ugostiteljskih komora Jugoslavije, izmene i dopune Statuta Savezne građevinske komore i Statut Udruženja izdavačkih preduzeća i organizacija FNRJ.

Pošto su navedeni statuti i izmene i dopune Statuta Savezne građevinske komore u potpunosti saobraženi sa Zakonom o udruživanju u privredi, Odbor predlaže Domu da ih potvrdi.

Za izvestioca Odbora određen je narodni poslanik Voja Vucelić.

Sekretar

Mihailo Turtić s. r.

Pretsednik

Ivan Božićević s. r.

Članovi:

Boris Aleksovski s. r., Živko Bernot s. r., Pavle Branković s. r., Toša Brežićević s. r., Nikola Drobnjak s. r., Petar Čalić s. r., Mićun Jauković s. r., Mitre Markovski s. r., ing. Miran Mejak s. r., ing. Čedomil Miličević s. r., Savo Starović s. r., Simo Tadić s. r., Voja Vucelić s. r.

Издаје Савезна народна скупштина, Београд. Уређује редакциски одбор. Одговорни уредник Милорад Ч. Аћимовић, шеф Стенографског бироа Савезне народне скупштине, Београд. Штампана Београдског графичког завода, Београд. — Цена овој свесци 800 дин. претплату прима комерцијално одељење „Службеног листа ФНРЈ“, Краљевића Марка 9 тел. 22-619. Абонман у висини од 2.000 дин. полаже се на жиро рач. 101—11/1—30. Претплатници ће белешке добијати све док се овај износ не исцрпи, када ће бити позвани да обнове претплату.

